Te saxa loquuntur

Képes album és dokumentumgyűjtemény az 1926–1930 közötti szegedi egyetemi építkezésekről

Gausz Ildikó – Vajda Tamás

Szeged
2024

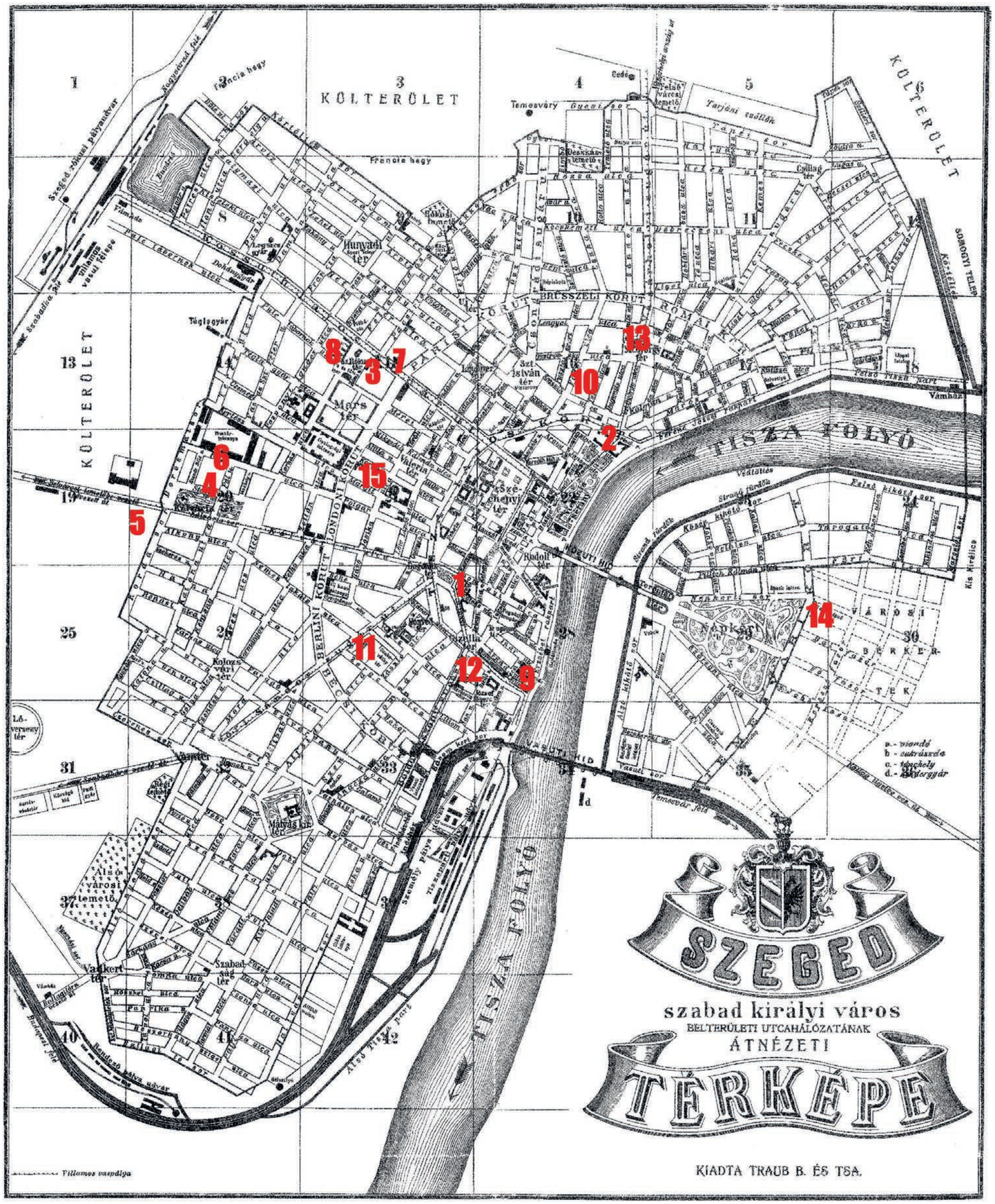

Egyetemi épületek 1926-ig

1. Rektori Hivatal
   Dékáni hivatalok
   JÁTK intézetei és tanszékei
   BTK intézetei és tanszékei
   Matematikai tanszékek
   Egyetemi Könyvtár
2. Természettudományi intézetek és tanszékek
3. Kórbonctani és Kórszövettani Intézet
   Leíró- és Tájbonctani Intézet
   Szövet- és Fejlődéstani Intézet
   Törvényszéki Orvostani Intézet
4. Belgyógyászati Klinika
   Egyetemi Gyógyszertár
   Élettani Intézet
   Gyógyszertani és Gyógyszerismereti Intézet
   Közegészségtani Intézet
   Orvosi Vegytani Intézet
   Sebészeti Klinika
5. Bőr- és Nemibeteg Klinika
6. Általános Kór- és Gyógytani Intézet
7. Gyermekgyógyászati Klinika
8. Elme- és Ideggyógyászati Klinika
9. Szemészeti Klinika
10. Nőgyógyászati Klinika
11. Régészeti és földrajzi intézetek (1925-től)

Kapcsolódó épületek

12. Horthy Miklós Internátus (1922-től)
13. Bocskai Internátus (1922-től)
14. Szent Imre Kollégium (1923-tól)
15. Szent Erzsébet Kollégium (1925-től)

Te saxa loquuntur

Képes album és dokumentumgyűjtemény az 1926–1930 közötti szegedi egyetemi építkezésekről

Gausz Ildikó – Vajda Tamás

Szeged
2024

SZTE Egyetemi Levéltár kiadványai 1.

Sorozatszerkesztő: Vajda Tamás

A kötet összeállítási és nyomdaköltségét a Kulturális és Innovációs Minisztérium Könyvtári és Levéltári Főosztály LEVELTAR-K-23-0019. számú pályázata biztosította a SZTE Egyetemi Levéltár számára megítélt pályázattal.

Kulturális és Innovációs Minisztérium

© SZTE Egyetemi Levéltár, 2024

ISSN 3058-0420

ISBN 978-963-306-985-1

Kiadja: Szegedi Tudományegyetem Levéltára
Felelős kiadó: Vajda Tamás levéltári igazgató
Tördelés és nyomdai kivitelezés: Innovariant Nyomdaipari Kft., Algyő
Ügyvezető: Drágán György

Tartalomjegyzék

Célkitűzések, források, módszertan 5

Az egyetem szegedi elhelyezésének és kiépítésének első évtizede (1921–1931) 6
1. Az egyetem kezdeti elhelyezése Szegeden 6
2. Kezdeményezések az egyetem szegedi kiépítésére, az állam és a város megállapodása a költségek megoszlásáról 15
3. Elhelyezési, helykiválasztási dilemma és annak eldöntése 19
4. Építkezések megkezdése, ütemezési tervek, alapkőletételi ünnepség (1926) 28
5. Megrendelések, szegedi iparosok, munkások és kereskedők előnyben részesítése 36
Szegedi vállalkozók, vállalatok előnyben részesítése 36
Szegedi munkavállalók és munkanélküliek foglalkoztatása 39
Kifizetési nehézségek 40
6. Klinikák építése 40
7. Templom tér koncepciója, elméleti intézetek, püspöki intézmények 57
A keretek meghirdetése 57
A tervek szegedi fogadtatása 65
Az építkezés megvalósítása 67
A püspöki intézmények 69
Módosítások az eredeti terveken 70
8. Egyetemi és főiskolai internátusok, vasúti leszámoló palota 75
DMKE-palota 75
Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola internátusa 77
Eötvös Kollégium 77
Leszámoló palota 79
9. Gyakorló polgári iskola és rókusi elemi iskola 86
10. Meg nem valósult egyetemi építkezések 90
Bonctani épületek 90
Idegklinika és szemklinika 91
D épület 94
Templom tér teljes körülépítése 94
11. Zárókőletétel, avatóünnepség (1930) 96
12. Kitekintés: 1931-es emlékművek, Rerrich tér rendezése, Hősök kapuja, zenélő óramű és Szent György-szobor 101
Egyetemépíttetők emlékműve 101
Klebelsberg-emléktábla 101
Tanítói Internátus, Hősök kapuja 103
Zenélő órajáték 107
Szent György-szobor 108
Az Építési Bizottság feloszlatása 109
13. Összegzés 109

Bizottsági üléseken készített jegyzőkönyvek 111
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1926. március 24-én tartott I. üléséről 111
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság II. ülése előtt, 1926. május 22-én tartott értekezletről 113
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1926. június 19-én tartott III. üléséről 115
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1926. szeptember 16-án tartott IV. üléséről 118
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1927. február 25-én tartott V. üléséről 121
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1927. május 3-án tartott VI. üléséről 127
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1927. október 6-án tartott VIII. üléséről 129
Jegyzőkönyv a Fogadalmi templom környékének rendezésére hirdetett pályázat Bíráló Bizottság 1927. december 17-én tartott I. üléséről 132
Jegyzőkönyv a Fogadalmi templom környékének rendezésére hirdetett pályázat Bíráló Bizottság 1928. január 10-én tartott II. üléséről 133
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1928. március 28-án tartott IX. üléséről 136
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1928. május 12-én tartott X. üléséről 141
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1928. július hó 9-én tartott XI. üléséről 144
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1928. október 22-én tartott XII. üléséről 149
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1928. november 17-én tartott XIII. üléséről 152
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1929. január 26-án tartott XIV. üléséről 155

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1929. március 11-én tartott XV. üléséről 156
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1929. április 16-án tartott XVI. üléséről 159
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1929. május 17-én tartott XVII. üléséről 167
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1929. június 8-án tartott XVIII. üléséről 168
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1929. július 13-án tartott XIX. üléséről 171
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1930. február 25-én tartott XX. üléséről 175
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1930. július 3-án tartott XXII. ülését megelőző értekezletről 179
Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1930. szeptember 15-én tartott XXIII. üléséről 181

Források, szakirodalom 184
Levéltári dokumentumok 184
Korabeli kiadványok 184
Szakirodalom 185
Képek forrásai 188

Célkitűzések, források, módszertan

A szegedi egyetem történetéről szóló eddigi feldolgozások sajnos csak érintőlegesen írtak az 1921-es első elhelyezésről, valamint az 1926–1931 között megvalósult nagyszabású építkezésekről (Devich 1990. 83–90.; Szabó – Zallár 1992. 16–17., 30–34.; Péter 1995. 105–107., 128–134.; Hencz 1998. 26–39.; Hencz 1999. 34–46.). Hasonlóan szűkszavúak voltak a tárgyról a Klebelsberg Kuno felsőoktatási politikáját ismertető összefoglalások is (Huszti 1942. 180–182.; Ladányi 2000. 30–32.).

Jelen kötet gazdagon illusztrált, minden eddiginél részletesebb és alaposabb tanulmányban ismerteti az egyetem Szegedre telepedését, az 1926–1930 közötti nagyszabású beruházásokat, valamint azok 1939-ig történő folytatását. Az elemző tanulmányt a kötet második felében az egyetemi Építési Bizottság ülésein készült, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának K 636. fondjában megőrzött jegyzőkönyvek szövegének közreadása egészíti ki. A jegyzőkönyvek szövege eddig ismeretlen volt az egyetemtörténeti szakirodalomban. A szegedi építkezés eseményeit az eddigi szakirodalom többnyire Klebelsberg Kuno gróf országgyűlési beszédei, napilapokban megjelent írásai vagy nyilatkozatai és egy-egy szegedi egyetemi irat alapján próbálták elemezni. A jelen kötetben közlésre kerülő bizottsági ülések jegyzőkönyvei nagymértékben megkönnyítik a döntések meghozatali folyamatának tisztázását. A forráskiadás során az eredeti megfogalmazást alkalmanként különféle formai elemek (pl. bekezdés) tekintetében megváltoztattuk a helytakarékosság és az áttekinthetőség érdekében. A dokumentumok szövegében végrehajtottunk bizonyos helyesírási módosításokat napjaink gyakorlatához igazodva, és a tulajdonnevek írását egységesítettük, javítottuk a korabeli gépelési hiányosságokat (pl. hosszú ékezetek, idegen eredetű nevek speciális karakterei), valamint hozzáadtuk a sokszor hiányzó központozási jeleket (pont, vessző, gondolatjel, zárójel stb.). A napjainkban már nehezen érthető idegen eredetű kifejezéseket []-ben magyarázattal, magyar megfelelővel láttuk el közvetlenül a kérdéses szavak után.

A kötetet a szegedi egyetemi építkezések az állam és város közötti 1924 nyarán született első megállapodás centenáriuma alkalmából abban a reményben bocsájtjuk közre, hogy segíti az egyetem szegedi megtelepedésének és kiépítésének, a szervezési folyamatokban meghatározó szerepet betöltő állami, városi, egyházi és egyetemi vezetők személyes szerepének pontos megismerését. A nagyközönség számára mindeddig többnyire ismeretlen fényképek és látványtervek teszik lehetővé a két világháború között elkészült épületek eredeti szépségének részletgazdag bemutatását. A szerzők köszönetüket fejezik ki a fotók díjtalan rendelkezésre bocsátásával és közlésük engedélyezésével nyújtott segítségükért a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtárának, a Móra Ferenc Múzeumnak, valamint a Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád-Csanád Vármegyei Levéltárának.

Szeged, 2024. június 28.

Gausz Ildikó és Vajda Tamás

Az egyetem szegedi elhelyezésének és kiépítésének első évtizede (1921–1931)

1. Az egyetem kezdeti elhelyezése Szegeden

A kolozsvári egyetem az első világháborúban hatalmas veszteségeket szenvedett el: a fejlesztések leálltak, a hallgatóság és a fiatalabb tansegédszemélyzet jelentős része katonai szolgálatra vonult be (összesen 3661-en harcoltak, közülük 193-an életüket veszítették), az egyetemi épületekben katonai kórházak működtek (Márki 1922. 100.). 1918 őszére az Osztrák–Magyar Monarchia elveszítette a háborút, s 1918 decemberétől Erdély területét román csapatok szállták meg. Kolozsvárt 1918. december 24-én foglalta el a román hadsereg. Ennek ellenére az egyetem folytatta működését. A tanári kar 1919. május 12-én – végleges békeszerződés híján – megtagadta a megszállók által a nemzetközi joggal ellentétesen követelt hűségeskü letételét, ezért a megszálló hadsereg katonai erőszakot alkalmazva még aznap megszállta az egyetem központi épületét, s a tanárokat megfosztotta állásuktól, s kiűzte őket az egyetem épületeiből (Vincze 2006. 28.). A professzorok többségét 1919 novemberében – szintén fegyveres erőszak alkalmazásával – kitoloncolták a megszállt országrészből (Vajda 2020. 190–191.). Az elűzött professzorok és hallgatók Budapesten gyülekeztek, ahol a Pozsonyból elüldözött Erzsébet Tudományegyetemmel kooperálva a budai Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola (Paedagogium) és több középiskola épületét, a budapesti tudományegyetem könyvtárát és laboratóriumait, valamint az állatorvosi főiskola laboratóriumát használva folytatták munkájukat.

Szeged 1919 őszétől kezdve többször jelentkezett a kolozsvári egyetem ideiglenes elhelyezésére. 1921 nyarán a magyar nemzetgyűlés törvényben mondta ki, hogy a kolozsvári egyetem ideiglenesen Szegeden folytatja működését. A június 16-án elfogadott 1921. évi XXV. tc. nem szabott pontos határidőt a két egyetem új székhelyén történő megnyitására. Az időpont kijelölését a 2. § az oktatási miniszter hatáskörébe utalta (Vajda 2023. 291.). Szeged város közgyűlésének 1921. június 22-i ülésén tárgyalták meg az egyetem szegedi elhelyezése érdekében eszközölt elemi és középiskolai ideiglenes összevonásokat és azok kedvezőtlen következményeit. Külön kiemelték a városi gimnázium (1. kép) túlzsúfoltságát, mivel a két gimnázium kényszerű közös elhelyezésével a diákok száma ezer fölé emelkedett. Fokozta a nehézségeket az ítélőtábla épületének átvétele kapcsán az igazságügyi miniszter által a várossal szemben támasztott további követelés: a bírók számára igényelt tűzifa és a hivatali szolgák részére előírt rendkívüli munkadíj (MNL CSML IV.B 1402. fond 49. kötet 336. pont).

Szegeden a város nagyfokú áldozatkészsége ellenére is – az 1872-es kolozsvári induláshoz hasonlóan – nyomorúságos körülmények között: célszerűtlen, szűk és korszerűtlen épületekben, súlyos felszerelési és költségvetési hiányoktól sújtva kezdte meg működését az egyetem. Az első szegedi tanév ünnepélyes megnyitására 1921. október 9-én Horthy Miklós kormányzó és több miniszter jelenlétében fényes főpapi szertartással került sor. Az előző nap megérkező kormányzót Menyhárth Gáspár rektor üdvözölte „az otthonából száműzött, minden anyagi javától megfosztott", a „törvény által Szeged városában új otthont nyert kolozsvári" egyetem nevében. Másnap a hivatalos ünnepség kezdetén szintén Menyhárth Gáspár rektor emlékezett meg a város

1. kép: Városi (piarista) gimnázium épülete

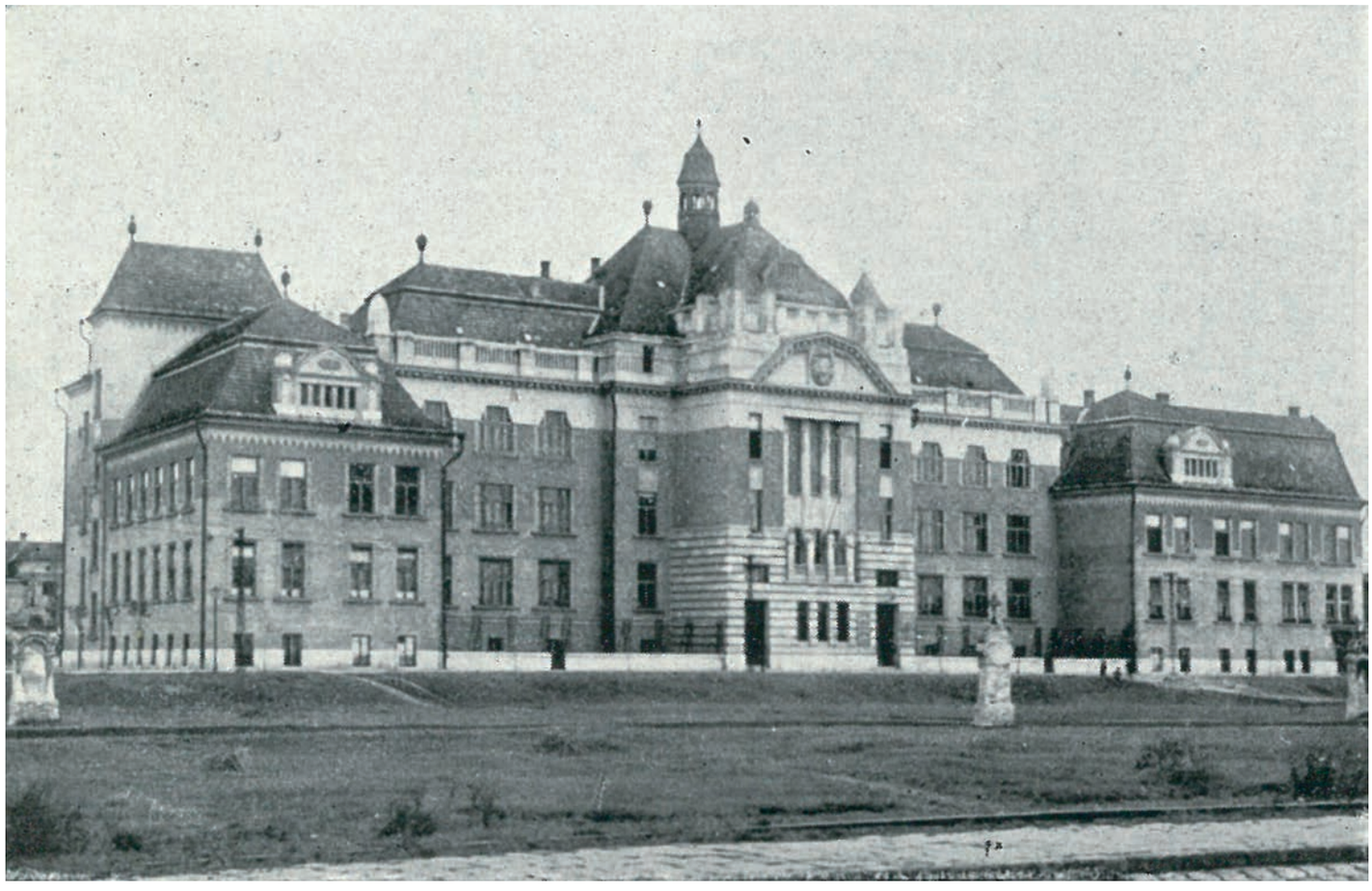

2. kép: A felsőipariskola épülete a Kálvária téren

az egyetem befogadása érdekében hozott áldozatáról: „Egyetemünk történetének lapjai minden időkre meg fogják őrizni a Szeged múltjához méltó, a tudomány szeretetétől és megbecsülésétől vezetett nagy cselekedetet. […] Szeged küzdelme az egyetemért a mai nappal véget ért." (*Ünnepélyek* 1923. 7., 15.) Az előadásokat az ünnepélyes tanévnyitó után három nappal, október 12-én kezdhették meg, ugyanakkor a vizsgáztatás már szeptember végén megindult (Szegedi Napló, 1921. szeptember 27. 2.).

Az ünnepélyes megnyitóra ideiglenesen elhelyezték ugyan az egyetemet, de a szerény mértékű átalakítási munkálatok egy része, a klinikák, laboratóriumok, intézetek, szemináriumok bebútorozása és felszerelése egészen év végéig tartott (Vincze 2006. 117.). A kisebb léptékű belsőépítészeti munkálatok kapcsán a korábban tervezett 7 millió K-hoz képest 220 000 K többletkiadás merült fel (Szegedi Uj Nemzedék, 1922. február 21. 2.) A beruházás utólagos felülvizsgálatára és a szükséges pótmunkák elrendelésére csak 1922. március 4-én került sor (Szegedi Híradó, 1922. március 4. 3.).

A hiányok az Orvostudományi Kar működését nehezítették meg leginkább. Jellemzőnek tekinthető a gyermekklinika esete, ahol a tanteremben a 100 fős évfolyam számára mindössze 60 szék állt rendelkezésre, emiatt az évfolyam jelentős része állva hallgatta az előadásokat (Szegedi Uj Nemzedék, 1922. február 8. 4.). Súlyos hiányok mutatkoztak a sebészeti klinikán is, ahol 1922. februári leírás szerint: „Négy kórteremben 40 beteget helyezhet el a sebészeti klinika, ezekbe nem számít bele a négy különszoba. A felnőtt betegeken kívül nyolc gyermek részére állnak kis gyerekágyak két külön szobában rendelkezésre. Jelenleg azonban ágyneműhiány miatt csak mintegy 20–25 beteget lehet elhelyezniük." (Szegedi Napló, 1922. február 19. 4.) A kar a Kálvária tér 5/b. alatt lévő felsőipariskolában (2. kép) helyezte el a belgyógyászati,

3. kép: Orvosi kémiai laboratórium a felsőipariskola épületében

4. kép: Gyógyszertani laboratórium a felsőipariskola épületében

5. kép: Belklinikai laboratórium a felsőipariskola épületében – A kép bal szélén ül id. Jancsó Miklós professzor, középen áll Purjesz Béla adjunktus

valamint a sebészeti klinikát és öt elméleti intézetet: közegészségtani, gyógyszertani, élettani, orvosi kémiai intézeteket (3–5. kép), valamint az egyetemi gyógyszertárat (6–7. kép). A kór- és gyógytani intézetet a Rigó utca 24. szám alatt, a hajléktalanok egykori menhelyén helyezték el. A régi rókusi elemi iskola Kossuth Lajos sugárút 40. szám alatti épületében zsúfolták össze a bonctani, szövettani, kórbonctani, valamint törvényszéki orvostani intézeteket (8–9. kép). Az Erzsébet rakpart 16. szám alatti régi szemkórház

6. kép: Egyetemi gyógyszertár a felsőipariskola épületében

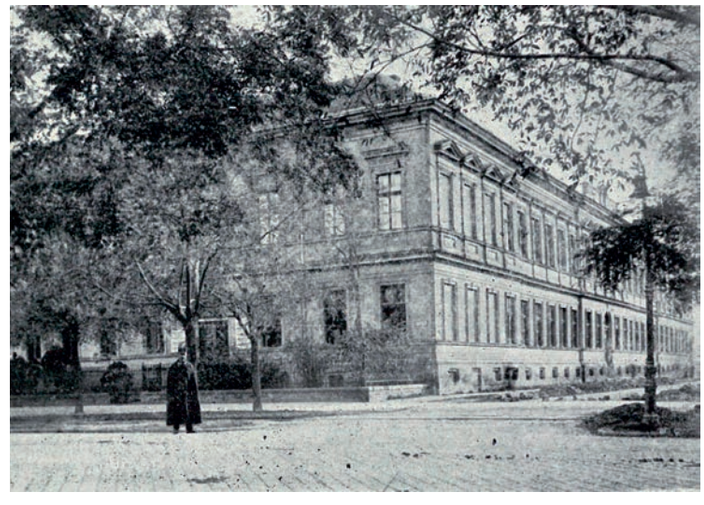

8. kép: A régi rókusi elemi iskola épülete a Kossuth Lajos sugárúton

7. kép: Egyetemi gyógyszertár a felsőipariskola épületében – A kép közepén Dávid Lajos gyógyszertárvezető

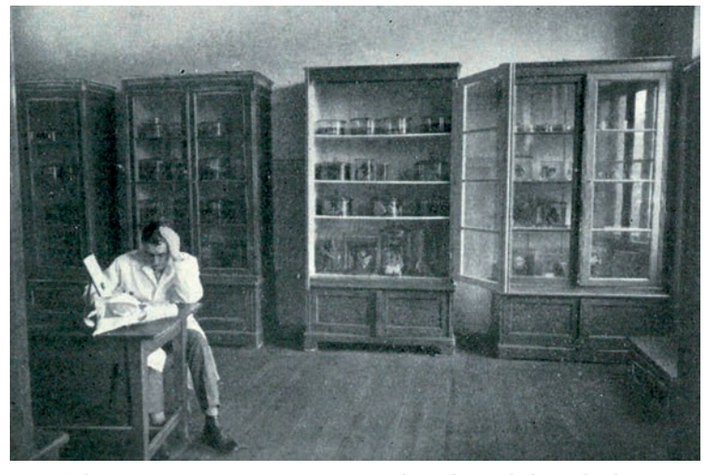

9. kép: Anatómiai gyűjtemény a régi rókusi elemi iskola épületében

10. kép: A városi szemkórház épülete az Erzsébet rakparton

(10. kép) épülete fogadta be a szemészeti klinikát; a Pulcz utca 14. szám alatti fiókkórház és közkórház (11. kép) telkén lévő „nyugodt elmebetegek" pavilonja pedig az idegklinikát. A bőrklinikát a Kálvária sugárút és Korda utca sarkán álló volt Károly csapatkórházban (12–16. kép) helyezték el. A gyermekklinika az elhanyagolt városi gyermekkórház Kossuth Lajos sugárút 35. szám alatti épületét (17. kép) használhatta. A női klinika a régi bábaképezde Fodor (ma: Juhász Gyula) utca 9. szám alatti épületét (18. kép) vehette birtokba.

Az erősen széttagolt Orvostudományi Karral szemben a többi fakultás lényegesen koncentráltabb elhelyezést nyert. Az ítélőtábla Dugonics tér 13. szám alatti épülete (19–22. kép) szolgált a Rektori Hivatal, a jogi kar (23. kép) és a bölcsészkar, valamint a matematikai tanszékek otthonául. A természettudományi kar több tanszékét az állami gimnázium (ma: Radnóti Miklós Kísérleti Gimnázium) Tisza Lajos körút 6. szám alatti épületében (24–28. kép) helyezték el. Veszprémy Dezső dékán karácsonyi nyilatkozata szerint az intézetek berendezése kezdetleges volt, és csak arra volt elég, hogy humanitárius és tanítási céljait szolgálja, az intenzív tudományos munkához sok pótolni való volt még (Uj Élet, 1921. december 24. 11.).

11. kép: A városi kórház Pulcz utcai részlege

12–13. kép: A volt Károly csapatkórház Kálvária sugárúti épülete

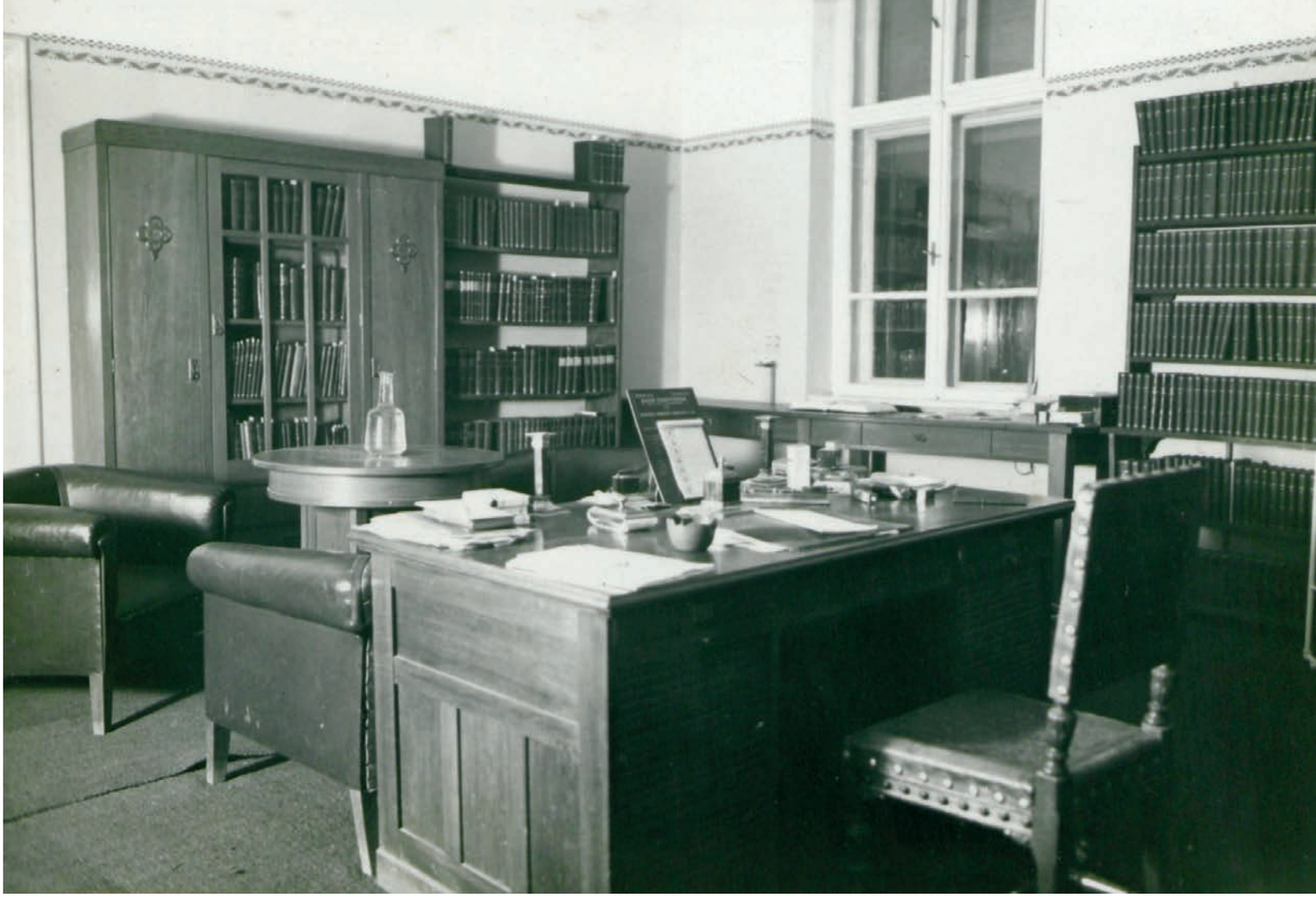

14. kép: Professzori szobabelső a bőrklinikán

15. kép: Tanterem a bőrklinikán

16. kép: Hallgatók a bőrklinikai tanteremben

17. kép: Gyermekklinikai kórterem

18. kép: A bábaképezde épülete a Fodor utában

19. kép: Az ítélőtábla Dugonics téri épülete

20. kép: Az egyetem díszterme az ítélőtábla épületében

21. kép: Rektori fogadóterem az ítélőtábla épületében

22. kép: Az egyetemi könyvtár olvasóterme az ítélőtábla épületében

23. kép: A jogi kar ülésterme az ítélőtábla épületében

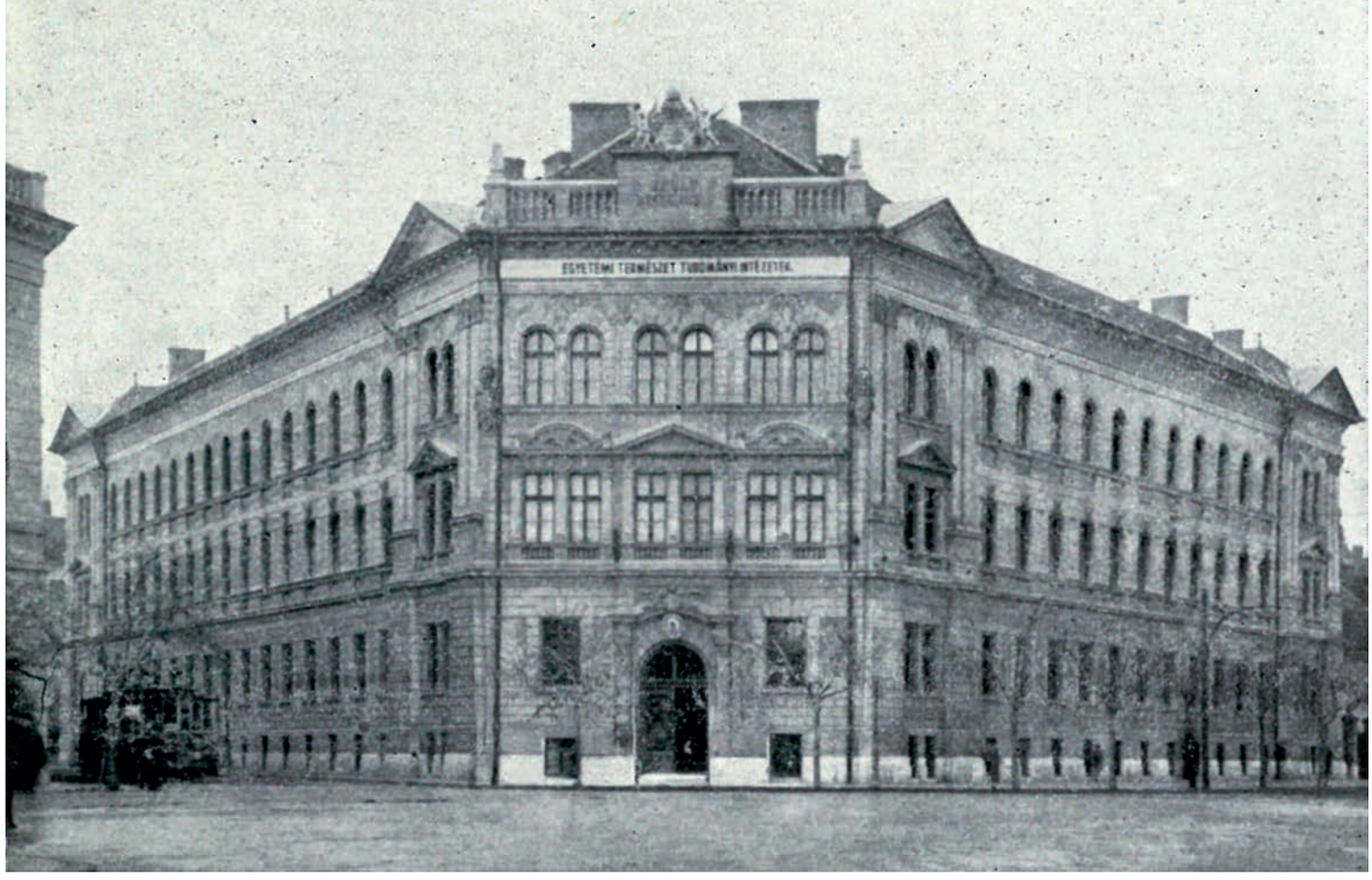

24. kép: A természettudományi intézeteket befogadó állami gimnázium

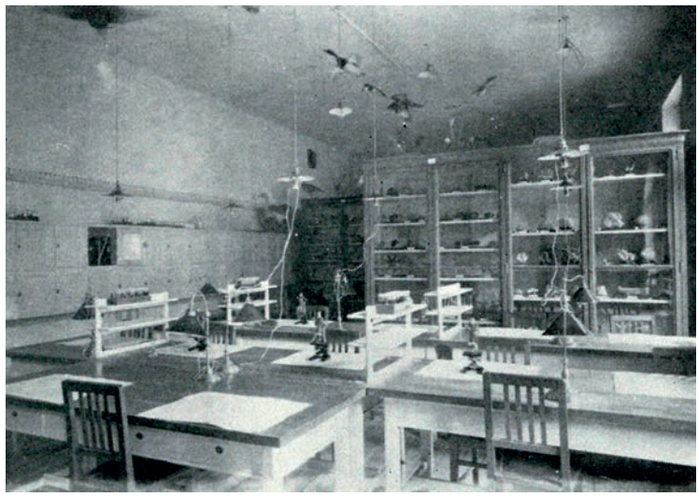

25. kép: Állattani laboratórium az állami gimnázium épületében

26. kép: Növénytani laboratórium az állami gimnázium épületében

27. kép: Ásvány- és földtani gyűjtemény az állami gimnázium épületében

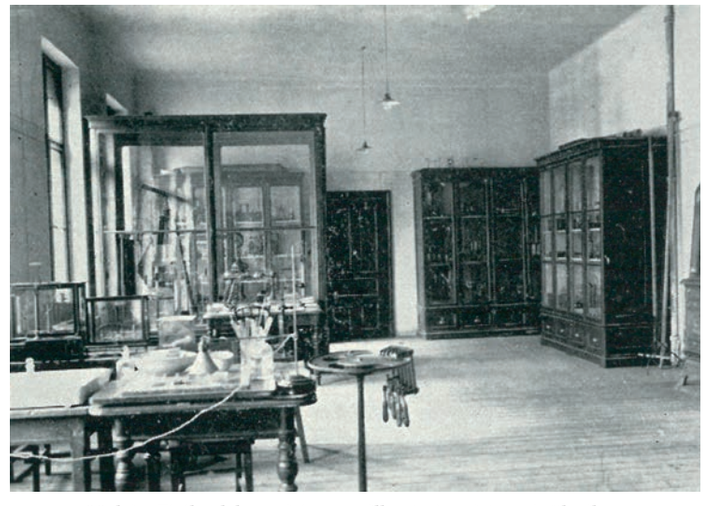

28. kép: Fizikai laboratórium az állami gimnázium épületében

A szegedi hiányok oka az intézmény súlyos alulfinanszírozása volt. Az egyetem Szegedre kerülésekor ugyanis semmilyen jelentősebb állami forrásból történő beruházásra nem került sor. Az épületek átadását és azok legszükségesebb belső átalakításait is a város hozzájárulásából hajtották végre. Ezzel szemben a Pozsonyból előzött Erzsébet Tudományegyetem már a Budapesten töltött 1921/22. és az 1922/23. tanévek alatt is nagyszabású építkezésekben részesült a pécsi elhelyezés érdekében. Az 1921/22. költségvetési évben az államilag finanszírozott hazai egyetemi beruházások 98,4%-a esett erre az egyetlen egyetemre, hiszen az összes hazai egyetemre vonatkozó 61 251 675 K állami keretből a pozsonyi/pécsi universitas 60 251 675 K-t kapott. Vagyis a Pécsre kerülés minden jelentősebb átalakítási és intézményfejlesztési költsége a központi állami költségvetés támogatásából valósult meg. A pécsi sajtó már 1922. március 30-án is elismerte, hogy az egyetem Pécsre kerülése, az ottani elhelyezés teljesen az állami dotáció biztosításától függ: „még súlyos pénzügyi kérdések várnak sürgős megoldásra, ámde tudjuk, hogy a kormány teljes tudatában van kulturális téren való kötelezettségeinek és bizonyára sikerülni fog, hogy a magyar egyetemek elhelyezésére szükséges sok milliókat, ha mindjárt kevésbé fontos intézmények rovására is, előteremtse." (Pécsi Lapok, 1922. március 30. 1.)

Az Erzsébet Tudományegyetem Pécsre kerülésének és ottani elhelyezésének állami erőforrásból történő finanszírozását a zárszámadásokban szereplő számadatok mellett a kormányjelentés 1919–1922 közötti időszakát taglaló kötet szöveges beszámolója is értékeli: „A magyar királyi Ferenc József Tudományegyetem céljaira az illetékes tényezők és hatóságok megértő előzékenysége folytán, a szegedi ítélőtábla, az állami vas- és fémipari iskola, a hajléktalanok menedékhelye, a Rókus utcai elemi iskola, a régi városi kórház, a Pulcz utcai kisegítő kórház, az állami bábaképezde és az állami szemkórház és a városi gyermekkórház vétettek igénybe és a szükséges minimális adaptálások foganatosíttattak úgy, hogy a Ferenc József egyetem működését az 1921/22. tanév elején már új székhelyén kezdhette meg. A Pozsonyból menekült magyar királyi Erzsébet tudományegyetem egyelőre továbbra is megmaradt Budapesten és itt folytatta működését. A pécsi elhelyezés érdekében azonban a tárgyalások a magyar királyi munkaügyi és népjóléti miniszter úrral, a pécsi püspök úrral, valamint Pécs szabad királyi város közönségével megindíttattak, amelyek ezen tényezők legnagyobb jóakarata, megértése és támogatása folytán eredményre vezetvén, az egyetemnek Pécsett való elhelyezése biztosíttatott, és az annak céljaira igénybeveendő objektumok átalakítása munkába vétetett." (*Kormányjelentés* 1919–1922. I. 137.)

A kormányjelentés szövegében feltűnő, hogy a szegedi elhelyezés kapcsán hangsúlyozásra került „az illetékes tényezők és hatóságok megértő előzékenysége". Az is feltűnő, hogy a szegedi elhelyezés kapcsán mindössze „a szükséges minimális adaptálások foganatosíttattak", Pécsett azonban már a beszámoló összeállításakor is „igénybeveendő objektumok átalakítását"-ról tettek említést, vagyis Pécsen jelentősebb belső átalakítások kerültek kialakításra az épületek egyetemi célokra való felhasználása érdekében. A száműzött pozsonyi egyetem Pécsre helyezése körüli kizárólagos állami anyagi áldozathozatal (szemben a szintén száműzött kolozsvári egyetem szegedi elhelyezésének kizárólagos szegedi városi fedezetével) jelentősen árnyalja a korabeli napilapokban és a szakirodalomban is elterjedt hasonlatot, amely szerint a pécsi egyetem az államtól joggal elvárható gondoskodást nélkülöző „árva leány" (Klebelsberg 1929. 173.) lett volna.

A pécsi egyetem az 1925/26. évig minden évben sokszorosan több állami támogatást kapott, mint a több karból álló, több professzort foglalkoztató és magasabb hallgatói létszámmal dicsekvő szegedi egyetem. Mivel a szegedi egyetem az 1920–1926 közötti esztendő közül kizárólag 1923/24-ben kapott beruházásai fedezetére állami támogatást, a pécsi azonban ebben az évben is 393-szor (!) magasabb összegű állami dotációt kapott hasonló céljaira. Ha nemcsak az 1923/24-es költségvetési év, hanem az 1921–1926 közötti időszak egészére összevetjük a pécsi és szegedi egyetemeknek biztosított állami beruházások összegét, akkor kijelenthető, hogy a pécsi universitas mintegy 2000-szer (!) magasabb összegű állami támogatást kapott, s ezt az indokolatlan aránytalanságot Szegeden csak a város áldozatvállalása és hatékony civil kezdeményezések igyekeztek némiképpen enyhíteni, teljesen ellensúlyozni azonban lehetetlen volt.

Szeged város közgyűlésének 1923. október 31-i ülésén összegezték az első két szegedi egyetemi tanév tapasztalatait az egyetem ideiglenes elhelyezésével kapcsolatban. „Az ideiglenes elhelyezkedés bár a nem mérsékelt követelések mellett reményen felül lehetővé tette az egyetemek és intézményeinek berendezkedését, működésük megkezdését és folytatását, az oktatás terén a tudományos kiképzésnél nélkülözhetetlen színvonal fenntartását, ma már nem biztosítja elegendőképpen a nyugodt fejlődés lehetőségeit, nem nyújt megfelelő teret és eszközöket az egyetem hivatását képező tudományos működéshez, nem rendelkezik a tudományos haladáshoz nélkülözhetetlen előfeltételekkel. Hiányoznak a könyvtárak, gyűjtemények és az egyetem munkáját támogató intézmények felállításának és elhelyezésének lehetőségei, különösen pedig az orvosi szakon, a klinikák fokozottabb arányú érvényesülésének, s az orvostudomány haladáshoz mért fejlesztésének lehetősége." (MNL CSML IV.B. 1402. fond 51. kötet 685. pont)

2. Kezdeményezések az egyetem szegedi kiépítésére, az állam és a város megállapodása a költségek megoszlásáról

Szegeden az egyetem az első tanév végére, 1922. június 29-re szervezte meg alapítása 50. évfordulójának megünneplését (Szegedi Napló, 1922. június 9. 3.). A Horthy Miklós kormányzó és a kormány több tagjának jelenlétében zajló jubileumi ünnepség (29. kép) előkészítését szolgáló június 8-i megbeszélés alkalmával merült fel a Kolozsvári Egyetemi Atlétikai Club (KEAC) igénye, ők ugyanis egy nagyobb telket kérvényeztek a várostól sporttelep kialakítása céljára. Ez a kérdés magával hozta az egyetemi városrész felépítésére leginkább célszerű helyszín kiválasztásának ügykörét is (Szegedi Napló, 1922. június 10. 2.). Klebelsberg Kuno gróf (30. kép) a kultuszminiszteri tárca 1922. június 16-i átvétele után öt hónappal, november 17–18-án kétnapos látogatást tett Szegeden, ennek keretében az egyetem elhelyezéséül szolgáló valamennyi épületet megtekintette. Kíséretének tagja volt a legtöbb hazai egyetemi épületet tervező Korb Flóris is. Ez azt valószínűsíti, hogy Klebelsberg gróf első látogatása során már felmerült az új építkezések szükségessége is, arra azonban az ország akkori helyzetében, a debreceni egyetemi építkezések folytatásával és a Pozsonyból száműzött egyetem Pécsre helyezésének előkészítésével egyidejűleg nem volt reális lehetőség (Ladányi 2000. 30.).

29. kép: Horthy Miklós kormányzó érkezése az egyetem jubileumi ünnepségére

30. kép: Klebelsberg Kuno gróf miniszter portréja
Jelfy Gyula grafikáján

31. kép: Somogyi Szilveszter polgármester portréja
Winkler László olajfestményén

Ezt követően bő egy évvel később Szeged város közgyűlésének 1923. október 31-i ülésén javaslatot fogadtak el az egyetem végleges szegedi elhelyezésével kapcsolatos építkezésekről. Feliratban kérték a kormányzót, a miniszterelnököt és az illetékes minisztereket a szegedi egyetemi építkezések megkezdésére. A költségekhez a város a szükséges telkeket és 500 hold legelő 25 éves bérleti díját ajánlotta fel (MNL CSML IV.B. 1402. fond 51. kötet 685. pont).

Szeged város közgyűlésének 1924. június 30-i ülésén Somogyi Szilveszter polgármester (31. kép) beszámolt Klebelsberg Kuno gróf miniszterrel folytatott egyeztetéséről. Ez alapján az előző évi tanácsi határozatban szereplő önrész nyolcszorosát volt kénytelen felvállalni a város nevében az egyetemi építkezések érdekében. Vagyis 2000 hold városi bérföld (24 vagon, azaz 240 tonna Tisza-vidéki búza) 50 éves bérleti díjával megegyező összegű önrészt szabott meg a miniszter (MNL CSML IV.B. 1402. fond 52. kötet 333. pont).

A Szeged városa és a magyar állam közötti 1924-es megállapodás alig egy éven keresztül volt érvényben. Tóth Lajos államtitkár 1925. július 25-én Somogyi Szilveszter polgármesterrel folytatott egyeztetés során érintette a tervezett szegedi egyetemi építkezések anyagi fedezetének biztosítását is: „Az államtitkár a városnak ezt a hozzájárulását a mai viszonyok mellett már nem tartja megfelelőnek. Ezért azt ajánlotta, hogy a város keressen más formákat a kibontakozáshoz. Szerinte legalkalmasabb lenne egy fix összegben megállapodni, esetleg külföldi kölcsön formájában. Az államtitkár az egyetemi építkezésekre vonatkozólag még kijelentette, hogy ami az állami hozzájárulást illeti, a pénzügyminiszter a szegedi egyetem sorsát mindig a legnagyobb figyelemmel kíséri, és így minden remény megvan arra, hogy a város által óhajtott pénzbeli hozzájárulás biztosíttatnék. Éppen ezért szükségesnek látja a félbeszakított, s eddig eredménytelen tárgyalások újra felvételét. Ami az egyetemi klinikák építkezési kölcsönét illeti, az államtitkár és a polgármester hozzávetőleges számítása szerint 420 000 aranykoronára lenne szükség. Ennek az évi annuitása 40–50 ezer aranykorona lenne, s erre a város találna is megfelelő fedezetet. A kölcsön ügyében egyébként a polgármester Kószó István államtitkárral együtt a legrövidebb időn belül megteszi a szükséges lépéseket." (Szegedi Friss Ujság, 1925. július 26. 1.)

Tóth Lajos államtitkár júliusi szavaival egybecsengett Aigner Károly főispán szeptember 5-i nyilatkozata is: „Örömmel vállalom a közvetítő szerepét minden egyes esetben, amikor a város és az állam közösen igyekszenek megvalósítani a város érdekeit is szolgáló intézményeket. Így például a legnagyobb készséggel munkálkodom azon, hogy az állandó egyetemi építkezések minél előbb meginduljanak, amelyekre vonatkozóan a pénzügyminiszter úr őnagyméltóságának legutóbb vett értesítése szerint az ő elvi hozzájárulását már sikerült megnyerni, de a városnak a felajánlottnál nagyobb anyagi hozzájárulására lesz szükség, hogy a szép terv minél előbb megvalósulhasson." (Szegedi Napló, 1925. szeptember 6. 3.) Vagyis az oktatási és a pénzügyi tárca egyaránt az 1924-ben megbeszéltnél magasabb szegedi önrészt várt el az építkezés érdekében.

Az államtitkártól kapott tanács szerint eljárva Somogyi Szilveszter polgármestert 1925 őszén a közoktatási, a népjóléti és a pénzügyminiszter is személyes megbeszélésen fogadta, hogy egyeztessenek a szegedi egyetemi építkezések megindításának anyagi feltételeiről, az állami és városi hozzájárulás kérdéseiről. A három miniszter felfogása az volt, hogy a város által fölajánlott 50 éven át fizetendő évi 240 t búza hozzájárulást tőkésíteni kell, vagyis pénzben kell megállapítani és lehetőleg egy összegben vagy néhány részletben kellene rendelkezésre bocsátani. „Az államot ugyanis egyelőre nagymértékben veszik igénybe a még be nem fejezett debreceni egyetemi építkezések. Épp ezért kívánatos volna, ha egyelőre a város a tőkésített hozzájárulással lehetővé tenné az építkezés megindítását, amelyet azután a debreceni építkezés befejezése után az állam az így fölszabaduló jövedelemből folytatna." (Szegedi Friss Ujság, 1925. október 18. 1.) Bud János pénzügyminiszter számításai szerint az 50 esztendőre felajánlott évi 24 vagon búza 10 milliárd K-t tesz ki. Ugyanennyit adna az állam is (Szegedi Napló, 1925. október 18. 6.).

Október végén a nemzetgyűlés pénzügyi bizottságának ülésén a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1926/27. évi költségvetésének tárgyalásakor Klebelsberg Kuno gróf kijelentette, hogy a szegedi egyetem kiépítését a maga részéről a legmesszebbmenő módon elősegíti, és reméli, hogy sikerülni fog az 1926/27. évi költségvetésben nagyobb összeg felvételét erre a célra biztosítani. Ezt követően Tóth Lajos államtitkár és Nagy Árpád helyettes államtitkár tájékoztatást adott az ügy állásáról is: „A jövő évi költségvetésben a minisztérium a szegedi egyetemi építkezések költségeire nagyobb összeget vett fel, és így az állam hozzájárulása az építkezés költségeihez biztosítottnak tekinthető. Szeged városával, illetve Somogyi Szilveszter polgármesterrel annak idején tárgyaltunk, és közöltük vele, hogy Szeged azon határozatával, mely szerint évi 24 vagon búzával 50 éven át hozzájárul az építkezéshez, nem indítható meg az építkezés munkája, mert ahhoz egy összegben való nagyobb hozzájárulás szükséges, melyet egy esetleg felveendő kölcsön révén szerezne meg a város." (Szegedi Napló, 1925. november 1. 2.)

November 9-én Somogyi Szilveszter polgármestert ismét személyes megbeszélésen fogadta Klebelsberg Kuno gróf miniszter a szegedi egyetemi építkezések megkezdése pénzügyi feltételeinek egyeztetése céljából. A polgármester nyilatkozata szerint „[A miniszter] tudomásomra hozta, hogy az 1925–1927. évi állami költségvetésbe 400 ezer aranykoronát illesztett be az építkezés első periódusának megkezdésére. A város által ötven évre fölajánlott évi 24 vagon búza hozzájárulás helyett egyszer s mindenkorra való hozzájárulásként 800 ezer aranykoronát kér a kormány akként biztosítani, hogy ez már a jövő év tavaszára rendelkezésre álljon. A kormány három éven át 1–1 millió aranykoronát szándékozik fölvenni e célra az állami költségvetésbe, és ezzel az egyetemi állami építkezések első periódusa befejeztetik. Ezen összegből már a jövő év tavaszán két klinikai épület fölépíthető lenne. Utána fokozatosan a többi." (Szegedi Friss Ujság, 1925. november 12. 1.)

A budapesti megbeszélések alkalmával a kultuszminiszter által az egyetemi építkezésekhez kért szegedi pénzbeli hozzájárulás hitel által való biztosításának feltételeit is igyekezett megtudni a polgármester: „Eljártam a Pénzügyminisztériumban is, ahol Lukács Ödön miniszteri tanácsossal tárgyaltam, hogy a városoknak nyújtandó külföldi kölcsönből rendelkezésre állana-e még 1 millió aranykorona. Sajnos a válasz nem volt kielégítő, mert a kölcsön már elfogyott. A pénzügyminisztert azonban a törvény fölhatalmazza, hogy a már fölvett 750 milliárd külföldi kölcsönön fölül még 350 milliárdot fölvegyen. Miután még sok város jelentette be további hiteligényét, valószínű, hogy ez a további kölcsön is fölvétetik. Ez esetben a fedezetet Szeged városa is megkapná. Ennek évi törlesztésére 20 éven keresztül évenként másfél milliárdra lenne szükség, amelynek fedezetéről az egyetemi bérföldek [ti. a város által bérletbe adott, az egyetemi beruházás finanszírozására fordított földterületek] által már gondoskodva van." (Szegedi Napló, 1925. november 12. 4.)

A szegedi egyetem tanácsa 1925. november 18-án tartott VI. rendkívüli ülésén kérte a minisztertől a költségvetés helyesbítését és a szegedi beruházási keret lényeges növelését. A négy dékán és a rektor előzetesen már felállított egy bizottságot a miniszterhez küldendő memorandum megszövegezésére. Az elkészült felterjesztést az ülésen Szandtner Pál professzor olvasta fel. Majd „a tanácstagok a tervezetet részletesen áttanulmányozták, és a fölmerült észrevételek és javaslatok alapján megfelelően kiegészítették. Az egyetem tanácsa a szövegezésben véglegesen megállapodván egyhangúlag elhatározta annak a nyomtatványszámla terhére megfelelő példányszámokban való kinyomtatását és egyben felkéri a Rektort, hogy azt személyesen juttassa el a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr kezeihez." (SZTE Levéltára 454–1925/26. E. T. szám)

Az egyetemi építkezések költségeiből Szeged városára háruló anyagi áldozatvállalás 1925 végén még 800 000 aranykorona összegben megállapított részesedését alig három hónappal később a minisztérium már megkísérelte 200 000 aranykoronával, vagyis 25%-kal növelni. Ezzel szemben Somogyi Szilveszter polgármester szerint a város közönsége már a 800 000 aranykoronás hozzájárulás megszavazásakor is egészen a teherbíró képességének végső határáig ment el (Szegedi Napló, 1926. március 18. 4.). A városra jutó önrészvállalásról a szegedi közgyűlést előkészítő tanácsülés 1926. április 6-án tárgyalta az egyetem elhelyezésének és a beruházás ütemezésének kérdését. A tanács a miniszterhez és a polgármesterhez hasonlóan a Templom (ma: Dóm) tér és a Tisza közötti városnegyed és a gyorsított, két-három év alatt megvalósuló tervet támogatta: „Az építkezésekhez szükséges 3 200 000 aranykoronát kitevő azonnali hozzájáruláson kívül 2 000 000 aranykoronánál nagyobb az az összeg, amit a városnak az építkezésekhez szükséges telkek vételárában fedeznie kell. Öt és félmillió aranykoronás kölcsönt vesz fel a város, az eddig beérkezett legkedvezőbb ajánlat szerint 35 éves törlesztésre 8,8% kamat mellett (Szegedi Napló, 1926. április 7. 2.). Egy nappal később a városi közgyűlés is elfogadta az önrész vállalására irányuló határozatot: „[A város] felajánlja a már ismertetett telkeket, s a kisajátítási költségeket magára vállalja. A város azonnal 3,2 millió aranykoronával járul az építkezéshez, ha az állam a 7,6 millióból 4 millió aranykoronát fordít erre a célra, és az építkezést 3–3,5 év alatt befejezi." (Szegedi Napló, 1926. április 8. 4.) Vagyis az állam és a város közötti megállapodás értelmében mindkét fél már az építkezés megindulásakor rendelkezésre bocsát 3,6, illetve 4 millió aranykoronával megegyező értékű készpénzt. Alig két héttel később kiderült, hogy „a pénzügyminiszter nem tudta biztos kilátásba helyezni, hogy már a folyó naptári évben rendelkezésünkre bocsáthassa a négymillió aranykoronát, hanem teljes jóakarattal annyit mondott, hogy pár év, legfeljebb három év alatt ez módjában fog állani. Az egyetem építése tehát ez idő szerint úgy áll, hogy július 1-jétől kezdve 400 000 aranykorona áll rendelkezésre az állami költségvetésben. Ehhez a felveendő kölcsönből, amelynek természetesen most már felvételi részletei is módosulást szenvednek, a város annyit ad, amennyit ad, amennyi legalább két klinika megépítésének még a folyó évben való megkezdéséhez szükséges." (Szegedi Napló, 1926. április 22. 6.)

Az 1926-tól megindult szegedi egyetemi beruházások a korábbi évek állami támogatásainak nélkülözése után először részesültek központi támogatásban. Ennek eredményeképpen a hazai egyetemek közül a szegedi az első helyre ugrott a kapott állami dotáció tekintetében. De érdemes összehasonlítani, hogy az 1926/27-ben kapott szegedi támogatás alig negyede volt az előző két évben a debreceni és fele a pécsi egyetem által kapott állami erőforrásoknak (*Zárszámadás* 1926/27. I. 232–233.). A szegedi egyetem az 1926–1932 közötti mindegyik évben jelentős összegeket kapott az államtól. Az ebben az időszakban végrehajtott állami egyetemi beruházások 62,7%-át kapva mintegy 14-szeresen haladta meg a pécsi egyetemnek, és 1,9-szeresen a debreceni universitasnak juttatott állami erőforrásokat. Az 1926–1929 közötti három esztendőben a hazai egyetemek közül kizárólag a szegedi kapott állami támogatást a beruházásai megvalósításához, az 1929–1931 közötti két évben is lényegesen több állami támogatást kapott a többi egyetemnél, s ebben a tekintetben csak az 1931/32-es költségvetési évben múlta felül a debreceni egyetem. A hazai egyetemek állami költségvetési támogatásában 1926 után kimutatható aránytalanság miatt már akkor is és azóta sokan támadják, bírálják Klebelsberg grófot, akinek érdeklődése állítólag 1922-es pécsi választási kudarca miatt fordult el a dunántúli várostól (Lengvári 2004. 84.). Ezzel szemben kimutatható, hogy Szeged városa az 1921-es elhelyezéskor és az 1926–1931 közötti építkezések alatt is egyedülállóan magas önrészt vállalt a beruházások sikere érdekében. Így az egyetemi építkezések a szegedi városi áldozatvállalás következtében sokkal nagyobb mértékű eredményekkel kecsegtettek, mint ha ugyanazt az állami keretet akár az egyetemi építkezésekhez minden hozzájárulást megtagadó Budapesten (Huszti 1942. 140.), akár az azokhoz mindössze igen szerény mértékben hozzájárulni hajlandó Pécsett vagy Debrecenben fektette volna be a minisztérium.

Szeged város kistanácsa 1928. április 24-i ülésén úgy döntött, hogy ismertetni fogja a közgyűléssel a Templom tér rendezésének terveit, és a költségek fedezetére kérni fogja 900 000 P megszavazását. A tanács azért tartotta ezt már ekkor szükségesnek, mert a tér rendezését mielőbb meg akarta valósítani (Szegedi Napló, 1928. április 25. 3.). A döntés ellenére mintegy fél esztendőn keresztül nem történt meg a városra eső összeg tényleges átutalása. 1928 decemberi híradások szerint a város még mindig nem utalt semmit a ráeső összegből, miközben az állam már 3 millió P-t folyósított a klinikai építkezések fedezetére. Ezért Klebelsberg Kuno gróf leiratban sürgette a várost a 3 712 000 P önrész felének, tehát 1 856 000 P-nek az egyetemi Gazdasági Hivatal számára történő mielőbbi rendelkezésre bocsátását (Szegedi Napló, 1928. december 2. 8.).

Ugyanakkor a város nagyarányú áldozatvállalását Klebelsberg Kuno gróf az országgyűlésben is méltatta. A képviselőház 1928. december 12-i ülésén Esztergályos János pécsi szociáldemokrata képviselőnek (Freissberger 1927. 82.) a pécsi egyetemi beruházások szünetelése ügyében intézett interpellációjára válaszul a miniszter kiemelte a Szeged és Debrecen által vállalt önerő jelentőségét: „Azóta ötezer népiskolai objektum biztosítva van, s az egyetemek terén is, főleg a klinikák terén valahogy előbbre jutottunk. Minthogy az egész feladatot az adott pénzügyi helyzetben megvalósítani nem lehetett, odamentem, ahol helyi áldozatkészségre találtam. Debrecen is, Szeged is a terhén kívül az összes építkezési költségeknek felét viselte. Ez a két hatalmas alföldi kommunitás abban a helyzetben volt, hogy hozzájárulhasson a számottevő építési összegekhez. Én tehát természetesen odamentem, ahol minimális állami áldozattal a maximális eredményt érhettem el. Így azután teljesen be tudtuk fejezni a debreceni Nagyerdőn a klinikai telepet, és rövid időn belül teljesen befejezzük a szegedi klinikai telepet is." (KN 1927–1931. XVI. 478.)

3. Elhelyezési, helykiválasztási dilemma és annak eldöntése

Szegeden az első egyetemi tanév végén, 1922 júniusában indult meg az egyetem végleges elhelyezésének kérdését vizsgáló egyeztetési folyamat. Az 1922. június 8-i megbeszélésen „A polgármester a Gedó városrész melletti 26 hold terület földet ajánlotta föl, ami azonban nem felel[t] meg a célnak, mert mintegy 80 hold földre van szükség ahhoz, hogy ott a klinikákhoz és elmegyógyintézethez szükséges kerteket, veteményes földet stb. instruálhassanak be. E körülményt tekintetbe véve Újszegedre terelődött a figyelmük, mint ahol valóban bő alkalom kínálkozik a terjeszkedésre. Újszeged mellett szólna egyébként az is, hogy ott több olyan új épület van, amelyeket az egyetem céljaira fel lehetne használni." Az egyetem végleges elhelyezésével kapcsolatban Berzenczey Domokos főmérnök az alábbi nyilatkozatot tette: „Az egyetem jövendő fejlődése érdekében már most meg kell állapítani azon irányelveket, amelyek szerint az állandó elhelyezés iránti intézkedések megindítandók volnának. […] Tárgyalásaink folyamán részletesen megvitattuk a különböző eszméket, végleges megállapodásra azonban csak annyiban jutottunk, hogy a közeli napok egyikén bejárjuk egy bizottsággal a számításba vehető területeket, és a viszonyok ismeretében állhatunk csak elő konkrét javaslattal." (Szegedi Napló, 1922. június 10. 2.)

Az első hírek után a helyi sajtó élénk érdeklődést mutatott a kérdés iránt, ezért Somogyi Szilveszter polgármestert is megkérdezték, aki leszögezte, hogy egy bizottság fogja megtekinteni a Gedó mögötti 26 holdnyi városi földet, valamint Újszegeden a kender akadémia [Alföldi Mezőgazdasági Intézet, ma: Gabonakutató Nonprofit Közhasznú Kft.] és internátus mögötti nagyobb földrészeket (Szegedi Napló, 1922. június 14. 4.). Rögtön meg is indult a helyszínek feletti vita a város közvéleményében. A *Szegedi Napló* című helyi napilap névnélküli szerzője hosszú cikkben sorolta fel az újszegedi elleni és az épülő Fogadalmi templom környezetébe való elhelyezés melletti érveket: „Kertelés nélkül kijelentem, hogy nekem az újszegedi egyetemi kertváros ideája nem tetszik […] Először azért, mert mint annyiszor mondogatjuk, sajnos határváros lettünk. Ennek a konzekvenciáit is le kell vonni. Nem tudom, nagyon okos gondolat-e nekünk a Tiszán túl, egyenesen az ellenség szájába szánni egy új palotavárost addig, amíg teljesen bizonytalan előttünk közeli és távoli jövendő. […] Nekünk először a régi Szegedet kell kiépítenünk, és a rekonstrukció nem mindig szerencsés munkáját befejeznünk és megjavítanunk okos építési politikával. Nekünk mindenekelőtt a Fogadalmi templomot kell fölépítenünk a környékével együtt. Bizonyosan sokan emlékeznek még rá, hogy a nagy koncepciójú Lázár Györgynek ez volt az egyik legmerészebb gondolata: ő ki akarta sajátíttatni az egész régi városrészt, amelyet a piaristák háza, az Oskola utca és a Rudolf tér határol, s a régi Szegedből itt maradt rozoga házakat modern palotákkal fölcserélni, hogy méltó keretül szolgáljanak a Fogadalmi templomnak. […] Én ezt újra az illetékes körök figyelmébe ajánlom anélkül, hogy meleg fogadtatást remélnék számára. Pedig, ha egyáltalán sor kerül egyszer a szegedi egyetemnegyedre – s reméljük, kerül –, itt lehetne azt úgy megvalósítani, hogy nemcsak magának az egyetemnek válnék javára, hanem a városnak is, amelynek ez lenne ekkor az európai negyede." (Szegedi Napló, 1922. június 15. 1–2.)

Az egyetemi helykiválasztás kérdésében több, mint két esztendei csend után 1924 decemberében élénkült meg az eszmecsere. A *Szegedi Uj Nemzedék* napilap december 23-án Somogyi Szilveszter polgármesterrel a város várható következő évi beruházásairól készített beszélgetést közölt. Ebben a legfontosabb beruházások közül a tanyai kisvasút és az egyetemi építkezésekről ismertetett adatokat: „Az egyetemi építkezések egészen biztosan megkezdődnek a jövő esztendőben, mert a legutóbb Budapesten járt küldöttségnek a kormány tagjai kétségtelen ígéreteket tettek, hogy az állam is biztosítani fogja a Szeged város által felajánlott hozzájáruláshoz a segítséget. Az építkezések helye még nincs végleg kiszemelve, Újszegeden volna a legszebb, de ennél sok tekintetben alkalmasabb a Mars tér, ahol csatornázás, vízvezeték is van már. A legnagyobb valószínűség szerint itt építik fel az új egyetemi épületeket. Ez feltétlenül nagy hatással lesz a Mars tér környékének és a vele szomszédos részeknek a fejlődésére. Az építkezések befejeztével azután egy egész csapat helyiség szabadul fel, melyeket át lehet adni majd eredeti rendeltetésüknek, így szabad lesz a rókusi iskola, a hajléktalanok menhelye, az állami gimnázium stb." (Szegedi Uj Nemzedék, 1924. december 23. 2.)

1925 januárjában több hírlapi cikkben is sorakoztattak fel érveket a lehetséges elhelyezések mellett és ellen. Első lépésként január 18-án a *Szegedi Uj Nemzedék* napilap terjedelmes cikket közölt *Újszeged és az egyetem kérdése* címmel. Ebben felsorolták a városrész előnyeit: „Mióta a megyés püspök a tanítóképezdét Újszegedre helyezte át, az ellenzékiek közül is sokan elismerik, hogy közintézmények céljaira nem lehet ideálisabban fekvő helyet elképzelni, mint Újszegedet. A kiváló jó, tiszta, pormentes levegő, a gyönyörű park, az abszolút csend és nyugalom direkte predesztinálják Újszegedet ilyen intézmények céljaira, amit elősegít a városhoz közeli fekvése. […] Újszeged mindenképpen megfelelő, elsőrendű hely, ezt elismerték eddig az összes faktorok, csupán vízvezetéke nem megfelelő. De vajon megfelelő-e a Gedó e tekintetben, hiszen ott sincs vízvezeték, ami a Mars téren még van ugyan, ám de ott meg nincs víz, mint ahogy nincs víz most tél idején sem az egész városban. […] Újszeged kövezete, világítása, vízellátása minden kritikán aluli. Szégyenére válnék minden vidéki kisvárosnak, melyet tovább nem lehet mostani állapotában meghagyni." (Szegedi Uj Nemzedék, 1925. január 18. 2.)

Poór Ferenc bőrgyógyász professzor január 21-én megjelent cikkében röviden így foglalta össze szakmai érveit: „A jobbparti városrészen szerény véleményünk szerint három alkalmas hely adódnék úgymint 1.) az alsó Tisza-part környéke, 2.) a Mars és Kálvária tér, 3.) a dohánygyár [ma: Teréz utca és Vásárhelyi Pál út közötti terület] és környéke. A három közül kétségkívül a legideálisabb hely volna az alsó Tisza-part, a Fogadalmi templom környéke. Csendes városrész, kitűnő levegő, magas fekvése folytán a legkevésbé nedves talaj, szomszédságában van a Központi Egyetem az egyetemi könyvtárral, a pályaudvarról könnyen elérhető, s amellett a modern klinikák külsőleg a város díszét alkotják. Máris ott van a szemklinika, ami jelentékeny költségmegtakarítás. Ott a Tisza Lajos körút torkolatánál a Tiszára szögellően áll is néhány üres, jelenleg faraktárnak használt, de 1–2 klinikát elbíró telek rendelkezésre, de hogy a többi öt klinika és mintegy tíz elméleti intézet, konyha és gazdasági épület számára hol jelöltetnék ki a környezetben hely, arra csupán a tulajdonjogi viszonyokat nálam jobban ismerő fél felelhetne meg. A terv pénzügyi nehézségeit enyhíti az, hogy itt sem csatornázás, sem gáz- és villanyvezeték nem kell és ezek költségei elmaradnának. A második terv, melyet azonban csupán akkor tartanék ajánlatosnak, ha a Tisza-parti elhelyezés bármely okból kivihetetlennek bizonyulna, a Kálvária és a Mars teret illeti. Külön-külön ezeknek egyike sem volna elégséges az orvoskari intézmények céljaira, de elég közel feküsznek egymáshoz arra nézve, hogy egymást szervesen kiegészítsék.

32. kép: Szegfű utca Tisza-parti vége 1926-ban, előtérben a szárítópadlásos tímárház

33. kép: Az építkezések során megszüntetett Ipar utca

A megoldást itt is megkönnyítené, hogy egy klinika, a bőrgyógyászati, ha újjáépítést igényelne is, de jelenlegi helyén meghagyható volna. A Kálvária téren három klinika s a vele szemben álló, a Kálvária utca másik oldalán levő városi telkeken még két, ha pedig a Kálvária, Remény, Katona és Alkony utcától határolt apró házakkal beépített tömb kisajátítható lenne, még egy, azaz mind a hét klinika elhelyezhető volna. A bonctani intézetek vagy elfoglalnák a fémipariskola, jelenleg klinikai célokra szolgáló részeit, amivel a szegedi közönség által rég óhajtott rókusi iskola felszabadulna vagy ezek az intézetek az élettan, kórtan, gyógyszertan, egészségtan, orvosi kémia intézeteivel s az egyetemi gyógyszertárral együtt a Mars téren emelendő új épületekbe vonulnának. Természetesen, ha oly megoldás volna lehetséges, hogy a katonai kincstár a Mars kaszárnyát is átengedné az egyetem céljaira, ez esetben az orvoskari intézmények együtt ideális elhelyezkedést nyernének e területen. A harmadik, véleményem szerint azonban a három közül a legkevésbé alkalmas terv, a megszűnő királyi dohánygyár telke volna. Kétségtelen előnye, hogy a szomszédos telkekkel területe bőven megnagyobbítható s jó közlekedése is van, de ezeket ellensúlyozza a szomszédos téglagyári gödrökben álló víznek nyári kigőzölgése, a perifériák elhelyezése." (Szegedi Uj Nemzedék, 1925. január 21. 2.)

Poór professzor szakvéleménye a város vezetését is meggyőzte. Somogyi Szilveszter polgármester egy vele készült interjúban ismerte el az orvosi szempontok jogosságát: „Magam is azon a nézeten vagyok, hogy az új klinikákat a legcélszerűbben a Poór professzor által megjelölt helyen lehetne elhelyezni. Ezen a helyen azonban alig van a városnak egy vagy két telke, így a többi szükséges helyet legfeljebb csak kisajátítás útján lehetne megszerezni. Ez igen hosszadalmas eljárás volna, azonfelül nagyon megdrágítaná az építkezést és illuzórikussá tenné azt is, hogy az építkezést már a tavasszal vagy a nyáron meg lehessen kezdeni. Azt látom, hogy Újszeged éppen a Poór professzor által felhozott okok miatt nem volna alkalmas a klinikák helyéül, így tehát nem marad más hátra, mint a Mars tér és a Kálvária tér." (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. január 23. 2.)

Az Orvostudományi Kar 1925. január 30-án tartott V. rendes ülésén Veress Elemér dékán Tóth Lajos államtitkárnak a szegedi egyetemi építkezések előkészítése érdekében Szegedre érkezése kapcsán beszámoltatta az építkezési szakmai bizottságot. Rigler Gusztáv a bizottság nevében az egyetem újszegedi és gedói elhelyezésének ötletét a közművek hiánya miatt, a Kossuth Lajos sugárút 72. szám alatti dohánygyár környéki területeket a lankás, pocsolyás fekvésük és a pályaudvarhoz, gyárakhoz való túlzott közelségük miatt vetette el. A Fogadalmi templom és a Tisza között fekvő, szabályozásra szoruló ún. Palánk városrészt (32–33. kép) a kisajátítás várható nehézségeire tekintettel zárta ki. A bizottság így kizárólag a Kálvária tér, Mars tér és Korda utca használatát javasolta a szükséges klinikák és elméleti intézetek kiépítése céljára. A Kálvária térre és környékére javasolta a hét klinika, a gyógyszertár és betegápoló apácák lakásának elhelyezését, a Mars térre pedig a kilenc elméleti intézetet. A kari tanács a bizottság javaslatát egyhangúlag elfogadta, és sürgősség szempontjából elsősorban a belgyógyászati, sebészeti és elmegyógyászati klinikák felépítését kérte (SZTEL 1454–1924/25. O. K. sz.).

Másnap, január 31-én Tóth Lajos államtitkár és Korb Flóris építészmérnök Csengery János rektorral és az egyetemi szakbizottság tagjaival, február 1-jén a város több vezetőjével (polgármester, főispán, ipartestületi és törvényhatósági tagok és az önkormányzat mérnökei) egyeztettek. Az egyetem lehetséges helyszínei közül a legkevesebb kifogás a Mars téri megoldás ellen merült fel, sőt pillanatnyilag úgy látszott, hogy alkalmasabb

34. kép: Révai utca és Szegfű utca sarka

35. kép: Templom tér, jobb oldalt az Ipar utca sarka

helyet az egyetemi intézetek számára keresve sem lehet találni. A Mars tér elég közel fekszik a város szívéhez, vízvezetékkel, csatornázással minden nagyobb költség és nehézség nélkül ellátható. Ez ellen egyetlen komolyabb érvként a tér feláldozásának kérdése (Szeged, 1925. február 1. 3.), valamint a rendelkezésre álló hely elégtelen mérete szólt (Szegedi Friss Ujság, 1925. február 3. 1.).

Bár az államtitkár vezetésével tartott megbeszélésen a lehetséges helyszínek közül még nem az épülő Fogadalmi templom és a Tisza-part közötti terület került ki győztesen, a következő hetekben a szegedi sajtóban egyre-másra jelentek meg újságcikkek, amelyek ennek az előnyeire világítottak rá. „Az ötödik terv megvalósítása, bár jelentős anyagi áldozatot kíván, jelentene városfejlesztés és -rendezés szempontjából a legtöbbet. Ezen terv szerint az egyetem a Tisza-parton a Fogadalmi templom mögött és a Tisza Lajos körút végén, esetleg a József főherceg tér környékének felhasználásával helyezné el az egyetemet (34–35. kép). A Fogadalmi templom mögötti rész ugyanis egyik a legelhanyagoltabb része a városnak. Egész sereg düledező, régi ház várja itt a végét, azaz a városrendezést. Ezeknek a házaknak nagyrésze a városé, és így felhasználásuk nem ütközik nagyobb akadályokba, csupán az ott lakók elhelyezéséről kellene gondoskodni. Nagyobb anyagi megterhelést jelentene néhány régi ház kisajátítása. Ha a város e terv mellett foglal állást, a Fogadalmi templom méltó hátteret kap, és sikerül végre eltüntetni a külvárosokban is szégyenszámba menő düledező régi házakat. Kisebb változtatással a József főherceg tér körül is méltóan lehetne elhelyezni az egyetemet. A József főherceg téren az aránylag kisértékű kislakásokat föl lehetne áldozni az egyetem céljaira. A mellette fekvő és a Tisza Lajos körútra néző tiszti pavilont is könnyebben lehetne megszerezni, mint a Mars tér laktanyáját. A Boldogasszony sugárút felé rendelkezésre áll a polgári iskola. Ugyanitt a tér mellett fekszik néhány nagyobb üres telek, ezeket kisajátítva az egyetem összes épületei helyet találnának a város szívében. Az egyetem, a város büszkesége méltó helyen folytathatná áldásos tevékenységét, átalakítva a környék külső képét és a város belső életét." (Szegedi Friss Ujság, 1925. február 27. 1.)

Egy hónappal később, március 31-én a mérnökegyesület építészeti osztálya rendkívüli ülésén Berzenczey Domokos műszaki főtanácsos az egyetem új épületeinek célszerű elhelyezéséről tartott előadást. Véleménye szerint a legszebb megoldást Újszegeden lehetne biztosítani, ahol e célra 23 katasztrális hold terület áll rendelkezésre. Ott a Temesvári körúton kívül eső részen a Fő fasor jobb és baloldalán épülnének fel az egyetemi épületek. Egy-egy épület még a Népkert területére is jutna. „Azonban ez ellen súlyos ellenérvek, akadályok merültek fel orvosi szempontból. Baj az is, hogy nincs vízvezeték és csatornázás. Csak ezeknek a költsége 16 milliárdba kerülne. Azután van egy veszedelme is. Így, ha akár szerb, akár román területen gátszakadás történne, úgy Újszeged négyméteres víz alá kerülne." Utolsóként tért ki a Tisza-part és az Oskola utca közötti részre: „Itt a nagy árvíz óta semmi változás nem történt. A városnak ezeket a részeket össze kellene vásárolnia, s az ósdi, szegényes városrészt itt könnyen kiépíthetné az egyetemi építkezésekkel. Ennek a kérdésnek az lenne az előnye, hogy itt mindössze 8 holdnyi területet kellene csak kisajátítani. Általában a költségek itt lényegesen kevesebbek lennének. Az építkezéseket pedig még a folyó évben meg lehetne kezdeni. Indítványozta, hogy a közönség az orvoskar részére a Mars tér, míg a többi épületek elhelyezésére vonatkozólag a Tisza-parti rész

mellett foglaljon állást." A kérdéshez elsőként Rigler Gusztáv professzor szólt hozzá. Az újszegedi megoldást nem tartotta elfogadhatónak, a másik két terv közül bármelyiket elfogadja, „de legnagyobb örömmel üdvözölné a Tisza-parti részt". Csengery János rektor, majd utána Wimmer Fülöp, Schmidt Ferenc és a többiek mind a Tisza-parti megoldás mellett foglaltak állást (Szegedi Friss Ujság, 1925. április 1. 1.).

Ezután az egyetem elhelyezése körüli polémia néhány hónapon át nyugodott. Legközelebb Somogyi Szilveszter polgármester és Klebelsberg Kuno gróf november 9-i budapesti megbeszélése alkalmával hangzott el: „A kultuszminiszter véleménye szerint az építkezésre legalkalmasabb hely Újszeged volna, miután a Mars teret és környékét nem ismeri. Kilátásba helyezte azonban, hogy mihelyt ideje engedi, lelátogat Szegedre." (Szegedi Friss Ujság, 1925. november 12. 1.) A tudósítás szerint tehát ekkor még Klebelsberg Kuno gróf is az egyetem újszegedi építkezését pártolta.

Somogyi Szilveszter polgármester 1926. január végén – Klebelsberg Kuno grófnak a szegedi egyetemi építkezések közelgő megindulását bejelentő hivatalos közleménye után – nyilatkozott a klinikai beruházások valószínűsíthető helyszínéről: „Az új gyermekklinika helye egyelőre bizonytalan. Többféle megoldás is kínálkozik. Vannak, akik a mostani klinika mellett levő üres városi telket javasolják, viszont mások azzal érvelnek, hogy a gyermek pavilont oda kell építeni, ahová később majd a belgyógyászati, a sebészeti és a többi klinikák kerülnek. Mi semmi esetre sem határozunk e kérdésben addig, míg a kultuszminiszter le nem jön Szegedre, hogy személyesen győződjék meg a helyszíni viszonyokról." (Szegedi Napló, 1926. január 24. 2.)

A *Szegedi Napló* című helyi napilap 1926 februárjában kétrészes cikksorozatban összegezte az egyetem elhelyezése szempontjából számba vehető helyszínek előnyeit és hátrányait. A szerző kategorikusan elzárkózott az újszegedi elhelyezéstől (Szegedi Napló, 1926. február 7. 1.), ugyanakkor kevésbé hevesen, de helytelenítette a Mars téri és a gedói helyszíneket is. Ezekkel szemben az egyetemnek a belvárosi Palánk negyedben való elhelyezését szorgalmazta: „Látjuk lelki szemeinkkel előre azt a csodálatosan szép városrészt, amely a piarista épülettel kezdődik, és attól kezdve a Tisza-parton a Rudolf téren, az Oskola utcán keresztül vezető tömbön újul meg és ad Szegednek külsőségekben is igazi nemzeti fővárosi jelleget. Emellett a hatalmas lendület mellett nem lehet költségekre gondolni, amelyeket nagyrészt fedeznek az igénybe nem vett s legmagasabb jövedelmezőségű újszegedi villatelkek bérei." (Szegedi Napló, 1926. február 9. 1.) A következő hetekben további érvek és szempontok merültek fel az újszegedi és gedói elhelyezés ellenében: mindkét terület alacsony és a város központjától nagy távolságra eső, ami a klinikákra történő betegszállítást és a hallgatóknak a városba bejutását nehezíti meg. Ilyen összefüggésben célszerűtlennek nyilvánítják a hatalmas közműfejlesztési költségek vállalását (Szegedi Napló, 1926. március 9. 3.).

1926. március 23-án érkezett Szegedre a minisztérium népes delegációja, hogy véglegesen eldöntse az egyetemi építkezések színhelyét. A szakemberek elsőként az újszegedi területet tekintették meg. „A miniszter […] több, mint félórai tanácskozás után úgy határozott, hogy bár a hely fekvése szép és egészséges, de a város belterületétől való távolsága, valamint a csatornázás és világítás hiánya miatt nem tartja alkalmasnak Újszegedet az egyetem számára." Innen a küldöttség a Mars térre ment, de az sem nyerte el a tetszést. Maradt tehát az épülő Fogadalmi templom és a Tisza közötti városnegyed, a Palánk (36–38. kép), de azzal kapcsolatban is merült fel nehézség. „A miniszter kijelentette, hogy a Tisza-parti elhelyezés elsősorban városrendészeti [városrendezési] érdek. Az ottani telkek kisajátítása a hivatalos becslés szerint

36. kép: Ipar utca Tisza-parti vége

37. kép: Ipar utca Templom tér felőli szakasza, távolban az Ipartestület székháza

38. kép: A Somogyi utca déli oldala 1926-ban, a Tisza-parti új bőrklinika északi szárnya helyén

körülbelül 16 milliárd K-ba kerül. Miután az állam semmi szín alatt sem járul hozzá a telekvásárlás költségeihez, a városnak kell a rokonszenvesebb Tisza-parti elhelyezés teljes kisajátítási költségeit fedeznie. A miniszter készséggel elismerte, hogy a város joggal ragaszkodik a Tisza-parti megoldáshoz, mert ezzel ennek a víz előtti területnek szabályozását teljesen befejezné. Épp ezért a városnak áldozatot kell hoznia. Belátja, hogy ez az áldozat pillanatnyilag talán horribilisnek látszik, de a megalkotott mű több emberöltőre szól, és nagy lépéssel viszi előre a város további fejlesztését. Ha ezt az áldozatot nem hozná meg, vagy ha erre képtelen lenne, az állam a Mars térre építi az egyetemet, mert itt már városi területet vehet igénybe." (Szegedi Napló, 1926. március 24. 1.) Majd „Klebelsberg Kuno gróf […] a Templom térre ment kíséretével együtt. A templom körüli megoldás tárgyalása és tanulmányozása tartott a legtovább. A miniszter alaposan megvizsgált minden egyes telket, megállapította a tervekből, hogy melyik klinika hova kerülne, és pontosan tájékoztatta magát, hogy a telkek közül melyik a városé és melyiket kell megváltania. A hatalmas épülettömb bejárása után megállapította a miniszter, hogy a város szempontjából a templom környéki megoldást tartja legmegfelelőbbnek". (Délmagyarország, 1926. március 24. 3.) Ahogy fogalmazott: „A városrendezés szempontjai csodálatos módon találkoznak az egyetem érdekeivel." Ugyanakkor a miniszter a Fogadalmi templom és a Tisza-part közötti terület előnyeit elismerve a lehetséges telekspekuláció veszélyeire is figyelmeztetett és az ellen erélyes fellépést helyett kilátásba: „Nehogy a Templom téri és Tisza-parti érdekelt telektulajdonosok a város hajlandóságát konjunktúrának tekintsék és az igényelt telkek árát túl magasra felverjék. Amely pillanatban a telekspekulációnak a legkisebb jelét is látom, azonnal lemondok a Tisza-parti elhelyezés tervéről, és az egyetemet visszavonhatatlanul a Mars térre építem, ahol a város saját területei állnak rendelkezésre." (Szegedi Napló, 1926. március 24. 1.) Másnap került sor az Építési Bizottság első hivatalos ülésére, amelyen már egyértelműen a Tisza-parti elhelyezést szavazták meg (ld. I. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege).

Gróf Klebelsberg Kunoné Botka Sarolta memoárja által említett esemény valószínűsíthetően ekkor játszódott le: „Egy verőfényes tavaszi napon, mikor a székesegyház déli tornya már készen állott, férjem fölment oda, és másfél órát egyedül töltött a magasban, ahonnan áttekinthette a templom egész környékét. Mikor lejött, fantáziája már megfogalmazta magában az alkotandó tér esztétikai feltételeit, az épületek csoportosításának rendjét, a fő közlekedési útvonalak vezetését, az egész városrendezési probléma megoldási tervezését. Megmutatta az egységes kompozíciók kivételes szépségét, monumentalitását. Így aztán az a program, amelyet az építészeti pályázat alapjául megadott, már reálisan megszerkesztett keret volt, melybe Rerrich Béla ihletett művészete beépítette alkotásának remekét." (SZTE KK Ms. 2124. 56.) Ez alapján úgy tűnik, hogy Klebelsberg Kuno sokkal aktívabban vett részt a szegedi Templom tér koncepciójának kialakításában, mint ahogy az egy vallás- és közoktatási minisztertől általában elvárható lett volna.

Mindezek után Szeged város közgyűlésének 1926. április 7-i ülésén ismét tárgyalták az egyetemi építkezések helyrajzi kérdését és a várható ütemezését. Az elhelyezés végleges eldöntése előtt a korábban felmerült mindhárom tervet áttekintették:

„1.) Az újszegedi elhelyezés terve. Ebben a tervben az egyetem összes épületei egymással kapcsolatban, az újszegedi sétány déli szegélyének bevonásával, a Temesvári körút mentén lennének elhelyezve. Ezen elhelyezés nem tartható megfelelőnek mert a) ez a terület mély fekvésű, sok feltöltést igényelne, s egy árvíz esetén e terület kellőleg megvédve nincsen, b) a hídon való átjárás és a nagy távolság folytán a klinikákat a betegek kevésbé látogatnák, és az egyetem sorvadásához vezetne, c) egy esetleges ellenséges támadás esetén az egyetem ismét válságos helyzetbe kerülne, d) új közműveket (járda, út, világítás, vízvezeték, csatornázás) kellene létesíteni, amelyek oly nagy költséget igényelnének, hogy a város háztartása, a felajánlandó nagy hozzájárulási összegen felül ezen újabb nagy terhet nem tudná elviselni.

2.) A Mars téri elhelyezés terve. Ezen terv szerint igénybe volna véve az egész Mars tér, továbbá a Londoni és Párizsi körút mentén fekvő üres telkek. Ezen elhelyezési terv sem megfelelő, mert a klinikai telep egy teljesen zárt területen volna elhelyezve, amely területet gyárak, kaszárnyák, nagy börtönépületek vesznek körül, s így a klinikának tiszta szabad levegője egyáltalán nem volna. Azonkívül a városnak az új közművek elkészítése, s az egyes meglévő régi művek kibővítése itt is tetemes új kiadást okozna.

3.) A Fogadalmi templom körüli és a Tisza-parti elhelyezés. Eme terv szerint az új fogadalmi Templom tér, Somogyi utca, Erzsébet rakpart, Árpád utca által határolt, valamint Tisza Lajos körút, Erzsébet rakpart, Fenyő és Markovits Iván utca, továbbá az általános polgári iskola és DMKE-épület hátulsó részei által határolt terület állna az egyetemi építkezés céljára rendelkezésre. Úgy az egyetemi telep, mint a város érdekéből is egyedül ezen elhelyezési terv elfogadható. A klinikák itt könnyen megközelíthető helyen, szabad, levegős, pormentes területen, egy összefüggő egészben volnának elhelyezhetők, és viszont a város ezen árvíz előtti része megszűnne, ami városszépészeti és -rendészeti szempontból is igen kívánatos. Ezen most jelzett területen, melyet a rekonstrukció rendezése érintetlenül hagyott, még az árvíz előtti elsüllyedt, régi, többnyire rozoga épületek állnak ugyan fenn, de ezen épületek kisajátításával járó költségeket a város bár nehezen, de viselni volna kénytelen. Itt a közművek megvannak, a kisajátítási összeg pedig jóval kisebbre tehető azon összegeknél, amibe az előző két terv szerint az új közművek elkészítése kerülne." (MNL CSML IV.B. 1402. fond 54. kötet 121. pont)

A közgyűlés a három helyszín közül az épülő Fogadalmi templom és a Tisza-part közötti részt jelölte ki az egyetem elhelyezésére (39–44. kép), és vállalta e terület (a fogadalmi Templom tér – Somogyi utca – Erzsébet rakpart – Árpád utca által határolt, valamint a Tisza Lajos körút – Erzsébet rakpart – Fenyő utca – Markovits Iván utca – állami polgári iskola, valamint a DMKE-épületek hátulsó része által határolt telkeket, a tiszti pavilon és a belvárosi római katolikus plébánia épületek kivételével, továbbá a József főherceg tér – Nap (ma: Semmelweis) utca – Viola utca által határolt telektömbnek északi részéből 1300 négyszögöl terület) kisajátítási költségeit.

Az elhelyezés tisztázódása után az építkezés ütemezéséről is határoztak: „A tudományegyetem építése három periódusban folyna le. Az első periódusba esnék a következő négy objektum: gyermekklinika, belklinika, sebészeti klinika, bonctani, kórbonctani és törvényszéki orvostan közös fedél alá kerülő intézet. A második periódusba esnék: a bőrgyógyászati klinika, az elmegyógyászati klinika, a nőgyógyászati klinika. A harmadik periódusba esnék: a még hátramaradott és szükséges épületek felemelése." (MNL CSML IV.B. 1402. fond 54. kötet 121. pont)

39. kép: Szekfű utca és Révai utca sarka

40. kép: Szekfű utca és Templom tér sarka

41. kép: Szív utca a Somogyi utca felől

42-43. kép: Az Erzsébet rakpart 1926-ban, a Tisza-parti új bőrklinika keleti homlokzata helyén

44. kép: Somogyi utca és Erzsébet rakpart kereszteződésénél álló Ónozó-féle halászcsárda

45. kép: Szegedi Ipartestület székháza a Templom tér felől

46. kép: Földszintes házak a Templom tér nyugati oldalán (1–2. szám), a későbbi Somogyi-könyvtár helyén

47. kép: A Templom tér nyugati oldalán álló házak folytatása (3. szám), szintén a későbbi Somogyi könyvtár helyén

48. kép: A Templom tér nyugati oldalán álló házak folytatása (4. szám), szintén a későbbi Somogyi könyvtár helyén

Az ütemezésen felül döntöttek a város önrészvállalásáról is, ezúttal aranykoronában meghatározva az összegeket: „A város ezen építkezésekhez rendelkezésre bocsátaná a szükséges telkeket díjmentesen, a költségekhez pedig összesen 3 200 000 aranykoronával járulna hozzá olyképpen, hogy ezen hozzájárulási összeg 3 egyenlő részletben volna esedékes mindig azon időpontban, amikor egy-egy építési periódus munkálatai megkezdődnek. […] Az egész klinikai telep pedig csak 10 év alatt, tehát csak 1935-re épülhetne ki." (MNL CSML IV.B.1402. fond 54. kötet 121. pont)

A tárgyalások folyamán az egyetemi építkezések tekintetében kialakult egy másik megoldási terv is, amely a város hitelfelvételével és gyorsított építkezéssel számolva 2,5–3 év alatt befejezhetőnek tervezte a beruházást (45–48. kép).

4. Építkezések megkezdése, ütemezési tervek, alapkőletételi ünnepség (1926)

Klebelsberg Kuno gróf 1926 januárjában részletes nyilatkozatot juttatott el a szegedi sajtóhoz az egyetemi építkezések közelgő megindításáról: „A szegedi egyetem érdekében eddig építkezés nem folyt. […] Az 1926/27. évi költségvetésbe azonban a szegedi gyermekklinika céljaira már számottevő összeget állítottunk be, melyhez a város is hozzájárult úgy, hogy 1926. évi építési idényben ennek a nagyfontosságú egyetemkórháznak és klinikának építése minden valószínűség szerint megkezdődik. […] Összes egyetemi építkezéseink orvosi célt szolgálnak. […] Szegeden is gyermekklinika építkezésébe kezdünk bele. Ha még ehhez hozzávesszük, hogy mindezeken a klinikákon bejárók számára ambuláns gyógykezelés is folyik, akkor minden méltányosan gondolkodó embernek be kell látnia, hogy itt nem a magas kultúra egyoldalú támogatásáról van szó, hanem a debreceni és pécsi klinikákba beépített 19 millió aranykorona közegészségügyi és szociális téren is bőségesen meg fogja hozni a magyar nemzetnek kamatait." (Szegedi Napló, 1922. január 23. 1.) Klebelsberg Kuno gróf részéről tehát átgondolt koncepció volt az egyetemi építkezéseknek a klinikákkal, elsősorban a gyermek-, valamint a szülészeti és nőgyógyászati klinikával történő megindítása. Alig egy héttel később Somogyi Szilveszter polgármester budapesti útjáról hazatérve arról tájékoztatta a szegedi közvéleményt, hogy a miniszterrel folytatott egyeztetés alapján még az év folyamán megkezdhető lesz két egyetemi épület kivitelezése (Szegedi Napló, 1926. január 29. 2.). Vagyis az 1926-os esztendő elejére minden fontos hatalmi és döntéshozó tényező egyetértését és támogatását élvezte a szegedi egyetemi építkezések belátható időn belül történő megkezdése.

A szegedi egyetemi építkezések szervezésére és irányítására 1926. márciusában állítottak fel Építési Bizottságot, amelyben az egyetemi professzorok, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium, a Pénzügyminisztérium, a szegedi városvezetés, a csanádi püspökség képviselői, valamint a körzeti országgyűlési képviselők

kaptak helyet. A bizottság elnöke Tóth Lajos államtitkár lett, de meglehetősen sok ülést maga Klebelsberg Kuno gróf elnökölt (Szegedi Napló, 1926. március 7. 11.). A továbbiakban a szegedi egyetemi építkezések minden lényeges elméleti és gyakorlati kérdését ez a bizottság tárgyalta meg és döntötte el. Így a helykiválasztás, az elkészítendő épületek sorrendje, a tervező és kivitelező építészek, valamint a munkát elnyerő iparosok és kereskedők kiválasztása mind-mind e testület döntési körébe tartozott. Itt egyeztették az állami, városi, egyházi és egyetemi érdekeket. A bizottság üléseiről rendszeresen beszámolt a sajtó is, az ülésen felvett jegyzőkönyvek többsége pedig a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium iratanyagán belül maradt fenn (ld. a jegyzőkönyvek alább közölt szövegeit), így ezek segítségével kiegészíthetők – és szükség esetén korrigálhatók – a korabeli újságcikkek híradásai.

Az építkezés megindításához szükséges telekvásárlások és -kisajátítások 1926 áprilisában történtek meg. Április 1-jéig 5000 négyszögöl, azaz 18 000 m^2 területet vásárolt meg a város, így a gyermekklinika és két másik épülethez szükséges telek máris rendelkezésre állt (Szegedi Napló, 1926. április 2. 2.) A város április végére kapta meg a kereskedelemügyi minisztertől az egyetemi célra kiszemelt telkek kisajátítására vonatkozó engedélyt, vagyis a Templom tér, Somogyi utca, Erzsébet rakpart és Árpád utca által határolt, továbbá a Tisza Lajos körút, Erzsébet rakpart, Fenyő utca, Markovits Iván utca és az állami polgári iskola, valamint a DMKE-épületek hátsó része által határolt területre, végül a József főherceg tér, Nap utca és Viola utca által beszegett telektömb igénybe veendő részére (Szegedi Napló, 1926. május 1. 3.). A június 19-én tartott III. ülésen számoltak be arról, hogy az Ipar utca 9., Szegfű utca 8., Révai utca 19. szám alatti telkeket megvásárolta a város (ld. III. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege).

Klebelsberg Kuno gróf részéről tudatos elhatározás volt, hogy a szegedi egyetemi építkezéseket a klinikákkal kezdte (Péter 1995. 107.). Ennek részletes indokát a minisztérium 1926/27. évi költségvetésének parlamenti tárgyalásakor tartott beszédében 1926. május 11-én adta meg: „Hangsúlyozni kívánom, hogy mióta kultuszminiszter vagyok, az egyetemi beruházásokra megszavazott összegekből egy fillér sem került másra, mint kizárólag klinikák építésére, amelyek kórházak, de nemcsak kórházak, hanem ambulanciák is, melyek a világ legdemokratikusabb intézményei, mert ott mindenki, attól a szolgálótól kezdve, aki elvágta az ujját, a súlyos üzemi balesetben megsérültig, mindenki odajöhet, aki díjtalan gyógykezelésre szorul. […] Pár hét múlva megkezdjük a szegedi klinikák építését két klinikával, a gyermekklinikával és a nőgyógyászati és szülészeti klinikával. Ezt a két klinikát azért vettük elsőnek, mert az Alföldnek éppen eme déli részében rendkívül nagy a gyermekhalandóság és ha mi a nemzet fizikai állagát sértetlenül meg akarjuk őrizni, – mert hiszen nemcsak szellemi kultúra van, hanem testi kultúra is – akkor azt hirdetem, hogy nincs sürgősebb, mint az itteni szülészeti és gyermekklinikát kiépíteni, amelyek a gyermekhalandóság és a gyermekbetegségek ellen veszik fel a harcot. A következő lesz a bőr- és bujakórtani klinika kiépítése, ugyancsak Szegeden, amelyre szintén égető szükség van, mert ezek a betegségek a háború ideje óta hihetetlenül elterjedtek, és a védelmet elsősorban is csak szakképzett orvosok szervezhetik meg." (NN 1922–1926. XLIII. 153., 154.)

Klebelsberg Kuno gróf véleményét és törekvését teljes mértékben alátámasztotta Berecz János professzor szakmai megállapítása a szegedi női klinika '20-as évekbeli helyzetéről: „Az 1898-ban épült és a háború előtt kibővített bábaképző intézet – ha nem is volt teljesen modern, mégis – szülészeti célra épült, s így lényegesen jobban megfelel a célnak, mint azok az épületek, amelyeket iskolákból kellett gyógyintézetekké átalakítani. A klinikának állandóan fokozódó forgalma s a szülészet mellett az operatív nőgyógyászat erőteljes fejlődése s mindezek mellett az a tény, hogy a klinika feladata a bábaképezdével szemben jelentős számú orvostanhallgató kiképzése is, hamarosan kívánatossá tette a klinika kibővítését, vagy pedig új klinika építését. Különösen fontossá vált ez akkor, amikor a szülések száma már kezdte megközelíteni az ezret, amivel szemben az aseptikus gyermekágyas osztálynak mindössze 20 III. osztályú ágya volt. Más szülőintézet Szegeden nincs." (Berecz 1932. 157.) A szegedi klinikák túlzsúfoltsága tehát valóban indokolttá tette a miniszter döntését, az egyetemi építkezéseket észszerű volt a klinikákkal kezdeni.

Az építkezés megkezdésének előkészítése céljából Klebelsberg Kuno gróf május 6-án értesítette Somogyi Szilveszter polgármestert, hogy a szegedi egyetemi beruházásokra megszavazott egymillió aranykoronát már bármikor igénybe lehet venni, s Korb Flóris, a tervek és a költségvetés elkészítésével megbízott műépítész (49. kép) a minisztériumok szakközegeivel hamarosan Szegedre érkezik, hogy a nyilvános árlejtés kiírásának teendőit megbeszéljék a város hatóságával (Szegedi Napló, 1926. május 7. 5.). Alig két héttel később, május 22-én az egyetemi Építési Bizottság II. ülésén teljes egészében elfogadták Korb Flóris műépítész Tisza-parti telepre vonatkozó helyszínrajzát, valamint a gyermek-, sebészeti, belgyógyászati, szülészeti és bőrklinika tervrajzait és költségvetéseit (ld. II. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege). Azt is elhatározták, hogy elsőként a gyermek-, másodikként a szülészeti klinika építését kezdik el, s május 25-én közzé is tették a gyermekklinika építési munkálatainak árlejtési felhívásait (Szegedi Napló, 1926. május 23. 3.). A pályázatra tíz szegedi vállalkozó

49. kép: Korb Flóris építész portréja

50. kép: Az alapkőletételi ünnepségre érkező Horthy Miklós kormányzó fogadása a pályaudvaron

51. kép: Horthy Miklós kormányzó és Klebelsberg Kuno gróf indulása a pályaudvarról az ünnepségre

adott be ajánlatot, s az előzetes tervek szerint a döntést június 18-ra várták, a hónap végén pedig megkezdhetőnek tartották a munkát (Szegedi Napló, 1926. június 9. 4.). A kezdeti lendületben bízva június 29-re tervezték az ünnepélyes alapkőletételi ceremóniát (Szegedi Napló, 1926. június 10. 5.). Június 22-én azonban – alig egy héttel a kitűzött dátum előtt –, nyilvánossá vált, hogy az ünnepséget őszre halasztják. Ennek ellenére az építkezést július elején megindították, mert az alapkő az épülettől különálló helyen, a főbejárat előtt nyert kialakítást (Szegedi Napló, 1926. június 22. 3.). A terveknek megfelelően július 2-án Szegedre érkezett Kappéter Géza, budapesti műépítész, Korb Flóris helyettese. Magával hozta a nyertes kivitelezők listáját (Szegedi Napló, 1926. július 3. 3.), s az ő felügyeletével július 12-én a III. ülés döntése értelmében nyertesnek nyilvánított (ld. III. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege) Czigler és Sebestyén cég elkezdhette az építkezést. Első lépésként a telken álló régi épületeket bontották le, ezt követte az alapásás és a szükséges állványzat felállítása (Szegedi Friss Ujság, 1926. július 14. 1.).

52. kép: Az alapkőletételi ünnepély közönsége

A hivatalos alapkőletételi ünnepély előtt a *Budapesti Hírlap* október 3-i számában Klebelsberg Kuno gróf vezércikkben ismertette a szegedi egyetemi építkezések megindításának szempontjait: „Szegeden egyetemet alapítunk újjá, és az egyetemalapítás szent dolog a nemzetek életében. De nem tantermekkel teli pompás palotát emelünk, hanem klinikákat az Alföld nagy betegei számára. A magyar kultuszminiszter a magyar gyermek minisztere, ezért illik, hogy a munkát gyermekklinika emelésével kezdje meg. De gyermekegészségügyünk állapota is rákényszerít bennünket arra, hogy a gyermek-és csecsemőgyógyászat ügyével legnagyobb szeretettel foglalkozzunk. Hiszen Magyarországon egyenesen megdöbbentők a csecsemőhalandóságra vonatkozó statisztikai adatok. Hazánkban 1925-ben 100 élve szülöttre 16,7 egy éven aluli halott esett, és az európai nemzetek között csak Románia és Csehország előzött meg bennünket ezen a szomorú skálán, az előbbi 20,6, az utóbbi 17,8 magas csecsemőhalandósági számával. Már Ausztriában csak 12,8, Olaszországban 12,7, Németországban 10,5, az Amerikai Egyesült Államokban 7,7, Angliában meg éppen 7,5 egy éven aluli halott esett 100 élve születésre. A Csonka-Magyarországhoz hasonló népességű Németalföldön átlag csak 9000 csecsemő hal meg évente, míg nálunk 39 000-en felül. Magyarországon tehát 30 000 gyermeket lehetne évenként megmenteni, ha csecsemőhalandóságunk olyan lenne, mint Hollandiáé. Egyetemépítő programom élére tehát a szülészeti és a gyermekklinikák építését állítottam. […] A gyermekklinika mögött még e hónapban megkezdjük a nőgyógyászati és szülészeti klinikának, a magyar anya klinikájának munkáit. Ez a hatalmas építkezés azonban nemcsak nagy közegészségügyi és közoktatásügyi intézménnyel gazdagítja az ország második városát, hanem egyúttal kiegészíti Tisza Lajosnak halhatatlan művét, Szegednek szabályozását. A belváros magvát az 1879-iki árvíz nem öntötte el, ezért érintetlenül maradtak ott a régi, rozoga kis házak, melyek a gyönyörű város képét erősen megrongálták. Most ez az egész idejét múlt városrész eltűnik a föld színéről, hogy helyet

53. kép: Az alapkőletételi ünnepély helyszínén felállított sátor teteje

adjon hat új klinikának meg a természettudományi intézeteknek. Új városrész épül így a Boldogasszony Fogadalmi temploma és a Tisza között, mely majd párját ritkítja egész Európában." (Budapesti Hírlap, 1926. október 3. 1.) A vezércikk főbb megállapításait a szegedi sajtó is közölte (Szegedi Napló, 1926. október 5. 1.).

Az ünnepélyes alapkőletételi ceremóniára 1926. október 5-én került sor Horthy Miklós kormányzó, József királyi főherceg, Klebelsberg Kuno gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter, Teleki Pál gróf és Kószó István országgyűlési képviselők, Aigner Károly főispán, valamint számos további állami, egyházi, önkormányzati és egyetemi vezető jelenlétében (50–53. kép). Az egyetemek és főiskolák részéről Domanovszky Sándor bölcsészetkari dékán (Budapest), Szily Kálmán műegyetemi tanár (Budapest), Hutÿra Ferenc állatorvosi főiskolai rektor (Budapest), Illyefalvy Vitéz Géza rektor (Debrecen), Tóth Lajos egyetemi tanár (Debrecen), Szontágh Félix egyetemi orvostanár (Debrecen), Mihályffy Ernő jogi kari dékán (Pécs). Heim Pál egyetemi tanár (Pécs), Pekár Mihály egyetemi tanár (Pécs), Thienemann Tivadar egyetemi tanár (Pécs), Kuncz Ödön egyetemi tanár (Budapest), Korb Flóris

54. kép: Klebelsberg Kuno beszédet mond az alapkőletételi ünnepségen

55. kép: Somogyi Szilveszter polgármester köszönti a kormányzót, József főherceget és a minisztert

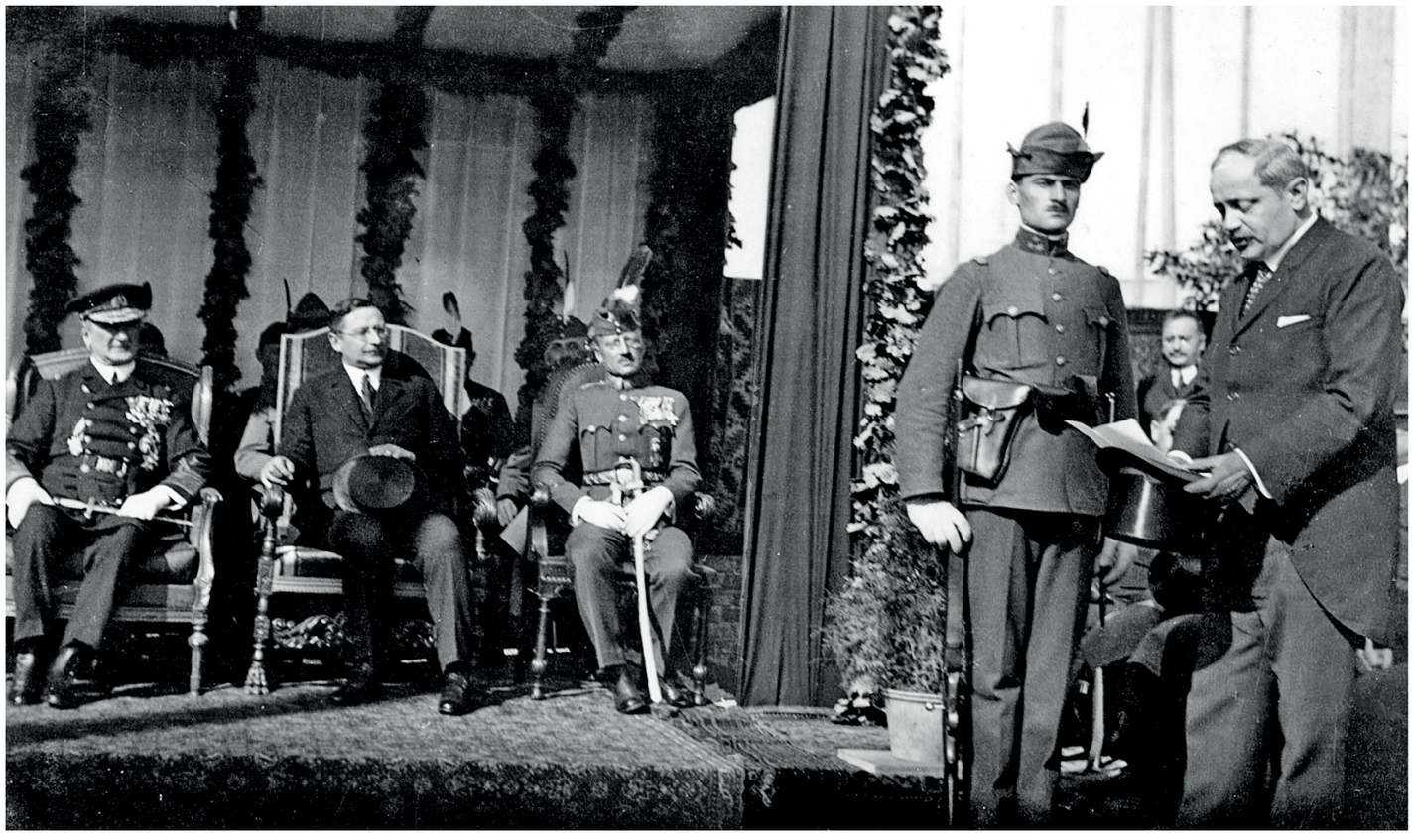

56. kép: Nagy Árpád kultuszminiszteri helyettes államtitkár felolvasta az alapító oklevél szövegét

57. kép: Horthy Miklós kormányzó is elolvassa az oklevél szövegét

58. kép: Horthy Miklós kormányzó aláírja az alapító oklevelet

műegyetemi tanár (Budapest), Laky Dezső műegyetemi tanár (Budapest), Petrovich Elek, a gyűjteményegyetem igazgatója (Budapest), Lukinich Imre múzeumi igazgató, a Történelmi Társulat képviseletében jelent meg (54–57. kép).

A tavasz óta már épülő gyermekgyógyászati klinika Tisza-parti épületénél helyezték el az átfogó egyetemi építkezés megindulását jelképező alapkövet, amelyben díszes okirat örökítette meg a Kolozsvárról elűzött egyetem Szegedre telepítését és az itteni kiépítés érdekében a város által hozott áldozatokat. Az oklevelet aláírta a kormányzó, a miniszterelnök, a közoktatási miniszter, a rektor, a város főispánja és polgármestere, majd jelképes kalapácsütésekkel hivatalosan is helyére került.

Ebből az alkalomból Klebelsberg Kuno gróf ünnepi beszédében röviden ismertette a kormány felsőoktatáspolitikájának főbb szempontjait, a szomszédos államokkal szembeni kultúrfölény és a Budapest egyoldalú túlsúlyát csökkenteni hivatott decentralizáció gondolatát: „A bennünket környező államoknak éppen a magas műveltség terén való ilyen hatalmas előretörésével párhuzamosan a mi Egyetemeink beszüntetése kulturális leszerelést jelentett volna. Hogyha kikényszerített katonai leszerelésünket ekként önkéntes, kulturális leszerelés követte volna, ez a magyar faj abdikációját jelentette volna. Ha ebbe beleegyezem, ha ezzel emelt fővel és nyílt sisakkal szembe nem szállottam volna, az utókor méltán kiszórhatta volna csontjaimat síromból, mint olyan emberét, aki nem érdemes arra, hogy hazai földben nyugodjék! Különben is vége annak a kornak, amikor mindent a nemzetiségi vidékre és Budapestre vittek és a színmagyar Alföldet, meg a törzsgyökeres Dunántúlt elhanyagolták. Magyarország rekonstrukciójában éppen egyik vezetőgondolatnak kell lenni, hogy a magyar vidékbe mentül nagyobb erőt öntsünk." (*Emlékfüzet* 1926. 14.)

A miniszter beszéde további részében ismertette a szegedi egyetemi építkezések fedezetétnek állami és városi arányát: „A kormánynak ezt az igyekezetét nagyban megerősítette Szeged város hatalmas áldozatkészsége, mely a mostani nehéz időkben a telkeken felül 3,2 millió aranykoronával járult az építés költségeihez, ennek ellenében azt az ünnepélyes ígéretet nyerve a magyar kormánytól, hogy Szegednek meg kell kapnia, amit Debrecen megkapott. Köszönet a város közönségének és adózó polgárainak csodálatos áldozatkészségükért, mellyel városukat most már nemcsak az egyetemi városok, de a nagy városok sorába is emelték. Különösen ki kell azonban emelnem Somogyi Szilveszter polgármester urat, aki áttörve a vidékiesség szűk korlátait és elérve a német nagy kommunitások városépítő és városszervező polgármestereinek színvonalát, Szegedet a magyar nemzet közművelődési és gazdasági eleiének egyik erőforrásává teszi!" (*Emlékfüzet* 1926. 15.)

Az alapkőletételi ünnepséget követően az egyetem Dugonics téri központi épületének dísztermében került sor Klebelsberg Kuno grófnak a Matematika és Természettudományi Kar honoris causa doktorává avatása. Széki Tibor dékán méltatta a miniszter tevékenységét: „amidőn gróf Klebelsberg Kuno Őexcellenciáját az Egyetemek részéről nyújtható legmagasabb tudományos fokozattal kívánta felruházni, valójában nem tett Karunk egyebet, minthogy hálájának némi jelét rótta le örömmel a magyar tudományos életnek legfőbb őrével és páratlan istápolójával szemben." (*Emlékfüzet* 1926. 24.) (58–60. kép)

59. kép: József főherceg a „Légy a magyarság feltámadásának egyik alapköve” jelmondattal ütötte helyre az alapkövet

60. kép: Klebelsberg Kuno gróf „Magyar tudás – magyar hatalom” jelmondattal tette meg kalapácsütését

5. Megrendelések, szegedi iparosok, munkások és kereskedők előnyben részesítése

Mind a klinikák, mind az elméleti intézetek és internátusok esetében kitüntetett szempont volt, hogy lehetőleg szegedi vállalatok, vállalkozók és munkások jussanak megrendeléshez, illetve kereseti lehetőséghez a beruházások során. Ez a megközelítés már az 1921 őszi szegedi ideiglenes elhelyezés kapcsán is érvényesült. Hiszen az egyetem által igénybe vett épületek belső átalakítási munkálatai végén úgy becsülték, hogy az építési és szerelési teendők körülbelül háromnegyedét szegedi iparosok végezték, s csak negyedrészt tettek ki azok a jobbára technikai felszerelések, melyeket a fővárosi iparosok készítettek, mert Szegeden nem tudták előállítani azokat (Szegedi Uj Nemzedék, 1921. december 17. 2.).

Szegedi vállalkozók, vállalatok előnyben részesítése

Az 1926-ban kezdődő nagyszabású egyetemi beruházásoknál az első árlejtési versenytárgyalásokon a budapesti cégek nemigen tudták felvenni a versenyt a szegediekkel a hatalmas fuvardíjak miatt, ez a magyarázata annak, hogy csak egyetlen fővárosi cég vágott neki a küzdelemnek (Szegedi Napló, 1926. június 15. 3.). A gyermekklinika esetében egyértelműen a szegedi vállalatok nyújtották be a legkedvezőbb ajánlatokat. Így az Építési Bizottság III. ülésén a szegedi iparosság képviseletében Wimmer Fülöp és Körmendy Mátyás hathatós fellépésének és az általános közhangulatnak is köszönhetően (ld. III. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege) a szegedi vállalatok látványos sikereket értek el. A szegedi vállalatok és vállalkozók sok és nagy forgalomhoz és munkaalkalomhoz jutottak a sebészeti klinika esetében is. Annak az építésére beérkezett ajánlatokat 1926. szeptember 16-án tárgyalta meg a bizottság. A kivitelezést Müller és Nyári szegedi vállalkozók nyerték el. „Volt ennél valamivel olcsóbb ajánlat is, Szolcsányi építési vállalkozóé, a bizottság azonban ezt a pályázatot háttérbe szorította, mert az ajánlattevő budapesti vállalkozókkal társult. A bizottságnak ugyanis az volt az álláspontja, hogy elsősorban szegedi cégeket kell megbízni a munkával még akkor is, ha ezek valamivel drágábbak. A két ajánlat között árban nem mutatkozott olyan különbség, hogy azért érdemes lett volna mellőzni a szegedi vállalkozókat. A megrendelésben egyébként 100%-ig szegedi iparosok részesültek." (Szegedi Napló, 1926. szeptember 17. 2.)

Az Építési Bizottság IV. ülésének jegyzőkönyve szerint a vita során Müller és Nyári vállalkozókkal szemben is felmerült a kérdés, hogy cégük mennyiben tekinthető szegedinek, ugyanis egyesek szerint titkos, nem szegedi társ állt mögöttük. Ugyanezen az ülésen Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag felhívta a figyelmet arra, hogy „a szegedi köröket kellemetlenül érintette, hogy a gyermekklinika építési munkálatait az Építési Bizottság határozatával szemben olyan vállalkozó kapta meg, aki nem szegedi iparos. Továbbra is fenntartják azon elvet, hogy a munkálatok kivitelezésével szegedi vállalkozó bízassék meg." (ld. IV. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege) Wimmer Fülöp rávilágít arra, hogy a bizottság döntése után bizonyos tényezők azt megváltoztatva más vállalkozót juttattak munkához. Ez a gyakorlat egyszerre volt sérelmes a bizottság és a szegedi kivitelezők számára. A szegedi vállalatok és vállalkozók szinte kizárólagos sikere a későbbiekben lényegesen megváltozott, hiszen számos munkafolyamat kivitelezését és igényelt termék leszállítását budapesti vállalat nyerte el (61–62. kép).

61. kép: A gyermekklinika földmunkálatai

62. kép: Klinikák földmunkálatai (MFM T.17616.)

Többször előfordult, hogy szegedi munkanélküliek küldöttsége kereste fel Somogyi Szilveszter polgármestert, hogy az építkezéseknél megrendeléshez jutó budapesti cégek és alkalmazást nyerő nem szegedi munkások helyett a szegedi illetőségűek számára biztosítson forgalmat vagy munkaalkalmat. Alig döntött az Építési Bizottság 1927. július 5-i ülése a gyermek-, a sebészeti és a szülészeti klinikák ipari munkálataira beérkezett pályázatok ügyében (Szegedi Napló, 1927. július 6. 3.), másnap Tonelli Sándor iparkamarai főtitkár vezetésével hattagú szegedi iparosküldöttség kereste fel Somogyi Szilveszter polgármestert. A küldöttség szegedi lakatos és üvegező iparosokból állt, akik azt sérelmezték, hogy nem nyertek egyetlen pályázatot sem (Szegedi Napló, 1927. július 7. 3.) Az események hatására az ipartestület vezetősége rendkívüli ülést tartott annak megtárgyalására, hogy miképpen tudnának kollektíven fellépni a budapesti iparosok érdekérvényesítésével szemben. Gombos István azt indítványozta, hogy az ipartestület tiltakozzon az ellen, hogy túlnyomórészben budapesti iparosok nyerjék el az egyetemi építkezés pályázatait. Az Építési Bizottság állandó tagjaként az üléseken résztvevő Körmendy Mátyás kiemelte, hogy éppen Klebelsberg miniszter hangsúlyozta legjobban a szegedi ipar pártolásának szükségességét, de a bizottság legtöbb tagja a jelentősen olcsóbb pesti ajánlatok elfogadását támogatta. Ugyanakkor elismerte, hogy ha csak szegedi vállalatok nyertek volna a versenytárgyaláson, akkor a továbbiakban senki sem pályázna. „Tiltakozzunk, de ne felejtsék el, hogy ez országos pályázat volt, és hogy mi is megyünk sokszor vidékre." Pálfy József városi tanácsnok korrigálni kívánta Gombos Istvánnak azt a kijelentését, hogy az Építési Bizottság ülésén a pestiek javára történt bizonyos részrehajlás. Utalt arra, hogy ott, ahol a kultuszminiszter jelen van, ilyet feltételezni nem szabad. Helytállónak tartotta azonban azt a megállapítást, hogy a szegedi iparosságot bizonyos sérelmek érték, de ha országos a pályázat, és ott

63. kép: Klinikák földmunkálatai

64. kép: Klebelsberg Kuno gróf aláírja az építést irányító Rerrich Béla kérvényét

van a pénzügyminiszteri megbízott, természetes, hogy az olcsóbb pályázónak kell a munkát odaítélni. Szorgalmazta, hogy szegedi pályázókkal végeztessenek el minden további munkát. Arra az esetre pedig, ha túl drágák lennének az ajánlatok, a bizottság nyilvánítsa meddőnek a pályázatot (Szegedi Napló, 1927. július 8. 3.).

A szegedi és budapesti iparosok közötti árkülönbség folyamatosan parázs viták tárgya volt. Augusztus elején például azért kellett leállítani az egyetemi építkezéseket egy rövid időre, mert a 88 filléres budapesti bérekkel szemben 1 P-t követeltek a munkások képviselői (Szegedi Napló, 1927. augusztus 3. 5.). A Szegedi Munkaadók Szövetsége, miután az általuk kilátásba helyezett 92 filléres béremelés visszautasítást nyert, kénytelen volt a kultuszminisztertől kérvényezni az építkezések befejezésére vonatkozó határidő kitolását és munkavállalók béremelésének támogatását (Szegedi Napló, 1927. augusztus 5. 2.). Az elmérgesedett helyzet rendezése érdekében Somogyi Szilveszter polgármester is közbelépett: „Csak a lapokból értesültem róla, hogy sztrájkolnak az építőmunkások. Ez annál is inkább meglepett, mert éppen ennek a munkástömegnek a boldogulása érdekében indítottuk és sürgettük az egyetemi építkezéseket. Budapesten tanulmányoztam a béreket, és úgy tapasztaltam, hogy vannak alacsonyabb és magasabb bérek is, és azért úgy gondolom, hogy meg lehet találni a megegyezés lehetőségét, akár úgy, hogy a munkások, akár pedig úgy, hogy a munkaadók, esetleg úgy, hogy mind a ketten engednek." (Szegedi Napló, 1927. augusztus 11. 3.). Sajnos a helyzet a polgármester optimizmusa ellenére is keveset javult. A bőrgyógyászati klinika építkezésének 1927. október 17-i megkezdésekor például a kivitelező cég (Erdélyi és Breuer) szerint a földmunkák végzését lassította a szegedi fuvarosok kartellbe lépése, ami miatt nem tudott megegyezni velük a munka teljesítéséről. Kénytelen volt a szomszédos Szőregről fuvarosokat fogadni, s csak azok megérkezése után tudott több építőmunkást beállítani (Topolai 2008. 65.). (63–64. kép)

Az Építési Bizottság 1927. október 6-án tartott VIII. ülésén a belgyógyászati klinika és elkülönítő pavilonja építési munkálatainak odaítélésekor a beérkezett árajánlatok rangsorolása kapcsán Tóth Károly prorektor vetette fel a munkalehetőségek szegedi cégek közötti arányos elosztását. Véleménye szerint egy klinika összes munkájának egy vállalkozónak juttatása nem volna indokolt. Ha több céget részesítenek a megrendelésekben, akkor lehetőség nyílna szociális szempontok érvényesítésére is, hiszen több vállalkozó és több munkás jutna munkaalkalomhoz. A kezdeményezést végül a bizottság hosszas vita után elvetette (ld. VIII. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege).

Szeged város közgyűlése úgy határozott, hogy a közszállításoknál, hacsak nincsen nagyobb áreltérés, a szegedi iparosokat és kereskedőket előnyben kell részesíteni. A város tanácsa értesítette erről az Építési Bizottságot is, és kérte, hogy eszerint járjon el a jövőben. A bizottság azt válaszolta, hogy a pályázatok elbírálásánál ezt a körülményt csak az esetben veszi figyelembe, ha a kultuszminiszter erre utasítani fogja. A tanács erre felirati kérelmet intézett ebben az ügyben a kultuszminiszterhez, mert méltányosnak tartotta, hogy a szegedi közszállításokat lehetőleg szegedi vállalkozók nyerjék el (Szegedi Napló, 1928. április 27. 4.) A közgyűlési határozathoz hasonlóan az Építési Bizottság is határozottan kimondta a szegedi vállalatok előnyben részesítését. A bizottság 1928. november 17-i ülésén a kémiai intézetek föld-, kőműves-, elhelyező és vasbeton munkáinak vállalatba adása kapcsán „úgy határozott, hogy a pesti vállalkozókat a szegediekkel szemben figyelmen kívül hagyják, és a szegediek közül a Szolcsányi és Takács cég ajánlatát fogadja el, akiknek az ajánlata a két legolcsóbb szegedi ajánlat közé tartozik. Ennél a döntésnél a helyi tényezők állásfoglalása nagy súllyal esett latba, akik rámutattak annak a szükségességére, hogy az építkezési munkákban az elfogadható ajánlatot tevő helybeli cégek váltakozva részesüljenek." (Szegedi Napló, 1928. november 18. 3.) Vagyis a bizottság nemcsak a helyi cégek előnyben részesítését tartotta szem előtt, de számolt azzal is, hogy a cégek csak a teljesítőképességükig nyerjenek munkát, s lehetőleg minél több helyi cég részesüljön az üzleti lehetőségekből.

Az Építési Bizottság 1929. március 11-én tartott XV. ülésén Sváb Gyula helyettes államtitkár felhívta a figyelmet arra a körülményre, hogy a budapesti árajánlatok általában véve kedvezőbbek, mint a szegediek, pedig a fővárosiaknak a szállítási költségekkel is számolniuk kell. Kívánatosnak tartotta a szegedi cégeket figyelmeztetni a pontosabb kalkulációra, mert az volt a benyomása, hogy a szegedi cégek már előre is számításba vették azt az előnyüket, hogy a szegedi ipar pártolása címén a budapestiekkel szemben megkapják a munkálatokat (ld. XV. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege). Sváb Gyula a bizottság következő, április 16-i, XVI. ülésén megismételte felszólalását, s a nyomaték kedvvéért arra kérte a bizottságot, hogy a jövőben ne támogassa az eddigi mértékben a helyi ipart, hanem az államérdek abszolút szempontjából a kedvezőbb fővárosi ajánlatokat is vegye tekintetbe (ld. XVI. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege).

A szegedi helyi ipar pártolása mellett általánosságban a hazai ipar előnybe részesítése is folyamatosan kiemelt szempont volt a beruházások során. Az Építési Bizottság 1928. október 22-én tartott XII. ülésén Vidakovits Kamilló sebészprofesszor javasolta,

65-66. kép: Klebelsberg Kuno gróf a Templom téri építkezéseken

hogy az egyszerűbb orvosi műszerek vásárlása belföldön történjen, csak a Magyarországon nem beszerezhető termékeket vegyék külföldről. Klebelsberg Kuno gróf mindenben elfogadta a professzor indítványát, és különösen felhívta a figyelmet a magyar ipar pártolására. Kiegészítésül felvetette, hogy a professzorok részére a klinikák felszerelése céljából átalányösszeget bocsássanak rendelkezésre, „így a professzoroknak maguknak lesz érdeke, hogy a legmegfelelőbb árukat a legjutányosabban vegyék meg" (ld. XII. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege).

Szegedi munkavállalók és munkanélküliek foglalkoztatása

A polgármestert 1928. március 26-án felkeresők hatására a mérnöki hivatal összeírta az építkezéseknél alkalmazott munkások számát és területi arányukat. Eszerint a bőrgyógyászati klinika építkezésénél összesen 300 munkás dolgozott. Itt előtte 37 szegedi munkanélküli jelentkezett felvételre, közülük azonban heten kevesellték a felajánlott munkabért, így nem vállalták a megbízást. A 30 felvett munkás közül hatan pár nap múlva kiléptek a munkából. A nőgyógyászati klinikánál 147 alkalmazott dolgozott, közülük 25 tápai vagy kisteleki illetőségű volt. Ide is fel akartak venni 37 munkást, de csak tizenegyen vállalták a feltételeket, a többiek kevesellték a felajánlott bért (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. március 27. 2.).

A szegedi munkanélküliek a későbbiekben is gyakorta keresték fel a polgármesteri hivatalt annak érdekében, hogy az egyetemi építkezéseknél kapjanak munkaalkalmat. 1929. április 15-én például 18–20 szegedi munkanélküli kereste fel Somogyi Szilveszter polgármestert. A város hatóságát arra kérték, hogy lépjen érintkezésbe az építési vállalkozókkal, és eszközölje ki náluk, hogy az egyetemi építkezéseknél elsősorban szegedi munkásokat alkalmazzanak. Pálfy József tanácsnok válaszában a nem szegedi munkások alkalmazását igazságtalannak tartotta. Ugyanakkor figyelmeztetett arra, hogy jóllehet a város a magánvállalkozókkal nem rendelkezhet, azoknak nem parancsolhat, ennek ellenére is szót emel a vállalkozóknál a szegedi munkavállalók érdekében (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. április 16. 2.). Ennek az ígéretnek megfelelően a városi tanács két nappal későbbi ülésén Pálfy József tanácsnok felvetette a témát, ugyanakkor elismerte, hogy az építési vállalkozók részben azért alkalmaznak vidéki munkásokat, mert a szegediek elégedetlenkednek és elégedetlenséget szítanak. Javaslatára a tanács elhatározta, hogy a szegedi munkanélküliek foglalkoztatása érdekében megkeresi a vállalkozókat, s hivatkozni fog arra, hogy az egyetemi építkezések vállalatba adásánál figyelemmel legyenek arra, hogy a munkálatokat elsősorban szegedi vállalkozók kapják meg (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. április 19. 3.).

Az ilyen törekvések eredményének is köszönhető, hogy az Építési Bizottság 1929. június 8-i ülésén például, amikor a bőrgyógyászati, a belgyógyászati, a sebészeti és a nőgyógyászati klinikák bútor és egyéb felszerelési tárgyaira beérkezett árajánlatok közül választottak, a megrendelések mintegy 90%-át szegedi vállalatok kapták. Így az összes bútorra három szegedi cég kapott megrendelést, de kapott még szállítási lehetőséget Szegedről üvegkereskedő és bádogárus is (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. június 9. 1.). A szegedi vállalatok és vállalkozók előnybe részesítése a későbbiekben is megmutatkozott. A bizottság 1930. április 14-i ülésén a fizikai, kémiai, gyógyszertani, általános kórtani intézetek belső berendezési és villanyszerelési munkálatait adták ki. Ezek közül a víz- és csatornarendszert, valamint a központi fűtést egy budapesti–szegedi konzorcium, a villanyszerelési, fabútor-, valamint kárpitosmunkákat szegedi cég nyerte el (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. április 15. 1.). Az Építési Bizottság július 3-i ülésén döntöttek a leszámoló palota átalakításának ipari munkálatainak kiadásáról. A nyertes vállalat és vállalkozó legtöbbje szegedi, ezért „az itteni ipari munkanélküliségen jótékonyan enyhíteni fog az azonnal megkezdődő egyetemi munka" (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. július 4. 2.).

A szegedi munkanélküliek mozgalmai a nemzetközi gazdasági és hitelválság elmélyülése és Magyarországra, Szegedre való

begyűrűzése következtében, a szegedi klinikai építkezések befejeződése után tovább fokozódtak. 1930. március 31-én hétfőn reggel, az új munkások felvétele idején a szegedi munkanélküliek már 7 óra előtt nagy tömegben vonultak fel a Templom téren folyó egyetemi építkezésekhez. „Mintegy 100–150 tápéi és algyői, valamint 250–300 főnyi szegedi munkanélküli jelentkezett felvételre. A helybeli és vidéki munkások külön-külön verődve vártak arra, hogy felvegyék nevüket a bérlistára. A két csoport ellenséges pillantásokkal méregette egymást, majd az elkeseredett szegediek mindinkább erősebb kifakadásokban bírálták a vidékieknek azon eljárását, hogy elveszik a szegediek kenyerét. Amikor megkezdődött a munkások felvétele és amikor a munkavezetők egymás után vették fel a vidékieket is, nagy méltatlankodás moraja futott végig a szegediek sorain, és hangosan kezdték követelni a vállalkozóktól, hogy bocsássák el a vidéki munkásokat, és csak szegedieket vegyenek fel. Az óriási elkeseredés sajnálatos tettekre ragadott egyeseket a szegediek közül, akik kövekkel kezdték dobálni az idegen munkásokat, majd kijelentették, hogy ha nem bocsátják el a vidékieket, akkor ők fogják kiverni őket Szegedről. A tömeg fenyegető magatartása folytán, a kedélyek csillapítására, úgy az egyetemi építkezéseknél, mint az iparostanonciskola építkezésénél elbocsátották a vidéki munkásokat, akik a Híd utcában közvetlenül a hídfőnél gyülekeztek össze. Viszont a szegedieket sem tudták mind alkalmazni, és így ezek a vidékiek után vonultak." Ezután a Híd utcában sajnálatos tömegverekedés tört ki a szegediek és a tápaiak között, s ezt csak a rendőrség erélyes fellépése tudta megfékezni (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. április 1. 2.). Ez az eset is jól mutatta, hogy az Építési Bizottság által megkülönböztetett figyelembe és előnybe részesített szegedi vállalatok és vállalkozók maguk döntöttek úgy, hogy a szegedinél olcsóbban is elszegődő nem szegedi munkavállalókat fogadnak fel jelentős számban. Ettől a gyakorlattól csak a szegedi munkanélküliek erőszakos és törvénytelen fellépése tudta, legalább részben eltéríteni őket (65–66. kép).

Kifizetési nehézségek

Az építkezések előrehaladtával, valamint a nemzetközi gazdasági és hitelválság elmélyülése miatti állami költségvetési redukció következtében először 1929 novemberében fordult elő az a kellemetlen helyzet, hogy az egyetemi építkezések vállalkozóinak Klebelsberg Kuno gróf miniszterhez vezetett küldöttséggel kellett megsürgetniük elmaradt járandóságaik kifizetését. A küldöttség útját akkor eredmény kísérte, néhány nap múlva kiutalták az elmaradt összegeket. Alig negyedévvel később azonban ismét kimerült az egyetemi építkezések kasszája, s emiatt a vállalkozó iparosok napokig nem tudták felvenni esedékes járandóságaikat. Ezért Somogyi Szilveszter polgármestertől kérték a városi hozzájárulás közeljövőben esedékes második felének terhére kiutalni számukra az elmaradt járandóságukat. A polgármester válaszában rámutatott a kérés teljesítésének nehézségeire: „Tény, hogy a város 1 800 000 P-s hozzájárulása a közeljövőben esedékes lesz, de ebből nem utalhat ki a város mindaddig, amíg a még hátralévő két klinika, három bonctani intézet és egy elméleti orvostudományi intézet építését meg nem kezdték. A hozzájárulási összegből különben levonásba fogják hozni az elmeklinika részére átadandó volt bőrgyógyászati klinika épületének értékét is. (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. február 8. 4.)

A fizikai intézet iparos munkálatait kiosztó 1930. február 25-i XX. bizottsági ülésen az asztalos munkákat hódmezővásárhelyi, a lakatos, mázoló, szobafestő munkákat és a feliratos táblák elkészítését szegedi vállalkozók nyerték el. „Az ülésen Körmendy Mátyás szóvá tette, hogy az építkezési hitel kimerülése miatt 15–20 szegedi vállalkozó még most sem kapta meg a járandóságait, noha a munkákat már régen leszállították, és számláikat is benyújtották. E panaszra nézve az Építési Bizottság úgy határozott, hogy az egyetem Gazdasági Hivatala és a város hatósága közösen fogják megállapítani, hogy a vállalkozóknak milyen összegben és mikor utalják ki járandóságaikat. A hátralékos összeg körülbelül 360 000 P-t tesz ki." (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. február 26. 1.) A bizottság szeptember 15-én tartott XXIII. ülésén Pettykó János egyetemi főtanácsos szóvá tette a kifizetések körüli nehézségeket. Jelentette, hogy a Gazdasági Hivatalnál mintegy 129 000 P-t kitevő kereset vár kifizetésre. Fröhlich Pál professzor is sürgette a kifizetéseket indokul említve, hogy a késedelmes fizetések több iparos egzisztenciáját veszélyezteti (ld. XXIII. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege). (67–69. kép)

6. Klinikák építése

Bár az elsőként építeni kezdett gyermekklinika esetében viszonylag gyorsan, problémáktól és bonyodalmaktól mentesen, a tervezett költségterven belüli összegen sikerült a városnak megvásárolnia a telkeket azok eredeti tulajdonosaitól, a későbbiekben számos

67-68-69. kép: Templom téri területrendezés

előre nem várt nehézség merült fel ebben a tekintetben. A többi klinika által érintett telek tulajdonosa még június közepén, vagyis a tényleges építkezés megindulása előtt választott bíróság közreműködését kérte ingatlanuk értékbecsléséhez. Ezzel kapcsolatban Somogyi Szilveszter polgármester megjegyezte: „Ez az örök ember: minél többet megkaparintani a közvagyonból. De mi azért vagyunk itt, hogy a város közönségének vagyonát a lehető legkisebb mértékben vegyük igénybe, azonban mindenképpen megóvjuk attól, hogy jogosulatlan igényeket elégítsünk ki vele." (Szegedi Napló, 1926. június 19. 4.). A felmerült nehézségek ellenére a klinikák területére vonatkozóan július közepére sikerült minden telektulajdonossal megegyezni, így minden akadály elhárult az árlejtési tárgyalások kiírása elől (Szegedi Napló, 1926. július 17. 4.)

Az Építési Bizottság 1927. február 25-én tartott V. ülésén ismertette Korb Flóris építész a klinikák építésének sorrendjét és azok átadásának várható idejét (ld. V. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege).

Szegedi egyetemi építkezés ütemterve Korb Flóris szerint
(Dőlt betűvel szedve a meg nem valósult építkezés.)

intézmény	átadás tervezett időpontja
gyermekklinika	1927. szeptember 1.
sebészeti klinika	1928. szeptember 1.
nőgyógyászati klinika	1928. szeptember 1.
női internátus	1927. november 1.
fiú internátus	1927. november 1.
bőrklinika	1928. szeptember 1.
belklinika	1928. szeptember 1.
gyógyszertári épület	1928. május 1.
bonctani, korbonctani és törvényszéki bonctani intézetek	*1928. szeptember 1.*
Templom téri természettudományi intézetek	1929. szeptember 1.

Klebelsberg Kuno gróf 1927. május 2-án meglátogatta a folyamatban lévő szegedi klinikai építkezéseket. A sajtó tudósítása szerint: „Hat órakor érkezett a kultuszminiszter a gyermekklinikához. A miniszter rendkívül behatóan érdeklődött minden iránt, tüzetesen megszemlélte az épületet, ismételten felvilágosítást kért építési szakértőktől, majd fölment az állványokra, és az épülő klinika helyét is a legalaposabban megszemlélte. Innen a nőgyógyászati klinika építési helyéhez ment a miniszter, kit kellemesen lepett meg, hogy öt hét alatt már elkészültek az egész alapozással és a pincefalakkal. Ennél az építkezésnél is hosszasan időzött a miniszter, tájékozódott az építkezés részletei felől. Az építési anyagok között átsétált a miniszter a Milkó-féle fatelepre, amelynek telkén a mintapolgári iskolát tervezi, majd megtekintette a sebészeti klinika építését, itt már az első emeletnél tartanak. Ez a hatalmas klinika háromemeletes lesz. A miniszter nem győzte eléggé dicsérni a téglákat, a főispán és a polgármester büszkélkedett, hogy minden darab tégla szegedi gyártmány. Innen a miniszter visszatért a gyermekklinika Tisza-parti frontjához, útközben a belgyógyászati klinikáról beszélgetett Korb Flórissal, aki kijelentette, hogy a terveket és a költségvetést elkészítette. A kultuszminiszter erre örömének adott kifejezést, hogy egy hónap múlva már a belgyógyászati klinikára is versenytárgyalást rendelhet el. Az egyetemi épülettömbhöz már csak három kisajátított házat kell lebontani, ez hamarosan megtörténik. Klebelsberg gróf kifejezést adott annak az óhajának, hogy szeretné a Tisza túlsó partjáról is megnézni az egyetemi építkezést, magaslati szempontból. A következő percben már autók vitték a minisztert és kíséretét Újszegedre. Az autók megálltak a Tisza túlsó partján, szemben a gyermekklinikával. Az esti homályban érdeklődéssel szemlélte a kultuszminiszter az eléje tárult képet. Megelégedéssel állapította meg, hogy az egyetemi épületek szétszórása helyett helyes volt egy tömbre tervezni a klinikákat a Tisza partján. A városrendezés szempontjából is nagy jelentősége van annak, hogy az ósdi, rozoga házak eltűntek, és helyükön kialakul egy teljesen modern városrész." (Szegedi Napló, 1927. május 3. 2.)

Ahogy emelkedtek és a széles nagyközönség számára is jól kivehetővé váltak a klinikaépületek, nagyon éles kritika fogalmazódott meg a stílusuk és a kivitelezésük ellen. Az egyébként az országos és a szegedi városvezetéshez egyaránt közelálló *Szegedi Szemle* című hetilap is kritikus hangvételű cikkben ostorozta a gyermekklinika épületét 1928 júniusában: „Legjobb lenne lebontani az egészet – mondotta a kultuszminiszter Szegeden, amikor megtekintette a gyermekgyógyászati klinika földbesüppedt, lehetetlen épületét. A miniszter szavaiból sokan tréfát éreztek ki, sokan bosszúságot, sokan keserűséget, de nagyon valószínű, hogy mind a háromból volt benne valami. Hajdanában, amikor még nem detronizálta a gazdasági nyomorúság teljesen a szépséget, az ízlést, a művészeti szempontokat, ez a miniszteri nyilatkozat bizonyára megmozdította volna a csákányokat, és azóta már omlanának az elfuserált falak, és talán már száguldoznék is a plajbász az új rajzpapíron, hogy kibontakozzék az új klinika szebb, stílusosabb, elfogadhatóbb tervvázlata. De ma az illetékesek és az emberek azzal vigasztalják magukat, hogy egy-két évszázad múlva talán önmaguktól is összeomlanak ezek a Tisza-parti ormótlanságok, amelyek most annyira rányomják a maguk bélyegét erre a jobb sorsra és szebb építészeti megoldásokra érdemes városra." (Szegedi Szemle, 1928. június 23. 12.) A cikk állításaival szemben tudni érdemes, hogy az épület az elmúlt 96 esztendőben nem süllyedt meg. A környező utcákhoz és a rakparthoz viszonyítva ma is pontosan ugyanaz a függőleges helyzete, mint az 1926-os alapkőletételekor volt. Klebelsberg Kuno gróf, bár valóban többször megtekintette a gyermekklinikát az építkezés alatt, ahogy a többi egyetemi és főiskolai épületet is, más cikkek szerint nem tett utalást az épület lebontására. Mindazok, akik láttak már 1945 után emelt középületet, minden szegedi klinikaépület kapcsán egységesen visszautasítják a „Tisza-parti ormótlanságok" kifejezést is.

A *Szegedi Szemlé*ben azonban folytatódott a klinikák épületének kritizálása: „Ha már az építőművészetnél tartunk, álljunk meg egy szóra a kémiai intézet tervei előtt, és nézzünk el a Tisza-part felé is. Rerrich Béla terve nem szorul dicséretre, elismerésre. Beszél önmagától és önmagáról. A klasszikus idők definiálták úgy az építőművészetet, hogy »az építészet megfagyott muzsika«. Gyönyörű szép igazság van ebben a definícióban. Mert ezek Rerrich-féle tervek is muzsikálnak. Sértés ne essék, muzsikálnak a Tisza-parton ékeskedő klinikaépületek is, ezek sem cáfolnak rá erre a klasszikus hasonlatra, csakhogy az a zene, amit ezek muzsikálnak, macskazene. Fáj az ember, a szegedi ember szíve, ha Újszegedről jövet, szeme rátéved ezekre az épületekre. A kietlenség, a gondolatszegénység harsonáz homlokzatukról.

70. kép: Az épülő gyermekklinika a Tisza-parton

71. kép: Az elkészült gyermekklinika

Talán évszázadokra rányomták a szégyenbélyeget a Tisza jobb sorsra érdemes partjára." (Szegedi Szemle, 1928. október 13. 14.)

A sok valótlanság után a *Szegedi Szemle* hasábjain végül Iványi Gyula építész, a Korb-iroda ellenőrzésével megbízott mérnök igyekezett eloszlatni a felmerült alaptalan vádakat: „A klinikák belső beosztásukban, elrendezésükben és tagoltságukban a lehető legmodernebbek és a célnak legjobban megfelelők. Az ambulanciák, tantermek, betegszobák és tudományos helyiségek ideális elkülönítést és elhelyezést nyertek. A gazdasági szempontokat mindenütt a legszigorúbban betartottuk. Semmi felesleges nem létesült, mindenhez a legalkalmasabb, de mégis a lehető legolcsóbb anyagot használtuk fel, amint azt a megszabott keretek közé beillesztett

költségvetés kijelölte. Bár pazarlásról szó sem lehetett, de azért mindaz, ami létesült, a célnak legjobban megfelel. Az épületek elhelyezése és tömeghatása jó, sőt nagyon jó. Sziluettje szép, nyugodt vonalúak és kifogástalanul megépítettek. Sokan nem tudják megérteni, hogy a gyermekklinika főépületének telke miért van mélyebben, mint a járda szintje. Az eredeti tervek szerint az épület körüli belső járda szintjéhez viszonyítva az alagsor szintje 1 m-rel lejjebb feküdt volna. Ismeretes, hogy a volt Milkó-féle telek, amelyen a gyermekklinika épült, az építkezés előtt kb. 2 m-rel a járda szintje alatt feküdt. Ezt a teknőt az alapozásnál kikerült földanyaggal töltöttük fel, azonban nem teljesen, mert a földanyag nem volt elegendő. Hogy ezt a feltöltést, amely messziről odahordott földdel igen sokba került volna, el lehessen kerülni, merült fel az építkezés folyamán az a terv, hogy az eredetileg alagsornak elgondolt traktus tényleges földszint legyen. Ezt a megoldást az összes fórumok el is fogadták, és így változott meg az első terv és valósult meg a mostani állapot. Mindössze annyi történt, hogy a front és a belső járda szintje közötti területet nem töltöttük fel, ott majd egy gyeptükörrel díszített szelíd lejtő vezet le a telek mai szintjéig. Tehát szinte komikus az a naiv állítás, hogy a gyermekklinika épülete lesüllyedt volna. Még komikusabb az a vélemény, mely az építő vállalkozók (Czigler és Sebestyén) hibájául tudja be a gyermekklinika állítólagos szintváltozását. Mondanom sem kell, hogy e tekintetben a vállalkozó céget a legkisebb mulasztás sem terheli […].” (Szegedi Szemle, 1928. november 10. 5.)

Az elsőként építeni kezdett gyermekklinika 1929 elejére elkészült, és az átköltözést is végrehajtották (70–72. kép). A klinika által addig használt Kossuth Lajos sugárút 35. szám alatti, ún. Gräf-féle alapítványból létesített gyermekkórház épületét a továbbiakban tüdőbeteg gyermekek utókezelésére szolgáló szanatóriumként hasznosították (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. február 26. 4.), de csak másfél évnyi halogatás (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. július 28. 2.) után 1930. október 4-én sikerült megnyitni (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. október 5. 3.). Amikor Klebelsberg Kuno gróf 1929. március 11-én Szegedre érkezett az Építési Bizottság ülésére, látogatást tett az új gyermekklinikán, ahol „Hainiss Elemér professzor vezetésével teremről-teremre járva az épület minden zugát megnézte. Az egyes kórtermekben a kis beteg gyermekekkel is beszédbe elegyedett érdeklődve tőlük betegségük és családi viszonyaik iránt. Végül a miniszter a klinika előadótermébe ment, ahol a hallgatók már egybegyűlve várakoztak az előadásra.” (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. március 12. 6.)

Az új gyermekklinika alagsorában helyezték el a tejkonyhát, ahol naponta harmincféle csecsemőtápszert készítettek nemcsak a klinikán bent fekvő, hanem a városban lakó beteg csecsemők részére. Évente csak a városi csecsemők részére 12 000 l különféle módon elkészített csecsemőtápszert szolgáltattak. De szintén az alagsorban volt a mosó- és mosogató helyiség, a klinika hatalmas, 2,5 m-es jégszekrénye és a dajkaszobák is. A magasföldszinten nyert elhelyezést az igazgatói és tanári szoba, a váróterem, a tanári laboratórium, az ambulancia, a röntgenelőhívó helyiség, a könyvtár, az előadói terem, ahol az oktatás és a tudományos előadások mellett a beteg kisgyermekek részére szórakoztató filmvetítéseket is tudtak tartani. Az első emeleten műtők és kórtermek lettek kialakítva a szellőztetést is szolgáló tágas lodzsákkal (Virág 2006. 72.). A második emelet legnagyobb részét a személyzet szobái és a csecsemőgondozó tanfolyam diákjainak internátusa, további laboratóriumok, valamint a Legszentebb Üdvözítő Leányai nevű apácarend nővéreinek elkülönített lakrésze és a kápolna foglalják el (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. november 25. 2.).

72. kép: Csecsemők kórterme a gyermekklinikán

A Legszentebb Üdvözítő Leányai (Congregatio Filiarum a Sanctissimo Salvatore) elzászi alapítású női szerzetesrend tagjai a pozsonyi gyermekkórházban kezdték meg tevékenységüket 1896-ban, ahol anyaházuk is volt (Puskely 1998. 712.). A két világháború között Budapesten, Szegeden, Pestújhelyen kórházban, illetve klinikán működtek; Budatétényben 1927-től nyomorék gyermekeket gondoztak (Hévizi 2008. 279.); Sopronban árvaházat tartottak fenn; Szászváron, Lábatlanban, Mezőszilason, Dunaszekcsőn iskolában tanítottak. Szegeden a gyermekklinikán 1929–1932 között hét nővér végzett ápolási, csecsemő- és gyermekgondozási tevékenységet (Délmagyarország, 1929. december 29. 12.). A szoros értelemben vett ápolási feladatok mellett hetente kétszer mesedélutánt rendeztek a kisgyermekeknek, az iskoláskorúaknak pedig segítettek a tananyag pótlásában. Az apácák alacsony száma miatt mellettük szükség volt 16 világi ápolónő foglalkoztatására is, akiknek többsége szintén a klinika második emeletén lakott. A világi és szerzetes ápolónők közös lakása és munkavégzése kedvezőtlen volt a szerzetesi életmód folytatására. Így három évnyi szolgálat után a tartományfőnöknő felbontotta a klinikával kötött szerződést, s a nővérek 1932. július 1-jén befejezték szegedi működésüket (Pál 1998. 81–82.), Budapestre távoztak (Bohán 2014. 327.). Az apácák távozása után a kápolna továbbra is használatban maradt, de az apácák helyett más, betegápolással is foglalkozó szerzetesrend nem jelentkezett, ezért pótlásukra világi ápolónőket alkalmaztak.

A sebészeti klinika új épülete 1929 nyarára készült el teljesen, így a klinika 1929. július 29-én költözhetett át a Kálvária téri felsőipariskolából az új épületbe (73–76. kép). A földszinten helyezték el a felvevő irodát, laboratóriumokat a járóbetegek részére szolgáló rendelőket, a könyvtárat, valamint az előadótermet. Az első emeleten kórtermek, a másodikon két műtő, egy vizsgáló, orvosi lakások és kórtermek kerültek kialakításra. A harmadik emeleten a betegápolást teljesítő 22 szatmári irgalmas apáca lakosztálya és kápolnája kapott helyet. A dél felé eső oldalon pedig kettő, nyugágyakkal felszerelt, napfürdőzésre alkalmas helyiség volt (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. július 30. 1.).

Alig egy hónappal később, augusztus végén megtörtént a nőgyógyászati klinika beköltözése is az új épületbe (77–78. kép). A női klinika interregnum alatt épült. A tervek elkészítésekor Kubinyi Pál már a budapesti egyetemre került át, hiszen július 17-én nyerte el kinevezését a kormányzótól (Budapesti Közlöny, 1926. július 18. 1.), s ottani oktatási és intézményvezetői tevékenységét 1926 őszével kezdte meg (Győry 1936. 773.). Amire Berecz János 1927. október 11-én megkapta szegedi professzori kinevezését (Budapesti Közlöny, 1927. október 19. 1.), a klinika falai már álltak, a közműve nagy részének kivitelezése már folyamatban volt, így sok tekintetben kész helyzet elé kényszerült (Berecz 1932. 162.). Kubinyi Pál Budapestre távozása és Berecz János szegedi kinevezése közötti 15 hónapban a klinika vezetését megbízott helyettesként Kuncz Andor magántanár látta el, akinek ez a megbízatása 1927. november 1-jén szűnt meg (SZTE Levéltára 835–1927/28. O. K. sz.). Eddig az időpontig az ő kezében, ezt követően pedig Berecz Jánosében volt a klinika tervezésének és az építkezésének szakmai irányítása.

73. kép: A sebészeti klinika épülete a szemklinika hátsó traktusa felől

74. kép: A sebészeti klinika épülete a klinikakert felől

75. kép: A sebészeti klinika épülete légifelvételen

76. kép: A sebészeti klinika egyik műtője

77. kép: Klinikai laboratórium

A Páli Szent Vincéről Nevezett Szatmári Irgalmas Nővérek (Congregatio Sororum Caritatis de Szatmár, röviden: szatmári irgalmas nővérek) apácarendet Hám János szatmári püspök alapította (Puskely 1998. 1175.). 1837-ben megállapodott az irgalmas nővérek bécsi anyaházával, hogy a magyar szerzetestársulat megvalósítására magyar leányokat küld Bécsbe tanulni. Míg a leányok Bécsben tanultak, Hám János elkészíttette az anyazárdát, így a hazatért nővérek 1842-ben, a magyar leányokkal Bécsből jött Strasser Xavéria vezetésével, megkezdhették a rendi tevékenységet. A magyar rendház a bécsitől teljesen független lett, és a ruhájukat is megváltoztatták, hogy ezzel is a rend önállóságát juttassák kifejezésre. A szatmári leánynevelő intézet után egyre több intézményt nyitott az anyaház, majd rövidesen fiókházak is létesültek, és a rend az egész országot behálózta. Magyarországon l914-ig 46 helységben telepedtek le. A trianoni béke következtében a rend zárdái és intézményei három ország között oszlottak meg. Az anyaház Szatmárnémetiben maradt, itt élt a rend általános főnöknője. A magyarországi rendtartományi központ Esztergomban, a szlovákiai Rozsnyón, az erdélyi Gyulafehérvárott működött, és létezett még egy kínai rendtartomány is, Paoking központtal 1933–1952 között (Pál 1999. 497–498.), amely a Kínában missziót végző ferencesek segítségére volt (Szegedi Uj Nemzedék, 1938. március 22. 4.).
Jelentőségüket mutatja a második világháború idején végzett széleskörű tevékenységük: „Magyarországon 1942-ben 66 rendházban több mint ezer szatmári szerzetesnővér, száz újonc és mintegy kétszáz jelölt munkálkodik. 35 óvodát, 42 elemi iskolát, 12 polgári iskolát, 2 kereskedelmi iskolát, 1 ipariskolát, 4 líceumi tanítóképzőt, 2 leánygimnáziumot látnak el tanerőkkel, ezen felül 16 leányinternátust, 7 szakiskolát, 6 árvaházat és 1 irgalomházat tartanak fenn, valamint 18 kórházban, 1 papi szemináriumban, valamint 1 egyetemi kollégiumban dolgoznak. […] Szegeden a Boromei Szent Károly Irgalomházban 10 irgalmas nővér látja el az irgalomház munkáját, […] a sebészeti klinikán 24 irgalmas nővér teljesít műtősnői és ápolónői szolgálatot.” (Délmagyarország, 1942. június 28. 7.)

A nőgyógyászati klinika új épületének alagsorában hatalmas konyhát, mosókonyhát, valamint gép- és kazánházat alakítottak ki. A földszinten középen helyezték el az előadótermet, az ambulanciát, a déli szárny keleti részén az igazgatói lakást, a nyugati részén laboratóriumokat és a könyvtárat (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. augusztus 25. 7.). Az első emelet északi szárnyán alakították ki a szülőszobákat, a kórtermeket, a középső részen az orvosi lakásokat és egy hétágyas lázas gyermekágyi osztályt, a déli szárnyon a gyermekágyasok kórtermeit és különszobáit. A második emelet adott otthont két műtőnek és nőgyógyászati kórtermeknek, a középső részen itt is orvosi lakásokkal és különszobákkal. A műtők és szülőszobák az északi homlokzaton helyezkedtek el. Természetes fényforrásukat nagy üvegablakok, mesterséges világításukat mennyezeti reflektorok szolgáltatták. A harmadik emeleten az északi szárny teljes kiképzése hiányzott, annak csak középső és déli része lett kialakítva (79. kép). A középső traktusban volt a főszülésznő lakása, orvosi ebédlő, néhány orvos és a takarító személyzet szobái, a déli szárnyon a bábanövendékek és továbbképző tanfolyamokra berendelt bábák szobái mellett néhány ápolónői szoba (Berecz 1932. 159.). Minden emeleten külön tálaló szobát alakítottak ki, ami lehetővé tette, hogy a betegek melegen kapják az ételüket (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. augusztus 25. 7.).

A nőgyógyászati klinika beköltözését követően szeptember 4-én került sor a belgyógyászati klinika átadására (Topolai 2008. 74.). Öt nappal később, szeptember 9-én Glattfelder Gyula csanádi megyéspüspök szentelte fel a klinikát és annak kápolnáját, s erre az alkalomra Szegedre érkezett az ápolónővérek tartományfőnöknője is (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. szeptember 10. 2.). A belgyógyászati klinika alagsorában alakították ki a diétás nővér, a tanszolga, kapus, szakács, női cselédség és laboratóriumi szolgák lakószobáit, valamint a mosókonyhát és a gépházat. A magasföldszinten kapott helyet az ügyeletes orvosi szoba, a felvételi iroda, a tanterem, a laboratóriumok (bakteriológiai, állatkísérleti, szerológiai, szövettani és mikrofotografáló), a könyvtár, az ambuláns rendelők, a röntgen-, elektro- és aktinoterápiás helyiségek. Első emeleten a férfi, másodikon a női kórtermek voltak (80–82. kép). Harmadik emeleten helyezték el az ápolónői szolgálatot ellátó Isteni Megváltóról Nevezett Nővérek 22 apácáját és azok kápolnáját (Engel 1931. 57–66.).

78. kép: A női klinika főhomlokzata a József főherceg tér felől

79. kép: A női klinika délkeleti sarka

80. kép: A női klinika főhomlokzata

81. kép: A belklinika építése a Tisza felől

82. kép: Belklinika előtérben az elkülönítő pavilonnal

Az Isteni Megváltóról Nevezett Nővérek (Sorores a Divino Redemptore, SDR) rendje 1863-ban alakult meg Sopronban, amikor Simor János győri püspök meghívására az alsó-elzászi nővérek egy csoportja Magyarországon kezdte meg tevékenységét. Árvaházi gyermekek gondozását, majd szegénygondozást és házi betegápolást vállaltak. Az időközben esztergomi érsekké kinevezett Simor János 1867-ben önállósította a soproni közösséget, s engedélyezte a noviciátus fölállítását. A kongregáció fejlődése a tanítás, nevelés, kórházi betegápolás és a szociális gondozás irányába mutatott (Szücs 2000. 446.). Szegeden a belgyógyászati klinikán 22 nővér teljesített szolgálatot (Délmagyarország, 1929. december 29. 12.), s rajtuk kívül még a rendnek 4–5 főiskolai hallgatónő tagja is elhelyezést és ellátást nyert (Engel 1931. 64.; Bohán 2014. 327.).

83. kép: Kórterem a belklinikán

84-85. kép: A Tisza-parti új bőrklinika előkészített telke az Erzsébet rakparton a régi épültek lebontása után

86. kép: A Tisza-parti új bőrklinika építésének az első kapavágás 1927. október 17-én

87. kép: A bőrklinika pincefalainak építése 1927 novemberében

88. kép: A bőrklinika hóval fedett pincefalai 1927 decemberében

89. kép: Épülő bőrklinika

90. kép: A bőrklinika tetőszerkezetének felrakása

91. kép: A bőrklinika kerítésének építése

92. kép: A bőrklinika tanterme

93. kép: Férfi kórterem a bőrklinikán

94. kép: Napozó terasz a bőrklinika tetején

Az elsőként, már 1926-ban építeni kezdett gyermek-, nőgyógyászati és sebészeti klinikák után több, mint egy évvel később, 1927 októberében indult meg a bel- és bőrgyógyászati klinikák kivitelezése (83–90. kép). Előbbi fölmunkálatait október 11-én (Engel 1931. 53.), utóbbiét hat nappal később, 17-én indították meg (Topolai 2008. 65.). Az összes klinika közül a bőrgyógyászati építéséről maradt fenn a legtöbb információ. Poór Ferenc professzor elhúzódó betegeskedése miatt helyette a beruházást Berde Károly adjunktus kísérte figyelemmel, aki a munkálatokról részletes naplót (Topolai 2008. 65–76.) és fotóalbumot állított össze (91–94. kép).

Berecz János, a női klinika professzora 1932-ben büszkén jelentette ki a szegedi új klinikákról: „A klinikákat igen sok bel- és külföldi szakember és laikus látogatta meg, s azok mindenkire azt a benyomást tették, hogy a betegek számára elsőrendű kényelemmel, a tanítás és kutatás céljaira teljesen megfelelően, de a felesleges luxus elkerülésével építtettek." (Berecz 1932. 167.)

A bőrgyógyászati klinika építésének főbb eseményei Berde Károly naplója nyomán
(Topolai 2008. 65–76.)

1927. október 17.	Az Erdélyi és Breuer cég megkezdte a földmunkát 20–30 munkással.
1927. október 22.	A telek nyugati szélére bevezetik a vasutat az építőanyagok szállítására.
1927. október 24.	A szőregi fuvarosok megkezdték a kiásott földnek a női klinika és a Tisza Lajos körút közötti részre szállítását.
1927. november 3.	Már 5 m mélységben dolgoztak az alapok kialakításán. Ezzel párhuzamosan megkezdték a belgyógyászati klinika leendő alapjainak kiásását is.
1927. november 7.	Az épület alapját már teljesen kiásták, az északi szárny alapárkainak egy részét már kitöltötték betonnal.
1927. november 14.	Az északi szárnyban a betonalapra kátránylemezeket helyeztek, s azokon megkezdődött a falazás, közben a leendő tanterem alapfalait is ásni kezdték.
1928. február 18.	A pince mennyezete elkészült.
1928. március 16.	Az alacsonyföldszint befedésének vasmunkái folytak.
1928. április 1.	A magasföldszint falai után a betonmennyezet kialakításához fogtak.
1928. április 29.	Az első emelet betonplafonja elkészült.
1928. május 12.	A második emelet falai után annak már a betonmennyezete is elkészült.
1928. június 11.	Az egész tetőszerkezet gerendázata elkészült.
1928. június 27.	Megkezdődött az alagsor belsejének és a homlokzat felső szakaszának vakolása, valamint a cserepek felhordása a tetőre.
1928. július 15.	Befejeződött az épület külsejének vakolása, és a belső vakolás is megindult.
1928. augusztus 13.	Az ablakkeretek minden helyiségben helyükre kerültek, az épület homlokfelirata is felkerült.
1928. szeptember 28.	Az emeletek folyosóin a burkolás elkészült. A tantermet bevakolták.
1928. november 2.	A tanterem amfiteátrális betonalapzata elkészült. Megkezdték az összes ablak beüvegezését.
1928. december 15.	Elkészült az épület összes ablakának beüvegezése.
1928. december 28.	Berde Károly az építésvezetőséghez benyújtotta a klinika részletes bútorozási tervezetét.
1929. április 5.	Berde Károly elkészítette az orvosi vasbútorok, laboratóriumi terápiai és diagnosztikai műszerrendelés tervezetét.
1929. május 17.	Az alagsor kivételével minden ajtó a helyére került. Behúzták a fali csövekbe a villanyvezetéket.
1929. május 24.	A burkolási munkák a padlóburkolók két hétig elhúzódó sztrájkja miatt megakadtak.
1929. július 22.	Felhelyezték a lámpákat a helyiségekben, a kerítésnek pedig az oszlopait helyezték el.
1929. augusztus 12.	Lefestették a kerítést a Tisza-part felőli oldalon. A plébánia felőli oldalon azonban nem lehetett építeni a kerítést, mert az ottani földszintes házból nem költöztek ki a lakók.
1929. szeptember 4.	Megkezdődött az ajtók és ablakok festése, az egyes helyiségek számozása, feliratainak elhelyezése és a vizesblokkok szanitereinek felszerelése.
1929. október 2.	A klinika vezetése átvette a kivitelezőktől az épületet.
1929. október 7.	Megkezdődött a klinika költözése a régi helyéről az új épületbe.
1929. október 17.	Leszállították az új fa- és fémbútorokat, az orvosi vasműszereket megrendelték, megkezdődött az új ápoló- és szolgaszemélyzet felvétele.
1929. november 11.	A klinika régi épületében Berde Károly megtartotta az utolsó előadást, majd a hallgatóságot elbúcsúztatta az épülettől.
1929. november 12.	Poór Ferenc professzor megtartotta az első előadását az új klinika tantermében.
1929. november 16.	Megnyílt az új klinika ambulanciája, és megtörtént a régi klinikáról a betegek átszállítása.

7. Templom tér koncepciója, elméleti intézetek, püspöki intézmények

A keretek meghirdetése

Az egyetemi klinikák Palánk városrészbe helyezéséről szóló döntés meghozatala, majd a klinikák felépítése után még sok minden történt, mire az elméleti intézetek felépültek a Fogadalmi templom körüli téren (95–98. kép). Alig kerültek nyilvánosságra a klinikák homlokzati tervei, Szegeden mozgalom bontakozott ki a Fogadalmi templom körüli tér beépítésének egységes szabályozására. A felvetett szabályozási szempontok szerint egységesen „háromemeletes házak építhetők, amelyek stílusa megfelel a Fogadalmi templom, illetve a plébánia palota stílusának, a román stílusnak" (Délmagyarország, 1926. szeptember 23. 7.; Szegedi Uj Nemzedék, 1926. szeptember 24. 5.).

1927 májusában terjedt el a hír, hogy Klebelsberg miniszter terve szerint a Templom teret szabályos négyszög alakú térré alakítják át. A plébánia palota mellé épül fel az egyetem egyik intézete szintén háromemeletes magasságban. Mellette majd kétemeletes, tiszta román stílusú paloták sorakoznak fel. Kétemeletes palotasor kerül a Templom tér és a Gizella tér (ma: Aradi vértanúk tere) közé is, hogy a Fogadalmi templom zárt téren álljon, mert építészeti hatása csakis így érvényesül." (Délmagyarország, 1927. május 11. 2.) A körülépítési előírásnak egy július 26-i cikk adja meg a magyarázatát: „Az új templom elhelyezése a lehető legszerencsétlenebb és legügyetlenebb, mert ferdén fekszik minden elképzelhető tengelyhez és nézőponthoz viszonyítva, építészeti szempontból csakis akkor érvényesül, ha körülötte megfelelően méretezett és egységes stílusban kiképzett zárt tér van." (Délmagyarország, 1927. július 26. 4.) Majd ugyanezen a napon a szegedi sajtó – igaz csak kivonatosan – máris közölte a tervpályázat lényeges elemeit (Délmagyarország, 1927. július 26. 4.).

A tér felépítésére vonatkozó tervpályázat felhívása a *Pesti Napló* című újságban jelent meg elsőként 1927 szeptemberében: „A szegedi dóm előtt rendezetlen, sivár tér terül el, ennek a térnek rendezésére most a kultuszminisztérium eszményi tervpályázatot hirdet »összmegoldásra«. Pályázó mérnökeinkre és építészeinkre az a feladat vár, hogy egyik oldalon az egyetem orvosi elméleti intézeteinek számára, a másik oldalon a Temesvárról Szegedre áttelepült csanádi püspökség részére tervezzenek palotákat, melyeket talán bolognai módon, földszinti árkádokkal lehetne építeni. Gondolni kell azonfelül a tér negyedik oldalának művészi lezárásával és a Boldogasszony sugárútnak a Dóm térre való benyílásának megoldásával." (Pesti Napló, 1927. szeptember 25. 1.; Szegedi Uj Nemzedék, 1927. szeptember 27. 3–4.; Fábián 1928. 1.)

Az 1927-ben közzétett hivatalos pályázati felhívás szerint: „A tér három oldala azonos párkánymagassággal bíró, a földszinten árkádokkal ellátott kétemeletes középületekkel övezendő. A tér keleti oldalát három zárt sorban emelendő egyetemi épület, nyugati oldalát a püspöki palota, déli oldalát a gimnázium udvarának takarása céljából egy keskeny középület foglalnák el, melyek egymással és a templom építési kiképzésével összhangban belső rendeltetésüknek megfelelő diszkrét elhatárolással képezendők ki. A tér közepén és esetleg a templommal szemben emelendő középület homlokzatán díszes kút vagy emlékmű, pl. hősök szobra, találna méltó helyet. A püspöki palota déli homlokzatára a Boldogasszony sugárút tengelyében szintén alkalmas emlékmű kívánkozik. A Boldogasszony sugárútról és az Árpád utcáról jövő forgalom lebonyolítása céljából a déli oldalt lezáró épületnek az egyetemi épülethez és a püspöki palotához való csatlakozásánál a kocsiút az épület alatt átvezetendő." (Magyar Építőművészet, 1928/2. 11.)

A Templom téri épületek homlokzatának árkádos kiképzése gyorsan megragadta a szegedi közvélemény fantáziáját: „Már bontakozik a nagyszerű tér, a Fogadalmi templom környékének beépített utcahálózata, már odaképzeljük az árkádos palotahomlokzatot az utca sorába, és hamarosan valósággá válik Szeged legszebb és legművészibb kiképzésű zárt tere, amely eleven életével, forgalmával és stílusos külsőségeivel eltakar egy foltot a régi városból, eltemet néhány kedves öreg emléket a régi életünkből, de amely megnyitja a nagyszerű fejlődés további arányait és befejezi az árvíz után megkezdett és még napjainkban is folytatódó rekonstrukciót." (Szegedi Napló, 1927. október 23. 5.) Az árkádos kialakítás indoklását később Klebelsberg Kuno gróf maga adta meg: „kikötöttük azt is, hogy az épületek földszintjét árkádosan kell kiépíteni, mert a tér körül így keletkező monumentális folyosókból Nemzeti Emlékcsarnokot akartunk létesíteni". (Klebelsberg 1932. 2–7. 3.)

Mind a miniszter előzetes újságcikke, mind a hivatalos pályázati kiírás szövege tartalmaz néhány sajátos, a későbbi fejlemények tükrében furcsának tűnő elemet. Ezek közül talán legjelentősebbnek tekinthető, hogy a Templom teret és a Gizella teret elválasztó szárny funkciója még meghatározatlan: „déli oldalát a gimnázium udvarának takarása céljából egy keskeny középület foglalná el". Ez arra utal, hogy 1927-ben a minisztérium még pusztán a szimmetria, illetve a gimnázium udvarának takarása céljából kívánt egy bizonytalan vagy pontosan nem meghatározott funkcióval rendelkező épületet emelni a térnek erre az oldalára. 1928 januárjában a szegedi sajtó még mindig nem tudta a tér déli oldalán építendő szárny pontos funkcióját. „A térnek az Oskola utca felőli részén a püspöki palota, a szemben lévő oldalon pedig az egyetem természettudományi épületei lennének. Fontos a meghosszabbított Ipar utca lezárásának megoldása. Ide a városnak kell nagyobb középületet emelnie, amelynek külső frontja a Boldogasszony sugárút felé lenne. Ez alatt épülne a tér bejárata összekötő híd alatt, vagy pedig az itt épülő emeletes palota bolthajtásos kapuja lenne a bejárat." (Szegedi Napló, 1928. január 5. 1.)

1928 márciusában olvasható az első elszórt információ a tér déli oldalát lezáró épületegyüttes egyik eredetileg kigondolt funkciójáról: „Eredetileg úgy volt, a Templom térre kerülő épületekből a városnak már csak a tért bezáró épületet kell vállalnia, melyben a zenede elhelyezését is tervbe vették." (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. március 30. 2.) 1928 késő őszén olvasható az első olyan cikk, amelyben már konkrét adatok olvashatók a tér déli oldal épületéről: „Az állam a tér harmadik és negyedik oldalát veszi igénybe az egyetem kémiai, fizikai és az összes orvosi elméleti intézetei számára." (Pesti Napló, 1928. november 18. 1–2.; Klebelsberg 1929. 120.; T. Kiss 1999. 188.; Szegedi Napló, 1928. november 21. 1.)

A szegedi tervpályázat kiírásáig hazánkban nem igazán akadt példa egy nagyobb köztér egységes terv szerinti körülépítésére. Így nem csodálkozhatunk azon, hogy Klebelsberg Kuno grófot a legkülönfélébb támadások érték, amelyeket a Magyar Mérnök és Építészegylet határozati javaslatban utasított vissza, s számos építész állt ki a miniszter döntésének szakmai helyessége mellett. Korb Flóris műegyetemi tanár, a debreceni és szegedi egyetemi építkezések tervezője és vezetője ezeket mondta: „Nagyon helyeslem a Magyar Mérnök és Építészegylet állásfoglalását. Az olyan támadások, mint amilyen a szegedi fogadalmi Templom tér tervpályázata alkalmából érte a kultuszminisztert, nem a

95. kép: A régi Szent Demeter-templom és Rozália-kápolna

96. kép: A régi Szent Demeter-templom bontása közben

miniszternek ártanak, hanem nekünk, építészeknek és az iparosoknak, munkások ezreinek. Mert ha minden terv kezdeményezését ilyen támadások fogadnák, akkor a miniszterek a jövőben meg fogják gondolni, hogy nagyobb koncepciójú alkotásra határozzák el magukat. Tipikus magyar eset, hogy a kultuszminiszter kezdeményezésére Szeged város vezetői által teljes megértéssel felkarolt városszabályozási szándékot most is, mint már annyiszor, felesleges és költséges hóbortnak minősítették. Erre csak azt kérdezem, hogy annyira kifogástalannak tartják-e Budapest és a vidéki városok tereit és utcáit, hogy ilyen előrelátó, nagy koncepciójú tervezési eljárás felesleges volna? Azt hiszem, hogy Szegeden, ha már oda épül a Fogadalmi templom, ahol most van, ehhez a környezet teljes és nagyszabású rendezése elkerülhetetlenül szükséges." Pogány Móric műépítész szintén helyeselte a miniszter által kiírt tervpályázatot: „Ha egy kultuszminiszternek az az elhatározása támad, hogy egy városban térrendezési pályázatot ír ki, ezt művészileg nagyon egészséges gondolatnak tartom. Szerintem ennek csak örülni lehet. A kultuszminiszter fején találta a szeget, amikor térrendezési pályázattal akar kiépíteni egy várost, ebben az esetben éppen Szegedet, ahol még nem késett el a városrendezés. Minden kultúrától megihletett ember csak örülhet annak, amit a kultuszminiszter tett a ma még kicsi Szeged érdekében. Egy szerencsés térkiképzés századokra megteremti a lehetőségét annak, hogy a város örök dísze lehessen. Nem lehet lebecsülni az ilyen szándékot, amely csak előrelátásról tesz tanúbizonyságot. Példa erre Párizs sok művészien kiképzett tere, amelynek ma is az egész művelt világ csodálója." (Szegedi Napló, 1928. január 28. 5.)

A felhívásra 18 pályamunka érkezett be (99–102. kép), melyek elbírálását igen tekintélyes bizottság végezte. A tagok között találjuk a miniszter mellett: Kertész K. Róbert helyettes államtitkárt,

97. kép: A Fogadalmi templom építése

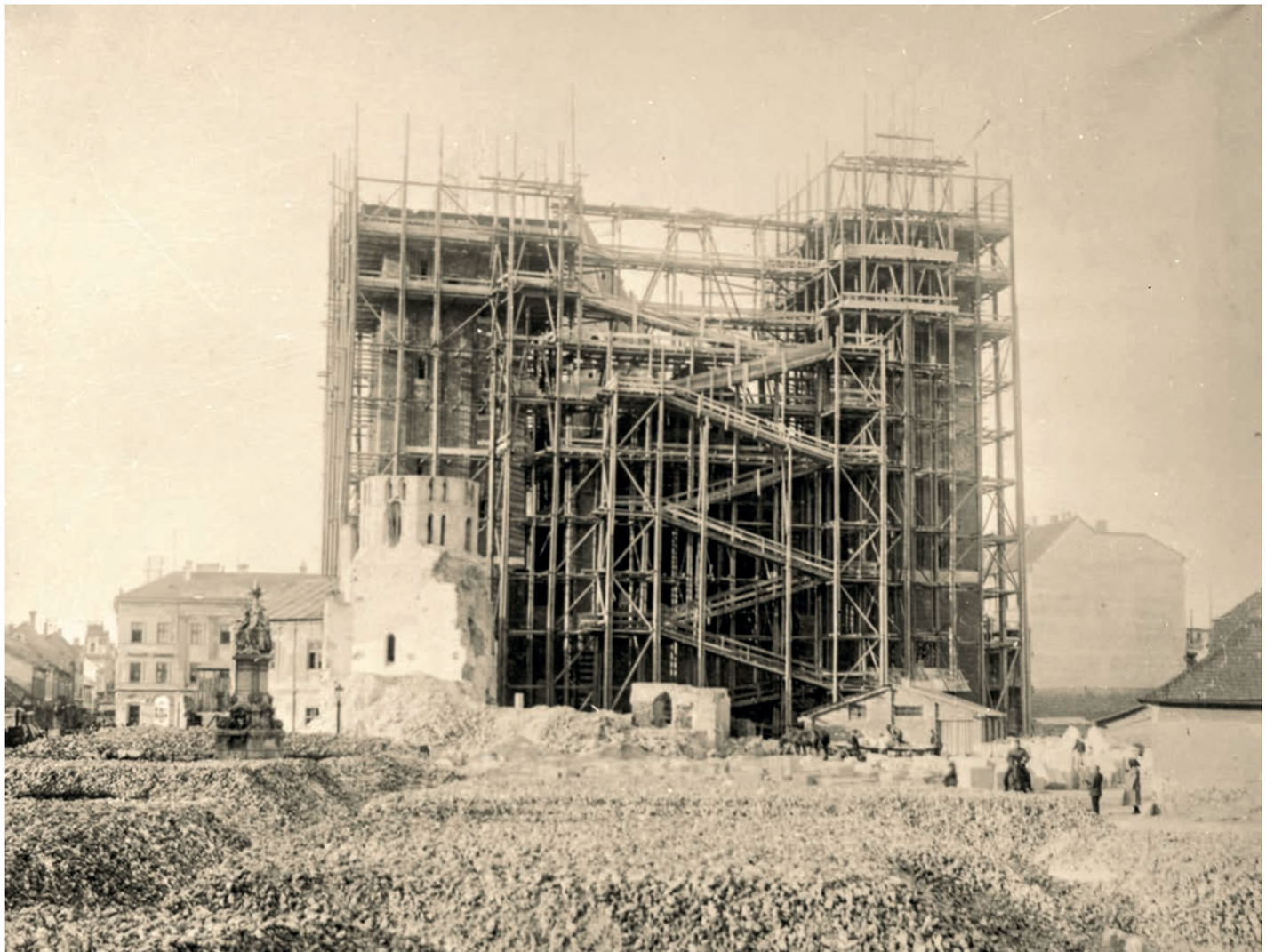

98. kép: Templom téri panoráma a körülépítés előtt a Fogadalmi templommal, a Dömötör-toronnyal és a kép bal szélén a sebészeti klinikával

99. kép: Katona Mihály látványterve
a Templom tér déli és délnyugati oldaláról

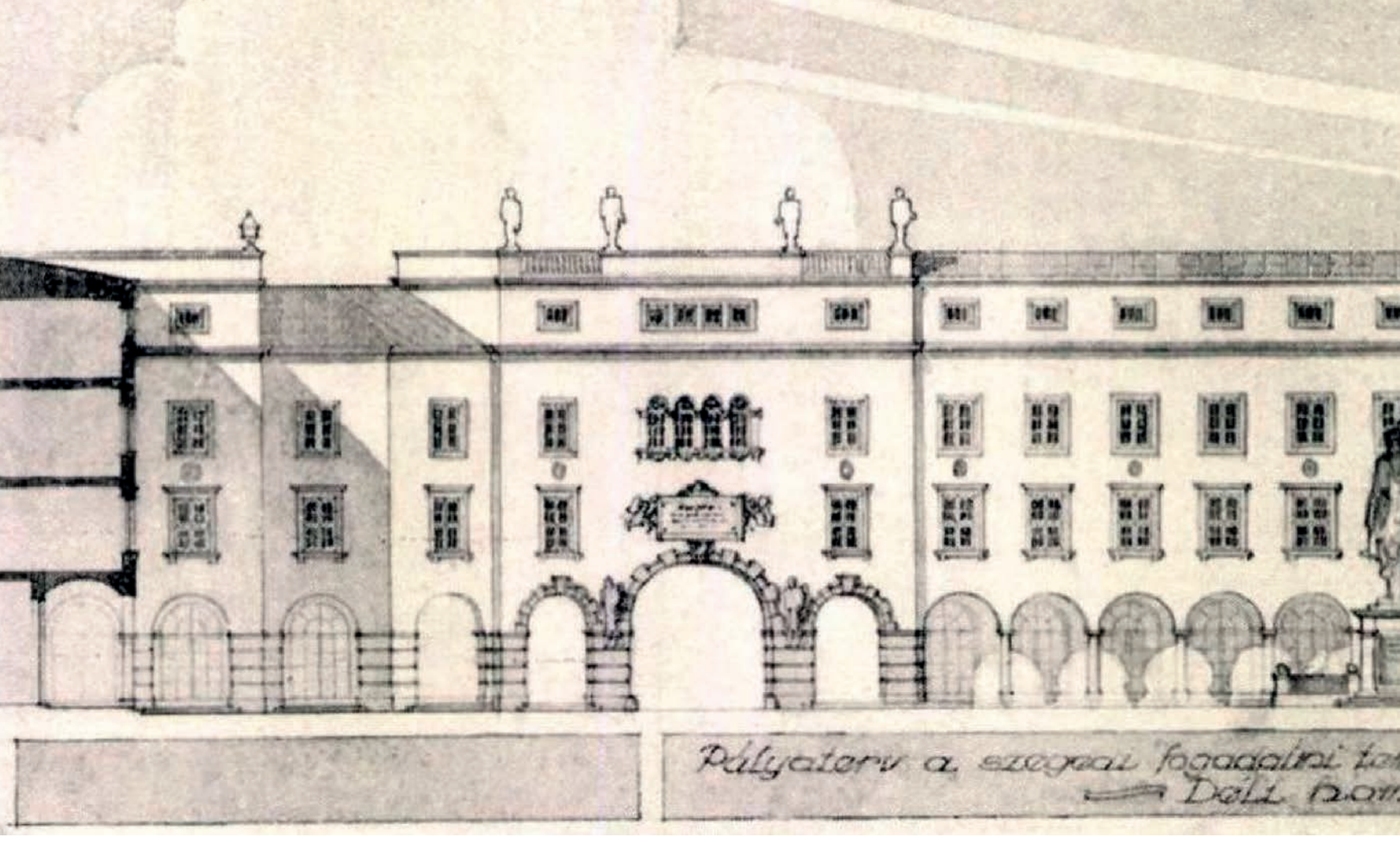

100. kép: Kotsis Iván látványterve a Templom tér déli oldaláról

101. kép: Wälder Gyula látványterve a Templom tér északkeleti oldaláról

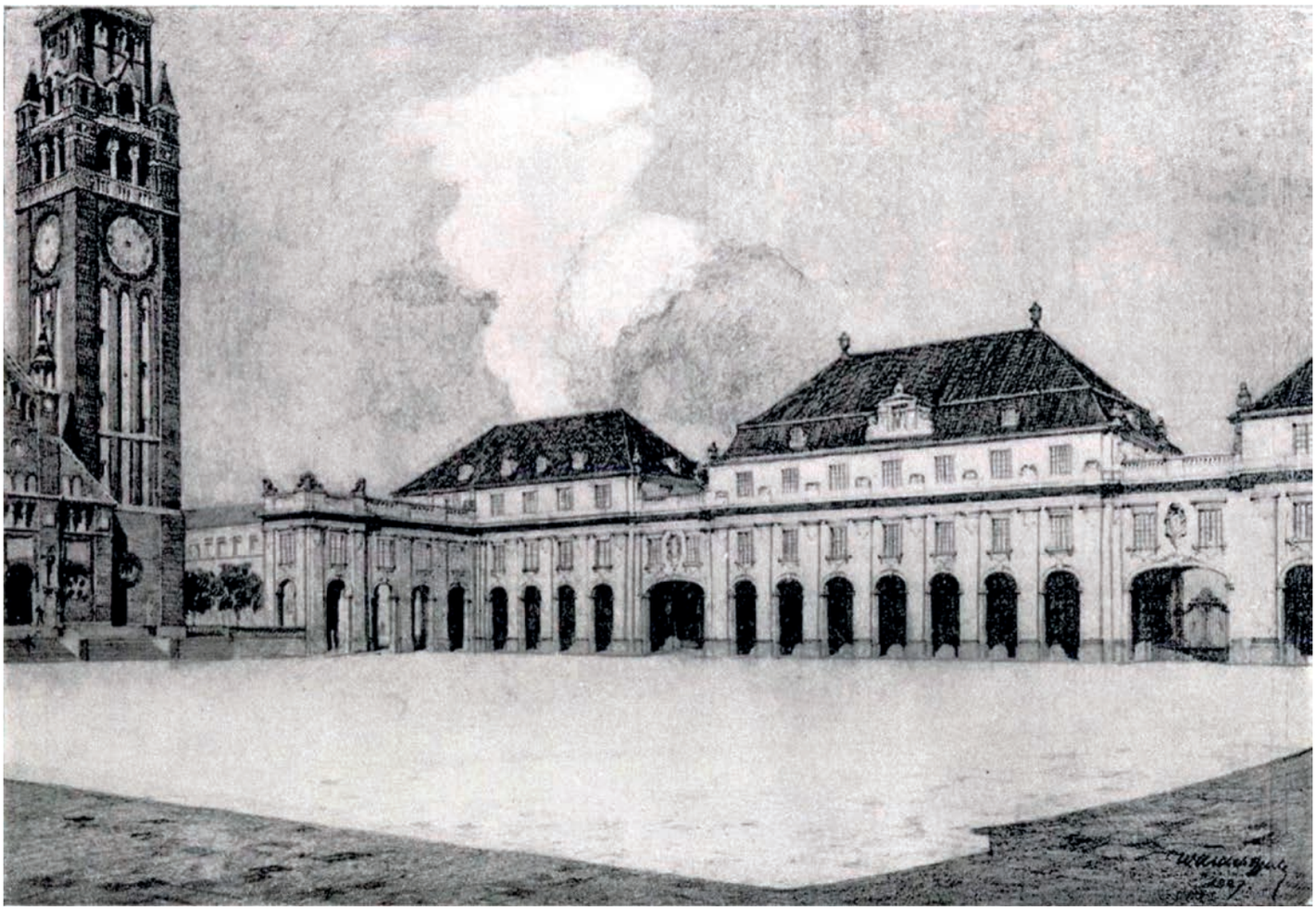

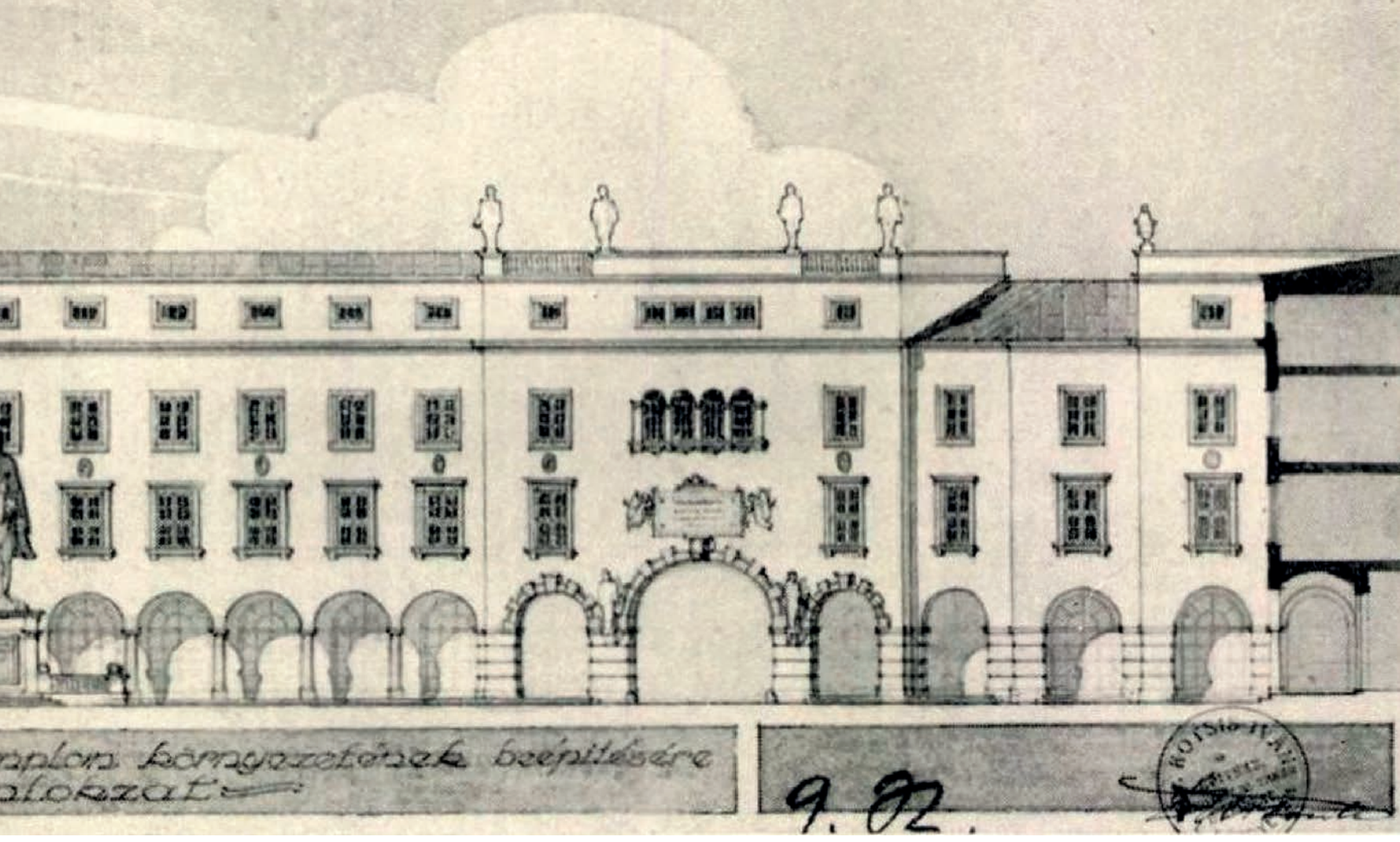

102. kép: Foerk Ernő látványterve a Templom tér északkeleti oldaláról

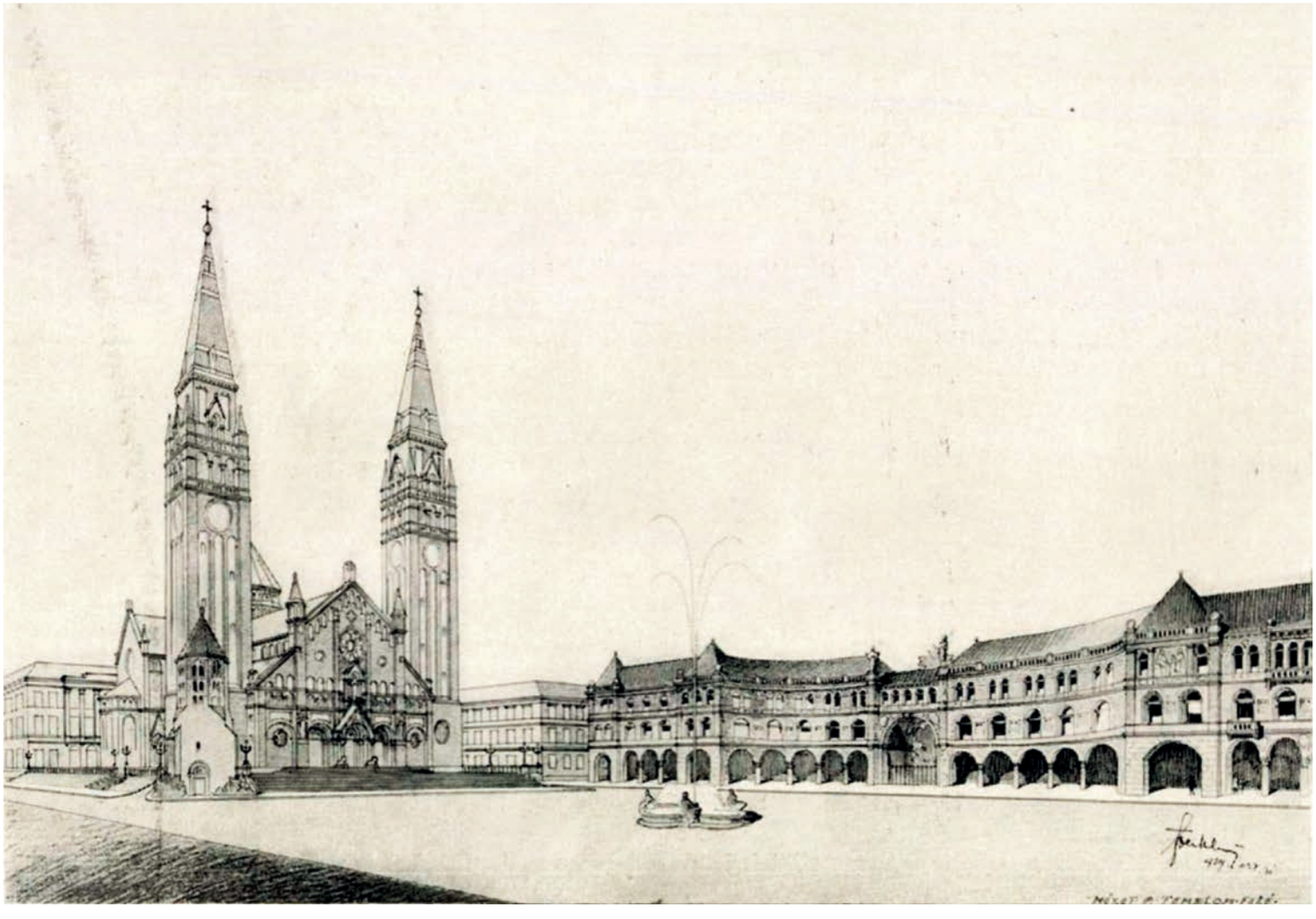

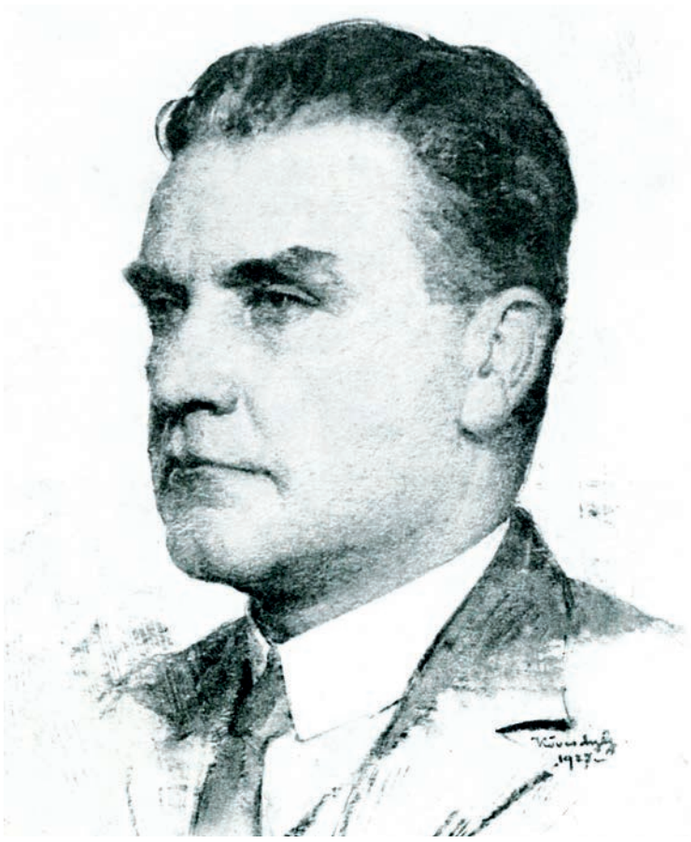

103. kép: Rerrich Béla portréja Kövesdy Géza grafikáján

Jakabffy Zoltán miniszteri tanácsost, Glattfelder Gyula csanádi püspököt, Hültl Dezső építészt, műegyetemi tanárt, Sándy Gyula építészt, műegyetemi tanárt, Friedrich Loránt építészt, műegyetemi adjunktust, Somogyi Szilveszter szegedi polgármestert, Berzenczey Domokos műszaki hivatalvezetőt (Ozsváthné Csegezi – Ozsváth 2001. 40–43.), Gyenes Lajos építészt (Délmagyarország, 1928. január 11. 2.).

A bíráló bizottság 1927. december 17-i ülésén előzetes bírálóul Jakabffy Zoltánt kérték fel, s megállapodtak, hogy a tervek december 27. és 30. között az V. kerületi Bolyai Főreáliskola II. emeleti rajztermében lesznek tanulmányozásra alkalmas módon elhelyezve (MNL CSML XV.2.b. 52. doboz 1–13. lap; Fábián 1928. 11.). 1928. január 10-én a bizottság következő ülésén Jakabffy Zoltán előadta előzetes bírálati szakvéleményét, amelyben kiemelte Rerrich Béla (103–104. kép) tervének jelentőségét és érdemeit: „A tér kialakítása a program követelményeinek megfelel. Tervező az Árpád utcát a templomteret délnyugaton lezáró épület és a gimnázium között térré szélesíti. Ezen hosszúkás terecske kellemes hatású és mintegy kapcsolatot képez a Gizella tér és a Templom tér között, de megkívánja a gimnázium északkeleti homlokzat-vonalának kiépítését. A püspöki palota és az egyetemi tanszékeket magában foglaló épület azonos homlokzati kiképzéssel bírnak. A püspöki palota bejáratát a Gizella térről adja. Tervező egyszerű, modern, tökéletesen konstruktív építészeti kiképzést alkalmaz, a templom építészeti anyagát, a nyerstéglát használja, és a nyílásokat kőkeretbe foglalja. Az épületek párkánymagassága

104. kép: Rerrich Béla áttekintő helyszínrajza Templom téri épületekről és a klinikákról

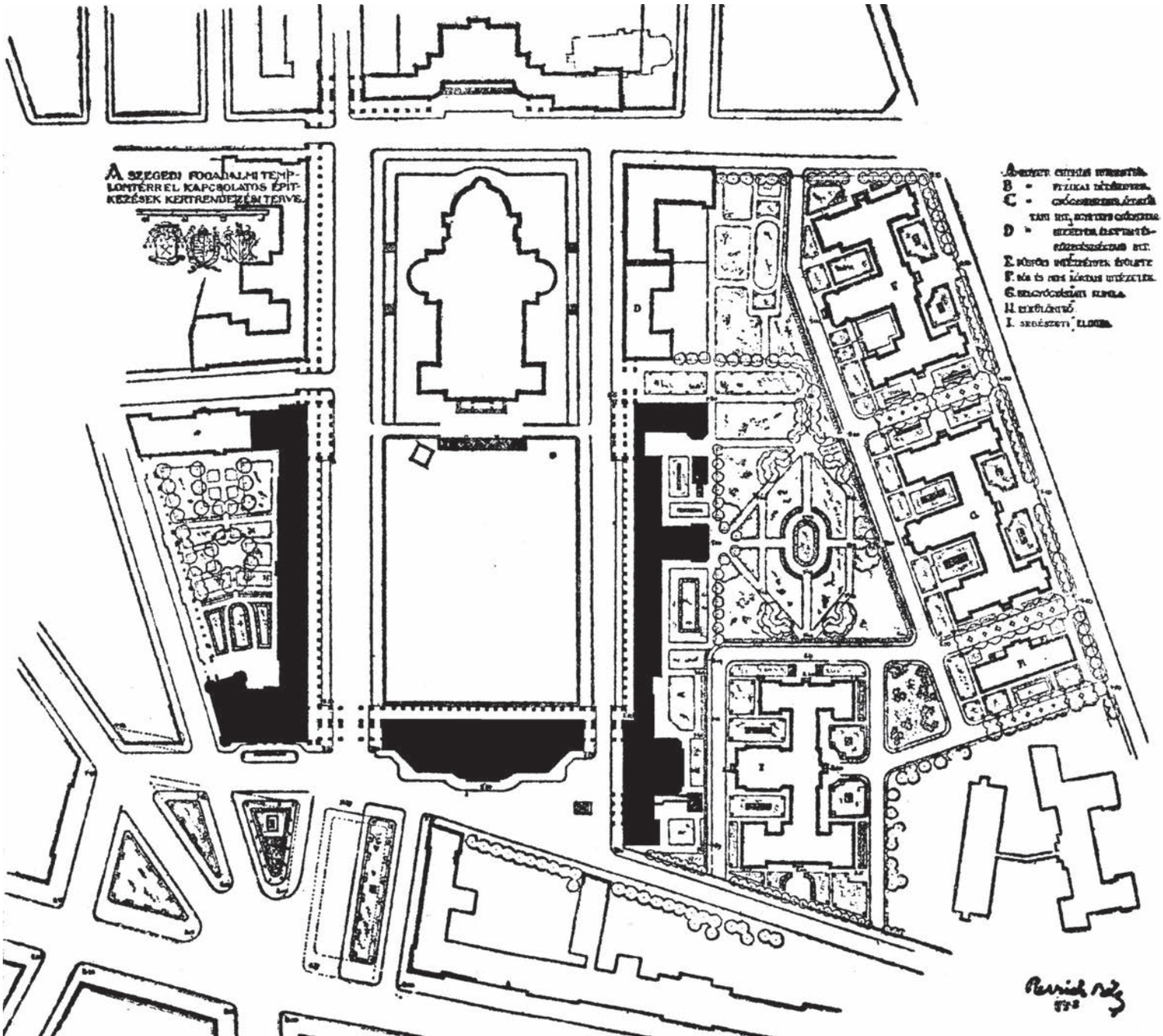

azonos, csak a templomtól jobbra és balra eső végeken alkalmaz magasabb épülettömböket, ezzel mintegy átmenetet képez a templom hatalmas tömegéhez. Kedvezően emeli ki a templommal szemben lévő épületet ennek földszintjén alkalmazott oszlopsorával. A tér építészeti kiképzése feltétlenül biztosítja a térnek egységes, bensőséges hatását, anyagszerűsége tökéletes összhangba hozza a templommal, egyszerűsége a templomot kiemeli, érvényre juttatja." (Fábián 1928. 11.) Majd a többi terv részletes ismertetése után a bizottság titkos szavazással Rerrich Béla tervének ítélte a 4000 P-s első díjat. A zsűri álláspontja szerint „Rerrich Béla pályaművében a tér építészeti kiképzése feltétlenül biztosítja a térnek egységes hatását, anyagszerűsége tökéletes összhangba hozza a templommal, egyszerűsége a templomot kiemeli, és teljes érvényre juttatja." (Délmagyarország, 1928. január 11. 2.)

A zsűri döntésével kapcsolatban Klebelsberg miniszter hangsúlyozta, hogy sokan tévedésben vannak a határozat, az eszmei pályázat díjainak odaítélése tekintetében. Vannak, akik azt hiszik, hogy most már föltétlenül annak a pályázónak a tervei szerint fogják rendezni a Templom teret, akit a zsűri az első díjjal tüntetett ki. Ez azonban tévedés. A zsűri csak véleményt mondott, de nem dönthetett. A Templom tér rendezése tekintetében Szeged város véleménye lesz a döntő. (Szegedi Napló, 1928. február 23. 5.) Ezzel szemben Somogyi Szilveszter polgármester sokkal inkább a minisztérium döntő szerepét emelte ki: „A tervek közül a kultuszminiszter és az Építési Bizottság fogja valószínűleg kiválasztani azt, amely legjobban alkalmas a kivitelre, de a város törvényhatósági bizottságának is szabályrendeletet kell alkotnia, amely egyszer és mindenkorra meghatározza majd, hogy a Templom téren miféle építkezések engedélyezhetők. A tér egységes stílusát csak így lehet biztosítani." (Délmagyarország, 1928. január 14. 3.)

A tervek szegedi fogadtatása

A Templom tér rendezésére vonatkozó tervpályázatokról készített 85 fényképfelvételt (Szegedi Napló, 1928. február 23. 5.) 1928 februárjában állították ki a kultúrpalotában (Szegedi Napló, 1928. február 24. 6.; Szegedi Uj Nemzedék, 1928. február 24. 4.; Délmagyarország, 1928. február 24. 5.). A kiállítás felkeltette a közönség legszélesebb rétegeinek érdeklődését (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. március 2. 2.), sokan látogatták (Délmagyarország, 1928. február 26. 5.). A kiállításhoz kapcsolódóan március elsején vetített képekkel kísért előadást tartott Buday Árpád egyetemi tanár az árkádos építkezésekről, Berzenczey Domokos műszaki főtanácsos a tervekről és a pályázat eredményéről. Rerrich Béla budapesti műépítész a tervét ismertette. Bemutatta a kontinens összes nevezetes tereit, és megemlékezett a Széchenyi térről, amelyet külföldön mindenütt ismernek. Végül a szegedi terekről és a fogadalmi Templom tér rendezéséről beszélt, majd elmagyarázta a zárt terek jelentőségét (Délmagyarország, 1928. február 29. 6.; Szegedi Friss Hírek, 1928. február 29. 3.; Szegedi Napló, 1928. március 2. 5.; Délmagyarország, 1928. március 2. 3.; Szegedi Uj Nemzedék, 1928. március 2. 2.). Rerrich Béla azt is kiemelte, hogy a Templom tér építészeti megoldása igen nehéz probléma, mert egy domináló műnek kell keretet adni a műalkotás hangulatában. Terve igyekezett megfelelni a pályázat követelményeinek, amennyiben a tér déli oldalát lezárta. Ez a záróépület azonban nem szünteti meg a kocsiforgalmat, hanem csak megszűri. A templom felőli oldalon két pilonszerű kiugrás nyújt átmenetet a templom hatalmas tömegéhez. A templommal szemben épülő rész közepén harangos órajátékot tervezett az építész. Magyarországon ez volna az első ilynemű alkotás. München, Breslau, Strassbourg városokban az emberek ezrei csodálják a harangjátékot. Szegeden minden óraütésnél egy-egy apostol fog megjelenni a párkányok felett. Végül a téren épülő új paloták anyagáról tájékoztatta a közönséget. Itt is kötve volt a tervező keze. Az épületek anyagául a kézzel vetett magaségetésű klinkertéglát választotta; a párkányok és az ornamentika homokkőből, a tetők vörösrézből készülnek. Ezzel azt a célt kívánta szolgálni, hogy a tér már az építkezés befejezésekor régi hatását keltse (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. március 2. 2–3.).

Az alkotók törekvése sikerrel is járt, hiszen már az 1932-es kötetben Ybl Ervin is elismerte: „Az árkádos Templom tér már ma is úgy hat, mintha patinás műemlék lenne." (Ybl 1932. 14.) Ebben a hatásban közrejátszhatott, hogy Rerrich „Különösen az egész homlokzat befödésére kiválasztott és – mint ismeretes – Debrecenből ideszállított klinkertéglák nőttek a szívéhez, és nagy volt az öröm, amikor már fel is tudott húzni néhány méter magasságba egy falrészt, amibe már ezeket a különleges téglákat beépíthette. Így meglephette őt [ti. Klebelsberg Kuno grófot] egy végleges faldarabbal, hogy a hatást jobban lehessen megállapítani. Órákig magyarázta itt is, meg a kémiai intézet épületénél ugyancsak felhúzott mintafalnál is a munkásoknak, hogy a különleges téglákat hatféleképpen kell rakni, szándékosan mesterségesen egyenetlenségre és rendezetlenségre kell törekedni, hogy ezáltal egyrészt a régies építkezés módszerét ezzel is utánozzák, másrészt, hogy a téglák sokféle elhelyezésével folyton váltakozzék a megvilágítási felület, és így minden rész külön csillogjon a napsütésben." (Gerő 1929a. 8.) Rerrich törekvésének meg is lett az eredménye, a korabeli művészet elismerően nyilatkozott alkotásáról: „A klinker és a nyers vörös tégla ötletes rakása, vegyítése, a hézagok különböző kezelése, sőt a téglák faragása által a homlokzatokon igen szép felületi hatásokat ért el. Szinte sikerült neki hamisítás nélkül itt-ott elérni a régi műemlékek patináját." (Ybl 1932. 25.)

Rerrich Béla *A Művészi városterek és a szegedi fogadalmi templom körül építendő tér kérdése* című előadásának kézirata fennmaradt, s az ülésen résztvevő Cs. Sebestyén Károly 1936. június 26-án adományozta a Somogyi Károly Megyei és Városi Könyvtárnak, melynek gyűjteményében ED 1667 raktári szám alatt ma is megtekinthető, illetve a szerző halálának 40. évfordulója alkalmából publikálásra került. Ennek egyik részlete így ír: „A város legkomolyabb és legmagasztosabb célú középületeit egyesítő térnél már a tervpályázatnál az volt a fő követelmény, hogy zárt és nyugodt és a tér közepe a kocsiforgalomtól mentes legyen, vagyis a kocsiforgalom a térnek csakis az egyik oldalán legyen lebonyolítható. A fogadalmi Templom tér megoldásánál mindezek a feltételek teljesíthetők voltak. A térnek az íves aláhajtókkal való elzárása a város belsejébe hatoló kocsiforgalmat – hogy úgy mondjam – csak megszűri, de meg nem nehezíti, viszont ünnepélyes egyházi körmenetek alkalmából a tér teljesen elzárható, és akkor a világon páratlanul ünnepélyes keretet ad az egyházi ünnepélyeknek. A teret körülvevő épületeknek a tér felé eső homlokzatai a templom hangulatának figyelembevételével román kiindulásúak, mérsékelt modern irányba való törekvéssel, de teljesen archaikus, régies munkával. Az épületek stílusirányának elhatározásánál egyrészt a templom hangulata, másrészt a már részben elkészült egyetemi épületek, a teret körülvevő épületeknek a Gizella tér felőli homlokzatainál pedig a gimnázium hatalmas tömegű és jó architektúrájú tagozása volt irányító. Igyekeztem a megoldásokba – amennyire az erőszakoltság nélkül lehető volt – nemzeti vonásokat is belehozni. A középkori stílusa a históriai stílusok között erre a legindokoltabb, a leghangulatosabb is, mert azonnal régies hatásokat lehet vele elérni, és a legkönnyebben ad lehetőséget praktikus célokhoz való simuláshoz, ellentétben például a barokk

stíllel, melynek zárt tömegekhez való kötöttsége és a belső építészeti térrészeknek a külső – előre meghatározott tömegbe való belekomponálása – ezt majdnem lehetetlenné teszi. […] A térnek a hossztengellyel párhuzamos két oldala az egyik az egyetemi épületekkel, a másik a püspöki intézményekkel – teljesen szimmetrikus megoldású: egymásnak tükörképei. A templom felőli oldalon két pilonszerű kiugrás képez tömegátmenetet a templomhoz. Az alsó árkádok és a felettük levő I. emelet ablakai szigorúan architektonikusan vannak beosztva, míg a II. emelet ablakbeosztása festői elvek szerint szabadon történt. A templommal szemben álló középület alatti két áthajtó sem egyenlő, szintén festői hatások elérése céljából. Ennek az épületnek középső tömegében harangos órajáték van tervezve, melyen délben 12 órakor középkori órajáték működik. […] A Templom teret egyenlő magasságú épületek veszik körül, mi a tér nyugodt hatásához szükséges. Középső felülete süllyesztve van, és mintás kötésbe helyezett nagy kőlapokkal való burkolást kap. Nagyon fontos minden építőművészeti műnél: az anyaga. A templom karaktere a nyerstégla architektúra. Ennek az anyagnak a hatása nem jó, nem artisztikus, mert éles szélű, túlságosan egyszínű és nem veszi fel kellemes hatással az időjárás behatásait: nem patinázódik. Viszont, hogy a templom épületével összhangban maradjunk, a tégla kiképzés a legindokoltabb. Vakolat architektúra nem volna elég monumentális, a kő pedig túl drága. Egy artisztikusan ható téglaanyagra kellett tehát gondolnom, és ez a kézzel vetett, magas égetésű, klinkertégla. Ennek külső felülete durva, kagylós felületű, különböző színárnyalatú, és a patinát szépen veszi fel. A második fő anyag a homokkő. Ebből készülnének az összes párkányok és az árkádok fölé helyezendő megyei címerek. A harmadik fő anyag a tetők fedésére való vörösréz." (Rerrich 1972. 49–51.)

A Templom téri tervekről Cs. Sebestyén Károly kiváló ismertetést adott: „Rerrich tervrajzi megoldása kifogástalan, mindenben megfelel a tervpályázat feltételeinek […] Laikus szemében talán az épületek külseje, stílusa túlságosan egyszerűnek, ridegnek fog tetszeni. Különösen, ha azt az ott még látható pompás rajztechnikával és díszes kivitelben készült más pályatervekkel összehasonlítja. Pedig ezek az odavetett tervvázlatok is már igen sok finomságot árulnak el, művészi kéz munkájának mutatkoznak. Aki valaha látott Firenzében vagy Olaszország északi részében olyan épületet, amelynek sima, középkorinak tetsző nyers téglafalában finom profilú kőkeretes ablak és ajtónyílások vannak, amiben még nincsenek díszes párkányok és oszlopok, hivalkodó egyéb díszítések, az tudni fogja, mennyi igazi művészet, mennyi friss szépség van azokban. Olyan az, mint a virágfakasztó koratavasz. Rerrich Béla igazi művész módjára kevés eszközzel, nemes önmegtartóztatással igazi művészi munkát produkált. Nem szabad elfelejteni, és ennek a tervnek a javára írandó az is, hogy kivitel tekintetében is talán ez volna legkevesebb pénzből felépíthető, s az épületek úgyszólván minden köbmétere ún. hasznos tér, ami szöges ellentétben áll sok más pályatervvel, amelyeken úgy látszik, nem számoltak a pénzbeli lehetőséggel és főleg a csak díszül szolgáló, sok pénzbe kerülő mindenféle fölösleges kupolák, oromfalak és egyéb használhatatlan részletekben valósággal tobzódnak […] Annyi bizonyos, hogy ha Rerrich tervét fogadják el kivitelre Szeged olyan művészi szép teret kap, amelyet büszkélkedve mutogathatunk még a legkényesebb ízlésű külföldi látogatónak is." (Szegedi Napló, 1928. február 26. 4.)

Cs. Sebestyén Károly kiértékelte a többi pályamunkát is. „Összegezve a tervpályázat eredményét, azt lehet mondani, hogy az nemcsak meghozta a megkívánt megoldást egynéhány kitűnő munkában, hanem általában igen magas színvonalról tanúskodik. A pályázat eredménye bebizonyította azt, amit a szakmabeliek régen tudtak, hogy olyan kiváló építőművész-gárdánk van, amely kiállja a versenyt akármelyik külföldi pályázaton is." (Szegedi Napló, 1928. február 28. 4.)

Március 3-án arról közölt értesítést a szegedi sajtó, hogy a város illetékes tényezőinek még nincs kialakult véleménye a tér rendezése tekintetében. A döntés előtt a miniszter meg akarja hallgatni a város közönségének véleményét, de Glattfelder Gyula megyéspüspökét is (Délmagyarország, 1928. március 3. 6.). A helyes tájékozódás érdekében szakszerű előadásokat rendezett a Magyar Mérnök- és Építészegylet Szegedi Osztálya (Szegedi Napló, 1928. március 3. 3.).

Március 16-án pénteken délután 4 órakor a Magyar Mérnök- és Építészegylet Szegedi Osztálya a kultúrpalota nagytermében a Templom tér kiképzésére kiírt tervpályázat tárgyában vitaülést tartott Veress Gábor elnök vezetésével. A mérnökegylet előzetes felhívásában kihangsúlyozta, hogy a vitaesten elhangzott vélemények döntő befolyással bírnak a tér rendezésének kérdésében, ezért felkérte a mérnökegylet mindazokat, akik ezen kérdéshez hozzászólni óhajtanak, hogy a vitaesten jelenjenek meg, és hozzászólásaikkal a kérdés eldöntését segítsék elő. (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. március 15. 4.) Az elsőként felszólaló Tóbiás László építész azt a gyakorlati szempontból megokolt nézetét fejtette ki, hogy az eszmei tervpályázat teljes sikere után kiviteli tervpályázatot kellene kiírni, amelyben a pályázókat az elfogadott eszmei terv és az épületek belső kiképzésének követelményei egyaránt köteleznék. Többek hozzászólása után Foerk Ernő építész ugyancsak szükségesnek tartotta a kiviteli tervpályázatot, de szükségesnek vélte az épületek rendeltetésének szabatos feltüntetését is. Ottovay István (Ozsváthné Csegezi – Ozsváth 2001. 176.) és Ligeti Béla építészek felszólalásukban a zsűri döntését igen szerencsésnek tartották. Tonelli Sándor kamarai főtitkár, mint vendég kért szót, és megállapította az első díj nyertesének nagy fölényét és az eszmei terv elismert sikerét (Szegedi Napló, 1928. március 18. 8.; Szegedi Uj Nemzedék, 1928. március 18. 2.; Délmagyarország, 1928. március 17. 2.). Ezekben a napokban látott napvilágot az a hír is, hogy a bizottság a szegedi származású tervező, Katona Mihály pályamunkáját is megvételre ajánlotta, s a minisztérium 1000 P-ért valóban meg is vásárolta a tervet. Katona Mihály pedig a kapott összeget a Szegedi Katolikus Nővédő egyesület rendelkezésére bocsátotta (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. március 18. 7.).

Március 28-án Klebelsberg Kuno gróf elnöklete alatt hozta meg végleges döntését az Építési Bizottság a Templom tér megoldási pályázata ügyében. A *Délmagyarország* című napilap aznapi számában Tonelli Sándor hosszasan és részletesen ismertette Rerrich tervének értékeit, s dicsérte a bizottság előzetes bírálatát: „Az építészek, a művészek és mindazok, akiknek szeme külföldi és hazai terek és műalkotások látásán iskolázódott, kivétel nélkül azt mondják, hogy a bírálat, amely az első díjat Rerrich Béla tervének ítélte oda, feltétlenül igazságos volt, és megegyeznek abban is, hogy ez a terv kvalitás dolgában messze felette áll a többieknek." (Délmagyarország, 1928. március 28. 5.)

Ugyanazon az ülésen beható vita után, amelynek során a bizottság többsége hozzászólt a kérdéshez, egyhangú vélemény alakult ki abban a tekintetben, hogy a tervpályázat I. és II. díjának nyertesei: Rerrich Béla és Wälder Gyula műépítészek hozták a legtöbb művészi gondolatot és nyújtották a legtökéletesebb megoldást. Ezért határozatban mondták ki, hogy ez a két műépítész kapjon megbízást tervének részletesebb kidolgozására, és e tervek alapján legyen a megbízás kiadható. A végleges tervek elkészítéséhez szükség volt ezután az egyetem igényeinek kifejezésre

juttató építési program megállapítására, amely a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium ellenőrzése mellett kerül kidolgozásra arra vonatkozóan, hogy a Templom térre milyen egyetemi intézetek, milyen méretben és milyen helyiségekkel építtessenek. E tervnek a rendelkezésre álló fedezet keretében megvalósíthatónak kellett lennie. A munkát a vallás- és közoktatásügyi miniszter az ülésen elrendelte, és a tervező műépítészek részére ígéretet tett arra, hogy kellő időben rendelkezésükre fogja bocsátani, hogy a további terveket és a költségvetéseket legkésőbb ez évi június haváig elkészíthessék (Szegedi Napló, 1928. március 29. 2.). Berzenczey Domokos szerint Rerrich Bélának és Wälder Gyulának, a két legkiválóbb tervezőnek a legkisebb részletekben is meg kell határoznia, hogy a már bemutatott térrendezési kiképzés szerint elhelyezett épületekbe hogyan és miképpen tudják elhelyezni azt a kilenc tudományegyetemi és négy egyházi intézményt, amelyek a tér körül találnának elhelyezést. (Berzenczey 1928. 5.)

Július elejére készült el az építkezés ütemezése (Délmagyarország, 1928. július 10. 2.; Szegedi Friss Hírek, 1928. július 10. 2.). Július végére az is eldőlt, hogy a miniszter apróbb módosításokkal teljes egészében elfogadta Rerrich Béla terveit, és az érdekeltek hozzájárulásával őt bízta meg a Templom téri egyetemi és püspökségi épületek felépítésével (Délmagyarország, 1928. július 14. 5; Szegedi Napló, 1928. július 25. 3.; Délmagyarország, 1928. július 26. 3.). A kivitelezés tényleges megindulására azonban csak 1928 novemberében került sor (Délmagyarország, 1928. november 18. 3.).

A Templom téri épületegyüttes művészi volta abban rejlik, hogy részletei a kézimunka jegyében születtek. Nemcsak az épületek architektúrája, de a részletek megoldása is a megadott feladatból született. Mindkettő a katolikus egyházzal és az egyetemi tudományokkal való kapcsolatról beszél. Semmi sem süllyed sablonba vagy unalomba, minden forma a készítő mester szeretetéről tanúskodik. Azzal, hogy az épületek rendeltetését a tervező mindenütt hangsúlyozta, számtalan alkalmat nyert művészi ötletekre, s az így kialakított díszek nem az épület lényegétől független hozzáadások, hanem legnagyobb részben a szükségletekből származtak (Ozsváthné Csegezi 2000b. 376.).

Az építkezés megvalósítása

A Templom téri építkezések megindításának legfontosabb feltétele az érintett telkek felvásárlása, amely 1927 novemberében nagyrészt eredményesen zárult. A 12 telek közül 11 kapcsán sikerült előzetesen megállapodni az eladókkal. Egyedül a Zrínyi utca 15. szám alatt lévő „Patakiné-féle" ingatlanra vonatkozóan nem jött létre egyezség, mert a tulajdonos nem volt hajlandó eladni az lakóházát. Ezért erre a telekre bírósági kisajátítási eljárást kellett indítani.

Az 1927 novemberében megvásárolt telkek adatai
(Szegedi Napló, 1927. november 17. 3.)

cím	tulajdonos	összeg (P)
Gizella tér sarka	Szandics Uros	110 000
Templom tér 3.	Mellis Károly	55 000
Templom tér 4.	Tóth Béla	120 000
Zrínyi utca 14.		
Templom tér 5.	Tarján Péterné	56 000
Templom tér 6.	Csernovics Agenorné	75 000
Zrínyi utca 12. és 13.	ifj. Widermann József	90 000
Zrínyi utca 16.	Zimonyi Istvánné	60 000
Oskola utca 32.	Schaf Jakabné	60 800

105. kép: Épülő elméleti intézetek a Templom téren

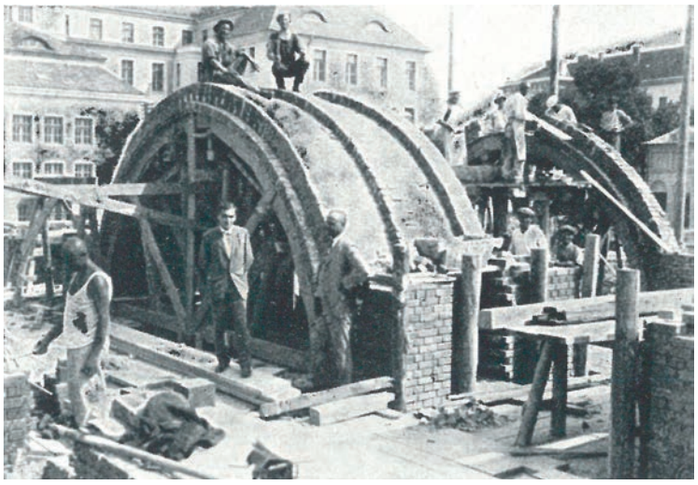

106. kép: A kémiai és fizikai intézeteket összekötő átjáró boltívének építése

Az Építési Bizottság 1928. márciusi ülését megelőző beharangozó újságcikkek véleménye szerint a kémiai és fizikai intézetek építését még ugyanannak az esztendőnek a végéig befejezhetőnek tartották (Szegedi Napló, 1928. március 8. 3.). A kisajátítás után gyors ütemben haladt a régi épületek bontása. Augusztusra már az a terv is megszületett, hogy a Templom téren lebontott épületek anyagának árából építteti fel a város a Lechner térre helyezett Rozália kápolnát (Szegedi Napló, 1928. augusztus 12. 2.). A bontást csak az lassította kissé, hogy az Ipartestület kisajátított székháza helyett augusztus végéig nem sikerült új székházról gondoskodni (Szegedi Napló, 1928. augusztus 26. 3.). A kémiai intézetek tervrajzai október 8-án érkeztek Szegedre, hogy az építkezéshez még az ősz folyamán hozzákezdhessenek, és a szegedi vállalkozók árajánlataik elkészítése előtt a mérnöki hivatalban megtekinthessék azt (Szegedi Napló, 1928. október 9. 3.).

Az Építési Bizottság 1928. november 17-i ülésén született döntés a Templom téri épületek homlokzatának burkolásáról, a két kémiai intézet föld-, kőműves, elhelyező és vasbeton munkálatainak vállalatba adása ügyéről. Magyary Zoltán nyilatkozata szerint „A mai döntés alapján a Templom tér építési munkái még ebben a naptári évben megkezdődnek. Rerrich Béla továbbá megbízást kapott a többi nyolc intézet részletes terveinek oly időben való elkészítésére is, hogy azoknak építése a jövő évben megkezdődhessék." (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. november 18. 1.)

A fizikai és kémiai intézetek épületeinek bokrétaünnepére 1929. november 9-én került sor (105–106. kép). A rendezvény a kémiai intézetnél kezdődött és a fizikainál folytatódott, ahol Győrffy István rektor „teljes elismerését és megelégedését fejezte ki, és sorra gratulált az építési vállalkozóknak s a tervező műépítészeknek Szeged két legpompásabb egyetemi épületének tető alá hozása miatt." Az ünnepség lezárásaként este társasvacsorát tartottak az ipartestületben az egyetem vezetése, a tervező építészek, az építési vállalkozók és kivitelezők részvételével. Ezen Rerrich Béla, az épületek tervezője azt hangoztatta, hogy „az érdem oroszlán része a kiváló szegedi iparosoké, akik az épülettervező mérnökök gondolatába a lelket adták bele" (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. november 10. 5.).

Az építkezések folytatásáról 1929 karácsonyán megjelent tudósítás szerint: „A teret a Gizella tér felől elzáró épület a jövő év szeptemberére szintén elkészül, és ugyanakkor megkezdődnek benne az előadások. A tér harmadik oldalán a kegyesrendi gimnázium felől levő két fizikai intézet szeptemberben szintén megnyílik. Ennek közvetlen folytatása lesz a Gyógyszertani Intézet, melynek földszintjén a klinikák gyógyszertára kap helyet. Közvetlen a plébánia mellé a biokémiai intézet kerül. De hogy ennek építésére mikor kerül sor, az teljesen bizonytalan. Egyelőre nincsen rá pénz, mert a kultusztárca költségvetését erősen redukálták.

107. kép: A Templom tér közepének rendezés az árkádsor változatosan falazott pillérei alól

108. kép: Templom téri árkádrészlet a június 4. alkalmából zárt Trianon kapuval

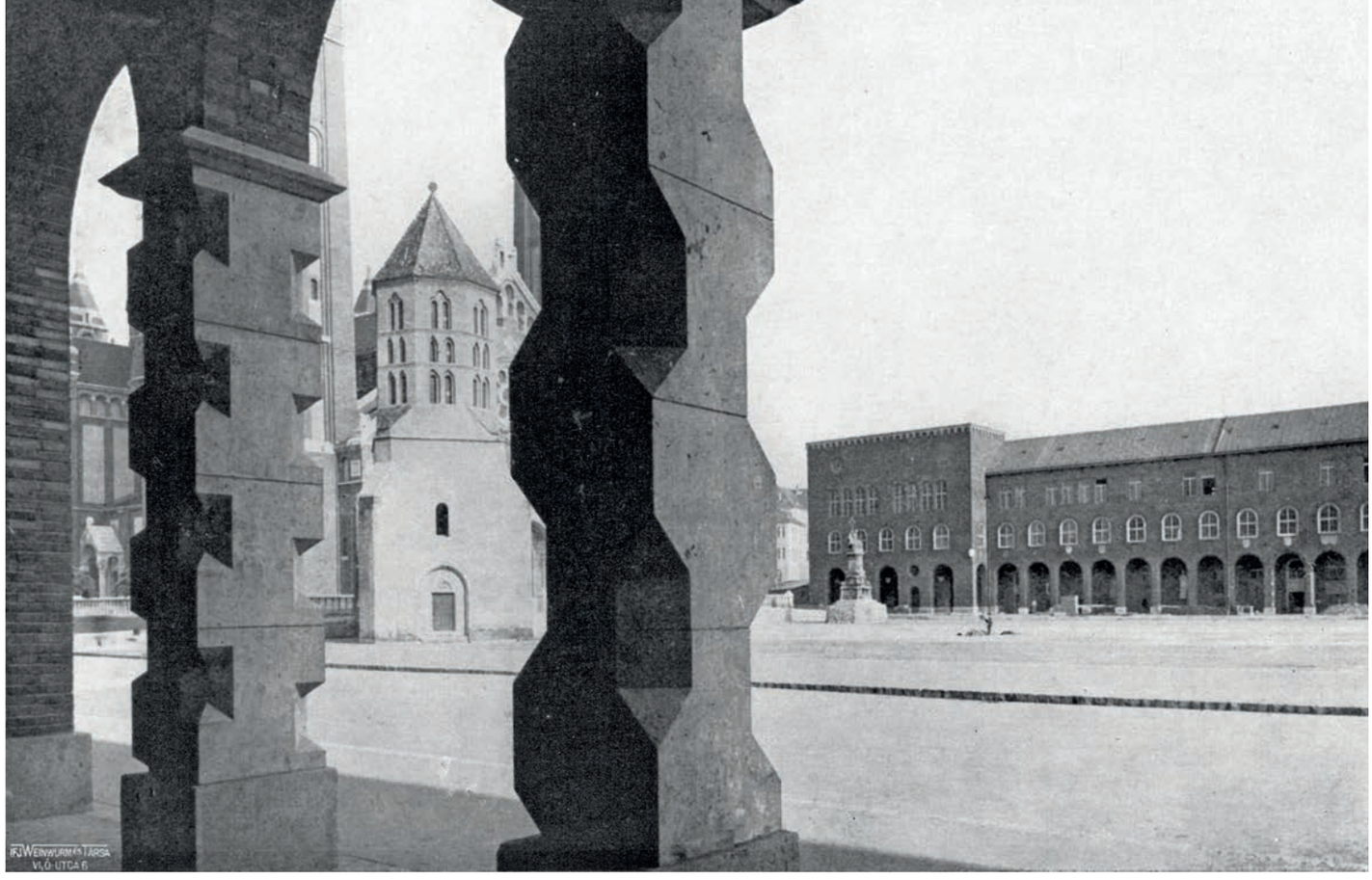

109. kép: Az elkészült Templom tér, jobb szélen az orvosi elméleti intézetekkel

A terv az volt, hogy ebben az épületben kap otthont az élettani, közegészségtani és az általános kórtani intézet. A kultuszminiszter azonban tekintettel arra, hogy az építkezés elé akadályok gördültek, a három épület közül az egyiket a gyógyszertani intézetben kívánta elhelyezni. A plébániával szomszédos biokémiai intézethez egy boltíves áthajtót építenek, hogy a tér zártságát hangsúlyozzák. Az Oskola utca felől azonban ilyen áthajtót nem építenek részben a forgalom miatt, részben pedig azért, mert a teret nem akarják egyhangúvá tenni." (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. december 25. 10.) (107–110. kép)

A püspöki intézmények

Az az elgondolás, hogy a Templom tér körül felépítésre kerülő épületkomplexumban a csanádi püspökség központi intézményei is helyet kapnak, elsőként Klebelsberg Kuno gróf miniszter 1927 szeptemberében megjelent cikkében olvasható (Pesti Napló, 1927. szeptember 25. 1.). A tér egységes körülépítéséről röviddel korábban megjelent cikk még nem említi a beköltöző intézmények között az egyházmegye szerveit. A *Délmagyarország* cikke még tudni véli, hogy a Templom tér, a Gizella tér és a Zrínyi utca által határolt területre az új egyetemi internátust építik fel (Délmagyarország, 1927. június 3. 5.). Glattfelder Gyula 1928 januárjában újévi szózatában tájékoztatta az egyházmegye papságát: „A gyarapodott buzgalom eredménye, hogy az egyházi intézmények továbbfejlesztése és kiépítése hatalmas lendülettel megindult, amit az 1928. esztendőben lankadatlan buzgalommal kívánunk folytatni. S itt mindenekelőtt nagy örömmel hozom Tisztelendő Papságom tudomására, hogy a katolikus egyházi államsegélyből rendelkezésre bocsátott összegek felhasználásával sikerült megszerezni a szegedi Fogadalmi templom tőszomszédságában azon hatalmas telektömböt, melyen az idei esztendőben Isten segítségével építeni kezdjük majd a csonka egyházmegye központi intézeteit. Ide van tervezve a papnevelésnek végleges otthona,

110. kép: Purjesz Béla magántanár a Templom téri Gyógyszertani Intézet előtt

miután a tanítóképzőtől kölcsön bírt jelenlegi hajlékában a tanítójelöltek számának örvendetes meggyarapodása miatt tovább meg nem maradhat. Az áttelepülő kisszeminárium mellé minden igyekezetünkkel törekedni fogunk a nagyszemináriumot is minél előbb felállítani, hogy az egyházmegye serdülő papi nemzedéke a püspök szemei előtt készülvén szent hivatására, az otthon levegőjében szívja magába azt a szellemet, melyet a különleges alföldi és egyházmegyei lelkipásztorkodás igényel. A tanügyi kormánnyal karöltve szándékunk ugyane helyen a tanítóképzőben szintén ideiglenesen elhelyezett egyetemi Szent Imre Kollégium számára nagy, modern intézetet emelni, hogy a világi intelligens fiatalság is az egyház szellemében nevelkedvén, oly új férfi generációt szolgáltasson a magyar nemzet számára, melynek lelki emelkedettsége az egyház és haza legmerészebb terveit is méltóképpen tudja szolgálni, és a mainál dicsőségesebb jövőjét hordozni." (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. január 15. 2.)

Szegedi Szent Imre Kollégium építéséről ezt megelőzően először 1926 őszén tájékoztatott a helyi sajtó. Klebelsberg Kuno gróf szeptember 16-án az egyetemi banketten tartott beszédében méltatta Glattfelder Gyula csanádi püspököt, aki elsőnek ismerte fel Magyarországon az angol kollégiumi rendszer jelentőségét, és létrehozta Budapesten a Szent Imre Kollégiumot: „És ha megcsinálta Budapesten lelkesedéssel, mennyivel inkább fogja megalapozni ezt az intézményt az ő püspöki városában." A nagy érdeklődést kiváltó beszéd után az újságírók megtudták, hogy Klebelsberg Kuno gróf már megállapodott Glattfelder Gyula püspökkel az internátus ügyében. Eszerint a kultuszminiszter az egyházi alap terhére kétemeletes internátust épít fel a DMKE-palota mellett lévő, a város által már kisajátított telken. Ezzel az intézménnyel össze fogják kapcsolni a Horthy Miklós Internátust. A miniszter felkérésére a püspök vállalta az intézmény gondozását (Szegedi Napló, 1926. szeptember 18. 3.). Az előzetes tervek tehát a Boldogasszony sugárúton számoltak a Szent Imre Kollégium létrehozásával, s a cikk szerint Glattfelder püspök az integrált kollégium gondozását vállalta, vagyis a budai és pesti Szent Imre Kollégiumoknál is nagyobb lett volna a szegedi.

1929. január 19-én szombaton számolt be a szegedi sajtó arról, hogy előző nap érkeztek meg a városházára és az Államépítészeti Hivatal szegedi irodájára a püspöki intézmények tervrajzai. A tervek a püspöki palotát, a papnevelő intézetet és a Szent Imre Kollégiumot a Templom tér, a Gizella tér, Zrínyi utca és Eötvös utca között helyezte el egy tömbben, és abban a stílusban tervezte meg, mint a kémiai intézetek épületeit. A Templom téri szárny kétemeletes, alul árkádos, a Gizella téri rész szintén kétemeletes, árkád nélküli, de oszlopos erkéllyel, az Eötvös utcai szárny háromemeletes, árkád nélküli, a Zrínyi utcai pedig kétemeletes, nyílt oszlopsorú, folyosóval az udvar felől (Szegedi Napló, 1929. január 19. 3.; Szegedi Uj Nemzedék, 1929. január 19. 1.). A tél elmúltával azonnal megkezdődtek a kivitelezési munkálatok, s a május közepi helyszíni szemle során Czigler Arnold építész azt valószínűsítette, hogy júliusra tető alá kerül az épület Templom téri Gizella téri traktusa, azután kerül sor a Zrínyi utcai rész megépítésére (Gerő 1929a. 8.). Május 17-én Klebelsberg gróf újabb szegedi látogatása során hosszasan és részletesen megszemlélte a Templom téri építkezést. A püspöki palota építésénél használt klinkertéglából rakott falburkolat nagyon megnyerte a miniszter tetszését, az alkalmazott téglákat szépnek, jó minőségűnek találta, és azzal is meg volt elégedve, ahogyan az antik színű téglát alkalmazták (Szegedi Napló, 1929. május 18. 1.). 1930 tavaszán már olyan készültségi fokot értek el a püspöki intézmények, hogy a Zrínyi utcai oldalt eltakaró kis házak elbontását követően már impozáns módon nyilvánult meg az új épület művészi értéke, s a *Szegedi Szemle* fényképes cikkben méltatta azt (Gerő 1930. 12.).

A csanádi püspökség építkezésének érdekessége az is, hogy a szeminárium egyházmegye-közi jelleggel jött létre a megcsonkított csanádi, nagyváradi, szatmári, kassai és rozsnyói püspöki egyházmegyék papnövendékeinek nevelésére az egyházmegyék egy részének jelentős anyagi hozzájárulásával. A szeminárium 60 kispapot, a Szent Imre Kollégium 70 egyetemi hallgatót nevelt (Berzenczey 1937. 462.). A Templom téren 1930-ig megvalósult püspöki intézmények nem az eredeti teljes szándékot tükrözték. Klebelsberg Kuno gróf 1929 decemberében adott nyilatkozata szerint: „A Templom téren a csanádi püspökség intézményeit fogjuk a jövő esztendőben kiépíteni; így sor kerül Szeged harmadik főiskolájának, a püspöki szemináriumnak teljes kiépítésére és befejezzük a Szent Imre Kollégium építését is." (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. december 10. 2.) A nyilatkozat megállapításait érthetővé teszik a Szent Imre Kollégiumról készített korabeli látványtervek, amelyek szerint a kollégium a Templom tértől egészen Zrínyi utcáig ért volna, vagyis a ma ismertnél mintegy háromszor hosszabb lett volna a kereszt irányú szárnya.

A püspöki épületszárny beruházási költségei
(Zombori 2005. 58.)

költségfajták, tételek	ár (P)
érintett telkek kisajátítása	843 822
tervező építész tiszteletdíja	96 928
építési költség	1 868 833
berendezés	44 529
összesen	2 854 112

A püspöki épületszárny 1927–1930 között megvalósult építkezési és felszerelési beruházásának költségei Glattfelder Gyula 1932 márciusában készített összegzése alapján 2 854 112 P-re becsülhető. Ezen összeg fedezete az 1927-ben kapott 1 000 000 P és 1928-ban juttatott 830 000 P államsegély, a nagyváradi és szatmári püspöki javadalmak által együtt befizetett 600 000 P hozzájárulás volt. A püspök kimutatása a fennmaradó 424 112 P-ről úgy nyilatkozik: „többit pedig magánvagyonomból egyenlítettem ki azon hő óhajtással, hogy az új szeminárium minél több buzgó papot bocsásson Szent Gellért öröksége megmaradt részének szolgálatába, a kollégium pedig katolikus meggyőződésű munkás intelligenciát a magyar haza sorsának jobbrafordítására" (Zombori 2005. 58.). Vagyis Glattfelder Gyula püspök hatalmas személyes anyagi áldozatot hozott az egyházmegyei központ méltó és a pasztorációt hatékonyan szolgáló kiépítésére (111–112. kép).

Módosítások az eredeti terveken

A szegedi sajtó 1927 októberében kezdett arról cikkezni, hogy a röviddel korábban kiírt tervpályázattal ellentétben, azon túlnőve, esetleg az eredeti elképzeléseket messze-messze felülmúlva további intézményekkel gyarapodhat a Templom térre tervezett szegedi egyetemi építkezés. A szegedi beruházás ezen a ponton szoros kölcsönhatásban állt a budapesti lágymányosi holt Duna-ág feltöltésével és a budapesti egyetem természettudományi tanszékeinek önálló karrá szervezésével, valamint azok Lágymányosra költöztetésével. A dél-budai „magyar Dahlem" a budapesti egyetem grandiózus fejlesztését (Klebelsberg 1926. 698.) szolgálta volna, elsősorban a természettudományok terén (Ladányi 2000. 44–47.).

A fővárosi pénzügyi bizottság 1927 októberében törölte költségvetéséből azt a 400 000 P-t, amelyet korábban a lágymányosi feltöltésre irányoztak elő, vagyis a főváros semmiféle támogatást sem volt hajlandó biztosítani Klebelsberg ésszerű és nagyvonalú tervének megvalósításához (Ujváry 2014. 108.) A döntésről értesülve a minisztérium közleménye szerint: „A kultuszkormányzat várakozó álláspontra helyezkedik. Mindenesetre meg kell várnunk a közgyűlés döntését. Lehetetlennek tartjuk ugyanis, hogy a közgyűlés, ismerve a kultuszminiszter úr intencióját, a pénzügyi bizottsággal azonos álláspontra helyezkedjék. A kultuszminiszter úr egészen világosan és határozottan nyilatkozott. Terve a legkomolyabb. Amennyiben nem teszi a főváros lehetővé számára azt, hogy a Lágymányoson valósíthassa meg terveit, természetesen azok az egyetemi városok kerülnek előtérbe, amelyek a kultuszminiszter céljainak megvalósítására a megfelelő anyagi eszközöket, ingatlanokat stb. máris felajánlották. Itt van például

111. kép: Épülő püspökségi központ a Boldogasszony sugárút felől

112. kép: A papképző szeminárium és a Szent Imre Kollégium építése

a geofizikai intézet, amelyet a kultuszminiszter a Lágymányoson akar létesíteni. Amennyiben ez a főváros magatartása folytán lehetetlenné válnék, természetesen Szegedre kerül ez az intézmény. Hasonlóképpen a természettudományok fejlődésével párhuzamosan szükségessé vált új egyetemi intézményeket ugyancsak a vidéki egyetemi városokban fogja a kultuszminiszter létesíteni, ha a főváros közgyűlése nem adná meg a lehetőséget arra, hogy Budapest kaphassa meg ezeket az intézeteket. Ebben az esetben a budapesti egyetem megmaradna a budapestieknek, anélkül, hogy bármiféle messzebbmenő fejlesztésről vagy bővítésről szó lehetne (Szegedi Napló, 1927. október 18. 3.).

A budapesti politikai csatározás kudarcáról Klebelsberg Kuno gróf is megemlékezett publicisztikai írásában: „A lágymányosi terület egy része állami tulajdon, amelyet a kultusztárca annakidején azért kötött le, hogy a műegyetem számára terjeszkedési területet szerezzen. A telek másik része pedig az ún. fővárosi pénzalap tulajdona, mely a Duna-szabályozás által a folyótól elhódított terület. Én tehát nem kértem Budapesttől a főváros tulajdonában lévő telket, egészen másról van itt szó. A főváros ezen az ő szempontjából idegen tulajdonban levő területre vonatkozóan városrendezési tervet készített, mely az egyetemi város koncepciója következtében módosítást igényel. Erről a módosításról van tulajdonképpen szó, nem pedig a főváros tulajdonában levő telek átengedéséről. Én csak a részben az állam, részben a fővárosi pénzalap tulajdonát képező telek feltöltését kértem a fővárostól, s egy ilyen természetű követeléstől nem állhat el semmi szín alatt egyetlen kultuszminiszter sem." (Pesti Napló, 1927. december 22. 1.; Klebelsberg 1928. 116.)

A budapesti történések fejleményeként 1927 novemberében arról számol be a szegedi sajtó, hogy a Templom tér déli oldalára kerülő természettudományi intézetek építkezésére a korábbi tervekhez képest 200 000 P-vel többet irányoztak elő, mert az egyik épület új természettudományi intézetekkel bővül ki (Délmagyarország, 1927. november 19. 3.; Szegedi Friss Ujság, 1927. november 19. 1.). Somogyi Szilveszter polgármester először november 18-án adott interjúban számolt be az előző napokban tett budapesti megbeszélései eredményéről: „Közölte velem a kultuszminiszter azt az elhatározását, hogy Szegeden állítja fel a természettudományi kutatóintézetet. A terv keresztülvitele három újabb nagy épületet igényel, ezek felépítése összesen 2 600 000 P-be kerül." (Szegedi Napló, 1927. november 19. 3.) Majd a polgármester 1928. március 29-én ismét tájékoztatta a sajtót Klebelsberg miniszternek a Templom tér rendezésére vonatkozó legújabb ígéretéről. Közölte, hogy nem kell a városnak önállóan gondoskodnia a tér Boldogasszony sugárút felé eső részének beépítéséről, mint az korábban tervezve volt, mert ezt a részt is hajlandó a kultuszminiszter beépíttetni, ha a költségek 1/3-át a város magára vállalja. Az eredeti tervekben a teret lezáró épületet teljes egészében a városnak kellett volna felépítenie, 1928 márciusára azonban mentesült a város ezen kötelezettsége alól (Délmagyarország, 1928. március 30. 3.). Ez az egyharmadnyi rész 900 000 P-t jelentett, amit három év alatt kellett kifizetni (Szegedi Napló, 1928. március 30. 3.). Az újabb áldozatvállalást április 26-án szavazta meg a szegedi közgyűlés (Délmagyarország, 1928. április 27. 3.). Vagyis a Templom téri természettudományi intézetek felépítésének 2 700 000 P-s költségének 2/3-a a magyar állami költségvetésre, 1/3-a Szeged városára, a Templom tér nyugati oldalán kiépítésre kerülő egyházi intézmények költségei pedig a püspöki hatóságra estek (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. március 30. 2.).

1928. április 26-án Magyary Zoltán miniszteri tanácsos társaságában Szegedre érkezett Rerrich Béla is, hogy egyeztetést folytasson a természettudományi professzorokkal a Templom téri intézetek szükségleteiről (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. április 27. 4.; Szegedi Friss Ujság, 1928. április 27. 4.). Az Építési Bizottság 1928. július 12-i ülésén hozott döntés szerint a szegedi egyetem épülés előtt álló épületeinek terveit, amelyeket Rerrich Béla tervezett, némi módosítással elfogadta, és megbízta a műépítészt, hogy rövidesen készítse el az építkezés költségvetését is, hogy már a jövő hónap folyamán kiírhassák a munkálatokra az árlejtést. Elhatározták, hogy nemcsak a keresztépületet, hanem mind a két szárnyat is felépítik, tehát az elméleti orvosi intézetet, a fizikai és kémiai intézeteket is, sőt a csanádi egyházmegye épületét is. Célkitűzésük szerint október elején már megkezdik a munkákat úgy, hogy ha hosszú ősz lesz, még az 1928-as esztendőben tető alá kerülhet minden épület (Szegedi Napló, 1928. július 14. 3.). Ez az optimista ütemezés természetesen nem valósult meg, hiszen a kivitelezési munkálatok nagyobb része az 1929-es, sőt némelyik egészen az 1930-as évben valósult meg.

1928 szeptemberéig várt a kultuszkormányzat arra, hogy a fővárosi önkormányzat felismerje a lágymányosi építkezés jelentőségét, és tartsa a korábbi megállapodásban magára vállalt feltöltési munkálatok évi 800 000 P-s költségének biztosítását. Noha Szeged város vezetése már április végén vállalta a ráeső magasabb önrészt, a miniszter még öt hónapig várta a fővárosi önkormányzat kedvező ajánlatát. Az elutasító fővárosi határozat azonban szeptember végén arra indította a kultuszminisztert, hogy hivatalosan is kimondja: Budapest helyett Szegeden és Debrecenben építi fel a tudományos intézeteket (Szegedi Napló, 1928. szeptember 26. 4.). Klebelsberg Kuno gróf 1928. június 20-i szegedi látogatása során tájékoztatta az Építési Bizottság jelenlévő tagjait arról, hogy a beruházási alapból az egyetemi építkezésekre sikerült újabb 700 000 P-t szereznie, s ennek köszönhetően a kémiai intézetek építését már az ősz folyamán megkezdhetik (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. június 21. 3.; Szegedi Friss Ujság, 1928. június 21. 1.). Végül 1930-ra az eredeti 1927-es elképzeléseknél sokkal nagyobb épületet emeltek a tér déli oldalára a kémiai intézetek számára (113. kép).

A Templom tér körülépítése során az eredeti tervekben szereplő konkrét egyetemi és egyházi épületeken túlmenően sok egyéb, nemzetpolitikai elem is megvalósult. A teret körbeölelő oszlopos árkádokba Nemzeti Emlékcsarnokot, a kibontott és az eredeti helyén épségben hagyott Dömötör-torony oldalában a Zala György szobrász által készített Nemzeti Megújhodás bronz domborművét, a torony bejáratánál kiképezett Élet kapuja (Horváth 2012–13. 40.), az első emeleti ablakok alatt a 64 vármegye címerét helyezték el (Horváth 2011. 102.), a Gizella és Templom tér között a püspöki palota tornyának földszintén átvezető Trianon kapu (Horváth 2017. 34.). Fokozta a tér jelentőségét az elsőként 1931 nyarán megvalósított nyári szabadtéri játékok (Szegedi Napló, 1931. április 29. 2.). Ezek az eredeti tervekben nem szereplő, a koncepcióhoz fokozatosan hozzáadódó alkotások Szegedet valóságos nemzeti zarándokhellyé emelték az 1930-as években. Nagymértékben könnyítették továbbá a rekordnagyságú egyetemi beruházás állami támogatását az országos politikusok körében.

A Nemzeti Megújhodás emlékművének felállítását Szeged város vezetése 1924-ben határozta el a nemzeti kormány és hadsereg megalakulásának 5. évfordulóján (Horváth 2021. 42.). A Zala György szobrászművész tervei szerint készítendő bronz emlékmű létrehozásához szükséges költségeket Aigner Károly főispán gyűjtés útján szerezte meg. A szobrászművész 1926 februárjában mutatta be a sajtó képviselőinek a domború kivitelezésre elfogadott

113. kép: A Templom téri kémiai intézetek déli homlokzata

114. kép: A Dömötör-torony és a falába épített Nemzeti Megújhodás emlékmű

115. kép: A Nemzeti Megújhodás emlékműve

tervét. A műalkotás azt az 1919. június 5-i szegedi toborzási jelenetet ábrázolja, amikor a Nemzeti Hadsereg tagjai felesküdnek a későbbi kormányzó zászlajára (Horváth 2013–14. 109.). A csoport főalakja Horthy Miklós, mellette Károlyi Gyula, a szegedi ellenkormány miniszterelnöke. A magasban napsugarakkal övezetten, angyalok tartják a Szent Koronát és Magyarország címerét, a felhők fölött pedig Csaba királyfi vágtat el csapatával. Az emléktáblára oltárszerű emelvényt és széles, szürke márványból készült keretet kívántak helyezni (Szegedi Napló, 1926. február 21. 8.). Az első tervek szerint ezt az emlékművet a törvényszék Széchenyi téri épületének falára szánták (Szolnoki 2023. 194.), majd a Fogadalmi templom egyik tornyának falába illesztették volna, de 1926. április végén megfogalmazódott az az elgondolás, hogy a Fogadalmi templom előtti csonkatorony falán fogják elhelyezni: „Megvalósítás esetén a tábla gótikus kiképzésű, a torony stílusával harmonizáló, portálszerű keretet kap." (Szegedi Napló, 1926. április 27. 5.)

Az emlékmű végül a toronynak a város felőli oldalán került átadásra. A dombormű az előzetesen elkészített gipszminta szerint 278 cm magas, 320 cm széles és 80 cm, azaz szokatlanul mély kiképzésű volt (Szegedi Napló, 1927. január 15. 3.). Berecz János professzornak a felavatás alkalmából írt vezércikke szerint: „A XIII. századból maradt névtelen torony falában szerénykedik annak a történelmi mozzanatnak emlékműve, amikor Horthy Miklós 1919. június 5-én hadügyminiszteri állást vállal Károlyi Gyula gróf kormányában. Az állami rend talpra állításának nagy vajúdásában egy fényes név körül csoportosult a nemzet minden reménye. És a remények valóra válnak." (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. október 24. 1.) Szeged város közgyűlése is jelentős támogatást, 5000 P-t szavazott meg az emlékmű munkálataira, és köszönetet mondott Aigner Károlynak az ércbeöntés érdekében kifejtett fáradozásaiért (Szegedi Napló, 1927. október 4. 3.). (114–115. kép)

A Nemzeti Emlékcsarnok felavatási ünnepségének végén Klebelsberg Kuno gróf a Corvin-koszorúval kitüntetett tudósok, művészek, politikusok kíséretében Horthy Miklós kormányzó emelvénye elé lépett, és engedélyt kért az emlékmű felavatására. Erre Vértessy Sándor, a kormányzói kabinetiroda főnöke felolvasta a *Budapesti Közlöny* aznapi számában megjelent kormányzói levelet, amely rendelkezett a Corvin-lánc és -koszorú, vagyis Magyarország új és legrangosabbnak szánt díjainak megalapításáról és ismertette az első kitüntetettek személyét (Budapesti Közlöny, 1930. október 25. 1–7.) A szegedi Templom téren felállított Nemzeti Emlékcsarnok (egyes forrásokban Nemzeti Pantheon) a magyar múlt 100 legjelentősebb tudósának, művészének és államférfijának állított emléket, a Corvin-lánc és -koszorú pedig a még élő kiemelkedő magyar tudósok, művészek és államférfiai pantheonját állította fel (Gyuricza 2021. 27.) Ezért kapcsolták össze 1930. október 25-én a szegedi Nemzeti Emlékcsarnok felavatását és a Corvin-kitüntetések meghirdetését, noha a láncok és koszorúk ünnepélyes átadására végül csak 1931. február 23-án, Mátyás-napkor a budai Várban került sor (MTI Napi Hírek, 1931. február 23. 16–17.).

A két háború közötti magyar politikai törekvéseket alapvetően meghatározó célra, az egykori tökéletes ország elvesztésére és a legfontosabb célkitűzésére, az ország területi integritásának visszaszerzésére utalnak a Templom téren elhelyezett vármegyei címerek (Tóth 1997. 104.). Hiszen a tér árkádokkal határolt, megközelítőleg négyzet alakja hasonlít egy hatalmas kolostori kerengőhöz, tehát a tökéletesség, a teljesség szimbólumát fejezi ki (Horváth 2011. 121.). A vármegyei címereknek Rerrich Béla eredeti tervein ugyan még nem volt nyoma, az 1928. március 1-jén tartott szegedi előadásában azonban már említést tett a Templom téri homlokzatnak az első és második emeleti ablaksora között kialakítandó vármegyei címerekről: „A második fő anyag a homokkő. Ebből készülnének az összes párkányok és az árkádok fölé helyezendő megyei címerek. A harmadik fő anyag a tetők fedésére való vörösréz." (Rerrich 1972. 51.)

Noha mind a 64 címernek kialakították a helyét, csak azon vármegyék címerei kerültek ki a homlokzatra, amelyek egészben vagy legalább részben a trianoni békediktátumot követően is Magyarországon maradtak (Vajda 2018/4. 25.). Az alkotói szándék szerint ugyanis a hiányzó, azaz az elveszített területeket szimbolizáló címerek akkor kerültek volna a helyükre, amikor azok Magyarország fennhatósága alá tartoznak (Takács 2003. 60.). Ennek megfelelően 1939. július 29-én a tavaszi területszerzések sikereit követően nagyszabású hazafias ünnepségek keretében a szabadtéri játékok első napján helyezték el a visszacsatolt felvidéki és kárpátaljai vármegyék és városok címereit a Templom téri épületegyüttes homlokzatán üresen hagyott mezőkben (Szegedi Napló, 1939. június 14. 3.). 1940 őszén Észak-Erdély visszaszerzése után további nyolc vármegye címerének felhelyezése vált időszerűvé, s valóságos társadalmi mozgalom bontakozott ki érdekében (Szegedi Uj Nemzedék, 1940. október 5. 3.). (116. kép)

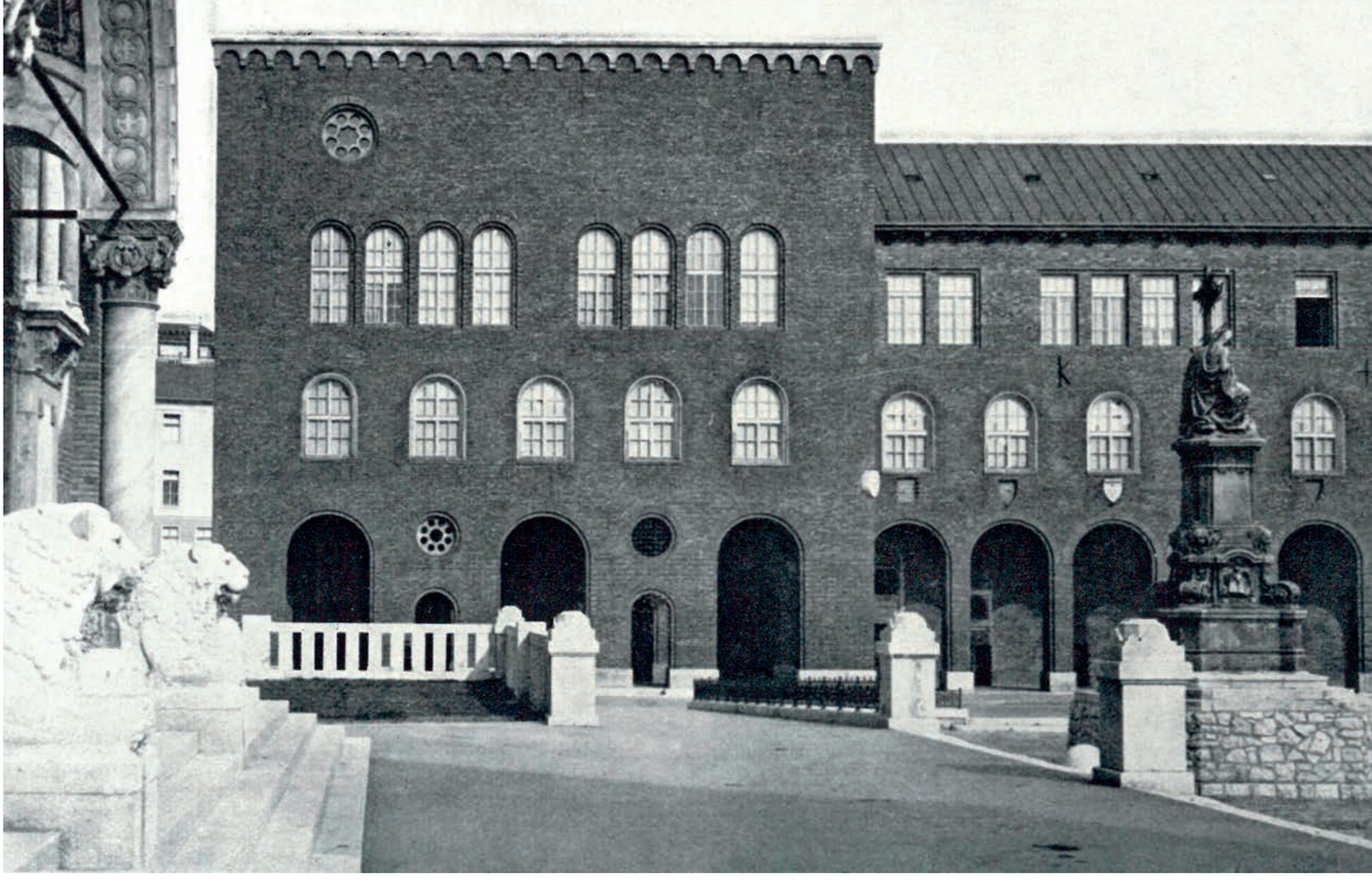

116. kép: Gyógyszertani Intézet az első emeleti ablakok alatti vármegyei címerekkel

8. Egyetemi és főiskolai internátusok, vasúti leszámoló palota

DMKE-palota

Az egyetem 1921-es szegedi megnyitására nem sikerült internátust kialakítani a hallgatók elhelyezésére. Az első tanév végére azonban megnyílt két nagylétszámú kollégium: a Délmagyarországi Magyar Közművelődési Egyesület (DMKE) Boldogasszony sugárút 2. szám alatti palotájában és a Vásárhelyi (ma: József Attila) sugárúton létrehozott Bocskai Internátusban (117–118. kép). Az egyetemi beruházások keretében az 1928-ig csak bérletként használt DMKE-palotát, 1927–1928 folyamán megvásárolták az egyesülettől. A tervek szerint a vételárat az állam és a város fele-fele arányban viselte volna (Szegedi Napló, 1927. április 8. 4.). A megállapodás értelmében 1928. június 1-jétől kezdődően 30 éven keresztül évente 23 500 aranypengős részletet kellett fizetni az egyesület részére. Később azonban a város a rá eső rész csökkentését kérvényezte a kultusztárcától, s végül 30 éven át évi 21 000 P-t fizetett az egyesület számára, míg a kultuszminisztérium évi 12 500 P-vel járult hozzá a költségek törlesztéséhez (Szegedi Napló, 1927. augusztus 19. 4.). Az egyesület igazgatósága 1928. február 27-i ülésén fogadta el a várossal kötött adásvételi szerződést (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. február 28. 1.).

Miután állami tulajdonba került az épület, rögtön megindult a jelentős fejlesztése. Az épületben lévő 17 lakás bérlőinek 1927 novemberében felmondták az addigi szerződését annak érdekében, hogy mielőbb megkezdődhessenek a kivitelezési munkálatok (Szegedi Napló, 1927. november 8. 4.). 1928–1930 között a telek egyetemi kert felé néző keleti oldalát is beépítették egy épületszárnnyal, ahol az eredeti stílushoz hasonló homlokzatot hoztak létre. 1928. június 20-án Klebelsberg Kuno gróf Magyary Zoltán minisztériumi ügyosztályvezetővel együtt megszemlélte a szegedi egyetemi építkezéseket. A korabeli sajtó leírása szerint: „A szülészeti klinikánál és a polgári iskolai tanárképző építkezésénél hosszabb ideig tartózkodott a miniszter. Bement a tanárképző udvarára, majd fel homokbuckákon, malteres gödrökön, meszes ládákon keresztül az emeletre. Minden szobába benézett, mindenről kérdezősködött és mindenhez volt valami találó hozzászólása. Általában látszott, hogy a kultuszminiszter a legnagyobb alapossággal ismeri a szegedi egyetemi építkezésnek minden legkisebb részletét. Látszik, hogy nemcsak szeretettel, hanem annak az embernek lelkiismeretességével foglalkozik a közoktatásügy legapróbb részletével is, akinek életkérdés, hogy a grandiózus programja teljes egészében hiánytalanul megvalósuljon. Hasonló alapossággal nézte végig a leányinternátus földszintjét és első emeletét. Az internátus a DMKE megnagyobbított palotájában lesz, az egyik szárnyban a fiú, a másikban a leány tanulók nyernek elhelyezést. Szép, világos, parkra nyíló kétszemélyesszobákban fognak lakni az egyetemi hallgatónők és az egyetemi polgárok. Minden folyosónak külön nagy mosdóterme és kitűnően felszerelt fürdőszobája lesz. A két épületszárny teljesen el van különítve egymástól." (Szegedi Napló, 1928. június 21. 3.)

A DMKE-palota hátsó, a nőgyógyászati klinikára tekintő szárnyának építése 1928 végére sikeresen be is fejeződött. Ezzel a bővítéssel 420 ágyra nőtt a Horthy Miklós Internátus kapacitása. A hallgatók megoszlása 1928 őszén a következő volt: 145 férfi egyetemi hallgató, 118 tanárképző főiskolai férfi hallgató, 70 egyetemi hallgatónő, 80 tanárképző főiskolai hallgatónő. A régi tömeglakásos elhelyezést 2–4 személyes szobák cserélték fel, így nem kellett már a hallgatóknak 8–10 ember esetleges szeszélyéhez alkalmazkodni. Hasonlóan sokat fejlődött a konyha. A leányok menzája az első, a fiúké a második emeleten kapott helyet

117. kép: DMKE-palota a későbbi Hősök kapuja nélkül

118. kép: A Népies Irodalmi Társaság által az erdélyi hallgatók elhelyezésére működtetett Bocskai Internátus

119. kép: Férfi szoba a Horthy Miklós Internátusban

(Szegedi Uj Nemzedék, 1928. október 21. 3.) A kollégiumot Klebelsberg Kuno gróf az ország egyik legmodernebb és legnagyobb internátusának tartotta (Szegedi Napló, 1928. december 18. 6.) (119–120. kép)

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos, az egyetemi ügyosztály vezetője 1928. szeptember 14–16. között az internátus kibővítésének közelgő befejezése alkalmából látogatást tett Szegeden. Ezt követően Dézsi Lajos rektor nyilatkozatában részletesen ismertette a Horthy Miklós Internátus és az egyetemi menza átszervezését: „Ezek az egyetemi intézetek eddig nagyon ingatag pénzügyi talajon működtek. A kiadásokat az intézeti növendékek minimális hozzájárulásaiból, adományokból és a vidéki városokban tartott előadások jövedelméből fedezték. Ezek a jövedelmek azonban

120. kép: A Horthy Miklós Internátus konyhája

nagyon bizonytalanok és nem elegendők a kiadások fedezésére. Sokszor megtörtént, hogy megakadt az üzem, és Kolosváry Bálint professzor, az internátus vezetője gyakran a saját pénzéből vásárolt tüzelőanyagot az internátus számára. […] A kultuszminisztérium úgy a menzát, mint az internátust, amelyhez most már a polgári iskolai tanárképző internátusi része is csatlakozik, bevált külföldi mintákra fogja megszervezni. […] Lesz társalgó és tornaterem, tehát a bennlakó diákok tökéletes ellátást fognak kapni. Sőt angol, francia és német nyelvtanítók is lesznek az internátusban, amelynek egyik része már október elsején megnyílik, de október tizenötödikén az egész intézet megkezdi működését." (Délmagyarország, 1928. szeptember 18. 3.) (121. kép)

Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola internátusa

1926-tól érlelődött az a terv, hogy a Budán működő Polgári Iskolai Tanárképző Intézetet (Pedagógium) és a Pesten az Erzsébet Nőiskola keretében folytatott polgári iskolai tanárnőképzőt egyesítik és Szegedre helyezik (Vajda 2010. 92.). Az átszervezés hozzájárult a polgári iskolai tanárképzés színvonalának növeléséhez, és 10 főiskolai tanári állás felszabadításával pénzügyi szempontból is jelentős megtakarítást eredményezett (Ladányi 2000. 51–52.). A DMKE-palota kibővítésével együtt már 1926-tól kimutatható a polgári iskolai tanár- és tanárnőjelöltek számára szolgáló internátus építésének tervezése is. Amíg ugyanis a polgári iskolai tanárok és tanárnők képzése Budapesten történt, ott a főiskolákhoz kapcsolt internátusok biztosították a szegénysorsú hallgatók lakhatását (Bereczki 1998. 116.), ezért a főiskola Szegedre helyezése szükségessé tette, hogy Szegeden is főiskolai internátust állítsanak fel a tanárképző hallgatói számára.

1926 júliusában már határozottan az olvasható, hogy a tanárnőjelöltek számára internátust akarnak építeni, „és erre a célra nagyon alkalmas a Boldogasszony sugárúti polgári fiúiskola telke, amelyet a város már régebben felajánlott az egyetem részére" (Szegedi Napló, 1926. július 21. 5.). Ezt a gondolatot továbbszőve dolgozta ki Klebelsberg Kuno gróf azt a nagyszerű koncepciót, amely szerint a DMKE-palota és a III. kerületi polgári fiúiskola Boldogasszony sugárút 6. szám alatti épületét kibővíti egy-egy egyetemi, illetve főiskolai internátussal: „A Boldogasszony sugárút és a Tiszáig kirúgó egyetemi telep között két nagy épület áll, úgymint a DMKE-internátus és a szegedi állami polgári fiúiskola. Mindkét épület kietlen tűzfalat mutat a gyönyörű egyetemi telep felé. E két épületnek homlokzatot szándékozunk emelni az egyetemi kert felé, mely kettős fronton internátus létesül. Újszerű alkotás lesz az állami polgári iskolához épülő polgári iskolai tanárképző internátus. Az összes magyarországi egyetemek között ugyanis csak a szegedi egyetemen van külön matematikai és természettudományi fakultás, melynek munkaerejét úgy szándékozom a magyar művelődés számára teljes mértékben kiaknázni, hogy polgári iskolai tanár- és tanárnőjelöltjeinket ott képezik ki. A DMKE-palota kiépítésével pedig a szegedi klinikák mellé egy nagyobbarányú collegium medicumot akarok létesíteni." (Szegedi Napló, 1926. augusztus 8. 5.)

1927 nyarára számos részletkérdés is megoldódott, a Boldogasszony sugárúti épülethez a Tisza felől csatlakozóan pedig új szárnyként 1928 októberére elkészült a főiskolai hallgatók internátusa (T. Molnár 2010. 84.), ennek elégtelensége folytán azonban a továbbiakban egyre jelentősebb számban laktak főiskolai hallgatók az egyetemi internátusokban is. 1928 szeptemberében a főiskolai internátus építkezésének befejezéséig és a Budapestről leszállított főiskolai bútorok, könyvek, laboratóriumi felszerelések

121. kép: Fógel József professzor, kollégiumigazgató a Horthy Miklós Internátus udvarán 1932-ben

elrendezéséig a polgári iskolai tanárjelölt hallgatók óráit is az egyetem tantermeiben tartották meg (Délmagyarország, 1928. szeptember 18. 3.). Szervezeti és üzemeltetési tekintetben a főiskolai internátus is az egyetem Horthy Miklós Internátusa alatt működött a gazdaságosabb fenntartás és a hatékonyabb munka érdekében.

Az oktatás jobb feltételeinek megteremtése érdekében 1934 nyarán a főiskola a kormány minden külön hozzájárulása és a város minden segítsége nélkül építette fel az épület második emeletét (*Évkönyv* 1944. 42.). Az emeletráépítés azonban a hallgatói létszám gyors növekedése (1930/31-ben 196, 1942/43-ban már 433 hallgató) miatt csak átmeneti segítséget jelentett (Bereczki 1998. 128.).

Eötvös Kollégium

Klebelsberg Kuno gróf 1928. szeptember 6-án adott interjúban további szegedi egyetemi internátusépítést helyezett kilátásba: „Az az eszme merült fel, hogy a budapesti Eötvös Kollégiumot, a középiskolai tanárképzőt ketté kell választani. Kézenfekvőnek látszik, hogy miután a szegedi egyetemnek van matematikai és természettudományi fakultása, az Eötvös Kollégium szétválasztásával a természettudományi részt idehozzuk Szegedre. A matematikai és természettudományi szakos tanárjelöltek számára Szegeden kollégiumot szándékozom létesíteni. És valószínű, hogy a női középiskolai tanárjelöltek kollégiumát is fölépítjük ebben a városban." (Szegedi Napló, 1928. szeptember 7. 1.) A következő hetekben már a kollégium lehetséges helyszínéről és befogadóképességéről is nyilatkozott a miniszter: „Újszegeden a Tisza partján épülne fel a női főiskolai hallgatók modern értelemben vett kollégiuma. Nyolcvan filozófiai szakos női egyetemi hallgató kap

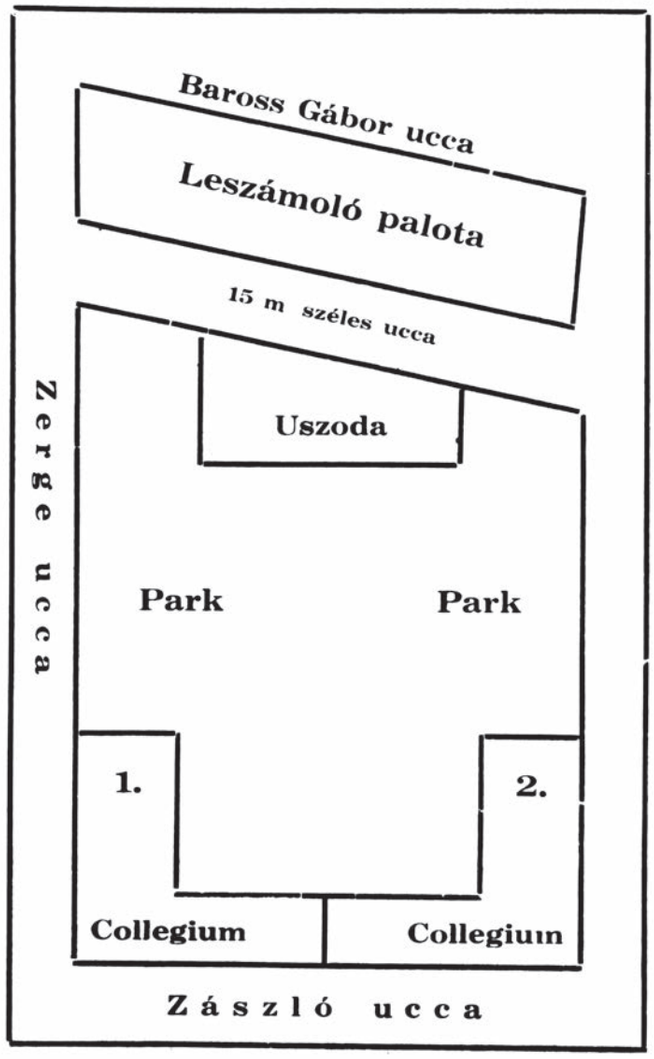

122. kép: Helyszínrajz az Eötvös Kollégiumok Szukováthy téri elhelyezéséről

elhelyezést az intézetben, ahol modern, egy- és kétszemélyre épült szobák várják a hallgatónőket. A bentlakók a rendes egyetemi szaktanulmányokon kívül a nyelvoktatásban és az egyéni tehetség figyelembevételével keresztülvitt szemináriumszerű tanításban is részesülnek. Egyelőre 80 hallgatónőnél többet azért nem vesznek fel, mert nemcsak a külföldi, angol és amerikai tapasztalatok, hanem az itthoniak is azt igazolják, hogy nevelési szempontból nagyobb tömegnek az együtt tartása, fegyelmezése és képzése már nehézségekbe ütközik. Maximálisan hetven–nyolcvantagú csoportot lehet pedagógiai szempontból együtt tartani, és csak ilyen csoportoknál lehet eredményeket elérni. […] Újszegeden az építkezés minden valószínűség szerint már a jövő évben megkezdődik, és 1930-ban megnyitja kapuját az első női Eötvös Kollégium." (Szegedi Napló, 1928. szeptember 26. 3–4.)

A következő hetekben az is kikristályosodott, hogy mind a női, mind a férfi hallgatók kollégiuma számára a városnak kellett biztosítania a telket, a minisztérium pedig vállalta az építés költségeit. A szegedi Eötvös Kollégiumok lehetséges újszegedi helyszínét 1928. november 14-én Somogyi Szilveszter polgármester Bobula Idával, az egyetemi kollégium kormánybiztosnőjével személyesen tekintette meg a Biedl-féle fatelepnél és az Alföldi Mezőgazdasági Intézethez tartozó telkeken (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. november 15. 5.). A helyszíni szemle után a polgármester megbízta a mérnöki hivatalt, hogy a két telek megvásárlására készítsen költségvetést (Szegedi Napló, 1928. november 15. 5.). Ennek nyomán Klebelsberg Kuno gróf három nappal később szegedi tartózkodása alkalmával kíséretével együtt szemlét tartott az Eötvös Kollégium céljaira kijelölt telkeken, vagyis Újszegeden és a Honvéd téren egyaránt (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. november 18. 1.), de akkor még nem döntött arra vonatkozóan, hogy melyik telekre épüljön az internátus (Szegedi Napló, 1928. november 18. 3.). Klebelsberg Kuno gróf december közepi nyilatkozata szerint 75–75 fős női és férfi Eötvös Kollégiumot kívánt építtetni Újszegeden (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. december 18. 3.): „Elsősorban a női kollégiumot óhajtom megépíteni, de a telket lehetőleg mind a kettő számára előre kívánnám biztosítani." (Szegedi Napló, 1928. december 18. 6.) Vagyis a miniszter december közepére már leginkább a női kollégium megépítésére koncentrált, és a férfi internátus felépítését halasztani kényszerült. A férfi kollégium esetében legalább a telket szerette volna biztosítani hozzá, hogy a néhány éves kényszerű szünet után mielőbb az is megvalósítható legyen.

Az egy héttel későbbi karácsonyi lapszám vezércikkeként megjelenő írásában Klebelsberg Kuno gróf már lemondott az újszegedi kollégiumépítés tervéről: „Eredetileg az egyetemet sem akartam kizárólag a belvárosban tömöríteni, és az volt a gondolatom, hogy Újszegednek is juttatok valamit, a természettudományi Eötvös Kollégiumot és a leány Eötvös Kollégiumot a klinikasorral szemben a Tisza másik oldalán építem föl az alföldi mezőgazdasági intézet és a vakok intézete között. Ezzel elérhettük volna, hogy Szeged nemcsak a Tisza partján fekvő város legyen, hanem a Tisza Szegeden valósággal átfolyjon, és a nagy folyót palotasorral szegjük be. De be kell látnom, hogy a telekszerzés nehézségei megdöntik a nagy tervet, s így előreláthatólag kénytelen leszek beérni egy kisebbszerű megoldással, amely a kollégiumokat is a Boldogasszony sugárút, a Gizella, meg a Templom tér környékén kialakuló egyetemi városrészbe szorítja be." (Szegedi Napló, 1928. december 25. 1.)

Klebelsberg Kuno gróf 1928 decemberéig tehát az Eötvös Kollégiumok helyéül újszegedi oldalon a Torontál térre néző vakok intézete és a Tisza vonalán attól lentebb elhelyezkedő Alföldi Mezőgazdasági Intézet közötti Biedl-féle fatelepet javasolta. Januárra azonban nyilvánvalóvá vált, hogy a tulajdonos 800 000 P-t kért volna a telek átengedéséért. Ez a szegedi viszonylatban kirívóan magas ár azonnal meghiúsította a további tárgyalásokat. Másik megoldásként felmerült a Tisza Lajos körút és a Földváry utca sarkán lévő telek (amelyre később református templom épült). Ezt 80 000 P-ért (vagyis az újszegedi telek árának alig 10%-áért) lett volna hajlandó átengedni a tulajdonosa (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. január 22. 1.). Ez a még mindig magas ár hosszú hónapokig akadályozta a telek kisajátítását, s egyre újabb elhelyezései ötletek merültek fel. Vadász Lajos törvényhatósági bizottsági tag február elején jelentetett meg egy érdekes ötletet, amely szerint a két felépítendő kollégiumot a leszámoló palota mögé, a régi korcsolyázó tó helyén működő katonai gyakorló térnek a Zászló utcára néző oldalán kívánta elhelyezni 300–300 négyszögölnyi területen. Koncepciójában a leszámoló palota mögött 15 m széles utca kialakítását javasolta, s ennek az utcának a leszámoló palotával szemközti oldalára gondolta a Klebelsberg Kuno gróf által megépíteni szándékozott, úszóversenyek megrendezésére is alkalmas uszoda kialakítását. Az uszoda és a Zászló utcára tájolt két egyetemi kollégium között megmaradó 2910 négyszögöl nagyságú park és sporttelep szintén az egyetemistákat szolgálta volna. Vadász Lajos elképzelésének indokoltságát adta, hogy az általa ajánlott terület egésze a város tulajdonát képezte, tehát itt nem kellett a kisajátítás költségeivel számolni, s a közművek is rendelkezésre álltak (Vadász 1929. 8.). Ugyanakkor a terület igazából szűkös lett volna a sokoldalú felhasználásra (122. kép).

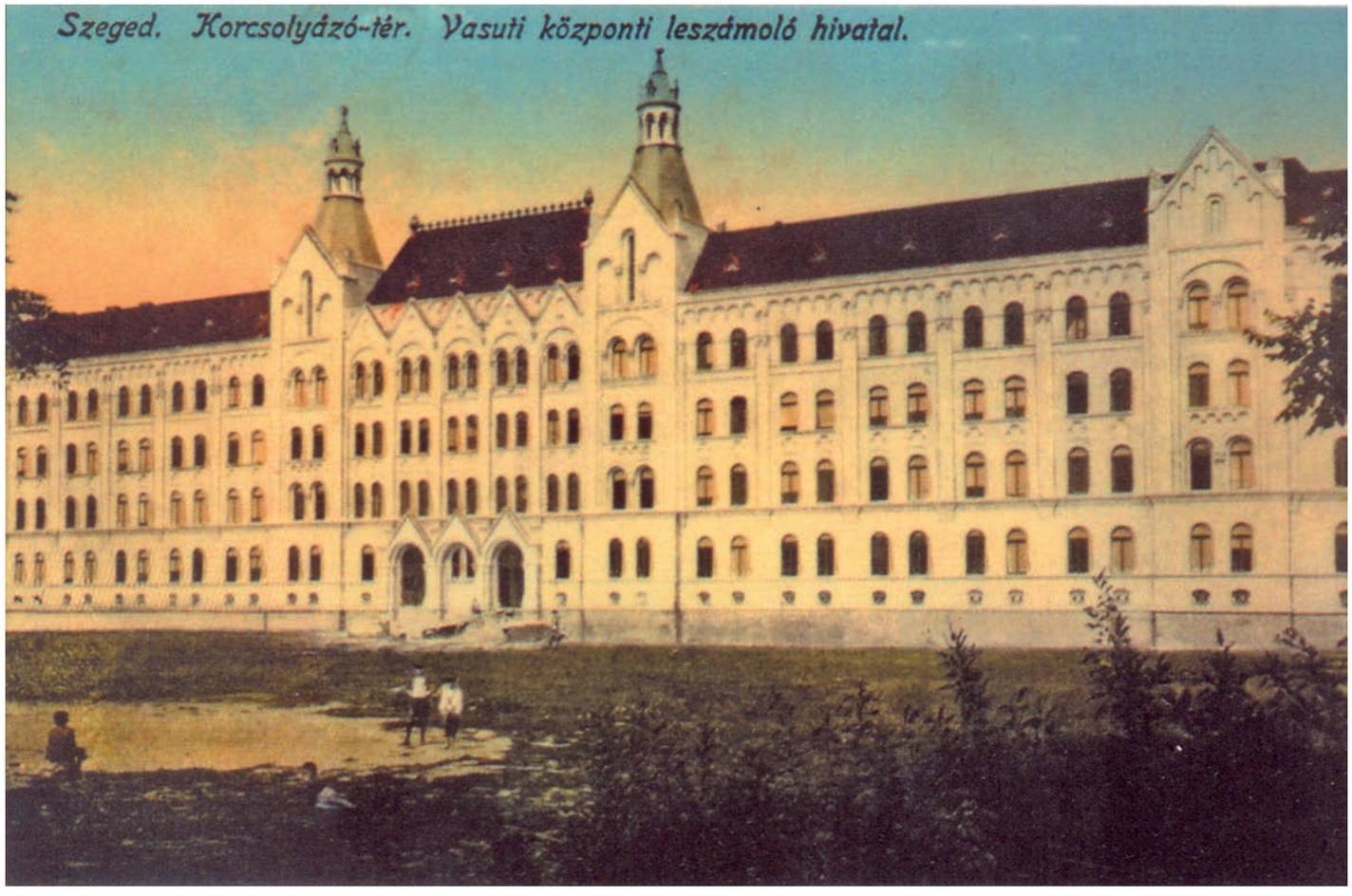

123. kép: A vasúti leszámoló palota 1912-re elkészült impozáns épülete

Októberben Somogyi Szilveszter polgármester még mindig csak a folyamat megindítása érdekében írta újabb és újabb kérelmét a minisztérium felé. Ekkor még abban a reményben, hogy a kollégium építése 1930 tavaszán megkezdődhet (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. október 11. 2.). Noha a telek kisajátítása megtörtént, a női internátus felépítésére vonatkozó remény két hónappal később szertefoszlott. Januárban a református egyházközség éppen azért kérte a telket a második szegedi református templom építésének céljára, mert „tudomására jutott, hogy a kultusztárca költségvetésének megszorítása miatt a kollégium belátható időn belül nem fog felépülni". Somogyi Szilveszter polgármester a kérelmet január 10-én teljesítette (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. január 11. 1.).

Sajnos a kollégium felépítésére kiszemelt telkek kisajátításának rendkívül magas költségei és a gazdasági világválság következtében elrendelt kulturális megtakarítás miatt végül elmaradt az Eötvös Kollégium beruházása. A szegedi természettudományi jellegű egyetemi szakkollégium 1931 őszén Eötvös Kollégium néven azonban megkezdte működését a Horthy Miklós Kollégiumból leválasztott néhány lakószobában. A kezdetek igen szerények voltak. Az első tanévben mindössze kilenc bentlakó és egy bejáró fiú hallgatóval indult meg a munka. A kollégium első igazgatója Náray-Szabó István kémikus, egyetemi magántanár volt, akit 1938–1940 között Szabó Zoltán kémikus, 1940–1945 között Zólyomi Bálint botanikus követett. A kollégium idővel a természettudományok teljes körét felölelte, s lakói száma fokozatosan 24-re emelkedett (Varga-Orvos 2011. 12–13.). A Klebelsberg Kuno gróf által megálmodott 75–80 fős szegedi Eötvös Kollégium ugyan nem épült meg, a szakkollégium azonban a miniszter előkészítő munkája révén szerény mérete ellenére is nagymértékben elősegítette a szegedi természettudományos elitképzést.

Leszámoló palota

A Magyarországi Vasúti Központi Leszámoló Hivatalt 1884-ben hozták létre. A fontos fuvardíjak elszámolásával és a kártérítési ügyekkel foglalkozó intézményt hat ügyosztályával 1887-ben helyezték Szegedre, ideiglenesen a Zsótér-házba, majd a Deutsch-palotába. 1911 januárjában jeligés tervpályázatot írtak ki, melyen csak Szegeden lakó építészek vehettek részt. Szeged egyik leghatalmasabb palotáját 1911 júliusa és 1912 augusztusa között, vagyis alig egy év alatt, építették fel (123–124. kép). A rombusz alaprajzú épület oldalai 104,12 m (illetve 103,15 m) hosszúságban és 30,05 m (illetve 33,75 m) szélességben, három emelet magasságban fogják körül az udvart, amely a középső nagy lépcsőházzal és ettől jobbra-balra elhelyezett két haránt összekötő szakasz által 4 részre van osztva négy kb. 300–350 m^2 területű, egymásból átjárható kis udvarral (Farkas 1929b. 6.).

Szeged egyetemi bizottsága már 1920 januárjában, az egyetem szegedi elhelyezése érdekében összeállított ajánlatban is a felsőoktatás számára szemelte ki az épületet. Az épület azonban nem állt a város tulajdonában, használatáról a kereskedelemügyi miniszter döntött. Mivel a vasúti leszámoló hivatal megszűnése csak 1925-ben történt meg, az egyetem ezt követően vehette birtokba az épületet. Erről az első konkrét hírek 1925 februárjában jelentek meg. Tóth Lajos felsőoktatási államtitkár a szegedi útja során ismertette, hogy az egyetemi építkezések befejezéséig a bölcsészetet, ezenkívül a földrajzi, a régészeti és az állattani intézeteket, valamint a könyvtárat a vasúti palotában helyezik el (Szegedi Friss Ujság, 1925. február 3. 1.)

A többéves átadási tárgyalás 1925 júliusában fejeződött be. Akkor még azonban az épületnek csak egy része került ténylegesen

124. kép: A leszámoló palota a Szukováthy téri katonai gyakorlótér felől

125. kép: Földrajzi Intézet szertára

126. kép: Régészeti Intézet gyűjteménye

az egyetem használatába. Az első tervek szerint a földszinten a természettudományi kar egy részét, a gyógyszerraktárat, az állattani intézet múzeumát, az első emeleten a földrajzi intézetet (125–126. kép), a fogászatot, a fül-, orr- és gégeambulanciát, valamint a bölcsészkar nagy előadótermét, a harmadik emeleten a bölcsészkari szemináriumot és a régészeti intézetet helyeznék el (Szegedi Friss Ujság, 1925. július 24. 1.). A tényleges egyetemi beköltözés július 25-én Tóth Lajos államtitkár jelenlétében kezdődött meg (Szegedi Friss Ujság, 1925. július 26. 1.).

Az Építési Bizottság 1929. május 17-i ülését követően Klebelsberg Kuno gróf a leszámoló palota épületében elhelyezett földrajzi intézetet kereste fel, ahol a bölcsészeti és természeti fakultások professzoraival értekezletet tartott. Ezen a miniszter felkérte az érintett tanárokat, hogy dolgozzanak ki egy tervezetet arról, hogy a leszámoló palotában miként lehetne a Dugonics téri központi épületben és az állami reálgimnáziumban működő bölcsészeti és természettudományi tanszékeket, intézeteket elhelyezni (127–128. kép). Ha megtalálják a megoldást, akkor az állami reálgimnázium épületet visszakapja a középiskola, az egyetem központi épületében pedig a jogi kar kapja meg a felszabaduló helyiségeket. Tárgyalt továbbá a miniszter a Bolyairól elnevezendő matematikai intézetről is, amelyet a leszámoló palota második emeletén helyeznek el (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. május 18. 1.).

Mindez azért is fontos, mert 1929-re már az elviselhetetlenségig fokozódott az 1921 óta saját épületéből kikényszerített állami reálgimnázium zsúfoltsága. Így például 1929. október 14-én az

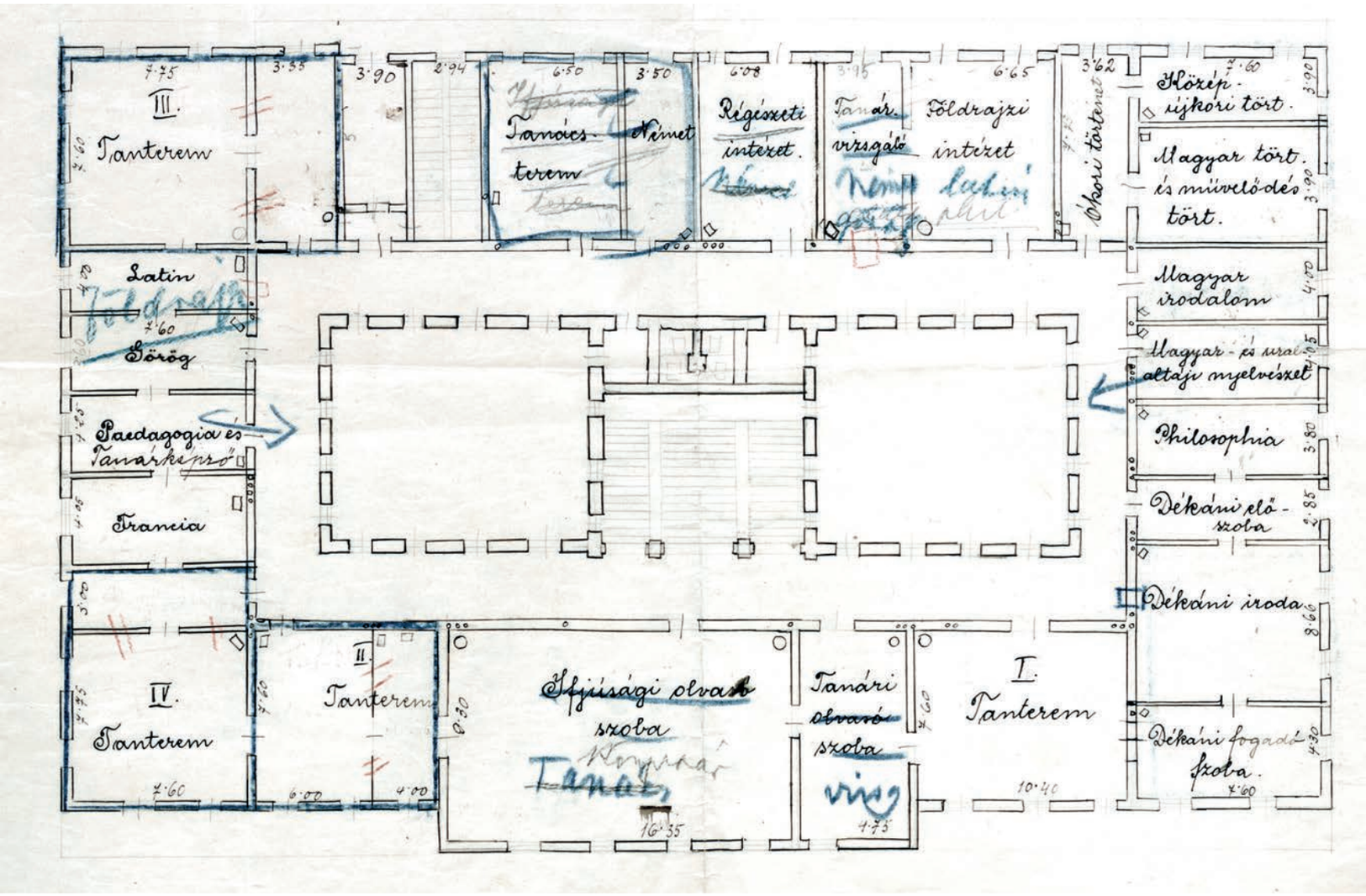

127. kép: A Dugonics téri központi épület első emeletének beosztása a bölcsészkari tanszékek elhelyezkedésével

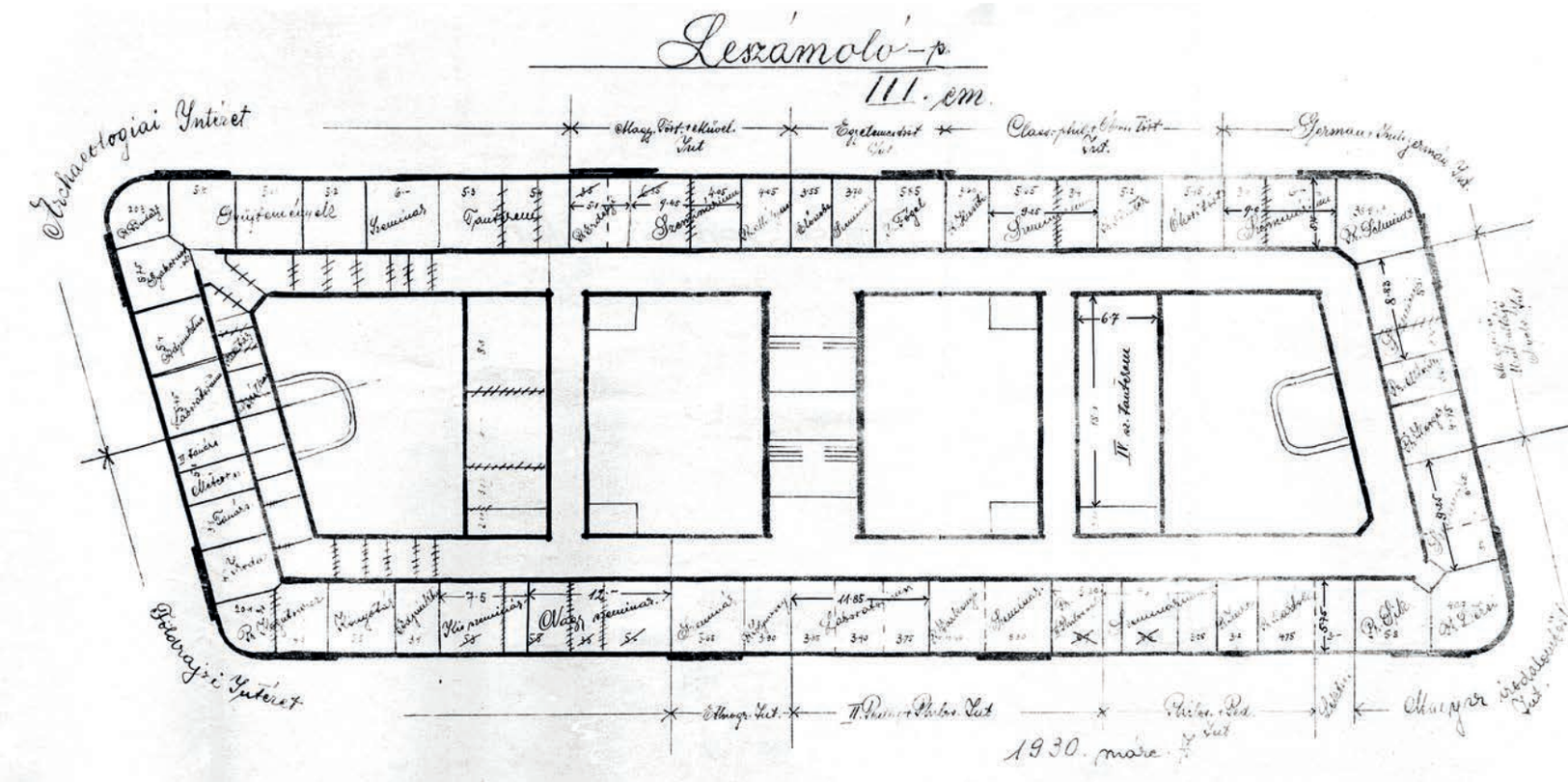

128. kép: A leszámoló palota harmadik emeleti alaprajza a bölcsész tanszékek beosztásával 1930-tól

állami reálgimnázium első osztályos tanulóinak szülei tiltakoztak az ellen, hogy az órákon 80 gyermek volt kénytelen tanulni a negyvenfős tanteremben (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. október 15. 2.). A mozgalom eredményeként 1930. január 31-én Somogyi Szilveszter polgármester hivatalában Győrffy István rektor, Lázár János MÁV igazgató, Veress Gábor MÁV üzletigazgató és Pettykó János egyetemi gazdasági igazgató részvételével ülésezett. A tárgyaláson a természettudományi intézetek által az állami reálgimnázium épületében lefoglalt helyiségek mielőbbi felszabadítása érdekében a leszámoló palotában szolgálati lakással rendelkező 17 MÁV-tisztviselő megfelelő elhelyezéséről egyeztettek (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. február 1. 4.).

Az állami reálgimnázium zsúfoltságának mielőbbi enyhítése érdekében 1930. augusztus 6-án Aigner Károly főispán elnöklete alatt ismét megbeszélést folytattak, amelyen megállapítást nyert, hogy a beiratkozásra jelentkezett tanulók csak úgy lesznek mind felvehetők, ha az állami reálgimnázium párhuzamos első és harmadik osztályokat állít fel. Ehhez azonban feltétlenül szükséges az iskola épületének sürgős visszaadása „oly módon, hogy a kémiai intézetek már augusztus hó folyamán átköltözzenek a Templom téri épületbe s az egyetem többi intézményei még ez évben átköltözzenek az átalakítás alatt lévő leszámoló palotába" (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. augusztus 7. 2.).

A leszámoló palota épületének egyetemi felhasználásával összefüggésben Klebelsberg Kuno gróf 1929. június 8-án leiratban fordult Szeged város vezetéséhez: „A bölcsészettudományi karnak és a természettudományi kar egy részének az ún. leszámoló palotában való elhelyezése kívánatossá teszi annak a városrendezési problémának a megoldását is, hogy a leszámoló palota, amely kétségtelenül Szeged monumentális épületei közé tartozik, mai kedvezőtlen helyzetéből kiszabadíttassék akként, hogy a Petőfi Sándor sugárút és a Baross Gábor (ma: Egyetem) utca közti házsornak legalább középső csoportja kisajátítás útján lebontassék, és így a Petőfi Sándor sugárútról a leszámoló palotának legalább középső részére rálátás biztosíttassék. Ezáltal a Petőfi Sándor sugárút, valamint a leszámoló épület egyaránt sokat nyernének, és egyúttal megnyílna a lehetőség arra is, hogy a leszámoló palota művészi igényekkel számoló hozzáépítéssel bővíthető legyen. Mind e szempontoknak mérlegelése indít arra, hogy a tekintetes tanácsot arra kérjem, tegye ezt a kérdést jóindulatú megértés tárgyává, és vállalja még azt az aránylag nem nagy költséget, amit a szóbanforgó telkek kisajátítása okoz, és ezáltal az egyetem elhelyezésének megoldásával kapcsolatban a város képének nagyjelentőségű tökéletesítését oldja meg. Viszont ezzel szemben lemondanék a természettudományi intézetek részére a Tisza-parton megszerzett, ún. Ónozóné-féle teleknek az egyetem céljaira való igénybevételéről." (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. június 9. 1.)

Klebelsberg Kuno gróf felvetése mindössze öt, a leszámoló palotához képest valóban szerény méretű és értékű, rozoga épület és telek kisajátítását igényelte volna annak érdekében, hogy az épület a Petőfi Sándor sugárút irányában kibővíttessék és a széles sugárútra legalább az épület középső szakasza szabad kilátással rendelkezzék (129–133. kép). Fenyő Lajos műszaki tanácsos rögvest tájékozódott is a helyszínen. Megállapította, hogy a terv megvalósítása a sugárúton négy ház kisajátítását és lebontását igényelné, s ezek közül a 26. számú a város tulajdona, tehát csak a másik hármat szükséges megvásárolni. Ezeken túlmenően a Baross utcában a leszámoló palota bejáratával szemben ötödikként éppen építés alatt állt még egy ház. A négy kisajátítandó épület és telek vételárát a tulajdonosok 220 000 P-re becsülték. Ezt az összeget a városi tanács június 10-i ülése túl soknak találta, és a miniszter által felvetett rendezés megvalósítását elhalasztotta (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. június 11. 3.). A következő hetekben Klebelsberg Kuno gróf mérsékelte igényét, és mindössze két telek kisajátítását kérte egy csökkentett rálátás elérése érdekében. A városi tanács június 24-i ülésén Pálfy József tanácsnok kiállt az eredeti, négy telek kisajátítását magában foglaló javaslat indokoltsága mellett, s nem elégedett meg a miniszter által javasolt kompromisszummal, a mindössze két telekkel. Ugyanakkor leszögezte, hogy a városnak a két telek 97 000 P-s vételárára sincs fedezete (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. június 25. 1.). Ennek oka, hogy az ezzel egyidejűleg a Boldogasszony sugárút és a Gizella tér sarkán lévő telkek és házak kirívóan magas áron történő kisajátítása túlságosan nagy terhet rótt a város költségvetésére.

A kisajátítandó telkek ügyében egyre-másra jelentek meg a szegedi sajtóban a különféle elképzelések. Egyesek a két telek (I–II. számúak) mellett mindkét oldalán további egy-egy (III–IV. számúak) megvásárlását javasolták. Elképzelésük szerint ezekre a telkekre a leszámoló palota stílusában kétemeletes, három utcára néző városi bérház építendő annak érdekében, hogy a beruházás költségei a bérleti díjból visszatérüljenek (Gerő 1929b. 9.).

A július 10-i városi közgyűlést előkészítő, előző napi tanácsülésen ismét szóba került a leszámoló palota előtti telkek kisajátítása. Somogyi Szilveszter polgármester megjegyezte, hogy „a tanácsnak nem azt kell hangsúlyoznia, hogy a két ház kisajátítására városfejlesztési szempontból van szükség, hanem azt, hogy a kultuszminiszter a földrajzi intézetet auditoriummal, egy körülbelül 1500 személy befogadására alkalmas hallgatói teremmel akarja kibővíteni. […] A miniszter ezt élőszóval is mondotta. Az auditorium egy földszintes, de impozáns tartozéka lesz a földrajzi intézetnek, és ezt a helyiséget egyes alkalmakkor a város közönsége is igénybe veheti (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. július 10. 4.). Három nappal később, Klebelsberg Kuno gróf, Magyary Zoltán miniszteri tanácsos és Jakabb Oszkár pénzügyminisztériumi helyettes államtitkár az Építési Bizottság ülése előtt megtekintették a leszámoló palotát, ahol a miniszter ismertette a Földrajzi Intézethez építendő auditorium és a Petőfi sugárútra nyitandó tér terveit (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. július 14. 6.).

A leszámoló palota átalakítását és környezete, főleg a Baross utcai telkek kisajátításának szükségességét Farkas Béla, az állatrendszertani intézet professzora is támogatta cikkében: „Kétségtelen, hogy a leszámoló palota nem egyetemi célokra készült; számára tehát nem is ideális, azonban használható. Nagy hátránya a Baross utca magán házaihoz való közelsége. Egy keskeny utcának egyik felén tudományos intézetek, másik felén magánlakások ablakai, udvarai, óljai és szemétdobjai is szükségessé tennék e házak lebontását és tér-kiképzését, nemcsak a tanítás és kutatás, de a tisztaság szempontjából is. Éppen ezért a félköralakú auditóriumot is helyesebb volna nem a Petőfi Sándor út, de a Szukováthy (ma: Ady) tér felé eső oldalra tenni, több okból. A leszámoló palota földszintje ugyanis igen alacsony, (raktárnak készültek), ablakain a járókelő ember is belát. Már pedig ez a tanítás és tanulás szempontjából igen zavaró. A tér felőli elzárt oldalon azonban ez a zavarás elesnék, és a fénygyengülés, amivel egy ilyen félköralakú építmény a többi részre hatna, ezen az oldalon jóval kevesebb, mint a Baross utcain, ahol csak nyári délutánokon jut hozzá valami napsugár." (Farkas 1929a. 3.)

A leszámoló palotában a földrajzi intézettel kapcsolatos auditorium építésének tervéről 1929 decemberében is írtak a szegedi lapok. Ekkor érkezett meg ugyanis a Belügyminisztériumból az érintett két telek kisajátítására vonatkozó engedély: „A miniszter a földrajzi intézetet ki akarja bővíttetni egy félköralakú

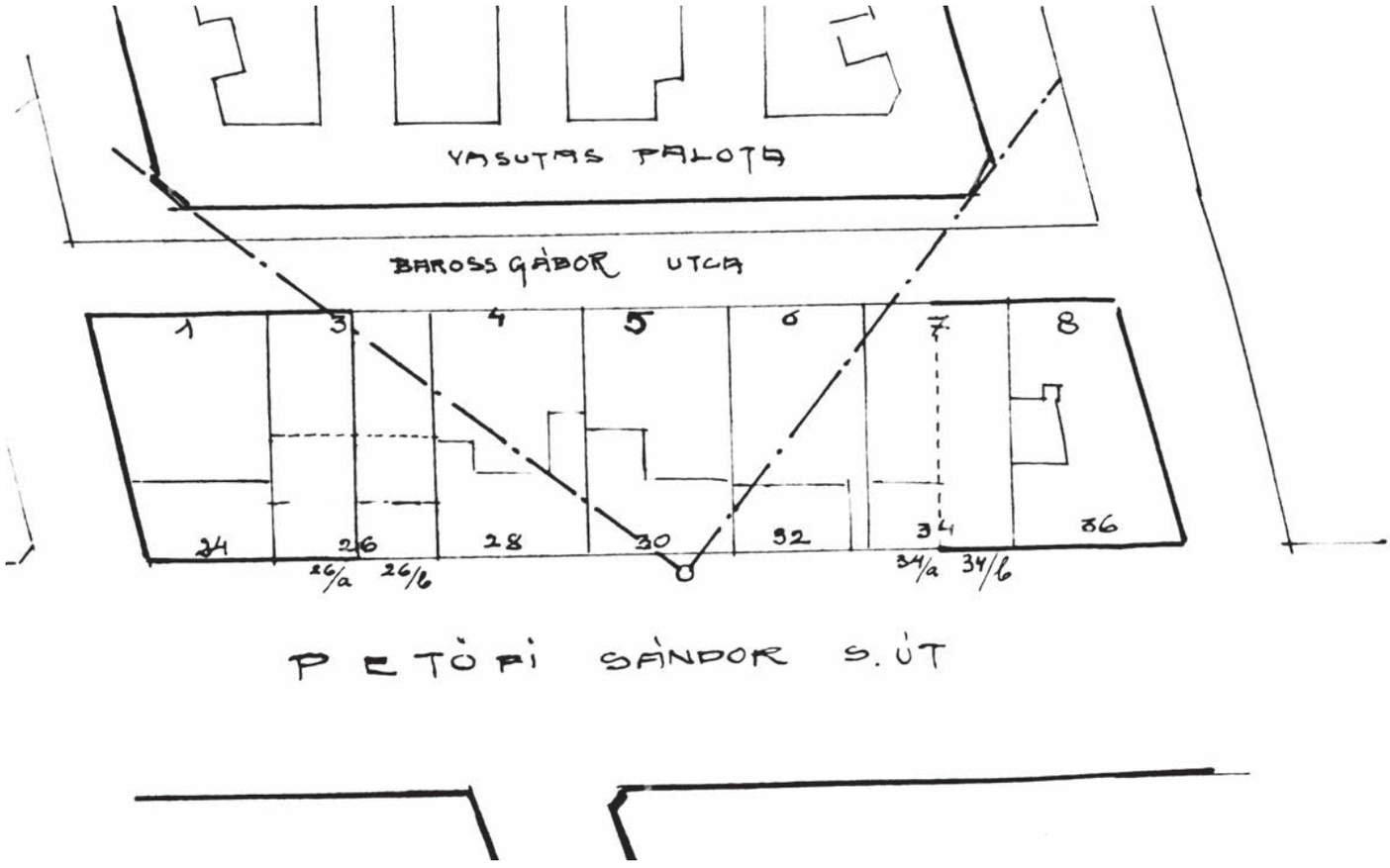

129. kép: Helyszínrajz a leszámoló palota rálátásának ügyéhez

130. kép: A takarásból kiszabadítandó leszámoló palota Baross (ma: Egyetem) utcai főbejárata

131. kép: A rálátást akadályozó Petőfi Sándor sugárút 26–30. számú házak

132. kép: A rálátást akadályozó Petőfi Sándor sugárút 32–34. számú házak

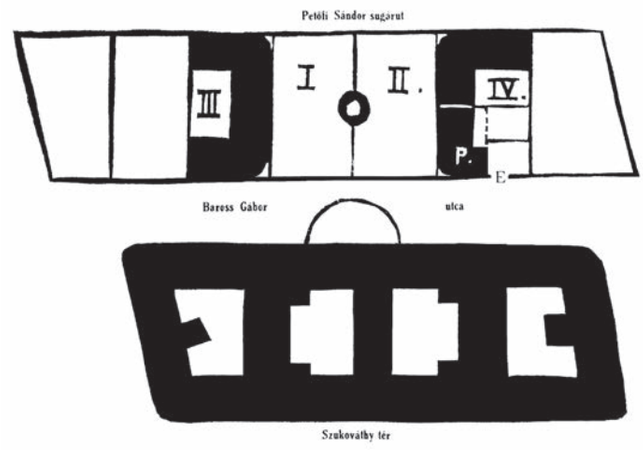

133. kép: Helyszínrajz Gerő Dezső rálátást biztosító indítványához (GERŐ 1929b. 8.)

134. kép: Katonai felvonulás 1930 nyarán, háttérben a leszámoló palota folyamatban lévő kibővítése

135. kép: A katonai felvonulás közönsége, középen Shvoy Kálmán altábornagy, Somogyi Szilveszter polgármester és Lőw Immánuel főrabbi, háttérben az épülő auditorium maximum

auditoriummal, és ez csak akkor válik lehetővé, ha a Szukováthy tér Petőfi Sándor sugárúti részét a két ház lebontásával kibővítik." (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. december 21. 1.)

Ahogy meghiúsulni látszott a Baross utca és a Petőfi Sándor sugárút közötti telkek kisajátítása, a leszámoló palota kibővítésének egy másik lehetősége merült fel. 1929. november 15-én Gömbös Gyula honvédelmi miniszter a szegedi városvezetéshez intézett leiratában engedélyezte a Honvéd térnek a Tisza Lajos körút felé eső negyedrészének és a Szukováthy tér egészének a város általi felhasználását. Mindkét terület az egyetemi építkezésekkel volt kapcsolatos, előbbi a Honvéd tér és a Földváry utca sarkára tervezett női internátus felépítését, utóbbi a leszámoló palotának egy szárnyépülettel való kibővítését szolgálta (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. november 16. 2.). Végül 1930-ban a leszámoló palotának a honvédségtől megkapott Szukováthy téri oldalán történt meg az épület kibővítése (134–135. kép).

Az Építési Bizottság 1930. július 3-i ülésén döntöttek a leszámoló palota átalakításának ipari munkálatainak kiadásáról (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. július 4. 2.). Néhány nappal később a kivitelezés megindulásakor „Az építési vállalkozók a sürgősségre való tekintettel a városhoz fordultak, hogy haladéktalanul megkaphassák az építéshez szükséges telekrészeket. Ezek a Zászló utca és a Szukováthy tér egyik része. A téren apró épületek vannak. A korcsolyázó egyesület téli öltözője és alkalmi raktárbódék. […] A leszámoló palotánál végzett új építkezés – mint ismeretes –, megváltoztatja az épületkolosszus kinézését. A palota kibővül a Szukováthy tér felé a kétemeletes, félkörben elhelyezett auditoriummal. Mihelyt kész lesz az építkezés, nem marad más hátra, mint a tér kopár betonkerítésének az albontása, a föld feltöltése és parkosítása. Ebben az esetben fog előnyösen érvényesülni az egyetem legnagyobb épülete." (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. július 6. 2.) Az auditorium építésének megkezdéséhez el kellett tüntetni a leszámoló palota és a Szukováthy tér közötti keskeny és névtelen kis utcát és egy szakaszon a katonaság tulajdonát képező betonkerítést is (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. július 10. 3.). A tér ilyen átalakítását a július közepi rendkívüli kisgyűlés is tárgyalta.

A leszámoló palotának a többi szegedi egyetemi építkezéshez képest jelentős késéssel megkezdett átalakítása (136–137. kép) miatt az auditorium belső munkálatainak vállalatba adásáról csak az 1930. szeptember 15-én tartott XXIII. bizottsági ülés dönthetett (ld. XXIII. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege). Miközben akkor már az egész beruházás záróünnepségének forgatókönyvét tárgyalták, ennél az épületnél még csak a világítás, csatornázás, vízvezeték és központi fűtési munkálatok vállalatba adásáról született meg a döntés (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. szeptember 16. 4.). Egy hónappal később, 1930. október 13-án Klebelsberg Kuno gróf az egyetemi építkezések hivatalos záróünnepélye előtt a sajtó tudósítóinak mutatta be a szegedi egyetemi építkezések eredményeit. Ez alkalommal első pontként a volt leszámoló palotánál az auditorium építkezéséhez látogattak el megtekinteni a munkát. „Teljes megelégedéssel konstatálta, hogy az auditorium az ősz folyamán tető alá kerül, és a leszámoló palota egyetemi célokra való átalakítása teljes rendben folyik." (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. október 14. 1.)

A kivitelezési munkákat elnyerő Berkes és Tápay építőipari vállalat mérnökének nyilatkozata részletes beszámolót nyújtott az elvégzett munkákról: „A Szukováthy tér felőli oldalon készült Rerrich Béla műépítész tervei szerint a hozzáépítés, ami 11,75 m sugarú félkör alaprajzú belső kiképzést nyer, míg a homlokzati rész fél tizenhatszög alakban kapcsolódik bele a meglevő épületbe. Az alagsorban van a tornaterem, a vívóterem, a szertár, a tusolók

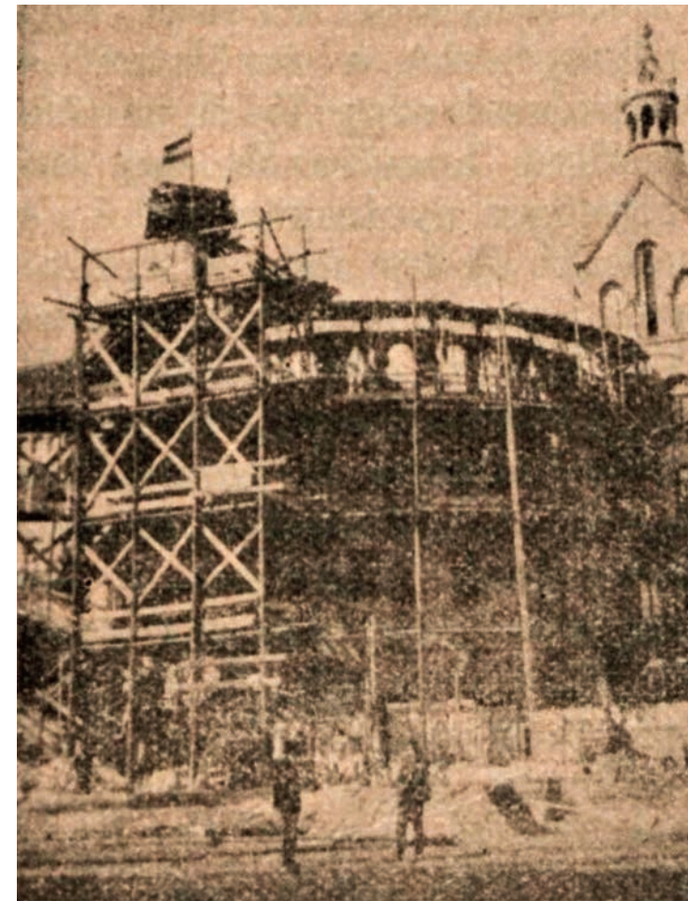

136. kép: Körbeállványozott auditorium maximum, jobb szélen még látható a torony, a baloldalit már lebontották

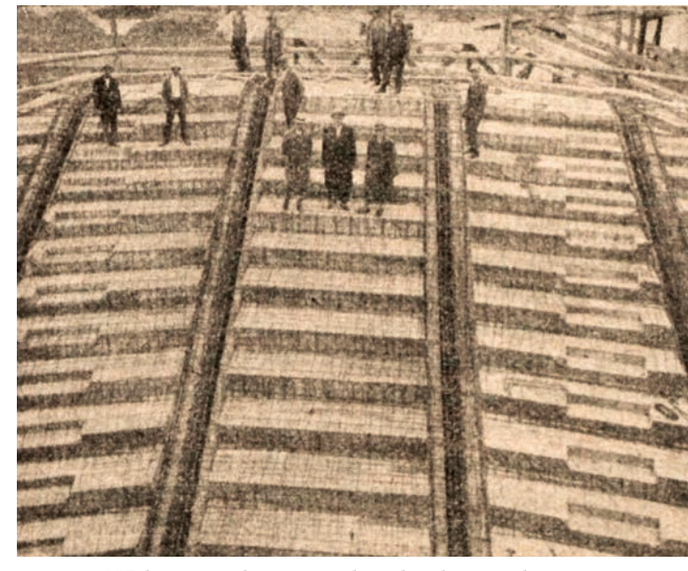

137. kép: Az auditorium épülő padszerkezete és lépcsősorai

és öltözők. A tornaterem és az ezzel kapcsolatos helyiségek padozata a járdától 2,45 m mélyen van, s így tökéletes szigetelést kellett alkalmaznunk szigetelést védő falakkal […]. A tornaterem felett bordás lemezes vasbeton födém van 4 db bordával: kettő 11,75 m, kettő pedig 10,75 m fesztávolságra készült, bordánként 9–9,5 q öntöttvassal. A tornaterem felett van a kis előadóterem két tanári előkészítővel s ruhatárral a hallgatók részére. Efelett van a nagy auditórium íves vonalú lépcsős vasbeton emelvénnyel, melyre a padokat szerelik fel. A lépcsős födém ugyanolyan fesztávra készült, mint az alatta levő födémek, s négy kényelmes feljáró lépcsővel láttuk el. Hogy milyen precíz és szakszerű munkát követelt

e födém elkészítése, arra csak azt említem meg, hogy a szerkezet zsaluzása tíz áccsal három hétig tartott. A nagy auditórium fölé vastartók közé helyezett kovaföldfödém készül hő- és hangszigetelés végett, amely födém a felette levő vas tetőszerkezeten függ. Az egész meglevő épületet átalakítottuk egyetemi intézetek részére, s mondhatom, hogy heteken át 200 munkásnál is több kereste meg kenyerét a kultuszminiszter úr azon bölcs elhatározása folytán, hogy e munkálatokat épp a mostani nagy munkanélküliségben kívánta elvégeztetni." (Szegedi Szemle, 1930. október 31. 11–12.)

Az épület átalakítási munkálatai 1931-ben is folytatódtak. Akkor a pincére és a padlásra terjedt ki a modernizálás. A beköltözött intézetek számára ekkor alakítottak ki a pincében és a padláson zárható tároló helyiségeket, bevezették a villanyvilágítást, az egyes intézetek áramfogyasztásának elkülönítése érdekében kialakítottak 20 almérőt, egyes intézetek vízcsapokat és lefolyókat is igényeltek (MNL CSML XV. 2.b. Vasúti leszámoló palota tervei és iratai).

9. Gyakorló polgári iskola és rókusi elemi iskola

A Budán működő Polgári Iskolai Tanárképző Intézet (Pedagógium) és a Pesten az Erzsébet Nőiskola keretében folytatott polgári iskolai tanárnőképző egyesítéséről és Szegedre helyezéséről Szegeden elsőként 1926 júliusában jelent meg híradás (Szegedi Napló, 1926. július 18. 3.). A folyamat végül többéves előkészítés és egyeztetés után 1928-ban ért célt. A főiskola a Boldogasszony sugárút 6. szám alatti polgári iskola épületében kapott helyet.

138. kép: Wälder Gyula portréja

Az áthelyezett polgári iskola és a főiskola gyakorló polgári iskolája számára mielőbb új, az oktatás céljainak megfelelő épületet kellett emelni. A tervezésre Wälder Gyula (138. kép) kapott felkérést, aki korábban már a Templom tér körülépítési felhívására is értékes tervet készített. Utóbbit a bizottság második hellyel tüntette ki (ld. IX. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege). Wälder Gyula Templom téri terve szerint a Fogadalmi templomot kétemeletes, barokk, műkő és vakolt díszítéssel tagolt, részben manzárdtetős épületek vették volna körül, szorosabban csatlakozva a templom két tornyához, mint a Rerrich-féle megoldásban. Wälder Gyula barokkos felfogása semmiképpen sem csatlakozott a templom építészeti megoldásához, és kivitelezése is jóval többe került volna, mint a jelenlegi megoldás (Bátyai 1976. 2.). Fokozta Wälder Gyula tervének hátrányait, hogy az mind a tér közepén, mind az épületekben lényegesen kevesebb hasznos alapterületet eredményezett volna. Ennek következtében ezzel a megoldással a pályázati felhívásban nem kellően részletezett tér későbbi használhatósága (szabadtéri játékok, fesztiválok, idegenforgalmi és társadalmi rendezvények stb.) és a köré épülő épületek szakmai hasznossága is lényegesen szűkebb lett volna, mint Rerrich Béla terve esetében. Wälder Gyula második helyre sorolása annak fényében különösen figyelemre méltó, hogy a budapesti Ferenc József Nevelő Intézetben Wälder Gyula és Klebelsberg Kuno a köztük lévő kilenc éves korkülönbség ellenére szobatársak voltak. A szakirodalomban ezt többen is tényként említik (Károlyi 2000. 688.; Paár 2020. 13.), de némi kétség is felmerül ezzel az állítással szemben. Az intézmény értesítője szerint Wälder Gyula 1897-től volt az intézet diákja (*FJNI Értesítő* 1898. 13.), Klebelsberg Kuno gróf pedig 1897 nyarán doktorált, tehát szeptembertől már nem lakott az intézményben.

A gyakorló polgári iskola elhelyezésére vonatkozó elképzelés először a Szentháromság utcán kívánta kialakítani az intézményt (Szegedi Napló, 1926. július 18. 3.). Majd gyorsan felmerült egy olyan kombináció is, hogy a Boldogasszony sugárút 6. szám alatti III. kerületi polgári fiúiskola épületét alakítanák át gyakorló polgári iskolává, a mellette lévő szomszédos telekre a tanárjelölt főiskolai hallgatóknak építenének internátust, a III. kerületi polgári fiúiskolát pedig a Szentháromság utcában helyeznék el (Szegedi Napló, 1926. július 31. 2.). Ez a variáció nem számolt a főiskola elhelyezésével. A gyakorló iskola a különféle elképzelések és ötletek után végül a főiskola Boldogasszony sugárúti épülete melletti telekre épült fel. Szeged városa 1927 augusztusában kapta meg a kereskedelmi minisztériumtól a kisajátítási jogot a gyakorló polgári iskola számára kiszemelt, ún. Winkler-féle telek birtokbavételére. Ez azt jelentette, hogy a város a Boldogasszony sugárúti telket már a kártalanítási összeg végleges megállapítása előtt is bármikor igénybe vehette. A tényleges tulajdonosváltást sokáig nehezítette, hogy a Winkler család tulajdonában lévő fatelepet a cég tulajdonosai jóval a piaci ár felett, először közel ötszörös, majd mintegy két és félszeres áron kívánták a város számára átengedni, miközben a telephely áruval való feltöltésével is igyekeztek akaratuknak érvényt szerezni. (Szegedi Napló, 1927. augusztus 2. 3.)

A gyakorló polgári iskola terveit 1928 áprilisára Klebelsberg Kuno miniszter felkérésére készítette el Wälder Gyula gazdagon díszített barokk stílusban. Az iskola épületének a Markovits Iván utcával párhuzamos tengelye 94,62 m, a Boldogasszony sugárúti homlokzata 30, a Nap utcai front 46,62 m hosszú. Az iskola építését 1928. május első napjaiban kezdték meg. A kultuszminisztérium által megtartott versenytárgyaláson a legolcsóbb ajánlattevő 933 000 P-t kért a munkáért, ebben a vállalati összegben azonban a vízvezeték, a központi fűtés, a gáz- és villanyvezeték

139. kép: Gyakorló polgári iskola

költsége nem volt benne (Délmagyarország, 1928. április 28. 3.). Az egész épület ára lényegesen meghaladta az egymillió P-t. Az Építési Bizottság a benyújtott ajánlatok közül a szegedi Müller és Nyáry-cég ajánlatát találta a legkedvezőbbnek, és így ezt a vállalatot bízta meg az iskola felépítésével (Délmagyarország, 1928. május 23. 4.). Az építkezés megkezdését itt is késleltették és nehezítették az érintett telkek kisajátítása körüli problémák (Szegedi Friss Ujság, 1928. június 2. 3.). Legtöbb nehézség a Markovits Iván utca 2. szám alatti, a Nyikos-nővérek tulajdonában álló, még az árvíz előtt épült kétemeletes ház körül merült fel. A régi házat a tulajdonosok csak 240 000 P-ért lettek volna hajlandók eladni a városnak, a mérnöki hivatal azonban mindössze 70 000 P-re értékelte. A hónapokon keresztül eredménytelenül folytatott tárgyalások után a kereskedelemügyi minisztertől kért sürgős kisajátítási engedély már április elejére megérkezett (Szegedi Napló, 1928. április 12. 5.), s a város már ebben a hónapban szerette volna megkezdeni a bontást (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. április 12. 3.). A kereskedelemügyi miniszter úgy adta meg a sürgős kisajátítási engedélyt a városnak, hogy a ház lebontását a bírói eljárástól függetlenül azonnal megkezdhetik. A tanács azonban lefolytatta a rendes kisajátítási eljárást, így az ingatlan csak május végén került a város tulajdonába (Szegedi Napló, 1928. május 6. 3.).

Az összetett alaprajzú, a magasföldszinten túl kétemeletes épület 1928 és 1929 szeptembere között készült el. Klebelsberg Kuno gróf 1928. november 17-i szegedi útja alkalmával ide is ellátogatott: „Újszegedről Szegedre vezetett a miniszter útja, és megnézte a Templom téri bontásokat, ahonnan gyalog a polgári tanárképző intézet építkezéséhez és a gyermekklinikához ment. A polgári tanárképző intézetet belülről is megszemlélte, a gyermekklinikát csak az utcáról figyelte hosszabb ideig." (Szegedi Napló, 1928. november 18. 3.). A sajtónak ezt a megállapítását „polgári tanárképző intézet" névvel ellentétben nem az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola III. kerületi polgári fiúiskola Boldogasszony sugárút 6. szám alatti épületére kell vonatkoztatnunk, hiszen ott 1928–1934 között nem történt érdemleges építkezés, csak a nőgyógyászati klinikára néző hátsó fronton valósult meg internátusépítés. Ellenben a főiskola mellett elhelyezkedő telken 1928 ősze óta épülő gyakorló polgári iskola számottevő beruházást jelentett, ami Klebelsberg 1928. novemberi látogatásakor már indokolttá tehette a személyes felkeresést (139–140. kép).

Klebelsberg Kuno gróf 1929 áprilisában tette közzé a pályázati hirdetményt a gyakorló iskolai szaktanári állásokra (Budapesti Közlöny, 1929. április 11. 2–3.). Az első tanévre osztályonként 20–20 tanulót vettek fel. A tantestület alakuló ülését 1929. szeptember 5-én tartotta, a tanítás szeptember 21-én kezdődött. Az első szegedi tanévnyitót és a tantestület módszertani értekezletét egyaránt meglátogatta Klebelsberg Kuno gróf miniszter (Országos Polgári Iskolai Tanáregyesületi Közlöny, 1929/30. 117.), és ünnepi beszédében kifejtette, hogy a főváros mellett a vidéki kultúrgócpontokban létrehozott iskolák a jövő magyar reménységeknek is védőbástyái lesznek. A tanárképzéssel kapcsolatban megjegyezte: „Bízvást hiszem, hogy a polgári iskolai tanárképzés mai új formájában meghozza mindazokat a reményeket, melyeket az új képzéshez kapcsoltak." (Bereczki 1998. 138.)

A hatalmas épületet a szegedi sajtó értesülései szerint eredetileg két részre tervezték. A Boldogasszony sugárút és a Markovits Iván utca sarkán, a Winkler-féle fatelep helyén épül a polgári iskola, annak folytatásában, a Markovits Iván és a Nap utca sarkán pedig a tanárképző intézetet építik meg (Szegedi Napló, 1928. április 20. 6.). A Boldogasszony sugárúti homlokzata rendkívül gazdagon díszített. Ebben a szárnyban kapott helyet a tanárképző főiskola gyakorló polgári iskolája tanári helyiségekkel, tantermekkel és két szolgálati lakással. A Nap utca felől nyíló tömbbe 1930-ban a Szent Imre Polgári Fiúiskola költözött, és nem a tanárképző intézet, hiszen a főiskola minden tanszéke a III. kerületi polgári fiúiskola Boldogasszony sugárút 6. szám alatti épületében nyert elhelyezést. Az egész épületben jól felszerelt szaktantermek kerültek kialakításra. A korszakban újdonságnak számított a modern iskolaorvosi rendelő is (Paár 2020. 199.).

140. kép: A gyakorló polgári iskola épületének hátsó, Nap utca felőli homlokzata, jobb szélen a női klinika déli szárnya

1921 őszétől az egyetem Orvostudományi Karának négy intézete (bonctani intézet, szövettani intézet, kórbonctani intézet, valamint törvényszéki orvostani intézet) a rókusi elemi iskola Kossuth Lajos sugárút 40. szám alatti épületében nyert elhelyezést (Szandtner 1927. 33–34., 36–37.), s az elemi iskola kényszerűségből több évig elhúzódó ideiglenes elfoglalása a szülők és a kisgyermekek számára rengeteg kényelmetlenséggel járt. Így nem véletlen, hogy az iskolaszék már az első tanév súlyos tapasztalatai alapján átirattal fordult a városi önkormányzathoz: „A rókusi iskola épületének az egyetem céljaira történt átengedése folytán e városrész elemi népiskolai oktatásügye súlyos helyzetbe került, minél fogva a községi iskolaszék június 12-én tartott ülésén hozott határozata értelmében megkeresem a tanácsot, szíveskedjék akár új iskola építése, akár más megfelelő módon e városrész céljaira szolgáló iskolaépületről gondoskodni, mert az iskolaszék felelőssége tudatában nem nézheti el azt, hogy ezernél jóval több tankötelessel bíró városrész iskola nélkül maradjon s a tankötelesek a lakásaiktól távollevő más városrészek iskoláiba legyenek kénytelenek járni, kiváltképen téli időben, amikor a fogyatékos ruházatú tanulók a megfázás veszélyének vannak állandóan kitéve." (Szeged, 1922. július 11. 2.) Az átirat nem ért el kézzel fogható eredményt, ezért a legkülönfélébb rókusi szervezetek és egyesületek igyekeztek napirenden tartani a rókusi népiskola visszaadásának kérdését. 1924. november 20-án például a Rókusi Iparoskör kérte, hogy mielőbb állítsák vissza a városrész önálló iskoláját (Szegedi Friss Ujság, 1924. november 22. 3.). Majd Breisach Béla rókusi plébános vezetésével a városrész polgárságának küldöttsége felkereste Aigner Károly főispánt és Somogyi Szilveszter polgármestert, aminek hatására felmerült egy új épület felépítése a népiskola mielőbbi visszaállítása érdekében (Szegedi Friss Ujság, 1925. január 18. 1.)

Ilyen előzmények után az átfogó szegedi iskola- és egyetemépítési programban a felsőoktatási beruházások mellett 1928 januárjára részletes terv született a Rókus városrész számára új népiskola építésére vonatkozóan is. Klebelsberg Kuno gróf január 4-én a szegedi polgármesterhez intézett leiratában új tizenkéttantermes népiskola felépítését, s ehhez kapcsolódóan az iskolán kívüli népművelés céljait is szolgáló tornacsarnok építését rendelte el a Pacsirta utca és a Kossuth Lajos sugárút sarkán álló, a város tulajdonában lévő telken (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. január 5. 2.), ahol ekkor egy faraktárként használt épület állt (Szegedi Napló, 1925. január 5. 3.). Mivel a régi rókusi elemi iskolában működő egyetemi intézetek számára az 1926-ban megfogalmazott tervek szerint az egyetemi beruházások sorában még kilátásba helyezték új, oktatási és kutatási céljaiknak jobban megfelelő épületek emelését, ezért a rókusi elemi iskola régi épülete a beruházások után új funkcióra várt. Nem véletlen, hogy alig jelent meg január 5-én a miniszter új rókusi elemi iskola építésére vonatkozó rendelete, egy héttel később máris a régi épület új hasznosításáról látott napvilágot egy érdekes elképzelés. Glattfelder Gyula püspök 160 000 P-ért (Szegedi Napló, 1928. január 12. 3.) a szegedi ipariskolák diákjai számára létesítendő tanoncotthon céljára kívánta megvásárolni azt (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. január 12. 2.). Elképzelését alátámasztotta, hogy az épület közelében, a Mars tér sarkán működött a fémipariskola, tehát a tanoncok egy része számára kimondottan előnyös lett volna a közeli diákotthon kialakítása. Végül a püspöki iparostanonc-otthon 200–220 000 P-s (Délmagyarország, 1930. augusztus 14. 7.) beruházás eredményeként a Londoni körút 13. szám alatt 1931 tavaszára készült el (Szegedi Napló, 1931. június 21. 7.).

1928. március 29-én Klebelsberg Kuno gróf értesítette Somogyi polgármestert, hogy a rókusi iskola tornatermét az előzetesen tervezettnél is nagyobbra, „levente célokra és tornagyakorlat bemutatására" is alkalmas méretűre szeretné elkészíteni. A részletes tervek kidolgozásával megbízott Hültl Dezső számításai szerint egy ilyen szabású tornaterem felépítése 120 000 P-re volt becsülhető. A minisztérium azonban csak ennek felét, 60 000 P-t tudott erre fordítani, a kért nagyobb tornateremről csak úgy lehetett szó, ha a fennmaradó 60 000 P-t a város biztosítja (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. március 30. 2.). A következő hónapokban a minisztérium többször is növelte az állami áldozatvállalás mértékét. Június elején Klebelsberg Kuno gróf a rókusi elemi iskola építésére

141. kép: A rókusi új népiskola 1930-ban

előirányzott 210 000 P-ről 400 000 P-re növelte az állam részesedését. Ebből az összegből magaspincéjű, kétemeletes épületet kívántak emelni Hültl Dezső tervei szerint 12 tanteremmel és a szükséges szolgálati lakásokkal (141. kép). Az összeg a korabeli tervek szerint fedezte az egész építkezést, így a városnak nem kellett hozzájárulnia. A minisztérium 1929 februárjában 350 000 P-t át is utalt az építkezéshez (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. február 24. 1.). Az iskola épülete 1930 őszére elkészült, s október 25-én országos ünnepség keretében itt történt az ötezredik népiskolai tanterem felavatása (142–143. kép).

A tornaterem esetében szintén csökkentették a város részesedését, és az eredetileg tervezett 60 000 P helyett csak 20 000 P-s hozzájárulást kértek (Szegedi Napló, 1928. június 15. 3.), vagyis harmadára csökkent a Szegedtől elvárt áldozatvállalás (144. kép). Ez kapóra jött a város számára, hiszen az építkezés több eleme jelentős terhet rótt a települési költségvetésre. Somogyi Szilveszter polgármester szeptember 15-én kapta meg a rókusi tornacsarnok költségfelosztásáról szóló miniszteri leiratot (Szegedi Napló, 1928. szeptember 16. 3.), amely a tervezett épület részleteit és az építkezés főbb mozgatórugóit is közölte: „A rókusi városrészi tornacsarnokot, méltányolván a használatra igényt tartó egyesületek részéről felvetett óhajtásokat, azért kívántam nagyobb mértékben létesíteni, hogy abban vívó, birkózó és bokszversenyek is rendezhetők legyenek, s evégből szükségesnek látszik az is, hogy a terem hosszúsági oldalain tribünszerű ülőhelyek állíttassanak fel. Az ezen célok szolgálatába állítandó tornacsarnok

142. kép: Az ötezredik népiskolai tanterem átadó ünnepsége Rókuson

143. kép: Horthy Miklós kormányzó és Klebelsberg Kuno gróf, valamint kíséretük érkezése az avatóünnepségre

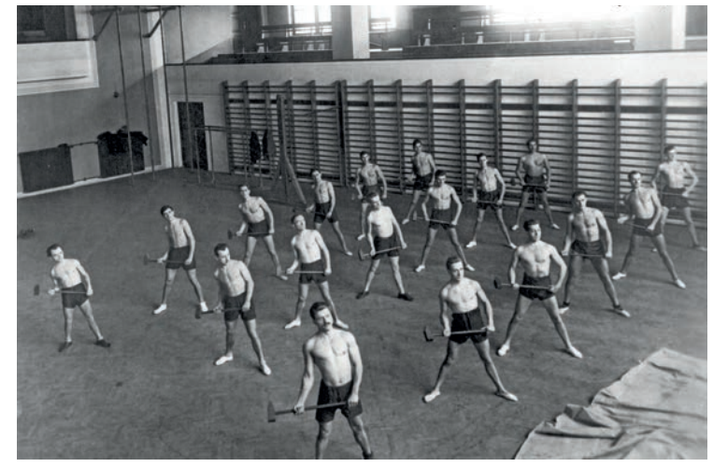

144. kép: Kalapácsgyakorlat a rókusi tornacsarnokban

létesítése mintegy 120 000 P-t venne igénybe. Ezen összegből, figyelemmel a város kedvezőtlenül alakuló pénzügyi helyzetére, egyszázezer P-t hajlandó vagyok tárcám terhére azzal a feltétellel elvállalni, hogy a város erre a célra az 1929. évi költségvetésében 20 000 P-t előirányoz, s azt a jövő év első felében az építkezés költségeinek részben való fedezésére rendelkezésemre bocsájtja." (Szegedi Uj Nemzedék, 1928. szeptember 16. 2.)

10. Meg nem valósult egyetemi építkezések

Bonctani épületek

A szegedi egyetemi építkezéseknek kezdettől fogva elengedhetetlen részét alkotta a boncolást végző három intézet: bonctani, kórbonctani és törvényszéki orvostani intézetek új, a tudományos és oktatási céloknak megfelelő épületben való elhelyezése. Az Építési Bizottság 1926. június 19-én tartott III. ülésén Somogyi Szilveszter polgármester javasolta a bonctani intézetek terveinek és költségvetésének elkészítését. Tóth Lajos államtitkár, a bizottság elnöke ezt jóváhagyta, de megjegyezte, hogy előbb a klinikákat kell felépíteni (ld. III. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege). Amikor a szegedi sajtó elsőként beszámolt az 1926 őszi alapkőletételi ünnepségekről és felsorolta a még abban az évben várhatóan meginduló egyetemi építkezéseket, megjegyezte: „A nőgyógyászati klinika és a bonctani intézet építése minden valószínűség szerint a jövőre marad." (Szegedi Napló, 1926. augusztus 13. 3.). Vagyis az 1926-os elképzelések szerint a boncolásokat végző intézetek méltó elhelyezése határozottan szerepelt a tervekben, de a klinikák mögé rangsorolva.

Az Építési Bizottság 1927. május 3-i ülésével kapcsolatban a helyi sajtó tudósítása szerint: „A kultuszminiszter megérkezése után, mint ismeretes, bejárta az egyetemi építkezések színhelyét, és megnézte az összes intézetek számára kijelölt területeket. A bonctani intézetek három épülete egyetlen nagyobb telekre kerülne, ezt a megoldást a miniszter nem találta megfelelőnek. Kijelentette, hogy az épületek így túlságosan összezsúfolva épülnének fel, ami kizárná a későbbi terjeszkedés lehetőségét. Az Építési Bizottság ülésén is felvetette ezt a kérdést (ld. VI. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege), és azt a kívánságát tolmácsolta, hogy a város sajátítsa ki a szomszédos hat telket is, hogy tágabb terük legyen az intézeteknek a terjeszkedésre. Kijelentette a miniszter, hogy a kisajátítások költségeivel nem kívánja egyedül a várost megterhelni, mert belátta azt, hogy a város már az eddigiekkel is túl nagy terhet vállalt magára. Éppen ezért azt a javaslatot tette, hogy a város a hat új telek kisajátítási árának csak a felére vállalkozzon, másik felét az állam viseli." (Délmagyarország, 1927. május 4. 3.) Vagyis az első elképzelések szerint a boncolással kapcsolatos három intézet három, egymás közelében emelendő külön épületbe került volna.

Klebelsberg Kuno gróf kérésére Somogyi Szilveszter polgármester a kisajátításokhoz szükséges számítások és javaslatok elkészítésére Berzenczey Domokos műszaki főtanácsost kérte fel, aki a május 23-i városi tanácsülésen bejelentette, hogy az új kisajátítások költségeiből a városra 600 000 P új teher hárul, s a közgyűlésnek az új telkekre is a kereskedelemügyi minisztertől kell kisajátítási jogot kérni (Délmagyarország, május 24. 3.). Mikor az Építési Bizottság 1927. október 6-i VIII. ülésére ismét Szegedre érkezett Klebelsberg Kuno gróf, az egyetemi térrendezési munkálatok megtekintése után, a Rektori Hivatalba vonulva a bonctani intézetek terveiről is tárgyalt (Szegedi Napló, 1927. október 6. 3.).

1928. június 20-án Klebelsberg Kuno gróf Magyary Zoltán minisztériumi ügyosztályvezetővel együtt ismét megszemlélte a szegedi egyetemi építkezéseket. A korabeli sajtó leírása szerint: „Az új polgári fiúiskola és bonctani intézet még üres telkeit és a szülészeti klinikát szemlélte meg. […] Visszafelé jövet ismét a bonctani intézet előtt haladt el kíséretével a kultuszminiszter. Odafordult a közvetlen mellette lépkedő főispánhoz, polgármesterhez és egyetemi tanárokhoz: »Erre nagyon vigyázzatok, ez 1 200 000 P-be kerül.« (Szegedi Napló, 1928. június 21. 3.) Ez a megfogalmazás egyértelműen bizonyítja, hogy 1928 nyarán a

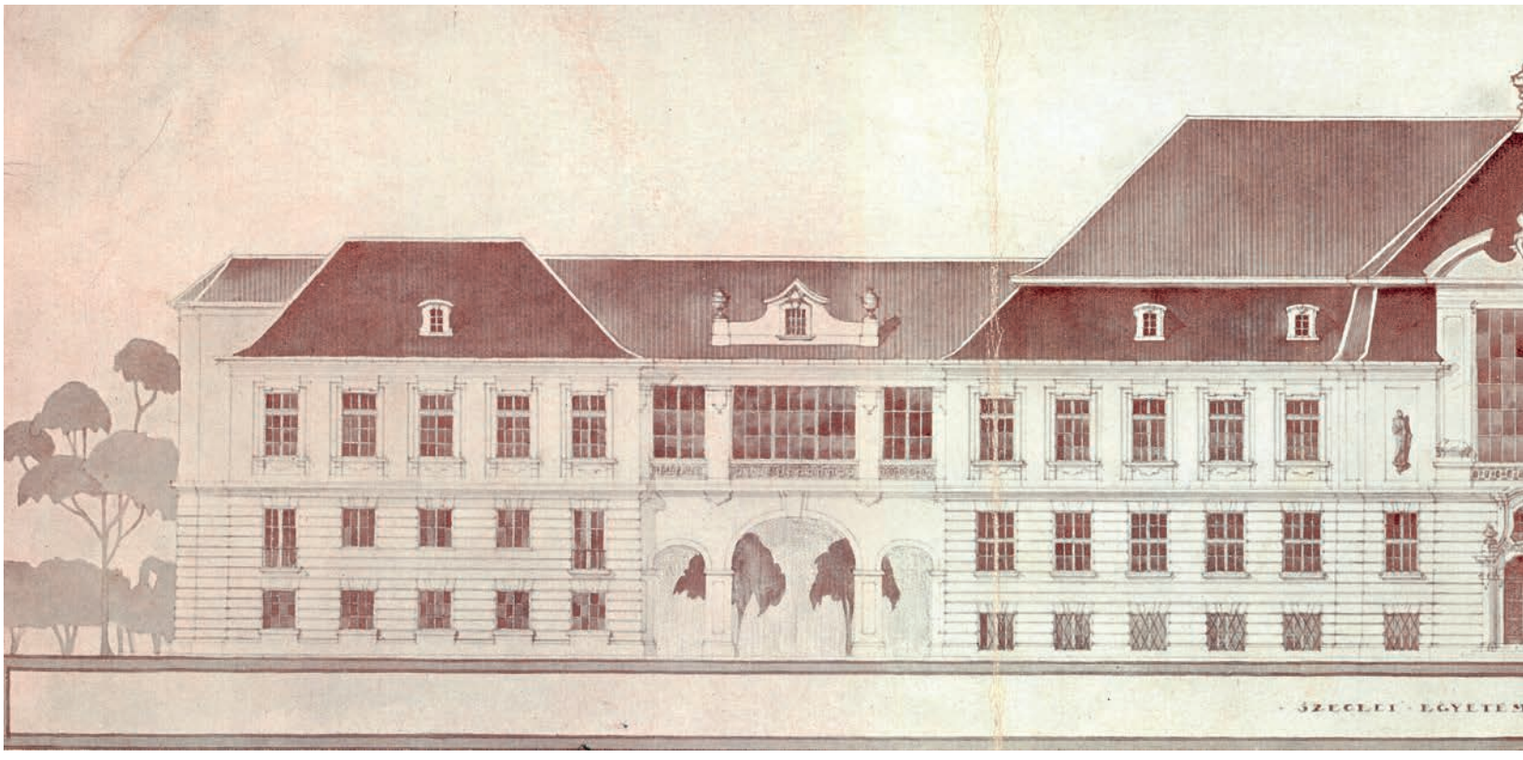

145. kép: Wälder Gyula látványterve a bonctani intézetek homlokzatáról

bonctani intézetek a felépítendő intézmények közé tartoztak. A korabeli sajtóban olvasható bonctani intézet megjelölés a valóságban két, egymástól független intézetet, a bonctani (amit a köznyelv csak anatómiaként emlegetett), valamint a kórbonctani intézetet (ami a köznyelvben pathológia) foglalt magában. Ezért az ún. bonctani épület lényegesen nagyobb méretű, mint az egyetlen intézmény elhelyezésére szolgáló törvényszéki orvostani épület. Összehasonlításképpen említhető, hogy Kolozsváron 1919-ig ez a három intézet egyetlen épületben nyert közös elhelyezést a klinikatelepen (Davida 1903. 144–145.). Emellett arra is utal az 1928-as újságcikk, hogy a bonctani és a törvényszéki orvostani intézetek tervezett helye a Markovits Iván utca és Nap utca kereszteződésénél fekvő József főherceg téren volt. Mind a gyakorló polgári iskola, mind a bonctani intézetek, mind a törvényszéki orvostani intézet épületét Wälder Gyula tervezte hasonló, egymással jól harmonizáló stílusban (145–146. kép).

1929 júliusára érkezett meg Szegedre a boncolásokat végző három intézet részletes terve. A *Szegedi Szemle* szerint „Klebelsberg Kuno gróf gondoskodott azonban arról is, hogy a még üresen álló másik két oldal (a harmadikon tudvalevően a tiszti kaszinó van), se maradjon beépítetlen és a városnak a kisajátítással járó áldozatkészségét azzal honorálja, hogy a legközelebbi jövőben ide helyezi az újonnan felépítendő egyetemi bonctani és törvényszéki orvostani pavilonokat is. Hogy a tér összhatása minél harmonikusabb és művészibb legyen, ezt a két épületet is Wälder professzorral terveztette meg, aki híven a tanárképző stílusához, ugyanolyan modorban már el is készítette a két egyetemi intézet perspektivikus rajzát." A továbbiakban a hetilap részletesen ismerteti a látványterveket: „A törvényszéki bonctani intézet a térnek a polgári iskolai tanárképzővel szemben lévő oldalára kerül, és rajzban majdnem teljesen egyezik a tanárképzővel. Duplatetős, kétemeletes, alagsorral rendelkező épület lesz ez is, szépen képzett barokk portáléval. Az épület szélessége ugyanakkora, mint a tanárképző internátusáé, tehát szimmetrikus elrendezésű lesz amazzal. A tiszti kaszinóval szemben levő frontra kerül a bonctani (kórbonctani) intézet, ami már hatalmas építmény lesz, tiszta barokk stílusa szintén mindenben alkalmazkodik a másik két pavilonéhoz. Az épület három részre tagozódik: a fő- és a két szárnyépületre, amelyek a teret egész szélességben kitöltik. A főépület közepén, mintegy kétemelet magasságban a bejárat fölött, van a hatalmas operációs terem, mennyezetétől a padlóig üvegfallal ellátva. A szárnyépületeket a főépülettel egy-egy háromnyílású árkádsor köti össze, (átjárók a túlsó oldalra), a középső nyílás a járművek, a szélsők a gyalogjárók számára. Az áthidalás II. emeletén, mindkét oldalon a kisebb operációs termek nyernek elhelyezést." (Szegedi Szemle, 1929. július 14. 7.) Ekkor még határozottan szerepelt a felépítendő épületek sorában a boncolásokkal kapcsolatos két épület. Az Építési Bizottság 1930. február 25-én tartott XX. ülésén Klebelsberg Kuno gróf a túlköltések és az elmaradó építkezések kapcsán hangsúlyozta, hogy „amint megfelelő fedezettel rendelkezünk, a hullával dolgozó intézeteket is megépítjük". Egyelőre azonban az erre szánt pénzügyi keretet inkább a leszámoló palota kibővítésére akarta fordítani, mert ezáltal nemcsak három, hanem attól sokkal több intézet megfelelő elhelyezését tudja biztosítani, és így felszabadul a reálgimnázium kilenc éve kényszerűségből lefoglalt épülete is (ld. XX. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege). A bizottság későbbi ülésein a téma már nem merült fel. Így az 1921-ben a rókusi elemi iskola Kossuth Lajos sugárút 40. szám alatti épületében lehelyezett intézetek maradtak továbbra is a célszerűtlen és szűkös helyen.

Idegklinika és szemklinika

Az Építési Bizottság 1928. március 28-i IX. ülésén Jakabb Oszkár pénzügyminisztériumi helyettes államtitkár felhívta a figyelmet a beruházásoknál mutatkozó súlyos túlköltésekre. Magyary Zoltán miniszteri tanács szerint az egyetem és minisztérium közös feladata a redukált szükségletek egyértelmű megállapítása. Erre Somogyi Szilveszter polgármester vállalta a klinikákon túlmenően a természettudományi intézetek építési költségeiből a városra jutó 900 000 P-t. Szeged és Debrecen összevetésében azonban keserűen jegyezte meg a két város egyetemi beruházásai közötti

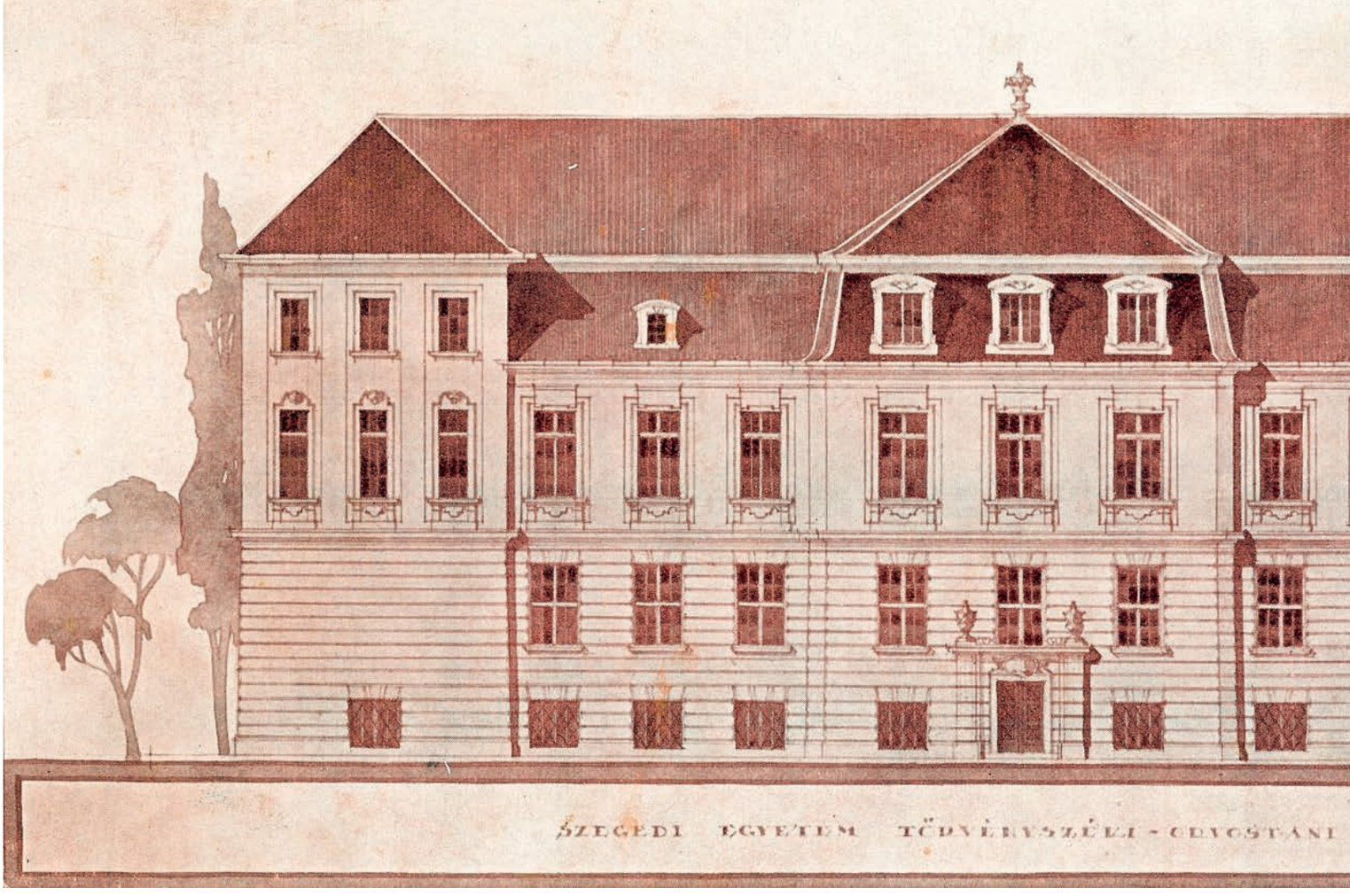

146. kép: Wälder Gyula látványterve a Törvényszéki Orvostani Intézet homlokzatáról

különbségeket. Debrecen hitelből finanszírozta az építkezésekből rájutó részt, Szeged pedig a vállalt pénzügyi hozzájárulásokon túlmenően további súlyos, évtizedekig tartó áldozatokat teljesített az egyetem elhelyezése érdekében. Fokozta a csalódottságát, hogy a tervbe vett klinikák közül már ekkorra világossá vált az idegklinika kényszerű meghiúsulása, a szemklinika megvalósítása pedig már a tervezés során lekerült a listáról (ld. IX. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege).

Alig zajlottak le 1930 októberének végén az egyetemi építkezés záróünnepségei Szegeden, a helyi sajtó már a további építkezések szükségességéről cikkezett: „A Tisza-parti klinikai városrész kibővítése rövidesen aktuális lesz. Kívánatos lenne egy teljesen új szemészeti klinika építése, mert a jelenlegi szemklinikai épület régi, szűk, s épületbeosztása csupán egy kisebbfajta szemkórház kereteinek felel meg. Szükséges lenne egy teljesen új és modern elmeklinika felépítése is, éspedig az árnyas, befásított Újszegeden, mert jelenleg az elme- és ideggyógyászat két helyen, megosztva, ideiglenesen nyert elhelyezést, s a jelenlegi helyiségek nem olyanok, amilyeneket a modern klinikai ápolás feltétlenül megkíván. A klinikai beteglétszám további fejlődésével aztán szükséges lesz természetesen egy második belgyógyászati, szintúgy sebészeti és női klinika, különösen fogászati klinika és külön röntgen intézet építése is; ez a fejlődés – az eddigi jelek szerint – öt éven belül az aktualitás stádiumába fog lépni." (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. december 25. 4.) Azaz a klinikai és elméleti intézeti építkezések első ütemének lezárulta után egyértelműen a szemészeti, valamint az idegklinika felépítése szerepelt a kitüntetett célok között.

Az Építési Bizottság 1930. február 25-én tartott XX. ülésének jegyzőkönyvéből arra is megtalálható a válasz, hogy pontosan miért maradt el az elmeklinika József főherceg téri felépítése. Klebelsberg Kuno gróf az ottani barakkok kisajátítása körüli nehézségeket jelölte meg főokként. Ugyanakkor az elmeklinika felépítésére előirányzott pénzt beleépítették a bel- és gyermekklinikák (külön kórháznak is beillő) elkülönítőinek megvalósításába. Ennek eredményeképpen ez a két klinika a miniszter becslése szerint 40%-kal nagyobb lett, mint Debrecenben (ld. XX. ülés jegyzőkönyvének alább közölt szövege). Az idegklinika felépítésének elmaradása következtében az intézmény elhelyezésében mindössze annyi fejlemény következett be, hogy a Pulcz utca 12. szám alatti telephely mellé sikerült megkapniuk a bőrklinikának a Kálvária sugárút és a Korda utca sarkán felszabaduló, 1921-ig csapatkórházként használt épületét. Így 1930-tól csak az elmegyógyászati részleg maradt a Pulcz utcai telephelyen, az ideggyógyászat pedig a Kálvária sugárút 52. szám alatt nyert elhelyezést (*Almanach* 1930/31. 107.). Korabeli vélemény szerint ez a megosztottság, az ideg- és elmeosztály elválasztása sok hátrányos következménnyel járt, s az lett volna az ideális helyzet, ha egy telken, de két külön pavilonban kerültek volna elhelyezésre az osztályok (Szegedi Napló, 1937. szeptember 8. 4.).

Az egyetem részéről a következő években újabb és újabb elképzelések fogalmazódtak meg a klinika elhelyezésére vonatkozóan. Ilyen felvetés volt az, amely szerint a régi bábaképezde Fodor utcai épületére emeletet húzva alkalmas lett volna a klinika otthonául (Délmagyarország, 1935. szeptember 29. 3.), így a katonaság is visszakaphatta volna a Kálvária sugárúti régi épületét. A tervről két év múlva is beszéltek (Délmagyarország, 1937. június 16. 3.), de semmilyen haladás nem történt a megvalósulása érdekében. 1938 tavaszán pedig épp ellenkezőleg a Kálvária sugárúti épületnek új szárnyakkal és pavilonokkal történő kibővítéséről és a teljes klinika ottani elhelyezéséről dolgoztak ki koncepciót (Délmagyarország, 1938. április 6. 3.). Noha Szily Kálmán február 12-én azt közölte Pálfy József polgármesterrel, hogy a szegedi egyetemi

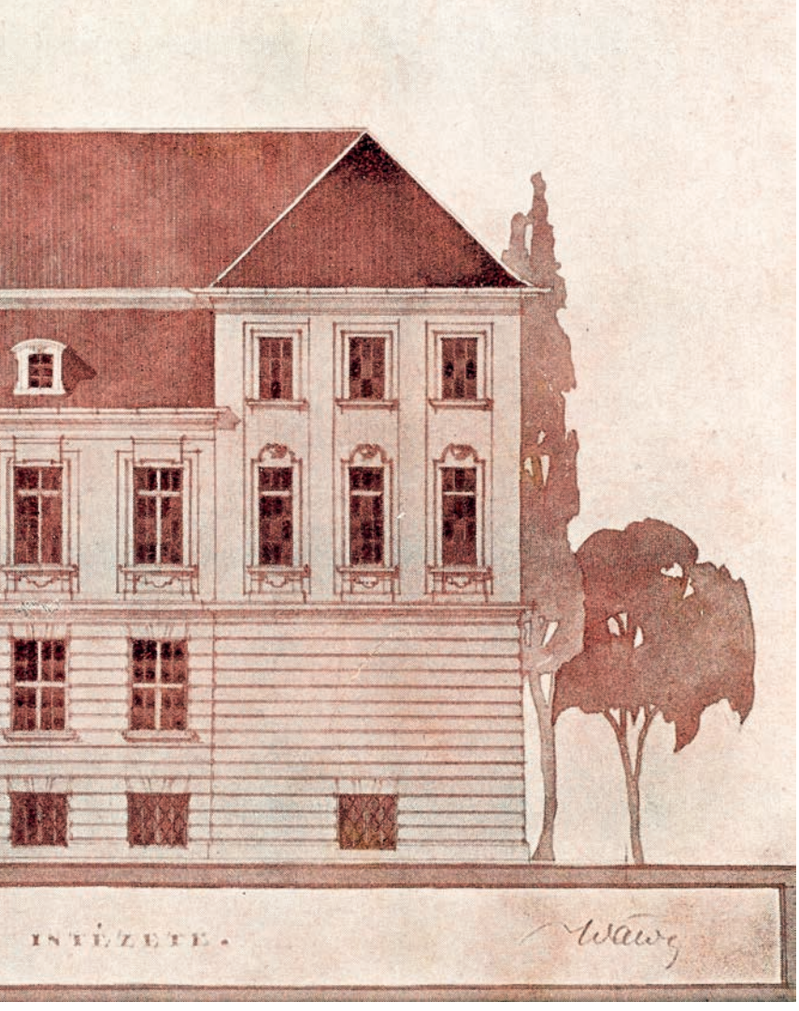

építkezések folytatását az idegklinikával kezdik meg (Szegedi Uj Nemzedék, 1938. február 13. 2.), Hóman Bálint kultuszminiszter pedig arról értesítette a szegedi közvéleményt, hogy 1938-tól kezdve több éven keresztül az állami költségvetésbe nagyobb összegeket, évi 600 000 P-t (Szegedi Uj Nemzedék, 1938. április 6. 3.) vesznek fel a szegedi egyetemi építkezések folytatására (Szegedi Napló, 1938. április 6. 5.), a valóságban ezekből a tervezett és bejelentett beruházásokból semmi sem valósult meg. Közben 1937 őszén azt vetették fel, hogy idegklinikai célra átalakítanák a vas- és fémipariskola Mars téri épületét, ily módon aránylag közel kerülnének egymáshoz az ideg- és elmegyógyászati osztályok. Az épületet azonban nem tartották alkalmasnak a kiszemelt célra (Szegedi Napló, 1937. szeptember 8. 4.).

Az ideg- és elmeklinika megfelelő elhelyezése a városi közgyűlésen is előkerült. Az 1938. január 29-i ülésen Grűner István interpellációjában kérdezett rá: „van-e remény arra, hogy a minisztérium által már több ízben kilátásba helyezett egyetemi építkezések esetleg már az évben folytatódnak?" A polgármester válasza a következő volt: „Az egyetemi építkezések folytatása illetékes helyről nyert értesüléseim szerint a legjobb úton van, az ideg klinikát kívánja a kultuszminiszter elsősorban felépíteni és erre a célra 350 000 P-t a kultusztárca költségvetésébe fel is vett, de arról folynak még a tárgyalások, hogy nem lehetne nagyobb keretet biztosítani. A város hatósága, főispán úr, a képviselő urakkal együtt a legélénkebb figyelemmel kíséri ezeket a város közgazdasági életére rendkívüli nagy hatású kérdéseket és minden erejével azon van és azon lesz, hogy legalább ez a két nagy középítkezés biztosíttassék." (MNL CSML IV.B.1402. fond 66. kötet 58. pont)

A sok ötlet és nyilatkozat ellenére 1939 elejéig mindössze annyi történt, hogy az építkezés helyszínéül az addig hangoztatott régi csapatkórház épülete helyett más, alkalmasabb helyszínt kerestek (Délmagyarország, 1939. január 26. 3.). Szily Kálmán államtitkár 1939. március 1-jén Szegedre érkezett, hogy kijelöljék az idegklinika építkezésének helyét. A korabeli optimista hangvételű szegedi újságcikk szerint az építkezést már a kora nyári hónapokban megkezdték volna (Szegedi Uj Nemzedék, 1939. március 2. 5.). Arról is cikkeztek, hogy az előző évről tartalékolt 600 000 P-n felül az 1939/40. évi állami költségvetésbe újabb félmillió P-t vettek fel a szegedi idegklinika felépítésére (Szegedi Friss Ujság, 1939. május 28. 3.), a kivitelezés mégsem kezdődött el.

A szegedi idegklinika megfelelő elhelyezésének kérdése olyannyira elhúzódott, hogy az országgyűlés felsőházának 1941. december 17-i ülésén is szóba került. Meskó Zoltán szegedi felsőházi tag határozottan kérte az idegklinika mielőbbi felépítését: „A szegedi egyetemmel kapcsolatosan egyszer már felszólaltam itt. Ma is megmondom nyíltan és őszintén, hogy bűnnek és hibának tartottam azt, hogy a Kormányzó Úrról elnevezett egyetem csonkán alapíttatott meg. […] [A magyar állam] nem építette meg az ideg- és elmeklinikát sem. Ezzel szemben azt mondja a költségvetés 143. oldala a kultusztárcával kapcsolatban, hogy a szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem elme- és idegklinikájának elhelyezésével kapcsolatos építkezésre előirányzott költségek »folytatására«. Ott még nem építettek egy követ sem. Igaz, hogy az elmúlt évben – és már öt év óta minden évben – a költségvetésbe fel van véve különféle összeg, de soha egy fillért sem adtak erre a célra. Három évvel ezelőtt Miskolczy Dezső professzort kiküldték külföldre, hogy tanulmányozza az ideg- és elmeklinikákat; hazajött, az építkezési tervet meg is csinálta, építésre azonban nem került sor. […] Ezek után mély tisztelettel kérem a magyar királyi kormányt, a miniszterelnök urat, tegye megfontolás tárgyává ezt a kérdést, tegye lehetővé a szegedi tudományegyetem fejlődését, hogy ezeket az objektumokat, amelyek olyan fontos közérdeket szolgálnak, kiépítsék, […] Építse meg tehát ezeket az épületeket és a központi egyetemet is a kormány, mert hiszen az ő kötelessége megépíteni." (FN 1939–1944. II. 388.)

Hóman Bálint miniszter három nappal később elhangzó válaszában kiemelte, hogy a minisztérium 1942/43. évi költségvetésének tervezetében beruházási célokra 19,5 millió P szerepel, s ebből 5,5 millió P az az összeg, amely a kolozsvári és szegedi egyetemek újjászervezésére áll majd rendelkezésre. „Ez összeg keretében most már megindult a Meskó felsőházi tag úr által szóvá tett szegedi elmeklinikának az építkezése. A tervezési munkálatokra éppen most írtunk ki pályázatot, úgyhogy ez folyamatba tehető." (FN 1939–1944. II. 491.) Az optimista miniszteri ígéretnek megfelelően Tukats Sándor főispán és Pálfy József polgármester budapesti útjukról hazatérve 1942. április 25-én adott nyilatkozatukban beszámoltak arról, hogy a miniszter határozott ígéretet tett az idegklinika építkezésének sürgős megindítására és a tervpályázat kiírását is bejelentette (Szegedi Uj Nemzedék, 1942. április 26. 2.). Tehát a klinika számára jóváhagyott terv ekkor még, dacára az évtizedes előkészítésnek, nem állt rendelkezésre. Négy nappal később a polgármester újabb nyilatkozatából az is kiderült, hogy a klinikát a József főherceg térre, vagyis az eredetileg a bonctani intézetek céljára kiszemelt területen kívánták felépíteni, s ekkor az ottani kislakásokat még mindig nem sajátította ki a város (Szegedi Uj Nemzedék, 1942. április 30. 5.). Az érintett bérlők kilakoltatása nem ment könnyen, hiszen ebben az ügyben május 6-án Pálfy József polgármester elnöklete alatt értekezletet tartottak a városházán (Szegedi Uj Nemzedék, 1942. május 7. 5.). Végül ebből a törekvésből semmi sem valósult meg, és a klinika napjainkig sem készült el.

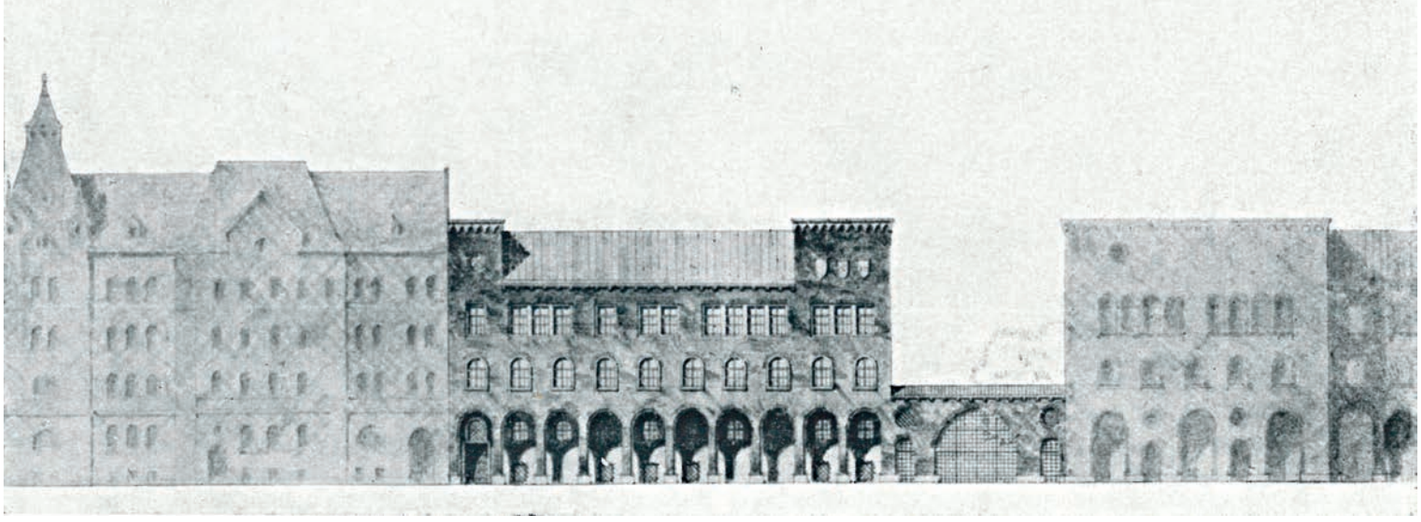

147. kép: Rerrich Béla látványterve a Templom téri D épület homlokzatáról

D épület

A Templom téri intézeti építkezések első szakaszában a tér körülépítését csak a templom főhomlokzatának síkjától délre eső területre vonatkozóan dolgozták ki. Erre készültek el a pályázatok eredményeként az A, B és C épületek tervei. Az építkezés előrehaladtával merült fel a tér keleti oldalán a plébánia bérpalotája és a C épület közötti üres telek beépítésével létrehozható D épület ötlete (147. kép). Itt nyertek volna elhelyezést az orvosi fakultásnak a C épületben helyhez nem jutó további intézetei, ezek közül leghíresebb a Szent-Györgyi Albert által vezetett orvosi kémiai intézet. Feltehetően ennek az intézményfejlesztési ígéretnek komoly szerepe lehetett abban, hogy Klebelsberg Kuno gróf Magyary Zoltánon keresztül sikeresen hívta haza Cambridge-ből az egyre nagyobb hírnevet szerző fiatal tudóst.

A D épület 1928-ban gyorsan kibontakozó terve már a következő év tavaszára bizonytalanná vált. Az Építési Bizottság 1929. május 17-én tartott XVII. ülésén Klebelsberg Kuno gróf a beruházás megvalósítását problematikusnak, majd a következő ülésen, június 8-án már egyenesen kilátástalannak minősítette (ld. XVII–XVIII. ülések jegyzőkönyvének alább közölt szövegei). 1930 januárjában Klebelsberg Kuno gróf hosszabb interjút adott a *Szegedi Szemle* hetilapnak. Ebben összegezte a már elkészült és még kivitelezésre váró beruházásokat: „A kultusztárca szegedi építkezéseit, mint ismeretes, három periódusba osztottuk eredetileg is. Az elsőbe tartoztak a klinikák, amelyek már elkészültek; a másodikba a Templom tér épületei, amikből a belvárosi plébánia mellé kerülő, úgynevezett D épület még hiányzik; a harmadik periódus a Wälder-tervezte bonctani és törvényszéki orvostani fakultások [intézetek] épületei, az elmeklinika és a szemklinika kifejlesztése." A következő évekre vonatkozóan kijelentette: „1931 júliusában kerül sor a D épületre és talán még a harmadik periódus valamelyik objektumára, de ezekre nézve ma még nem tehetek semmiféle kötelező nyilatkozatot. Közben persze lesznek »műsoron kívüli« építkezések is: mindez egyelőre még csak tervezgetés. Valószínű, hogy Templom tér további kiképzéseképpen a tér nyugati oldalán (a püspöki intézmények mellett), az egyetemi épületek stílusában nagy lakóházat emelünk az egyetem tanári kara számára. Ennek a teleknek felét már megszereztük; a másik részén még földszintes házacskák állanak." (Szegedi Szemle, 1930. január 30. 1–2.) A miniszter nyilatkozata világosan tükrözi, hogy a Wälder Gyula által a József főherceg térre tervezett két boncolással kapcsolatos épület, valamint az elmeklinika és a szemklinika kivitelezése bizonytalanná vált, helyette a dóm mellé tervezett D épület és az egyetemi oktatók lakásainak felépítése került előre a fontossági sorban.

A D épület késlekedése folytán az abban elhelyezni tervezett orvosi kémiai intézetet végül csak 1935-ben sikerült a felsőipariskolából a Templom térre költöztetni. Erre lehetőséget az nyújtott, hogy ettől az évtől kezdve Szent-Györgyi Albert helyettesítés keretében töltötte be a szerves- és gyógyszerkémiai intézet vezetését is, s annak a területéből alakította ki az orvosi kémiai intézet helyiségeit. A D épület felépítése a későbbiekben is többször foglalkoztatta a szegedi egyetem vezetését. 1937-ben azonban már más intézmények elhelyezése vetődött fel az épületre vonatkozóan. Egy ez évi tudósítás szerint itt kapott volna helyet az egyetem Gazdasági Hivatala és a fogászat (Délmagyarország, 1937. június 16. 3.). E módosítás azzal függött össze, hogy az orvosi kémiai intézetnek Szent-Györgyi Albertnek köszönhetően időközben már sikerült helyet találni a teret délről lezáró szárnyban. A D épület felépítésének igénye az egyetem részéről mindenesetre a következő években, sőt még 1941–1943 között is, rendszeresen felmerült (Délmagyarország, 1942. október 18. 2.).

Templom tér teljes körülépítése

A Templom téri építkezés előrehaladtával felmerült az az elképzelés, hogy folytatni kell a dóm főhomlokzatának síkja mögötti oldalak körbeépítését a frissen elkészült épületek stílusában és magasságában (Vajda 2018/6. 30.). Az így létrejövő három oldalon a tér egyetlen megmaradt eredeti épületéhez, a plébániaépülethez csatlakozó közegészségtani intézet, az egyetem új központi épülete és a zenepalota nyert volna kialakítást (Rerrich 1933. 93.) (148–150. kép). Ez az elképzelés összefüggött egyrészt a szegedi ítélőtábla vonzáskörzetének a bajai törvényszékkel történő esetleges kibővítésével felmerülő elhelyezési igénnyel (Szegedi Napló, 1931. január 6. 3.). Ez a körülmény az 1921-ig használt Dugonics téri táblaépület visszaadását igényelte, az egyetemnek tehát új központi épületről kellett gondoskodnia. Másrészt összefüggött a debreceni egyetemnek ekkor zajló nagyszabású építkezésével (Béres et al. 2021. 36–38.), ami a szegediek számára szintén új, az 1921 óta használtnál tágasabb, reprezentatívabb központi épület lehetőségét vetette fel. Mindenesetre a Rerrich Béla által elkészített tervek szerinti teljes körülépítésről a gazdasági világválság minden megpróbáltatása ellenére még 1931 elején is két éven belül megvalósuló beruházásként írt a szegedi sajtó. Azt is tudni vélték, hogy az új központi épületben nyer elhelyezést a Rektori Hivatal, a Gazdasági Hivatal és a Quaestura, míg az ítélőtábla régi épületében lévő karokat a volt leszámoló palotában helyezik el. Azaz nemcsak a bölcsészeti és matematikai intézeteket, de a jogi kart is a Szukováthy térre szándékoztak beszorítani (Szegedi Napló, 1931. január 13. 2.; Szegedi Uj Nemzedék, 1931. január 13. 2.).

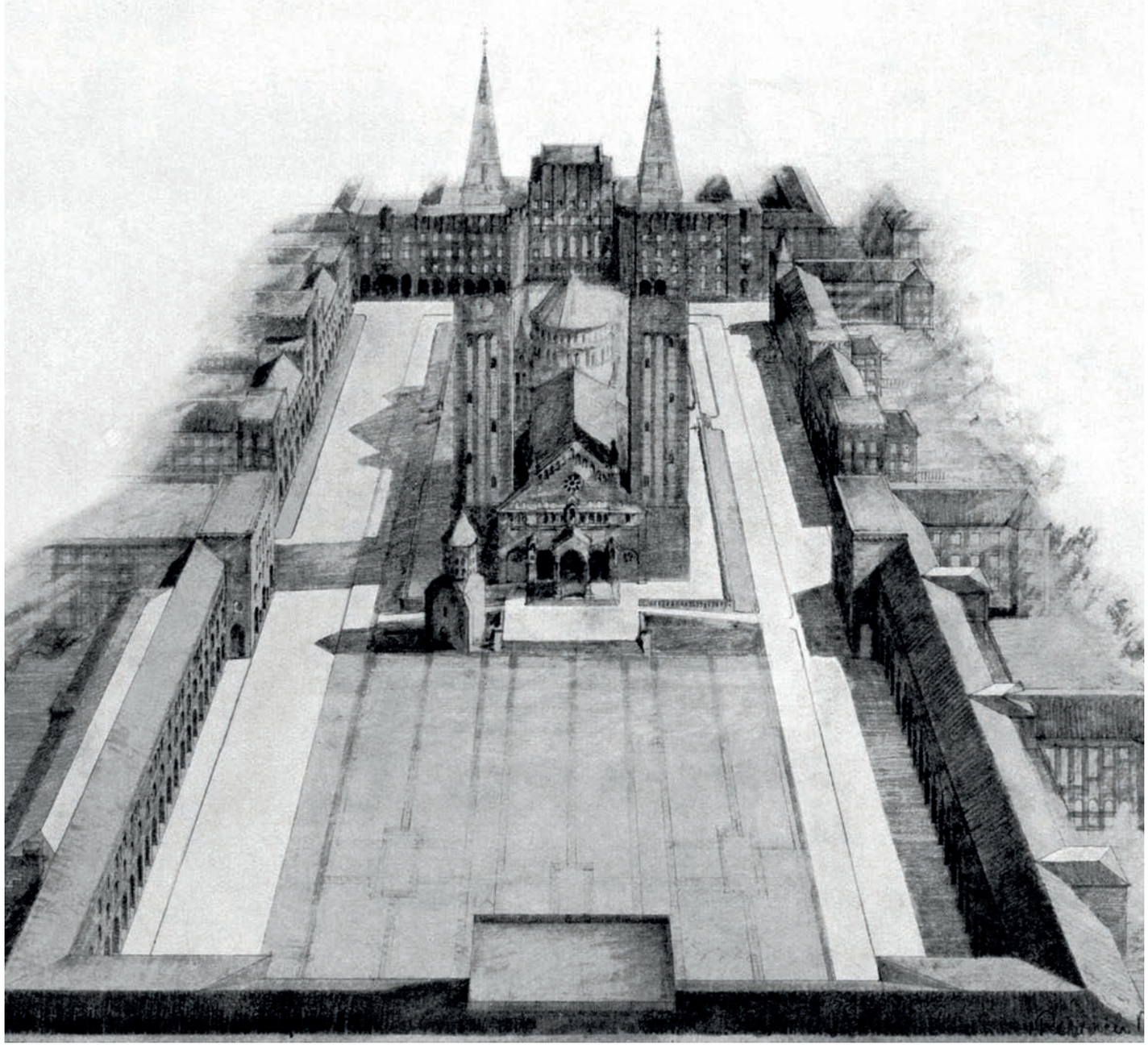

148. kép: Rerrich Béla madártávlati látványterve a Templom tér teljes körülépítésére

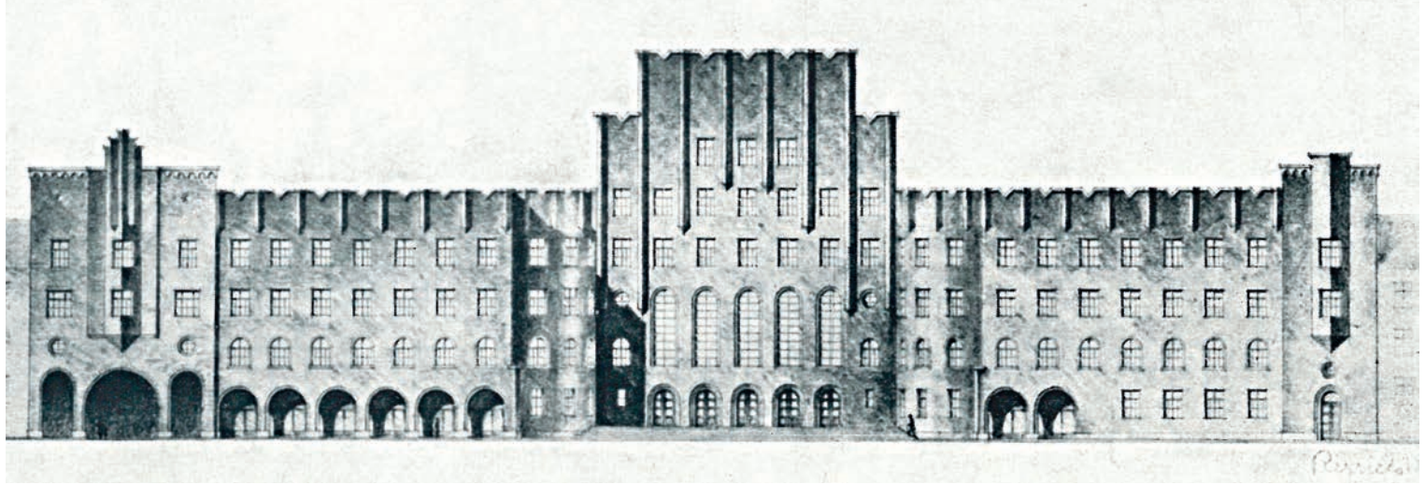

149. kép: Rerrich Béla látványterve a Templom téri zenepalota homlokzatáról

Rerrich Béla a Templom téri építkezés befejezése előtt, 1929 végére dolgozta ki az épületek folytatásának részletes terveit. A tér északi oldalára vonatkozó terveket látványos homlokzati rajzokkal elsőként 1930 januárjában ismertette a Szegedi Szemle (Tonelli 1930. 8–9.).

Feltehetően az 1931. júniusi országgyűlési választások kampányának is szerepe lehetett abban, hogy a tér teljes körülépítésére vonatkozó tervekről, valamint az orvoskar elméleti intézeteinek még hiányzó épületeinek a belvárosi plébánia melletti üres telken történő felépítéséről június folyamán jelent meg a legtöbb cikk

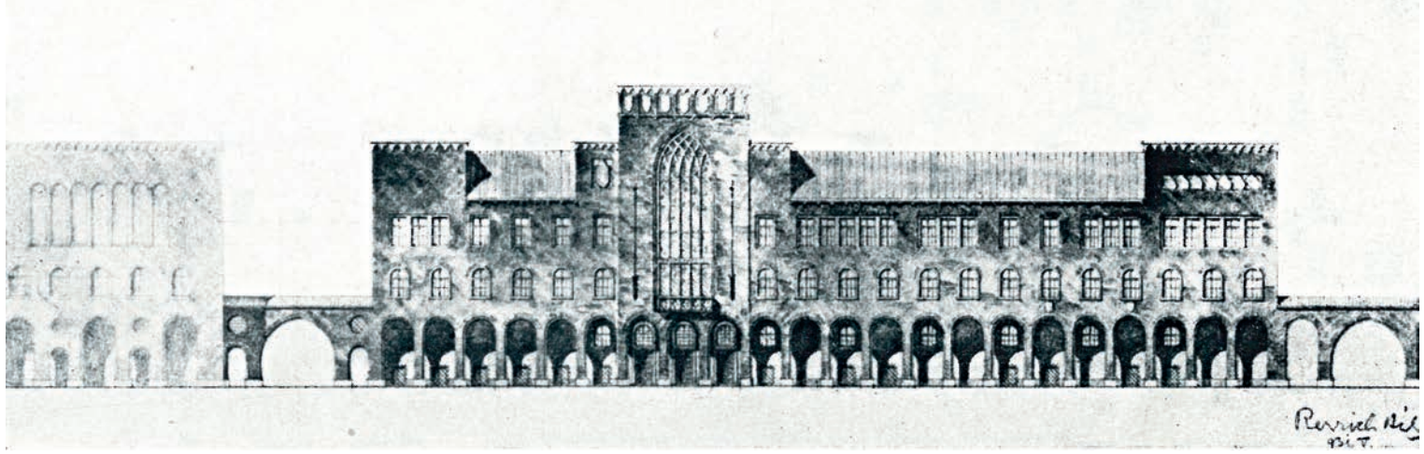

150. kép: Rerrich Béla látványterve a Templom téri egyetemi központi épület homlokzatáról

(Szegedi Napló, 1931. június 6. 7.). Klebelsberg Kuno gróf arról tájékoztatta a sajtót: „Előkészítettük két évre az építkezéseket. Tárgyalni kellett még idejében, mert a legjobb akarat mellett is megtörténhetett, hogy a városkapu építésére június 10-én írtuk ki a versenytárgyalást, és július 10-én már meg kell kezdeni az építkezést. Most már az 1932. évi építési programot is megállapítottuk. Tárgyaltunk a központi egyetem és a biokémiai intézet építéséről, és már az 1933. évi építési kampány előkészítése is megkezdődött. Közel kétmillió P-s építkezést fogunk végrehajtani a következő évben." (Szegedi Napló, 1932. június 7. 3.) Klebelsberg Kuno gróf hangsúlyozta: „A szegedi egyetemi építkezésekre fordítandó összeg az 1932/33. évi állami költségvetésben nyer fedezetet. Jakabb Oszkár pénzügyminiszteri államtitkár, aki ezen az ülésen a pénzügyminisztert képviselte, megígérte, hogy az Építési Bizottság határozatát pártolólag terjeszti majd fel a pénzügyminiszterhez, hogy ne legyen semmiféle akadálya a nagyszabású kultúrtervek mielőbbi megvalósításának." (Szegedi Uj Nemzedék, 1931. június 7. 2.) Az 1931. június 28–30-án megtartott országgyűlési képviselőválasztások eredményeképpen előállt kormányváltás következtében Klebelsberg Kuno gróf is megválni kényszerült a minisztérium vezetésétől. Így amikor a kultusztárca vezetésétől megválva 1931. október 2-án már „csak" mint országgyűlési képviselő a szegedi Lloyd dísztermében a helyi kereskedőkkel tartott nagygyűlésen is kitért a tervezett építkezésre: „kijelentette, hogy ha az egyetemeket ki nem építették volna, akkor arra talán még 20 évet is kellett volna várni. Bethlen azért ment Debrecenbe, s én azért jöttem Szegedre képviselőnek, hogy ebben a két, százezres lakosú városban olyan intézményeket létesíthessünk, ami nagy mértékben segíti elő az idegenforgalmat, mert Szeged évente négymillió P bevételhez jut az egyetem s egyéb közintézményei révén. Tiltakozom az ellen, hogy a szegedi egyetemi építkezéseket egyesek úgy állítsák be, mintha azok az állam pénzügyi helyzetét megronthatták volna." (Szegedi Uj Nemzedék, 1931. október 4.2.) Sajnos az egyre súlyosabbá váló világgazdasági válság azonban elsodorta a terv megvalósítását. Az elkészült térről összeállított 1932-es kötetben Ybl Ervin hangsúlyozta a mielőbbi folytatás és befejezés szükségét: „Most még csak az hiányzik, hogy a gyönyörű tér a templom oldalain és a szentély mögött is méltó folytatást kapjon. Hasonló stílusban micsoda monumentális lezáródást kaphatna a nemes építészeti kompozíció a Fogadalmi templom körül. Reméljük, szerencsésebb pénzügyi viszonyok között erre is sor kerül. Rerrich Béla már elkészítette ezekre az épületekre a terveket." (Ybl 1932a. 15.)

A gazdasági és pénzügyi világválság következtében beszűkült állami és városi pénzügyi lehetőségek miatt Hóman Bálint kultuszminiszter 1933 nyarán arra kényszerült, hogy feloszlassa az Építési Bizottságot, amely 1926–1931 között a beruházásokat irányította, és a különböző versenytárgyalásokra, árlejtésekre benyújtott vállalkozói ajánlatokat bírálta el. A bizottság a feloszlatás előtt utoljára 1931 nyarán ült össze. A feloszlatást elrendelő miniszteri leirat kézhezvétele után Somogyi Szilveszter polgármester tájékoztatta a szegedi sajtót: „Az Építési Bizottság feloszlatásának az okát nem ismerem, mert a kultuszminiszter csak magát a tényt közölte velem, de indítóokait nem ismertette leiratában. A bizottság megszüntetésének különösebb jelentőséget nem lehet tulajdonítani, mert »szükség esetén minden pillanatban ismét könnyen összeállíthatja a miniszter a bizottságot«, de a váratlan feloszlatás teljes joggal elkedvetleníthet mégis minden szegedit, mert esetleg azt is kiolvashatja belőle, hogy a kultuszminiszter végérvényesen erre a mostani szomorú nincstelenségre kíván berendezkedni, és nem is gondol arra, hogy megfordulhat az idő, hogy lehetőség nyílhat még az építkezések folytatására. Az állam tulajdonképpen tartozik még Szegednek a város által felajánlott és túlnyomó nagyrészben már ki is fizetett hozzájárulásáért építkezésekkel, hiszen az építési program egy része még megvalósításra vár. Nem épült fel a szemészeti klinika, az elmeklinika, nem épült fel a bonctani intézet, az elméleti orvostani intézet. Számításom szerint az állam mintegy másfélmillió P értékű építkezéssel tartozik a városnak, mi viszont 250 000 P-vel tartozunk még a megajánlott hozzájárulásból." (Délmagyarország, 1933. június 24. 3.)

A válság elmúltával újból feléledtek a szegedi remények. 1936 karácsonyán Kertész K. Róbert utalt visszaemlékezésében azokra: „Klebelsberg Kuno teljes joggal gondolt arra, hogy a tér templom mögötti záróépületsorát az amerikai támogatás felhasználásával építheti fel. Művét a közbejött politikai akadályok miatt nem fejezhette be, ami nagy szomorúságot jelent nemcsak Szeged, hanem az egész ország számára is. Annál nagyobb örömmel hallunk most arról, hogy újabban ismét előtérbe kerültek ezek a régi tervek, és komoly tárgyalások folynak azok megvalósítása érdekében." (Délmagyarország, 1936. december 25. 12.) Sajnos az optimista nyilatkozat ellenére is elmaradt az orvosi fakultás még hiányzó intézetei és klinikái, valamint a központi épület megvalósítása.

11. Zárókőletétel, avatóünnepség (1930)

Az építkezés végéhez közeledve 1930. október 23–26. között nagyszabású rendezvénysorozat keretében történt a szegedi közés felsőoktatási építkezések avatási ünnepsége. 23-án reggel tábori mise keretében szentelték fel a Templom téri püspöki intézmények külső homlokzatán elhelyezett Szent Imre és Szent Gellért szobrokat (Szegedi Friss Ujság, 1930. október 24. 1.). A két szent kiválasztása összefüggött egyrészt a Szent Imre Kollégiummal, másrészt az 1030-ban alapított csanádi püspökség központjának és főpapjának 1923-as kényszerű Szegedre költözésével. Vagyis a

151. kép: Klebelsberg Kuno gróf és kíséretének érkezése Szegedre

152. kép: Aigner Károly főispán köszönti a pályaudvaron Horthy Miklós kormányzót és a kíséretében lévő kormánytagokat

szobrok a folyamatosság és az ifjúságpasztorációs program kifejezései voltak. Klebelsberg Kuno gróf miniszter Petri Pál államtitkár, Kertész K. Róbert és Szily Kálmán helyettes államtitkár, Haász Aladár miniszteri tanácsos és Kultsár István miniszteri titkárból álló szűk kíséretével (Gyuricza 2021. 11.) együtt 23-án délben repülőgéppel érkezett Szegedre (Szegedi Friss Ujság, 1930. október 23. 2.). Ez lehetőséget teremtett számára a Duna–Tisza közi tanyavilág népiskolai és a Szeged belvárosában emelt egyetemi épületek madártávlatból való szemlélésére. Özvegye, Botka Sarolta emlékiratában ennek az érzelemdús eseménynek állított emléket: „A tér fölavató ünnepélyére 1930 őszén repülőgépen ment le Szegedre. Akik akkor mellette lehettek emlékeznek arra a túláradó örömteli meghatottságra, amellyel a tanyák világában előtűnő iskoláiban gyönyörködött." (SZTE KK Ms. 2124. 56.) (151. kép)

Másnap, október 24-én a városháza dísztermében ünnepi közgyűlés avatta díszpolgárrá Klebelsberg Kuno grófot a város kulturális és oktatási fejlesztése terén kifejtett munkásságáért (Szegedi Friss Ujság, 1930. október 25. 5.). Kováts Ferenc rektor felidézte az egyetem 1919-ben Kolozsvárról történő erőszakos elűzésének körülményeit (*Beszámoló* 1933. 76–78.), Klebelsberg Kuno gróf pedig *Az egyetem viszonya székhelyéhez és vidékéhez* című előadását tartotta meg (Szegedi Ujság, 1930. október 25. 1.): „Sokat megtettünk már, de maradtak még feladatok. Sajnos, szemklinikánk nincsen. Épp így nélkülözzük a törvényszéki, bonctani intézetet. A jogi kar különálló épülete, az önálló központi épület is hiányzik. De a nagyobb rész már megvan. E részek létrehozása óriási áldozat volt az állam és a város részéről. Szeretnék most a szemébe nézni azoknak, kik az egyetem alapításakor gúnyolódni mertek. Álljanak ma a rektor és az egyetem tanácsa elé, s

becsméreljék most e művet. De hogy az egyetem ily naggyá lett, jórészben a tanárok érdeme is. Itt a tanárok sem ülnek olimposzi magasban a diák felett, hanem ismerik, szeretik, megértik az ifjúság mentalitását. Adja Isten, hogy az általam elvetett mag növekedjék, szaporodjék, s viruljon a magyar televényben." (Szegedi Friss Ujság, 1930. október 25. 2.) Az egybehívott főpapi méltóságok jelenlétében megemlékeztek a Fogadalmi templom felépítésének megünneplése alkalmából az 1879. évi tragikus árvíz után tett templomépítési ígéret teljesítéséről.

Október 25-én reggel szentelték fel a Fogadalmi templomot és a Dömötör-torony oldalában Zala György által alkotott Nemzeti Megújhodás emlékművét, a rókusi iskolában az ötezredik népiskolai tantermet, majd a tér árkádjai alatt elhelyezett Nemzeti Emlékcsarnokot avatták fel (Szegedi Friss Ujság, 1930. október 26. 3.). Botka Sarolta, Klebelsberg Kuno gróf özvegye visszaemlékezésében így idézte fel az ünnepi pillanatokat: „Amikor a székesegyház és a város összes harangjai megkondultak, megindult a napsütötte, általa alkotott téren a fölvonulás a kormányzó előtt, külön az egyház, a város, az egyetem és az alkotók díszes menetei. Klebelsberg vezette az alkotók menetét, mellette haladtak a dóm és a tér építőművészei. Foerk, Rerrich, Dohnányi Ernő, a *Szegedi mise* alkotója, és utána a többi alkotók, festők, szobrászok, iparművészek, építőmesterek, orgonaépítők, pallérok, szakiparosok, előmunkások hosszú menetben az utolsó napszámosig, mindmind valamennyien, kik részt vettek a közös nagy munkában, akiket mind, mint alkotó munkatársait vezetett az államfő elé (152–157. kép). A virágba borult hatalmas tér megtelt az ünneplőkkel – ezek ajkán szállt a magasba a Himnusz, s a teret betöltő tömeg az államfő, a kormány tagjai, törvényhozók, egyházi főméltóságok, a papság, a város képviselői, az egyetemi küldöttek, a diákság, a polgárság egyetlen felemelő közös nagy érzésben forrott össze – a nemzeti erők összefogása – Klebelsberg gyönyörű művének láttára. Ez volt az alkotó Klebelsberg életének talán a legszebb napja." (SZTE KK Ms. 2124. 56–57.)

153. kép: Horthy Miklós kormányzó Wlassics Gyula, a felsőház elnöke és Vértessy Sándor a kormányzói kabinetiroda vezetője társaságában fogadja a köszöntéseket a szegedi pályaudvaron

154. kép: Klebelsberg Kuno gróf és József főherceg megérkezése a Templom térre

155. kép: A Templom téri épületek felavató ünnepségén Klebelsberg Kuno és az alkotók: Foerk Ernő, Dohnányi Ernő, Rerrich Béla

156. kép: Horthy Miklós kormányzó és a díszvendégek sátra a Templom téri avatóünnepségen

157. kép: Kováts Ferenc rektor ünnepi beszéde

A tér eszmei mondanivalóját Klebelsberg Kuno gróf avatóbeszéde is világosan meghatározta: „A szegedi Templom tér nemcsak a magyar tervszerűségnek és együttműködési készségnek lesz szimbóluma, hanem az egyetemi gondolat egyik diadalának is." (Pesti Napló, 1928. november 18. 1–2.; Klebelsberg 1929. 120.; T. Kiss 1999. 189.) „Mindnyájunkat, kicsiket és nagyobbakat, egy nagy érzés fogott egy szoros munkaközösségbe egybe, az a vágy, hogy nemzetünknek valami maradandó becsűt alkossunk, ami hirdesse késő utódainknak is, hogy ez a trianoni nemzedék nem csüggedt el, hanem férfiasan szemébe nézett a mostoha végzetnek. Legyen ez a tér egy téglába épített, kőbe vésett, ércbe öntött hatalmas »Nem, nem soha!«." (Klebelsberg 1931. 286.; T. Kiss 1999. 229.; Pesti Hírlap, 1930. október 26. 2.; Pesti Napló, 1930. október 26. 6.) Ezt a gondolatiságot Kertész K. Róbert helyettes államtitkár bővebben is kifejtette a Nemzeti Emlékcsarnokot bemutató füzetben: „Ez a Nemzeti Emlékcsarnok nem egyéb, mint egy lelki értelemben máris integer Magyarország, mert azt tárja a világ elé, hogy ezek a lánglelkű nagyok az egységes Nagy-Magyarország szülöttei, egy szétszakíthatatlan, nagy egységes kultúra szülöttei, katonái és reprezentánsai. Ez a Nemzeti Emlékcsarnok nem kerülhetett volna méltóbb helyre, mint a Magyar Alföld szívébe, Szegedre, ebbe a színmagyar városba, amely ötven évvel ezelőtt olyan katasztrófát állott ki, amely majdnem elsöpörte a föld színéről, s amely csapásból ez a város főnix madárként, hatalmas szárnycsapásokkal, megújult erővel, szebb és nagyszerűbb élettel emelkedett föl." (Kertész 1930. 2.) A szegedi építkezések nemzetpolitikai jelentőségére a fővárosi sajtó is kitért, s az ünnepi hétről beszámolva hangsúlyozták: „[Szeged] ígéret arra, hogy az ország is feltámad még úgy, ahogyan Szeged a nagy árvíz után feltámadott" (Pesti Hírlap, 1930. október 26. 2.).

Az október 25-i szegedi ünnepségek végén a Templom téri elméleti intézetek falában emléktáblát avattak, amelynek felirata „Menedéket talált az elűzött egyetem 1930" egyértelműen utalt az egyetem Kolozsvárról történő elűzésére. A kormányzó a következő szavak kíséretében tette meg a zárókőre a Templom téri építkezést jelképesen lezáró kalapácsütést: „Állítsa az új hajlékot az egyetem a magyar tudás és a magyar jövő szolgálatába." (Délmagyarország, 1930. október 26. 8.)

A szegedi avatóünnepségek részletes programja
(Szegedi Uj Nemzedék, 1930. október 19. 9–10.; SZTE KK Ms.667. Tájékoztató az 1930. október 24–25-én végbemenő egyetemi záróünnepekről)

október 22. (szerda)	
17.30	Angelo Rotta nuncius érkezése és fogadása a pályaudvaron
18.00	Ünnepélyes Veni Sancte az alsóvárosi Havas Boldogasszony-templomban
október 23. (csütörtök)	
8.00	Szentmise a Templom téren
9.00	Szent Imre herceg szobrának leleplezése a Templom téren
12.00	Klebelsberg Kuno gróf megérkezése és fogadása a reptéren
18.00	Alföldi katolikusok első díszgyűlése a Tisza szálló nagytermében
20.00	Ünnepi vacsora Klebelsberg Kuno gróf, az egyetemi tanárok és a meghívott vendégek részére a Tisza szálló nagytermében
október 24. (péntek)	
6.30	Fogadalmi templom felszentelése
10.00	Első szentmise a felszentelt Fogadalmi templomban (Dohnányi Ernő pályadíjnyertes *Szegedi miséj*ének első előadása)
11.00	Egyetemi zárókőletételi ünnepség az egyetem központi épületének dísztermében
12.00	Szeged szabad királyi város törvényhatóságának díszközgyűlése a városháza közgyűlési termében
15.00	Foederatio Americana díszközgyűlése a piarista gimnázium dísztermében
17.30	Serédi Jusztinián hercegprímás érkezése és fogadása a pályaudvaron
18.00	Alföldi katolikusok második díszgyűlése a városháza közgyűlési termében
20.00	Orgonahangverseny a Fogadalmi templomban
21.00	Szent Gellért Velencéből hazahozott ereklyéjének ünnepélyes elhelyezése a Fogadalmi templomban
október 25. (szombat)	
8.00	Horthy Miklós kormányzó érkezése és fogadása a pályaudvaron
8.30	Katonai ünnepély a Mars téri laktanyában
9.30	Ünnepélyes szentmise a Fogadalmi templomban
12.00	A Nemzeti Megújhodás emlékművének leleplezése a Templom téren
14.00	Az ötezredik népiskola felavatása a Kossuth Lajos sugárúti rókusi iskolában
15.00	A Nemzeti Emlékcsarnok felavatása és az egyetem zárókövének letétele Klebelsberg Kuno beszédével
21.00	A város közönségének tisztelgő felvonulása a kémia intézet erkélyén álló kormányzó előtt
október 26. (vasárnap)	
9.00	Szentmise a Fogadalmi templomban (Király-König Péter *Fogadalmi miséj*ének előadásával)
10.30	VII. Alföldi Katolikus Nagygyűlés a Templom téren
17.00	Ünnepélyes *Te Deum* a Fogadalmi templomban
20.30	Katolikus sajtóest a Tisza szálló nagytermében

12. Kitekintés: 1931-es emlékművek, Rerrich tér rendezése, Hősök kapuja, zenélő óramű és Szent György-szobor

Egyetemépíttetők emlékműve

Már 1929-ben, az építkezések befejezése előtt felmerült az ötlete annak, hogy a nagyszabású beruházásban vezető szerepet betöltő személyek érdemeit a város egy emléktáblán örökíti meg. Szeged város közgyűlésének 1929. október 23-i ülésén határozatot hoztak, hogy „a Ferenc József Tudományegyetem Szegedre telepítésének útjait egyengető, majd a Tisza-parti városrész kiépítésén határtalan akaraterővel munkálkodó férfiak érdemeit az egyetem egyik épületének falába elhelyezendő domborművű emléktáblán megörökíti. Felhatalmazza egyidejűleg a közgyűlés a város polgármesterét, hogy egy szűkebb pályázat eredménye alapján valamely országos nevű szobrászművészt 15 000 P keretén belül a dombormű elkészítésével megbízzon, és a kialkudott árat annak idején a művész kezeihez kifizesse. […] Lantos Béla törvényhatósági bizottsági tag indítványozta, hogy a kultuszminiszter úr érdemeinek megerősítésével kapcsolatban történjék gondoskodás Aigner Károly és Somogyi Szilveszter polgármester érdemeinek megerősítéséről is.” (MNL CSML IV.B.1402. fond 57. kötet 520. pont)

A kezdeményezés hatására Szentgyörgyi István szobrászművész 1930-ra *Egyetemalapítók* címmel 200x300 cm méretű bronz domborművet készített, amely a kolozsvári egyetem Szegedre telepítését és az ennek nyomán meginduló építkezések emlékét őrzi. 1930-ban Szentgyörgyi szerepeltette a Szinyei Társaság őszi, jubileumi tárlatán. 1931-ben öntötték bronzba, májusban szállították Szegedre (158. kép). A csoportban balról jobbra haladva: Korb Flóris, Gaál Endre, Várhelyi József, Glattfelder Gyula, Somogyi Szilveszter, Klebelsberg Kuno, Aigner Károly, Tóth Károly, Rerrich Béla szerepel. Helyéül a kémiai intézetnek a Gizella tér felőli falát jelölték ki. 1931. május utolsó hétvégéjén felállították (Szegedi Napló, 1931. június 2. 5.), de hivatalos és ünnepélyes felavatására nem került sor, mert az ábrázolt személyek Tóth Károly kivételével akkor még éltek (Tóth 1993. 189.). A domborművet 1950 után eltávolították, de legalább nem semmisítették meg. A múzeum őrizte a vármaradvány udvarán (Tandi 1989. 15.), s a rendszerváltás közeledtével 1988 nyarán előbb a Fekete ház kapualjában helyezték el, majd onnan 1989. március 16-án visszakerült eredeti helyére (Délmagyarország, 1989. március 17. 10.).

Klebelsberg-emléktábla

A szegedi egyetem tanárainak adakozásából 1931 tavaszára Klebelsberg Kuno gróf iránti tisztelet jeléül a szegedi egyetemi építkezések terén kifejtett munkásságát megörökítendő fehér mészkőből emléktábla készült, amelyet a Gizella térről a Templom térre átvezető Szent Gellért-kapu keleti boltíve alatt, a Nemzeti Emlékcsarnok bejáratánál helyeztek el (ld. hátsó borító). A Rerrich Béla és Ohmann Béla által megtervezett emlékmű a Klebelsberg-család grófi címerét ábrázolja és a „Te saxa loquuntur” (magyarul: „A kövek rólad beszélnek”) szállóigét idézi (Szegedi Napló, 1931. május 12. 3.). A kifejezés eredete Lucanus *Pharsalia* VI. könyv 618. sorának szófordulatára vezethető vissza (Tóth 1906. 310.). Az eredeti szállóige átfogalmazott, a szegedivel teljesen megegyező variánsa Salzburgban Zsigmond érsek által készített

158. kép: Szentgyörgyi István *Egyetemalapítók* című domborműve

131 m hosszú alagút bejáratánál lévő főpapi dombormű fölött (Tóth 1901. 309.) 1774 óta olvasható kőtáblán szerepel (Steinhauser 1889. 555.).

A felavatás a miniszter jelenlétében 1931. május 14-én Kováts Ferenc rektor vezetésével egyetemi tanárok és hallgatók körében tartott megemlékezésen történt (Szegedi Friss Ujság, 1931. május 12. 1.). Az ünnepséget szűkkörű, bensőséges házi rendezvénynek tervezték, ennek ellenére a város széles közönsége és budapesti vendégek is részt vettek rajta. Az avatás napján megjelenő szegedi sajtó is vezércikkben ösztönözte a részvételt a fél egykor kezdődő eseményen a lakosság számára (Szegedi Napló, 1931. május 14. 1.). Klebelsberg grófot a szegedi útra elkísérte a Magyar Atlétikai Club (MAC) Régi Gárdája is (Szegedi Napló, 1931. május 13. 3.).

A tanári kar nevében Menyhárth Gáspár, az egyetem első szegedi rektora mondott beszédet, amelyben méltatta a miniszter munkásságát: „Aki Magyarország utolsó tíz esztendejét nyitott szemmel élte át, vagy átlapozza e tíz év történetét, ha elfogulatlan szemlélő vagy olvasni tudó, meg kell látnia és olvasnia kell, hogy ezekben az években a népművelés mezejétől a középfokú és szakoktatás hegyoldalán át a tudományok, a felsőoktatás fellegváráig az alkotásoknak, az intézményeknek olyan sora létesült részint régi mulasztások helyrehozására, részben a jelen érdekében, részint pedig a jövő számára, mely ennek a korszaknak örök büszkesége és történelmi érdeme marad. De ezzel együtt azt is meg kell látnia a szemlélőnek és olvasnia kell az olvasónak, hogy ezeknek az alkotásoknak és intézményeknek az életre hívása – ami a magyar nemzeti művelődés reneszánszát jelenti – az ezer sebből vérző, megcsonkított, kirabolt országnak, előbb tőle kikönyörgött, kiostromolt, utóbb meggyőződéses áldozatkészségből való életre hivatása […] Gróf Klebelsberg Kuno miniszter úrnak az érdeme.” (*Beszámoló* 1933. 95.)

Menyhárth Gáspár szavaira a jelenlévő miniszter (Szegedi Friss Ujság, 1931. május 13. 3.) röviden mondott köszönetet. A kitüntetést hálás szívvel fogadta el, de olyannak tekintette, amelyet a vezetése alatt dolgozó segítőtársak érdemeltek ki: „Ha egy ezred jól küzd, miután minden egyes vitézt kitüntetni nem lehet, az ezred zászlajára alkalmazzák a kitüntetést. Ilyen értelemben fogadom én hálásan azt a nagy kitüntetést, amiben engem részesítenek.” (Szegedi Napló, 1931. május 16. 3.) Hálával emlékezett meg a városról, amely „erején felüláldozott az egyetemért”, és megállapította, hogy hősi munkát végeztek a Kolozsvárról kiüldözött egyetem tudós tanárai is, akik megfosztva a tudományos kutatás eszközeitől, mégis folytatták munkájukat a magyar kultúráért: „Csak a görög tragédiának drámai alakjai hasonlíthatók össze a szegedi Ferenc József Tudományegyetem tanáraival akkor, amikor ők Szegeden megjelentek megfosztva a tudományos kutatás minden lehetőségétől. Lelkükben magukkal hozták a hitet a jövőbe és a magyar határok minden szeretetét. Nemeslelkűségük és a tudományosságuk sorra megnyerte az illetékes tényezők bizalmát és szeretetét. Áldozott elsősorban erején felül Szeged városa. Szeged városát illeti elsősorban a hála ezért. Áldozott igen nagy mértékben, a mai rossz helyzethez viszonyítva rendkívül nagy mértékben a magyar nemzet, az állam. Én, mint a miniszter szó is mutatja, amely szolgát jelent, ennek a nemzetnek a szolgája, észrevettem a tanároknak a tudományos munkásságát a nemzet politikai munkássága között.” (Szegedi Uj Nemzedék, 1931. május 16. 2.) Ennek a munkának

az eredménye, hogy a Rockefeller Alap 119 000 dollárt juttatott a szegedi egyetem tudományos intézeteinek felszereléseire és 36 000 dollárt ezeknek az intézeteknek a fenntartására. Ezért az eredményért hála illeti meg a szegedi egyetem tanárait – méltatta a miniszter a professzorok erőfeszítéseit. (Szegedi Napló, 1931. május 16. 4.)

A beszéd után Kováts Ferenc rektor vette át az egyetem nevében az emlékművet (Délmagyarország, 1931. május 16. 3.): „Magam és utódaim nevében átveszem az emlékművet, és megígérem úgy magam, mint utódaim nevében, hogy mindenkoron arra fogunk törekedni, hogy az egyetem vezetősége és tanári kara a tanuló ifjúságot kioktassa azokra a múlhatatlanul magas érdemekre, amelyekben az egyetem magasztos elgondolásánál és az elgondolásnak dicséretes tettben való plántálásával a kultuszminiszter úr részesített. Legyen ez az emlékmű mindenkor az a kapcsolat, amely egyrészt az egyetemet az állam, másrészt pedig az egyetemet mindazokhoz a személyiségekhez fűzik, kik dicsőséget, dicséretes munkájukkal érdemeket szereztek az egyetem fejlesztése körül." (Szegedi Napló, 1931. május 16. 4.)

A két emlékműre Botka Sarolta, Klebelsberg Kuno gróf özvegye is kitért visszaemlékezésében: „Az egyetem márványtáblát helyezett el férjem nevével, címerével »Te saxa loquuntur A.1930.D.«. A címer felett pedig »Cuno ex comitibus Klebelsberg« felírással. A város pedig csoportos reliefet azokról, kiknek összefogása Szegedet naggyá, széppé tette. Azon láttuk a püspököt, férjemet, a polgármestert s a művészeket. Mind a két emlék politikai változásoknak esett áldozatul." (SZTE KK Ms. 2124. 57.)

A tábla hatását jól mutatja, hogy amikor 1931. június 8-án Klebelsberg Kuno gróf Szegeden a Tisza szálló nagytermében az országgyűlési képviselőválasztás kampányában nagygyűlést tartott, a professzorok nevében Berecz János, a nőgyógyászati klinika vezetője köszöntötte: „»Te saxa loquuntur« mondja a kőtábla, s a kövek túlélik az embereket. Amit nagyméltóságod itt tett, organizált és épített, az több, mint amit reméltünk. Pedig programjának keretei nem voltak szűkre szabottak: Tisza Lajos geometriáját megtölteni egy hatalmas kultúrcentrum intézményeivel, valóban pártpolitikán felül álló államférfiúi gondolat. Éppen ezért a szegedi választási harcokban a pártok mérkőzése csak Klebelsberg Kuno gróf neve után kezdődik, mert hiszen az a viszony, amely nagyméltóságod és a város közönsége között létesült, már túlnőtt az időleges mandátum méretein." (Szegedi Uj Nemzedék, 1931. június 9. 1.) Berecz professzor megállapításai jól tükrözték a város művelt nagyközönségének az építő miniszter irányában megnyilvánuló háláját és elismerését, s azt is mutatták, hogy beszédének alapgondolatát a táblához igazodva fogalmazta meg.

A professzorok által készíttetett alkotás utóéletéhez valóban hozzátartozik az a sajnálatos esemény, hogy 1952-ben levették és felhasználták a tér új névadójának, a görög kommunista forradalmár Nikosz Beloiannisznak az emléktáblájához. 1989-től széleskörű mozgalom indult a Beloiannisz-emlékmű eltávolítására és a Klebelsberg-tábla visszaállítására. „Nem csak az egyetem vallja, hanem Szeged egész lakossága, hogy itt minden darab tégla hosszú évszázadok múltán is Klebelsberg Kuno grófról fog beszélni. Kifejezőbb mondatot tehát nem is lehetett volna találni érdemeinek méltó megörökítésére." (Szabó – Zallár 1989. 36.) Végül 1992-ben Kalmár Márton szobrász tervei alapján az eredetihez hasonló formában helyreállították (http://virtualis.sk-szeged.hu/emlektablak).

Tanítói Internátus, Hősök kapuja

A Gizella tér kialakítására döntő volt az ugyancsak Klebelsberg Kuno gróf elgondolása szerint a Boldogasszony sugárút betorkollásában 400 000 P költséggel felépített Tanítói Internátus, mely a tanítók gyermekeinek taníttatási lehetőségeit volt hivatott biztosítani. Klebelsberg Kuno gróf 1928. szeptember 6-án adott interjújában említette először a Tanítói Internátus koncepcióját: „Tanítók Házát, Tanítói Internátust is szándékozom Szegeden létesíteni. Azt akarom ilyen módon elérni, hogy a tanító ne érezze büntetésnek vagy hátrányosnak, ha az Alföldön falura vagy tanyára kerül, gyermekeinek neveltetése, továbbképzése tekintetében ne lássa magát hátrányosabb helyzetben a városi tanítónál. Tehát lelki megnyugvást is kívánok elérni a falu és tanya tanítójánál." (Szegedi Napló, 1928. szeptember 7. 1.) Klebelsberg Kuno grófnak az az elgondolása, hogy a tanítók főiskolai vagy egyetemi tanulmányokat folytató gyermekei egy külön a számukra emelt állami internátusban kapjanak kollégiumi elhelyezést, szerves és logikus folytatása a századfordulón Budapesten és Kolozsváron felállított Tanítók Háza névre hallgató intézményeknek. Budapesten Ferenc József Tanítók Háza néven 1902–1903 folyamán eszközölt beruházás keretében a tanítók segélyegyletének Eötvös-alapjából 120 személyes internátust hoztak létre (*Kormányjelentés* 1902. 155.) a tanítók egyetemi vagy főiskolai tanulmányokat folytató gyermekeinek kollégiumi elhelyezése céljából (Magyar Polgár, 1902. január 8. 7.). Két évvel később Kolozsváron a Hunyadi téren szintén 120 tanítógyermek számára félmillió K költséggel Baumgarten Sándor építész tervei alapján (Magyar Polgár, 1902. január 20. 5.) épült új intézmény (*Kormányjelentés* 1904. 172.) felavatása 1904. szeptember 29-én Berzeviczy Albert kultuszminiszter jelenlétében történt meg (Ellenzék, 1904. szeptember 30. 4.). A budapesti és kolozsvári tanítók háza között szervezeti tekintetben csak annyi eltérés volt, hogy az utóbbiban kolozsvári kérésre (Magyar Polgár, 1902. január 15. 7.) mintegy 20 oly ifjú is felvehető volt, akiknek szülei nem tanügyi, hanem más közszolgálati téren működtek (*Kormányjelentés* 1904. 173.). A szegedi Tanítói Internátusnak a kolozsvári Tanítók Házával való egyenesági kapcsolatát jól mutatja, hogy a szegedi intézmény esetében is szerepelt a korabeli sajtóban a Tanítók Háza elnevezés is (Szegedi Uj Nemzedék, 1932. május 11. 2.; Szegedi Napló, 1940. július 19. 3.).

Klebelsberg Kuno gróf koncepciója alapján 1929 januárjára már körvonalazódott a kollégium elhelyezése. A Boldogasszony sugárút és a Gizella tér sarkán lévő ún. Zászlósy János-féle telek megvásárlása merült fel (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. január 22. 1.). Mivel a Zászlósy-féle ház mellett három szomszédos telket is meg kellett vásárolni, a vételárhoz a minisztérium 100 000 P-s hozzájárulást és az építkezés teljes finanszírozását, valamint a kollégium további fenntartását ígérte, ugyanakkor a telkek felvásárlásának 100 000 P feletti költségét a városnak kellett állnia (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. március 24. 5.). A szóban forgó épületek és telkek kisajátítási árát a városi mérnöki hivatal 132 200 P-re becsülte, a vételárból az előzetes kalkulációk szerint tehát 32 200 P esett a városra (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. március 27. 5.). A március 27-i városi közgyűlés ezt az összeget az egyetemi célokra rendelkezésre álló 85 000 P-ből kívánta felhasználni (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. március 28. 1.). Sajnos a következő hónapokban a telkek tulajdonosai egyre magasabb árat követeltek ingatlanjaik átadásáért. Júniusban Horváth Endre, a Zászlósy-féle házért 200 000, a Tukats-örökösök 32 000, Talpay András 40 000 P-t kértek. Ezeket az összegeket a mérnöki hivatal magasak találta, hiszen összehasonlítva a Palánk területén

2–3 évvel korábban kisajátított ingatlanok árával, valóban kirívóan felverték a piaci árakat. Nem csodálkozhatunk azon, hogy a város ismételten kisajátítási jogot kért a minisztériumtól (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. június 20. 3.), a polgármester pedig alig két nappal később, budapesti útja alkalmával kérte a minisztériumnak az érintett telkek kisajátításához felajánlott 100 000 P-s

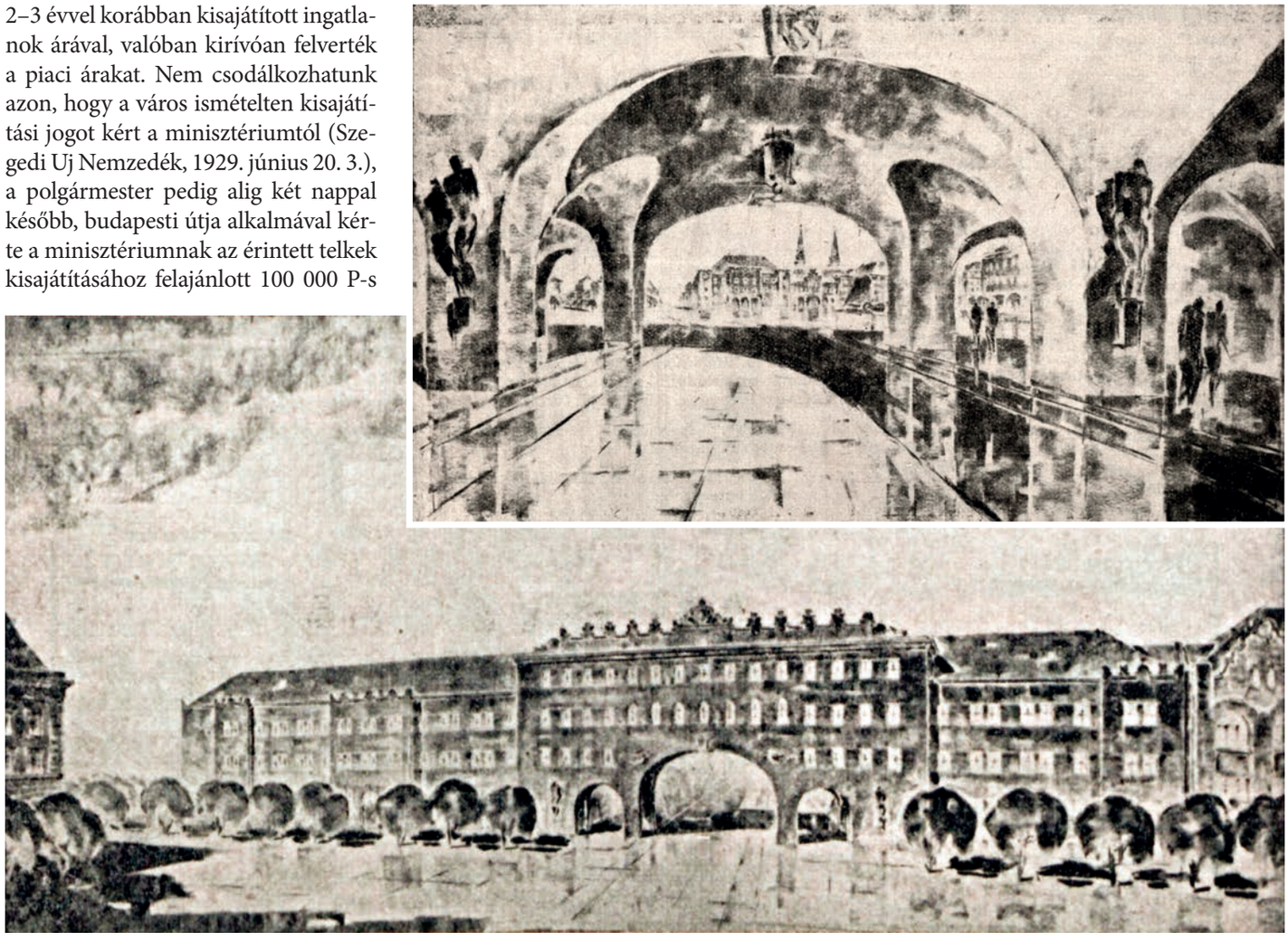

159. kép: Pogány Móric látványterve a Tanítói Internátusról

hozzájárulásának mielőbbi átutalását (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. június 22. 2.). A miniszter ennek július elején eleget is tett, a városi közgyűlés szintén megszavazta a kisajátításokat (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. július 9. 3.), így megkezdődhettek a kisajátítási egyeztetések. Ennek keretében augusztus 13-án történt az első hivatalos tárgyalás a felek között, de ez sikertelenül zárult a nagy árkülönbség miatt (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. augusztus 14. 3.).

1929 végére a nemzetközi gazdasági és hitelválság következtében jelentősen beszűkültek az oktatási és kulturális beruházások lehetőségei. Klebelsberg Kuno gróf ennek ellenére is kijelentette: „Tény, hogy az új állami költségvetés a kultusztárca beruházási hitelét hatmillió P-vel redukálta, de ez nem jelenti azt, hogy az építkezések a jövő esztendőben megakadnak. Gondoskodtam arról, ha másként nem lehet, két esztendei hitel összevonásával, hogy Szegeden a jövő évben felépítsük a Tanítók Házát, azt az intézményt, amelyben a tanyai tanítók közép- és felsőfokon tanuló gyermekei nyerhetnek elhelyezést. Ez a Templom téri építkezésekkel együtt másfél millió P költséget emészt fel." (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. december 10. 2.)

A Tanítói Internátus épületének tervezésére Klebelsberg Kuno gróf Pogány Móricot kérte fel. Az elkészült terveket a mérnök 1930. augusztus 30-án mutatta be Somogyi Szilveszter polgármesternek, „akit annyira megkapott a művészi terv, hogy a legnagyobb elragadtatással kijelentette, hogy ez az építkezés fogja rátenni a koronát a kultuszminisztérium szegedi építkezéseire" (159. kép). Pogány Móric elképzelése szerint a Boldogasszony sugárút sarkán lévő telekre építendő új internátus magassága megegyezne a DMKE épületével. Ezenkívül az új internátusból a DMKE épületében lévő Horthy Internátusra egy impozáns ívelésű vasbeton bolthajtással egy kétemeletes átívelő épületrész készül. A Boldogasszony sugárút sarkán lévő két internátus ezzel az őket összekötő bolthajtással egy épület benyomását kelti, és úgy tűnik, mintha Szeged modern városkapuja lenne. „Pogány Móric terve a püspöki rezidencia, az egyetem fizikai és kémiai intézet frontjának is nagyszerű és kiemelkedő keretet biztosítana. Innen, a városkapu alól már egységesen hat és megkapóan bontakozik ki a fehér mészkő és barna klinkertéglából készült egyetemi épület komplexuma, a Fogadalmi templom magasba csúcsosodó tornyaival együtt." (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. augusztus 31. 6.) Másfél hónappal később, 1930. október 13-án Klebelsberg Kuno gróf az egyetemi építkezések hivatalos záróünnepélye előtt a sajtó tudósítóinak mutatta be a szegedi egyetemi építkezések eredményeit (160. kép). Ez alkalommal a DMKE-nél elmagyarázta a Boldogasszony sugárút két sarkának összekötésére tervezett internátust és az arról a DMKE épületére átívelő kétemeletes hatalmas bolthajtásos épület terveit. Hangsúlyozta, hogy „a költségeket a kultusztárca fedezi, és az építkezést tavasszal megkezdik." (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. október 14. 1.)

Akármilyen aprólékos és pontos tájékoztatást is nyújtott Klebelsberg Kuno gróf a szegedi Tanítói Internátus építéséről, az ország közvéleményét élénken foglalkoztatta a városkapunak, palotakapunak is nevezett boltíves épület problematikája. A képviselőház 1930. november 12-i ülésén Hegymegi Kiss Pál debreceni

160. kép: Klebelsberg Kuno gróf 1930. október 13-án a sajtó munkatársainak mutatta be a szegedi egyetemi építkezések elkészült alkotásait

ellenzéki képviselő (Deák 1927. 241.) interpellációjában kérdőre vonta Klebelsberg Kuno grófot a vidéki egyetemi beruházások kapcsán: „Felvilágosítást kérek a kultuszminiszter úrtól arra nézve, hogy ez a szegedi díszkapu és a debreceni egyetemi dísztér, amelyekkel a kultuszminiszter úr most a munkanélküliségen kíván enyhíteni – mint ahogy kijelentéseit úgy Szeged városában, mint az én városomat illetőleg olvasom – és ezzel a gazdaságilag válságos időkben méltóztatik a mai nyomorúságon munkajuttatás által valahogy segíteni, vajon olyan elsőrendű kulturális szükségletek-e, amelyeknek megoldása a mai súlyos viszonyok között indokolt, vagy amelyeknek megoldását nem lehetne-e esetleg későbbi időkre elhalasztani." (KN, 1927–1931. XXXI. 295.)

Klebelsberg Kuno gróf részletes válaszában minden kétséget eloszlatott a szegedi internátusépítés indokoltsága és célszerűsége körül: „Elhatároztuk, hogy a Boldogasszony sugárútnak nyugati oldalán, tehát szemben a már meglevő internátussal, továbbépítjük az internátus-komplexumot. Felmerült volna ennek kapcsán az a szükség, hogy egy elég drága szomszédos telket vegyünk meg, vagy sajátítsunk ki. De még ebben az esetben is a két internátusnak a gazdasági üzemét nehéz lett volna egymással kapcsolatba hozni. Ezért merült fel az a gondolat, hogy egy egészen egyszerű vasbetonszerkezettel áthidaljuk a Boldogasszony sugárutat, és akkor afelett a légtérben két, illetőleg három emeletsort tudunk elhelyezni. Szeged városa természetesen ellenszolgáltatás nélkül, ingyen bocsátja rendelkezésre azt a területet, amely az áthidalás felett az úttesten van úgy, hogy reánk nézve úgy az internátusnak üzembentartása, mint pedig egy költséges kisajátítás elkerülése szempontjából olcsóbb megoldásnak bizonyult az, hogy egy egyszerű vasbetonszerkezettel áthidaljuk ezt az útvonalat. Így lett egy egyszerű internátusépítésből a sajtóban diadalív vagy diadalkapu, vagy nem tudom mi, ami lényegében semmi más, mint három emeletsornak az utca felett való vezetése egy vasbetonszerkezet felett és lehetővé tétele annak, hogy az új és a régi internátus adminisztrációja és egész gazdasági üzeme egyesíttessék. A vasbetonszerkezet 40 000 P-be került, a telekkisajátítás pedig 120–160 000 P-be került. Gazdaságilag is tehát elég egyszerű a dolog. Így áll a szegedi diadalkapu dolga. Tartsuk meg magunknak a kaput, és engedjük át a diadalt azoknak, akik ilyen taktikai eszközökkel küzdenek." (KN, 1927–1931. XXXI. 296–297.)

1930 októberében Pogány Móric építész is részletesen tájékoztatta a szegedi sajtót a tervezett beruházásról. Az internátus ötszintes főépületének beosztása a következő előzetes tervet foglalta magában. Az alagsorba terveztek tornatermet, szertárt, öltözőket, zuhanyzókat és kazánházat; a földszintre igazgatói lakást, irodákat, lakószobákat és betegszobát; az I. emeletre prefektusi szobákat, lakó- és tanulószobákat, a II–III. emeletre két- és négyszemélyes lakó- és tanulószobákat. A teljes épületet összesen 165 személy befogadására becsülték, a beruházás összes költségét 750 000 P-re kalkulálták (Szegedi Szemle, 1930. október 31. 10.)

Amint a klinikák és az elméleti intézetek építkezései befejeződtek, 1931 tavaszán nagy lendülettel kezdetét vette a miniszter által kért Tanítói Internátus tervezése. Klebelsberg Kuno gróf 1931. április 21-én telefonon érdeklődött Somogyi Szilveszternél a szegedi ínségmunkák, tehát a gazdasági világválság következtében megnövekvő munkanélküliség közmunkaprogramja keretében tervezett csatornaépítések folytatása felől, s kitért a Tanítói Internátus építésére is. Hangsúlyozta, hogy az építkezésre 700 000 P-t biztosít az 1931/32. évi állami költségvetés, s Pogány Móric tervét a kultuszminisztérium már jóváhagyta, de szükséges még hozzá a Kereskedelemügyi Minisztérium magasépítészeti szakhivatalának jóváhagyása is. A kultuszminiszter a jóváhagyás után azonnal meg akarja kezdeni a városkapu építését (Szegedi Uj Nemzedék, 1931. április 22. 2.). A Boldogasszony sugárút, a Tisza Lajos körút és a Gizella tér kereszteződésébe felállítandó, városkapuként is emlegetett tervek egyszerre szolgálták a tér művészi lezárását, tagolását, valamint az egyetemi kollégium elhelyezését. A tavasz során úgy ítélték meg, hogy az építkezést már abban az évben teljesen be is tudják fejezni (Szegedi Napló, 1931. április 22. 3.). Ez sajnos késlekedett, ahogy a korabeli sajtó fogalmazott: „Klebelsberg Kuno gróf szép álmai közül egyik legszebb volt a szegedi palotakapu terve. A nevét halhatatlanná tevő nagy alkotások sorában erre már nem kerülhetett sor: de nem a halál, hanem az intrika akadályozta meg, hogy a palotakapu felépítésével befejezze Szegedet újjáteremtő monumentális építkezéseit." (Szegedi Napló, 1934. november 20. 3.)

A megígért építkezés elhalasztása miatt Klebelsberg Kuno gróf miniszterségéről való lemondása után országgyűlési képviselőként is magyarázkodni volt kénytelen: „Ami a Boldogasszony sugárút elején lévő, szinte az egész teret elcsúfító árkot illeti, erről nem tehetünk, itt várni kellett. A Tanítók Háza felépítéséhez szükséges összegre a fedezet megvan. A fedezet nem az állami költségvetésben van biztosítva, hanem a megépítéshez szükséges összeget a néptanítói alap bocsátaná rendelkezésre. A Tanítók Háza felépítése ügyében szintén tettem lépéseket. Ennek is rövidesen meg lesz a megfelelő eredménye." (Szegedi Uj Nemzedék, 1932. május 11. 2.) Az újabb és újabb késlekedések miatt Szeged város közgyűlése 1932 őszén felterjesztésben kérvényezte a kultuszminisztériumot, hogy mielőbb bízzák meg a legkedvezőbb árajánlatot beadó vállalkozót az internátus építési munkálatainak kezdése érdekében (Szegedi Napló, 1932. november 17. 2.).

A szegedi egyetemnek a nemzetközi gazdasági és hitelválság következtében tervezett kényszerű redukciója ügyében tárgyalásra a városba érkezett Hóman Bálint kultuszminiszter 1933. március 11-én a Tanítói Internátus építkezésének ügyéről is nyilatkozott. Elismerte, hogy a beruházáshoz szükséges összeget a tanítói alaptól ebben az évben kölcsönképpen felvették azon iskolafenntartó egyházak és községek részére, amelyek nem tudták fizetni a tanítóikat. Építkezésről tehát csak az összeg visszafizetése után lehet majd szó. „Ha a visszatérítés megtörténik, nem lesz akadálya, hogy Klebelsberg Kuno gróf egyik terve megvalósuljon, és felépülhessen a szegedi Tanítói Internátus." (Szegedi Uj Nemzedék, 1933. március 12. 1.)

Több esztendei kényszerű halogatás után 1934. november 17-én érkezett Szegedre Petri Pál kultuszminisztériumi államtitkár, hogy a Tanítói Internátus felépítésének módozatairól tárgyaljon a

város, az egyetem és az egyházmegye vezetésével. Az államtitkár magával hozta és bemutatta a terveket, és „kijelentette, hogy ha valami előre nem látható akadály nem merül fel, az építkezést már a tavasz elején megkezdik." (Szegedi Uj Nemzedék, 1934. november 18. 5.) Szeged város közgyűlése 1935. január 30-i ülésén tárgyalta az ügy előrehaladását. „A kultuszminiszter tudomásulvétel céljából megküldte a kereskedelemügyi miniszter úrhoz intézett átiratának hivatalos másolatát, mely szerint a szegedi Tanítói Internátus felépítését 450 000 P költség keretében véglegesen elhatározta, s egyidejűleg felkérte a kereskedelemügyi miniszter urat, szíveskedjék: 1.) Pogány Móric műépítésznek a megbízólevelet kiadni, 2.) a tervezési munkálatokat elkészíttetni és átvizsgáltatni, 3.) a versenytárgyalást és odaítélést oly időben megtartani, hogy a munkálatok folyó év tavaszán megindíthatók legyenek. Az építési költségből 350 000 P kiutalása iránt egyidejűleg intézkedett, a hiányzó 100 000 P-t pedig a folyó tanév végével fogja rendelkezésre bocsátani." (MNL CSML IV.B.1402. fond 63. kötet 32. pont) Ezt követően 1935. március 13-án Berzenczey Domokos műszaki tanácsos a Kereskedelemügyi Minisztériumban azt a tájékoztatást kapta, hogy a tervek és a költségvetés ellenőrzés alatt állnak. Ezután nyomban kiírják a versenytárgyalásokat a vállalkozók számára (Szegedi Uj Nemzedék, 1935. március 14. 2.). Április elején talajvizsgálatokkal valóban megkezdte a városi mérnöki hivatal az internátus építkezésének előmunkálatait (Szegedi Uj Nemzedék, 1935. április 3. 3.). Május 18-án járt le az árajánlatok benyújtási határideje, és június 1-jén adták vállalatba a munkákat a nyertes cégeknek (Szegedi Uj Nemzedék, 1935. június 1. 2.). Két kisebb szabású részlet kivételével a beruházás munkálatait szegedi vállalkozók nyerték el (Szegedi Uj Nemzedék, 1935. június 2. 1.), ami számottevő segítséget jelentett a szegedi iparosság számára.

A tényleges kivitelezési munka június 11-én vette kezdetét (Szegedi Uj Nemzedék, 1935. június 12. 1.), és a nyár folyamán már arról számolt be a szegedi sajtó, hogy a Tanítói Internátus építése gyors tempóban folyik. A hatalmas telken már emelkedtek a falak, óriáspóznák erdeje meredt az ég felé, az egész környék tele volt téglával, homokkal, építkezési anyagokkal (Szegedi Napló, 1935. július 13. 5.). Jakabffy Zoltán iparügyi minisztériumi osztályfőnök, Szöllőssy Aurél iparügyi minisztériumi osztálytanácsos, Pogány Móric tervező, Kamarás Jenő építész, Ottovay és Erdélyi vállalkozók jelenlétében 1935. november 23-án tartották meg a bokréta ünnepséget (Szegedi Napló, 1935. november 24. 7.), vagyis ekkorra már az épület tető alá került (Szegedi Uj Nemzedék, 1935. november 24. 3.).

Néhány héttel később, az épületben még javában folyt a munka, az állványok még eltakarták a falakat, de a városban járt Szily Kálmán kultuszminisztériumi államtitkárral tartott megbeszélésen felvetődött az épülő Tanítói Internátusnak és a világháborús hősi halottak emlékműve összekapcsolásának gondolata (Szegedi Napló, 1935. december 22. 5.). Utóbbi kapcsán 1934-ben kilenc szobrász meghívásával pályázatot hirdettek a Dugonics térre szánt emlékműre vonatkozóan (Tóth 2001. 9.). Az 1934. december 12-én tartott zsűrizésen Tápai Antal szobortervét fogadták el. Ez volt a *IV. Béla futárja* című emlékműve, amely a szobrász és a város vezetői között kialakult konfliktus, a tér és az épület összhangba hozása miatt végül nem került Szegedre. Kisújszálláson állították fel, s mindmáig ott áll (Tóth 1993. 198.). A Tápai Antallal történt szakítást követően az addig második helyen szereplő Lőte Éva kapott lehetőséget. Szoborterve egy feszes vigyázban álló katonát ábrázolt annak jelképéül, hogy az elesett hősöknek tisztelet és nyugalom jár (Szegedi Uj Nemzedék, 1935. július 6. 2.). Végül Lőte Éva koncepciója kétalakos kompozícióvá bővült, a kapu két középső pilléréhez egy-egy szobrot elhelyezve. A honvédszobrok a Hősök kapujának északi pilléroldalain, konzolokon állnak. A város felőli a halott katonát jelképezi, a megdicsőült hőst, aki bakancsával már csak érinti a földet. A Tisza felőli figura kemény, harcias kiállású honvéde az élő katonát testesíti meg (Tóth 2001. 118.).

Somogyi Szilveszter polgármester első elgondolása szerint „a Tanítói Internátus Gizella téri frontján a homlokzaton egy kb. 16 négyzetméteres területen ovális alakban mozaikszerűen képeztetné ki a hősök emlékművét." (Szegedi Uj Nemzedék, 1935. december 20. 2.) Alig három hét alatt Pogány Móric elkészítette a Hősök kapujának és a Gizella tér környékének rendezési tervét (Szegedi Napló, 1936. január 9. 3.). Pálfy József alpolgármester decemberi koncepciója szerint a kapu középső, 15 m széles ívének mennyezetére mozaik berakással kívánta a hősi emlékmű gondolatát megoldani (Szegedi Uj Nemzedék, 1936. január 9. 3.). Még január hónapban Pogány Móric a Hősök kapuja gipszmodelljét is elkészítette (Szegedi Napló, 1936. január 24. 5.).

Pálfy József polgármester 1936 tavaszán javasolta, hogy a kapunak legyen „Hősök kapuja" a neve. Ekkorra már nemcsak a középső, nagyméretű, hanem mindhárom boltívre kiterjedt az emlékmű terve, ez a bővítés alkalmat adott arra, hogy a város 10 000 főt is meghaladó hősi halottainak tartozó kegyeletét lerója (Berzenczey 1937. 462.; Berzenczey 1938. 98.). A kultuszminisztérium is támogatta a tervet, s 40 000 P-s támogatást irányoztak elő (Szegedi Napló, 1936. február 16. 5.), az előzetes becslések szerint azonban ehhez további 30 000 P-re volt még szükség, amit a város vállalt magára (Szegedi Napló, 1936. február 28. 5.). Az emlékmű a pályázati kiírás szerint a háborús emlékezést, a hősi halottak dicsőítését, valamint Horthy Miklós Szegedről történt elindulását ábrázolja (Délmagyarország, 1937. június 1. 4.). A kiírt pályázatot az Országos Irodalmi és Képzőművészeti Tanács bizottsága bírálta el (Szegedi Napló, 1936. július 28. 5.), ennek értelmében Aba-Novák Vilmos lett a díjazott. Freskóterveit a szegedi sajtó már a hivatalos döntés előtt is részletesen bemutatta (Szegedi Napló, 1936. június 26. 3.). Mivel a Tanítói Internátus tervezésekor még nem volt szó a világháborús emlékműről és freskókról, az épület eredeti színe nem harmonizált az utóbb felmerült ötlettel, a háborús emlékmű komor színvilágával. Ezért Pogány Móric 1936 őszén átfestette az épület világos falait jóval sötétebbre (Szegedi Napló, 1936. szeptember 22. 3.). Ezt követően az Országos Irodalmi és Képzőművészeti Tanács Szentgyörgyi István és Medgyesy Ferenc szobrászművészekből álló bizottsága ismét a helyszínen vizsgálta meg az emlékmű művészeti hatását, és azt minden elemében elfogadták (Szegedi Napló, 1936. december 22. 3.).

Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter 1937. április 18-án személyesen kereste fel a Tanítói Internátust, ott Kiss Károly tanfelügyelő fogadta, bejárták az épületet, s fogadta a tanyai és falusi tanítók, valamint az állástalan tanítók és tanítónők küldöttségét (Délmagyarország, 1937. április 20. 6.). Ezekben a napokban Darányi Kálmán miniszterelnök és Hóman Bálint kultuszminiszter szegedi útja alkalmával vetette fel a budapesti politikusok számára a Tanítói Internátus melletti beépítetlen telek kérdését. A szegediek felvilágosították az érdeklődőket, hogy a Boldogasszony sugárútnak ezért a súlyos szépséghibájáért nem a város a felelős. Annak idején úgy tervezték a Tanítói Internátust, hogy annak épülete betölti az egész telektömböt, amelyet kifejezetten erre a célra sajátítottak ki. Amikor aztán sor került a régi, még Klebelsberg Kuno gróf minisztersége alatt készített tervek kivitelezésére, kiderült, hogy nincs elegendő pénz rá. Azt

161. kép: A Tanítói Internátus avatóünnepségének közönsége

az összeget, amelyet a tanítói alap pénzéből erre a célra szántak, másra fordították, pótlása pénzügyi akadályokba ütközött. Emiatt redukálni kellett a terveket (Délmagyarország, 1937. április 22. 3.), hiszen az 1930-ban tervezett 750 000 P helyett 1935 és 1937 között, a gazdasági világválság által előidézett infláció után mindössze 450 000 P állt rendelkezésre. Azaz pusztán névértéken vizsgálva is 40%-os, a valóságban azonban 60%-nál is nagyobb csökkentést kellett elérni az eredeti tervekhez képest. A kényszerű megtakarítás érdekében a három emeletből csak kettő valósult meg, és ezért maradt üresen a telek közel fele a Boldogasszony sugárút felőli részén. Sajnos a Tanítói Internátus kiegészítésére 1937-ben sem volt fedezet (Szegedi Napló, 1937. április 22. 3.), mert a kultuszminisztérium a debreceni és pécsi internátusépítésekre koncentrálta pénzügyi forrásait (Szegedi Napló, 1937. július 29. 5.).

A kapu üzenetét Hóman Bálint miniszter Horthy Miklós kormányzó és a kormány több tagjának jelenlétében elmondott 1937. május 30-i avatási beszéde is világosan megfogalmazta (161. kép): „Hálánkat rójuk le azok iránt, akik egykor a magyar vitézség és kötelességtudás, a magyar tehetség és áldozatkészség erényével felfegyverkezve indultak el innen Szegedről a nagy küzdelembe, és helyüket mindig magyarán megállva, ifjú életüket adták a magyar eszményekért. […] A szegedi térről kivezető utat beboltozó kapu – a Hősök kapuja – pedig legyen örök szimbóluma az élet kapujának, amelyen át egy új, tisztultabb élet felé vezet az út Horthy Miklós nyomában." (Délmagyarország, 1937. június 1. 4.) Az avatási ünnepség végén Kiss Károly tanfelügyelő kalauzolásával Horthy Miklós kormányzó és felesége megtekintette a Tanítói Internátust is (Szegedi Friss Ujság, 1937. június 1. 2.). Az emlékművet nemcsak mérete, sajátos kialakítása, politikai szerepköre emeli ki a kétezernél több hazai első világháborús emlékmű sokaságából, de az is, hogy páratlan művészi érték jellemzi. Aba-Novák Vilmos hatalmas – elkészültekor az ország legnagyobb méretű (Ozsváthné Csegezi 2000c. 345.) – freskójának monumentális képei a keresztény mitológia kereteibe ágyazzák a háborús emlékezés vízióit (Tóth 1993. 199–206.). A festőművész tehát élni tudott a nagyszerű lehetőséggel (Tóth 1997. 103.), s teljes értékű képzőművészeti alkotásban tette közkinccsé festői tudását, ihletett vízióját a háború apokalipsziséről (Tóth 2001. 15.).

Zenélő órajáték

A tér déli oldalán elhelyezkedő épület méretének és jelentőségének növekedésével párhuzamosan újabb és újabb funkciókkal gyarapodott. 1928 szeptemberében merült fel az a gondolat, hogy a Fogadalmi templom tornyába harangjátékot szerelnek fel, amely naponta egyszer, délben vagy délután szólalna meg, és az egész várost betöltené hangjával. A Fogadalmi templommal szemben épülő egyetemi épületre is terveztek látványosságot. Az erre a célra épült toronyban a harangjáték ideje alatt alakok jelennének meg, mint Prágában a Szent Vencel templom tornyában a 12 apostol. Szegeden az egyik nyílásban a rector magnificus teljes díszben, utána a dékánok, végül pedig az egyetemi hallgatók csoportja, akik meghajolva tisztelegnének a rektor előtt. A figurák szimbólumrendszerét az indokolta, hogy végső soron az egész órajátékot az egyetem jelképének szánták. „Az egész apparátust egy gépezet hajtaná, amit viszont a Fogadalmi templom toronyórája hozna aktivitásba naponként egyszer, amikor a harangjáték is működik." (Szegedi Napló, 1928. szeptember 12. 3.) Rerrich Béla az október elején bemutatott részletes tervében a kémiai intézet Templom tér felé néző belső ormára kedves órajátékot tervezett (Délmagyarország, 1928. október 9. 4.). A leendő

zenélő óra 250 cm átmérőjű számlapján a Hold és a csillagrendszer színes képei láthatók, Rerrich Béla eredeti elképzelése szerint. A számlapot rézdomborítás díszíti a tizenkét állatövi jegy jeleivel (162. kép).

162. kép: A kémiai intézetek homlokzatára tervezett díszes óramű

163. kép: Csury Ferenc korabeli reklámja a „bábjátékos óraműről”

Noha a harangjáték és zenélő óra terve egyre konkrétabbá vált (Szegedi Szemle, 1930. május 24. 13.; szeptember 24. 14.; Rerrich 1930. 20.), megvalósítása évekig akadozott, mert a felkért külföldi cég megfizethetetlenül sokat kért a kombinált óraszerkezet elkészítéséért (Szegedi Napló, 1935. július 28. 3.). Végül több esztendei várakozás után a zenélő óramű megvalósítása csak 1935 nyarán kezdődött el. Klebelsberg Kuno gróf eredeti elgondolásait követve Csury Ferenc szegedi órásmester javaslatára és kivitelezésében olyan szerkezetet helyeztek üzembe, amely a westminsteri katedrális híres dallamos hangjával nagy tetszést váltott ki a szabadtéri játékokra érkezett vendégek körében (Szegedi Napló, 1935. augusztus 20. 3.).

Ezek után vette kezdetét a bábszobrok és a játékmechanika kialakítása. 1935 őszére négy fafigura már el is készült, az egész gépezet 1936 nyarától került a helyére. Az órajáték figuráit valóságos személyekről mintázták: rektor: gróf Klebelsberg Kuno; dékánok: Brassai Sámuel, Kolosváry Sándor, Tóth Lajos, Herman Ottó; diákok: Dugonics András, Mikes Kelemen, Petőfi Sándor, Szemere Bertalan, Vasvári Pál, Barabás Miklós, Bercsényi Miklós, Bessenyei György, Csokonai Vitéz Mihály, Kazinczy Ferenc, Tinódi Lantos Sebestyén, Vedres István; pedellus: András József, az egyetem akkori főpedellusa, aki a figurák közül az órajáték készítésének idején egyetlen élő személy volt (Szegedi Napló, 1936. augusztus 1. 2.). Minden emberi alak 150–160 cm magas, hársfából faragott, egyetemi díszruhát viselő, időjárásálló olajfestékkel színezett figura volt. A harangjáték műsora 8 percig tartott, ezalatt kivonult mind a 18 figura.

Este a diákok figurái automatikusan kigyulladó színes lampionokkal jelentek meg, egy nagy, villogó szemű bagoly huhogásától kísérve. A Templom téri zenélő órát 1936. augusztus 1-jén helyezték üzembe, a zene pedig tíz nappal később szólalt meg először. Az órajátékot kísérő zenét 39 „gongrúd” szolgáltatta. Ezek mikrofon útján felerősítve az egész teret jól betöltő hangot adtak. Külön klaviatúra segítségével bármely más dallamot is le lehetett játszani, a mikrofon pedig alkalmas volt bármely ének vagy beszéd kihangosítására is (Szegedi Friss Ujság, 1938. április 23. 4.). Az órajátékot a készítő Csury Ferenc szegedi órásmester (163. kép) hivatalosan – bizonyos utómunkálatokat követően – csak 1938. április 22-én adta át Pálfy József polgármesternek és a város küldöttségének (Szegedi Napló, 1938. április 23. 3.; Délmagyarország, 1938. április 23. 5.).

Szent György-szobor

A szegedi egyetemi építkezésekről 1929 karácsonyán megjelent tudósítás szerint: „A kémiai intézet, a kegyesrendi gimnázium és a fizikai intézet között egy intim terecske marad. Ennek közepére egy Szent György-szobor kerül. A szobor hű másolata lesz a Kolozsvári testvérek által készített híres alkotásnak.” (Szegedi Uj Nemzedék, 1929. december 25. 10.) Három hónappal később, 1930 márciusában Kertész K. Róbert államtitkár, a kultuszminisztérium művészeti osztályának vezetője Rerrich Béla és Berzenczey Domokos társaságában véglegesítette a Templom téri Nemzeti Emlékcsarnok szobrainak sorrendjét, valamint a kémiai intézet és a piarista gimnázium közötti kis téren pontosan megjelölte azt a helyet, ahol a híres Szent György-szobornak a hasonmását fogják felállítani (Szegedi Uj Nemzedék, 1930. március 28. 2.).

A Szent György-szobrot, a Tanítói Internátushoz hasonlóan az egyetem kolozsvári eredetére való egyértelmű utalásként értékelhetjük. Hiszen a Szamos-parti városban az egyetem épülő

164. kép: A középkori Szent György-szobor Szegeden felállított másolata

központi könyvtára előtti Arany János téren, szintén a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium költségén, 1904. szeptember 30-án avatták fel a prágai várban álló középkori szobor másolatát (Ellenzék, 1904. szeptember 30. 2.). A szobor másolatának szegedi felállítása tehát Rerrich Béla szavai szerint „emlékezés a szegedi egyetem régi helyére, kincses Kolozsvárra" (Zombori 2005. 51.).

Annak ellenére, hogy a méltó elhelyezés céljából 1930-ban elkészült a Szent György-szobor díszes talapzata a Rerrich Béla téren, a szobor még évekig nem került Szegedre. 1936 januárjában a Hősök kapuja kapcsán merült fel ismét a szobor ügye. Pálfy József polgármester a kultuszminisztériumban érdeklődött a Klebelsberg Kuno gróf által felajánlott szobor sorsa iránt (Délmagyarország, 1936. január 24. 3.). Végül további, három évnél is hosszabb késlekedés után, 1939. május végén érkezett meg a szobormásolat Szegedre (Délmagyarország, 1939. május 28. 5.) (164. kép). Egy hónappal később, összesen mintegy kilencévnyi várakozás után került helyére a szobor (Szegedi Uj Nemzedék, 1939. június 25. 15.), amelynek hivatalos leleplezését ennek az évnek a nyarára tervezték (Szegedi Friss Ujság, 1939. június 25. 3.).

Az Építési Bizottság feloszlatása

Az egész világot megrázó gazdasági és hitelválság miatt 1930 végén kényszerűen abbahagyott egyetemi építkezések folytatását többször is indítványozták a város és az egyetem vezetői. Amikor Hóman Bálint kultuszminiszter 1933 nyarán feloszlatta az Építési Bizottságot Somogyi Szilveszter polgármester keserűségének adott hangot az építkezés folytatásának meghiúsulása miatt (Szegedi Uj Nemzedék, 1933. június 24. 3.): „Nem mondom azt, hogy az állam most építse fel a még hiányzó intézményeket, mert tisztában vagyok azzal, hogy erre a jelenlegi viszonyok között nem igen lehet gondolni, de valahogy úgy érzem, mintha a kultuszminiszter az Építési Bizottság feloszlatásával a jövőbeni építkezés lehetőségét kívánta volna megszüntetni. Nem tudom, miért kellett megszüntetni ezt a bizottságot, amikor ez a bizottság egyetlen fillérjébe sem került az államnak, és amikor a bizottság tagjai nyugodtan megvárták volna az építkezés folytatásának lehetőségét, önkéntelenül eszembe jut [Thomas] Macaulay híres mondása, hogy »az az igazi államférfi, aki építeni tud«." (Délmagyarország, 1933. június 24. 3.)

13. Összegzés

Az 1926 után Klebelsberg Kuno gróf vezetésével megvalósított szegedi felsőoktatási beruházások teljes összege meghaladta a 18 millió P-t. Ezen felül a városban és a városhoz tartozó nagykiterjedésű tanyavilágban végrehajtott elemi és középiskolai építkezések összege további 3 millió P-re, a püspöki központ kiépítése pedig 2,85 millió P-re rúgott, azaz a szegedi beruházások végösszege megközelítette a 24 millió P-t. A beruházások anyagi fedezetének előteremtése mind az állam, mind a város számára hatalmas megterhelést jelentett, emiatt a kifizetések komoly késedelmet szenvedtek. Az éves zárszámadás köteteinek tanúsága szerint 1932-ig az állam mindössze 5 millió P-t fizetett ki a vállalkozók felé, s több cég még 1933-ban és 1934-ben is várakozni kényszerült az 1930-ig már elvégzett munkája kiegyenlítésére.

Az 1926–1931 közötti szegedi felsőoktatási beruházások pénzügyi mutatói
(Szegedi Napló, 1931. június 25. 5.)
Dőlt betűvel szedve az 1931-ig előkészített, de ténylegesen csak később megvalósult beruházások.

intézmény	összeg (P)
klinikák részösszege	**8 650 000**
gyermekklinika	1 610 000
sebészeti klinika	1 770 000
női klinika	1 970 000
belklinika	1 800 000
bőrklinika	1 500 000
internátusok részösszege	**4 470 000**
Horthy Miklós Internátus	1 070 000
tanárképző főiskola internátusa	700 000
Tanítói Internátus	*700 000*
klinikák és internátusok belső berendezése és élelmezési üzem felszerelése	2 000 000
Templom téri részösszeg	**3 985 000**
kémiai intézet	1 560 000
gyógyszertani intézet	1 925 000
felszerelések és tudományos berendezések	500 000
leszámoló palota kibővítése	**450 000**
Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola	***700 000***
teljes szegedi felsőoktatási összeg	**18 250 000**

A megvalósult egyetemi és főiskolai építkezések nemcsak a felsőoktatás, de az 1921 óta kényszerűségből egyetemi célokra átadott közoktatási iskolaépületek visszaengedése következtében a nép- és középiskolák oktató és nevelő munkáját is elősegítették. Ezzel összefüggésben sikerült eleget tenni a szegedi

165. kép: Klebelsberg Kuno gróf díszes emlékműve a szegedi dómban

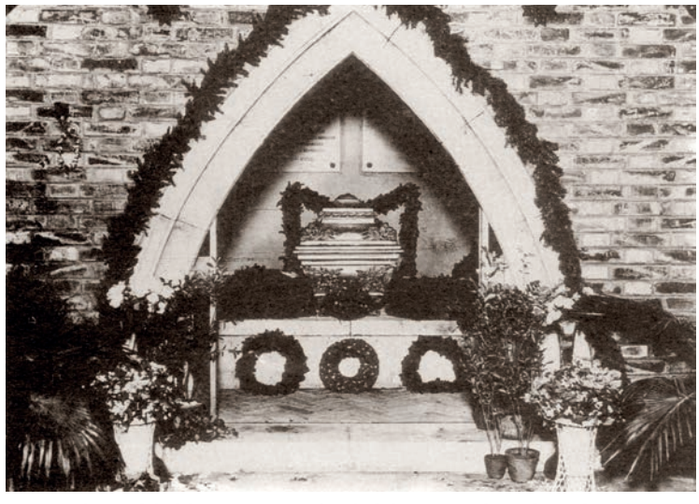

166. kép: Klebelsberg Kuno gróf családi kriptája a dóm altemplomában

középiskolai diákok szülei és a különféle szakmai szervezetek által az 1920-as évek végén és 1930-ban szinte folyamatosan hangoztatott iskolavisszaadási kérelmeknek. Leghosszabb ideig, egészen 1935-ig a felsőipariskola Kálvária téri épületének visszaadása húzódott el, pedig ennek érdekében 1931-ben már nemcsak az érintett szülők, de a szegedi ipartestület is kérvényezte az épület eredeti célra való visszaadását (Szegedi Napló, 1931. március 7. 3.). A program keretében elkészült épületek a mai napig szolgálják a szegedi felsőoktatás hármas (oktatás–kutatás–gyógyítás) feladatkörét.

Áttekintve az 1926–1930 között megvalósult szegedi egyetemi építkezéseket (néhány kiegészítés tekintetében egészen 1939-ig elhúzódtak a kivitelezési munkálatok), megállapítható, hogy azok a magyar állam két világháború közötti legnagyobb beruházásait jelentették. A széleskörű egyetem- és városfejlesztési program a konkrét pénzügyi és építkezési tevékenység mellett szoros személyes kötődés kialakulására is lehetőséget nyújtott a miniszter, valamint a polgármester és az érintett professzorok között. Jellemző Klebelsberg Kuno gróf és a város kapcsolatára, hogy 1926-os szegedi országgyűlési választási sikere után Somogyi Szilveszter polgármester levélben üdvözölte a kultuszminisztert, ő pedig a válaszában minden támogatást megígért Szeged számára: „Biztosíthatlak róla, tisztelt barátom, hogy a jövőben is mindent el fogok követni, hogy különösen Szeged és vidéke kulturális tekintetben és egyebekben is minél gyorsabban fejlődjék, és elérje a jólétnek és művelődésnek azon fokát, amelyet a dicsőséges múltú város és érdemes közönsége méltán megérdemel." (Szegedi Napló, 1927. január 29. 3.) Klebelsberg Kuno gróf özvegye emlékiratában ki is tért az egyedülálló személyes kötődés jelentőségére: „Megkapó volt viszonya Szeged városához. Mikor megismerték egymást a miniszter és a város, Klebelsberg energiája villamosáramként futott keresztül az alvó városon, és mozgásra ébresztette minden kövét. Tisza Lajos második Szeged városa után álomszerű gyorsasággal kinőtt a földből a harmadik Szeged: Klebelsberg városa. Az ő legegyénibb elgondolása a monumentális Templom tér, a magyarság szellemi hőseinek Pantheonja, a püspöki palota, az egyetemek, klinikák, a Hősök kapuja. Ennek a városrésznek minden egyes kövén meglátszik, hogy az elmélyedt és gyönyörködő szeretet rakta a helyére." (SZTE KK Ms. 2124. 57–58.)

Klebelsberg Kuno gróf sajnálatosan korai, 1932-ben bekövetkezett halála óta teste Szegeden az időközben székesegyházi jogkört elnyerő Fogadalmi templom altemplomában nyugszik. 1935. április 11-én Szeged népe nagyszabású ünnepség keretében avatta fel Klebelsberg Kuno gróf széleskörű közadakozásból létrehozott síremlékét, melyet Glattfelder Gyula megyés püspök szentelt fel a sírhely felett, a Dóm kereszthajójának bal oldali részében (SZET 8. 101.). A gótikus ívek között álló vörösmárvány síremlék Ohmann Béla egyszerűségében is impozáns alkotása (165. kép). Fölötte arannyal márványba vésve a Klebelsberg-család címere és a következő felirat: „Gondolatokkal, szóval, írással és alkotásokkal szolgálta hazáját és Szeged városát. Virulásuk felett virraszt a feltámadásig." Az emlékmű felavatása után a városháza közgyűlési termében a törvényhatósági bizottság Baranyi Tibor főispán elnökletével díszközgyűlést tartott (Szegedi Friss Ujság, 1935. április 11. 2.), amin Pálfy József polgármester felkérésére József királyi főherceg mondott emlékbeszédet Klebelsberg Kuno grófról (Szegedi Friss Ujság, 1935. április 12. 1.). A főherceg beszédében hangzott el az azóta sokszor idézett megállapítás Klebelsberg munkásságáról: „Ötvenhét évet élt, de egy évszázadnyinál többet dolgozott." (Délmagyarország, 1935. április 12. 4.)

A miniszter szerteágazó és meghatározó hatását jól mutatja az az esemény is, hogy 1937. október 29-én, miután Szent-Györgyi Albert előző este telefonon és távirat útján is értesült a Nobel-díj elnyeréséről, reggel a professzor az intézet felé sétálva a dóm altemplomában felkereste a gróf sírját: „Első utam ma Klebelsberg koporsójához vezetett (166. kép). Neki köszönhetem, hogy Magyarországon vagyok, az ő lelkének nagysága hozott vissza ide. Azóta is az ő eszméjének szolgálatában állok és mindig az ő elgondolásainak próbáltam megfelelni." (Délmagyarország, 1937. október 31. 3.) A szegedi egyetem számos kimagasló eredménye és sikere napjainkban is Klebelsberg Kuno gróf nagyszabású intézményfejlesztési munkáján alapszik.

Te saxa loquuntur.

Bizottsági üléseken készített jegyzőkönyvek

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1926. március 24-én tartott I. üléséről

Jelen voltak: gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter, Tóth Lajos államtitkár, az építési bizottság elnöke, Nagy Árpád helyettes államtitkár, Mészáros Károly, Sváb Gyula, Magyary Zoltán miniszteri tanácsosok mint vallás- és közoktatásügyi miniszter úr kiküldöttjei, Jakabb Oszkár miniszteri tanácsos mint a pénzügyminiszter úr kiküldöttje, gróf Teleki Pál volt miniszterelnök, nemzetgyűlési képviselő, továbbá Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter polgármester, Szendrey Jenő tanácsnok, Wolf Ferenc városi tisztifőorvos, Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos, Körmendy Mátyás, Várhelyi József és Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tagok, Menyhárth Gáspár, Tóth Károly és Szandtner Pál egyetemi nyilvános rendes tanárok Szeged szabad királyi város képviseletében, Riesz Frigyes egyetemi nyilvános rendes tanár, ezidei rektor, Kolosváry Bálint, Rigler Gusztáv, Jancsó Miklós, Vidakovits Kamilló, Kogutowicz Károly, Győrffy István, Ereky István, Hainiss Elemér és Szentpétery Zsigmond a Ferenc József Tudományegyetem képviseletében, Korb Flóris műegyetemi tiszteletbeli nyilvános rendes tanár, műépítész, Oravetz Győző királyi műszaki főtanácsos a szegedi államépítészeti hivatal főnöke és Badics Aurél miniszteri titkár, jegyzőkönyvvezető.

Az ülést megnyitván **Gróf Klebelsberg Kuno** miniszter úr Őexcellenciája közli az eddigi tárgyalások eredményét, és először is arra az előkérdésre ad felvilágosítást, hogy a három vidéki egyetem közül miért építi ki az állam utoljára a szegedit. Itt ugyanis két adottsággal kellett számolni. Az egyik az volt, hogy a debreceni Nagyerdőn hét klinikát és több orvosi elméleti intézetet építettek fel még a háború kitörése előtt és hoztak tető alá, amely épületek hat–hét év alatt alaposan megrongálódtak, mivel befejezetlenül álltak. A legelemibb kötelesség a félig kész épületek befejezése. Az állhatott volna be, hogy Szegeden és Debrecenben nem hét, hanem összesen 14 állna befejezetlenül, azért kellett előbb befejezni a debreceni klinikákat. Pécsett egészen speciális a helyzet. Pécs nagy iskolaváros volt, odagravitált nemcsak Dél-Baranya, hanem a három szlavóniai vármegye magyarsága és idegen nyelvű, de magyar érzésű polgársága. Most, hogy Dél-Baranya is elveszett a nagy pécsi iskolák és internátusok üresen állnak, és így az egyetem Pécsett el volt helyezhető a nélkül, hogy külön új épületeket kellett volna emelni.

Szeged városának talán szerencséje is az, hogy csak most láthatunk hozzá az egyetemi klinikák felépítéséhez, mert ha csak másfél évvel ezelőtt kezdtük volna meg az építést, kénytelenek lettünk volna az egyetem két legfontosabb klinikáját a sebészetit és a belgyógyászatit közös fedél alá hozni, ellenben ma már egészen nyugodtan lehet gondolni arra, hogy Szeged, dacára a vesztett háborúnak és a forradalomnak, ugyanazt megkapja, ami annakidején Debrecen számára terveztetett.

Ezek előre bocsátása után a Miniszter Úr rátért a helykérdésre. A leghelyesebb megoldás volna az újszegedi, ha azt nézzük, hogy egységesen az egész egyetemet ott lehetne legmegfelelőbben elhelyezni. A Mars téri építkezésnek igen nagy előnye, hogy az egész terület a város tulajdona, s ott azonnal meg lehetne kezdeni az építkezést. Azonban ily nagy kérdésnél számolni kell a helyi tényezők kívánságával is, amely az egyetemi építkezést a város szabályozásával kívánja kapcsolatba hozni, s az árvíz után szabályozatlanul maradt városrészt akarja rendezni, s a tiszai rakpart és az új Fogadalmi templom telke között fekvő részre szeretné az egyetemi épületeket felépíteni. A Miniszter Úr szívesen fogadja ezen megoldást, s csak abban az esetben volna kénytelen a Mars téri megoldásra visszatérni, ha a város a telkeket megszerezni nem tudná, vagy olyan telekspekuláció indulna meg a Templom tér és a Tisza-part közötti területekre, amely felhajtaná az árakat.

Az építkezések végrehajtásánál két program adódik: a nagy program és a kis program. A nagy program lehetővé tenné, hogy két és egynegyed év alatt, felépülnének az összes klinikák, a természettudományi és orvosi elméleti intézetek. A kis program végrehajtása esetén ugyanezen épületek felépítése 12 év alatt fejeződnék be.

A pénzügyi kérdést véve, az az alapgondolat, hogy Szegednek mindazt meg kell kapnia, mint Debrecen kapott, természetesen Szegednek is meg kell hoznia ugyanazokat az áldozatokat.

A debreceni nagyerdei klinikai telep kiépítése 14 300 000 aranykoronába került. Ebből le kell ütni 3 500 000 aranykoronát, mint oly költséget, amely szerencsésebb körülményeknél fogva itt Szegeden nem merülhet fel. Debrecenben ugyanis 6,5–7 évig álltak az épületek befejezetlenül, és alaposan megrongálódtak. Rendbehozásuk egy millió aranykorona felesleges kiadást okozott. Ez a költség Szegeden nem merülhet fel, mert remélhető, hogy itt ilyen vis major nem jön közbe. Azonkívül Debrecenben oly központi fűtőberendezést készítettek, amely hosszú földalatti alagutakon vezeti a meleget a klinikákhoz, és amely 2,5 millió aranykoronával növelte meg a kiadásokat. Szegeden minden klinika külön fűtőberendezést kap, és ez a megoldás 2,5 millió aranykoronával lesz olcsóbb. Így tehát összesen 3 500 000 aranykorona többletkiadást kerülhet el Szeged, annak ellenére, hogy egyébként itt mindenben olyan egyetemi telep fog létesülni, mint a debreceni. Ha most már leütjük a debreceni egyetem építési költségeiből ezt a többletkiadást, akkor 10 800 000 aranykorona marad, és ennyibe fog a szegedi telep felépítése kerülni. Debrecen az egyetemért a következő áldozatokat hozta: a nagyerdőn adott 130 katasztrális holdnyi területet, amelyen elszórva pavilonszerűen épültek fel a klinikák. Ezenkívül igért 8 000 000 aranykoronát, még a háború előtt. Mivel ezt az összeget különböző árfolyamú koronával fizette le, így aranykoronára átszámítva ez a hozzájárulás 3 200 000 koronának felel meg a telkeken kívül. Az állam ugyanennyit kér Szegedtől is, vagyis a telkeken kívül 3 200 000 aranykoronát. Ha ezt az összeget levonjuk az építkezési költségeiből, 7 600 000 aranykorona marad, és ennyi nehezedik az államra.

A nagy program elfogadása esetén az állam a folyó évi kezelés második felének megtakarításaiból az építkezés költségeihez most 3 200 000 aranykoronával járulna, Szeged pedig már most rendelkezésre bocsájtaná a 3 200 000 aranykoronás hozzájárulását. Azonkívül a kultusztárca 1926/27. évi költségvetésben 400 000 aranykorona, az 1927/28. évi költségvetésében pedig 700 000 aranykorona fog beállítani úgy, hogy 1928. évi június hó végéig 7 500 000 aranykorona fog rendelkezésre állni. A további két év alatt fognak

előirányoztatni a még hátralevő kisebb intézetek felépítéséhez szükséges költségek úgy, hogy 1930-ban befejeződnének az összes építkezések, s felszabadulnának mindazok az iskolák, melyeket most különféle intézetek tartanak lefoglalva.

Amennyiben ezen nagyprogram keresztülviteléhez a szükséges összeget a tervezett rövid határidőn belül megszerezni nem lesz lehetséges, az esetben a kisprogram végrehajtására kerül a sor. Eszerint az egész építkezés három periódusban folynék le, s az építkezések 12 év alatt fejeztetnének be. A város ez esetben a maga hozzájárulását három 1 065 000 aranykorona hozzájárulásban nyújtaná, a többit adná az állam.

Az első periódusba esnék a négy következő objektum: 1.) a gyermekklinika, melynek mai elhelyezése tarthatatlan, 2.) a belklinika, 3.) a sebészeti klinika, mert ezek jelentik az orvosi oktatás alapját és 4.) a bonctani, kórbonctani és törvényszéki orvostani intézetek, amely intézetek jelenleg a rókusi népiskolában vannak elhelyezve. Ennek az iskolának ideiglenes igénybevétele azonban nagyon kedvezőtlenül befolyásolja Szeged népoktatási viszonyait, és így a lefoglalt iskolaépületet a legsürgősebben vissza kell adni rendeltetésének. A többi klinikák és az elméleti intézetek a következő két periódus között oszlanak meg. Ezen megoldás mellett az első építkezési periódus 1930-ban nyerne befejezést.

Az első periódusban felépíteni szándékolt négy objektumot egyenkint 800 000 aranykoronával számítva felépítésük 3 200 000 aranykoronába kerülne, amiből 1 065 000 aranykorona jutna a város terhére, a 2 135 000 aranykorona pedig az államéra. Az államnak az 1926/27. évi költségvetésben 400 000, a későbbiekben pedig 700 000 aranykorona állna rendelkezésre úgy, hogy az első építési periódus csak 1930-ban nyerhetne befejezést.

Természetesen ezt az állami hozzájárulást sem törvényben, sem szerződésben le nem kötheti, mert a népszövetségi főbiztos úr [Smith Jeremias] ilyen lekötöttséget sem enged, kijelenti azonban, hogy bírja a miniszterelnök úr ígéretét eziránt, hogy a következő évi költségvetésekben a tervezett összegek bent fognak maradni. A kisprogram végrehajtása tehát biztosítottnak vehető.

Kijelentette továbbá, hogy a nagyprogramot nem ígérheti meg, csak kilátásba helyezheti, mert hiszen ez a nagyprogram eszméje itt Szegeden merült fel. Azonban megígéri, hogy az állami hozzájárulás kieszközléséért nyomatékosan közben fog járni.

A Miniszter Úr azután a térképen részletesen ismerteti a Tisza-parti megoldás esetén az egyes egyetemi épületek elhelyezésének tervét, s véleménye szerint e terv végrehajtása esetén oly szép összefüggő, egységes telep keletkeznék a Tisza partján, amilyen szép elhelyezés nemigen található Európa egyik városában sem.

Aigner Károly főispán törvényhatóság nevében is a Miniszter Úr Őexcellenciájának mélységes háláját fejezi ki, majd a pénzügyminiszter úr jelenlevő képviselőjéhez fordul, s kéri hogyha Szeged ugyanakkora áldozatot hoz mind Debrecen, akkor Szeged legalább-is ugyanolyan elbánásban részesüljön, mint Debrecen, annál is inkább, mert ha a két város múltját összehasonlítjuk, akkor Szeged Debrecennel szemben a haza érdekében olyan tényeket tud produkálni, amelyek alapján Szeged a méltányos elbánást megérdemli.

A város úgy a kis-, mint a nagyprogram elfogadása esetén is a szükséges hozzájárulást meg tudja adni, amennyiben ügyüket a pénzügyminiszter úr szeretettel fogja felkarolni. Minthogy Debrecen az utóbbi időben 4 000 000 aranykorona állami hozzájárulást kapott, kéri, hogy az állami hozzájárulás Szeged részére is ugyanolyan összegű legyen.

Gróf Teleki Pál mindenekelőtt kéri, hogy taktikai szempontból ne beszéljünk nagy-, és kisprogramról, hanem gyors-, és lassúprogramról, mert a nagy-, és kisprogram esetén az hihető, hogy a kisprogrammal kevesebb fog megvalósulni, mint a nagyprogrammal. Pénzügyi szempontból azt kéri, hogy Szeged legalább ugyanazon elbánásban részesüljön, mint Debrecen, s ezért súlyt helyez arra, hogy a gyorsprogram elfogadása esetén az állam azonnal ne 3 200 000, hanem 4 000 000 aranykorona hozzájárulást adjon. Ezt méltányosnak és jogosnak fogják tartani.

A városi hozzájárulást illetőleg kéri a polgármester úrtól, hogy menjenek el az áldozatkészség legvégső határáig, mert a tervet oly szépen kell végrehajtani, hogy az utódok se szólhassanak ellene. Az elhelyezésre vonatkozólag kijelenti, hogy a Mars téri elhelyezést ellenzi, s a Tisza-parti megoldás mellett van annál is inkább, mert ezáltal ez a városrész is elrendezést fog nyerni, s az egész környék értéke fellendül. A gyorsépítkezést javasolja, hogy ezzel a nagymérvű munkanélküliségen is segítve legyen, mert félő, hogyha az iparosok itt munkát nem kapnak, tömegesen ki fognak vándorolni, aminek már eddig jelei mutatkoznak, mert a török kormány az ankarai építkezésekhez már eddig is sok magyar építőszakmunkást leszerződtetett.

Somogyi Szilveszter polgármester kijelenti, hogy a város vezető férfiaival már tanácskozott, s a gyors megoldás mellett vannak. Kötelező ígéretet a városi hozzájárulást illetően nem tehet, mert ebben a kérdésben a közgyűlés illetékes határozni, hanem hiszi, hogy emberi számítás szerint a kérdés kedvezően lesz megoldható. A munkanélküliség most a legnagyobb, s ha 2–3 évi munkát tudunk adni, akkor Szeged felett a munkanélküliség veszélye elmúlik. Szintén kéri, hogy az állami hozzájárulás 4 000 000 aranykoronára emeltessék fel. A város a 3 200 000 aranykoronán felül további áldozatokat is fog hozni, mert az ingatlanok kisajátítása is őt terheli, s félő, hogy ez a tervezett 1 000 000 aranykoronát felül fogja haladni. A polgármester azután köszönetet mond a Miniszter Úr Őexcellenciájának, hogy nagy elfoglaltsága mellett is szakított magának három napot, s az egyetem elhelyezésének ügyét fáradhatatlan munkásságával a megoldáshoz viszi.

Miniszter Úr az elhangzott elismerő szavakért köszönetet mond.

Berzenczey Domokos műszaki főtanácsos az utóbbi időkben történt ingatlaneladások alapján bizonyítja, hogy az ingatlanok ára jelenleg még mindig olcsó, s értékük békebeli értéküknek körülbelül csak 30%-át teszi ki. Ez megnyugtatásul szolgál arra nézve, hogy a kisajátítás az előirányzott összegnél nem fog többe kerülni.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag kijelenti, hogy ismeri a közgyűlés hangulatát, amely a gyors megoldás mellett lesz. A mintegy 30 iparágat képviselő városi iparosság hozzájárulását szintén meg lehet nyerni, ha kijelentjük, hogy 7 200 000 aranykorona fog két év alatt felhasználtatni. Ezzel a munkanélküliség megszűnnék. A város ugyan a hozzájárulási összeggel nagy terhet vállal magára, de hiszi, hogy ezt az áldozatot a város meg fogja hozni. Kéri, hogy az állam 4 000 000 aranykoronát adjon.

Körmendy Mátyás törvényhatósági bizottsági tag kijelenti, hogy a polgárok közt nagy számban vannak, kik a közkórházban továbbra is meg akarják hagyni a városi vezetést, azért nyilatkozatot kér arra nézve, hogy a klinikák kiépítése érinti-e a közkórházakat.

Miniszter Úr válaszol, s kijelenti, hogy nincs szándékában a közkórházat a klinikába olvasztani, a közkórháznak és a klinikáknak is külön rendeltetése van, s ezért a közkórház jelenlegi szervezetét nem kívánja megváltoztatni.

Körmendy Mátyás törvényhatósági bizottsági tag a miniszter úr válaszát köszönettel tudomásul veszi.

Jakabb Oszkár miniszteri tanácsos leszögezi, hogy Bud [János] pénzügyminiszter úr mint tanárember nemzeti kultúránk nagy kérdései iránt mindig nagy megértést mutatott, amit igazol az is, hogy a szegedi egyetemi építkezésre, dacára annak, hogy a debreceni és a szolnoki építkezések még mindig igényelnek pénzeket, az 1926/27. évi költségvetésben 400 000 aranykoronát irányzott elő, s ezzel vállalta a megkezdett munka folytatását is. Minthogy a gyors megoldás kérdése itt vetődött fel, nincs abban a helyzetben, hogy a pénzügyminiszter úr nevében nyilatkozatot tegyen, azonban kijelenti, hogy a saját hatáskörében és ügykörében igyekezni fog odahatni, hogy gyorsmegoldást lehessen megvalósítani. Egyúttal kéri az egyetemi professzor urakat, hogy igényeikben szerénységet tanúsítsanak, mert minél nagyobb igényekkel lépnek fel, annál később oldható meg a kérdés. Végül aggályait fejezi ki amiatt, hogy a gyors megoldás az árak emelését fogja előidézni.

Sváb Gyula miniszteri tanácsos célszerűnek tartaná, ha a közgyűlésen a kisajátítási költségek megszavazása céljából kifejtenék, hogy az újszegedi vagy Mars téri megoldásnál a csatornázási költségek majdnem akkora összeget igényelnének, mint a Tisza-parti megoldásnál a kisajátítási költségek, ez utóbbi megoldásnál ugyanis a csatornázási költségek megtakaríttatnak.

Riesz Frigyes az egyetem e. i. rektora szintén a gyors megoldás mellett van. Az egyetem nevében hálás köszönetet mond, hogy az összes tényezők az egyetem érdekeit oly nagy szeretettel és tárgyilagossággal támogatták.

Elnöklő **Miniszter Úr** mielőtt a tanácskozást berekesztené, s a további tennivalókat körvonalazná, kijelenti, hogy a város részéről oly megértést és áldozatkészséget talált, amelyhez hasonlót a másik két egyetemi városban Pécsett és Debrecenben nem tapasztalt. Külön megköszöni Jakabb Oszkár miniszteri tanácsos úrnak nemcsak most, hanem a többi kulturális kérdéseknél is tanúsított megértését, majd a tanácskozáson történt felszólalásokért mond köszönetet.

Összefoglalva a következő tennivalókat, azokat két csoportra osztja. Egyrészről a város közgyűlésének kell megszavaznia a telkek megváltására szükséges összeget és a 3 200 000 aranykoronás hozzájárulást, továbbá a kisajátítást kell perfektuálnia, másrészről az államnak kell az 1925/26. évi költségvetés II. felében mutatkozó feleslegekből azt 4 000 000 aranykoronát biztosítani, amely a gyorsított eljáráshoz szükséges.

Végül azon reményének adott kifejezést, hogy Isten segítségével s úgy a pénzügyminiszter úr, mint a város részéről eddig is tanúsított áldozatkészséggel sikerülni fog az egyetemi építkezéseket befejezni, s szívből kívánja, hogy ezen építkezések Szeged város további felvirágoztatására szolgáljanak.

Több tárgy nem lévén, az ülés bezáratik.

K. m. f.

Badics Aurél s. k. jegyző — Klebelsberg Kuno s. k. elnök

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság II. ülése előtt, 1926. május 22-én tartott értekezletről

Mélyen Tisztelt Építőbizottság!

Jelentem, hogy az egyetem elhelyezésére kiszemelt ún. Tisza-parti telkek beépítési helyszínrajzát a Miniszter Úr Őnagyméltóságának útmutatása értelmében elkészítettem, és ezen helyszínrajzot van szerencsém előterjeszteni.

További rendelkezésre kidolgoztam a gyermekklinikának, a sebészeti-, belgyógyászati- és bőrkórtani klinikáknak tervrajzait és költségvetéseit, ez utóbbiakat azon kiviteli munkákról, melyek elsősorban az épületek tető alá hozatalához még a folyó évben szükségeltetnek, vagyis a föld-, kőműves és elhelyező, beton, vas és vasbeton munkákról, az ács, cserépfedő és bádogos munkákról.

Azon célból, hogy az építkezés a folyó évi június hó második felében, cca. június hó 20-án tényleg megindulhasson, a gyermekklinikának mint olyannak, melynek megkezdésére üres telek áll rendelkezésre, összeállítottam a vállalatba adáshoz szükséges ún. kiírási műveleteket is; úgy, hogy a mai naptól számítva június 19-ig összesen 4 hét áll rendelkezésre a nyilvános árlejtés azonnali kiírására és a beérkező ajánlatok elbírálására, minek megtörténte után, június hó 21-én ezen épület építkezése megkezdhető lesz.

A többi fent említett klinika építésének megkezdhetése összefügg a kisajátítandó épületek területének átadási idejével; amennyiben a kisajátítási és kilakoltatási művelet legkésőbben szeptember hó 1-ig megtörténik, remélhető, hogy ezen épületek is még a folyó évben tető alá lesznek hozhatók.

A gyermekklinika a jövő 1927.évi szeptember havában lesz rendeltetésének átadható.

Kérem a mélyen tisztelt építőbizottságot, hogy 1.) a beépítési helyszínrajzot részletesen letárgyalni, és az épületek helyeit és építésük sorrendjét megállapítani; 2.) a gyermekklinika terveit, melyeket a tanár úrral már részletében is megállapítottam a kivitelre elfogadni, és költségvetését a nyilvános vállalati árlejtés alapjául elfogadni méltóztassék.

Elnök az ülés tárgysorozatát a következő négy pontban állapítja meg:

1. Kisajátítási tervezetnek,
2. Korb [Flóris] műépítész előterjesztésének
3. Gyermekklinika alaprajzának és tervének
4. Gyermekklinika munkálatai árlejtésének tárgyalása.

Elnök előadja, hogy tervbe van véve az alapkőnek a Kormányzó Úr Őfőméltósága által leendő személyes ünnepélyes letétele, amelynek időpontja június hó végére terveztetik. Épp ezért felette sürgős a munkálatok mielőbbi kiadása iránt intézkedni. A munkálatok kiadása a legközelebbi építőbizottsági ülésen fog megtörténni, s ha ezen az ülésen a Miniszter Úr is jelen lesz, ő dönthet, ellenkező esetben az ügy sürgősségére való tekintettel kérni fogja a Miniszter Urat, hogy a döntésre hatalmazza fel az építőbizottságot. – Elnök kéri, hogy a kisajátítás jelenlegi állását ismertettessék.

Fenyő Lajos városi műszaki tanácsos előadja, hogy a gyermekklinika telke építkezésre már is rendelkezésre áll, a többi klinika telkeire vonatkozólag a közigazgatási bizottság felszólította az érdekelteket, hogy az ügy békés úton leendő elintézése végett ajánlatukat mielőbb tegyék meg.

Somogyi Szilveszter polgármester ismerteti a lakók kitelepítésénél fennforgó nehézségeket. Nincs elég szabad felmondás, s a lakókat csak cserelakás felajánlása esetén lehet kitenni. Ezen cserelakások elfogadásánál a lakók a legnagyobb igényekkel lépnek fel. A város erkölcsi testület lévén a lakókkal emberségesen köteles eljárni, céljuk az, hogy minden lakónak fognak megfelelő lakást szerezni. Kéri azonban a lakók elhelyezésénél a kultuszminisztérium támogatását is, mégpedig oly irányban, hogy írjon át a népjóléti miniszter úrhoz, hogy az itteni lakáshivatal vezetőjét hatalmazza fel arra, miszerint a megürülő vagy egyéb módon rendelkezésre álló lakásokat elsősorban a kisajátítás következtében kitett lakók részére biztosítsa.

Elnök kérésére az ülésen megjelenik Simkó Elemér tiszteletbeli tiszti főügyész, a szegedi lakáshivatal elnöke, aki ismerteti a lakásrendelet idevonatkozó pontjait, s kijelenti, hogy ezalapon a lakásrendeletben a részére biztosított jognál fogva módjában van a kilakoltatások iránt gyorsított eljárással intézkedni, s igyekezni fog az ügy érdekében minden lehetőt elkövetni.

Tóth Károly egyetemi tanár felette kívánatosnak tartja, hogy a bel-és sebészeti klinika építkezése is még ebben az évben mielőbb megkezdessék, azért sürgősen intézkedni kell aziránt, hogy e klinikák telke is haladéktalanul rendelkezésre álljon. Kéri határozatilag való kimondását annak, hogy a gyermekklinika építése azonnal, a bel- és sebészeti klinika építése pedig mielőbb megkezdessék.

Elnök kijelenti, hogy készséggel fog intézkedni aziránt, hogy a polgármester úr által kívánt átirat a népjóléti miniszter úrhoz átküldessék. A kisajátítás mielőbbi lebonyolítását a lakók elhelyezésének gyors keresztülvitelét a maga részéről is kívánja, s kéri a polgármester urat, hogy ez gyorsan, s ne bürokratikusan történjék. Célszerűnek tartaná, ha a város, s az egyetemi tanárok jelöltjeiből néhány tagból álló bizottság alakíttatnék, amely bizottság kizárólag ennek intézésével foglalkoznék. Felkéri a polgármester urat e bizottság sürgős megalakítására.

Elnök azután felkéri Korb Flóris műépítészt a tervek ismertetésére, s kéri a jelenlevőket főleg az érdekelt tanár urakat, hogy a tervekhez szóljanak hozzá.

Korb Flóris műépítész bemutatja a készen levő terveket, s részletesen ismerteti azokat. Terve szerint a kórtermek délfelé feküdnének; az épületek a Fogadalmi templom felé eső részen zárt vonalat képeznek. Célszerűnek tartaná, ha a Mahler-malom is kisajátíttatnék, hogy a mosókonyhát jobban lehessen elhelyezni. A szintén kisajátítandó villaszerű épület pedig a gazdasági hivatal elhelyezésére szolgálna. Majd szóba kerül az ideg- és elmegyógyászati klinika elhelyezésének ügye, amelynél Tóth Károly egyetemi tanár megjegyzi, hogy helyesebbnek tartaná, miszerint ezen klinika is ne máshol, hanem szintén a többi klinikával együtt egy telek komplexumon helyeztessék el.

Elnök kijelenti, hogy az ideg- és elmegyógyászati klinika elhelyezésének kérdése most még úgysem aktuális, ezért kéri ennek a kérdésnek függőben hagyását. Jancsó Miklós egyetemi tanár nem helyesli a kórtermek déli részre leendő beosztását, mert ez túlságosan meleg volna. Korb Flóris műépítész kijelenti, hogy e kívánságnak szívesen eleget tesz, s a terveket ennek megfelelően fogja módosítani. Tóth Károly egyetemi tanár kérdést intéz arra nézve, hogy a konyha közös nagy épületként külön lesz-e. Korb Flóris műépítész kijelenti, hogy a fűtés és a konyha klinikánként külön lesz, csak a mosókonyha lesz a közös.

Somogyi Szilveszter polgármester arra nézve kér felvilágositást, hogy a biológiai intézetet nem lehetne-e máshol elhelyezni s okvetlenül szükséges-e az Ónozóné-féle ingatlan megszerzése. Elnök kijelenti, hogy a miniszter úr a biológiai intézetet a kiszemelt területre kívánja építeni, ha azonban a püspöki palota nem építtetnék fel a Fogadalmi templommal szemben levő területen, akkor még volna szabad terület, s erre a helyre épülhetne fel a biológiai intézet. Ezt most még előre nem lehet tudni, ezért minden eshetőségre kéri a polgármester urat, hogy az Ónozóné-féle ingatlanra is kérjen kisajátítási engedélyt.

Nagy Árpád helyettes államtitkár aziránt intéz kérdést a városi műszaki tanácshoz, hogy a nőgyógyászati és szülészeti klinika területe rendelkezésre áll-e, hogy azon esetben, ha a bel-és sebészeti klinika területe az őszig rendelkezésre nem állhatna, lehessen legalább ezen klinika építését elkezdeni. Javasolja, hogy a tervező építész ezen klinika terveit is kivitelre készítse el.

Fenyő Lajos városi műszaki tanácsos előadja, hogy a nőgyógyászati s szülészeti klinika telke a város tulajdonát képezi, s ott az építkezésnek nincs semmi akadálya. Korb Flóris műépítész kijelenti, hogy a bonctani intézet részére a kijelölt hely kicsi, ezért e célra szükség volna még telekre. Elnök kéri a polgármester urat, hogy az e célra még szükséges ingatlan kisajátítását a biológiai intézet részére kért terület kisajátíttatásával együtt szintén kérelmezze.

Korb Flóris műépítész azután bemutatja a gyermekklinika részletesen kidolgozott tervét, amely ellen észrevétel nem merült fel, s azért Elnök kijelenti, hogy a bizottság a gyermekklinika tervét a kivitelre elfogadja. Elnök felkérésére Korb Flóris műépítész bemutatja a gyermekklinika költségvetését, s javasolja, hogy a föld-, kőműves és elhelyező, vas- és vasbeton, ács, tetőfedő, bádogos, műkő- és műkőfaragó munkákra vonatkozólag a versenytárgyalási hirdetmény írassék ki, hogy azután annak eredménye alapján a munkák mielőbb vállalatba adhatók legyenek.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag arra nézve kér felvilágosítást, hogy az egyes munkálatokra külön-külön is lehet-e pályázni.

Somogyi Szilveszter polgármester arra kér választ, hogyha valamelyik szegedi vállalkozó csak egy munkamenetre tesz ajánlatot, s ebben olcsóbb, ez az ajánlat előnyben részesül-e.

Tóth Károly egyetemi tanár kéri annak leszögezését, hogy egyenlő ajánlat mellett a szegedi vállalkozó kapja meg a munkálatokat.

Korb Flóris műépítész kijelenti, hogy a versenytárgyalási hirdetményben kifejezetten bent lesz, hogy az ajánlatokat munkanemenként külön-külön egyes munkacsoportokra, valamint az összes munkára együtt is tehetik. A helybeli vállalkozók előnyben fognak részesíttetni, erre nézve a Közszállítási Szabályzat is intézkedik, amennyiben kimondja, hogy megfelelő minőség és nem lényeges árkülönbözet mellett elsősorban a helybeli iparosmesterek vagy gyárosok ajánlatai veendők figyelembe.

Riesz Frigyes egyetemi tanár kéri, hogy az összes építkezésre előirányzott költségvetésnek keretei szigorúan tartassanak be, nehogy túllépések történjenek, s emiatt a legutoljára tervezett épületek felépítésére szükséges összegek annak idején ne álljanak majd rendelkezésre.

Korb Flóris műépítész megnyugtató választ ad, mely szerint az előirányzott költségvetések szigorúan be fognak tarttatni.

Elnök bejelenti, hogy az állam részéről az egymillió aranykorona rendelkezésre áll, s minthogy azt legkésőbb folyó évi június hó végéig fel kell használni, javasolja, hogy ezen összeg anyag vásárlására fordíttassék. Ily értelemben történik határozat. Ezután elnök határozatilag kimondja, hogy a gyermekklinika munkálataira vonatkozó versenytárgyalási hirdetmény a közszállítási szabályzatban megállapított rövid határidő kijelölése mellett azonnal írassék ki.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

K. m. f.

Badics Aurél s. k. jegyző — Nagy Árpád s. k. elnök

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1926. június 19-én tartott III. üléséről

Jelen voltak: Tóth Lajos államtitkár, az építési bizottság elnöke, Nagy Árpád helyettes államtitkár, Wiessner Emil királyi főmérnök a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr kiküldöttjei, Szilágyi Ernő miniszteri osztály tanácsos, a pénzügyminiszter úr kiküldöttje, továbbá Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter polgármester, Berzenczey Domokos és Szendrey Jenő tanácsnok, Várhelyi József, Wimmer Fülöp és Körmendy Mátyás törvényhatósági bizottsági tagok, Menyhárth Gáspár, Tóth Károly és Szandtner Pál egyetemi nyilvános rendes tanárok Szeged szabad királyi város képviseletében, Riesz Frigyes egyetemi nyilvános rendes tanár, ezidei rektor, Kolosváry Bálint, Jancsó Miklós, Rigler Gusztáv, Kogutowicz Károly, Győrffy István, Hainiss Elemér, Szentpétery Zsigmond és Horger Antal egyetemi nyilvános rendes tanárok a Ferenc József Tudományegyetem képviseletében, Korb Flóris műépítész, műegyetemi tiszteletbeli nyilvános rendes tanár, Oravetz Győző királyi műszaki főtanácsos, a szegedi államépítészeti hivatal főnöke és Badics Aurél miniszteri titkár, jegyzőkönyvvezető.

Elnök az ülést megnyitja, s mindenekelőtt üdvözli Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsost a pénzügyminiszter úr kiküldöttjét. Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos az üdvözlésért köszönetét fejezi ki.

Ezután a múlt ülés jegyzőkönyve olvastatott fel, amely – miután észrevétel ellene nem merült fel – hitelesíttetett.

Elnök bejelenti, hogy a mai ülés egyik legfontosabb tárgya a gyermekklinika föld-, kőműves- és elhelyező, vas-, vasbeton, ács, bádogos, tetőfedő, és műkő-, kőfaragó munkálataira kiírt versenytárgyalási hirdetmény alapján beérkezett ajánlatok ismertetése és a munkálatok odaítélése iránt a miniszter úr részére javaslatot tenni. Egyúttal közli, hogy a pénzügyminiszter úr az építkezésre az első egymillió aranykoronát rendelkezésre bocsátotta, s értesülése szerint annak felhasználása nincs a folyó évi június hó végéig terjedő záros határidőhöz kötve, mint eddig gondolták, hanem annak felhasználása későbbi időkben is történhetik.

Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos szintén bejelenti, hogy miután a kiutalt egymillió aranykoronát hasznos beruházásra kell fordítani, azért annak felhasználási ideje nincs záros határidőhöz kötve.

Elnök felkéri Korb Flóris műépítészt, hogy a beérkezett ajánlatokat ismertesse, s a munkálatok kiadása iránt tegyen javaslatot.

Korb Flóris műépítész felolvassa az *A)* alatt mellékelt előterjesztését.

Elnök felhívja a jelenlevőket, hogy az elhangzott előterjesztéshez szóljanak hozzá.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag: Mindenekelőtt arra nézve kér felvilágositást, hogy Sebestyén [Lajos] a debreceni egyetem egyetemi építkezéseket kifogástalanul végezték-e, majd a szegedi lakosság azon kívánságának ad kifejezést, hogy a munkálatokat olyan vállalkozó kapja, aki származásánál fogva is tényleg szegedi lakosnak mondható. – A szegediek nem Cziglert, hanem Ottovayt tartják igazi szegedinek, – s ha társult is budapesti vállalkozókkal, fővállalkozónak mégis ő tekinthető, úgy az általa képviselt tőke, mint kiváló szakképzettsége, s eddigi nagy tevékenysége alapján. Ellenben Czigler – akinek megbízhatóságát szintén elismeri – Sebestyénnel való társulásával nem tekinthető fővállalkozónak, mert itt Sebestyén lenne a tulajdonképpeni fővállalkozó. Nem mulasztja el felemlíteni, hogy a Czigler és Sebestyén-féle benyújtott ajánlat tulajdonképen kb. 800 millióval nagyobb összegű volt, ami állítólagos szorzási hibából állott elő, s amely az ajánlatok átszámításánál észrevéttetett, korrigáltatott, s ezzel ajánlata legolcsóbb lett. – Ez a körülmény joggal aggályosak tekinthető, azért a felfedezett állítólagos szorzási hibára nézve kér felvilágosítást.

Korb Flóris műépítész a Czigler–Sebestyén-féle eredeti ajánlat bemutatásával ismerteti a szóban levő szorzási tévedést. Az egységárat kellett szorozni az előírt mennyiséggel, s ezen szorzási művelet nem adhatott más összegű eredményt, mint az utólag feltüntetett kisebb összeg. Kijelenti, hogy azon esetben, ha az átszámításnál e tévedés nem vétetett volna észre, s az eredeti nagyobb összeggel kapta volna meg a munkálatokat, akkor sem lett volna jogában a többköltséget követelnie, mert a tévedés oly nyilvánvaló. Sebestyénnek a debreceni egyetemi építkezéseknél teljesített munkáját kiválónak minősíti, s hogy amikor munkálatokkal való megbízásra őt javasolja, ezzel csak kötelességét teljesíti, mert megbízható, s a legolcsóbb. Megjegyzi egyúttal, hogy Czigler ellen sincs semmi kifogása.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag Korb Flóris műépítész felvilágosító szavait tudomásul veszi.

Tóth Károly egyetemi tanár szerint a szóban levő két legolcsóbb ajánlat között aránylag nincs oly nagy különbség, amely egymaga döntő lehetne az odaítélésnél. Szerinte két kérdést kell tisztázni, először melyik cég megbízhatóbb, melyikben van nagyobb garancia arra nézve, hogy az elvállalt munkát kifogástalanul fogja elvégezni, s az anyagot is az előírt minőségben fogja leszállítani, másodszor elbírálandó, hogy a vállalkozók közül melyik inkább szegedi, bár megállapítható, hogy egyik sem kizárólag szegedi vállalkozás, hanem az idegen vállalkozók csak ezen munkálatokra társultak egy-egy szegedi vállalkozóval. Ha már a vállalkozók nem tekinthetők tisztán szegedinek, legalább az tisztázandó, hogy a tőkeerő szempontjából mennyire van a szegedi tőke érdekelve. Minthogy az Ottovay társainak Bogdánffy és Gerlóczy eddigi működésének eredményét nem ismeri, kér erre nézve tájékoztatást.

Korb Flóris műépítész kijelenti, hogy Ottovay működését nem ismeri. Bogdánffy és Gerlóczy jelenleg a szolnoki állami bábaképzőt építik, működésük megfelelő, de azért Sebestyén munkája minőségileg kiválóbb.

Aigner Károly főispán: kötelességünk elsősorban a szegedieket védeni, Ottovay bennszülött szegedi, ő építi a Fogadalmi templomot, kiváló munkát végez, s ha Korb építész szerint Bogdánffy–Gerlóczy és Sebestyén vállalkozók között a munka minősége szempontjából különbség van, reméli, hogy a hozzájuk társult Ottovay az ő kiváló képességeivel ezt a különbséget ki fogja egyenlíteni. Czigler építési teljesítményeit nem ismeri. Czigler bevándorolt szegedi, s azért azt javasolja, hogy a munkálatok kivitelezésével az Ottovay–Bogdánffy–Gerlóczy vállalkozók bízassanak meg.

Somogyi Szilveszter polgármester: az volt az elv, hogy a munkálatok a legolcsóbb ajánlattevőnek adassanak oda, ha megbízható. Minthogy a Czigler–Sebestyén vállalkozók Korb Flóris műépítész szerint megbízhatók, azért az igazság azt kívánja, hogy ők kapják meg a megbízást.

Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos: ily nagy munka vállalatba adása mindig felelősségteljes, azért azon alapelvet kell követni, hogy kapja meg a munkát, aki megbízható és olcsó. A külföldön különösen a németeknél eltérnek ettől az elvtől, mert nem mindig a legolcsóbb a legmegbízhatóbb s a legjobb, azért a középutat keresik, s a középárajánlatot fogadják el. Minthogy Sebestyén eddigi működése kifogástalan, s ha társa, Czigler nem is bennszülött szegedi, de Szeged javára fognak dolgozni, azért a munkálatoknak a Czigler és Sebestyén vállalkozók részére való kiadását javasolja.

Tóth Károly egyetemi tanár ismételten hangsúlyozza, hogy a nagy közönségnél rossz vért szülne, ha mindjárt az első alkalommal nem igazi szegedi kapná meg, mindenki tudja, hogy a Czigler–Sebestyén-féle társvállalkozásnál Sebestyén a fővállalkozó. Legcélszerűbb volna Ottovay és társait felhívni, hogy a munkálatokat a Czigler–Sebestyén vállalati összegével vállalják el, amely esetben egyformán olcsó lenne mind a két vállalkozó.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag szintén javasolja, hogy Ottovay és társai hívassanak fel a különbözet elengedésére.

Menyhárth Gáspár egyetemi tanár szerint az tartandó szem előtt, hogy egyenlő megbízhatóság mellett az olcsóbb kapjon megbízást. Utólagos leengedésre való felhívás nem szabályszerű. Czigler ellen nem lehet kifogást emelni, ha nem is bennszülött, de már régen Szegeden lakik. Ne az legyen a fő szempont, hogy szegedi, vagy nem szegedi vállalkozó, hanem hogy szegedi iparosok dolgozzanak.

Nagy Árpád helyettes államtitkár nem tartja méltányosnak, hogy a nagy építkezések mindig egy vállalkozó kezébe adassanak, hanem más vállalkozót is munkaalkalomhoz kell juttatni, azért javasolja, hogy a munkálatok kivitelével Ottovay és társai bízassanak meg.

Szandtner Pál egyetemi tanár szintén megfontolandónak tartja, hogy célszerű-e ezen nagy építkezéssel újból Sebestyént megbízni, aki Debrecenben már nagyszabású építkezéseket kapott. Méltányos, hogy ezt az építkezést más kapja.

Kolosváry Bálint egyetemi tanár véleménye szerint nehéz dönteni azoknak, akik nem ismerik az ajánlattevőket. A polgármester a közhangulat legközvetlenebb képviselője, azért a polgármester álláspontjához járul hozzá. Szükségesnek tartja nyomatékos leszögezését annak, hogy a döntés nem prejudikál a többi építkezésekre; ezt az odaítélésnél elvileg kijelentendőnek tartja.

Körmendy Mátyás törvényhatósági bizottsági tag: azon esetben, ha Ottovay és társai kapják meg az építkezést a műkő-, kőfaragó munkát is – Melocco Rt. budapesti cég helyett – az ő részére javasolja kiadni, mert a különbözet a két ajánlat között még kétmillió korona sincs, s így ezt a munkát ez esetben szintén szegedi vállalkozó kaphatja.

Elnök kijelenti, hogy legcélszerűbb szigorúan ragaszkodni a szabályokhoz, mert minden eltérés támadási felületet képez. A drágább ajánlattevővel leengedés irányába tárgyalni nem lehet, mert a Közszállítási Szabályzat az utólagos tárgyalásokat nem engedi meg. Ha a vállalkozókat nézzük, megállapítható, hogy tulajdonképpen egyikük sem szegedi, mert idegen vállalkozók csak ezen építkezésből kifolyólag társultak szegedi vállalkozóval. Ha Ottovay egyedöl pályázott volna, a vállalkozás akkor tisztán csak szegedi lett volna, s előnyben való részesítése természetes volna, de jelen esetben tisztán szegedi vállalkozásról beszélni nem lehet.

Berzenczey Domokos műszaki tanácsos nem tartja megengedhetőnek, hogy a drágább ajánlattevővel oly irányban tárgyaltassék, hogy olcsóbb ajánlatot tegyen. A bizottság azt megteheti, hogy a munkálatokat a drágábbnak ítéli oda, de utólagos alkudozás nem szabályszerű.

Hainiss Elemér egyetemi tanár kijelenti, hogy nem építész, tehát szakbírálatra nem jogosult. Tekintve azonban Korb építész úr azon kijelentését, hogy az egyetem átalakítási munkálatai annak idején kifogástalanok voltak, anélkül, hogy véleményt akarna nyilvánítani, nem hallgathatja el azt, hogy a gyermekklinika mosókonyhája oly primitíven készült el, hogy használhatatlan volt, s amit itt a vállalkozók az ő ajánlatára lehetetlennek tartottak keresztülvinni, azt ő egy kőművessel utóbb mégis megcsináltatta, s azóta megfelelő. A tető, amit javítottak, pár hónap alatt beázott, s ennek nyomán a vakolat egy beteg gyermekágyára esett. E saját tapasztalatain kívül elégedetlenséget hallott más klinikusok részéről is, amire kéri Jancsó tanár úr nyilatkozatának meghallgatását.

Jancsó Miklós egyetemi tanárnak szintén kifogásai voltak Czigler munkája ellen. pl. az ápolónők részére épített lakásnál oly vékony falat húzott, hogy három nap múlva összeroppant.

Elnök szerint ezekből a panaszokból Czigler megbízhatóságára következtetni nem lehet, mert tudomása szerint a Czigler által végzett felpanaszolt munkálatok nem önálló építkezések voltak, hanem csak egy rossz épületen végzett átalakítási s tatarozási munkálatok.

Aigner Károly főispán kijelenti, hogy az elhangzott felszólalások után meggyőződött arról, hogy álláspontja helyes. Nemcsak a legolcsóbb ajánlatot kell nézni, hanem a megbízhatóságot is. A Czigler ellen felhozott panaszokból megállapítható, hogy az általa eddig végzett munkálatoknál bizonyos mérvű felületesség tapasztalható. Nem megnyugtató ilyen tapasztalatok után egy nagyszabású

építkezést reá bízni. Bár a két vállalkozó cég közül egyénileg mindegyik kifogástalan, de a nagy közönség részére nagy megnyugvással szolgálna az, ha látná, hogy mindjárt az első építkezést tősgyökeres szegedi ember kapná meg. Ezért újból javasolja, hogy az építkezések kivitelével Ottovay és társai bízassanak meg.

Somogyi Szilveszter polgármester kijelenti, hogy a professzor urak által Czigler ellen felhozott panaszok után az először tett igazságos javaslatától kénytelen elállni, s a Czigler megbízását ezek után nem kérni.

Nagy Árpád helyettes államtitkár és Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos pontos számítások szerint kimutatják, hogyha Ottovay és társai kapnak megbízást, akkor az ő ajánlati végösszegük a Czigler–Sebestyén ajánlati végösszegnél 117 639 100 K-val drágább.

Elnök ezen differenciát szintén megállapítja, s ezek után újból felhívja a jelenlevőket aziránti nyilatkozattételre, hogy álláspontjukat a nagy összegű eltérés dacára is fenntartják-e.

Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos kijelenti, hogy pénzügyi szempontból indokoltabb az olcsóbb ajánlattevőt megbízni. A rendelkezésre bocsájtott összegek mikénti felhasználása a kultuszminisztérium hatáskörébe tartozik, azért a kultuszminiszter úrhoz a munkálatok kiadása iránti döntésre javaslatot tenni az építőbizottság hivatott, a Pénzügyminisztérium csak arra van figyelemmel, hogy az építkezésekre előirányzott összegen túl ne lépjenek.

Minthogy újabb felszólalások nem voltak, **Elnök** határozatilag kimondja, hogy az építőbizottság szótöbbséggel a munkálatok kivitelével való megbízásra Ottovay és társai vállalkozókat hozza javaslatba, még az esetben is, ha az ajánlatuk 117 639 100 K-val drágább is.

Várhelyi József törvényhatósági bizottsági tag indítványozza, miszerint a város részéről tanúsított nagy áldozatkészségre való tekintettel az építkezés ellenőrzésére a város részéről is küldessék ki ellenőrzőbizottság.

Somogyi Szilveszter polgármester a közönség megnyugtatása szempontjából szintén szükségesnek tartja az ellenőrzést, azonban az ellenőrzést nem bizottság által, hanem a városi hatóság szakembereivel javasolja végeztetni.

Oravetz Győző műszaki főtanácsos kijelenti, hogy a Kereskedelmügyi Minisztérium részéről az ellenőrzéssel ő bízatott meg, s így az az ő feladatát képezi. Nincs észrevétele az ellen, hogy a városi hatóság szakközegei is szemmel tartsák a munkálatokat, de ezeknek intézkedési joga ne legyen, hanem ha szabálytalanságot tapasztalnak, arról tegyenek jelentést az építőbizottságnak.

Elnök kijelenti, hogy laikusokkal való ellenőrzéshez nem járulhat hozzá; hanem a város jelöljön ki két szakértőt, aki a munkálatokat szintén figyelemmel kísérik, s észrevételeikről az építőbizottságnak jelentést tesznek. Elnök azután javasolja, hogy a kisajátítás mikénti állása minden ülésen tárgyaltassék, hogy erről a bizottság állandóan tájékoztatva legyen. Felkéri Szendrey Jenő tanácsnok urat, hogy a kisajátításról tegyen jelentést.

Szendrey Jenő előadja, hogy a szegedi klinikák felépítésére szükséges telkek kisajátítási ügyében a közigazgatási bizottság a kisajátítási végrehajtást végző bizottságot megalakította, annak elnöke Oravetz királyi műszaki főtanácsos, tagjai pedig Turóczy Mihály, városi tisztifőügyész és Köllő Zoltán királyi gazdasági felügyelő.

A bizottság működését a közzétett hirdetményben folyó évi június hó 25-én kezdi meg. A város részéről a bizottsági üléseken Szendrey Jenő tanácsnok és Fenyő Lajos műszaki tanácsos vesznek részt, akik fel vannak jogosítva, hogy a kisajátító bizottság előtt a kisajátítást elszenvedő felekkel az egyezséget végleg megköthessék.

A már a város birtokában levő épületekből a lakók kitelepítésére vonatkozólag jelenti, hogy a város tanácsa Simó Elemér tiszteletbeli főügyész kezeihez lakások vétele céljából egyelőre 500 000 000 K-t utalt ki. Már eddig két telektömbből sikerült a lakókat elhelyezni, több lakó kitelepítésére vonatkozó tárgyalás pedig a lakáshivatal előtt folyamatban van. A kitelepítések mindig a legsimábban történnek.

A város hatósága az építési bizottságnak legutóbb tartott ülésétől kezdődőleg újabban a következő területeket vette meg. Ipar utca 9, Szegfű utca 8, továbbá Révai utca 19.

Elnök Szendrey tanácsnok jelentését tudomásul veszi. Egyúttal aggályát fejezi ki aziránt, hogy a sebészeti és belgyógyászati klinika telke az őszig nem fog rendelkezésre állni, pedig a gyermekklinika után a két klinika építése terveztetett.

Somogyi Szilveszter polgármester javasolja, hogy a bonctani intézet tervei és költségvetése is készíttessék el, mert ez a telek legkönnyebben bocsátható rendelkezése, s ahol hely van, ott építtessék, hogy minél több munkaalkalom adassék.

Elnök nem ellenzi, hogy Korb építész a bonctani intézet tervét is elkészítse, azonban előbb a klinikákat kell felépíteni. Munkaalkalom lesz elegendő, mert a miniszter úr a főiskolai internátusokat is mielőbb fel akarja építtetni.

Korb építész az ajánlati űrlapokért befolyt 1 777 000 K-t az egyetem menzája részére felajánlja. Köszönettel tudomásul vétetik.

Elnök ezután kéri a polgármestert, hogy a város részéről felajánlott, s már esedékes hozzájárulási összeget minél előbb bocsássa rendelkezésre, mert az állam az első 1 millió aranykoronát már ideadta, s további 1 millió aranykoronát is a legközelebb rendelkezésére bocsátja.

Somogyi Szilveszter polgármester kijelenti, hogy a város részéről a hozzájárulási összeg fokozatosan fog beadatni, ha arra az összegre tényleg szükség lesz, nehogy idő előtt felesleges kamatterhek legyenek. A Pénzügyminisztériumban tárgyalások folynak a városok részére újabb külföldi kölcsönök megszerzése iránt, s ebből a kölcsönből Szeged 5 300 000 aranykoronát fog igényelni. – Mihelyt a pénzt megkapják, fizetési kötelezettségüknek azonnal eleget fognak tenni.

Aigner Károly főispán kéri a bizottsági tagokat, hogy miután az ülés szigorúan bizalmas jellegű, az itt elmondottakról senki közlést ne tegyen, nehogy némely vállalkozónak ezáltal kellemetlensége keletkezzék.

Elnök végül figyelmezteti a bizottsági tagokat, hogy a felszólalásokért mindenki helyt álljon.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

K. m. f.

Badics Aurél s. k. jegyzőkönyvvezető

Jegyzőkönyvet hitelesítők:

Kolosváry Bálint s. k. egyetemi nyilvános rendes tanár Berzenczey Domokos s. k. városi műszaki főtanácsos

MELLÉKLET

Tekintetes Bizottság!

A szegedi Ferenc József Tudományegyetem gyermek klinikájának felépítéséhez szükséges föld-, kőműves és elhelyező, vas, vasbeton, ács, tetőfedő, bádogos, műkő-, kőfaragómunkák vállalatba adás céljából folyó évi március hó 25-én hirdetett nyilvános árlejtés eredményeképpen folyó évi június hó 12-én beérkezett ajánlatok átszámíttatván és helyesbíttetvén, a végeredményt a mellékelt táblázatos kimutatásban van szerencsém feltüntetni.

Ezen kimutatás szerint összesen 17 ajánlat érkezett be, ezek közül azonban Farkas Lajos és Biehn János budapesti vasbeton vállalkozók pályázata szabálytalan lévén a pályázatból kizárattak; maradt tehát 15 ajánlat, melyek egymással versenyezhetnek.

A 15 ajánlat közül nyolcan az összes pályázat alá bocsátott munkára pályáztak, nevezetesen az ajánlatok felbontása alkalmával adódott sorrendben:

Czigler Arnold és Sebestyén Lajos szegedi,
Ottovay István, Bogdánffy, Gerlóczy szegedi vállalkozók
Müller Antal és Nyáry István szegedi vállalkozók
Herth Imre budapesti vállalkozó
Szolcsányi István, Ábrahám Ferenc, Langer Károly, szegedi vállalkozók
Katona Mihály és Takács János szegedi vállalkozó,
Ligeti Béla és társa szegedi vállalkozók
Bartos Mór szegedi vállalkozó

Tápay Dezső, Robbeli és Constans Építő Rt. ajánlatott tett a föld-, kőműves és elhelyező, a vasbeton, ács, és tetőfedőmunkára, tehát a vas-, bádogos és műkő-, kőfaragómunka kivételével.

Külön ajánlatott tettek egy-egy munkanemre:

A Melocco Rt. budapesti cég a műkő-, kőfaragómunkára.

Fekete Nándor, Vogl Ede és Schulter Vilmos ugyancsak szegedi vállalkozók a bádogos munkára.

Ast Ede és Társai budapesti cég a vasbetonmunkára, végül a Riedl Bertalan Fia szegedi cég az ácsmunkára.

Az összmunkára a legelőnyösebb ajánlatot Czigler Arnold és Sebestyén Lajos szegedi építész vállalkozók tették, ajánlati végösszegük 5 406 805 800 K.

Az egyes munkanemek ajánlatai mind drágábbak azon összegeknél, melyek ugyanezen munkára a generál ajánlatokban foglaltatnak, kivéve a műkő-, kőfaragómunkát, melynél a Melocco Rt. ajánlata (197 806 400 K) a Czigler–Sebestyén ajánlatában foglalt 251 811 300 K-val szemben, 54 004 900 K-val olcsóbb, valamint a bádogosmunkát, melynél ugyanúgy a 142 059 000 K-val szemben a Schulter Vilmos szegedi cég 141 675 000 K ajánlattal 375 000 K-val olcsóbb.

Mély tisztelettel javaslom, hogy végeredményképpen a szóban forgó összmunkákat, a műkő-, kőfaragómunka és a bádogosmunka kivételével Czigler Arnold és Sebestyén Lajos cégének 5 012 944 500 K-ért a műkő-, kőfaragómunkát 197 806 400 K összeggel a Melocco Rt. budapesti cégnek, a bádogosmunkát a Schulter Vilmos cégnek 141 675 000 K-val méltóztassék vállalatba adni.

Fent javasolt kiviteli összköltség: 5 012 944 500 K + 197 806 400 K + 141 675 000 K összesen 5 352 425 900 K.

Végül van szerencsém jelenteni, hogy ugyanezen munkára az előirányozott 7 527 701 000 K szerepel, vagyis az árlejtés 2 175 275 100 K megtakarítással, vagyis cca. 29%-kal zárul.

Budapest, 1926. évi június hó 19.

Korb [Flóris] s. k. műépítész

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1926. szeptember 16-án tartott IV. üléséről

Jelen voltak: gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter, Tóth Lajos államtitkár, Nagy Árpád és Sváb Gyula helyettes államtitkár mint a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr kiküldöttjei, Jakabb Oszkár miniszteri tanácsos mint a pénzügyminiszter úr kiküldöttje, Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter polgármester, Várhelyi József, Körmendy Mátyás és Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tagok, Menyhárth Gáspár egyetemi nyilvános rendes tanár Szeged szabad királyi város képviseletében, Tóth Károly egyetemi nyilvános rendes tanár ezidei rektor, Riesz Frigyes, Ereky István, Jancsó Miklós, Hainiss Elemér, Szentpétery Zsigmond, Győrffy István és Kogutowicz Károly egyetemi nyilvános rendes tanárok a Ferenc József Tudományegyetem képviseletében, Korb Flóris műegyetemi tiszteletbeli nyilvános rendes tanár, műépítész, Oravetz Győző királyi műszaki főtanácsos, a szegedi államépítészeti hivatal főnöke és Badics Aurél miniszteri titkár, jegyzőkönyvvezető.

Miniszter Úr Őexcellenciája az ülést megnyitván először is számot vet azzal, hogy az építkezéshez mily összegek állnak rendelkezésre.

A pénzügyminiszter úr eddig már adott 2 millió aranykoronát, az 1926/27. évi költségvetésben fel van véve 400 000 aranykorona, a város a 3 200 000 aranykorona hozzájárulási összegből rövidesen rendelkezésre bocsát 1 600 000 aranykoronát úgy, hogy összesen 4 millió aranykorona van, s ezt az összeget az építkezésre fel lehet használni. A gyermekklinika építése már elkezdetett, a sebészeti klinika munkálatainak vállalatba adása iránt a jelen ülésen fognak határozni, a szülészeti klinika és az internátusi traktus munkálatai kb. 1 hónap múlva fognak kiíratni. Az állami polgári iskolára is egy emeletet fognak húzni, s ott fog elhelyeztetni a polgári iskolai

tanárképző intézet. Ezen munkálatok költségeihez a polgári iskolai hitel is hozzá fog járulni, A tavasszal sorra kerül a belgyógyászati és bőrklinika. Kéri ezúttal is a polgármester urat, hogy a kisajátítást oly mértékben végeztesse, hogy a szükséges telkek idejében rendelkezésre állhassanak. Ezen klinikák építése után jön a hullákkal dolgozó három intézet építése, bár ezeknek a telkei rendelkezésre állnak, azért még higiéniai szempontból szükség lesz itt két kis sávra, hogy ezen intézetek mellett ne lakhassanak. Kérdi Korb műépítészt, hogy ezen három intézet terve mikor készül el.

Korb Flóris műépítész kijelenti, hogy a tél folyamán, s tavasszal a versenytárgyalási hirdetmény kiírható lesz. Ezután Korb Flóris műépítész felolvassa a mellékelt jelentést.

Sváb Gyula helyettes államtitkár a lefolyt árlejtést reálisnak tartja, az árak közt a különbség kb. 20%-ra tehető. Az ajánlattevőket tekintve a legolcsóbb ajánlatot tevő Szolcsányi [István], Kondor [Márton] és Feledy egyesült cég [Kondor és Feledi Építő- és Kőbányavállalat Rt.], valamint Takács [János], Somogyi [László] és Sturm [Károly] cég nem nevezhető helybeli cégeknek. Szolcsányi kezdő, Takács tudomása szerint nem okleves építész. Ő Müller [Antal] és Nyári [István] vállalkozókat tartja legmegfelelőbbnek, ha azonban Szolcsányi és társai a helyi információk szerint megbízhatóak, úgy nincs észrevétele, hogy ők mint legolcsóbbak kapják meg a megbízást.

Korb Flóris műépítész a Müller és Nyári céget nem tartja igazi szegedi vállalkozóknak, mert tudomása szerint titkos társa van, aki nem szegedi. Szolcsányi bár fiatal, de törekvő embernek tudja, s így véleménye szerint a munkálatokkal őt kellene megbízni.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag előadja, hogy a szegedi köröket kellemetlenül érintette, hogy a gyermekklinika építési munkálatait az építő bizottság határozatával szemben olyan vállalkozó kapta meg, aki nem szegedi iparos volt. Továbbra is fenntartják azon elvet, hogy a munkálatok kivitelezésével szegedi vállalkozó bízassék meg. Szolcsányi egyénisége ellen nincs észrevétele, de tudomása szerint társnak nem helybeli vállalkozókat vett, ezért őt nem javasolja.

Korb Flóris műépítész itt megjegyzi, hogy a gyermekklinika építőmunkálatainak kiadásánál Ottovayt pártolták, pedig az ő társai sem voltak szegediek.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag a műkőfaragó munkálatok kivételével a Melocco Péter Rt. budapesti vállalkozó helyett a kb. csak 8 millióval drágább Landesberg Mórt kéri megbízni, mert ez utóbbi szegedi vállalkozó a differenciát valamely formában visszafizetheti.

Somogyi Szilveszter polgármester hozzájárul Wimmer Fülöp azon javaslatához, hogy a munkálatokat szegedi vállalkozó kapja meg. Szolcsányi István és társai, illetve Takács János és Társai nem száz százalékosan szegediek, ellenben Müller és Nyáry cég teljesen szegedi. Érdeklődött anyagi viszonyaik felől, s megnyugtató választ kapott. Ezért a munkálatokkal Müller és Nyáry céget javasolja megbízni, dacára annak, hogy kb. 80 millióval drágább, azonban meg lehet találni a módját annak, hogy a differencia szabályszerűen valamely címen a vállalkozó részéről visszatéríttessék. A műkő-, kőfaragómunkálatokkal szintén a helybeli Landesberg Mór vállalkozót kéri megbízni.

Jakabb Oszkár miniszteri tanácsos a pénzügyminiszter úr képviseletében kijelenti, hogy nem tesz észrevételt azellen, hogy a munkálatokat ne a legolcsóbb kapja, azonban arra súlyt helyez, hogy a differencia visszajöjjön. Müller és Nyáry, továbbá Landesberg Mór megbízásához tehát hozzájárul.

Oravetz Győző műszaki főtanácsos kijelenti, hogy Szolcsányit kifogástalan munkásságú embernek ismeri, azért tehát mert nem helybeliekkel társult, nem méltányos a megbízástól elütni. Bárki is kapja meg a megbízást, fő az, hogy szegediekkel dolgoztatnak. Javasolja, hogy Szolcsányi és társai bízassanak meg. Ha az építés felelős vezetésével Szolcsányit bízatnék meg, úgy a társai ezentúl kikapcsoltatnának. Ha csak szegedi vállalkozó nyerheti el a munkálatokat, úgy ezentúl nem szegedi vállalkozó nem fog pályázni, s nem lesz konkurencia.

Tóth Károly ezidei rektor nézete szerint az építkezés kérdésénél objektív szempontból azt az álláspontot kell képviselni, hogy helybeli vállalkozó kapja meg a megbízást. Az egyetem idehelyezésekor bizonyos körök részéről támadásban részesült, ha tehát nem fektetünk súlyt arra, hogy a szegediek kívánságát kielégítsük, úgy a támadás nem fog megszűnni. Javasolja tehát, hogy a munkálatokkal Müller és Nyáry vállalkozók bízassanak meg. A vállalkozók a differenciát az egyetemi Horthy Internátus és diákjóléti célokra fizessék vissza.

Korb Flóris műépítész azon aggályának ad kifejezést, hogy azon esetben, ha mindig szegedi vállalkozó nyeri el a megbízást, nem fognak elegen pályázni, s így a végösszeg emelkedni fog.

Somogyi Szilveszter polgármester kijelentése szerint, Szegeden annyi építész van, hogy ezek magukba is elég konkurenciát fognak csinálni.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag nem fél attól, hogy nem fognak elegen pályázni, mert tudott dolog, hogy helybeli csak az esetben nyeri el a megbízást, ha a vállalati összeg között nincs nagy differencia.

Tóth Lajos államtitkár azon az álláspónton van, hogy általánosan kimondani nem lehet, hogy a munkálatokat csak szegedi vállalkozó kaphatja meg, csak ceteris paribus lehet a szegedi vállalkozót előnyben részesíteni.

Menyhárth Gáspár egyetemi nyilvános rendes tanár nem tartja szabályszerű eljárásnak, hogy a drágább vállalkozóval alkudozás folytassék aziránt, hogy az olcsóbb ajánlatot fogadja el. Ha drágább is, az általa tett magasabb áron kapja meg a vállalkozó a megbízást, annak aztán nem lesz akadálya, hogy a vállalkozó a differenciát más címen visszafizesse.

Miniszter Úr azon véleményének ad kifejezést, hogyha a vállalati összeg közt nagy differencia nincs, akkor a helyi vállalkozó kapjon megbízást, mert szem előtt kell tartani a város részéről hozott anyagi áldozatot. A kormány célja egyébként is az, hogy nemcsak budapesti, hanem más vidéki vállalkozó is kapjon munkát. Minthogy a munkálatok kiadása iránt a vélemények megoszlottak, azért szavazásra teszi fel a kérdést aziránt, hogy Müller és Nyáry vagy Szolcsányi és társai bízassanak-e meg az építőipari munkákkal.

A szavazás eredménye: Müller és Nyáryra 11, Szolcsányi és társaira 7 szavazat esett. A Miniszter Úr a többség véleményét elfogadja, s jogerős határozattal kimondja, hogy a sebészeti klinika föld, kőműves és elhelyező, vas, vasbeton, ács, és tetőfedő munkálataival 8 798 890 600 azaz nyolcmilliárd-hétszázkilencvennyolcmillió-nyolcszázkilencvenezer-hatszáz korona vállalati összeggel Müller és Nyáry vállalkozó bízassék meg.

A bizottság egyhangúlag Nedelkov megbízását javasolja, s így a Miniszter Úr, a bádogos munkálatokkal 147 730 000 K, azaz egyszáznegyvenhétmillió-hétszázharminczezer korona vállalati összeggel Nedelkov Endre vállalkozót bízza meg.

Miniszter Úr azután szavazásra teszi fel a kérdést aziránt, hogy a műkő-, kőfaragó munkálatokkal Melocco Péter Rt. budapesti, vagy Landesberg Mór szegedi vállalkozó bízassék-e meg. A szavazás eredménye: Landesber Mórra 11, Melocco Péter Rt.-re 7 szavazat esett. Az eredmény alapján a Miniszter Úr a műkő-, kőfaragó munkálatok kivitelével 414 320 000 K, azaz négyszáztizennégymillió-háromszázhúszezer korona vállalati összeggel Landesberg Mór szegedi vállalkozót bízza meg.

Korb Flóris műépítész javaslatot tesz aziránt, hogy a gyermekklinika fertőző pavilonjának építési munkálataival ugyanazon egységárak mellett a gyermekklinika főépületét építő vállalkozók bízassanak meg.

Jakabb Oszkár miniszteri tanácsos szerint az áraknak visszamenő tendenciája van, azért árlejtés esetén olcsóbb árat lehetne elérni, amiért is javasolja, hogy a szülészeti klinika munkálatainak árlejtésével kapcsolatban a gyermekklinika fertőző pavilonjának munkálataira is írassék ki az árlejtés.

Sváb Gyula helyettes államtitkár Korb javaslatához csatlakozik, mert a gyermekklinika építésénél tett egységárak – tekintve, hogy nagy építkezésről volt szó – mindenesetre alacsonyabbak, mintha most erre a kis építkezésre nyújtanak majd be külön ajánlatot, mert nagy építkezéseknél olcsóbb ajánlatot szoktak tenni.

Somogyi Szilveszter polgármester szintén Korb javaslatát tartja elfogadhatónak annál is inkább, mert ugyanazon területen bajos két vállalkozónak dolgozni.

Jakabb Oszkár miniszteri tanácsos a felszólalások következtében szintén hozzájárul Korb javaslatához.

Miniszter Úr szavazásra teszi fel a kérdést, s a bizottság egyhangú határozata alapján a gyermekklinika fertőző pavilonjának építési munkálataival ugyanazon egységárak mellett a gyermekklinika főépületének munkálatait végző vállalkozókat bízza meg.

Korb Flóris műépítész bemutatja a szülészeti és bőrgyógyászati klinika, valamint a bonctani intézet terveit, s ezzel is igazolja, hogy az eredeti program betartható lesz.

Várhelyi József törvényhatósági bizottsági tag kéri Korb építész urat, hogy miután a klinikákon a betegápolást apácák fogják ellátni, az apácák elhelyezése a rendi szabályoknak megfelelően történjék.

Korb Flóris műépítész kijelenti, hogy figyelmét ez a körülmény nem kerülte el, s az apácák megfelelő elhelyezéséről gondoskodott.

Több tárgy nem lévén, az ülés bezáratik.

K. m. f.

Badics Aurél s. k. jegyző

Jegyzőkönyv hitelesítők:

Kolosváry Bálint s. k. egyetemi nyilvános rendes tanár

Tóth Károly s. k. egyetemi nyilvános rendes tanár

MELLÉKLET

Korb Flóris
műépítész, tiszteletbeli műegyetemi nyilvános rendes tanár

Mélyen Tisztelt Építőbizottság!

A szegedi Ferenc József Tudományegyetem sebészeti klinikájának felépítéséhez szükséges föld-, kőműves, elhelyező, vas-vasbeton, ács, tetőfedő-bádogos és műkő-, kőfaragómunkára megtartott, és az 1926. év augusztus hó 31-én lejárt nyilvános pályázat eredményéről van szerencsém alábbi jelentést tenni:

Az összes felsorolt munkára 7 vállalkozó tett ajánlatot, külön bádogosmunkára 4 vállalkozó, a műkőmunkára 6 vállalkozó. Mivel csatolt tabellák tanulsága szerint a külön ajánlattevők olcsóbbak, mint a generál vállalkozók, javaslom, hogy a bádogos és a műkőmunkák a generál vállalati ajánlattól elkülönítve és az illető legolcsóbb vállalkozónak adassék vállalatba.

Ezen mód mellett fennmaradó többi munkák ajánlatai csak néhány százalék töredékkel különböznek egymástól, ami minden esetre a komoly és immár a reális mederbe visszatért átkalkuláció eredménye. A legolcsóbb ajánlatot ezek között a Szolcsányi, Kondor és Feledi egyesült vállalkozók tették 8 720 442 881 K végösszeggel. Tekintettel arra, hogy megbízhatóság és munkaképesség szempontjából kifogástalanok, javaslom, hogy a föld-, kőműves és elhelyező, vas-, vasbeton, ács és tetőfedőmunkákkal nevezett cég bízassék meg.

A bádogosmunkára a legolcsóbb ajánlattevő Nedelkov Endre szegedi bádogosmester 147 730 000 K összeggel. A céget nem ismerem, tehát a tisztelt építőbizottság véleményezésétől teszem függővé javaslatomat.

A műkőmunkák legelőnyösebb ajánlattevője Melocco Péter Rt. 406 149 700 K-val, megbízhatósága és munkabírása szempontjából aggály nem merülhet fel, ennélfogva ajánlatát elfogadásra javaslom.

Végeredményben az árlejtés eredménye:

1.) A föld-, kőműves, elhelyező, a vas-vasbeton ács és tetőfedőmunkák összege. . . . . 8 720 442 881 K
2.) A bádogosmunkák összege . . . . . 147 730 000 K
3.) A műkőmunkák . . . . . 406 149 700 K

Összesen:. . . . . 9 274 322 581 K
Az előirányzott összeg . . . . . 12 711 440 000 K
Árlejtés megtakarítás: . . . . . 3 437 117 419 K

Budapest, 1926. évi szeptember hó 15-én

Korb [Flóris] s. k. műépítész

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1927. február 25-én tartott V. üléséről

Jelen voltak: gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter, Nagy Árpád és Sváb Gyula helyettes államtitkár, Magyary Zoltán és Dulovits Árpád miniszteri tanácsos mint a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr kiküldöttjei, Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos mint a pénzügyminiszter úr kiküldöttje, Glattfelder Gyula csanádi püspök, Kószó István nyugalmazott belügyminisztériumi államtitkár, Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter polgármester, Gaál Endre városi tanácsnok, Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos, Várhelyi József, Körmendy Mátyás és Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tagok, Menyhárth Gáspár és Szandtner Pál egyetemi nyilvános rendes tanárok Szeged szabad királyi város képviseletében, Tóth Károly nyilvános rendes tanár, ezidei rektor, Riesz Frigyes, Kolosváry Bálint, Rigler Gusztáv, Jancsó Miklós, Kogutowicz Károly és Győrffy István egyetemi nyilvános rendes tanárok mint rendes tagok, Ereky István Hainiss Elemér, Horger Antal és Szentpétery Zsigmond egyetemi nyilvános rendes tanárok mint póttagok, Issekutz Béla, Poór Ferencz, Jankovics László, Balogh Ernő, Széki Tibor, Bartók György, Huszti József, Kis Árpád és Fröhlich Pál egyetemi nyilvános rendes tanárok mint ezen ülésre meghívott tagok, a Ferenc József Tudományegyetem képviseletében, Korb Flóris műegyetemi tiszteletbeli nyilvános rendes tanár, műépítész, Oravetz Győző királyi műszaki főtanácsos, a szegedi Államépítészeti Hivatal főnöke, Kappéter Géza műépítész és Badics Aurél miniszteri titkár, jegyzőkönyvvezető.

Miniszter Úr Őexcellenciája az ülést megnyitván mindenekelőtt üdvözli Glattfelder Gyula csanádi püspök urat az ülésen való megjelenésért. Ezután kegyeletes szavakkal emlékezik meg néhai Tóth Lajos államtitkárról, azon férfiúról, aki egy emberöltőn keresztül fáradhatatlan munkaerővel dolgozott a köz érdekében, s akinek munkás kezéből a toll halála előtt csak pár órával esett ki. Rövid szabadságra kívánt csak menni, hogy onnan visszatérve újult erővel dolgozhasson tovább, azonban a sors kifürkészhetetlen akaratából végleg eltávozott. Nemes barátja által megkezdett munkát az ő szellemében kívánja folytatni. Javasolja, hogy néhai Tóth Lajos államtitkár emléke jegyzőkönyvileg örökíttessék meg. Miniszter Úr azután bejelenti, hogy az építési bizottság elnöki tisztét ezentúl Nagy Árpád helyettes államtitkár fogja ellátni.

Tóth Károly ezidei rektor az egyetem nevében kegyeletes s hálatelt szavakkal emlékszik meg néhai Tóth Lajos államtitkárról, az egyetemi építési bizottság volt elnökéről. Tóth Lajos nemcsak az egyetem professzora, s diszdoktora volt, hanem ennél is több: az egyetem megmentője is volt. Ő építette fel az egyetemet Kolozsvárt, számkivetésében támogatta, s itt Szegeden mint a Miniszter Úr első munkatársa, az alapkőletételt elősegítette. Az egyetem tanácsa elhatározta, hogy elhervadhatatlan érdemei elismeréséül emlékét jegyzőkönyvileg megörökíti, nevére 50 millió K-s alapítványt tesz, s emlékét soha el nem múló kegyelettel fogják megőrizni.

Miniszter Úr a rektor kegyeletes szavait megköszöni, s bejelenti, hogy az idő rövidségére való tekintettel a múlt ülés jegyzőkönyve hitelesítés végett a legközelebbi ülésen fog felolvastatni. A Miniszter Úr azután az építkezésre az 1927/28. költségvetési év végéig előreláthatólag rendelkezésre álló összegekről ad áttekintő számvetést. A pénzügyminiszter úrral folytatott tárgyalás eredményeképpen sikerült a pénzügyminiszter úr hozzájárulását elnyerni aziránt, hogy a második 2 millió aranykoronának az 1927/28. évi költségvetés folyamán való rendelkezésre bocsájtását a pénzügyminiszter úr kilátásba helyezze azon esetben, ha a város maga részéről a második 1 600 000 aranykoronát szintén át fogja adni. Ezek szerint tehát az 1927/28. költségvetési év I. végéig előreláthatóan a következő összegek fognak rendelkezésre állni:

az 1926/27. költségvetési év folyamán:

már kiutalt állami beruházási összeg I. része	2 000 000 aranykorona
1926/27. évi költségvetésben biztosítva	400 000 aranykorona
városi hozzájárulás I. részlete	1 600 000 aranykorona

az 1927/28. költségvetési év folyamán:

költségvetésben előirányozva	650 000 aranykorona
állami beruházási összeg II. része	2 000 000 aranykorona
városi hozzájárulás II. részlete	1 600 000 aranykorona
összesen:	8 250 000 aranykorona

A mai ülésen tehát határozni kell aziránt, hogy ezen összeg keretén belül milyen építkezések s milyen sorrendben történjenek. Kéri Nagy Árpád helyettes államtitkár urat ismertesse, hogy a mai ülésen milyen munkálatok adandók ki, továbbá, hogy az építkezések milyen sorrendben volnának végrehajtandók.

Nagy Árpád helyettes államtitkár előadja, hogy a mai ülésen a szülészeti és nőgyógyászati klinika, a női internátus és a polgári iskolai tanárképző intézet s internátus építőipari munkálatainak, továbbá a gyermekklinika ipari munkálatainak vállalatba adása iránt kell határozni. Az építkezések sorrendjére vonatkozólag előadja, hogy az érdekeltek nagy részével előzetesen már tanácskozást tartott, s annak alapján jelenti, hogy az indokolt kívánságoknak megfelelően a szülészeti és nőgyógyászati klinika után a belgyógyászati és a bőrgyógyászati klinika, ezek után pedig a bonctani intézetek építése volna kívánatos. Ugyanis ezen klinikáknak egyidőben kell elkészülniük, mert összhangzó működésüknek egymás közelében kell történniük. Az elmeklinika elhelyezésére a tervezett jelenlegi terület a betegek szempontjából nem megfelelő, ezért célszerű volna, ha az elmeklinika a bőrgyógyászati klinika mai épületébe menne. Az orvoskari elméleti intézetek: élettan, orvosi kémia, gyógyszertan, közegészségtan a Templom tér oldalára, a természettudományi intézetek /állat-, ásvány-, növénytan/ pedig a biológia helyére volna helyezendő. A matematikai kar kívánságának megfelelően a fizikai és kémiai intézet a Templom tér oldalán épülne fel, ebbe helyeztetnék el 6 fizikai és 2 kémiai tanszék. A bonctani intézetek felépítésével felszabadul a rókusi iskola, a természettudományi intézetek kiköltözésével pedig az állami gimnázium épülete adatnék vissza eredeti rendeltetésének. Bár a gimnázium mielőbbi felszabadítása azt kívánja, hogy a természettudományi intézetek is már most épüljenek fel, ezt azonban nem tartja teljesíthetőnek, mert a klinikai és bonctani építkezések sürgősebbek.

Miniszter Úr kérdést intéz a polgármester úrhoz arra nézve, hogy a városi hozzájárulási összeg mikor fog befizettetni. A pénzügyminiszter úr ugyanis az első 2 millió aranykoronát annak a feltételezésével adta ide, hogy ennek fejében a város első részletként 1 600 000 aranykoronát már az 1926/27. költségvetési évben befizet, a második 2 millió aranykoronát a pénzügyminiszter úr az 1927/28. költségvetési év folyamán szintén csak akkor fogja ide adni, ha a város a második 1 600 000 aranykoronás részletet szintén prezentálja.

Somogyi Szilveszter polgármester kijelenti, hogy a közgyűlés által elfogadott 3 200 000 aranykorona hozzájárulásból az első részletet: 1 600 000 aranykoronát már a folyó évi április hó elején rendelkezésre bocsátja, a másik ugyanilyen összegű részletet pedig – függő kölcsön felvételével – még a folyó év őszén be fogja fizetni.

Szilágyi Ernő minisztériumi osztálytanácsos megjegyzi, hogy a város részéről már eddig felvett 3 800 000 aranykoronás külföldi kölcsönből volt tervezve az egész 3 200 000 aranykoronás városi hozzájárulás befizetése, minthogy az nem történt meg, félő, hogy a város újabb kölcsönhöz esetleg csak nehezen jutva a másik részletet nem tudja majd idejében befizetni.

Miniszter Úr elismeri, hogy a városnak jelenleg nem áll módjában az egész hozzájárulást befizetni, mert a kisajátítás jóval többe került, mint tervezve volt, s ez a város számítását megváltoztatta. A Miniszter Úr ezután bejelenti, hogy a polgári iskolai tanárképző intézetet Szegedre telepíti le. Az intézet azonban csak akkor lesz életképes, ha megfelelő ágyszámmal ellátott internátus is építtetik. E célból szükséges tehát a DMKE s polgári iskola kibővítése új internátusi résszel. Az internátus az egyetemet szolgálja, s így az építkezési költségek az egyetemi alapot fogják terhelni. A polgári iskolai tanárképző elhelyezése a polgári iskolára egy emelet ráhúzásával lesz biztosítva, ennek építési költségeit az egyetemi alap előlegezi, de a polgári iskolai ügyosztály az összeget successive vissza fogja fizetni.

Tóth Károly ezidei rektor a miniszter úrnak hálás köszönetét fejezi ki, hogy az ülésen megjelent, s hogy sikerült a második 2 millió K-t is biztosítani, köszönetet mond a polgármester úrnak is azon kijelentéséért, hogy az első 1 600 000 K-t már a folyó év április havában, a másikat még ez évben rendelkezésre fogja bocsájtani, s ezáltal az építkezés zavartalan menetét biztosítja. Javasolja, hogy a rendelkezésre álló összeg azonnal használtassék fel. Az egyetem tanácsa nevében hozzájárul ahhoz a sorrendhez, hogy a szülészeti és nőgyógyászati klinika után a belgyógyászati, bőrgyógyászati klinika, ezek után pedig a bonctani intézetek építtessenek fel. A kémiai a fizikai épületek mielőbbi felépítése eltekintve attól, hogy ezáltal a gimnázium épülete is felszabadul, szintén sürgős, mert nyolc professzor nyerne a tudomány mai színvonalának megfelelő elhelyezést. Végül köszönetét fejezi ki a miniszter úrnak azért, hogy a bölcsészettudományi kar megerősítésére a polgári iskolai tanárképző intézetet Szegedre hozza le.

Kolosváry Bálint egyetemi nyilvános rendes tanár szerint az egyetemi leányinternátus jelenlegi szűkös elhelyezése tarthatatlan. Sok folyamodó van, de el kell őket utasítani. Ha a tervezett internátus csak az Erzsébet Nőiskola részére tartatik fenn, az egyetemi leányinternátus kérdése megoldást nem nyer. A fiúinternátus kérdése is még megoldatlan. Kérdi, hogy az építendő leányinternátus a most is fennálló leányinternátus, vagy csak az Erzsébet Nőiskola céljait fogja szolgálni.

Miniszter Úr kijelenti, hogy az Erzsébet Nőiskolát nem tudja lehozni, ha elhelyezni nem tudja. A hozzáépített rész tehát egészen annak kell. Minthogy értesülése szerint a DMKE épületének megvétele biztosítva van, a DMKE-ben levő lakások felszabadításával az internátus kibővíthető lesz. Az idei költségvetésben 80 000 P, az 1927/28. évi költségvetésben pedig 100 000 P van biztosítva internátusi célra. Ebből a pénzből, s a folyó évi költségvetésben még elérhető egyéb megtakarításból az internátust emberségesen kívánja berendezni, mert a kaszárnyaszerű elhelyezést s felszerelést az ifjúság nem szereti.

Somogyi Szilveszter polgármester szintén hozzájárul ezen építési sorrendhez, hogy a szülészeti- és nőgyógyászati klinika után a bel- és bőrgyógyászati klinika, azután pedig a bonctani intézetek, ezek után pedig a természettudományi intézetek építtessenek fel. Bejelenti, hogy a DMKE igazgatósága – bár meghatóan ragaszkodtak az épülethez – mégis az egyetem érdekeire való tekintettel hozzájárult az épületnek a város részére való eladásához.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag aggályát fejezi ki amiatt, hogy a gyors a nagyarányú építkezés nem fog-e fennakadást s zavarokat előidézni. A kamara a munkásokkal állandó kapcsolatot tart fenn, s máris órabéremelés iránti mozgalom észlelhető.

Miniszter Úr helyteleníti, hogy a nagyobb szabású munkaalkalmat a munkások mindjárt béremelésre használják fel. Kijelenti, hogyha a gyors s nagyszabású építkezést konjunktúrának fogják fel, s béremelés fog bekövetkezni, úgy hajlandó lesz az építkezést lassítani, vagy átmenetileg be is szüntetni. Ezen elhatározása megfelelő módon lancírozható [megkezdhető] lesz.

Aigner Károly főispán előadja, hogy a béremelési mozgalomról szintén tudomással bír. Lelkiismeretlen politikai háttere van az ügynek, azért a gyors tempót nem javasolja. A munkásvezetők kötelessége volna a munkásokat indokolatlan követelésükről lebeszélni.

Azután **Korb Flóris** műépítész ismerteti az építkezések sorrendjét s azok felépítésének idejét. (Lásd 1. számú mellékletet.)

Szilágyi Ernő minisztériumi osztálytanácsos a berendezés költségeiről s azok pénzügyi fedezetéről kér felvilágositást.

Korb Flóris műépítész szerint egy-egy klinika belső berendezésére 40 000 aranykorona marad. Ez kevés, ennek duplájára lesz szükség. Ha az elmegyógyászati klinika a bőrgyógyászati klinika jelenlegi épületében fog elhelyeztetni, úgy az elmegyógyászati klinika építésére előirányzott 1 100 000 aranykorona felszabadul. Ha ebből az elmegyógyászati klinika átalakítási és kibővítési munkálataira 500 000 aranykoronát számítunk, a fennmaradó összeg a belső berendezési költségek fedezésére lesz fordítható.

Győrffy István egyetemi nyilvános rendes tanár bár elismeri a beteg ember érdekeit, s hogy a klinikák építése előbbre való mégis, ha a jövőre gondolunk, a kémiai tudományok művelését nem szabad figyelmen kívül hagyni. Azért javasolja, hogy a természettudományi intézetek építése is mielőbb kezdessék meg.

Miniszter Úr kijelenti, hogy bár a természettudományi épületek építése is lelkén fekszik, mégis elsősorban a klinikai építkezésekhez ragaszkodik, mert a klinika közegészségügyet szolgálja s kórházat pótol. Egyelőre csak az 1927/28. költségvetési év végéig biztosítottnak tekinthető összeg felhasználásáról lehet dönteni. Az elhangzott felszólalások után határozatilag kimondja, hogy az 1927/28. költségvetési év végéig a következő épületek építendők: gyermek, sebészeti, szülészeti és nőgyógyászati klinika, internátusok, polgári iskolai tanárképző intézet, belgyógyászati, bőr- és bujakórtani, bonctani intézetek.

Korb Flóris műépítész a Mahrer-malom épületének megvételét kéri, mert arra az épületre a mosókonyha s a gazdasági hivatal elhelyezése végett szükség van. – Minthogy ezen épület megvétele nagyon sokba kerülne, s erre jelenleg fedezet nincs, annak megvétele egyelőre elhalasztatik.

Azután a szülészeti és nőgyógyászati klinika, továbbá az internátus s a polgári iskolai tanárképző intézet föld, kőműves, elhelyező, vas, vasbeton, ács, tetőfedő, bádogos, műkő- és kőfaragómunkák kiadása vétetett tárgyalás alá.

Korb Flóris műépítész felolvassa a mellékelt javaslatát. Lásd a 2. mellékletet.

Miniszter Úr kijelenti, hogy bár személyes tapasztalatból tudja, hogy Sebestyén kiváló munkát végez, mégis a közvéleményben rossz hangulatot idézne elő, ha egy vállalkozó annyira favorizáltatnék. Az osztó igazság szerint a vállalkozói nyereségben más is részesedjék. A vállalkozók egyenletesen keressenek. Épp ezért nem kívánja ez esetben ismét Sebestyén vállalkozó részére a munkákat kiadni.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag az iparosság nevében is hálával veszi a Miniszter Úr kijelentését. Kéri a munkálatokat Erdélyi [András] és Breuer [Imre] szegedi vállalkozóknak kiadni, akik olcsóbbak is és 100%-os szegedi lakók.

Tóth Károly rektor teljes mértékben osztja a Miniszter úr álláspontját. Nem helyesli, hogy mindig ugyanazon vállalkozó kapja meg a megbízást. A Czigler–Sebestyén–Ottovay társas vállalkozásnál Sebestyén a fővállalkozó. Minthogy értesülése szerint Erdélyi és Breuer megbízható vállalkozók, s minthogy olcsóbbak is, a munkálatokat az ő részükre kéri kiadni.

Somogyi Szilveszter polgármester kijelenti, hogy Erdélyi és Breuer vállalkozók a város részére már sok házat építettek, s munkájuk kifogástalan volt. A munkálatok kivételével szintén őket kéri megbízni.

Sváb Gyula helyettes államtitkár szerint szabály szerint a legolcsóbb ajánlattevőnek: Csonka Lászlónak kellene a munkálatokat kiadni. Csonka előtte kijelentette, hogy haszon nélkül kalkulált, a csak a pótmunkáknál kívánja magát regresszálni. Értesülése szerint azonban Csonka a Pénzügyminisztériumban kijelentette, hogy a 4,5% illetéket az ajánlatában nem számította, s így ezt utólag kívánja a végösszeghez hozzáadni. Minthogy utólag az ajánlati összeget megváltoztatni nem lehet, s a haszon nélkül tett ajánlat egyébként sem megbízható, azért ő is a soron levő legolcsóbb Erdélyi és Breuer vállalkozó megbízását kéri annál is inkább, mert a nyert információ szerint teljesen kifogástalan munkát végeznek.

Berzenczey Domokos műszaki főtanácsos szerint Csonka ajánlata nem szabályszerű, mert egységárak melletti versenytárgyalásnál a Közszállítási Szabályzat 28. §-a értelmében százalékos engedménynek helye nincs. Ajánlata tehát már ez alapon sem vehető figyelembe. Erdélyi és Breuer mindig kifogástalan munkát végeztek, s így megérdemlik, hogy a megbízást ők kapják meg.

Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos szerint Csonka árai a többi vállalkozók áraival összehasonlítva reálisnak tekinthetők. Ajánlata azonban a Közszállítási Szabályzat 28. §-a értelmében nem szabályszerű. Tekintve, hogy Csonka a 4,5%-os illetéket a végösszeghez utólag hozzá kívánja számítani, s így az ajánlati összege megdrágul, ezért ő sem javasolja Csonka megbízását.

Miniszter Úr azután szavazásra teszi fel a kérdést a szavazáson Erdélyi és Breuer vállalkozók 12 igen s 2 nem szavazatot kapott. Ez alapon a Miniszter Úr határozatként kimondja, hogy a szülészeti és nőgyógyászati klinika föld-, kőműves- és elhelyező, vas-, vasbeton-, ács- és tetőfedőmunkálatának kivitelével összesen 10 081 466 000 K végösszeggel Erdélyi és Breuer szegedi vállalkozók bízatnak meg.

A szülészeti és nőgyógyászati klinika bádogosmunkálataival egyhangú szavazás alapján 165 977 500 K végösszeggel Nedelkov Endre szegedi vállalkozó bízatik meg.

A műkőmunkálatok kiadásánál **Somogyi Szilveszter** polgármester és **Wimmer Fülöp** törvényhatósági bizottsági tag Seenger Béla budapesti vállalkozó helyett körülbelül 1%-kal drágább Szegedi Bankegyesület Rt-t javasolja megbízni. Szerintük teljesen kifogástalan munkát végeznek. A lefolytatott szavazásnál a Szegedi Bankegyesület Rt. 10, Seenger Béla vállalkozó pedig 6 szavazatot kapott, s így ennek alapján a **Miniszter Úr** határozatilag kimondja, hogy a szülészeti és nőgyógyászati klinika műkőmunkálataival 356 525 500 K végösszeggel a Szegedi Bankegyesület Rt. bízatik meg.

Minthogy a kőfaragómunkálatokra a Szegedi Bankegyesület ajánlatot nem tett, ezen munkálatok kivitelével 49 255 000 K végösszeggel Seenger Béla budapesti vállalkozó bízatik meg. A fent kifejtett indokok s szavazat alapján a női internátus föld, kőműves, elhelyező, vas, vasbeton, ács és tetőfedőmunkálatok kivitelével 2 490 893 500 K vállalati végösszeggel szintén Erdélyi és Breuer szegedi vállalkozók, a bádogosmunkálatok kivitelével 35 180 000 K vállalati összeggel Nedelkov Endre szegedi vállalkozó, a műkőmunkálatok kivitelével 91 475 120 K vállalati összeggel a Szegedi Bankegyesület Rt., a kőfaragómunkálatok kivitelével pedig 3 200 000 K vállalati összeggel Seenger Béla budapesti vállalkozó bízatik meg. A polgári iskolai tanárképző intézet s internátus föld, kőműves, elhelyező, vas, vasbeton, ács és tetőfedőmunkálatok kivitelével s a szükséges bontási munkálatokkal összesen 4 983 434 600 K vállalati összeggel ugyancsak Erdélyi és Breuer szegedi vállalkozók, a bádogosmunkálatok kivitelével 91 576 500 K vállalati összeggel Nedelkov Endre szegedi vállalkozó, a műkőmunkálatok kivitelével 104 173 200 K vállalati összeggel a Szegedi Bankegyesület Rt., a kőfaragómunkálatok kivitelével pedig 4 000 000 K vállalati összeggel Seenger Béla budapesti vállalkozó bízatik meg.

A gyermekklinika főépületének és elkülönítő pavilonjának ipari munkálataival az elhangzott felszólalások és lefolytatott szavazatok alapján a következő cégek bízattak meg. Az asztalosmunkával a főépületnél 42 113 P 70 f-rel, az elkülönítőnél 9174 P 30 f-rel Rainer Károly és Fia szegedi cég, a lakatosmunkával a főépületnél 16 368 P 94 f-rel Kónya György szegedi, az elkülönítőnél 3232 P 10 f-rel Kecskeméti Antal szegedi cég, a különleges lakatosmunkával a főépületnél 17 116 P 96 f-rel Kónya György szegedi, az elkülönítőnél 1354 P-vel Kecskeméti Antal szegedi cég, a mázolómunkával a főépületnél 11 432 P 96 f-rel, az elkülönítőnél 2016 P 59 f-rel vitéz Csányi János és Frank Mihály szegedi cég, a különleges mázolómunkával az utólag megállapítandó összeggel szintén vitéz Csányi János és Frank Mihály szegedi cég, az üvegesmunkával a főépületnél 18 129 P 21 f-rel Gál Lajos budapesti cég, az elkülönítőnél 1020 P 84 f-rel Kőrösi Géza szegedi cég, a parafakőmunkával a főépületnél 30 714 P-vel Czigler Arnold és Sebestyén Lajos cég, a fal és padlóburkoló-munkával a főépületnél 66 376 P 62 f-rel, az elkülönítőnél 18 477 P 25 f-rel Schillinger Zsigmond budapesti cég, a szobafestő és falmázolómunkával a főépületnél 11 532 P 43 f-rel, az elkülönítőnél 3338 P 96 f-rel Nagy Pál szegedi cég.

Korb Flóris műépítész azután jelentést tesz arról, hogy sürgősen kiadandók lesznek a gyermekklinika építésének befejezéséhez szükséges következő munkálatok: központi fűtés, vízvezetéki és csatornázási-munkák, villamosáramú berendezések, felvonók, elsötétítő és vászonredőnyök. Tekintettel arra, hogy ezen munkák speciális munkák, amelyet kisebb iparos nem tud szakszerűen és a klinikai követelményeknek megfelelően elvégezni, azért javasolja, hogy ezekre ne hirdettessék nyilvános, hanem csak szűkebb körű árlejtés, melyre csak oly cégek volnának felszólítandók, melyek ily munkákra kétségtelenül alkalmasak.
Az elhangzott felszólalások alapján a **Miniszter Úr** határozatilag kimondja, hogy ezen munkálatokra szűkebb körű árlejtés írandó ki, azonban ajánlattételre néhány nagyobb szegedi vállalkozó is felszólítandó.
Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

K. m. f.

Badics Aurél s. k. jegyzőkönyvvezető
Jegyzőkönyv hitelesítők:
Kolosváry Bálint s. k. egyetemi nyilvános rendes tanár Berzenczey Domokos s. k. városi műszaki főtanácsos

MELLÉKLETEK

A Ferenc József Tudományegyetem szegedi építkezésének tervezett sorrendje

1.) A Gyermekklinika befejeződik és belső felszerelésével együtt rendelkezésének átadható lesz 1927. szeptember 1-jén.
2.) A sebészeti klinika beton alapozása elkészült, folyó évi július 1-ig tető alá kerül, és november hó 1-ig kívül-belül levakolható lesz. Folytatólag a központi fűtés- és vízvezetéki munkák készülnek melyek határideje 1928. április 1-re tehetők. A különböző belső munkák befejezhetők lesznek június hó 1-jén, a bútorozási munkák szeptember 1-ig, vagyis végeredményben a sebészeti klinika rendeltetésének átadható lesz 1928. szeptember 1-jén.
3.) A nőgyógyászati klinika építkezése vállaltba adható lesz folyó évi február hó 25-én. Tekintettel arra, hogy kora tavasztól kezdve az építkezés gyorsabban haladhat, előre várható, hogy a befejezési határidő összeeshetik a sebészeti klinikának elkészülési határidejével, vagyis a nőgyógyászati klinika rendeltetésének átadható lesz 1928. szeptember 1-jén.
4.) A női internátus építkezésének megkezdése összeeshetik a nőgyógyászati klinika építkezésével, de tekintettel aránylag csekély köbtartalmára még az idén, 1927. november 1-ig befejezhető is lesz.
5.) A fiú internátus építkezése megkezdődhetik 1927. március 1-jén tekintettel arra, hogy itten részben bontási, részben ráépítési munkákról is lesz szó, nagyon nehéz az építkezés lefolyását előre is látni. Azt hiszem, hogy 1927. november 1-je előtt nem lesz befejezhető.
6.) A bőrkórtani és belgyógyászati klinikák a Tisza-parti fronton egyszerre épülnek, és építésük – amennyiben a telek erre rendelkezésre áll – május 1-jén kezdetét veheti. Folyó évben tető alá kerülhetnek és kedvező idő esetén talán belül levakolhatók lesznek. Elkészülésük az 1928. szeptember 1-jére állapíthatók meg.
7.) A gyógyszertári épület (felvételi irodával) folyó évi május hó 1-jén megkezdődhető, és 1928. május 1-jére elkészíthető lesz.
8.) Az úgynevezett Mahrer-malom fennálló épületében a központi mosókonyha lesz elhelyezendő; nagyon kívánatos, hogy ezen épület az építés művezetőségének mielőbb átadassék, hogy az itt szükséges átalakítási és gépberendezési-munka a gyermekklinika elkészítési határidejével egybevághasson. A sarkon fennálló villaépület a klinikai gazdasági hivatal elhelyezésére fog szolgálni.
9.) A bonctan, kórbonctan és törvényszéki bonctani intézetek hármas csoportja, folyó évi május vagy június 1-jén lesz megkezdhető. Befejezési határideje 1928. szeptember 1-jére állapítható meg.

Az orvoskari tudományos intézetek, a természetrajzi és természettani intézetek Templom tér felé néző csoportjának tervezési munkáit csak folyó évi augusztus havától kezdve tartom célszerűnek megindítani, és az építkezést csak 1928 tavaszán vélem vállalatba adni, éspedig azért, mert ha az építési munkákat a folyó évben még jobban tömörítjük, úgy ezáltal az építkezést saját magunknak tetemesen megdrágítjuk, és nem fogunk elegendő munkaerővel rendelkezni. Ha tehát megmaradunk annál, hogy ezen intézetek 1928. május 1-jén volnának vállalatba adhatók, úgy csak együtt és egyszerre 1929. szeptember havában volnának elfogadhatók.

Budapest, 1927. február 16-án
Korb Flóris s. k. műépítész

Mélyen Tisztelt Építőbizottság!

A szülészeti és nőgyógyászati klinikának és evvel kapcsolatban a szomszédos internátusok felépítésére hirdetett és 1926. november 25-én lejárt nyilvános pályázat eredményéről van szerencsém az alábbi jelentést tenni:

Az árlejtés tárgyát képezték együttesen a föld-, kőműves-, vas-, vasbeton-, ács-, tetőfedő-, bádogos-, műkő és kőfaragómunkák.

A beérkezett ajánlatok átszámíttattak és helyesbíttettek, az ajánlattevők nevei és az ajánlati végösszegek a mellékelt táblázatos kimutatásban vannak felsorolva.

Mivel a bádogos-, műkő és kőfaragómunkákra külön-külön is tétetett előnyösebb ajánlat, ezeknek külön vállaltba adását javasolom.

I. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

a.) A többi munkákra vonatkozólag a legolcsóbb ajánlattevő Csonka László mérnök, vállalkozónak, valamint az utána következő Erdélyi és Breuer vállalkozónak ajánlatát 9 317 804 620 K, illetőleg 10 081 466 000 K-val megfelelőnek nem tartom, és

véleményem szerint az utánuk sorrendben harmadiknak következő cég Czigler Arnold és Sebestyén Lajos építészek, a mellékelt nyilatkozat tanúsága szerint, Ottovay István építésszel együttesen előterjesztett ajánlata volna – az illetők vállalkozói kvalitásuk figyelembevételével is – elfogadandó. Ajánlati végösszegük 10 320 827 000 K, vagyis ajánlatuk a Csonka László-féle ajánlatnál 1 003 022 380 K-val, Erdélyi és Breuer-féle ajánlatnál 239 361 000 K-val drágább.

Indokaim arra, hogy ezen cca. 10%, illetőleg cca. 2,5 %-kal drágább ajánlatot tartom előnyösebbnek a következők:

Csonka László budapesti vállalkozó számítása annyiban tér el a többi jól kalkulált ajánlattól, hogy annak végén még külön 10% engedményt ajánl fel, ami világos jele a mindenáron való konkurenciának, a mindenáron való munka elnyerésének, de éppen ezért figyelmeztetés a munkaadónak, hogy ilyen biztos veszteség előtt álló vállalattal össze ne kapcsolódjék. Megjegyzem még hogy nevezett vállalkozó ajánlatán ugyan szegedi bélyegzőt használt, ez idő szerint tudtommal iparhatósági engedélye Szegeden nincsen, és ezenkívül mivel nem építőmester, köteles lett volna a közszállítási és vállalati feltételek értelmében a felelős építőmestert bejelenteni, ily értelemben ajánlata hiányos.

A másod legolcsóbb Breuer és Erdélyi cég közül információm szerint az egyik kőművesmester, a másik a közelmúltban építőmesteri vizsgát tett mérnök. Nem hihetem, hogy megfelelőek volnának ennek a nehéz és nagyszabású munkának végzésére.

A megbízatásra javasolt Czigler–Sebestyén és Ottovay építészek ajánlata reális, eddigi munkájuk révén teljes bizalmat érdemelnek, ajánlatuk végösszege 10 320 827 000 K, evvel szemben az előirányzati végösszeg 10 796 402 000 K, tehát van fedezet arra is, hogy az elég jutányos ajánlat mellett a munka kvalitása biztosítható legyen.

Megjegyzem végül, hogy a mai munkátlanság következtében a vállalkozók egymás közti konkurenciája a legolcsóbb vállalkozóknál elfogadhatatlan eredményeket idéz elő, úgyhogy a mostani viszonyok között egy 3%-os különbözet, elsőrangú vállalkozókat tételezve fel, csakis ezeknek megbízhatóságát és rátermettségét bizonyítja. A budapesti legutóbbi konkurencia eredményeken okulva, Budapesten például a legolcsóbb ajánlatot tevő vállalkozónak egyáltalán nem adnak ki munkát, és inkább a középáron ajánlkozókat fogadják el.

b.) A bádogosmunkára mivel a legolcsóbb ajánlattevő Fekete Nándor szegedi bádogosmester cégről nyert információk nem a legjobbak, a másod legolcsóbb Nedelkov Endre szegedi cégnek 165 977 500 K végösszeggel való megbízatását kérem, ajánlata cca. 7%-kal drágább a legolcsóbbnál.

c.) A műkő- és kőfaragómunkára Seenger Béla budapesti cég adott legolcsóbb ajánlatot, éspedig a műkőmunkára 353 250 000 K-val, a tisztán kőfaragómunkára 49 255 000 K-val, összesen mindkettőre 402 505 000 K végösszeggel, mivel Seenger Béla cég elsőrangú ajánlatának elfogadását javasolom.

Végeredményben az árlejtésnek kivitelre javasolt vállalkozói és összegei a szülészeti és nőgyógyászati klinikánál a következők:

1.) Föld-, kőműves-, elhelyező, vas-, vasbeton-, ács- és tetőfedő munkákra:
Czigler Sebestyén és Ottovay építészek . . . . . 10 320 827 000 K

2.) Bádogosmunkára
Nedelkov Endre bádogos . . . . . 165 977 500 K

3.) Műkő-, kőfaragómunkára
Seenger Béla kőfaragó mester . . . . . 402 505 000 K
Összesen: . . . . . 10 889 309 500 K
Az előirányzott összeg . . . . . 11 501 877 000 K
Árlejtési megtakarítás . . . . . 612 567 500 K

II. Leányinternátus (Horthy Internátus bővítése)

Ugyanazon indokok alapján az építőipari munkákra:

a.) Czigler, Sebestyén, Ottovay cég ajánlatának elfogadását javaslom, ajánlati összegük . . . . . 2 740 543 000 K
Ezen munkáknál Csonka László cég ajánlata . . . . . 2 465 743 100 K
Breuer és Erdélyi András és Fia cég ajánlata . . . . . 2 490 893 500 K
tehát a legolcsóbb 274 799 900 K-val, azaz 10%-kal olcsóbb, míg Breuer és Erdélyi cég 249 649 500 K, cca. 9%-kal olcsóbb.

b.) A bádogosmunkára szintén
Nedelkov Endre szegedi céget, ajánlati összege . . . . . 35 180 000 K
Ezen cég a legolcsóbb ajánlattevő.

c.) Műkő- és kőfaragómunkára
Seenger Béla budapesti cég ajánlati összege . . . . . 102 590 000 K
Elfogadásra javasolt ajánlatok összege: . . . . . 2 878 313 000 K
Előirányzati összeg korona . . . . . 3 300 643 000 K
Árlejtési megtakarítás korona . . . . . 422 330 000 K

III. Polgári tanárképző és internátus

Ugyanazon indokok alapján az építőipari munkákra:

a.) Czigler, Sebestyén, Ottovay cég ajánlatának elfogadását javasolom,
ajánlati összegük . . . . . 5 005 624 000 K
Ezen munkáknál Csonka László cég ajánlata . . . . . 4 672 822 800 K
Breuer és Erdélyi cég ajánlata . . . . . 4 983 434 600 K
Tehát a legolcsóbb ajánlat cca. 6,5%, míg Breuer és Erdélyi cég 0,5%-kal olcsóbb.

b.) A bádogosmunkára
Nedelkov Endre szegedi cég[et], ajánlati összege . . . . . 91 576 500 K
a legolcsóbb ajánlatnál cca. 6%-kal drágább.

c.) Műkő- és kőfaragómunkára

Seenger Béla ajánlati összege	100 140 000 K
Az elfogadásra javasolt ajánlatok összege	5 197 340 500 K
Előirányzati összeg	6 133 534 000 K
Árlejtési megtakarítás	936 293 500 K

Budapest, 1927. február 19-én

Korb Flóris s. k. műépítész

Jelentés a szegedi Ferenc József Tudományegyetemmel kapcsolatos építkezésekről az építőbizottságnak 1927. évi február hó 25-én tartott ülésén

I. Az eddig vállalatba adott munkákról.

1.) A gyermekklinika építési munkáit sikerült, dacára az alapozási nehézségeknek, annyira elkészíteni, hogy az épületek tető alá jutottak.

2.) A sebészeti klinikánál az alapozási munkáknál még nehezebb körülmények adódtak, mivel teherhordó talaj csak oly mélységben volt elérhető, hogy a vasbeton lemezen kívül még mély pince létesítése is szükségessé vált, dacára ennek azonban sikerült a vasbetonlemezt és a mély pince felettit még az 1926. év végéig elkészíteni.

II. A vállaltba adandó munkákról.

1.) A szülészeti és nőgyógyászati klinika építőipari munkáira a nyilvános árlejtés 1926. november 26-i határidővel megtartatott, a kimutatást annak eredményéről és a kiadásra vonatkozó javaslatot „A" 1–2 alatt mellékelem és terjesztem elő.

2.) A gyermekklinikánál folytatólagosan szükséges ipari munkákra a nyilvános árlejtés 1927. február 3-án tartatott meg, annak eredményéről szóló kimutatást és a kiadásra vonatkozó javaslatomat „B" 1–2 alatt mellékelem és terjesztem elő.

III. A folytatólagosan vállalba adandó munkákról.

1.) A gyermekklinika építésének befejezéséhez szükséges még a következő munkák vállalatba adása, éspedig:

a.) központi fűtés,

b.) vízvezetéki és csatornázási munkák,

c.) villamos áramú berendezések,

d.) felvonók,

e.) elsötétítő és vászonredőnyök.

Tekintettel arra, hogy ezen munkák annyira speciális munkák, hogy azokat kisebb iparos nem tudja szakszerűen és a klinikai követelményeknek megfelelően elvégezni, tisztelettel javaslom, hogy ezekre nem hirdettessék nyilvános, hanem szűkebbkörű árlejtés, melyen csak olyan cégek volnának felszólítandók, melyek ily munkákra kétségtelenül alkalmasak.

2.) A sebészeti és nőgyógyászati klinikák folytatólagos munkáira is a további ajánlatok beszerzése szükséges, miért is tisztelettel javaslom, hogy ezekre is rövidesen versenytárgyalások írassanak ki éspedig:

a.) Asztalos, lakatos, üveges, parafakő, fal- és padlóburkoló-munkákra nyilvános árlejtés, míg

b.) mázoló és szobafestőmunkára szűkebbkörűt, mivel ezen munkák olyan jellegűek, hogy ezek meg nem felelő volta az épület egész külső megjelenését és hatását nagyban befolyásolja.

c.) Központi fűtés, vízvezeték, csatornázás, melegvízkészítő és gázvezetéki berendezésre, továbbá villamos világitás, csengő és telefon berendezésre személy és ételfelvonók, valamint elsötétítő és vászonredőny-munkái fenti, ugyanezen munkákra vonatkozó indoklásom alapján szűkebbkörű árlejtés után adandók vállalatba.

Budapest, 1927. február 19-én

Korb Flóris s. k. műépítész

Mélyen Tisztelt Építőbizottság!

A gyermekklinika főépületéhez és elkülönítő pavilonjához szükséges ipari munkákra hirdetett és 1927. évi február hó 3-án lejárt nyilvános pályázati eredményről van szerencsém az alábbi jelentést tenni.

Az árlejtés tárgyát képezték az asztalos, lakatos, különleges lakatos, mázoló, különleges mázoló, üveges, parafakő, fal- és padlóburkolat, szobafestő és falmázolómunkák. A beérkezett ajánlatok átszámíttattak és helyesbítettek, az ajánlattevők nevei és az ajánlati végösszegek a mellékelt táblázatos kimutatásban vannak felsorolva.

A vállalatba adásra vonatkozó tiszteletteljes javaslatom a következő:

I. Asztalosmunka:

A legolcsóbb ajánlattevő Malomsoki József Rt. budapesti cégnek mint közismerten tömegmunkát készítő nem príma munkára berendezett cégnek mellőzésével

a.) a főépületre a következő legolcsóbb ajánlatottevő és megbízható Polacsek János budapesti cég ajánlatát javaslom elfogadásra; ajánlati összege 41 976 P.

b.) elkülönítőre szintén a másod legolcsóbb és jó Rainer Károly és Fia szegedi cég ajánlatát; ajánlati összege: 9174,30 P.

II. Lakatosmunka:

a.) főépületre, mivel a legolcsóbb cég a beszerzett információ szerint nagy munkával nem bízható meg, úgy a nála cca. 30%-kal drágább Kónya György szegedi cégajánlatát javaslom elfogadásra, ajánlati összege 16 368,94 P.

b.) elkülönítőre a legolcsóbb ajánlattevő, Kecskeméti Antal céget, ajánlati összege 3232,10 P.

III. Különleges lakatosmunka:

a.) Főépületre a legolcsóbb ajánlattevő Kónya György szegedi céget, ajánlati összege 17 116,96 P.

b.) Elkülönítőre szintúgy a legolcsóbbat, azaz Kecskeméti Antal szegedi céget ajánlati összege 1 354,00 P.

IV. Mázolómunka:

a.) Főépület. Ezen munkánál a legolcsóbb ajánlat cca. 7300 P, míg a legdrágább 24 300 P, tehát több mint a háromszorosa, ebből látszik, hogy az ajánlattevők dacára a munka pontos körülírásának, a megkívánt munka kivitelével nincsenek tisztában, ezért javaslom a négy legolcsóbb ajánlat mellőzésével az ötödik ajánlattevő. Hantos Testvérek, budapesti cégnek ajánlatát elfogadni, amely cég ugyan 88%-kal drágább, de már nekem dolgozott, és ismeri az ilyen munkánál megkívánt munka minőségét, ajánlati összege 13 748,70 P.

b.) Melléképület. Ugyanezen indok alapján, de különben ezen épületnél ez a legolcsóbb ajánlat is a Hantos Testvérek budapesti céget ajánlati összege 1 701,70 P.

V. Különleges mázolómunka:

Egyrészt, mivel az előző munkával összefügg és szegedi cég erre nem is tett ajánlatot, szintén Hantos Testvérek budapesti céget javaslom, mindkét épületre, ajánlati összege összesen 1 516,44 P

Az olcsóbb ajánlat (Kaszás Márton Budapest) 1309 P, amelynél a javasolt cca. 14%-kal drágább.

VI. Üvegesmunka:

a.) Főépületnél, mivel a legolcsóbb ajánlattevő cégről nyert információnk nem megfelelő, javaslom a cca. 10%-kal drágább, de jó munkájáról ismert Gál Lajos budapesti cég ajánlatának elfogadását, ajánlati összege 18 129,21 P.

b.) Elkülönítőnél mivel kisebb munka a legolcsóbb ajánlattevő ajánlatát, Körösi Géza szegedi céget, ajánlati összege 1020,84 P.

VII. Parafakőmunka

Úgy a főépületnél, mint az elkülönítőnél a legolcsóbb ajánlattevő Czigler és Sebestyén cég ajánlatát, ajánlati összege 30 714 P.

VIII. Fal- és padlóburkolómunka.

A főépületnél és elkülönítőnél tekintettel arra, hogy a legolcsóbb ajánlattevő cég ifj. Cristofoli egészen kezdő, és az információ nem jó, javaslom a második legolcsóbb, Schillinger Zsigmond cég megbízását, ki ezen szakmában egyike a legjobbaknak, ajánlati összege 6605 P-vel, cca. 8%-kal drágább a legolcsóbb 84 853,87 P cégnél.

IX. Szobafestő- és falmázolómunka.

Ezen munkánál mint a mázolómunkánál az ajánlatok 11 275 és 24 481 P között mozognak, miért is ugyanazon okból mint a mázolómunkánál, nem javasolhatom a legolcsóbb céget, hanem a legolcsóbbnál cca. 80%-kal drágább Hantos testvérek budapesti céget, melynek ajánlati összege 20 233,66 P.

A javasolt ajánlatok végösszege összesen 261 140,72 P.

Budapest, 1927. február 19-én

Korb Flóris s. k. műépítész

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1927. május 3-án tartott VI. üléséről

Jelen voltak: gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter, Nagy Árpád helyettes államtitkár, az építési bizottság elnöke, Sváb Gyula helyettes államtitkár, Magyary Zoltán és Dulovits Árpád miniszteri tanácsos mint a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr kiküldöttjei, Jakabb Oszkár helyettes államtitkár mint a pénzügyminiszter úr kiküldöttje, Kószó István nyugalmazott belügyminisztériumi államtitkár, Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter polgármester, Gaál Endre városi tanácsnok, Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos, Várhelyi József , Körmendy Mátyás és Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tagok, Menyhárth Gáspár és Szandtner Pál egyetemi nyilvános rendes tanárok Szeged szabad királyi város képviseletében, Tóth Károly egyetemi nyilvános rendes tanár, ezidei rektor, Riesz Frigyes, Jancsó Miklós, Kogutowicz Károly és Győrffy István, Vidakovits Kamilló egyetemi nyilvános rendes tanárok mint rendes tagok, Ereky István, Hainiss Elemér, Szentpétery Zsigmond, egyetemi nyilvános rendes tanárok mint póttagok, Issekutz Béla, Poór Ferenc, Jankovich László, Balogh Ernő, Széki Tibor, Bartók György, Huszti József és Reinbold Béla egyetemi nyilvános rendes tanárok és Gyulai Ágoston pedagógiumi igazgató mint ezen ülésre meghívott tagok, a Ferenc József Tudományegyetem képviseletében, Korb Flóris műegyetemi tiszteletbeli nyilvános rendes tanár, műépítész, Oravetz Győző királyi műszaki főtanácsos, a szegedi Államépítészeti Hivatal főnöke, Kappéter Géza műépítész, Badics Aurél minisztériumi osztálytanácsos és Alszeghy Kálmán miniszteri titkár jegyzőkönyvvezető.

Miniszter Úr Őexcellenciája az ülést megnyitván a III–V. ülés jegyzőkönyveinek a hitelesítésére Kolosváry Bálint egyetemi nyilvános rendes tanárt és Berzenczey Domokos műszaki főtanácsost kéri fel, egyben közli hogy Tóth Lajos államtitkár elhunyta folytán az építési bizottság elnökévé Nagy Árpád helyettes államtitkárt, helyettes elnökévé Flandorffer Pál minisztériumi tanácsost és Badics Aurélnak a minisztérium kötelékéből történt távozása folytán építési bizottsági taggá és jegyzővé Alszeghy Kálmán miniszteri titkárt nevezte ki.

Ezután rámutat arra, hogy az egyes klinikáknál az alapozási költségek nem vétettek figyelembe, s mivel ezen alapozási költségek 2 500 000 aranykorona túlkiadást jelentenek a tervbe vett objektumok felépítése az előirányzott 100 880 000 aranykoronából nem

lesz lehetséges, mert az elmeklinika tervbe vett építkezéseinek elhagyása sem fedezné a várható túlkiadást, miután pedig újabb hitel rendelkezésre bocsátására semmi remény sincsen, aggodalommal látja a többletköltséget, és az építkezési program redukcióját tartja szükségesnek. Majd tekintettel arra, hogy a gyermekklinika építésénél máris túlkiadás van, felkéri Korb Flóris műépítészt, ezen túlkiadás indoklására, és annak közlésére, hogy a gyermekklinikánál az előirányzott költségekben a berendezési költségek bennfoglaltatnak-e.

Jakabb Oszkár helyettes államtitkár szintén ezt a kérdést veti fel, melyre Korb Flóris közli, hogy úgy a gyermekklinikánál, mint a többi klinikánál az előirányzott költségekben a berendezés költségei is hozzávetőleges összegben bentfoglaltatnak, a túlkiadást pedig a most kiadandó munkálatoknál a váratlanul bekövetkezett áremelkedés okozta.

Somogyi Szilveszter polgármester a tervbe vett objektumok minél gyorsabb felépítés[é]t óhajtja, mert az anyag és munkabérek napról-napra való drágulása folytán, így tartja [az] lehetségesnek az építkezés olcsóbbá tételét.

Tóth Károly rektor: a klinikák építkezésénél semmiféle redukciót nem tart megengedhetőnek, mert a klinikák építkezésével legalább 30 évre kell az igényeket kielégíteni; a természettudományi kar épületeinek mielőbbi felépítését és a Rókusi elemi iskola és az állami gimnázium felszabadítása végett sürgősnek tartja. Majd rámutat a kémiai intézetek jelenlegi elhelyezésére, mely közbiztonsági szempontból is tarthatatlan, és ezért kéri a tervezett objektumok teljes kiépítését. A maga részéről nem javasolhatja az építés csökkentését, hanem kéri, hogy az állami feleslegekből vagy a genfi kölcsönből újabb fedezet biztosítassék, hogy az építkezés a leggyorsabban legyen folytatható, és a matematikai kar még ez évben legyen elhelyezhető.

Miniszter Úr Őexcellenciája a helyzetet sokkal komolyabbnak látja, s ezért kéri a klinikai professzorokat, hogy kollegiális szempontból a többiekre is legyenek tekintettel, mert amivel több a klinikák építési költsége, annyival kevesebb marad a többi intézet felépítésére.

Jakabb Oszkár helyettes államtitkár a program bővítését lehetetlennek tartja, az eredeti tervekhez kell ragaszkodnia.

Tonelli [**Sándor**] ipari és kereskedelmi kamarai titkár az ipari munkák sürgős kiadását kéri, mert természetes drágulás van folyamatban, s ennek kapcsán csak így lehet az építkezést olcsóbbá tenni.

Jakabb Oszkár helyettes államtitkár a pályázatok hosszabb határidővel leendő kiíratását és a konkurencia érvényesülése szempontjából nyilvános pályázatot kér, mert a szűk körben való kiírás csak drágítja az árakat.

Miniszter úr Őexcellenciája kijelenti, hogy újabb hitel kieszközlése lehetetlen, miért is nehogy más objektum építése elmaradjon az építkezéseknek szűkebb keretekben kell megtörténnie. Majd rátér a gyermekklinika központi fűtés, vízvezeték stb. munkálataira is, felkéri Korb Flóris műépítész javaslatának megtételére.

Korb Flóris műépítész javaslatát megteszi (lásd 1. sz. és annak A. mellékletét.) [A hivatkozott mellékletek hiányoznak a levéltári ügyiratból.]

Miniszter úr Őexcellenciája a beérkezett ajánlatok elbírálása előtt a gyermekklinikánál a berendezések nélkül felmerült 93 000 aranykorona többletre nézve kér felvilágositást.

Korb Flóris műépítész közli, hogy e túlkiadás a vasiparnál levő 50%-os drágulás folytán állt elő.

Miniszter úr Őexcellenciája a szűkebb körben hirdetett árlejtésre beérkezett ajánlatokat túl magasnak és így a tárgyalásra alkalmatlanoknak tartja, miért is többek hozzászólása után elvi határozatképpen kimondja, miszerint a beérkezett ajánlatok egyes tételei oly magasak, hogy a pályázat sikertelennek nyilváníttatik, és 30 napi határidővel újabb, de nyilvános pályázat hirdetendő. Ezután a sebészeti és szülészeti klinika épületénél folytatólagosan szükséges ipari és szerelési munkák kiadására, valamint a bel és bőrklinika munkálataira tér át.

Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos nem tartja célravezetőnek két nagy objektum munkálataira az egyszerre való kiírást, hanem bizonyos időközben egymás után leendő kiírást javasol.

Somogyi Szilveszter polgármester és Wimmer Fülöp törvényhatósági tag ellenben az egyszerre való kiírást tartja célszerűnek, mert ez esetben a vállalkozó rezsije kevesebb, s így olcsóbbá tétetik az építkezés.

Miniszter úr Őexcellenciája ezek után határozatilag kimondja, hogy a bel- és bőrklinika munkálataira a nyilvános pályázat egyszerre íratik ki. Majd a bonctani csoportra áttérve közli, hogy a telket kicsinynek tartja és a város figyelmébe ajánlja a jelenlegi telkekkel határos telkek kisajátítását.

Balogh Ernő egyetemi tanár a jelenlegi telket szűknek tartja, mert az épületnek szellőzés, levegő és világitás szempontjából is megfelelőnek kell lennie, s azonkívül a műtéttani intézetről is gondoskodni kell.

Miniszter úr Őexcellenciája kijelenti, hogy az építkezésnek a jelenlegi tervek mellett kell maradnia, e teleknek olyannak kell lenni, hogy idővel a terjeszkedés lehetővé tétessék, miért is ismételten kéri a várost, hogy a tervezett telket nagyobbítsa meg.

Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos rámutat arra, hogy ez a városra nézve igen nagy kiadást jelentene.

Miniszter úr Őexcellenciája kéri a várost, hogy e telek megnagyobbítását tegye lehetővé, mert így a három bonctani intézet felépítésének nem lesz akadálya, ennek lehetővé tétele végett pedig hajlandó hozzájárulni ahhoz, hogy Szeged városa az 1 600 000 aranykorona hozzájárulását később fizesse be, mert így a kamatjövedelem folytán a kívánt telkek kisajátítási költségeinek a fele megtérül, a fentmaradó differenciát pedig Szeged városa és a kultusztárca közösen fogja viselni, miért is kéri a kisajátítási eljárás megindítását.

Somogyi Szilveszter polgármester ezt a megoldást elfogadja.

Miniszter úr Őexcellenciája ezek után az internátus és a tanárképző ügyeire tér át. Kijelenti, hogy a tanárképző részére új épület emeléséhez nem járul hozzá. Hajlandó a polgári iskola részére új épületet felépíttetni, és a meglevő polgári iskolát olyképpen kiépíteni, hogy a racionális költségeket ne lépje túl. Felkéri Huszti professzort, Gyulai [Ágoston] igazgatót és Magyary minisztériumi tanácsost, hogy tárgyalják meg a dolgot, és tegyenek javaslatot.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos közli, hogy a DMKE internátusban 144 fiú és 45 leány bentlakó, a Pedagógiumban pedig 180 bentlakó van. Szegeden legalább 200 helyes kollégiumra van szükség, így tehát a DMKE-ben 400 ágy elhelyezéséről kell gondoskodni, ami azonban a DMKE-nél tervezett hozzáépítés és a polgári iskolánál tervezett emelet-ráépítéssel nem oldható meg.

Miniszter úr Őexcellenciája kijelenti, hogy az internátusokat egyesíteni akarja, a programot tehát redukálni kell.

Huszti József professzor a redukció méreteiről tesz jelentést, közli, hogy egyes tantermek redukálásával továbbá azzal, hogy a felszerelés egy része úgy is az egyetemre utaltatik át, s így igen sok helyiség felszabadul, lényeges redukció érhető el, és így a kérdést a polgári iskolára emelet ráépítésével megoldhatónak tartja.

Miniszter úr Őexcellenciája felhívja Dulovits miniszteri tanácsost, hogy az új polgári iskola építését indítsa, és egyben felkéri Nagy Árpád helyettes államtitkárt, Magyary Zoltán és Dulovits Árpád minisztériumi tanácsosokat, Huszti professzort és Gyulai igazgatót, hogy a polgári iskolai tanárképző intézetnek a mostani polgári iskola kibővítésével leendő elhelyezését tárgyalják meg, és szükséges redukció szemmel tartása mellett, javaslatukat adják meg.

Több tárgy nem lévén, az ülést berekeszti.

K. m. f.

Alszeghy Kálmán s. k. jegyzőkönyvvezető

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1927. október 6-án tartott VIII. üléséről

Jelen voltak: gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter mint az építési bizottság elnöke, Magyary Zoltán miniszteri tanácsos mint az építési bizottság helyettes elnöke, Sváb Gyula helyettes államtitkár mint a vallás- és közoktatásügyi minisztérium kiküldöttje, Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos mint a pénzügyminisztérium kiküldöttje, Glattfelder Gyula csanádi püspök, Kószó István nyugalmazott államtitkár, Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter Szeged városi polgármester, Gaál Endre városi tanácsnok, Körmendy Mátyás szegedi iparkamarai elnök, Vásárhelyi József törvényhatósági bizottsági tag, Menyhárth Gáspár és Szandtner Pál egyetemi nyilvános rendes tanárok, Szeged szabad királyi város képviseletében, Reinbold Béla ezidei rektor, Tóth Károly ezidei prorektor, Szabó József orvoskari dékán, Jancsó Miklós, Kogutowicz Károly, Győrffy István, Kolosváry Bálint egyetemi nyilvános rendes tanárok mint rendes tagok, Hainiss Elemér, Horger Antal, Szentpétery Zsigmond, egyetemi nyilvános rendes tanárok mint póttagok, Bartók György, Huszti József, Jankovich László és Poór Ferenc egyetemi nyilvános rendes tanárok, mint ezen ülésre meghívott tagok, Korb Flóris műegyetemi tiszteletbeli nyilvános rendes tanár, műépítész, Oravetz Győző királyi műszaki főtanácsos, a szegedi Államépítészeti Hivatal főnöke, Kappéter Géza műépítész, Tonelli Sándor szegedi iparkamarai titkár és Jánossy Dénes központi szolgálattételre berendelt országos levéltárnok mint jegyzőkönyvvezető.

Miniszter Úr Őexcellenciája az ülést megnyitván a VII. ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Glattfelder Gyula csanádi püspököt és Reinbold Béla ezidei rektort kéri fel. Továbbá bejelenti a bizottságnak, hogy Horváth Barna egyetemi magántanár, közalapítványi királyi ügyész az építőbizottsági ülések jegyzői teendői alól – külföldi tanulmányútjára való tekintettel – felmentette, és helyette jegyzővé Jánossy Dénes központi szolgálattételre berendelt országos levéltárnokot nevezte ki. Ezután felkéri Korb Flóris műépítészt, hogy a belgyógyászati klinika és elkülönítő pavilon építőmunkáira (azaz föld-, kőműves-, elhelyező, vas-, vasbeton-, ács-, tetőfedő-, bádogos-, műkő és kőfaragó-, asztalos-, lakatos-, mázoló-, üveges-, parafakő-, burkoló-, szobafestő és mázoló-, ablakredőny, lift-, villanyvilágítás-, csengő-, telefonberendezés-, központi fűtés-, vízvezeték-, csatornázás stb. berendezési munkákra) beérkezett ajánlatokat ismertesse, és ezen munkák kiadására nézve terjesszen a bizottság elé javaslatokat.

Korb Flóris: a föld-, kőműves-, elhelyező, vas-, vasbeton-, ács és tetőfedőmunkákra a beérkezett legolcsóbb ajánlat Erdélyi András és Fia és Breuer Imre szegedi cégé 934 198,79 P végösszeggel. Helyette azonban Ottovay István és Bartos Mór szegedi céget, a legolcsóbb Erdélyi után következő olcsó ajánlattevőt javasolja elfogadásra 969 070,69 P végösszeggel, mert az Erdélyi cég túl van halmozva megbízásokkal, és így attól kell tartani, hogy a vállalt munkát nem fogja tudni megfelelően elvégezni. Azt a megoldást nem tartaná célszerűnek, hogy a főépület és pavilon két különböző vállalkozónak adassék ki. Viszont, ha Ottovay kapja mind a két objektum munkáját, akkor – a tőle vett értesítés szerint – 2%-ot hajlandó engedni az árakból. A szóban forgó két vállalkozó cég árai közt kereken 5% különbség mutatkozik. Ez a körülmény azzal magyarázható, hogy az Erdélyi cég vasbetonmunkáinak árai irreálisan alacsonyaknak látszanak. Kéri a Miniszter Úr Őexcellenciáját, hogy a szegedi ipar pártolására való tekintettel az 5% árkülönbség ellenére is a szintén szegedi és megbízható Ottovay cégnek ítélje oda a szóban forgó munkákat.

Tóth Károly prorektor szerint nem volna indokolt, hogy a két épület munkái egy kézbe adassanak. Megosztás esetén a szociális szempontokat is honorálni lehetne, mert több vállalkozó és több munkás jutna munkaalkalomhoz. Javasolja, hogy az egyik objektum munkái az Erdélyi, a másik az Ottovay cégnek adassék ki, amennyiben Ottovay a megosztás esetén is hajlandónak nyilatkoznék 2%-ot engedni az árakból.

Aigner Károly főispán véleménye szerint Ottovay Szeged egyik elsőrangú építési vállalkozója. Indokoltnak látná, hogy legalább egy klinikai építőmunkát kapjon.

Somogyi Szilveszter polgármester Korbnak válaszolva, kifejti, hogy nevezett azon állítását, miszerint Erdélyi irreálisan alacsony árakat számít fel a vasbetonmunkánál, nem látja indokoltnak. Az Erdélyi cégnek már van elég tapasztalata az ilyen költségvetés összeállításában, hisz ugyanez a cég az egyetemi építkezésekkel kapcsolatban már nagy munkákat végzett; ő egyúttal a plébánia és a Fogadalmi templom építővállalkozója. Azt javasolja tehát, hogy a bizottság a munkát ossza meg: az egyik épületet juttassa Erdélyinek és a másikat Ottovaynak – feltéve, ha ez utóbbi cég hajlandónak nyilatkozik Erdélyi árskálájával a reáeső építkezést elvállalni.

Oravetz Győző a szegedi államépítészeti hivatal főnöke ugyancsak a megosztást javasolja.

Korb Flóris ellenzi a megosztást, mert ebben az esetben igen körülményes a munka kivitelének egységességét biztositani.

Tonelli Sándor iparkamarai titkár a megosztás mellett szólal fel nemcsak iparpártolási, de szociális szempontból is. Hiszi, hogy Ottovay egy objektumnál is fenntartja a 2%-os árengedményt.

Szilágyi Ernő pénzügyminiszteri osztálytanácsos a vállalatba adásnál kéri elsősorban a kincstár és a klinikák szempontjait tekintetbe venni. A legolcsóbb ajánlattevő Erdélyi céget javasolja elfogadásra, mely cég a honvédelmi tárca részére is tudomása szerint a legnagyobb megelégedésre dolgozott.

Miniszter Úr Őexcellenciája kifejti, hogy milyen nehéz ilyen esetben állást foglalnia. Csak korlátolt összegek állnak rendelkezésére, melyekkel gazdálkodni kell, hogy az egész építési program keresztülvihető legyen. Az olcsó ajánlattevőknél rendszerint a munka bevégzése után túllépés áll elő, amellyel szemben nehéz védekezni. Viszont a vállalkozók kedvét vesszük el az olcsó ármegajánlástól, ha döntő ok nélkül nem a legolcsóbb ajánlattevő kapja meg a vállalkozást.

Tóth Károly újra a munkálatoknak két cég közti megosztását javasolja, feltéve, ha Ottovay hajlandó volna árait leengedni egy szintre az Erdélyi cég áraival.

Reinbold Béla rektor nem tartja célravezetőnek, ha a bizottsági ülésen a tárgyalásokba a vállalkozók közötti alkudozás eszméjét vetik bele.

Menyhárth Gáspár egyetemi nyilvános rendes tanár a szociális szempontokat hangsúlyozza, és kéri, hogy ossza meg a bizottság a munkát, mert akkor több munkáskéz jut keresethez. A két legolcsóbb ajánlattevő cég árai közt mutatkozó 5%-os különbözet nem mondható jelentősnek. Egyébként, valamint Reinbold Béla úgy a maga részéről sem tartja helyesnek, hogy itt a bizottsági tárgyaláson történjék alkudozás egyik vagy másik cég javára.

Miniszter Úr Őexcellenciája [szerint] sajnos az egyetemépítési és iparpártolási vagy a szociális szempontok nem fedik egymást szükségképpen. Az utóbbi szempontok érvényesítése mellett esetleg számolnunk kell azzal a szükségszerűséggel, hogy egy-két objektum építését a programból el kell ejtenünk.

Körmendy Mátyás ennek ellenére is kéri a bizottságot, hogy az iparpártolási és szociális szempontokat ne tévessze szem elől.

Tóth Károly: a múltban előfordult olyan eset is, hogy a drágább vállalkozó, akinek a munkát kiadtuk, a közte és az olcsóbb közti árdifferenciát felajánlotta később szemináriumok, könyvtárak létesítésére. Lehet-e vajon arra számitani, hogy az Ottovay cég is így fog eljárni? Tonelli szerint Ottovay a differenciát tudományos célokra fogja felajánlani.

Kolosváry Bálint egyetemi nyilvános rendes tanár: ma beszéltem Ottovayval; ha csak egy objektumot ítélne meg neki a bizottság, akkor nem hajlandó a 2%-os árengedményt sem megadni. – A felszólalót egyébként fejtegetéseiben csak tudományos szempontok vezetik, amelyek kétségkívül nem egyeztethetők össze szükségképpen a szociális szempontokkal. Ha a drágább ajánlattevők kapják meg a munkát, félő, hogy a program szerint utoljára sorra kerülő elméleti intézetek pénzhiány miatt már nem lesznek megépíthetők.

Miniszter Úr Őexcellenciája ezek után egybefoglalja a különböző felszólalásokat, és szavazásra bocsájtja, a következő kérdést: óhajtja-e a bizottság, hogy Erdélyi vagy Ottovay cég kapja meg a teljes építési munkát. (Erdélyi mellett 16, Ottovay mellett 7 szavazat.) A szavazatok aránya alapján a Miniszter Úr határozatilag kimondja, hogy a belgyógyászati klinika és elkülönítő pavilon építőmunkálatainál a föld-, kőműves-, elhelyező-, vas-, vasbeton-, ács- és tetőfedőmunkákat a legolcsóbb ajánlattevő Erdélyi András és fia és Breuer Imre szegedi cégnek ítéli oda 934 198,79 P végösszeggel.

Korb Flóris: a bádogosmunkálatokra a legolcsóbb ajánlattevő a Fogl Ede szegedi cég, mindkét épületre összesen 14 798,24 P végösszeggel. Elfogadásra javasolja ugyanezt a céget.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja, és a munkát a nevezett cégnek ítéli oda.

Korb Flóris: a műkő és kőfaragómunkálatokra a legolcsóbb a Meteor Kőipari és Malomkőgyár Rt. Budapest ajánlata mindkét épületre összesen 49 004,20 P végösszeggel. Javasolja ugyanezt a céget.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja, és a munkát a javaslatba hozott cégnek ítéli oda.

Korb Flóris: a parafakőmunkára a főépületnél egyetlen ajánlattevő cég a Parafakőgyár Rt. Budapest 23 200 P végösszeggel, javasolja ugyanezt a céget.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja, és a munkát a javaslatba hozott cégnek ítéli oda.

Korb Flóris: az asztalosmunkáknál a legolcsóbb ajánlattevő cég a főépületnél Nyitray és Társa Budapest 47 556 P, az elkülönítő pavilonnál Rainer Károly és Fia Szeged 11 412 P végösszeggel. A szegedi ipar pártolása és a munka egységességének biztosítása szempontjából mindkét épületmunkáira Rainer Károly és Fia szegedi céget hozza javaslatba 60 056 P végösszeggel.

A bizottság a javaslatot magáévá tevén a munkálatokat a nevezett Rainer cégnek ítéli oda.

Korb Flóris: a lakatosmunkákra a legolcsóbb ajánlattevő mindkét épületre Kecskeméti Antal szegedi cég 46 931,65 P végösszeggel. Elfogadásra ajánlja ugyanezt a céget.

A bizottság a javaslat alapján a munkát a nevezett cégnek ítéli oda.

Korb Flóris: a mázolómunkákra a legolcsóbb és javasolt cég mindkét épületnél Wiggman Frigyes Budapest 16 264,30 P végösszeggel, a legolcsóbb és javasolt szobafestő cég pedig mindkét épületre vitéz Csányi János és Frank Mihály Szeged 26 923,70 P végösszeggel.

A bizottság a munkálatokat a javasolt cégeknek ítéli oda.

Korb Flóris: a padló és falburkolómunkálatokra mindkét épületre a legolcsóbb és javasolt vállalkozó Schillinger Zsigmond Budapest 164 053 P végösszeggel.

A bizottság a javaslat alapján a munkát a nevezett cégnek ítéli oda.

Korb Flóris: az üvegesmunkákra mindkét épületre a legolcsóbb és javasolt cég Körörsi Géza Szeged 16 191 P végösszeggel.

A bizottság a munkálatokat a javasolt cégnek ítéli oda.

Korb Flóris: a redőnymunkákra a legolcsóbb ajánlattevő mindkét épületnél Manzinger Lajos Budapest 27 185,90 P végösszeggel, javasolja azonban mindkét épületre Jároli Géza szegedi céget 28 539,20 P végösszeggel.

Miniszter Úr Őexcellenciája hozzászólás híján határozatilag kimondja, hogy a szegedi ipar pártolása végett a csekély árkülönbségtől eltekint, és a munkálatokat a javaslatba hozott Jároli Géza szegedi cégnek ítéli oda.

Korb Flóris: a felvonómunkáknál a legolcsóbb és javasolt cég Freissler Antal Rt. Budapest 16 356 P végösszeggel.

A bizottság a munkálatokat a javaslatba hozott cégnek ítéli oda.

Korb Flóris: a villamosmunkákra a legolcsóbb és javasolt cég Barta Károly Budapest 63 534,37 P végösszeggel.

Körmendy Mátyás kéri a bizottságot, hogy a szegedi ipar pártolása szempontjából Fonyó Soma szegedi cégnek ítélje oda a munkát 66 379,18 P végösszeggel, tekintettel arra, hogy az árkülönbözet a szóban forgó két cég között igen csekély.

Miniszter Úr Őexcellenciája kérdést intéz Körmendyhez, vajon tudna-e a Kereskedelmi és Iparkamara garanciát adni arra, hogy a vállalkozás elnyerése esetén a Fonyó cég nem adja át a munkát a legolcsóbb ajánlattevőnek

Körmendy Mátyás felelősséget nem vállalhat, de Fonyót olyan cégnek tartja, amely ilyen fogással nem fog élni. Éppen ezért kéri ismételten a szegedi cég előnybe részesítését.

A bizottság a legolcsóbb ajánlattevő és a Korb által javasolt Barta Károly budapesti cégnek ítéli oda a munkát.

Ezután **Korb** [**Flóris**] áttér a bőrgyógyászati klinika építőipari munkáira hirdetett nyilvános árlejtés alkalmával beérkezett, és folyó évi szeptember hó 10-én felbontott, átszámított ajánlatok ismertetésére.

Ezen ismertetés alapján egyhangú határozattal a föld-, kőműves-, elhelyező, vas-, vasbeton-, ács- és tetőfedőmunkálatokat a legolcsóbb és javasolt Erdélyi András és Fia és Breuer Imre szegedi cégnek 773 859,96 P végösszeggel, a bádogosmunkát a legolcsóbb és javasolt Nedelkov Sándor szegedi bádogos mesternek 12 439,40 P végösszeggel, a műkő-kőfaragómunkát a legolcsóbb Erdélyi András és Fia és Breuer Imre szegedi cégnek 28 099,50 P végösszeggel, a parafamunkát a Parafakőgyár Rt. budapesti cégnek 20 300 P végösszeggel, az asztalosmunkát a legolcsóbb és javasolt Nagy József szegedi cégnek 48 018 P végösszeggel a lakatosmunkát a legolcsóbb és javasolt Kecskeméti Antal szegedi cégnek 38 372,15 P végösszeggel, az üvegesmunkát a legolcsóbb és javasolt Kőrösi Géza szegedi cégnek 14.571 P végösszeggel, a mázolómunkát a legolcsóbb és javasolt Wiegman Frigyes budapesti cégnek 12 514,50 P végösszeggel, a szobafestőmunkát a legolcsóbb és javasolt vitéz Csányi János és Frank Mihály szegedi cégnek 20 124 P végösszeggel, a padló- és falburkolómunkákat a legolcsóbb és javasolt Schillinger Zsigmond budapesti cégnek 126 266,50 P végösszeggel, a felvonómunkát a legolcsóbb és javasolt Freissler Antal Rt. budapesti cégnek 17 746 P végösszeggel, a redőnymunkát a legolcsóbb és javasolt Magaziner Lajos budapesti cégnek 25 293,10 P ajánlati végösszegével szemben a szegedi ipar pártolása végett Jároli Géza szegedi cégnek 26 592,10 P végösszeggel, a villamosmunkát a legolcsóbb ajánlattevő Barta Károly budapesti cégnek 56 319,85 P ajánlati végösszegével szemben a szegedi ipar pártolása végett a javasolt Moskovits Lajos szegedi cégnek 57 795,22 P végösszeggel ítélte oda.

Korb Flóris a belgyógyászati klinika vízvezeték, csatornázás, gáz stb. berendezési munkálataira Bründl János Budapest és Sebestyén József szegedi cégek ajánlatát javasolja elfogadásra, melyek a főépületnél 2% engedménnyel 128 110,73 P, a pavilonnál 23 675,75 P végösszeget tesznek ki.

A bizottság határozatilag a szóban forgó vízvezeték, csatornázás, gáz stb. berendezési munkálatokat Bründl János Budapest és Sebestyén József szegedi cégnek ítéli oda 2% engedménnyel.

Korb Flóris a belgyógyászati klinika központi fűtés és szellőztetési munkáira ugyancsak a nevezett Bründl János Budapest és Sebestyén József szegedi cégek ajánlatát javasolja elfogadásra, mely 2% engedménnyel 175 114,76 P végösszeget tesz ki.

A bizottság tekintettel arra, hogy nevezett klinika vízvezeték, csatornázás, gáz stb. berendezési munkálatait a szóban forgó cégnek ítélte oda, a központi fűtés és szellőztetési munkákat a legolcsóbb ajánlattevő cégek után következő olcsó ajánlattevő Törs és Ormai Budapest és a Pálfi Testvérek szegedi cégeknek ítéli oda 175 438,38 P végösszeggel.

Korb Flóris a bőrgyógyászati klinika vízvezeték, csatornázás, gáz stb. berendezési munkálataira a legolcsóbb Rietschel és Henneberg budapesti céget ajánlja 144 347,27 P végösszeggel, ugyanazon klinika központi fűtés és szellőztetési berendezési munkálataira pedig ugyanazon céget mint a legolcsóbb ajánlattevőt 143 428,02 P végösszeggel.

A bizottság a szóban forgó munkát határozatilag a nevezett cégnek ítéli oda. Ezután a bizottság az internátusokkal kapcsolatos munkálatok kiadására tér át.

Szilágyi Ernő kéri a Pénzügyminisztérium részéről annak leszögezését, hogy az itt szóban levő összegek nem a költségvetési hitel terhére írandók.

Korb Flóris: a Horthy Miklós Internátus villamos munkálataira a legolcsóbb ajánlat Smetana és Szőke budapesti cégé 14 671,41 P végösszeggel. Ezzel szemben javasolja Moskovits Lajos szegedi céget 18 950,34 P végösszeggel a szegedi ipar pártolása címén. – A vízvezeték, csatornázás stb. munkákra ajánlja Rietschel és Henneberg budapesti céget 72 249,02 P végösszeggel, a központi fűtési munkára pedig ugyancsak a Rietschel és Henneberg budapesti céget 134 849,60 P végösszeggel.

A bizottság a villamosmunkákat a javaslatba hozott Moskovits Lajos szegedi céggel szemben a legolcsóbb ajánlattevő Smetana és Szőke budapesti cégnek 14 671,41 P végösszeggel, a vízvezeték, csatornázás stb. munkákat a javaslatba hozott Rietschel és Henneberg budapesti cégnek 72 249,02 P végösszeggel, a központi fűtési munkákat pedig a javaslatba hozott ugyanazon cégnek (Rietschel és Henneberg Budapest) 134 849,60 P végösszeggel ítéli oda.

Korb Flóris a szegedi állami polgári iskola villamosmunkáira javasolja a legolcsóbb ajánlattevő Deli László szombathelyi céget 7902,10 P végösszeggel, a vízvezeték és csatornázási munkára a Rietschel és Henneberg budapesti céget 30 713,80 P végösszeggel, a központi fűtési munkákra pedig, ugyancsak a Rietschel és Henneberg budapesti céget 58 084 P végösszeggel.

A bizottság a szóban forgó munkákat határozatilag a javaslatba hozott cégeknek ítéli oda.

Korb Flóris: a Horthy Miklós internátus vízvezeték és csatornázási munkálataira a Rietschel és Henneberg budapesti céget mint legolcsóbb ajánlattevőt 78 249,02 P végösszeggel, ugyanazon internátus központi fűtési berendezési munkálataira ugyanazt a céget 134 849,60 P végösszeggel, a polgári iskola és tanárképző internátus vízvezeték és csatornázási munkálataira ugyanazt a céget 30 713,80 P végösszeggel, ugyanazon iskola és internátus központi fűtési berendezési munkálataira ugyanazt a céget 58 084 P végösszeggel ajánlja.

A bizottság a javasolt munkálatokat a javasolt cégnek ítéli oda.

Tóth Károly: miután jelenleg három klinika épül, most pedig kettő adatik ki munkába, kívánatos lenne, hogy ezen intézményeknek az ambuláns betegek által való elérhetése céljából az odavezető utak és közlekedési lehetőségek kérdéskomplexumát is felvesse. Javasolja, hogy a Boldogasszony sugárúttól egy villamos elágazás vezettessék a klinikákhoz.

Miniszter Úr Őexcellenciája megjegyzi, hogy a klinikák megközelítési problémája tulajdonképpen csak a klinikai telep kiképzése után volna sikeresen megoldható. Az utakra nézve megjegyzi, hogy az egész telep képe erősen módosul majd a jövőben a program keresztülvitele esetén. Így többek közt utal arra, hogy a Sina utcát, mely a Horthy Internátust és a polgári iskolát köti össze a tervek szerint kapuval zárják el, a következő Markovits utca pedig teljesen megszűnik. Ezután a város képviselőihez fordulva kérdezi, hogy miképpen áll a Winkler-féle telep végén a Bánomkert sor és a Nap utca közti terület kisajátításának ügye, melyre sürgősen felhívja a város figyelmét.

Somogyi Szilveszter polgármester közli a Miniszter Úr Őexcellenciájával, hogy a kisajátítási jog engedélyezése, és a kisajátítási eljárás gyors lefolytatása végett a város mindent meg fog tenni.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

K. m. f.

Jánossy Dénes s. k. jegyző — Klebelsberg Kuno s. k. elnök

A jegyzőkönyvet hitelesítjük: Glattfelder Gyula s. k. — Wimmer Fülöp s. k.

Jegyzőkönyv a Fogadalmi templom környékének rendezésére hirdetett pályázat Bíráló Bizottság 1927. december 17-én tartott I. üléséről

Jelen voltak: Glattfelder Gyula megyés püspök, Hültl Dezső építész, műegyetemi tanár, Sándy Gyula építész, műegyetemi tanár, Somogyi Szilveszter Szeged város polgármestere, Gaál Endre Szeged város tanácsnoka, Berzenczey Domokos Szeged város műszaki hivatalának vezetője, Gyenes Lajos építész, Friedrich Lóránt építész, műegyetemi adjunktus és Jakabffy Zoltán miniszteri osztálytanácsos.

Jakabffy Zoltán miniszteri osztálytanácsos a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium részéről üdvözli a megjelent bíráló bizottsági tagokat, és kéri a bizottságot az előadó és a jegyző megválasztására.

A bizottság egyhangúlag előadóul Jakabffy Zoltán, jegyzőül Friedrich Lóránt bizottsági tagokat választja meg.

Sándy Gyula kéri az alábbiaknak jegyzőkönyvbe való felvételét: Jelen pályázat határidejének meghosszabbítása nem történt a kereskedelemügyi Miniszter Úr által jóváhagyott tervpályázati szabályzat rendelkezései szerint, amennyiben az erre vonatkozó hirdetmény későn jelent meg. A Magyar Mérnök és Építész Egylet 1927. évi december 16-i választmányi ülésén a választmány úgy határozott, hogy felkéri Miniszter Úr Őnagyméltóságát, hogy a jövőben a vezetése alatt álló minisztériumban a Tervpályázati Szabályzat rendelkezései pontosan betartassanak.

Ezután a bizottság megállapította a pályaterveket tartalmazó csomagok sértetlen voltát, s felkérte az előadót mint elnökhelyettest, hogy a tervrajzok minden lapját sorszámmal és kézjegyével lássa el.

név	helyszín	homlokzat	távlat	melléklet
Magyari István és Bánhidy Zoltán	1.	5.	3.	1 metszet
Háry Géza	1.	1.	3.	1 műleírás
Wälder Gyula	1.	5.	5.	1 műleírás
Russ Ervin és Kuugel János	1.	4.	3.	1 műleírás
Wachtel Elemér	1.	4.	3.	1 műleírás
Tóth János	1.	2.	3.	1 műleírás
Fodor László	2.	3.	7.	1 műleírás
Lantos Tenczer György	1.	3.	1.	
Kotsis Iván	1.	3.	3.	
Lehoczky György	1.	4.	3.	
Rerrich Béla	1.	3.	3.	
Hettyei Géza	1.	3.	3.	
Thomas Antal	1.	4.	3.	1 műleírás
Faludi Ferenc és Faludi Ernő	1.	4.	3.	1 műleírás
Katona Mihály	1.	4.	3.	
Sebestyén Endre	3.	8.	5.	1 műleírás
Foerk Ernő	2.	4.	4.	1 műleírás
Körmendy Nándor és Sennyei József	1.	2.	3.	

Sándy Gyula felkéri a bizottság azon tagjait, kiket a szakegyesületek küldöttek ki, hogy állapítsák meg azt, vajon a pályázók tényleg tagjai azon egyesületeknek, melyek bírálókat küldöttek ki.

Ezután a bizottság felkéri Jakabffy Zoltán előadót, hogy gondoskodjék a pályaterveknek alkalmas elhelyezéséről, hogy a bírálóbizottság tagjai azokat zavartalanul tanulmányozhassák, egyúttal felkéri az előzetes bírálati szakvélemény megszerkesztésére.

Jakabffy Zoltán előadó kijelenti, hogy a pályatervek folyó hó 27-től 30-ig az V. kerületi Bolyai állami Főreáliskola II. emeleti rajztermében lesznek tanulmányozásra alkalmas módon elhelyezve. Az előzetes bírálati szakvéleményt készségesen megszerkeszti, és a bírálóbizottság építész tagjainak rendelkezésükre bocsátja azzal, hogy azt észrevételeikkel kiegészíteni szíveskedjenek.

Több tárgy nem lévén, Jakabffy Zoltán előadó, mint elnökhelyettes megköszönve a bíráló bizottság tagjainak szíves részvételét, az ülést bezárja.

Jegyzőkönyv a Fogadalmi templom környékének rendezésére hirdetett pályázat Bíráló Bizottság 1928. január 10-én tartott II. üléséről

Jelen voltak: Gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter mint a bíráló bizottság elnöke, Glattfelder Gyula csanádi püspök, Somogyi Szilveszter polgármester, Kertész K. Róbert helyettes államtitkár, Hültl Dezső, Sándy Gyula, Gaál Endre, Berzenczey Domokos, Gyenes Lajos, Haász Aladár, Jakabffy Zoltán a bizottság előadója és Friedrich Lóránt a bizottság jegyzője.

Elnök üdvözli a megjelent bíráló bizottsági tagokat, és felkéri az előadót, hogy olvassa fel a tervpályázati programot.

Jakabffy Zoltán előadó felolvassa a tervpályázati programot, mely szerint: „Az eszmei tervpályázat célja a háború utáni Magyarország egyik legnagyobbszabású építészeti alkotásának, a szegedi Fogadalmi templomnak méltó környezetbe való helyezése és a templom előtt egy művészi, bensőséges és ünnepélyes tér kialakítása. A tér három oldala azonos párkánymagassággal bíró, a földszinten árkádokkal ellátott kétemeletes középületekkel övezendő. A tér keleti oldalát három zárt sorban emelendő egyetemi épület, nyugati oldalát a püspöki palota, déli oldalát a gimnázium udvarának takarása céljából egy keskeny középület foglalnák el, melyek egymással és a templom építési kiképzésével összhangban belső rendeltetésüknek megfelelő diszkrét elhatárolással képezendők ki. A tér közepén és esetleg a templommal szemben emelendő középület homlokzatán díszes kút vagy emlékmű (pl. hősök szobra) találna méltó helyet. A püspöki palota déli homlokzatára a Boldogasszony sugárút tengelyében szintén alkalmas emlékmű kívánkozik. A Boldogasszony sugárútról és az Árpád utcáról jövő forgalom lebonyolítása céljából a déli oldalt lezáró épületnek az egyetemi épülethez és a püspöki palotához való csatlakozásánál a kocsiút az épület alatt átvezetendő. A tér elején lévő kis kápolna szükség esetén lebontandó."

Elnök felkéri a bizottság jegyzőjét, hogy olvassa fel a múlt ülésről felvett jegyzőkönyvet.

Friedrich Lóránt jegyző felolvassa az 1927. évi december hó 17-én felvett jegyzőkönyvet.

Elnök felkéri az előadót, a pályatervekre vonatkozó részletes bírálati szakvélemény ismertetésére. Előadó a kiállított pályaterveknek sorra vélt bemutatása kapcsán felolvassa a részletes bírálati szakvéleményt.

1. Magyary Nándor és Bánhidy Zoltán

   A program azon követelményét, mely szerint a tér három oldala azonos párkánymagassággal bíró, a földszinten árkádokkal ellátott épületekkel övezendő, nem teljesítették. Árkádok nélküli öt különálló épületet terveztek, s az épületek előtt rendes szélességű utakat vezettek, melyeknek a tér felé eső oldalukon két oldalt nyitott árkádokat, úgynevezett fedett sétányt emeltek, hogy a tér kialakítása a program követelményeinek nem felel meg, nem bensőséges, a fedett sétány behelyezésével elveszti monumentális, egységes hatását. Az épületeken alkalmazott ormok és tornyok a tér nyugodtságának rovására vannak. Tervező román stílust alkalmazott. Az árkád architektúrája vérszegény, nem kőszerű. A tervezet részletes bírálat tárgyát nem képezheti.

2. Háry Géza

   Tervező, bár a program zárt teret kíván, a Templom teret a Boldogasszony sugárút tengelyeinek irányában és az Árpád utca felől nyitva hagyta, és a Gizella tér felől a Templom térre betekintést létesített, de mindemellett nyugodt és erőteljes a templommal összhangban lévő építészeti kiképzésével sikerült a tér bensőséges hatását megóvnia. Tervező a Gizella tér megoldásánál törekedett annak monumentális kialakítására. Művészi rajzkészséggel kidolgozott távlati képei dicséretet érdemelnek.

3. Wälder Gyula

   Tervező a tér északi oldalán a püspöki intézet palotája előtt az árkádsort a helyszínrajzban megadott homlokzatvonal elé helyezte, ezáltal a teret kicsinyítette, de elérte azt, hogy a templom főtengelye a tér főtengelyébe esik. Tervező az árkádokat a templom felé befordítja, ezt a program nem kívánta, de tervező ezáltal a tér zártságát fokozza és bensőséges voltát erősebben hangsúlyozza. A teret magas pilléres árkádrendszer övezi, az I. emeleti megszakítás nélkül körülfutó hatalmas főpárkány nagy egységet biztosít. Kár, hogy tervező az egyetemi épületek különállóságának biztosítására azok között 7,5 m széles közök létesítésével az alkalmazott pillérrendszer nyugodt ritmusát megszakítja. A püspöki palotának tervező egy beugró díszudvart adott, a tér egységét azonban nem bontja meg, mert a körülmenő pillérrendszert a tér határvonalában föloldott állapotban – az íves beépítések elhagyásával – átvezeti. Ezen elrendezés a püspöki palota megjelenését rendkívül előkelővé teszi. Tervező az egységesen körülfutó I. emeleti főpárkány felett a II. emeleti főpárkányt megszakítja, s az egyes egyetemi épületek tetőzeteit is különállóan képezi ki, ezen elrendezés az egyetemi épületek különállóságát kissé erősebben hangsúlyozza, mint ahogy azt a tér bensőséges volta megengedné. A tér építészeti kiképzésével tervező úgynevezett provinciális barokk stílust használt helyes arányokkal és kiváló művészi érzékkel. Távlati képei a grafikai művészet remekei.

4. Rusz Ervin és Kuugel János

   A tér kiképzése a program követelményeinek megfelel. Tervezők a püspöki palota előtt beugró díszudvart alkalmaztak, de az árkádot egyenes vonalban a díszudvar előtt átvezetik. A templommal szemben félkörű beugrást létesítenek, melyet az árkád is követ. A félkörű beugrás középpontjában emlékművet helyeznek el. A tér délnyugati oldalán lévő épület alatti átvezetések túl nagyok, kapuszerűek, a nagy nyílások a tér arányait és a körülfutó árkádsor nyugodt ritmusát rontják. Kedvezőtlenek ugyancsak a tér nyugodt

hatására az alkalmazott ormok és kupolák. Tervezők művüket egyszerű román stílusban oldották meg, a megoldásnak azonban a lapos kupolák némi keleti jelleget adnak.

5. Wachtel Elemér és munkatársa, Hofbauer Ottó festőművész

A tér kiképzése a program követelményeinek megfelel. Tervező a Gizella tér északkeleti sarkában lévő kis barokk kápolnát épségben megtartja. Ezen figyelemreméltó törekvéssel tervező egyedül áll. A kis kápolna mögött, ennek axisában monumentális francia román stílusban kiképzett toronyszerű építményt emel. A torony két oldalán hatalmas nyomott méretű kapukat képez ki, szóval erősen hangsúlyozza a Templom térre irányuló közlekedés vonalát. Ezen elrendezés a Gizella tér felől dicséretre méltó megoldást tüntet fel, azonban a templommal szemben lévő északkelet felé néző homlokzat megoldásánál nehézségekbe ütközik. A tér kiképzése egyébként nyugodt összhangban van a templommal. A távlati rajzok kidolgozása művészi.

6. Tóth János

A tér kiképzése a program követelményeinek megfelel. Tervező a püspöki palotánál két, az egyetemi épületeknél egy beugró díszudvart alkalmaz, de az árkádokat egyenes vonalban átvezeti. Az Árpád utcai áthajtó túlságosan hosszú, s ezáltal alagútszerű lesz, nem kap kellő természetes megvilágítást. A templommal való összhang elérése céljából a templom építési anyagát, azaz nyers téglát alkalmazta. Építési kiképzése korai reneszánsz román részletekkel, melyekhez azonban a hajlott idomú manzárdtetők sehogy se illenek. A távlati rajzok diszkrét kezelésben tartva a tér egységes nyugodt megjelenését tüntetik fel.

7. Fodor László

Két tervvel pályázott, az egyiknél elliptikus teret képez, melyet a délnyugati oldalon a Gizella tér és az Árpád utca felé megszakít. A helyszínrajzon feltüntetett homlokzati vonalakat közelítőleg sem tartotta be, ennélfogva ezen alternatív terve nem is volt figyelembe vehető. Másik terve a program követelményeinek megfelel. Tervező a tér kialakításánál számtalan torony alkalmazásával változatos, mozgalmas képet akart elérni, és ezzel nem felelt meg a program követelményeinek, mely nyugodt hatású teret kíván.

8. Lantos Tenczer György

Tervező csak egy távlati képet mellékelt, ennélfogva a terv a pályázati hirdetmény alaki követelményeinek nem felel meg. A térképezése megfelelő. A tér nyugodt hatását lerontja a számtalan falazás és torony. A program követelte azonos párkánymagasság sincsen betartva. Az egyetemi épület bejáratánál az árkádot megszakítja. A tér délnyugati oldalán a Boldogasszony sugárútról és az Árpád utcáról jövő forgalom lebonyolítása céljából csak kapukat tervez. Építési kiképzése rendkívül mozgalmas, modern, németes architektúra román és gót elemekkel. A távlati kép megrajzolása ügyes kézre vall.

9. Kotsis Iván

A tér kialakítása a program kívánságainak megfelel. A püspöki palota és az egyetemi tanszékeket magában foglaló épület teljesen azonos külső kiképzéssel bírnak. Ez a tér egységes hatásának előnyére van. Az Árpád utcából a térre vezető átjáró 35 m hosszú, tehát alagútszerű, kellő természetes megvilágítással nem bír. Helyes és jó hangsúlyt ad a Boldogasszony sugárút tengelyén elhelyezett óratorony, mintegy figyelmezteti a járókelőt az átjárón túl elébe táruló nagyszabású archotektonikus látképre. A két oldalépületet széles beugrásokkal látja el, az árkádsor követi a beugrás vonalát. Modern olasz építészeti kiképzése, mely derűs, verőfényes hatásokra törekszik, nem áll összhangban a templom külső képével. Ez az architektúra növényi keretet igényel, enélkül az architektúra nem teljes, mintegy keret nélküli. A kidolgozás művészi.

10. Lehoczky György

Tervező a tér délnyugati oldalán szabadon álló épületet emel, emellett a kapcsolatot, azaz a tér határvonalát lámpatesteket hordó, vaskos oszlopokkal mintegy csak jelzi. Az árkádsort ennélfogva és egyébként sem viszi következetesen körül. Alternatív megoldásban az oszlopok helyett kaputornyot tervez, de ez sem teszi a teret zárttá. tervező a felső-magyarországi reneszánsz architektúrát sok helyen igen finom részletképzéssel alkalmazza. Kidolgozása művészi kézre vall. Távlati képe artisztikus vízfestmény.

11. Rerrich Béla

A tér kialakítása a program követelményeinek megfelel. Tervező az Árpád utcát a Templom teret délnyugaton lezáró épület és a gimnázium között térré szélesíti. Ezen hosszúkás terecske kellemes hatású és mintegy kapcsolatot képez a Gizella tér és a Templom tér között, de megkívánja a gimnázium északkeleti homlokzatvonalának kiépítését. A püspöki palota és az egyetemi tanszékeket magában foglaló épület azonos homlokzati kiképzéssel bírnak. A püspöki palota bejáratát a Gizella-térről adja. tervező egyszerű, modern, tökéletesen konstruktív építészeti kiképzést alkalmaz, a templom építészeti anyagát, a nyers téglát használja és a nyílásokat kőkeretekbe foglalja. Az épületek párkánymagassága azonos, csak a templomtól jobbra és balra eső végeken alkalmaz magasabb épülettömböket, ezzel mintegy átmenetet képez a templom hatalmas tömegéhez. Kedvezően emeli ki a templommal szemben lévő épületet ennek földszintjén alkalmazott oszlopsorával. A tér építészeti kiképzése föltétlenül biztosítja a térnek egységes, bensőséges hatását, anyagszerűsége tökéletes összhangba hozza a templommal, egyszerűsége a templomot kiemeli, teljes érvényre juttatja.

12. Hettyey Géza

A Templom tér kialakítása a program követelményeinek megfelel. A püspöki palotát és az egyetemi épületet a tér északkeleti oldalán és a templom tornyait oszlopsorral köti össze. A kocsiközlekedést a térre hatalmas kapukon át biztosítja. A nagy nyílások az árkádok nyugodt ritmusát megbontják. Tervező a velencei dózse palotára emlékeztető stílust alkalmazott, melyet a nyerstégla falsíkok igyekeznek a templommal összhangba hozni.

13. Thomas Antal

A Templom tér kialakítása programszerű. A püspöki palotánál beugró díszudvart képez, előtte az árkádsort egyenes vonalban átvezeti, ez az elrendezés a püspöki palotának előkelőbb megjelenést biztosít. Az Árpád utcát a Gizella térre való betorkolása előtt kiszélesíti, ezáltal a Templom teret délnyugati oldalán lezáró épület négyszögletes alapalakot nyer. Tervező velencei és dalmát építészi kiképzést alkalmazott, mélyen átérezve és mesteri kézzel előadva.

14. Faludi Ferenc és Faludi Ernő

A tér kialakítása a program követelményeinek nem felel meg, amennyiben tervező a Gizella tér felől egy 43 m széles nyíláson a sugárutat a térre bevezeti. Az Árpád-ház korabeli tornyot helyéből eltolja, ez pedig teljesen lehetetlen elbánás a műemlékkel szemben. A Templom tér nem zárt, nem bensőséges.

15. Katona Mihály

A Templom tér kialakítása a program követelményeinek megfelel. Tervező úgy az egyetemi épületnél, mint a püspöki palotánál beugró díszudvarokat alkalmaz, melyek előtt az árkádsort egyenes vonalban átvezeti. Az épületek találkozásánál tervező alacsony vaskos tornyokat alkalmaz, melyek a tér egységének zavarása nélkül hangsúlyozzák a tér déli és nyugati sarkait, valamint a Templom térre vezető átjárókat. A tér kiképzése korai reneszánsz formáival az árkádsornak ritmikus körülvezetésével, annak egységes és bensőséges hatását biztosítja, amit artisztikusan kezelt távlati képek is mutatnak.

16. Sebestyén Endre

Tervező három tervvel pályázott, az I. és II. számú tervek szerint a Templom teret a délnyugati oldalon csak hatalmas kapunyílásokkal bíró fallal határolja, ennélfogva a tér bensőséges voltát elveszíti, a nagyarányú nyílások a tér méretéből kiesnek, s az árkádsor nyugodt ritmusát zavarják. Az alternatív helyszínrajz szerint a püspöki palotánál és az egyetemi épületnél széles íves beugró udvarokat létesít, délnyugaton a Templom teret nem zárja, hanem a gimnázium épületet toldalékkal látja el. A teret ezáltal tetemesen növeli. Az Árpád-ház korabeli tornyot a tér másik sarkába tolja, s ezáltal a műemlék további fennmaradását problematikussá teszi. Tervező román stílussal vegyesen klasszicizáló formát alkalmaz. Előadásában bár van művészi készség, de nehezen érthető.

17. Foerk Ernő

Tervező két helyszínrajzzal pályázott, az egyik szerint a Gizella teret a Templom térrel közvetlen kapcsolatba hozza, a másik megoldás a program követelményeinek megfelel. Tervező a Templom tér alap alakjára nézve eltért az egyenes vonaltól, de a templom alaprajzi vonalát követve a tér mind a három oldalán íves bemélyedéseket alkalmazott. A püspöki palotát és az egyetemi épületet nagy nyílással két-két részre osztja, ezek – úgyszintén a térre bevezető kocsibehajtók nagy nyílásai – az árkádsor nyugodt ritmusát erősen zavarják, és nincsenek egyensúlyban az épületek tömegével. A tervezet alapstílusa és az alkalmazott nyerstégla anyag a templommal való összhangot biztosítják, de a tér egységét és nyugodt hatását zavarják a számtalan tornyok és ormok, valamint a manzárdtetők.

18. Körmendy Nándor és Sennyei József

A Templom tér nyílt kialakítása a program főkövetelményeinek nem felel meg. tervezők a program egyéb követelményeinek betartására sem törekedtek, tervezetük szerint a térnek sem egységes, sem nyugodt, sem bensőséges hatását nem biztosították, a templommal a teret összhangba nem hozták. A tervezet kidolgozása művészi készségre vall.

A fenti részletes bírálati szakvélemény meghallgatása, valamint Hültl Dezső, Sándy Gyula, Gyenes Lajos és Kertész K. Róbert hozzászólása után Elnök a titkos szavazást elrendeli.

I. díjra Wälder Gyula 3. számú terve 5 (öt), Rerrich Béla 11. számú terve 6 (hat) szavazatot kapott, tehát az I., 4000 P-s díjat a bizottság Rerrich Béla építésznek ítélte.

II. 3000 P-s díjat a bíráló bizottság egyhangúlag Wälder Gyula építésznek ítélte.

III. díjra Foerk Ernő 17. számú terve 4 (négy), Háry Géza 2. számú terve 4 (négy) és Thomas Antal 13. számú terve 3 (három) szavazatot kapott. Elnök új szavazást rendelt el, melynek eredményeképpen Foerk Ernő 4 (négy), Háry Géza 7 (hét) szavazatot kapott, tehát a III., 2000 P-s díjat a bizottság Háry Géza építésznek ítélte.

A bíráló bizottság egyhangúlag megállapította, hogy megvételre érdemes tervek vannak, ennélfogva a megejtett titkos szavazás eredményeképpen a bizottság megvételre a következő terveket ajánlotta:

1. Kotsis Iván 9. számú tervét,
2. Foerk Ernő 17. számú tervét,
3. Thomas Antal 13. számú tervét,
4. Katona Mihály 15. számú tervét,
5. Sebestyén Endre 16. számú tervét.

Miután a tervpályázati hirdetmény 4. pontja szerint három, egyenként 1000 P-s megvétel irányoztatott elő, **Hültl Dezső** bizottsági tag felkéri az elnöklő Miniszter Úr Őexcellenciáját a két utóbbi megvételre ajánlott terv megvétele céljából 2000 P-nek kegyes engedélyezésére.

Elnök megköszönve a bizottság tagjainak szíves részvételét, beható munkásságát, az ülést bezárja.

Budapest, 1928. évi január hó 10-én

Gróf Klebelsberg Kuno s. k. elnök	Hültl Dezső
Glattfelder Gyula	Sándy Gyula
Somogyi Szilveszter	Berzenczey Domokos
Gaál Endre	Gyenes Lajos
Haász Aladár	Jakabffy Zoltán előadó
Kertész K. Róbert	Friedrich Lóránt titkár

Jelen voltak: gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter mint az építési bizottság elnöke, Magyary Zoltán miniszteri tanácsos mint az építési bizottság helyettes elnöke, Mészáros Károly és Kornis Gyula helyettes államtitkárok, Jakabbfy Zoltán miniszteri osztálytanácsos mint a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium kiküldöttje, Jakabb Oszkár helyettes államtitkár mint a Pénzügyminisztérium kiküldöttje, Glattfelder Gyula csanádi püspök, Kószó István nyugalmazott államtitkár, Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter Szeged város polgármestere, Gaál Endre városi tanácsnok, Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos, Körmendy Mátyás szegedi iparkamarai elnök, Vásárhelyi József és Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tagok, Tóth Károly, Szandtner Pál és Menyhárth Gáspár egyetemi nyilvános rendes tanár Szeged szabad királyi város képviseletében, Issekutz Béla ezidei rektor, Riesz Frigyes, Kolosváry Bálint, Jancsó Miklós, Vidakovits Kamilló, Kogutowicz Károly, Győrffy István egyetemi nyilvános rendes tanárok mint rendes tagok, Ereky István, Hainiss Elemér, Szentpétery Zsigmond és Horger Antal egyetemi nyilvános rendes tanárok mint póttagok, Szabó József, Poór Ferenc, Fröhlich Pál, Széki Tibor, Berecz János egyetemi nyilvános rendes tanárok és Pettykó János minisztériumi segédtitkár mint ezen ülésre külön meghívott tag, valamennyien a Ferenc József Tudományegyetem részéről, Gyulay Ágost a budapesti polgári iskolai tanárképző intézet igazgatója, Korb Flóris műegyetemi tiszteletbeli nyilvános rendes tanár műépítész, Oravetz Győző királyi műszaki főtanácsos a szegedi Államépítészeti Hivatali főnöke, Kappéter Géza műépítész az építésvezetőség részéről, továbbá Tonelli Sándor szegedi iparkamarai titkár, Ottó László központi szolgálattételre berendelt műegyetemi tanársegéd és Jánossy Dénes miniszteri titkár mint jegyzőkönyvvezető.

Miniszter Úr Őexcellenciája az ülést megnyitja és a VIII. ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Glattfelder Gyula csanádi püspököt és Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tagot kéri fel. Ezután a Templom tér megoldására elfogadott tervek közül a megvalósítandó terv kijelölésének kérdésére tér át. Különösen fontosnak tartja annak kiemelését, hogy a pályázati tervekre nézve a zsűri döntése valójában csak művészeti szempontokra támaszkodhatott. Az épületek technikai belső megoszlása tekintetében állást sem foglalhatott, mert erre maga a pályázat sem nyújtott támpontot. Ennek a művészi zsűrinek volt a feladata, hogy a díjakat kiossza, ítélete tehát szükségképpen nem prejudikál arra, hogy a munka kivitelével melyik pályázó bízassék meg. A döntést csak Szeged város közönségének hozzájárulásával óhajtja eszközölni.

Glattfelder Gyula csanádi püspök a bizottság figyelmét különösen arra a körülményre óhajtja felhívni, hogy a Templom téri építkezés nemcsak tudományos, hanem egyházi jellegű is. Ezen elvnek a kiemelése azonban nem jelenti azt, mintha nem volna hajlandó az olyan megoldást támogatni, mely ezt a kettős célt egységes gondolatba foglalja össze. Wälder [Gyula] pályaműve jobban megnyerte tetszését, mert művészete grandiózus gondolatokat és harmonikus megoldást képvisel. Ezzel szemben nem vonja kétségbe azt, hogy Rerrich [Béla] pályaműve is értékes gondolatokat valósit meg. A tervében rejlő egyszerűség és formakészség a legnagyobb biztositéka annak, hogy kivitel esetén a rendelkezésre álló szerényebb eszközökkel is meg lehet valósitani. Bármelyik tervező bízatik is meg a kivitellel, megnyugvással néz a döntés elé.

Miniszter Úr Őexcellenciája köszönetet mond Glattfelder püspöknek a kooperatív megoldásra való hajlandóságáért.

Aigner [**Károly**] főispán szóról szóra magáévá teszi Glattfelder püspök álláspontját. Az a benyomása, hogy a közösség álláspontja arányosan oszlik meg a két terv között. Ő maga inkább a célszerűségi szempontból indul ki, amikor Rerrich pályaművét kivitelre javasolja.

Somogyi Szilveszter polgármester kiemeli a nagy érdeklődést, mely a tervpályázat iránt Szeged város közönsége részéről megnyilvánult. Az a benyomása, hogy a közönség bírálata egyformán jutalmazza Rerrichet és Wäldert. A disztingváltabbaknak talán Rerrich terve tetszik, akinek a tervét a kivitel szempontjából az a körülmény is támogatja, hogy olcsóbb, mint Wälderé; a tömeg tetszését azonban kétségkívül Wälder pályaműve vívta ki magának. Vannak olyanok is, akiknek Katona [Mihály] terve tetszik, aki szegedi pályázó. Köszönetet mond a Miniszter Úr Őexcellenciájának a város nevében, hogy ennél, a város jövendő képére nézve oly fontos döntésnél a város véleményét is meghallgatni óhajtja. A város részéről a döntést bizalommal teszi le Miniszter Úr Őexcellenciája kezébe.

Issekutz [**Béla**] rektor a bizottság figyelmét felhívja arra, hogy a Templom téri építkezés kivitelénél a tudományos intézetek elhelyezését is vegyék különösen tekintetbe. Célszerűnek látná, ha a szóbajövő építészek a külső csín állandó szemmel tartása mellett a belső problémák megoldására vonatkozó terveiket az egyetemi intézetek igazgatóival együtt készítenék el.

Miniszter Úr Őexcellenciája: eddig még csak a városesztétikánál tartunk, és a tudományos célszerűség problémáival még nem foglalkoztunk. Városépítészeti szempontból leszögezi azt a tényt, hogy a város Tisza Lajosnak köszönheti azt, hogy Szegeden – ellentétben Budapesttel – a művészeti és célszerűségi szempontokat összhangba lehet hozni. A jelen esetben a bizottság a következő feladatok előtt áll: 1.) a Boldogasszony sugárút perspektivikus lezárását kell megoldani; 2.) a Templom tér aszimmetriáját kell megszüntetni. Erre a célra szolgált az eszmei tervpályázat. Azt a problémát kell szem előtt tartani, hogy a szóba jövő tervek a tudományos és pénzügyi lehetőségekkel összhangba hozassanak. Szem előtt kell tartani azt, hogy a trianoni Magyarország az építtető. Az építés pénzügyi oldalát tekintve a katolikus kölcsönből 1 000 000, a kémiai pavilonból ez évre 900 000 P állna rendelkezésre. Azt ajánlja a bizottságnak, hogy egy szűkebb pályázat hirdettessék meg Rerrich és Wälder között, amelyben az említett tervezők feladata lenne, hogy a pénzügyi keretek által biztosítható összegeket a tudományos szükségletekkel összhangba hozzák.

Glattfelder [**Gyula**] püspök javasolja, hogy a szűkebb pályázatban necsak a két említett, hanem az összes jutalmazott tervezők is részt vehessenek. Ezzel kapcsolatban kívánatos volna, hogy az érdekelt tudományos intézetek készítsék el az építkezéssel kapcsolatos programjukat, amelynek alapján a tervezőknek a művészeti és financiális lehetőségeket tekintetbe kell venniük. A jelen esetben azt látja fontosnak, hogy ki tud kevesebb kubatúrából megfelelő épületeket művésziesen és megfelelő pénzügyi keretek közt tervezni.

Jakabbfy [**Zoltán**] minisztériumi osztálytanácsos: zártkörű pályázat esetén a gyakorlat szerint a pályázók munkáját meg kell fizetni. Pl. 4000 P. lehetne azon összeg, amellyel egy-egy tervezőt díjazni lehetne. Az is egy megoldás volna, ha Rerrich és Wälder szűkebb

pályázata esetén az egyiknek a kivitellel való megbízatása egyúttal díjnak is tekintetnék, míg a másik munkájáért megfelelő kisebb összeggel volna díjazható.

Miniszter Úr Őexcellenciája: ha 3 évig bent hagyjuk a kémiai épület címén a költségvetésben a beállított 900 000 P-t, továbbá ha a város 300 000 P-t adna évente, amihez a püspök úr 1 000 000-ja járul, akkor több, mint négy és fél millió pengő állna rendelkezésünkre, amelyből talán a szóban forgó építkezést tető alá lehetne juttatni. A maga részéről úgy Rerrich, mint Wälder tervét városrendészeti szempontból kifogástalannak találja tehát konkrét javaslatot kér a bizottság tagjaitól.

Tonelli [**Sándor**] kereskedelmi és iparkamarai titkár: Őexcellenciájának az a célja, hogy a Templom tér aszimmetriáját megszüntesse. Véleménye szerint ebből a szempontból Rerrich terve Wäldernél jobb megoldást nyújt. Rerrich alaprajzi megoldása is jobbnak látszik előtte. A Fogadalmi templommal szemben levő épület problémáját egyik tervező sem tudja tökéletesen megoldani. Rerrich az egyetlen, aki egy kis előteret mert tervezni. Ezzel megteremtette az egészséges átmenetet a Gizella tér és a Fogadalmi Templom tér között. Egyébként a Fogadalmi templom véleménye szerint nem nyugodt hatású: Rerrich terve azonban alkalmas arra, hogy összhangot teremtsen. További előnye Rerrich tervének, hogy a rendelkezésre álló pénzből meg lehet valósitani. Ezzel szemben Wälder provinciális barokkja csak nemes anyagból épülhet.

Miniszter Úr Őexcellenciája: a magam részéről cement vakolatra gondoltam.

Tonelli [**Sándor**]: a provinciális barokk arisztokratikus jellegű, és alig hozható összhangba az elhelyezendő intézetekkel. Véleménye szerint a város lelkével és architektonikus jellegével sem vág össze. Elismeri azonban, hogy Wälder tervénél a templomot az építményekkel összekötő árkád nagyon szép megoldás. A maga részéről osztja a Miniszter Úr Őexcellenciája által kifejtett álláspontot, hogy ti. egy szűkebb körű pályázat írassék ki Rerrich és Wälder között.

Glattfelder [**Gyula**] püspök javasolja, hogy az építendő intézetek igazgatói adják be terveiket a minisztériumba, és amennyiben azokat a minisztérium revideálta, azokra készítsék az építészek terveiket. A minisztérium egyetemi ügyosztályának volna az a feladata, hogy a professzorok terveit a pénzügyi lehetőségek határárig revideálja. A tervezők tehát adottságokhoz lesznek kötve, és a konkrét kivitelre nézve a revideált lehetőségekből indulhatnak csak ki.

Szentpétery Zsigmond, a természettudományi kar dékánja a természettudományi intézetek mai elhelyezésénél három szempontot óhajt a bizottság előtt kifejteni: 1.) nincs épülete a gyakorlati fizikának; 2.) a kémiai intézet jelenlegi helyiségei nem megfelelők; 3.) meg kell állapítania, hogy a mai helyiségek mellett a természettudományi intézetek egyáltalán nem fejlődhetnek. A tudomány mai rohamos haladása mellett a fizikai, kémiai, állat-, növény- és ásványtani intézeteknek folyton fejlődniük kell. Ennek ellenére is ígéri, hogy a professzorok igényeiket a minimumra fogják leszorítani; viszont kéri a bizottságot, hogy a kivitelnél annak a tervezőnek a munkáját részesítsék előnyben, aki több teret tud biztositani a természettudományi intézetek részére. A természettudományi intézeteken kívül a Pedagógiumra is felhívja a bizottság figyelmét, amelynek, ha majd működését elkezdi, helyiségek szempontjából szintén fejlődésképesnek kell lennie.

Miniszter Úr Őexcellenciája: mindenesetre lássunk tisztán, hogy a klinikák vagy a laboratóriumok iránti igényt áll-e módunkban honorálni. Kétségtelen, hogy fedezeti hiány miatt az elméleti fizikai és matematikai intézeteknek a leszámoló palotában kell maradniuk, Mindenesetre nyolc természettudományi és öt orvoskari, tehát összesen 13 intézet elhelyezésének problémájával kell foglalkoznunk. Ami pedig a tervek redukcióját illeti, kívánatos volna, hogy ezt maguk a tervező építészek végezzék. Határozatként kimondja, hogy Rerrich és Wälder felkéretnek miszerint folyó évi június hó 15-i terminusra készítsék el a kiviteli terveket. Ebben az esetben lehetséges volna, hogy a munkálatok folyó évi július hó folyamán kiadassanak.

Berzenczey Domokos: minthogy 13 intézet elhelyezéséről volna szó, adjuk meg a tervezőknek azt a szabadságot, hogy terveiket esetleg a plébánia telkére is átvigyék.

Miniszter Úr Őexcellenciája: az építkezést mindenesetre a Boldogasszony sugárút felől kellene megkezdeni.

Szentpétery Zsigmond felkéri újra az építőbizottságot, hogy az elméleti tanszékek megfelelő elhelyezését ne ejtse el az építési programból.

Jakabb Oszkár pénzügyminisztériumi helyettes államtitkár aggodalmának ad kifejezést az építkezés folytatásának szempontjából. Mikor 2 évvel ezelőtt a kormány hozzájárult az építkezésekhez az volt a közmeggyőződés, hogy az a 8 millió aranykorona, amelyet felerészben az államkincstár, felerészben pedig Szeged város biztosit, elégséges lesz az építkezések befejezésére. A 4 évre előirányzott költségek azonban két év alatt kimeríttettek. Ma már az építkezés 10.6 millió pengős büdzsé alapján folyik és az elméleti intézetek felépítése még mindig bizonytalan. Felkéri az intézetek vezetőit, hogy mérsékeljék igényeiket, és számoljanak a pénzügyi keretekkel. Kéri továbbá a várost, hogy tanúsítson továbbra is olyan áldozatkészséget, mint amilyet [az] építkezés költségeinek hozzájárulásánál eddig is tanúsított, mert az egyetemi telep kiépülése a városnak nemcsak dicsősége, hanem egyúttal anyagi érdeke. A bizottság figyelmét felhívja arra, hogy az egyetem a városi közegészségügy, forgalom, kereskedelem és ipar előrelátható erős fejlődése szempontjából óriási jelentőségű. Nem tagadhatja azonban el azt, hogy az építkezés financiális oldala benne súlyos csalódást keltett. 1926. március 27-én még minden számítás abszolút reálisnak látszott, de már az első építkezési év lezárásánál kitűnt, hogy a pénzügyi keretek nem fognak betartatni. Példaképpen felhozza, hogy a sebészeti klinika az előirányzott összegnek duplájába került, amit kizárólag anyagdrágulással és munkabéremelkedéssel nem lehet megmagyarázni. Az alapozási költségek is tetemesen meghaladták az előirányzatot. Ez idő szerint nem lát semmi biztosítékot arra nézve, hogy az eddig megállapítható tévedések nem fognak-e a jövőben is megismétlődni, aminek pedig megtörténnie nem szabad. Felkéri tehát Miniszter Úr Őexcellenciáját, hogy reális számokra fektesse az építkezéseket, mert az építkezés mai menetéért felelősséget vállalni nem lehet.

Miniszter Úr Őexcellenciája teljesen osztja Jakabb helyettes államtitkár úr véleményét, de [véleménye szerint] az építkezés további menetét nemcsak pénzügyi, hanem politikai szempontból is megfontolás tárgyává kell tennie. Mindenekelőtt megállapítja, hogy a közvélemény csak súlyos agitációval volt meggyőzhető az egyetemi építkezések jelentőségéről; a hírt azonban tovább feszíteni nem lehet. Az építkezés jelen irreális voltának további fenntartását a parlament előtt nem képes képviselni. A mai helyzet a következő: az alapozási költségek felemésztették az elmeklinika, az elméleti intézetek, az anatómiai és patológiai költségelőirányzatát. Az épületek

átlagban 2–3 emeletesek, míg Debrecenben csak egy emeletesek, tehát a professzorok túl nagy igényei folytán már maguk a méretek is több, mint 100%-kal haladták túl az eredeti terveket. Az építésvezetőség sem fejtett ki a professzorok igényeivel szemben olyan erélyt, mint amilyent tőle elvárni lehetett volna. Ezek a tények olyan természetűek, hogy a miniszter hitelét megtámadják, amelyekért a politikai felelősséget semmiképpen sem vállalhatja.

Korb Flóris műépítész: a klinikai építkezéseknél a többletköltséghez nagyban hozzájárult az a körülmény, hogy saját főző- és mosókonyhát kaptak. Ezenkívül az ágyszámot is fel kellett emelni, és új építkezésről lévén szó arra kellett törekedni, hogy az a tudomány mai állásának megfelelően mindenképpen modern legyen.

Jakabb Oszkár Korbnak válaszolva kifejti, hogy a többletköltségek okát abban látja, hogy a gyermek-, szülészeti, sebészeti és bőrgyógyászati klinikák részben túl vannak méretezve, azaz sokkal nagyobb kubatúrával készültek, mint amit az eredeti tervek feltüntettek. Az építkezés szempontjából a legnagyobb áldozatkészségre hajlandó, de ezt az áldozatkészséget nem értelmezheti olyképpen, hogy azzal az építkezési program irrealitását támogatja.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos mikor 1927. év július havában az egyetemi ügyosztály vezetését átvette, az építkezések úgy Szegeden, mint Debrecenben már folyamatban voltak. Ezen folyamatban volt építkezésekkel szemben tehát csak korlátolt felelősséget vállalhatott. Szerinte a túllépésnek egyik fő oka abban keresendő, hogy az építésznek az eddigi építkezéseknél hatáskörét messze túlhaladó szerep jutott, ami pedig nem volt feladata. A műépítész csak azt a szerepet töltheti be, ami szakértelménél fogva reá tartozik. Ezen elvnek szigorú érvényesülésével nem fordulhat elő az az eset, hogy az építtetőt megillető elhatározás joga áttolódjék a műépítészre. A minisztérium és [az] egyetem közös feladata az, hogy a redukált szükségletet egyetértően állapítsák meg, amelyhez a műépítész műszaki megoldását kérik ki. Az építtető és a tervező kölcsönös kritikájából néha bámulatos megoldás jön létre, példa erre a debreceni építkezés, ahol már az első megbeszélésnél a tervekből 20%-os redukciót lehetett elérni, tehát ez a plusz adta meg a könyvtár felépítésének lehetőségét. Meg van győződve arról, hogy megfelelő építési öntudat és kritika gyakorlása mellett a 13 egyetemi objektum megépítésének lehetőségei is fellelhetők lesznek. – A bizottság figyelmét felhívja továbbá arra is, hogy a művezetés által készített tervek rendelési záradékkal nem láttattak el. Ennek elmulasztásából következett azután, hogy az építkezés alatt az eredetinek mondott terveken észrevétlenül módosítások történtek, amelyek elsősorban is a nagy túllépést eredményezték.

Miniszter Úr Őexcellenciája reméli, hogy a jövőben céltudatos kritikával folyik majd az építkezés; a múltban történteken azonban már változtatni nem lehet. Ha Debrecen és Szeged egyetemi építkezéseit egymással arányba állítjuk, kétségtelen, hogy a szegedi program duplája a debreceninek. Ez a körülmény a dologi kiadásokat tetemesen növeli és a szükségleteket alig lehet a befolyó gyógydíjakkal egyenlegbe hozni. Nem látja annak a lehetőségét, hogy a még programba vett intézetek építkezési költségeit miképpen lehessen fedezni. A hullaintézetek kérdése is teljesen problematikus. Meg kell tehát állapitani azt, hogy az építkezés első periódusa krízisbe került.

Somogyi Szilveszter polgármester mindenekelőtt megállapítja, hogy az egyetemi építkezés a városnak eddig mintegy 7 milliójába került, amelyből 3 millió kisajátítási költségekre esik. Ha a Pénzügyminisztérium 3 éven át biztosítja azt az évi 900 000 P-nyi összeget a költségvetésben, amelyről a Miniszter Úr Őexcellenciája megemlékezett, a város el van határozva arra, hogy a természettudományi intézetek költségeire 3 évig évente 300 000, azaz három év alatt összesen 900 000 P-vel járul az építkezési költségekhez. Erősen bízik abban, hogy a városnak ezt az elhatározását a közgyűlés előtt is képviselni tudja. Ezzel szemben tartozik azzal, hogy a városnak egy keserű érzéséről számoljon be; Debrecen ti. sokkal szerencsésebb helyzetben van, mint Szeged, mert Debrecen kölcsönből építtet. Szeged város az egyetemi központi épületet ezenkívül egy tekintélyes objektum átengedésével oldotta meg, de az onnét kitelepített hivatalok gondja a városra hárult. Hátrányban van Szeged azért is, mert itt az elmeklinika építése elmarad, szemészeti klinika pedig tervbe sem vétetett.

Miniszter Úr Őexcellenciája megköszöni a városnak ezt a nagystílű áldozatkészségét, és biztosítja arról, hogy Debrecennel szemben semmiképpen sem fog kedvezőtlenebb helyzetbe kerülni. Ami a városi hozzájárulás kérdését illeti, Debrecennek kétségkívül különös szerencséje, hogy építési kölcsönét papírban fizethette vissza. Szeged kultúrmérlege Debrecennel szemben panaszra nem adhat okot, mert két tanárképző főiskola is került Szegedre, amivel Debrecen nem rendelkezik. Ha tekintetbe vesszük továbbá az 50 objektumú tanyasi iskola építését, a Somogyi- és Aigner-telepet, valamint az óvodai építkezési terveinket és a püspök úr építkezési programját, nyugodt meggyőződéssel mondhatja, hogy Szegednek Debrecennel szemben nem lehet panasza.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag: Debrecen és Szeged között mégis nagy a különbség, mert Debrecennek bőséges terület áll rendelkezésére, Szegednek ellenben óriási áldozatot kell hozni már a telkek megvásárlásával is. Nagy felelősséget kell a városnak vállalni magára azáltal, hogy az egyetemi építkezés céljaira számtalan lakást kell lebontania, mert a lakásviszonyok különben is rendkívül kedvezőtlenek a városban, ahol jelenleg a rossz lakások száma 3000 körül van.

Szabó József orvoskari dékán felhívja a bizottság figyelmét arra, hogy 110 elmebeteg elhelyezése teljesen tarthatatlan, miért is a helyzet lényeges orvoslását kéri. Erre való tekintettel a következő javaslatot terjeszti elő: ha a bőrgyógyászati klinika majd elfoglalhatja a részére készült új épületet, adassék át az ideg- és elmekórtani intézet céljaira az az épület, amelyben jelenleg a bőrgyógyászati klinika van elhelyezve. Mindaddig, míg a megfelelő anyagi eszközök majd rendelkezésre állnak, az itt javasolt megoldás kevés reparációval egyelőre megoldaná az ideg- és elmekórtani intézetnek elhelyezési problémáját. A mai helyzet azonban nem méltó egy egyetemhez.

Miniszter Úr őexcellenciája: objektív szempontból meg kell állapítania, hogy lojalitásról beszélni nem lehet akkor, ha az egyes építkezések túlméreteztetnek. Amint már előbb is kifejtette, megismétli a bizottság előtt a következőket: ha módjában is állna a túlméretezésből kifolyólag előálló irreális programot Bud [János] pénzügyminiszter úr előtt képviselnie, semmi esetre sem képviselhetné azt a parlamentben. – Megemlíti továbbá azt, hogy a három hullával dolgozó épület kérdése is gondot okoz, mert a püspök úr tanonc-otthon céljaira megvette azt a házat, amelyben ez idő szerint az anatómia, patológia és törvényszéki orvostan van elhelyezve. A helyzet ma az, hogy a püspök úr kéri az épületet, a professzorok az intézeteket, fedezet azonban nincs.

Korb Flóris az építkezésekre nézve megjegyzi, hogy azokat légköbméterenként 35 P vel kezdte: ma 50 P-vel többe kerül egy-egy légköbméter, mint az építkezés megindulásakor.

Jakabb Oszkár az építkezés költségeire nézve megjegyzi, hogy a tanyai iskolák kiépítése már egymagában oly nagy programot alkot, hogy szó sem lehet az egyetemmel kapcsolatos új pénzügyi teher vállalásáról.

Miniszter Úr Őexcellenciája nem lát semmiféle megoldást, le kell vonni a helyzetből a konzekvenciát; a három hullával foglalkozó intézetet le kell venni a programról.

Wimmer Fülöp bejelenti az építési bizottságnak, hogy a Gerlici-birtokot most parcellázzák; a kastély és park alkalmas elhelyezést nyújtana az ideg- és elmekórtani intézet részére.

Miniszter Úr Őexcellenciája tudomásul veszi, de nem látja annak lehetőségét, hogy hol tudná a javasolt épület és park megvásárlásához szükséges pénzt előteremteni.

Hainiss Elemér kijelenti, hogy felelősséget nem vállal azokkal a kollégáival szemben, akiknek intézeteik megfelelő fedezet híján nem épülhetnek fel. Az ő klinikájánál, a gyermekklinikánál nem történt semmiféle bővítés. Mikor a tervek alapján az építési munkálatok vállalatba adattak, sem neki, sem kollégáinak nem volt a tervek megkonstruálására nézve befolyása. Csak mellékkérdésekhez volt alkalmuk hozzászólni, minek folytán nem érzi magát hibásnak a jelenlegi helyzetért.

Miniszter Úr Őexcellenciája kéri, hogy a bizottság üléséről kifelé ne adassék információ, a sajtó ugyanis sokszor nagyon megnehezíti a megoldásokat. Ismételten konstatálja, hogy az első építési periódus krízissel záródott le: az elme, szemklinika és a három hullával dolgozó intézet (anatómia, patológia és törvényszéki orvostan) építése elmarad.

Magyary Zoltán bejelenti, hogy a DMKE és a polgári iskola 420 ágyas internátusa meg lesz tavaszra, tehát a polgári iskolai tanárképző őszre megkezdheti működését. Ezután áttért az internátussal kapcsolatos ráépítés szükségességére, és közölte, hogy a II. emelet felépíthető anélkül, hogy a Boldogasszony sugárút oldalán lévő kupolát érinteni kellene. Kappéter építész szerint cca. 170 000 P-be kerülne a ráépítés; reméli azonban, hogy a kivitel ennél olcsóbb lesz.

Kappéter Géza műépítész garantálja, hogy nem lesz túllépés, és a ráépítés 170 000 P-ből feltétlenül keresztülvihető.

Kornis Gyula helyettes államtitkár kéri a ráépítés sürgős elrendelését.

Miniszter Úr Őexcellenciája hozzájárul

Magyary Zoltán a bizottságot tájékoztatja Oravetz Győző a szegedi államépítészeti hivatal vezetőjének a minisztériumhoz intézett jelentéséről, amely szerint az egyetemi építkezéseknél használt téglák minősége igen különböző. Oravetz kérésére Czakó Adolf műegyetemi tanár bízatott meg a helyszíni vizsgálattal és szakértői vélemény adásával, amelyet a következőkben a bizottság előtt szóról-szóra felolvas:

„**Szakértői vélemény a szegedi egyetem építkezésekhez szállított téglák minőségéről és használhatóságáról**

A vallás és közoktatásügyi minisztertől kapott 12643/1928. IV. szám alatt kelt megbízás teljesítésében március 6-án tettem meg a helyszíni vizsgálatot, amelyen jelen voltak: Oravetz műszaki főtanácsos, az egyetemi építkezések ellenőre, Iványi építészmérnök, a helyszíni építésvezető és az építési vállalkozók: Erdélyi és Brauer mérnökök.

I.

A kérdéses égetett agyag téglamennyiség a szokott módon rakásokra felhalmozva mintegy 130 000 db-ot tesz ki, s túlnyomóan nagyméretű kézi téglákból áll.

1.) A téglarakásokat általános tájékoztatás céljából körüljárva már ez az előzetes külső megszemlélés is azt mutatta, hogy a különböző rakásokban, sőt az egyes rakásokon belül is a téglák minősége nagy mértékben különböző, s hogy a megfelelőnek látszó téglákkal vegyesen nagy számban vannak olyan téglák, amelyek az alak és méretek hiányánál fogva, vagy azért, mert nincsenek eléggé kiégetve, nem felelnek meg a megszabott követelményeknek.

2.) E követelményeket a szerződések mellékletei a következőképpen állapítják meg.:

Az állami építkezések kőműves munkáira vonatkozó részletes feltételek szerint: »a falazó tégla jól kiégetett és kavicstól, mészcsomóktól, márgától és más ártalmas tisztátalanságoktól mentes legyen, kalapáccsal megütve csengő hangot adjon, és faragható legyen anélkül, hogy széthullana. A tégláknak fagyállónak kell lenniük, és a szerződésben, vagy valamely mellékletben előírt szilárdsággal kell bírnia. – Falazáshoz csak szabályos alakú téglák használhatók. – Vakolat nélkül hagyandó falfelületek előállításához csak olyan téglák használhatóak, amelyeknek a falsíkban látható élei és sarkai teljesen épek. – A felhasználandó tégláknak 29 cm hosszúsággal, 14 cm szélességgel, és 6,5 cm vastagsággal kell bírniuk.«

Mint szilárdsági követelmény a szóban lévő építkezésre vonatkozó szerződésben a téglák szilárdságául a szabályszerű nyomópróbában 100 kg/cm^2 van megállapítva.

3.) A tulajdonképpeni szemle szakszerűbben akként végeztetett, hogy több téglarakás tégláit kézbe véve: alak és méretre, csengésükre, faraghatóságukra, a kiégetésük fokára, szóval a fenti követelményekre egyenként tüzetesen megvizsgáltattak.

Ez a vizsgálat három rakás téglával úgy hajtatott végre, hogy számszerűleg is megállapíttassék az, hogy milyen viszony[lat]ban vannak a meg nem felelő silány és még elfogadható téglák az illető rakásban.

Ez a számarány, vagyis a rossz téglák mennyisége volt:
az egyik rakásban a téglamennyiség 1/3-a,
egy második rakásban a téglamennyiség 1/4-e,
egy harmadik rakásban a téglamennyiség 1/2-e.

Mindegyik számarány olyan jelentékeny mennyiségét jelenti az el nem fogadható, rossz tégláknak, amely messze meghaladja azt, ami még tűrhető.

4.) Ez alapon a szemle tárgyát képező téglák minőségéről az a véleményem, hogy nem felelnek meg a szerződésileg kikötött első osztályú falazótégla minőségének, mert a felhalmozott téglarakásokban nagy számban van a rossz tégla, vagyis az olyan, amely a gyártás fogyatékossága és főképp az égetés elégtelen volta miatt a kellő szilárdságú, jó falazat előállítására nem alkalmas.

A szemle ezen eredményéhez képest nem tartottam szükségesnek a téglákat még szilárdsági vizsgálatnak is alávetni, minthogy a műegyetem építőanyag kísérleti állomásán a szóbanlevő anyaggal 1927. június havában már két ilyen vizsgálat is végeztetett. Az erről szóló 66/1927. és 72/1927. számú két bizonyítvány szerint a laboratóriumi próbatestek törőszilárdságának értékei a következők voltak:

a 66/1927. sz. bizonyítvány szerint	a 72/927 sz. bizonyítvány szerint
103 kg/cm²	181 kg/cm²
109 kg/cm²	170 kg/cm²
78 kg/cm²	51 kg/cm²
46 kg/cm²	164 kg/cm²
52 kg/cm²	81 kg/cm²
88 kg/cm²	188 kg/cm²
111 kg/cm²	134 kg/cm²
72 kg/cm²	178 kg/cm²

Mindkét bizonyítvány számértékeiből az derül ki, hogy a próbatestek nagymértékben eltérő törőszilárdságot mutattak. A 66. számú bizonyítványban a törőszilárdságok számértékei 46 és 111 kg/cm² közé esnek, a 72. számú bizonyítványban pedig 51 és 188 közé; ezek olyan nagy eltérések, amelyek csak megerősítik a helyszíni szemlének azt az eredményét, hogy a kiszállított téglaanyagban meg nem engedhető mennyiségben van elégtelen szilárdságú, gyenge tégla.

Az általam végzett szemle és vizsgálat tehát igazolta az építési ellenőrségnek és a művezetőségnek a tégla kérdésében állandóan elfoglalt álláspontját, amire nézve utalok az építési ellenőrnek a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett 208/927. sz. felterjesztésére, és a művezetőségnek ·/· alatt idecsatolt hozzám intézett jelentésére. [Az említett csatolmány hiányzik a levéltári ügyiratból.]

II.

A fenti véleményem kapcsán az ügy érdekében szükségesnek tartom még a következőket megjegyezni:

Arra nézve, hogy a meg nem felelő anyagszállítás esetén mi a követendő eljárás a vállalkozóval szemben, a középítkezési munkákra vonatkozó általános feltételek 31. és 40. pontjai, valamint a Közszállítási Szabályzat is világosan intézkedik. Ezek alapján az építési ellenőrnek az a javaslata, hogy ne kelljen tűrnie a nagyon vegyes minőségű téglaanyagnak az építés helyszínén való nehezen ellenőrizhető válogatását, hanem joga legyen a vállalkozótól az egész téglamennyiség elszállítását és elsőosztályú jó téglával való kicserélését követelni, nem is eshetik kifogás alá.

A középítési munkákra vonatkozó említett általános feltételek 31. pontja (10. §) azt is megállapítja, hogy arra az esetre, ha a vállalkozó a kifogásolt anyag eltávolítására vonatkozó felszólításnak nem tesz eleget, az építtetőt mely jogok illetik meg arra nézve, hogy az ebből eredő költségeket, valamint a mulasztások következményeit egyedül a vállalkozó viselje.

Dacára a biztosítékoknak, ezt az eljárást lehetőleg kerülni kellene a vele járó bonyodalmakra és huzavonára való tekintettel, amelyek végeredményben mégiscsak az egyetemi építkezés megakadását vonnák maguk után. Ezért arra az esetre, ha a vállalkozó az egész téglaanyagot rövid időn belül nem tudná elsőosztályú anyaggal kicserélni, a kérdésnek olyan megoldását is elfogadhatónak vélem, amellyel a főcél, ti. a rossz téglaanyag eltávolítása megbízhatóan és az államkincstár minden megterhelése nélkül rövid időn belül biztosítható volna.

Ezt lehetségesnek tartom a következő feltételekkel:

1.) A rossz téglaanyag kiválogatását az építési ellenőr utasítása szerint egy a válogatáshoz kirendelt s az államépítészeti hivatal fegyelmi hatósága alá tartozó alkalmazott állandó ellenőrzése mellett a vállalkozó munkatársai végzik;
2.) A vállalkozó a kiválogatott silány téglaanyagot naponkint az építő helyről elszállítani tartozik;
3.) A vállalkozó köteles a hivatal kirendelt alkalmazottjának helyettesítési költségeit megtéríteni.

Ha a vállalkozó e méltányos rendelkezésnek sem volna hajlandó eleget tenni, ezen esetre javasolom, hogy a további eljárási döntés előtt az illetékes tényezők szóbeli értekezletén megtárgyaltassék.

Budapest, 1928. március hó 21-én Czakó Adolf s. k. műegyetemi tanár."

Czakónak javaslatait alkalmasoknak tartja arra, hogy a rossz téglaanyag kiválogatása rövid időn belül biztosítható legyen.

Wimmer Fülöp felhívja a bizottság figyelmét arra, hogy két gyár szállítja a téglákat az építkezéshez. Nem hiszi, hogy a téglák minőségében nagy különbségek mutatkoznának, egyébként megjegyzi, hogy teljes egyenletességet lehetetlenség biztositani. A panasz elbírálásánál kéri a bizottságot, hogy a szegedi ipar támogatásának szükségességét ne tévessze szem elől. A jövőre nézve pedig javasolja, hogy Oravetz hasonló esetekben egy hármas szakbizottságot hallgasson meg. Ezen szakbizottság tagjai lehetnének egy városi, egy vasúti és egy indifferens építészmérnök.

Magyary Zoltán kifejti, hogy különbséget kell tenni gépi és kézi tégla között. A jelenesetben csak a kézi tégláknál merültek fel panaszok, a gépi tégla pedig kifogyott.

Oravetz Győző válaszol azokra a panaszokra, amelyek a szakértői szemle megtartása óta elhangzottak. Kijelenti a bizottság előtt, hogy az a panasz teljesen alaptalan, mintha a vizsgálatot csak kiválasztottan rossz téglákon ejtették volna meg. Különben is meg kell jegyeznie, hogy a két panaszos cég közül az egyik által szállított téglák egyáltalán nem ütötték meg az előírt mértéket.

Miniszter Úr Őexcellenciája: jövőben ragaszkodni kell a jótálláshoz.

Oravetz Győző ismerteti a bizottság előtt a téglák különböző típusait éspedig a préselt, gép- és kézi téglát, mely utóbbit a vályogvetők készítik el. Megjegyzi, hogy a szegedi kézi téglák ez idő szerint általában igen rosszul vannak kiégetve.

Miniszter Úr Őexcellenciája: tekintettel arra, hogy ez idő szerint géptégla nem áll rendelkezésre, kísérletet kell tennünk a szegedi gyártmányú kézi téglákkal. Azonban figyelmeztetni kell a vállalkozókat az építési feltételek legszigorúbb betartására.
Az idő előrehaladottsága miatt az elnök az ülést berekeszti.

K. m. f.

Jánossy Dénes s. k. jegyzőkönyvvezető — Klebelsberg Kuno s. k. elnök

A jegyzőkönyvet hitelesítik:

Issekutz Béla s. k. — Kolosváry Bálint s. k.

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1928. május 12-én tartott X. üléséről

Jelen voltak: Magyary Zoltán miniszteri tanácsos mint az építési bizottság helyettes elnökének elnöklete alatt, Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos mint a Pénzügyminisztérium kiküldöttje, Kószó István nyugalmazott államtitkár, Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter Szeged város polgármestere, Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos, Körmendy Mátyás szegedi iparkamarai elnök, Vásárhelyi József és Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tagok, Menyhárth Gáspár és Szandtner Pál egyetemi nyilvános rendes tanárok Szeged szabad királyi város képviseletében, Issekutz Béla ezidei rektor, Riesz Frigyes, Kolosváry Bálint, Jancsó Miklós, Vidakovits Kamilló, Kogutowicz Károly, Győrffy István egyetemi nyilvános rendes tanárok mint rendes tagok, Hainiss Elemér, Szentpétery Zsigmond egyetemi nyilvános rendes tanárok mint póttagok, Szabó József, Poór Ferenc, Fröhlich Pál, Berecz János, Ditrói Gábor, Jankovich László egyetemi nyilvános rendes tanárok és Pettykó János miniszteri segédtitkár megbízott tanácsjegyző mint ezen ülésre külön meghívott tag, valamennyien a Ferenc József Tudományegyetem részéről, Korb Flóris műépítész műegyetemi tiszteletbeli nyilvános rendes tanár, Oravetz Győző királyi műszaki főtanácsos a szegedi Államépítészeti Hivatali főnöke, Kappéter Géza műépítész, Gyomlay Béla mérnök az építésvezetőség részéről, továbbá Tonelli Sándor szegedi iparkamarai titkár, Viesner Emil vallás és közoktatásügyi minisztériumi főmérnök, Ottó László központi szolgálattételre berendelt műegyetemi tanársegéd mint szakértők és Jánossy Dénes miniszteri titkár mint jegyzőkönyvvezető.

Magyary [**Zoltán**] miniszteri tanácsos úr az ülést megnyitja, és a IX. építési bizottsági ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Issekutz Béla rektort és Kolosváry Bálint egyetemi nyilvános rendes tanárt kéri fel. Ezután Korb Flóris műépítészhez azzal a kérelemmel fordul, hogy a Horthy Miklós internátus, az állami polgári iskolai tanárképző és internátus, és a gyermekklinika folytatólagos építkezéséhez, illetve belső berendezéséhez szükséges munkákra hirdetett nyilvános árlejtés alkalmával beérkezett és 1928. évi április hó 19-én felbontott, illetve átszámított ajánlatokat a bizottsággal ismertesse.

Korb Flóris műépítész: a Horthy Miklós internátus új toldalék épülete részére szükséges asztalosmunkálatokra a legolcsóbb ajánlattevő a Fenyő és Greguss szegedi cég 8147 P 4 f végösszeggel, akinek ajánlatát elfogadásra egyúttal javasolja. Ezen munkálatokra előirányzott összeg 14 951 P.

A bizottság az asztalosmunkálatokat a javasolt cégnek ítéli oda.

Korb Flóris: a lakatos és szögező-lakatosmunkákra elfogadásra javasolja Bille János szegedi cég ajánlatát, aki a legolcsóbb ajánlattevő 6624 P 40 f végösszeggel. Ajánlatával szemben az előirányzati összeg 12 115 P.

A bizottság a szóban forgó munkálatokat a javasolt cégnek ítéli oda.

Korb Flóris a mázolómunkákra javasolja a legolcsóbb ajánlattevő vitéz Csányi és Frank szegedi céget 4163 P végösszeggel. Vitéz Csányi és Frank a legolcsóbb ajánlattevő, bár ajánlata az előirányzati összeget meghaladja, mely csak 3794 P-t tesz ki.

A bizottság a mázolómunkákat a nevezettnek ítéli oda.

Korb Flóris: az üvegesmunkákra a legolcsóbb ajánlattevő Gál Lajos budapesti cég 3216 P végösszeggel. Ajánlatával szemben az előirányzati összeg 4705 P-t tesz ki.

Wimmer Fülöp törvényhatósági tag kéri a bizottságot, hogy a szegedi ajánlattevő Kőrösi Géza céget részesítse előnyben a helyi ipar pártolása okából, bár ajánlata – 3582 P-t tevén ki – olcsóbb Gál Lajos budapesti cég ajánlatánál.

Korb Flóris a Kőrösi cég által szállított anyagot nem tartja teljesen megfelelőnek. A bel- és bőrgyógyászati klinikákon a Kőrösi Géza cég kapta meg az üvegesmunkálatokat; tehát a szegedi ipar pártolása szempontjából méltánytalanságról nem lehet szó. Javaslatát továbbra is fenntartja.

A bizottság a javasolt és legolcsóbb ajánlattevő Gál Lajos budapesti cégnek ítéli oda a munkát.

Korb Flóris a padozati munkálatokra javasolja a legolcsóbb ajánlattevő Rainer Károly és fia szegedi céget elfogadásra 14 363 P 38 f végösszeggel. Ezzel szemben az előirányzati összeg 15 572 P 21 f-t tesz ki.

A bizottság a javaslatot elfogadja, és a munkálatokat nevezett cégnek ítéli oda.

Korb Flóris a burkolómunkálatokra javasolja a legolcsóbb ajánlattevő ifj. Walla József Rt. budapesti céget 21 872 P 60 f végösszeggel. Ezzel szemben az előirányzati összeg 23 140 P 20 f-t tesz ki.

Oravetz Győző szeretne mintákat látni a Walla cég burkoló anyagából annál is inkább, mert tudomása szerint a Walla József Rt. a Schillinger cég terazzóival dolgozik. Nem találja mindenben elsőrangúnak a Walla cég által szállított anyagot. Kéri a bizottságot, hogy amennyiben a munkálatokat a Walla cégnek ítéli oda, a szerződés megkötése előtt kötelezze a céget arra, hogy a szállítandó terazzók elsőrendű minőségét valamelyik laboratórium ítélete alapján igazolja.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos hasonlóképpen kívánatosnak látja, hogy a Walla cég terrazzói szakszempontból felülvizsgáltassanak, és amennyiben azok elsőrendűnek bizonyulnak, nem volna akadálya annak, hogy mint legolcsóbb ajánlattevő a munkálatokat elnyerhesse.

A bizottság ilyen értelemben határoz: az elsőrendű minőségnek igazolása esetére a nevezett cégnek ítéli oda a munkálatokat.

Korb Flóris a szobafestő munkálatokra javasolja vitéz Csányi és Frank szegedi cég ajánlatát 5972 P 10 f végösszeggel. Az előirányzati összeg 6886 P.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja, és a munkát a nevezett legolcsóbb ajánlattevőnek ítéli oda.

Korb Flóris az ablak vászonredőny-munkálatokra javasolja a legolcsóbb Domán Mihály és Fia szegedi cég ajánlatát elfogadásra 585 P 40 f-rel. Az előirányzati összeg 1278 P.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja, és a munkát a nevezett legolcsóbb ajánlattevő cégnek ítéli oda. A bizottság ezután áttér az állami polgári iskolai tanárképző és internátus folytatólagos építkezéséhez szükséges munkálatokra beérkezett ajánlatok feletti döntésre.

Korb Flóris az asztalosmunkákra javasolja a legolcsóbb ajánlattevő a Fenyő és Greguss szegedi cég ajánlatát elfogadásra 12 944 P 2 f végösszeggel, mellyel szemben az előirányzati összeg 27 438 P 4 f-t tesz ki.

A bizottság az asztalosmunkálatokat a javasolt cégnek ítéli oda.

Korb Flóris a lakatos és szegező-lakatos munkákra javasolja a legolcsóbb Bille János szegedi cég ajánlatát elfogadásra 8678 P 10 f végösszeggel, amellyel szemben az előirányzati összeg 14 596 P.

A bizottság a szóban forgó javaslatot munkálatokat a javasolt legolcsóbb cégnek ítéli oda.

Korb Flóris a mázolómunkákra javasolja a legolcsóbb vitéz Csányi és Frank szegedi cég ajánlatát elfogadásra 6337 P 50 f végösszeggel, amellyel szemben az előirányzati összeg 5518 P-t tesz ki.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja, s a munkát a nevezett cégnek ítéli oda.

Korb Flóris az üvegesmunkákra javasolja a legolcsóbb Gál Lajos budapesti cég ajánlatát elfogadásra 3788 P végösszeggel, amellyel szemben az előirányzati összeg 5550 P-t tesz ki.

A bizottság a javaslat értelmében a munkálatokat a nevezett cégnek ítéli oda.

Korb Flóris a padozati munkákra javasolja a legolcsóbb Rainer Károly és fia szegedi cég ajánlatát elfogadásra 23 705 P végösszeggel, míg az előirányzati összeg 25 570 P-t tesz ki.

A bizottság a padozati munkát a nevezett cégnek ítéli oda.

Korb Flóris: a burkolómunkák előirányzati összege 11 151 P. Elfogadásra javasolja a legolcsóbb ifj. Walla József Rt. budapesti cég ajánlatát 9853 P 20 f végösszeggel.

A bizottság a burkolómunkákat a javasolt cégnek ítéli oda azzal a feltétellel, hogy a szerződés megkötése előtt a cég a szállítandó terazzók elsőrendű minőségét megfelelő szakvéleménnyel igazolni tartozik.

Korb Flóris: a szobafestőmunkák előirányzati összege 6952 P. Elfogadásra javasolja a Szegedi Festőmunkások Termelő Szövetkezetének ajánlatát, amely a legolcsóbb 5629 P 35 f végösszeggel.

A bizottság a szobafestőmunkákat nevezett cégnek ítéli oda.

Korb Flóris: az ablakvászonredőny-munkák előirányzati összege 2239 P. A legolcsóbb ajánlattevő, akit egyúttal javaslatba is hoz Domán Mihály és Fia szegedi cég 1125 P végösszeggel.

Oravetz Győző javasolja a bizottságnak, hogy a legolcsóbb ajánlattevő Domán cég helyett vitéz Süvegh Dezső szegedi cégnek juttassa a munkát, melynek ajánlata csak kb. 80 P-vel drágább, mint Dománé. Módosító javaslatát azzal indokolja, hogy a Domán cég kereskedő és nem iparos cég, minek folytán kívánatosnak látszik, hogy inkább vitéz Süvegh Dezső kapja meg a munkát, aki nem kereskedő, hanem iparos és ennek folytán elsőkézből szállít.

A bizottság ennek alapján az ablakvászonredőny-munkákat vitéz Süvegh Dezső szegedi cégnek ítéli oda 1181 P 35 f végösszeggel.

Ezek után a bizottság áttér a gyermekklinika belső berendezési munkáira beérkezett ajánlatok fölötti döntésre.

Korb Flóris: a fabútormunkálatok előirányzati összege 94 120 P 10 f. Az ajánlattevő cégek részben az összes, részben pedig csak egyes munkákra nyújtottak be ajánlatokat. Javasolja, hogy a munkálatok az ajánlati árakhoz képest osztassanak meg: az összes munkálatokra ajánlatot tevő Michl Alajos Rt. budapesti cég 95 747 P-s összajánlatából emeltessék ki a tantermi padokra vonatkozó ajánlat 6600 P végösszeggel, a többi bútormunkával pedig Fenyő és Greguss szegedi cég bízassék meg: 43 691 P 80 f végösszeggel. Egyben az utóbbi cégtől két évi jótállás volna megkívánandó.

Szilágyi Ernő pénzügyminisztériumi osztálytanácsos felhívja a bizottság figyelmét arra, vajon okvetlen szükséges-e az, hogy a gyermekklinikának a mostani ideiglenes helyiségből az új épületbe való átköltözése alkalmával összes bútorai újonnan szereztessenek-e be. Kérdés nem lehetne-e a régi bútorokat is felhasználni. Felvilágosítást kér továbbá arra is, vajon az előirányzati összeg kizárólag új vagy vegyesen új és régi bútorokra vonatkozik.

Hainiss Elemér a gyermekklinika igazgatója: azok a bútorok, amelyeket jelenleg a gyermekklinika használ a város tulajdonát képezik, és ennek folytán az új épületbe való átköltözködés esetén azok visszakerülnek a város tulajdonába, mert a belső felszerelés csak használatra engedtetett át. De még abban az esetben is, ha módjában állna a régi bútorok fölött rendelkezni, semmiképpen sem tartaná kívánatosnak, hogy a régi férges bútoroknak az új épületbe való átvitele által a gyermekklinika teljes féregtelensége veszélyeztessék. Bizonyos aggályai vannak aziránt, hogy a Fenyő és Greguss cég a munkálatokat elnyerje, mert tudomása szerint Greguss iparművész, Fenyő pedig szoba-, de nem klinikai és ehhez hasonló bútorberendezésekkel foglalkozik. A bizottságnak óvatosságot ajánl.

Magyary Zoltán tekintettel a két évi jótállásra, valamint arra, hogy Fenyő és Greguss részajánlata igen jutányos, nem lát nehézséget aziránt, hogy egyes munkálatokkal megbízassék.

Korb Flóris Szilágyinak válaszolva kijelenti, hogy az előirányzott összeg új bútorok alapján készült, mert amint azt Hainiss professzor már kifejtette a gyermekklinikának nincsenek saját bútorai. A maga részéről a munkálatok megosztása iránti javaslatát fenntartja.

A bizottság a bútormunkákat két évi jótállás kikötésével Fenyő és Greguss szegedi cégnek ítéli oda 43 691 P 80 f végösszeggel. A tantermi padok elkészítésére pedig Michl Alajos Rt. budapesti cég ajánlatát fogadja el 6600 P végösszeggel.

Korb Flóris: a vasbútormunkák előirányzati összege 32 482 P. Javasolja Buchwald Nándor budapesti céget 20 064 P végösszeggel, A legolcsóbb ajánlatot tette a Debreceni Vas- és Rézbútorgyár 15 939 P 50 f végösszeggel. A tapasztalatok azonban e céggel nem a legkedvezőbbek. Utána árban a Buchwald cég következik, melynek ajánlatát elfogadásra javasolja; Buchwaldnál valamivel drágább Domán Mihály szegedi cég 21 817 P 50 f végösszeggel. Eltekintve e két ajánlattevő közötti csekély árkülönbséget, Domán bár szegedi cég, nem javasolhatja, mert nem iparos, hanem kereskedő.

Hainiss Elemér: a klinikai ágyakra nézve rossz tapasztalatai vannak, hacsak az ágyak alkatrészei nem autogén hegesztéssel illesztettek össze. Kéri Korbot, hogy az, hogy a szállításra kerülő új ágyak alkatrészei ne srófra készüljenek, hanem autogén hegesztéssel. Kifejti továbbá a bizottság előtt, hogy egy új csecsemőágy-típust konstruált, amelynek alapján a kiírás is történt. Ennek az az előnye, hogy háromféle nívóra lehet beállítani.

Korb Flóris biztosítja Hainiss professzort, hogy a budapesti Buchwald cég kívánsága szerint autogén hegesztéssel szállítja majd az ágyakat.

A bizottság a vasbútormunkákat a javasolt Buchwald Sándor budapesti cégnek ítéli oda 20 064 P végösszeggel.

Korb Flóris: az orvosi vasbútormunkákra vonatkozó előirányzati összeg 29 345 P. Az A) csoport áruira (mosdótál, operálóasztal stb.) Fischer Péter és Társa budapesti cég ajánlatát javasolja elfogadásra, aki a legolcsóbb ajánlattevő 12 651 P és 64 f összeggel. A B) csoport tárgyaira (orvosi szakfelszerelési tárgyak) a bel- és külföldi gyártmánynál javasolja a legolcsóbb ajánlattevő Fischer Péter és Társa budapesti céget 15 028 P 80 f végösszeggel. A kizárólag belföldi áruk csoportjára benyújtott ajánlatok közül pedig Szandbergh Henrik szegedi cég ajánlatát 11 750 P 80 f végösszeggel. A B) csoportbeli áruknál azért állította fel ezt a két kategóriát, mert bizonyos árukra alternatív ajánlatot kellett számításba venni, ti. azon árukra, amelyekről előrelátni nem lehet, hogy kül- vagy belföldi cégtől volnának beszerezhetők. A B) csoport második részében foglalnak viszont helyet azok az áruk, amelyek kizárólag belföldi cégek által biztosíthatók.

Magyary Zoltán felhívja a bizottság figyelmét, hogy csak a kereskedelmi minisztérium hozzájárulásával lehet külföldi árukat beszerezni, és azokat is csak akkor, ha a magyar ipar a szóban forgó típusokat nem gyártja.

Hainiss Elemér kéri a bizottságot, hogy három árunak külföldön való beszerzéséhez mindenképpen járuljon hozzá: ezek az autokláf, sterilizátor és a termosztát. Ezek olyan fontos műszerek, hogy azoktól részben a kezelőorvosok, részben a beteg élete függ. Kívánatosnak tartja tehát, hogy egyes jól bevált külföldi gyártmányokat okvetlenül beszerezhessen.

Magyary Zoltán: a külföldi beszerzések ügyét alaposan meg kell fontolni, mert mint már előbb kifejtette a Kereskedelemügyi Minisztérium hozzájárulása nélkül úgysem lehet árukat beszerezni külföldről. E tekintetben különböző tapasztalatai vannak. Előfordult már olyan eset is, hogy egy külföldi cég egy teljes röntgen készüléket szerelt fel anélkül, hogy az átvételi kérdések tisztáztattak volna. A Kereskedelemügyi Minisztériumban egy szakbizottság van megszervezve, amely az ilyen igényeket felülvizsgálja.

Issekutz Béla kiemeli a bizottság előtt, hogy autokláf csak külföldi áru lehet, mert belföldön ilyet még nem gyártanak. A termosztátnál azonban más a helyzet, de a pesti gyártmányok erősen kifogásolhatók, bár újabb értesülésünk szerint a legújabb készülékek a pár év előttiekhez képest tetemes javulást mutatnak. A beszerzés kérdését elvi jelentőségűnek mondja, mert pl. minden egyes termosztát legalább 20 millióba kerül, s az egyetemnek legalább 20 darabra volna szüksége. Ha selejtesebb belföldi árut veszünk, amely pár év múlva hasznavehetetlenné válik, akkor azt kell mondanunk, hogy a belföldi áruk sokkal drágábbak a külföldieknél.

Magyary Zoltán felhívja a bizottság figyelmét arra, hogy az ilyen nagyobb arányú beszerzéseknél magasabb pénzügyi szempontokat is figyelembe kell venni, és feltétlen engedményt kell tenni, amikor csak lehetséges a magyar ipar javára, mert a mértéktelen külföldi rendelések külkereskedelmi mérlegünk passzivitását nagyban emelik.

Szilágyi Ernő megerősíti Magyary miniszteri tanácsos kijelentéseit, és a külkereskedelmi mérleg kedvezőtlen voltát bizonyos vonatkozásban kétségkívül a nagy külföldi beszerzésekben látja. Kéri a professzorokat, hogy az orvosi műszerek beszerzését bízzák nyugodtan arra a fórumra, amelyik a Kereskedelemügyi Minisztériumban ezekkel foglalkozik, ellenkező esetben a professzorok teljesen szükségtelenül a fejlődő magyar ipar támadásainak teszik ki magukat.

Magyary Zoltán javasolja az A és B csoportbeli áruknak olyan módosított összeállítását, hogy a csak külföldről beszerezhető árukkal ajánlatához képest a Fischer Péter és Társa budapesti, a belföldről is beszerezhető árukkal pedig Szandbergh Henrik szegedi cég bízassék meg.

A bizottság az elnök javaslatát elfogadja, és Fischer Péter és Társa budapesti céget a csak külföldről beszerezhető áruk szállításával 8226 P 80 f, Szandbergh Henrik szegedi cég pedig az összes belföldön beszerezhető áruk szállításával bízza meg 5657 P 77 f végösszeggel, vagyis a B csoportbeli áruk beszerzését illetőleg összesen 13 884 P 57 f végösszeggel.

Korb Flóris áttér az ágy és fehérnemű, háztartási cikkek, zománcozott lemezedény zománcozott konyhaedény, üvegáru és porcelánedények beszerzésére. Javasolja, hogy mindezek a szükségletek legcélszerűbben a gazdasági hivatal útján szereztessenek be.

Magyary Zoltán Korb javaslata mellett foglal állást, mert kész áruk beszerzéséről van szó, ahol tehát nincs rizikó olyan értelemben, mint amilyen a rendelendő áruknál áll fenn. Ezenkívül jelentékeny árbeli nyereséget lehet elérni akkor, ha több klinika szükségleteit egyesítve szerezzük be a szükséges árukat. Ezt a munkát legcélszerűbben a gazdasági hivatal végezheti el.

Körmendy Mátyás ugyanezt az álláspontot támogatja, mert ezáltal a helyi ipar támogatását látja biztosítva.

A bizottság a javaslathoz egyhangúlag hozzájárul.

Korb Flóris áttér a sebészeti, szülészeti és gyermekklinika földkábel fektetési munkálataihoz. Előirányzati összeg 69 355 P. Javasolja Fonyó Soma szegedi céget, melynek ajánlata 48 009 P 68 f-t tesz ki. Inkább hajlandó volna ugyan Barta Károly Budapesti céget ajánlani, mert a munkálatokat 49 420 P 59 f-ért vállalná, mert Bartának már nagy praxisa van, azonban Fonyó a legolcsóbb és egyben helybeli cég.

Somogyi Szilveszter polgármester helybeli ipar pártolása címén kéri, hogy a legolcsóbb ajánlatot tevő Fonyó cég részesíttessék előnyben.

Oravetz Győző hasonlóképpen Fonyót támogatja, mert az eddigi építkezéseknél a villamosmunkálatok nagyobb részét a Barta cég kapta

Magyary Zoltán miután a Fonyó cég ellen semmi kifogás nem merült fel, egyben pedig a legolcsóbb és helybeli cég is, nem látja annak akadályát, hogy a bizottság a Fonyó cég megbízását tegye magáévá.

Ezek után a bizottság Fonyó Soma szegedi cég mellett foglal állást, aki a munkálatokat 48 009 P 68 f-ért vállalja.

Korb Flóris áttér a gyermekklinika körüli kerítésmunkákra benyújtott ajánlatok ismertetésére. A föld-, kőműves, elhelyező, vasbeton és műkőmunkák előirányzati összege 22 193 P 20 f. A munkálatra két ajánlat érkezett be, Czigler és Sebestyén szegedi cégé 29 506 P 45 f és Gerő Béla szegedi cégé 30 897 P 75 f végösszeggel. Javasolja, hogy az olcsóbb Czigler és Sebestyén szegedi cégnek ajánltassanak fel a munkálatok, amennyiben a cég hajlandó volna a munkálatoknak az előirányzati összegen való elvégzésére.

Szilágyi Ernő kívánatosnak látná, hogy a munkálatok megajánlása az előirányzati összegen alul történjék, mert hisz az előirányzatnak bizonyos elővigyázattal kellett készülnie.

Korb Flóris javasolja, hogy a megajánlás az előirányzati összegen történjék, mert az esetleges túllépés mindenképpen kompenzáltatik az egyéb előirányzati összegeknél mutatkozó feleslegek által.

A bizottság azt az álláspontot foglalja el, hogy a munkálatok a Czigler és Sebestyén szegedi cégnek ajánltassanak fel 22 193 P 20 f, vagyis az előirányzati összeg erejéig.

Korb Flóris: a kerítés-lakatosmunka előirányzati összege 11 044 P 20 f. A legolcsóbb ajánlattevő ugyan vitéz Kállay András szegedi cég 6862 P végösszeggel. Tekintettel azonban arra, hogy ajánlatát a felbontás után 30 %-kal emelte, ennélfogva ajánlat a figyelembe vehető nem volt, és így Kónya György szegedi céget javasolja, aki a munkálatokat 9990 P 80 f-ért vállalja.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag magáévá teszi.

Korb Flóris: a kerítés-mázolómunka előirányzati összege 1161 P 60 f. Javasolja a legolcsóbb ajánlattevő vitéz Csányi és Frank szegedi céget 986 P végösszeggel.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

Korb Flóris: a szülészeti klinika körüli kerítésnél a föld- kőműves, elhelyező, vasbeton és műkőmunkák előirányzati összege 21 115 P 40 f. Két ajánlat érkezett be Erdélyi András és Fia szegedi cégé 26 610 P és Gerő Béla szegedi cégé 27 480 P végösszeggel. Javasolja, hogy mint az előbbi esetben a munkálatok az olcsóbb ajánlattevő Erdélyi és Breuer szegedi cégnek ajánltassanak fel az előirányzati összeg, vagyis 21 115 P 40 f erejéig.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

Korb Flóris: a kerítés-lakatosmunkák előirányzati összege 10 197 P 60 f. A legolcsóbb ajánlattevő vitéz Kállay András szegedi cég lett volna 6328 P 60 f végösszeggel. Tekintettel azonban arra, hogy ajánlatát a felbontás után 30 %-kal emelte, ennél fogva mint szabályellenest nem lehetett figyelembe venni, javasolja tehát Kónya György szegedi céget 9045 P 44 f végösszeg erejéig.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag magáévá teszi.

Korb Flóris: a kerítés-mázolómunka előirányzati összege 1055 P 8 f. Javasolja a legolcsóbb ajánlattevő vitéz Csányi és Frank szegedi céget 879 P 20 f végösszeggel.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

Korb Flóris: a sebészeti klinika körüli kerítésnél a föld-, kőműves, elhelyező, vasbeton és műkőmunka előirányzati összege 6615 P 40 f. Összesen két ajánlat érkezett be, Müller és Nyári szegedi cégé 8269 P 15 f és Gerő Béla szegedi cégé 8902 P 50 f végösszeggel. Javasolja, hogy az előbbi esetekhez hasonlóan a munkálatok az olcsóbb ajánlattevő Müller és Nyári szegedi cégnek ajánltassanak fel az előirányzati összeg, azaz 6611 P 40 f erejéig.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

Korb Flóris: a kerítés-lakatosmunkák előirányzati összege 3466 P 40 f. A legolcsóbb ajánlattevő vitéz Kállay András szegedi cég 2165 P 50 f végösszeggel, de ajánlatát a felbontás után 30%-kal emelte, minek folytán azt figyelembe venni nem lehetett, és ezért javasolja, hogy a munka Kónya György szegedi cégnek adassék ki 3040 P 80 f végösszeggel.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

Korb Flóris: a kerítés-mázolómunka előirányzati összege 353 P 60 f. Javasolja a legolcsóbb vitéz Csányi és Frank szegedi cég ajánlatát elfogadásra 290 P végösszeggel.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

Ezután több tárgy nem lévén, az elnök az ülést berekeszti.

K. m. f.

Jánossy Dénes s. k. jegyzőkönyvvezető — Magyary Zoltán s. k. elnök

A jegyzőkönyvet hitelesítjük:

Polner Ödön s. k. — Somogyi Szilveszter s. k.

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1928. július hó 9-én tartott XI. üléséről

Jelen voltak: Magyary Zoltán miniszteri tanácsos mint az építési bizottság helyettes elnökének elnöklete alatt, Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter Szeged város polgármestere, Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos, Körmendy Mátyás szegedi iparkamarai elnök és Szandtner Pál egyetemi nyilvános rendes tanár Szeged szabad királyi város képviseletében, Issekutz Béla egyetemi nyilvános rendes tanár, ezidei rektor, Polner Ödön prorektor, Kogutowicz Károly, Szentpétery Zsigmond, Fröhlich Pál, Szabó József,

Berecz János, Hainiss Elemér, Ditrói Gábor egyetemi nyilvános rendes tanárok a Ferenc József Tudományegyetem részéről, Kappéter Géza műépítész az építésvezetőség részéről, továbbá Tonelli Sándor szegedi iparkamarai titkár, Ottó László miniszteri segédtitkár, Pettykó János miniszteri segédtitkár, megbízott tanácsjegyző mint ezen ülésre külön meghívottak és Jánossy Dénes miniszteri titkár mint jegyzőkönyvvezető.

Magyary [**Zoltán**] miniszteri tanácsos úr az ülés megnyitja és a X. építési bizottsági ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Somogyi Szilveszter polgármestert és Polner Ödön prorektort kéri fel. Ezután áttér a gyermekklinika részére szükséges belső felszerelési tárgyak szállítására beérkezett ajánlatok feletti döntésre.

A porcelánárukra vonatkozó ajánlatok közül a szállítást a legolcsóbb ajánlattevő Zsolnay Vilmos Keramikai Gyárak budapesti cég nyerte el 726 P 68 f végösszeggel.

A zománcozott lemezedényekre Varga Ferenc szegedi, Barchó Ferenc és Fiai budapesti és Bruckner Testvérek szegedi cégek tettek ajánlatot. A Varga-cég nem adott be mintát, a Bruckner Testvérek mintái pedig a legalkalmasabbnak látszottak, mert minőség szerint a bizottság által legmegfelelőbbnek minősitett budafoki gyártmányú zománcozott lemezedényeket vállal szállításra. Bár Varga Dezső szegedi cég volt a legolcsóbb ajánlattevő 1376 P 49 f végösszeggel. A bizottság a szállítást Bruckner testvérek szegedi cégnek ítélte oda, aki azt a megkívánt minőségben (budafoki gyártmány), de árban Vargánál valamivel drágábban 1449 P 13 f-ért vállalta.

A gyermekklinika részére beszerzendő edényfélékre beérkezett ajánlatok közül a legolcsóbb ajánlattevő Varga Dezső szegedi cég bízatott meg a szállítással 3086 P 92 f végösszeggel.

A különféle háztartási cikkek szállítására beérkezett ajánlatok közül Bruckner Testvérek Szerszám és Fegyverkereskedés szegedi cég 1535 P 1 f-es ajánlata volt a legolcsóbb, míg az ugyanazon címen kiírt pótszükségletekre Geitner és Rausch budapesti cég tette meg a legolcsóbb ajánlatot 2139 P 84 f végösszeggel, szemben a Bruckner Testvérek ugyanezen címre vonatkozó 2626 P 82 f-es ajánlati végösszegével. Tekintettel azonban egyrészt a csekély árdifferenciára, másrészt pedig a szegedi ipar pártolásának indokolt szükségességére, mindkét szükségletre (a fő munkára 1535 P 1 f végösszeggel, a pótszükségletekre pedig 2626 P 82 f végösszeggel) a Bruckner Testvérek szegedi cég ajánlata fogadtatott el.

A szükségelt üvegneműkre az egyetlen ajánlattevő Gál Lajos Budapesti cég 1573 P 20 f-es ajánlata fogadtatott el a kiírásban szereplő kartonlapok nélkül, amelyeknek beszerzésére kézi vásárlás útján az egyetemi gazdasági hivatal bízatott meg.

A kárpitosmunkákra valamint a fehérnemű-szükségletre nézve, annak megállapítása végett hogy a beérkezett ajánlati minták a kiíráskor a cégeknek rendelkezésére bocsájtott alapmintákkal úgy árban, mint értékben, mennyire egyezik meg, a bizottság Wagner F. A. és Fia szegedi cég beltagját kérette az ülésre aki a szakértői tisztet töltötte be.

A kárpitosmunkára beérkezett ajánlatok közül egyrészes lószőrmatracot 75x100 cm méretű csecsemőágyakba Sándor Ferenc Budapesti cég 21 P 50 f-es egységáron; Domán Mihály szegedi cég pedig 24 P 50 f-es egységáron; egyrészes lószőrmatracra 75x140 cm méretű gyermekágy részére Sándor Ferenc budapesti cég 53 P 20 f-es, Domán Mihály szegedi cég pedig 53 P 80 f-es egységáron; az 1/3 és 2/3 részből álló kétrészes lószőrmatracot 80x170 cm gyermekágy részére Sándor Ferenc budapesti cég 64 P 40 f-es, Domán Mihály szegedi cég pedig 64 P 40 f-es egységáron ajánlott szállításra.

A bizottság úgy határozott, hogy a szegedi ipar pártolása szempontjából e három tételt Domán Mihály szegedi cégnek ajánlja fel abban az esetben, ha a szállítást a Sándor cég árain elvállalja.

Három részből álló lószőrmatracot 100x200 cm méretben orvosi és kísérőágyak részére a legolcsóbban Domán Mihály szegedi cég ajánlott 81 P egységáron, akinek ajánlatát a bizottság 1296 P végösszeggel elfogadta.

Három részből álló afrikmatracot 90x190 cm méretben ápolónői személyzeti és dajkaágyak részére a legolcsóbb árban Sándor Ferenc budapesti cég ajánlott szállításra 28 P 40 f-es egységáron 1647 P 20 f végösszeggel. A szegedi ipar pártolása végett azonban az utána következő legolcsóbb ajánlattevő Kárpitosok Alkalmi Társulása szegedi cég ajánlata fogadtatott el 29 P 20 f egységáron 1693 P 60 f-es végösszeggel.

Három részből álló afrikmatracot 90x190 cm méretben összehajtható portás vaságy részére Sándor Ferenc budapesti cég ajánlott a legolcsóbban szállításra 27 P 95 f egységáron és ugyanazon végösszeggel. A szegedi ipar pártolása végett azonban az utána következő legolcsóbb ajánlattevő Kárpitosok Alkalmi Társulása szegedi cég ajánlata fogadtatott el 29 P 20 f egységáron és ugyanazon végösszeggel.

55x100 cm méretű szürke matracvédő pokrócra 1 P 95 f egységáron, ugyanarra 75x140 cm méretben 3 P 45 f egységáron, ugyanarra 100x200 cm méretben 6 P 20 f egységáron, ugyanarra a 100x190 cm méretben 5 P 30 f egységáron Domán Mihály szegedi cég tett legolcsóbb ajánlatot. Minthogy azonban Nemes Mihály szegedi cég ajánlata a bemutatott minta szerint megfelelőbbnek találtatott, ennélfogva erre a négy tételre az utóbb említett Nemes Mihály szegedi cégnek ítélte oda a bizottság a szállításokat. A Nemes-cég szállítási ajánlatai a következők: 55x100 cm méretű pokrócra 4 P 80 f egységáron 172 P 80 f végösszeggel. Ugyanarra 75x140 cm méretben 7 P 60 f egységáron 440 P 80 f végösszeggel, ugyanarra 100x200 cm méretben 11 P 50 f egységáron 184 P végösszeggel és végül ugyanarra 90x190 cm méretben 11 P 50 f egységáron 678 P 50 f összeggel.

Fehér gyapjútakarót 58x74 cm méretben 12 P 80 f egységáron 844 P 80 f végösszeggel, ugyanazt 75x140 cm méretben 17 P 60 f egységáron 1586 P 80 f végösszeggel és végül ugyanazt 125x200 cm méretben 29 P 90 f egységáron 1196 P végösszeggel Domán Mihály szegedi cég ajánlott szállításra, akinek árai lévén a legolcsóbbak a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Takarópokrócok 125x180 cm méretben az ápolónők és személyzet részére legolcsóbban Nemes Mihály szegedi cég ajánlott szállításra 12 P 70 f egységáron 1524 P végösszeggel. Utána következő legolcsóbb ajánlattevő volt Domán Mihály szegedi cég 14 P 30 f egységáron 1716 P végösszeggel. Minthogy azonban a bizottság jobbnak látta azt, hogy az ajánlattevők által bemutatott mintáknál jobb minőségű szereztessék be, a szállítást Domán Mihály szegedi cégnek ítélte oda azzal a feltétellel, hogy a takarópokrócokat ajánlatánál jobb minőségben köteles szállítani. Ezzel szemben a bizottság a Domán által megajánlott egységárnál magasabbat hajlandó elfogadni, amely egységár azonban 21 P-nél magasabb nem lehet.

Tollpárnát 38x48 cm méretben anginhuzattal 7 P 20 f egységáron 720 P végösszeggel, ugyanazt 50x70 cm méretben 9 P 20 f egységáron 2300 P végösszeggel Pollák Testvérek szegedi cég ajánlott szállításra, akinek ajánlatát – minthogy a legolcsóbb ajánlattevő volt – a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Pólyapárnát fosztott tollal töltve 35x130 cm nagyságban 8 P 56 f egységáron 102 P 72 f végösszeggel Pollák Testvérek szegedi cég ajánlott szállításra, akinek ajánlata mint legolcsóbb a bizottság által elfogadtatott.

Flanelt csecsemők részére 40x60 cm méretben Pollák Testvérek szegedi cég ajánlott szállításra 80 f egységáron 120 P végösszeggel. Tekintettel azonban a minőségnek a jelen rendelésnél való különös fontosságára, az árban utána következő, magasabb Fraudiger Mózes budapesti cég ajánlatát fogadta el a bizottság 1 P egységárban 150 P végösszeggel, mert a Fraudiger cég szállítmánya az eddigi tapasztalat szerint megbízhatónak és kielégítőnek mondható.

Gumipelenkát 40x60 cm méretben legolcsóbb áron Domán Mihály szegedi cég ajánlott szállításra 1 P 40 f egységáron 70 P végösszeggel. A bizottság az ajánlatot egyhangúlag elfogadta.

Gumilepedőt 100 cm szélességben a legolcsóbban 5 P 33 f egységáron 159 P 90 f végösszeggel, illetve ugyanazt 120 cm szélességben 5 P 30 f egységárban 266 P 50 f végösszeggel Fraudiger Mózes Budapesti cég ajánlott szállításra. Tekintettel azonban a szegedi ipar pártolásának szükségességére a bizottság az árban utána következő Domán Mihály szegedi cég ajánlatát fogadta el 5 P 55 f egységárban 166 P 50 f végösszeggel, illetve a szélesebb gumilepedőnél 6 P 70 f egységáron 335 P végösszeggel. (Az 5 P 55 f egységárhoz a Domán cég még 30 f-es felárat csatolt 15 P végösszeggel.)

Ágyterítőt 150x200 cm nagyságban orvosi ágyakra fehér pikében legolcsóbban Domán Mihály szegedi cég ajánlott 29 P 90 f egységáron 598 P végösszeggel. Az ajánlatot a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Ugyanazon nagyságú ágyterítőt ápolónők részére pamutsárga csíkokkal a legolcsóbban a Pollák Testvérek szegedi cég ajánlott szállításra 9 P 50 f egységáron 570 P végösszeggel. Az ajánlatot a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Húzott ablakfüggönyt fehér grenadinból 5 P egységáron 320 P végösszeggel Domán Mihály szegedi cég ajánlott szállításra. Az ajánlatot, mint legolcsóbbat a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Ablakfüggönyt drapériával tanári szobába 45 P egységárban 135 P végösszeggel a legolcsóbban Domán Mihály szegedi cég ajánlott szállításra, akinek ajánlatát a bizottság egyhangúlag elfogadta.

A tanári szobába való szőnyeg szállítására a Domán cég 380 P egységárban a Fraudiger cég pedig 334 P 70 f egységárban tett ajánlatot. A bizottság egyik ajánlatot sem fogadta el, hanem a gazdasági hivatal igazgatóját megbízta, hogy a szóban forgó szőnyeget 350 P keretében szerezze be.

Ablakfüggönyt drapériával a legolcsóbban 28 P 90 f egységáron 346 P 80 f végösszeggel Fraudiger Mózes budapesti cég ajánlott szállításra. Az utána következő legolcsóbb ajánlattevő Domán Mihály szegedi cég volt 36 P 80 f egységárral 441 P 61 f végösszeggel. A bizottság úgy döntött, hogy a szállítást szegedi iparpártolás végett Domán Mihály szegedi cégnek ajánlja fel abban az esetben, ha Domán hajlandó a szállítást a Fraudiger cég 28 P 90 f egységárán teljesíteni.

Réz függönyrúdra a legolcsóbb ajánlatot Domán Mihály szegedi cég tette 3 P 40 f egységáron 47 P 60 f végösszeggel. Ajánlatát a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Ágyelő szőnyeget 65x110 cm méretben hollandi minőségben 8 P 80 f egységáron 220 P végösszeggel Domán Mihály szegedi cég ajánlott szállításra. A bizottság a szakértői vélemény alapján a nála drágább, de minőségben sokkal jobban megfelelő Fraudiger Mózes budapesti cég ajánlatának D) mintáját fogadta el 16 P 40 f egységáron 410 P végösszeggel.

A kókuszszőnyegekre beérkezett ajánlatok közül egyik sem fogadtatott el mert a kókuszszőnyeg beszerzését a bizottság egyelőre elvetette.

Fehér linóleum asztalterítőt 100x120 cm méretben legolcsóbban Domán Mihály szegedi cég ajánlott szállítása 7 P 20 f egységáron 64 P 80 f végösszeggel. Ajánlatát a bizottság egyhangúlag elfogadta, ugyanazt 100x150 cm méretben a legolcsóbban 9 P egységáron 81 P végösszeggel, ugyanazt 120x180 cm méretben a legolcsóbban 12 P 60 f egységáron 37 P 80 f végösszeggel, ugyanaz 120x230 cm méretben a legolcsóbban 16 P 10 f egységáron 32 P 20 f végösszeggel, valamint egy nemzeti színű zászlót a legolcsóbban rúddal együtt 65 P egységáron és végösszeggel és végül 1 db fekete gyászlobogót a legolcsóbban 59 P egységáron és végösszeggel Domán Mihály szegedi cég ajánlott szállításra. Ajánlatait a bizottság egyhangúlag elfogadta.

A pótlólag bekért ajánlatok szerint díványterítőre a legolcsóbb ajánlatot Sándor Ferenc budapesti cég tette 29 P egységáron 348 P végösszeggel. Szegedi iparpártolás címén azonban a szállítást a bizottság az árban nála valamivel drágább Domán Mihály szegedi cégnek ítélte oda 30 P egységáron 360 P végösszeggel.

80x170 cm méretű matracvédőt a legolcsóbban 4 P 60 f egységáron 96 P 60 f végösszeggel Domán Mihály szegedi cég ajánlott szállításra. A bizottság azonban a szakértői vélemény alapján a szállítást a megfelelőbb minőségű árut ajánló Nemes Mihály szegedi cégnek ítélte oda 10 P 36 f egységáron 217 P 56 f végösszeggel.

80x170 cm fehér gyapjútakarót a legolcsóbban Domán Mihály szegedi cég ajánlott szállításra 19 P 50 f egységáron 823 P 20 f végösszeggel. Az ajánlatot a bizottság egyhangúlag elfogadta.

125x180 cm méretű takarópokrócot ápolónők részére legolcsóbb árban Nemes Mihály szegedi cég ajánlott szállításra 12 P 70 f egységáron 152 P 40 f végösszeggel. Ezzel szemben Domán ajánlata 26 P egységárral 312 P-t tett ki. A bizottság úgy döntött, hogy a szállítást Dománnak ajánlja fel, amennyiben a szállítást hajlandó 21 P-s egységáron teljesíteni.

58x74 cm méretű fehér pikétakarót a legolcsóbban 14 P 80 f egységáron 740 P végösszeggel, ugyanazt 75x140 cm nagyságban 19 P 60 f egységáron 1568 P végösszeggel, ugyanazt 80x170 cm nagyságban 21 P 60 f egységáron 907 P 80 f végösszeggel, ugyanazt 125x200 cm nagyságban 34 P 50 f egységáron 690 P végösszeggel, ugyanazt 125x180 cm nagyságban 26 P egységárban 1820 P végösszeggel, és végül ugyanazt 125x180 cm nagyságban 26 P egységárban 1820 P végösszeggel, illetve ugyanazt 125x180 cm nagyságban 26 P egységáron 312 P végösszeggel a bizottság a szállítást a legolcsóbb ajánlattevő Domán Mihály szegedi cégnek ítélte oda.

Tekintettel arra, hogy gépelési tévedés folytán a kiírásból egyes szükségletek kimaradtak a bizottság a gazdasági hivatalt szólította fel arra, hogy kézi bevásárlás útján a gyermekklinika következő szükségleteit biztosítsa:

60 db vastag bolyhos különböző nagyságú pelerint kapucnival, 100 db vízhatlan partlit, 100 db nyersvászonzsákot, 50x70 cm nagyságban rávarrt szalaggal a piszkos pelenkák részére.

Ezután a bizottság áttért az ágy- és fehérnemű szükségletekre beérkezett ajánlatok feletti odaítélésre.

Fehér vászon paplanhuzatot 58x74 cm méretű pokróchoz zsákszerűen a végén nyelvvel és kötővel ellátva 3 P 81 f egységárban 576 P végösszeggel. Ugyanazt 75x140 cm méretű pokróchoz 8 P egységárban 2240 P végösszeggel, ugyanazt 125x200 cm nagyságú pokróchoz 20 P 60 f egységárban 2060 P végösszeggel, ugyanazt 150x180 cm méretű pokróchoz 18 P 80 f egységáron 5264 P végösszeggel Wagner F. szegedi cég ajánlott szállításra. Bár ajánlatai nem a legolcsóbbak voltak, tekintettel azonban a szállításra kerülő minőségek megbízható voltára a bizottság a szállítást neki ítélte oda.

Párnahuzatot erős minőségben 52x72 cm méretben 3 P 30 f egységáron 2970 P végösszeggel, párnahuzatot kiváló fehér minőségben 40x50 cm méretben 2 P 14 f egységáron 642 P végösszeggel, ugyanazt 72x52 cm méretben 3 P 30 f egységáron 495 P végösszeggel, továbbá ágylepedőt 100x150 cm méretben lenvászonból 6 P 60 f egységáron 1584 P végösszeggel, ugyanazt 140x200 cm méretben 10 P egységáron 3500 P végösszeggel, ugyanazt 150x200 cm méretben 13 P 40 f egységáron 4020 P végösszeggel, továbbá keresztlepedőt lenvászonból 80x140 cm méretben 3 P 76 f egységáron 263 P 20 f végösszeggel Wagner F. szegedi cég ajánlott szállításra. Bár ajánlatai nem a legolcsóbbak voltak, tekintettel azonban a szállításra kerülő áruk megbízható minőségére a bizottság a szállítás neki ígérte oda.

Fürdőlepedőt erős fehér pamutból 100x120 cm méretben a legolcsóbban 4 P 15 f egységáron 290 P 50 f végösszeggel, ugyanazt 130x150 cm méretben 6 P 35 f egységáron 952 P 50 f végösszeggel, ugyanazt frottír anyagból 100x120 cm méretben 8 P 84 f egységáron 309 P 40 f végösszeggel legolcsóbban a Budakalászi Textilművek ajánlottak szállításra. Tekintettel a legolcsóbb árajánlatokra és a minőség megfelelő voltára, a bizottság a munkákat a nevezett cégnek ítélte oda.

Pólya párnahuzatot 130x30 cm méretekben a legolcsóbban Fraudiger Mózes budapesti cég ajánlott szállításra 2 P 36 f egységáron 118 P végösszeggel. Az ajánlatot a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Pelenkát finom pamutvászonból 85x85 cm méretben Fraudiger Mózes budapesti cég ajánlott szállításra 1 P 25 f egységáron 5000 P végösszeggel, a bizottság azonban úgy döntött, hogy a gyerekklinika igazgatójának kérelméhez képest a szükséges 5000 db pelenka beszerzése az adott ajánlattól függetlenül a szegedi Csillag cégnél rendeltessék meg.

Pólyakötőt 10x120 cm méretben a legolcsóbban 64 f egységáron 15 P 36 f végösszeggel, hallgatókendőt 1 P 14 f egységáron a legolcsóbban 285 P végösszeggel, továbbá hányókendőt 65 f egységáron a legolcsóbban 130 P végösszeggel a bizottság a legolcsóbb ajánlattevőnek ítélt oda a szállításra. Pólyakötőt és hallgatókendőt Fraudiger Mózes budapesti cégnek hányókendőt pedig Pollák Testvérek szegedi cégnek.

Borogatóruhát 50x80 cm méretben erős fehér pamutból a legolcsóbban 1 P 45 f egységáron 145 P végösszeggel, ugyanazt 65x100 cm méretben 2 P 25 f egységáron 225 P végösszeggel a bizottság a legolcsóbb ajánlattevő Budakalászi Textil cégnek ítélte oda szállításra.

Asztalkendő damasztból 60x60 cm méretben 1 P 94 f egységáron 698 P 40 f végösszeggel, törölközőt 45x100 cm méretben 1 P 90 f egységáron 1140 P végösszeggel, ugyanazt 50x100 cm méretben 2 P 68 f egységáron 134 P végösszeggel Wagner F. szegedi cég ajánlott szállításra. Bár ajánlata nem a legolcsóbb a bizottság a szállításra kerülő áruk megbízható minősége miatt neki ítélte oda a szállítást.

Orvosi kabátot háromféle nagyságban pamutköpperből a legolcsóbban 8 P 34 f egységáron 667 P 20 f végösszeggel a 23. számú minta szerint a bizottság az ajánlattevő Fraudiger Mózes Budapesti cégnek ítélte oda szállításra.

Műtőing beszerzését a bizottság elvetette.

Műtőnadrág príma pamutköpperből 5 P 30 f egységáron 63 P 60 f végösszeggel a bizottság Pollák testvérek szegedi cégnek ítélte oda iparpártolás címén, bár a legolcsóbb ajánlattevő 4 P 78 f egységára 57 P 36 f végösszeggel Fraudiger Mózes budapesti cég volt.

Műtőkötény Dollinger-féle három méretben 5 P egységáron 100 P végösszeggel a bizottság Budakalászi Textilműveknek ítélte oda, mint legolcsóbb ajánlattevőnek szállításra.

Műtőlepedőt 100x150 cm méretben 4 P 88 f egységáron 58 P 56 f végösszeggel a szegedi Wagner F. szegedi cég ajánlott szállításra, akinek ajánlatát, bár nem volt a legolcsóbb, de minőségben igen megbízható, a bizottság elfogadta.

Műtődamaszt príma batisztsifonból 1 P 3 f egységáron 10 P 30 f végösszeggel, szoptatókabátot három méretben pamutköpperből 8 P 34 f egységáron 417 P végösszeggel a bizottság a legolcsóbb ajánlattevő Fraudiger Mózes budapesti cégnek ítélte oda szállításra.

Ápolónői kabátot, hátul gombost fehér köpperből 10 P 20 f egységáron 1530 P végösszeggel Wagner F. szegedi cég ajánlott szállításra, akinek ajánlatát bár nem a legolcsóbb volt, de minőségében megbízható, a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Szolgaköpenyt sötétszürke színben a legolcsóbban 8 P 50 f egységáron 204 P végösszeggel, gyermekinget 35 cm-es méretben a legolcsóbban 2 P 20 f egységáron 220 P végösszeggel, ugyanazt 37 és 70 cm-es méretben 2 P 70 f egységáron 216 P végösszeggel, ugyanazt 40 és 85 cm-es méretben 3 P 25 f egységáron 162 P 50 f végösszeggel a Pollák Testvérek szegedi cég ajánlott szállításra, amely cég ajánlatait mint legolcsóbbat a bizottság egyhangúlag elfogadott.

Világoskék barchet gyermekruhát 3–4 évesek részére a legolcsóbban 4 P 85 f egységáron 97 P végösszeggel, ugyanazt 5 és 8 évesek részére, bár nem a legolcsóbban 6 P 72 f egységáron 134 P 40 f végösszeggel, ugyanazt 10–14 évesek részére, bár nem a legolcsóbban 8 P 56 f egységáron 171 P 20 f végösszeggel a bizottság Fraudiger Mózes budapesti cégnek ajánlotta fel szállításra.

Csecsemőinget bár nem a legolcsóbban 2 P 33 f egységáron 699 P végösszeggel 11-es minta szerint Fraudiger Mózes budapesti cég ajánlott szállításra, akinek ajánlatát a bizottság egyhangúlag elfogadta. A legolcsóbb ajánlattevő Pollák Testvérek szegedi cég volt ugyanerre a tételre 1 P 10 f egységáron 330 P végösszeggel. A szakértői vizsgálat szerint azonban a bemutatott minta szállításra nem találtatott alkalmasnak.

Csecsemő játszónadrágot egyévesek részére a legolcsóbban 2 P 50 f egységáron 250 P végösszeggel a Pollák Testvérek szegedi cég ajánlott szállításra, akinek ajánlatát a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Fürdőnadrágot 4–6 évesek részére a legolcsóbban 83 f egységáron 16 P 60 f végösszeggel, ugyanazt 8–10 éveseknek a legolcsóbban 1 P egységáron 25 P végösszeggel, ugyanaz 12–15 éveseknek 1 P 55 f egységáron 38 P 75 f végösszeggel Fraudiger Mózes budapesti cég ajánlott szállításra, akinek ajánlatát a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Zsebkendő-fehérvásznat sárga csíkkal 35 f egységáron 70 P végösszeggel Pollák Testvérek szegedi cég ajánlott szállításra, akinek ajánlatát a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Fehér asztalterítőt 90x120 cm nagyságban 3 P 80 f egységáron a legolcsóbban 608 P végösszeggel, ugyanazt 100x160 cm-es méretben a legolcsóbban 5 P 48 f egységáron 109 P 60 f végösszeggel, terítőt vizsgálóasztalokra 100x150 cm-es méretben a legolcsóbban 4 P 85 f egységáron 174 P 60 f végösszeggel Wagner F. szegedi cég ajánlott szállításra, akinek ajánlatát a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Konyhai rétesabroszt 250x150 cm-es méretben a legolcsóbban Fraudiger Mózes budapesti cég ajánlott szállításra 12 P 71 f egységáron 50 P 84 f végösszeggel. Damaszt-asztalterítőt orvosi ebédlőbe a legolcsóbban ugyanazon cég 18 P egységáron 108 P végösszeggel, damasztabroszt ápolónőknek a legolcsóbban ugyanaz a cég 18 P egységáron 108 P végösszeggel ajánlott szállításra. Konyha-törlőruhát, vörös csíkos házi szőttest 60x60 cm méretben 0,78 f egységáron 117 P végösszeggel a Linum Tauszig budapesti cég ajánlott szállításra. Mindezen szállításokra azonban a valamivel drágább ajánlatot tevő Wagner F. szegedi cég kapott megbízást mert az általa bemutatott minták a legalkalmasabbnak bizonyultak. A Wagner F. cég által megajánlott és a bizottság által elfogadott árak a következők:

Konyhai rétesabroszra 13 P 70 f egységára 54 P 80 f végösszeggel, damaszt-asztalterítőre orvosi ebédlőbe 36 P 80 f egységáron 220 P 80 f végösszeggel, damasztabroszra ápolónőknek 32 P 50 f egységáron 195 P végösszeggel, vörös csíkos háziszőttes konyhatörlő ruhára 1 P 32 f egységárral 198 P végösszeggel.

Portörlőt 65x60 cm-es méretekben 0,82 f egységáron 103 P végösszeggel a legolcsóbban Wagner szegedi cég ajánlott szállításra, akinek ajánlatát a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Tányértörlőt 65x65 cm-es méretben a legolcsóbban 0,91 f egységáron 136 P 50 f végösszeggel a Linum Tauszig budapesti cég ajánlotta szállításra. Ajánlatával szemben a bemutatott alkalmasabbnak látszó minta alapján a bizottság a valamivel drágább Wagner F. szegedi cég ajánlatát fogadta el 1 P 53 f egységárral 229 P 50 f végösszeggel.

Ablaktörlőt 65x65 cm-es méretben a legolcsóbban 1 P 15 f egységáron 172 P 50 f végösszeggel Pollák Testvérek szegedi cég ajánlott szállításra. Ajánlatával szemben a bemutatott és alkalmasabbnak talált minta alapján, ha valamivel drágább Wagner F. szegedi cég kapott megbízást a szállításra 1 P 32 f egységáron 198 P végösszeggel.

Felmosóruhát 65x65 cm-es méretben a legolcsóbban 0,56 f egységáron 84 P végösszeggel Pollák Testvérek szegedi cég ajánlott szállításra, akinek ajánlatával szemben a bemutatott és minőségileg alkalmasabbnak talált Fraudiger Mózes budapesti cég ajánlatát fogadta el a bizottság 93 f egységárral 139 P 50 f végösszeggel.

Padlótörlőruhát 65x80 cm méretben 0,88 f egységgel 132 P végösszeggel a Budakalászi Textilművek Rt. ajánlott szállításra, akinek ajánlatával szemben a nála valamivel drágább, de minőségben megfelelőbb Wagner F. szegedi cég ajánlatát fogadta el a bizottság 1 P 32 f egységáron 198 P végösszeggel.

Mellrészes konyhaköténytet erős pamutvászonból a legolcsóbban 2 P 0,5 f egységáron 24 P 60 f végösszeggel, szakácsnői fejkendőt a legolcsóbban 1 P 21 f egységáron 14 P 52 f végösszeggel.

Mellrészes mosogatóköténytet vízhatlan anyagból 4 P 82 f egységáron 28 P 92 f végösszeggel Fraudiger Mózes budapesti cég ajánlott szállításra, akinek ajánlatait a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Szájvédő duplavászon a legolcsóbban 40 f egységáron 12 P végösszeggel, ápolónői sapkát 1 P 60 f egységáron 96 P végösszeggel a Pollák Testvérek szegedi cég ajánlott szállításra, akinek ajánlatait a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Zsákot erős nyersvászonból a legolcsóbban 4 P 25 f egységáron 42 P 50 f végösszeggel, vitorlavászon lepedőt 200x200 cm-es méretben 11 P 44 f egységáron 91 P 52 f végösszeggel Budakalászi Textilművek Rt. ajánlott szállításra, amely ajánlatokat a bizottság egyhangúlag elfogadta.

A pótlólag bekért ajánlatok közül paplanhuzatra 80x170 cm-es méretben a legolcsóbb 6 P 50 f egységáron 585 P végösszeggel Pollák Testvérek szegedi cég ajánlott szállításra, amely ajánlattal szemben a bizottság a bemutatott minta alkalmasabb minősége folytán a valamivel drágább Wagner F. szegedi cég ajánlatát fogadta el 9 P 60 f egységáron 864 P végösszeggel.

Erős szürke pamut zoknit 3–15 éveseknek legolcsóbban 80 f egységáron 96 P végösszeggel Pollák Testvérek szegedi cég ajánlott szállításra, akinek ajánlatát a bizottság egyhangúlag elfogadta.

Ágyterítőt sárga mintás kartonból a legolcsóbb a 6 P 40 f egységáron 153 P 60 f végösszeggel, légpárnát a legolcsóbban 8 P 40 f egységáron 100 P 80 f végösszeggel Fraudiger Mózes budapesti cég ajánlott szállításra, akinek ajánlatát a bizottság egyhangúlag elfogadta.

A bőrszandálokra tett ajánlatot – csak egy ajánlat érkezett be Fraudiger Mózesé – a bizottság nem fogadta el, és az egyetemi gazdasági hivatalt bízta meg azzal, hogy a szükségelt 36 pár mennyiséget kézi vásárlás útján szerezze be.

Ezután a bizottság áttért a Horthy Miklós fiúinternátus belső berendezésével kapcsolatos fehérneműbeszerzés és kárpitosmunkák egyes tételeinek pontos megállapítására.

Az internátus részére a következő fehérnemű szükségletet állapította meg:

ágylepedőt 1/4 fehér lenvászonból 0,300 m^2 súly 16/17 fonalsűrűségben

90x190 cm méretű	280 ágyra
90x180 cm méretű	80 ágyra
90x200 cm méretű	67 ágyra

összesen: 427 ágyra hatszori váltást, amely úgy értelmezendő, hogy ebből 3 lepedő ágyanként paplanhuzat helyett szolgál.

Párnahuzatot 55x85 cm-es tollpárnára fehér lenköpper 0,280 m^2 súlyban 16/15 fonalsűrűségben háromszori váltást.

Törölközőből fehér len 0,300 m^2 súly, 16/16 fonalsűrűségben 1280, azaz ezerkettőszáznyolcvan darabot.

Tányértörlőt lenvászonból 0,200 m^2 súlyban, 12/12 fonalsűrűségben 150, azaz egyszázötven darabot.

Pohártörlőt pamutvászonból 0,200 m² súlyban, 18/18 fonalsűrűségben 150, azaz egyszázötven darabot.

Asztalterítőt szobaasztalokra 80x100 cm-es asztalokra 171 szoba részére 0,200 m² súlyban, 34/34 fonalsűrűségben minta szerint 350, azaz háromszázötven darabot, ebédlőasztalokra pedig (200x75 cm-s asztalokra) 4 azaz négy darabot.

Portörlőt zwittaui barchentből [sűrűn szőtt, egyik oldalán bolyhos pamutszövetből] 0,300 m² súlyban, 23/14 fonalsűrűségben 200, azaz kettőszáz darabot.

Rétesabroszt 400x150 cm-es méretben egész fehér lenből 0,250 m² súlyban, 18/15 fonalsűrűségben 4, azaz négy darabot.

Konyhaköténytpamutcsinvattból 0,200 m² súlyban, 28/20 fonalsűrűségben 24, azaz huszonnégy darabot.

Mosogatóköténytvízhatlan anyagból 24, azaz huszonnégy darabot.

A kárpitosmunkákra nézve a következő szükségleteket állapította meg:

Matrac 3 részes I-a grádli [bútorszövet] 0,290 m² súlyú, 20/16 fonalsűrűségű 17 kg I-a afriktöltéssel [Algériában termő törpepálmának szálakra hasított levele, fűszerű sárgászöld töltelékanyagból készült töltéssel]:

190x90 cm méretű ágyakhoz	280 db
200x90 cm méretű ágyhoz	67 db
180x90 cm méretű ágyhoz	80 db
összesen:	427 db

Matracvédő nyers lenvászon 0,350 m² súlyú, 15/16 fonalsűrűségű, ugyanolyan ágyak részére, mint az 1. tétel alatt 427 darab.

Tollpárna 5x55 cm-es méretben 0,200 m² súlyú, 30/27 fonalsűrűségű inletbe [sűrű pamutvászonba, párna- vagy dunyhahuzatba] töltve 2 kg fosztott tollal ágyanként 1 darab, 427 db ágyra.

Takaró 205x150 cm nagyságú gyapjúból 1,100 m² súlyban, takarónként minimálisan 3 kg, 850 darab takaró (fele fehér, fele drapp színben).

Ágyelő hollandi 60x100 cm, 427 db ágyhoz.

A bizottság egyidejűleg megjegyezte, hogy a fehérnemű méretek mosás utáni méreteknek értendők az itt felsorolt tételekre pedig javasolta azoknak maradéktalan kiírását.

Más tárgy nem lévén, az elnök az ülést berekesztette.

K. m. f.

Jánossy Dénes s. k. jegyzőkönyvvezető — Magyary Zoltán s. k. elnök

A jegyzőkönyvet hitelesítjük:

Somogyi Szilveszter s. k. — Dézsi Lajos s. k.

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1928. október 22-én tartott XII. üléséről

Jelen voltak: Gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter Őnagyméltósága elnöklete alatt Petri Pál államtitkár, Magyary Zoltán miniszteri tanácsos, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium képviseletében, Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter Szeged város polgármestere, Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos Szeged város képviseletében, Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos a Pénzügyminisztérium képviseletében, Kószó István nyugalmazott államtitkár, Várhelyi József prelátus, Dézsi Lajos ezidei rektor, Szentpétery Zsigmond, Ditrói Gábor, Vidakovits Kamilló, Hainiss Elemér, Poór Ferenc, Veress Elemér, Berecz János, Jenei Endre, Szandtner Pál, Jankovich László, Ereky István, Győrffy István, Kiss Árpád, Issekutz Béla, Menyhárth Gáspár, Kogutowicz Károly, Riesz Frigyes egyetemi nyilvános rendes tanárok a Ferenc József tudományegyetem képviseletében, Körmendy Mátyás iparkamarai elnök, felsőházi tag, Tonelli Sándor iparkamarai titkár a Szegedi Iparkamara képviseletében, Oravetz Győző a szegedi Államépítészeti Hivatal főnöke, Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag, Korb Flóris, Rerrich Béla és Kappéter Géza építészek, Gaál Endre városi tanácsnok, Iványi Béla építészmérnök, Viesner Emil minisztériumi főmérnök, Pettykó János minisztériumi segédtitkár, megbízott tanácsjegyző, Ottó László minisztériumi segédtitkár és Jánossy Dénes minisztériumi titkár mint jegyzőkönyvvezető.

Miniszter Úr Őnagyméltósága az ülést megnyitja, és az XI. építési bizottsági ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Dézsi Lajos ezidei rektort és Somogyi Szilveszter polgármestert kéri fel. Ezután áttér a sebészeti és szülészeti klinikák berendezési munkáira beérkezett ajánlatok feletti állásfoglalásra. Felkéri Kappéter építészt az árajánlatok ismertetésére.

Kappéter Géza építész: a sebészeti klinika fabútormunkáira összesen hat ajánlat érkezett be. A legolcsóbb ajánlattevő Fenyő és Greguss szegedi cég ajánlata 49 966 P 20 f végösszeggel. A szülészeti klinika fabútormunkáira pedig összesen 7 ajánlat érkezett be, amelyek közül a legolcsóbb Kitka Testvérek szegedi cégé 51 424 P végösszeggel. Ez az ajánlat azonban a mai árviszonyok mellett irreálisnak tekinthető. Javasolja maga részéről a nevezett ajánlattevő után árban következő Rainer Károly és Fia szegedi cég ajánlatait. Ezen árajánlatok megítélésénél azonban javasolja, hogy mindkét klinika fabútormunkáinál a tantermi padok és táblákra vonatkozó munkálatokat Michl Alajos Rt. budapesti cég bízassék meg, amelyik nem drágább a Rainer-cég ajánlatánál, de szabadalmazott árukra vonatkozik, amelyek mindenütt jól beváltak. Bejelenti továbbá, hogy amennyiben a Rainer-cég mindkét klinika fabútormunkáit megkapja, abban az esetben hajlandó áraiból 4%-ot engedni.

A sebészeti klinika fabútormunkáira előirányzott összeg . . . . . 65 450 P.

Rainer Károly és Fia szegedi cég ajánlata . . . . . 70 355,90 P.

A tantermi padok és tábla ajánlati összegének levonásával nem különben 4% engedménnyel a javasolt vállalati végösszeg . . . . . 59 773,70 P.

A tantermi berendezése előirányozva van . . . . . 7850 P.
Michl Alajos Rt. Budapesti cég a 297. pont és 298. pont tételben felvett tantermi padokat és táblát szállítani kész . . . . . 7280 P.
Ezen összeg erejéig a padok szállításának kiadását javasolja.
A szülészeti klinika fabútormunkáira előirányzott összeg. . . . . 65 660 P.
Rainer Károly és Fia szegedi cég ajánlata . . . . . 70 716,70 P.
A tantermi padok és tábla ajánlati összegének levonásával nemkülönben 4% engedménnyel
a javasolt vállalati végösszeg . . . . . 59 728,06 P.
A tantermi berendezésre előirányozva . . . . . 7850 P.
Michl Alajos Rt. budapesti cég a 151. és 152. tételben felvett tantermi padokat és táblát szállítani ajánlja 7280 P-ért, amely összeg erejéig Kappéter a padok szállításának kiadását javasolja.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag a Kappéter által felsorolt ajánlatokból azt látja, hogy a Fenyő és Greguss és Kitka Testvérek szegedi cégek ajánlatai a legolcsóbbak. Kéri a bizottságot, hogy a munkálatok a nevezett cégeknek adhassanak ki, annál is inkább, mert a legközelebbi ajánlattevő árajánlatához képest az árdifferencia jelentékeny.

Kappéter Géza a mutatkozó nagy árkülönbség ellenére sem ajánlhatja a Fenyő és Greguss céget ajánlatát, mert a cég rendkívül silány munkát szállít, aminek folytán a nevezett cégtől az éppen most szállítás alatt levő internátusi bútorokat is csak értékcsökkenéssel veheti át. A Kitka Testvérek szegedi cég pedig nem hitelképes.

Wimmer Fülöp tudomásul veszi Kappéter felvilágosítását, és bejelenti, hogy a Fenyő- és Greguss-cégre vonatkozó javaslatától eláll.

Miniszter Úr Őnagyméltósága selejtes árukról lévén szó közli a bizottsággal, hogy Jároli Géza szegedi kárpitos nála járt, és kijelentette, hogy a szegedi iparosok szövetkezve vállalják a klinikai szállításokat, amelyeknek jó minőségéért felelősséget vállalnak. Felkéri az építésvezetőséget, hogy a szállítások átvételénél a legnagyobb gondossággal járjon el.

Hainiss Elemér egyetemi nyilvános rendes tanár bejelenti a bizottságnak, hogy a gyermekklinikának szállított bútorneműek olyan selejtesek, hogy nem lehet azokat átvenni.

Magyary Zoltán: miniszteri tanácsos az átvételnél előálló kontroverziák [ti. ellentétek, viták] kiküszöbölésére javasolja, hogy ezentúl a szállítási-átvételi jegyzőkönyveket az illetékes professzorok is írják alá.

Miniszter Úr Őnagyméltósága Magyary Zoltán miniszteri tanácsos javaslatához hozzájárul.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos a fabútormunkák vállalatba adásával kapcsolatban felhívja a bizottság figyelmét arra, hogy valamennyi ajánlatnál a szülészeti klinikára eső fabútorajánlatok magasabbak a sebészetinél, kivéve a Rainer-cég ajánlatát, amelyik a mindkét klinikára vonatkozó ajánlatát közel ugyanazon összegben azért tette meg, mert számításba vette azt, hogy a két szállítást megkapja.

Szilágyi Ernő pénzügyminiszteri osztálytanácsos felvilágosítást kér arra nézve, hogy a kiírás kizárólag új bútorokra történt-e, vagy pedig abban a régi bútorok is benne foglaltatnak.

Kappéter Géza: a régiek is bele vannak értve.

Miniszter Úr Őnagyméltósága: a klinikák ti. Kolozsvárról bútort nem hozhattak el magukkal, a jelenleg használatban levő bútorok részben a kórházakból, részben adakozás útján szedettek össze. A fabútor ajánlatokra visszatérve a maga részéről Kappéter javaslatát elfogadhatónak tartja, mert a legolcsóbb ajánlattevők árai irreálisak.

A bizottság egyhangúlag a sebészeti klinika fabútormunkáit 59 773 P 70 f végösszeggel, a szülészeti klinika fabútormunkáit pedig 59 728 P 06 f végösszeggel a szegedi Rainer Károly és Fia cégnek, a sebészeti klinikai tantermi berendezését 7280 P végösszeggel, ugyancsak a szülészeti klinika tantermi berendezését is hasonlóképpen 7280 P végösszeggel Michl Alajos Rt. budapesti cégnek javasolja kiadásra.

Kappéter Géza áttér a vasbútormunkákra beérkezett árajánlatok ismertetésére. A sebészeti klinika vasbútormunkáira a legolcsóbb ajánlattevő a beérkezett 7 ajánlat közül Buchwald Sándor budapesti cégé 16 283 P 90 f végösszeggel. A szülészeti klinika vasbútormunkáinál pedig Hutter és Schrantz budapesti cég 28 240 P-s részajánlatától eltekintve hasonlóképpen Buchwald Sándor budapesti cég 30 499 P végösszeggel, eltekintve Hikker Gyula budapesti cég ajánlatától, amely csak pár száz pengővel olcsóbb Buchwaldénál. A bizottságnak elfogadásra Buchwald ajánlatait javasolja.

Wimmer Fülöp felhívja az építési bizottság figyelmét arra, hogy lehetőleg a szegedi kereskedőket juttassák szállításhoz.

Körmendy Mátyás felhívja a bizottság figyelmét arra, hogy vitéz Kállay András szegedi cég is köztudomás szerint jó ágyakat szállít.

Kappéter Géza felhívja a bizottság figyelmét arra, hogy Kállay ajánlata 20%-kal drágább Buchwaldénál. A szállítandó ágyaknak különben is hegesztett ágyaknak kell lenni, mert féregmentesítésük másképp nem biztosítható. Hegesztett ágyakat pedig csak a Buchwald, Palágyi és Hutter és Schrantz cégek gyártanak.

Miniszter Úr Őnagyméltósága Kappéter indokai ellenére is nem hagyhatja figyelmen kivül azt, hogy Szeged város egészen rendkívüli áldozatot hozott az egyetem felépítése végett. Éppen ezért méltányosnak tartja ezt a törekvést, hogy a szegedi ipar a szállításokban részt akar venni.

Vidakovits Kamilló, a sebészeti klinika igazgatója javasolja, hogy kötelezzék vitéz Kállayt olyan ágyak szállítására, mint amelyeket az ő klinikája részére a Budapesti Weszely cég szállított, mert azok teljesen kielégítőek.

Hainiss Elemér Buchwald ágyait nem ajánlja, mert azoknak zománcozása selejtes.

Miniszter Úr Őnagyméltósága ismételten felhívja a bizottság figyelmét arra, hogy Szeged város milyen rendkívüli áldozatokat hozott az egyetem felépítése érdekében. Ennek folytán különös súlyt helyez arra, hogy amennyiben megvan arra a mód, úgy a szegedi ipar részesüljön a vállalatba adandó munkákból. Felhívja tehát az építés vezetőséget, hogy vitéz Kállayval bocsátkozzék tárgyalásba aziránt, hogy árait a javasolt legolcsóbb Buchwald cég árainak nívójára mérsékelje.

Kappéter Géza a Miniszter Úr Őnagyméltósága utasítását tudomásul veszi, és javasolja, hogy a sebészeti klinika vasbútorait vitéz Kállaynak, a szülészeti klinikáé pedig Buchwaldnak adassanak ki.

Somogyi Szilveszter polgármester Kappéter javaslatával szemben kéri a bizottságot, hogy a nagyobbik munkát, vagyis a szülészeti klinika vállalatba adását juttassa vitéz Kállaynak.

Aigner Károly főispán: meggyőződése szerint vitéz Kállay képes lesz a legolcsóbb áron leszállítani az árukat, mert eredetileg patent ágyra [összecsukható pótágyra] tett ajánlatot, a bizottság által kívánt hegesztett típusú ágyak pedig olcsóbbak lesznek.

Miniszter Úr Őnagyméltósága álláspontja szerint a szülészeti klinika vasbútormunkáit vitéz Kállay András szegedi cégnek tartja kiadandónak, amennyiben hajlandó 36 958 P 80 f-t kitevő ajánlatát a legolcsóbb ajánlattevő Buchwald Sándor budapesti cég 30 499 P-s ajánlati nívójára mérsékelni. Külön kikötendő azon kívül, hogy vitéz Kállay hegesztett ágyakat köteles szállítani. A sebészeti klinika vasbútormunkáit pedig Domán és Fia szegedi cégnek tartja kiadandónak, amennyiben 17 136 P-t kitevő ajánlati összegét hajlandó a legolcsóbb ajánlattevő Buchwald Sándor budapesti cégnek 16 283 P 90 f-s ajánlati nívójára mérsékelni. Itt is kikötendő a hegesztett vasbútorok szállítása.

A bizottság a Miniszter Úr Őnagyméltósága állásfoglalásához egyhangúlag hozzájárul.

Kappéter Géza áttér a sebészeti és szülészeti klinikák orvosi vasbútor A) csoportjára beérkezett árajánlatok ismertetésére. Összesen 10 ajánlattevő pályázott. A sebészeti klinika vasbútormunkáira az A) csoportnál javasolja Fischer Péter és Társa budapesti céget 49 394 P végösszeggel. A szülészeti klinika orvosi bútor A) csoportjára pedig Szandberg Henrik szegedi cég 27 745 P végösszeggel.

Vidakovits Kamilló felhívja a bizottság figyelmét az orvosi műszereknél mutatkozó óriási árkülönbségekre. Javasolja, hogy az egyszerűbb műszerek itthon vásároltassanak meg, és csak sterilizátor volna külföldről beszerzendő.

Miniszter Úr Őnagyméltósága magáévá teszi Vidakovits professzor javaslatát; nélkülözhetetlennek tartja, hogy a beszerzési árakról a jövőben a professzorok előre informálódjanak, illetve azokra nézve állást foglaljanak. Különösen felhívja a bizottság figyelmét arra, hogy a magyar iparra legyenek tekintettel. A maga részéről egyébként legjobbnak látná, ha a professzoroknak átalány összeg bocsáttatnék rendelkezésükre. Így a professzoroknak maguknak lesz érdeke, hogy a legmegfelelőbb árukat a legjutányosabban vegyék meg. Javasolja, hogy az orvosi bútorok A) csoportjára úgy a sebészeti, mint a szülészeti klinikák igazgatóinak 25–25 000 P bocsáttassék átalány összegként rendelkezésre, hogy szükségleteiket a gazdasági hivatal útján maguk szerezhessék be.

A bizottság a Miniszter Úr Őnagyméltóságának álláspontjához egyhangúlag hozzájárult.

Kappéter Géza áttér az orvosi bútor B) csoportjára beérkezett árajánlatok ismertetésére. Mielőtt azonban magukat az ajánlatokat ismertetné, javasolja, hogy az orvosi bútorok B) csoportjának a beszerzése is a Miniszter Úr Őnagyméltósága elgondolásának megfelelően átalányösszeggel történhetnék. Ez annyival is inkább kívánatos volna, mert nagy az árkülönbség a kül- és belföldi gyártmányok között, és átalányösszeg kiadása esetén a professzorok ítélhetik meg maguk a legjobban, hogy melyik gyártmány beszerzését tartják szükségesnek.

Magyary Zoltán javasolja, hogy az orvosi bútorok B) csoportjára a sebészeti klinika igazgatójának 28 000, a szülészeti klinika igazgatójának pedig 45 000 P átalányösszeg bocsátassék rendelkezésére.

A bizottság egyhangú hozzájárulása alapján a Miniszter Úr Őnagyméltósága Magyary Zoltán miniszteri tanácsos javaslatát határozatként mondja ki.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a vállalatba kiadandó munkák elintézése után megragadja az alkalmat, hogy Korb Flóris Őméltóságának az építkezések körül kifejtett kiváló tevékenységéért meleg köszönetét tolmácsolja. Különös megelégedéssel töltötte el az internátusi építkezések programszerű lebonyolítása, amely Korb Flóris Őméltóságának érdeme. Ezek után a Miniszter Úr áttér a Templom téri egyetemi épületek építésének kérdésére. Értesült, hogy az ipartestületi ház is két hét alatt le lesz bontva, tehát Rerrich építész a kémiai épülettraktus letárgyalása alapján a föld-, kőműves, elhelyező és vasbetonmunkákat nemsokára megkezdheti.

Rerrich Béla műépítész jelenti a bizottságnak, hogy a kis- és nagyméretű terveket, valamint a berendezést az illetékes professzorokkal letárgyalta. A 10 intézet tervei készen vannak. Az I–IV. munkálatokhoz november első felében hozzá lehet kezdeni.

Miniszter Úr Őnagyméltósága felveti a kérdést, hogy az alapvető munkálatok mikor fejeződnek be. Lehet-e számítani arra, hogy az alapmunkálatok, illetve a falak jövő év Boldogasszony napja ünnepéig, amikor a Boldogasszony templom ünnepélyes felszentelése megtörténik, annyira elkészülnek, hogy a térnek a kémiai intézetek felé eső része harmonikus képet nyújtson.

Rerrich Béla a munkálatokat a jelzett időpontig befejezhetőnek tartja. A berendezésnek több apróbb kérdését azonban még a professzorokkal kell megbeszélnie. Megemlíti a bizottságnak, hogy a műszaki berendezés szempontjából a stockholmi egyetem sokkal szegényebb, mint a pesti Rockefeller Intézet. A bécsi egyetemi intézetek a kettő között kb. a középúton vannak. A budapesti Rockefeller Intézetben ugyanis a csőbevezetés nemcsak a légnyomásra, hanem a légszívásra is kiterjed. Ezt a kérdést a Templom téri épületek szempontjából le kell tárgyalni. A bizottság figyelmét felhívja arra, hogy a kémiai épületcsoportnál lehetne legcélszerűbben a központi fűtést megoldani. Miután a kazánok alagsorban volnának elhelyezendők, ez csak bizonyos süllyesztéssel volna keresztülvihető: tehát a kémiai traktus valamivel drágább lesz, mint a többi.

Miniszter Úr Őnagyméltósága felhívja a műépítész figyelmét arra, hogy a süllyesztésnél a feltörő talajvizet mindig tartsa szem előtt.

Rerrich Béla bejelenti, hogy a központi fűtést egy 3 m mély vízmentes kádba tervezi elhelyezni. Ennek a kádnak alsó lapja vasbetonból készülne, oldalai pedig szigetelőfalak lennének, amelyekben azután beépülnek a tulajdonképpeni falak.

Kiss Árpád egyetemi nyilvános rendes tanár óvást emel az ellen, hogy a központi fűtés, mely az összes intézetet ellátná, a kémiai intézet alagsori helyiségeibe terveztessék bele. Ezen térfoglalás ugyanis véleménye szerint lehetetlenné tenné, hogy az intézet későbbi időpontban helyszűke miatt tudományos feladatainak meg tudjon felelni. Azonkívül egy tűzmentes kamrára is szüksége volna.

Miniszter Úr Őnagyméltósága úgy látja, hogy egyes kérdéseket az ellentétes érdekekből kifolyólag igen nehéz megoldani. A fizikai intézetekbe sem lehet elhelyezni a központi fűtést, mert a fizikusok a rezgés ellen tiltakoznak.

Rerrich Béla jelenti, hogy amit a professzorok a tervek letárgyalásánál kívántak, azt a tervek kidolgozásánál mindenütt honorálta.

Korb Flóris a bizottság figyelmét felhívja arra, hogy a kémény kérdésével is foglalkozzék, nehogy a Templom téren egy második torony is emeltessék.

Rerrich Béla közli a bizottsággal, hogy a központi fűtés füstjének elvezetésére két egy-egy méteres kéményt tervez, amelyek a Templom tér összhangját semmiképpen sem fogják megbontani. Egyben bejelenti, hogy amennyiben a földmunkák november 1-jével tényleg kiadatnak, akkor az épületeknél számítása szerint már 1929. május közepére eléri a főpárkányt. Tehát 1929. augusztus 15-re a Templom térnek szóban forgó része építészetileg összhangzatos képet fog nyújtani.

Miniszter Úr Őnagyméltósága több tárgy nem lévén, az ülést berekeszti.

K. m. f.

Jánossy Dénes s. k. jegyzőkönyvvezető — Klebelsberg Kuno s. k. elnök

A jegyzőkönyvet hitelesítjük:

Wimmer Fülöp s. k.

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1928. november 17-én tartott XIII. üléséről

Jelen voltak: gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Őnagyméltósága elnöklete alatt Glattfelder Gyula csanádi püspök, Magyary Zoltán miniszteri tanácsos, az építési bizottság helyettes elnöke, Sváb Gyula helyettes államtitkár, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium műszaki osztályának főnöke, Jakabb Oszkár helyettes államtitkár, a Pénzügyminisztérium képviseletében, Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter Szeged város polgármestere, Körmendy Mátyás felsőházi tag, iparkamarai elnök, Berzencey Domokos városi műszaki főtanácsos, Gaál Endre városi tanácsnok Szeged szabad királyi város képviseletében, Várhelyi József prelátus, Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag, Dézsi Lajos nyilvános rendes tanár ezidei rektor, Issekutz Béla nyilvános rendes tanár ezidei prorektor, Szandtner Pál, Poór Ferenc, Veress Elemér, Ditrói Gábor, Darányi Gyula, Fröhlich Pál, Szentpétery Zsigmond, Jankovich László, Hainiss Elemér, Kiss Árpád, Polner Ödön, Baló József, Menyhárth Gáspár, Jeney Endre egyetemi nyilvános rendes tanárok, a Ferenc József Tudományegyetem képviseletében. Tonelli Sándor iparkamarai titkár, Oravetz Győző műszaki főtanácsos az Államépítészeti Hivatal főnöke, Rerrich Béla műépítész, Pettykó János minisztériumi segédtitkár, megbízott tanácsjegyző, Ottó László minisztériumi segédtitkár és Jánossy Dénes miniszteri titkár mint jegyzőkönyvvezető.

Miniszter Úr Őnagyméltósága az ülést megnyitja, és az utolsó építési bizottsági ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Issekutz Béla nyilvános rendes tanár prorektort és Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tagot kéri fel. Kifejti az építési bizottság előtt, hogy az egyetemi építkezések új szakaszához jutottak el. A fogadalmi Templom tér kiképzése ugyanis nagy jelentőségű esemény. Mindenekelőtt meleg köszönetét tolmácsolja Glattfelder Gyula püspök úrnak, aki magáévá tette a Templom tér egységes kiképzésének tervét, és ezáltal előmozdította, hogy Szeged város ehhez a művészileg elsőrendű térhez jusson, amelyhez hasonlóval egy magyar város sem rendelkezik. Ezután köszönetét fejezte ki Szeged szabad királyi város képviselői előtt azért a hazafias áldozatkészségért, amelyet az egyetemi építkezések eddigi során a város tanúsított. Majd áttért a Templom téri építkezés pénzügyi terheinek ismertetésére. A költségvetésben ugyanis e célra 3 évre évenként 900 000 P, azaz összesen 2 700 000 P áll rendelkezésre, Szeged város pedig a Templom téri építkezésekhez ugyancsak 3 évre évenként 300 000 P-vel azaz összesen 900 000 P-vel járul hozzá. Tehát összesen 3 600 000 P-nyi fedezetet lehet számításba venni. Arra kéri tehát az építésvezetőséget, nyilatkozzék aziránt, hogy mekkora az építkezés kubatúrája, és az előirányzat szerint mibe kerül ennek a beépítése.

Rerrich Béla műépítész: a Templom téren építendő egyetemi intézetek kubatúrája kereken 88 000 m^3, ehhez még kb. 500 m^3 többletet kell hozzászámítani, amit a fűtésberendezés átalakítása – a legutolsó megbeszélésekhez képest – idézne elő. A jelenleg szóban forgó kémiai intézet kubatúrája kereken 26 000 m^3, amelyhez az említett 500 m^3 többlet járul. Ez az épület aránylagosan nagyobb a többinél, kivitele is többe kerül, mert az összes épületek központi fűtése ebben kerül elhelyezésre. Ennek alapján tehát a kubatúra átlagos árát kiszámítani nem lehet. Számítása szerint a szegedi viszonyok mellett – amennyiben nemcsak az említett kémiai intézetekről van szó, hanem valamennyi Templom téri egyetemi intézetről – az átlag köbmétert 40 P-ből ki lehet hozni. Ebből következik, hogy az építkezés a Miniszter Úr Őnagyméltósága által említett előirányzati kereten belül marad. Ezután áttér a Templom téri kémiai intézetek föld-, kőműves-, elhelyező és vasbetonmunkáinak kiírása alkalmával beérkezett ajánlatok ismertetésére. Összesen 8 cég tett ajánlatot. Az egyes cégek ajánlati összegei a következők:

cég neve	lakhelye	ajánlati összeg
Szegedi Építő Rt. Dömény és Ehrlich	Szeged	515 272,50 P
Erdélyi A. és Fia és Breuer	Szeged	619 847,80 P
Szolcsányi és Takács	Szeged	643 005,34 P
Berényi Ignác	Budapest	601 471,82 P
Berkes Dezső	Szeged	611 353,26 P
Czigler Arnold	Szeged	647 621,00 P
Reichl Ferenc	Budapest	624 951,00 P
Ottovay István	Szeged	698 599,85 P

Tehát a föld-, kőműves-, elhelyező és vasbetonmunkákra beérkezett árajánlatok alapján a legolcsóbb ajánlattevők sorrendje:

1.) Szegedi Építő Rt. Dömény és Ehrlich Szeged,

2.) Berényi Ignác Budapest,

3.) Berkes Dezső Szeged,

4.) Erdélyi A. és Fia és Breuer Imre Szeged.

Amennyiben azonban az ajánlatokból a homlokzat kiképzése kivétetik, akkor a sorrend a következőképpen módosul:

cég neve és lakhelye	ajánlati összeg	homlokzatképzés összege	ajánlati összeg homlokzatképzés nélkül
1.) Szegedi Építő Rt. Szeged	515 272,50	52 030	463 242,50
2.) Erdélyi A. és Fia és Breuer Szeged	619 847,80	141 900	477 947,80
3.) Szolcsányi és Társa Szeged	643 005,34	151 360	491 645,00

A homlokzat kiképzés összegének kiemelésére az adta meg az ösztönzést, hogy az árajánlatok egységárainak átvizsgálásakor kitűnt, hogy a homlokzat kiképzésre eső részajánlat több ajánlattevőnél irreális. Tehát ezen irreális részajánlat kiemelése esetén olcsóság szempontjából a vállalkozó cégeknek egészen más csoportosítását kapjuk, mint az említett irreális részajánlat betudása esetén. Ez a megállapítás elsősorban is a Szegedi Építő Rt. ajánlatára vonatkozik, amelynek ajánlatánál a homlokzatképzés összege irreális, de annak kiemelésével ajánlata reálisnak mondható és egyben a legolcsóbb.

Wimmer Fülöp: a Szegedi Építő Rt. alapjában véve Budapesti cég és nem szegedi. Kéri tehát a bizottság mérlegelését arra nézve, hogy a Szegedi Építő Rt. az Erdélyi és Breuer, illetve a Szolcsányi és Takács kétségkívül szegedi cégekkel szemben szegedinek ne tekinthessék, és így reá azok a jogelőnyök se terjesztessenek ki, amelyek a szegedi ipar pártolása címén egyes pályázó cégeknél tekintetbe vétetnek.

Tonelli Sándor bejelenti, hogy a Szolcsányi és Takács cég ajánlatának végösszegéből 3,5 % engedményt hajlandó adni, mert értesülése szerint a homlokzat nem drezdai, hanem hazai klinkertéglából lesz építve. Egyúttal bejelenti Erdély és Breuer cég ajánlatát is, mely szerint nevezett cég javaslatba hozása esetén 10 000 P-t hajlandó letenni az egyetemi menza javára.

Aigner Károly főispán: tekintettel arra, hogy a Szegedi Építő Rt. szegedi cégnek nem tekinthető, véleménye szerint csak Erdélyi és Breuer, illetve Szolcsányi és Takács szegedi cégek ajánlatairól lehet szó. A bizottság figyelmét azonban felhívja arra, hogy az Erdélyi és Breuer cég már eddig több klinikát is internátus épített, és ennek folytán méltányosnak látszik, hogy más helybeli cég is részesüljön munkában. Amennyiben Szolcsányi és Takács cég hajlandó volna Erdélyi és Breuer áraiért vállalni a munkát, javasolja, hogy a bizottság a Szolcsányi és Takács céget hozza a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumnak javaslatba.

Somogyi Szilveszter polgármester véleménye szerint a Szolcsányi és Takács cég éppen olyan megbízható, mint az Erdélyi és Breuer, és ennek folytán az egyenlő elbánás elve alapján javasolja a munkáknak a Szolcsányi és Takács cég részére való kiadását.

Jakabb Oszkár pénzügyminiszteri helyettes államtitkár ha a tekintetbejövő két cég árajánlatát vizsgálja, akkor az Erdélyi és Breuer cég 619 000 P-s ajánlatából le kell vonni a felajánlott 10 000 P-t, maradt tehát 609 000 P, ezzel szemben Szolcsányi és Takács 643 000 P-s árajánlatából 3,5%-ot, azaz cca. 22 500 P-t kell levonni, minek folytán ajánlata cca. 621 000 P-re zsugorodnék. Ebből a két lekerekített árajánlatból természetesen a homlokzat kiképzés összegét is le kell vonni. Megjegyzi, hogy a jelen összehasonlítás esetén is (609, illetve 621 000 P) számbavehető differencia áll fenn. Amennyiben azonban Szolcsányi és Takács hajlandó Erdélyi és Breuer áraiért elvállalni a munkát, nincs észrevétele az ellen, hogy azt a Szolcsányi és Takács cég kapja meg.

Sváb Gyula helyettes államtitkár felhívja a bizottság figyelmét arra, hogy az ajánlatokat reálisan csak akkor hasonlíthatja össze, ha az irreális homlokzati kiképzési ajánlatokat az összes ajánlatból kikapcsolja.

Miniszter Úr Őnagyméltósága kijelenti, hogy az építési hitelkereteket szem elől nem tévesztheti. A szóban forgó munkálatok kiadására nézve pedig megállapítja, hogy a munkálatok a Szolcsányi és Takács cégnek kiadhatók volnának, amennyiben azokat Erdélyi és Breuer cég árain vállalja; ellenkező esetben pedig a munkálatok Erdélyi és Breuernek volnának kiadandók. Ezen megállapításnál különös figyelemmel volt arra, amire a bizottság tagjai ismételten rámutattak, hogy a munkálatokat lehetőleg a szegedi ipart képviselő cégek között egészséges arány szerint kell szétosztani. A szóban forgó két cég közül a homlokzat kiképzés összegének levonásával:

Erdélyi András és Fia és Breuer cég ajánlata ..... 477 947,80 P
Szolcsányi és Takács cég ajánlata ..... 491 645,00 P.
Ha az Erdélyi és Breuer cég fenti ajánlatából az általa felajánlott 10 000 pengő összeget levonjuk,
akkor ajánlati végösszege marad: ..... 467 947,80 P.

Ez volna tehát az az összeg, amelynek ellenében Szolcsányi és Takács cégnek a szóban forgó munkák kiadása megajánlható lenne.

Jakabb Oszkár helyettes államtitkár a bizottság figyelmét felhívja annak különös mérlegelésére, hogy a munkálatoknak a hitelkeretek által megszabott 3 600 000 P-n belül kell maradnia. Tekintettel azonban arra, hogy amint látja a szóban forgó kémiai intézetek köbméterenként 40 P-nél többe kerülnek, tehát a többi épületek kubatúrájának 40 P-nél olcsóbbnak kell lenniük, hogy a túllépés megakadályoztassék.

Rerrich Béla: hogy a kémiai intézetek köbméter egységára miért magasabb az átlagban előirányzott 40 P-nél, annak az az oka, mert a nevezett épülettömb frontja *kettős, tehát* költségesebb a többinél, az összes intézetek központi fűtése a szóban forgó épülettömb alatt lesz elhelyezve, minek folytán alapozása költségesebb, mert a központi fűtés berendezését vízmentes betonkádba kell belehelyezni. Azonkívül az építkezés szempontjából megemlíti, hogy az épületnél kocsiáthajtás készül, amelynek építészeti kiképzése szintén hozzájárul ezen objektum költségeinek emeléséhez.

Berzenczey Domokos megjegyzi, hogy a szegedi bérházakat átlag 32 P köbméter egységárakon építik. Ezt azonban természetesen az egyetemi speciális építkezésekkel nem lehet összehasonlítani.

Jakabb Oszkár számításai szerint a szóban forgó objektumnál cca. 46 P-s köbméter egységárral kell számolni, tehát a többi objektumnál legalább is cca. 1 P 40 f-el kell a 40 P-s átlagos köbméter egységár alá menni. Tekintettel arra, hogy ilyen körülmények között

túllépés állhat elő, kéri a Miniszter Úr Őnagyméltóságát, hogy a minisztérium előzetes engedélye nélkül semmiféle pótmunka végezhető ne legyen.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos közli a bizottsággal, hogy ez ma is így van rendszeresítve, mert pótmunka csak a minisztérium előzetes írásbeli engedélye alapján végezhető.

Miniszter Úr Őnagyméltósága ismét kijelenti a bizottság előtt, hogy a már ismertetett hitelkereteket, vagyis az állami 2 700 000 P-nyi és Szeged város 900 000 P-nyi hozzájárulását nincs módjában növelni. Tekintettel arra, hogy ezen hitelkeretek túllépését csakis a munkabérek előre nem látható emelkedése idézhetné elő, kívánatosnak látja, hogy a munkálatokat siettesse, és azokat lehetőleg a jövő építési évben, azaz 1930 júliusáig befejezze. Ezután visszatér a kémiai intézetek I–IV. munkáinak kiadásával kapcsolatban felmerült, de még le nem tárgyalt kérdésre, a homlokzat kiképzés problémájára. A szükségesnek látszó különleges téglák gyártására a szegedi Fischhof cég tett kísérletet. Ezek a kísérletek tényleg biztatók is, de még nem annyira kiforrottak, hogy a Fischhof cég által bemutatott téglaminták alapján a bizottság állást foglalhatna. Kívánatos volna azonban több gyár érdeklődését felkelteni a szóban forgó tégla szállítására. Ugyanis csak ilyen több gyár által végzett kísérlet alapján lehetne biztos eredményre számítani. Nagy súlyt helyez arra, hogy ezen téglák kigyártása jól sikerüljön, mert a tér kiképzés esztétikai sikere kizárólag ezen téglák sikeres kigyártásától függ. A műépítész itt ugyanis az esztétikai hatás szempontjából kizárólag a méretekkel és az anyaggal dolgozik. Kívánatosnak látszanék Drezdából is ajánlatot kérni, és az onnét beszerzendő egységárak irányadó árak gyanánt szolgálhatnak a hazai ajánlattevőkkel szemben.

Rerrich Béla bejelenti a bizottságnak, hogy a homlokzat-kiképzés költségeit azáltal is csökkenteni lehetne, ha az építendő intézetek a klinikák felől vakoltatnának. Ezek a vakolt falak azután harmóniában állnának a szemben levő klinikai épületekkel.

Miniszter Úr Őnagyméltósága felkéri Rerrich Bélát, hogy lépjen érintkezésbe a professzorokkal, akikkel való megbeszélései alapján készítse elő haladéktalanul a többi intézetek munkáinak kiírását olyképpen, hogy a nyilvános pályázatot legkésőbb februárra meg lehessen hirdetni.

Körmendy Mátyás, iparkamrai elnök a szegedi iparosság azon panaszát tolmácsolja, mely szerint a kereseti kimutatásaikban kért összegeiket csak 8–12 hét múlva kapják kézhez. Kéri az adminisztráció egyszerűsítését.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos bejelenti, hogy a minisztérium a rendben levő kereseti kimutatásokat, amennyiben azok rendben találtatnak általában 8–10 nap alatt folyósíttatja. A hiba tehát a keresetek előzetes felülvizsgálása alkalmával történik, a minisztériumot pedig jogtalanul éri a késedelem vádja.

Oravetz Győző javasolja, hogy az egyetemi gazdasági hivatal hatalmaztassék fel arra, hogy az építésvezetőség által megállapított összegeket kifizethesse. Ebben az esetben a minisztérium utólagos ellenőrzést végezne.

Jakabb Oszkár így nem látja megoldhatónak a kérdést, tekintettel arra, hogy a minisztérium is revíziót gyakorol. Szerinte csak 80% erejéig lehetne utalványozásra felhatalmazást adni a gazdasági hivatalnak.

Sváb Gyula Jakabb Oszkár javaslatához hozzáteszi, hogy véleménye szerint a gazdasági hivatal csak olyan keresetekre utalványozhatna 80% erejéig előleget, amelyek az előirányzati összegek keretén belül vannak.

Magyary Zoltán ismerteti a bizottsággal Kiss Árpád egyetemi nyilvános rendes tanárnak panaszát, a kémiai épületben elhelyezendő központi fűtés berendezés miatt. Elmondja, hogy Kiss professzornak aggályai a fűtésberendezéssel kapcsolatos épületrezgésekre vonatkoznak, amelyeknek szakszerű letárgyalására a közelmúltban bizottságot hívott össze. Meghallgatta Pogány Béla műegyetemi tanár fizikus és Buchböck Gusztáv egyetemi nyilvános rendes tanár kémikus, valamit Sváb Gyula helyettes államtitkár a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium műszaki osztályának főnökének véleményét. Ezen szakértők bevonásával lefolytatott tárgyalás alkalmával megállapítást nyert, hogy a kémiai intézetekben folytatandó tudományos kísérletek szempontjából az épületrezgések inkább az anorganikus kísérleteknél jöhetnek tekintetbe, mint az organikusaknál. Ettől eltekintve a fizikai intézeteknél nagyobb tekintettel kell lennie a rezgésekre, mint a kémiaiaknál. Az egyetemi intézetek központi fűtés berendezését nem lehetséges az intézeti telep, illetve Templom tér északi részén elhelyezett épületek valamelyikébe helyezni, mert a Szegeden uralkodó szél északi lévén, a füstöt nem csak az elméleti Templom téri, hanem a velük a Tisza-partján párhuzamos épített klinikai épületekre is kiterjesztené. A fűtés szempontjából pedig tekintetbe kell venni azt, hogy egy naptári évben legfeljebb 150 fűtési nap van. A fűtőanyag odaszállítását erre a 150 fűtési napra megfelelőképpen lehet organizálni, hogy az abban az időpontban eszközöltessék, amikor az előadások, illetve a kísérletek nem kezdődtek meg. Az ily módon elkerülhetetlen épületrezgés esetleg probléma lehet olyan számításoknál, illetve kísérleteknél, amelyek egyhuzamban 24 óráig tartanak. Ez azonban olyan adottság, amellyel a világ összes kémiai intézetében, amelyekben egyúttal fűtési berendezés is van, számítani kell.

Egy további ellenvetés lehetne a már beraktározott szénnek a kazánokban való beöntése alkalmával előálló épületrezgés. Kiss professzornak ezen aggálya is elkerülhető azáltal, hogy a szénszállításhoz szükséges csillék nem függesztetnek fel a mennyezetre, hanem síneken futnak a kazánokhoz. Maga a fűtő berendezés pedig az épülettesttel össze nem kötött külön blokkra helyeztetik, minek folytán a fűtés foganatosításával járó rezgések az épületre nem vitetnek át. Egyébként pedig kis professzornak rezgésmentes kísérleteihez szükséges berendezések hasonlóképpen az épülettől független pillérre helyezkednek. Ami pedig az épület körüli közlekedésből előálló rezgési veszélyt illeti, arra nézve a polgármester úr kilátásba helyezte, hogy a teherforgalomnak a piarista gimnázium és az intézet közti elzárása semmiféle akadályba nem ütközhetik.

Miniszter Úr Őnagyméltósága több tárgy nem lévén, az ülést berekeszti.

K. m. f.

Jánossy Dénes s. k. jegyzőkönyvvezető — Klebelsberg Kuno s. k. elnök

A jegyzőkönyvet hitelesítik:

Glattfelder Gyula s. k. — Somogyi Szilveszter s. k.

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1929. január 26-án tartott XIV. üléséről

Jelen voltak: Magyary Zoltán miniszteri tanácsos mint az építési bizottság helyettes elnökének elnöklete alatt, Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos mint a Pénzügyminisztérium képviselője, Glattfelder Gyula csanádi püspök, Kószó István nyugalmazott államtitkár, Somogyi Szilveszter, Szeged szabad királyi város polgármestere, Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos, Körmendy Mátyás, szegedi iparkamarai elnök, Várhelyi József prelátus törvényhatósági bizottsági tag, Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag, Menyhárth Gáspár egyetemi nyilvános rendes tanár, Szeged szabad királyi város képviseletében, Dézsi Lajos ezidei rektor, Riesz Frigyes, Kogutowicz Károly, Szentpétery Zsigmond, Fröhlich Pál, Berecz János, Széki Tibor, Veress Elemér, Polner Ödön, Jeney Endre, Huszti József egyetemi nyilvános rendes tanárok és Pettykó János minisztériumi segédtitkár, megbízott tanácsjegyző a Ferenc József Tudományegyetem részéről, Rerrich Béla műépítész, Oravetz Győző királyi műszaki főtanácsos a szegedi Államépítészeti Hivatal főnöke az építési vezetőség részéről, Tonelli Sándor Szeged iparkamarai titkára, Ottó László minisztériumi segédtitkár, és Jánossy Dénes minisztériumi titkár mint jegyzőkönyvvezető.

Magyary [**Zoltán**] miniszteri tanácsos úr az ülést megnyitja, és a XIII. építési bizottsági ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Glattfelder Gyula csanádi püspök urat és Somogyi Szilveszter polgármester urat kéri fel. Ezután áttér az építési bizottsági ülés egyetlen tárgyára, a Templom téren emelendő egyetemi épületek klinkertégla anyagának kiadása iránti javaslattételre. Az utolsó építési bizottsági ülés alkalmával a kőművesmunkák adattak ki, amelyeknek kiírásában a homlokzatképző tégla is benne volt. Tekintettel azonban arra, hogy a homlokzatképző téglák minősége az egész építkezés jellegét befolyásolja, szükségesnek látszott, hogy a művészi feltételek biztosítása végett a tégla minőségére különös gond fordíttassék. Éppen erre való tekintettel kívánatosnak látszott, hogy az első kiírásban felvett és a homlokzatképzést is magában foglaló 31. számú tétel külön tárgyaltassék le. Tekintettel arra, hogy a kőművesmunkákat elnyert Szolcsányi és Takács cég az egyetemi elméleti intézetek alapozását már elkezdte, szükség volt a mai ülésre, hogy a bizottság a téglaanyag kiadása iránt állást foglaljon, mert a téglaanyag beépítésének az alapozáshoz kell csatlakoznia. A homlokzatképző téglaanyagra való kiírás alkalmával három cég adott be ajánlatot: Debrecen Szabad Királyi Város Tégla- és Cserépgyára, a Kőszénbánya és Téglagyár Társulat Pesten (Drasche) és a Szegedi Keramit és Műtéglagyár Rt. Felhívja a bizottság figyelmét arra, hogy a téglaajánlatok felülbírálása alkalmával három szempontot kell szem előtt tartani: a minőséget (művészi tónus, szín, tűz), az árat és a szállítás időpontját. Felkéri Rerrich Béla műépítészt, hogy ezen három szempont figyelembevételével ismertesse az ajánlatokat, és tegyen javaslatot.

Rerrich Béla műépítész: a klinker anyag, amelynek beszerzéséről van szó, nyers égetésű tégla, a fagy nem támadja meg. Különösen azokban az országokban, amelyekben kőszegénység van, nemzeti építőanyaggá nőtte ki magát. Jellemző tulajdonsága, hogy évszázadokig megtartja eredeti színét. Közli a bizottsággal, hogy már a versenytárgyalás alkalmával előre tudta, hogy nem lesz sok pályázó. Ennek oka a következőkben rejlik: ui. a klinkertéglák előállításához magas égetési fok kell. Magas hőfok melletti égetésre azonban téglagyáraink közül csak nagyon kevés van berendezve. Eltekintve azonban a magas hőfokú kemencétől, nem mindegyik gyár képes az előírt szállítási határidőnek megfelelni. Megemlítésre tartja érdemesnek azt is, hogy a magyar téglagyárak legtöbbje télen nem dolgozik. A Kereskedelemügyi Minisztérium Iparfejlesztési Osztályában csak a Draschét és a debrecenit jelölték meg olyan téglagyárak gyanánt, mint amelyek a kiírásban előírt feltételeknek meg tudnak felelni. A bizottság előtt külön kiemeli, hogy a Szegedi Keramit és Műtéglagyár Rt. nincs magas hőfokon téglaégető kemencére berendezve. Ezután áttért a beérkezett ajánlatok ismertetésére.

ajánlattevő	ajánlati összeg	szállítási összeg	szállítási idő
Debrecen Szabad Királyi Város Tégla és Cserépgyára, Debrecen	96 000,20 P	10 370 P	1929. március 1-től három hó
Kőszénbánya és Téglagyár, Pesten	110 387,60 P	19 360 P	1929. április 1-től 1929. november 1.
Szegedi Keramit és Műtéglagyár Rt., Szeged	147 330,40 P	–	1929. június 15-től 1929. november 15.

Ezen ajánlatokból látható, hogy a debreceni téglagyár ajánlata a legolcsóbb; ezzel szemben a pesti Kőszénbánya és Téglagyár által ajánlott tégla minőségben a legjobb. Minthogy azonban a debreceni téglagyár által ajánlott tégla minősége is teljesen megfelel, ezenkívül árban és a szállítási összegre nézve ajánlata a legelőnyösebb, a debreceni téglagyár 96 000,20 P-s ajánlatát javasolja elfogadásra. A klinkertéglák előállítására vonatkozó kísérleteket eddig a Fischoff (szegedi Keramit Téglagyár) cég végezte, és mint szegedi vállalkozó kétségkívül számított arra, hogy a klinkertéglák kiadására vonatkozó ajánlatát a bizottság komolyan mérlegelni fogja. Tekintettel azonban egyrészt az általa előállított klinkertéglák minőségére, másrészt pedig arra, hogy ajánlata a legdrágább, nem látszik alkalmasnak, hogy a bizottság ajánlatával érdemben foglalkozzék. Esetleg a plébánia építésénél alkalmas lesz arra, hogy mint szegedi cég a pályázatnál a versenyt sikerrel felvegye.

Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos a maga részéről a debreceni téglagyár ajánlatát javasolja elfogadásra.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag: bár a debreceni téglagyár is a pesti kőszénbánya ajánlatai közel állnak egymáshoz, Berzenczeyhez hasonlóképpen a maga részéről is a debreceni téglagyár ajánlatát javasolja.

Somogyi Szilveszter polgármester sajnálja, hogy olyan nagy árkülönbség mutatkozik Fischoff és a többi ajánlatok között, ennek folytán a maga részéről sem foglalhat állást Fischoff mellett, hanem az előtte szólók állásfoglalásához csatlakozik, és a debreceni téglagyár ajánlatát javasolja elfogadásra. Kívánatosnak látná azonban, hogy a bizottság a téglamintákat is tekintse meg.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos: a bizottság előtt külön bizonyítványra nem szorul, hogy elvileg elfogadható árajánlat esetén mindig a szegedi ipart támogatjuk. Ez a szempont azonban Fischoff feltűnően magas ára miatt természetszerűleg nem érvényesülhetett. Magáévá teszi a felszólalók állásfoglalását, és a bizottság nevében határozatképpen kimondja, hogy a debreceni téglagyár ajánlatát tartja elfogadhatónak. Egyúttal a bizottságnak bejelenti, hogy a téglaminták a délután folyamán a bizottság tagjainak megtekintésre rendelkezésre állnak.

Szilágyi Ernő pénzügyminisztériumi osztálytanácsos felvilágosítást kér Rerrich műépítésztől, hogy a tervbevett tégla-beszerzési költségek nem fogják a légköbméterenként 40 P-ben kalkulált építkezési költségeket túl haladni.

Rerrich Béla műépítész a belső berendezéseket is beleszámítva az építkezést jelenleg légköbméterenként 42 P alapján kalkulálja. Megjegyzi, hogy a költségvetésben eredetileg a téglákra magasabb árat állítottak be, mint amibe azok kerülni fognak. A most nyert ajánlatok sokkal kedvezőbbek, mint azok, amelyek az első kiírásnál beérkeztek. Míg az első kiírásnál az Erdélyi és Breuer cég 31 P-t vett fel téglára, addig a téglagyár a mostani második kiírásnál számítása szerint 24 P körül mozog.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos kijelenti, hogy most hall először 42 P-s kalkulációról. Ami a berendezéseket illeti, a 40 P-s kubatúrába mindig csak a normális installációkat értette bele, mert a speciális installációk természetesen a 42 P-s kubatúrán kívül esnek. A belső berendezések racionális megoldása végett ma délután fog külön értekezletet tartani. Hangsúlyozza, hogy az építkezéseknél mindig célirányossági és sohasem reprezentatív szempontok vezetik.

Szilágyi Ernő minisztériumi osztálytanácsos kijelenti a bizottság előtt, hogy külön instrukciókat kapott arra nézve, hogy a túllépések ellen óvva intse a bizottságot, amelyeket semmiképpen sem tart az építkezés jelenlegi pénzügyi keretei között megengedhetőnek.

Oravetz Győző műszaki tanácsos kéri, hogy a jövőben a versenytárgyalások kiírására a Közszállítási Szabályzatban előírt pályázati határidő pontosan tartassék be.

Körmendy Mátyás az iparkamara elnöke szerint egy-két hét is elegendő pályázati határidő szempontjából, mert rendszerint ugyanis csak azok az iparosok pályáznak, akiknek az a szakmájuk, amellyel kapcsolatos tárgyakra a kiírás történt. Azonban a maga részéről helyesebbnek tartja, ha a kiírás úgy történik, hogy arra ne csak generál-vállalkozó pályázhassék.

Rerrich Béla műépítész: a generál-vállalkozóknak való kiadás az építkezés vezetése szempontjából bizonyos előnnyel bír. Amennyiben azonban a bizottság véleménye szerint a generál-vállalkozóknak való munka kiadás nem kívánatos, a maga részéről ezen álláspont ellen sincsen kifogása.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos: ez a kérdés egyelőre nem aktuális. Jelentőséggel csak a jövő ülésen fog bírni, amikor is előreláthatólag a kémiai intézetek folytatólagos többi munkái kerülnek kiadásra.

Több tárgy nem lévén, az ülést berekeszti.

K. m. f.

Jánossy Dénes s. k. elnök — Klebelsberg Kuno s. k. az építési bizottság elnöke

A jegyzőkönyvet hitelesítik:

Kószó István s. k. — Menyhárth Gáspár s. k.

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1929. március 11-én tartott XV. üléséről

Jelen voltak: gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi Miniszter Őnagyméltósága elnöklete alatt Sváb Gyula helyettes államtitkár és Magyary Zoltán miniszteri tanácsos a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium képviseletében, Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter Szeged szabad királyi város polgármestere, Szeged város képviseletében, Kószó István nyugalmazott államtitkár, Várhelyi József prelátus, Dézsi Lajos ezidei rektor, Menyhárth Gáspár, Fröhlich Pál, Darányi Gyula, Szentpétery Zsigmond, Ditrói Gábor, Kiss Árpád, Szabó József, Berecz János, Győrffy István, Hainiss Elemér, Huszti József, Pfeiffer Péter, Issekutz Béla, Kogutowicz Károly, Széki Tibor egyetemi nyilvános rendes tanárok a Ferenc József Tudományegyetem képviseletében, Körmendy Mátyás iparkamarai elnök, felsőházi tag, Tonelli Sándor iparkamarai titkár, a szegedi iparkamara képviseletében, Oravetz Győző a szegedi Államépítészeti Hivatal főnöke, Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag, Rerrich Béla műépítész, Mátrai Géza minisztériumi főmérnök, Pettykó János egyetemi főtanácsos és Jánossy Dénes minisztériumi titkár mint jegyzőkönyvvezető.

Miniszter Úr Őnagyméltósága az ülést megnyitja és a XV. építési bizottsági ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Kószó István államtitkárt és Menyhárth Gáspár egyetemi nyilvános rendes tanárt kéri fel. Ezután áttér a Templom téren emelkedő kémiai intézetek ipari munkáira beérkezett ajánlatok feletti állásfoglalásra. Felkéri Rerrich Béla műépítészt az árajánlatok ismertetésére. Egyúttal röviden ismerteti a bizottsággal a munkálatok eddigi menetét. Tekintettel arra, hogy a föld-, kőműves-, elhelyező, és vasbetonmunkák már kiadattak, a többi ezekkel kapcsolatos ipari munkák odaítélése aktuálissá vált. Javasolja a Bizottságnak, hogy a kőfaragómunkák kiadása tartassék függőben. Ugyanis behatóbb tárgyalást igényel az a kérdés, hogy a kőkiképzésnél milyen kőfajta alkalmaztassék. A kőkiképzésre vonatkozó döntés annyival is inkább nagyobb horderejű, mert prejudikál a kémiai intézetekhez csatlakozó többi tudományos intézet kőfaragómunkáira.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag: összesen 11 ajánlat érkezett be. Bár a legolcsóbb ajánlattevő Müller Ernő, budapesti cég, 99 836 P végösszeggel, nálánál csak néhány percenttel drágább egyik szegedi vállalkozó. Igazságtalannak tartaná, ha a kőfaragómunkák vállalatba adásának függőben tartása folytán a szegedi ajánlattevők elesnének attól a lehetőségtől, hogy valamelyikük a pályázatban nyertes legyen. Javasolja a bizottságnak, hogy tartsa meg az odaítélést a beérkezett ajánlatok alapján. A versenytárgyalás nyertese azonban utasíttassék arra, hogy ne az ajánlatában foglalt, hanem egy később megállapítandó módon esetleg meghatározott

kőnemben készítse el az esedékes munkákat. Ezzel a javaslatával tulajdonképpen arra törekszik, hogy az a vállalkozó, akinek a jelen ajánlatok alapján legnagyobbak az esélyei, ezen esélyektől el ne üttessék.

Miniszter Úr Őnagyméltósága hangsúlyozza a bizottság előtt, hogy nem a beérkezett ajánlatok látszanak kedvezőtleneknek, hanem a már előbb kifejtett álláspont vezette az ajánlatának megtételénél. Ezenkívül rámutat arra, hogy az egész építkezésnél bizonyos többletköltséget számított ki a tervező, ennek folytán újra kalkulálni és redukálni szükséges. Az eddigi kalkulációk arra engednek következtetni, hogy a kőfaragómunkáknál is lehetne bizonyos redukciókat elérni.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos a mai építési bizottságot megelőzőleg zártkörű értekezletet tartatott, amelyen a szakértők bevonásával a Pénzügyminisztérium képviselőjének jelenlétében az a meggyőződés alakult ki, hogy a kőfaragómunkákban a mai ülésen éppen a Miniszter Úr Őnagyméltósága által kifejtett indokok alapján döntés ne történjék. Kéri Wimmer törvényhatósági bizottsági tag urat nyilatkozatának tudomásulvételére.

Sváb Gyula helyettes államtitkár Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag figyelmét felhívja arra, hogy a jelen kőfaragómunkákra vonatkozó ajánlatok felett már csak azért sem történhetik döntés, mert az esetleges új kiírási művelet a mostanitól teljesen eltérő szempontokból indult ki, amikor is a jelen ajánlatokat nem lesz lehetséges figyelembe venni. Erre való tekintettel nem látszik célszerűnek, hogy a mostani kiírás alapján beérkezett ajánlatok figyelembevételével állásfoglalás történjék.

Miniszter Úr Őnagyméltósága látja, hogy a kiírás szürke ausztriai gránit alapján történt. Ezt nem áll módjában képviselhetni. Osztja Sváb helyettes államtitkár és Magyary miniszteri tanácsos állásfoglalását. Esetleg lehetséges lesz a kőfaragómunkákat haraszti kőből is előállítani. Újra nyomatékosan felhívja a Bizottság figyelmét arra, hogy a magasabb egységár veszedelme bontakozott ki az építkezés lényeges részénél. Amennyiben ez kétségkívül megállapítható lesz, abban az esetben az a veszedelem fenyeget, hogy a jelenlegi keretek között a túlkiadások felemésztenék a felszerelést. Ezek után felkéri Rerrich műépítészt, hogy az ajánlatokat ismertesse.

Rerrich Béla műépítész az ajánlatok ismertetése előtt tájékoztatja a bizottságot arról, hogy általában minden kiírt munkanemnél a legolcsóbb ajánlattevőt javasolja. Ettől csak abban az esetben tér el, ha a pályázók közül valamelyiknek a munkájáról saját tapasztalatai vannak. Fővállalkozót általában nem javasolt, mert az ipartestület elnöke legutolsó ülés alkalmával kérte a Bizottságot, hogy a fővállalkozónak munkák ne adassanak ki. A padló- és falburkolómunkákra beérkezett ajánlatok között legolcsóbb:

Urbach és Tafler budapesti cég ajánlata: . . . . . 92 553 P 50 f;
előirányzat e munkákra: . . . . . 120 932 P.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a műépítész javaslatát magáévá teszi, és a bizottság nevében kimondja, hogy a padló- és falburkolómunkákat Urbach és Tafler budapesti cégnek tartja kiadónak 92 553 P 50 f erejéig.

Rerrich Béla műépítész a műkőmunkákra javasolja a legolcsóbb ajánlattevő céget:

Alföldi Cementárú Rt. Szeged: . . . . . 7865 P 60 f;
előirányzat: . . . . . 13 710 P.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a műépítész javaslatát magáévá teszi, és a bizottság nevében kimondja, hogy a műkőmunkákat az Alföldi Cementáru Rt. szegedi cégnek tartja kiadandónak 7865 P 60 f erejéig.

Rerrich Béla műépítész: a parkettásmunkákra a legolcsóbb ajánlattevő az Alföldi Cementárú Rt. szegedi cég 11 365 P 20 f-es végösszeggel. Ehelyett azonban – tekintettel a cég megbízhatóságára és munkájára – ajánlja

Rainer Károly és Fia szegedi céget, melynek ajánlata: . . . . . 11 480 P;
előirányzat: . . . . . 8 890 P 20 f.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a műépítész javaslatát magáévá teszi, és a bizottság nevében kimondja, hogy a parkettásmunkákat Rainer Károly és fia szegedi cégnek tartja kiadandónak 11 480 P erejéig.

Rerrich Béla műépítész a gyémántbeton-munkákra beérkezett ajánlatok közül javasolja Kleinlogel Rt. budapesti cég ajánlatát elfogadásra. Nevezett Rt. ajánlata 54 418 P-t tesz ki, ebből csak 8220 P-nyi munkát javasol elfogadásra.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos: Rerrich javaslatának az az oka, hogy eredetileg a gyémántbeton nagy területen óhajtotta alkalmazni. Célszerűbbnek látszott azonban csak a Kémiai Intézet teraszát burkolni gyémántbetonnal, máshelyütt pedig mozaikkal fogják a burkolómunkákat végezni.

Rerrich Béla műépítész:

Kleinlogel Rt. ajánlata: . . . . . 8220 P;
előirányzat: . . . . . 42 130 P.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a műépítész javaslatát magáévá teszi, és a bizottság nevében kimondja, hogy a gyémántbeton-munkákat a Kleinlogel Rt. Budapesti cégnek tartja kiadandónak 8220 P erejéig.

Rerrich Béla műépítész: az ácsmunkákra beérkezett ajánlatok közül a legolcsóbb Erdélyi István szegedi cég ajánlata, melyet elfogadásra ajánl.

Erdélyi István szegedi cég ajánlata: . . . . . 17 103 P 62 f;
előirányzat: . . . . . 22 227 P 80 f.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a műépítész javaslatát magáévá teszi, és a bizottság nevében kimondja, hogy az ácsmunkákat az Erdélyi István szegedi cégnek tartja kiadandónak 17 103 P 62 f erejéig.

Rerrich Béla műépítész: az asztalosmunkákra beérkezett ajánlatok közül a legolcsóbb a Kitka Testvérek szegedi cégnek ajánlata 40 917 P-vel. Tekintettel azonban arra, hogy a Kitka cég ebben a szakmában még teljesen kezdő és tőkeszegény a kb. 1000 P-vel drágább ajánlattevő, de eddigi számításai alapján teljesen megbízhatónak mondható Rainer céget ajánlja a Bizottság figyelmébe:

Rainer Károly és Fiai szegedi cég ajánlata: . . . . . 42 413 P;
Kitka testvérek szegedi cég ajánlata: . . . . . 40 917 P;
előirányzat: . . . . . 43 317 P.

Aigner Károly főispán mindenben osztja Rerrich véleményét. Különösen hangsúlyozza azt, hogy a Kitka cég tőkeszegény, és ennek folytán egy 42 000 P-s munkának részére való kiadását megfontolandónak tartja.

Miniszter Úr Őnagyméltósága osztja Aigner Károly és Rerrich Béla véleményét, és a Bizottság nevében az asztalosmunkákat a Rainer Károly és fia szegedi cégnek tartja kiadandónak 42 413 P erejéig.

Rerrich Béla műépítész: a lakatosmunkákra beérkezett ajánlatok közül a legolcsóbb Kapitány Antal pesterzsébeti cég ajánlata 40 251 P végösszeggel. A szegedi ipar pártolására való tekintettel azonban a kapitány cég ajánlata után következő legolcsóbb ajánlattevő Bille János szegedi céget ajánlja a Bizottságnak.

Kapitány Antal pesterzsébeti cég ajánlata: . . . . . 40 251 P;
Bille János szegedi cég ajánlata: . . . . . 41 186 P 50 f;
előirányzat: . . . . . 42 326 P.

Körmendy Mátyás iparkamarai elnök a Bizottság figyelmét felhívja Kecskeméti Antal szegedi cég ajánlattevőre, akinek ajánlata 41 488 P 50 f-rel csak 300 P-nyi többlettel szerepel. A szegedi közérdek is azt hozná magával, hogy Kecskeméti kapja meg a munkálatokat nem pedig Bille, aki még kezdő ember.

Miniszter Úr Őnagyméltósága felkéri a Bizottság tagjait, hogy nyilatkozzanak a két cég felől.

Hainiss Elemér egyetemi nyilvános rendes tanár: az új gyermekklinikán a Kecskeméti-cég dolgozott. Munkájával teljesen meg volt elégedve.

Oravetz Győző műszaki főtanácsos: Bille az egyetemi internátusban végzett lakatosmunkákat teljes megelégedésre.

Sváb Gyula helyettes államtitkár javasolja, hogy a lakatosmunkák Kecskeméti és Bille között osztassanak meg.

Miniszter Úr Őnagyméltósága Sváb Gyula helyettes államtitkár javaslatával szemben a szükséges takarékosságra hivatkozva a legolcsóbb ajánlattevő Bille János szegedi cég ajánlatát tartja elfogadhatónak.

A Bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja, és a lakatosmunkákat Bille János szegedi cégnek tartja kiadandónak 41 186 P 50 f végösszeggel.

Sváb Gyula helyettes államtitkár a Bizottság figyelmét felhívja arra a körülményre, hogy a pesti ajánlatok általában véve kedvezőbbek, mint a szegediek, pedig a pestieknek a szállítási költségekkel is számolniuk kell. Kívánatos volna a szegedi cégeket figyelmeztetni arra, hogy jobban kalkuláljanak, mert szinte az a benyomása, mintha a szegedi cégek már előre is számításba vennék azt az előnyüket, hogy a szegedi ipar pártolása címén – amennyiben annak a lehetősége fennforog – lehetőleg a pestiekkel szemben megkapják a munkálatokat.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos maga részéről is megerősíti Sváb Gyula helyettes államtitkár kijelentését, ugyanis az ajánlatokból nem tetszik ki, mintha a szegediek kifejezetten konkurens ajánlatokat tennének a pestieknek.

Somogyi Szilveszter polgármester bár a maga részéről szintén megállapítja az előtte szólók aggályainak igazságát, továbbra is kéri a Bizottságot, hogy a szegedi ajánlatokat egy bizonyos százalékon belül vegye kedvezőbb elbírálás alá a nem szegedi ajánlattevőkkel szemben, mert Szeged város az utolsó években köztudomás szerint is igen nagy anyagi áldozatot hozott a kulturális fejlődésért. Ennek némiképpen való honorálása volna, ha a szegedi ajánlatokat más ajánlatokkal szemben bizonyos százalékon belül való előnybe részesítésével a helyi munkaalkalmak száma szaporíttatnék, és bizonyos mennyiségű tőke ezúton állandóan visszaáramlanék a súlyosan adózó városi polgársághoz.

Rerrich Béla műépítész: a mázolómunkákra beérkezett ajánlatok közül a legolcsóbb a Hantos Testvérek budapesti cég ajánlata. Ezzel szemben a bizottságnak elfogadásra ajánlja a szegedi ipar pártolása címén Dékány és Környei szegedi cég ajánlatát.

Hantos Testvérek budapesti cég ajánlata: . . . . . 11 939 P 50 f;
Dékány és Környei szegedi cég ajánlata: . . . . . 14 413 P 61 f;
előirányzat: . . . . . 16 100 P.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag kéri a bizottságot, hogy a szegedi ajánlattevőket – a szegedi ipar pártolására való tekintettel – részesítse előnyben.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos újra felhívja a Bizottság figyelmét a takarékossági szempontra, és amennyiben a legolcsóbb ajánlattevő a budapesti Hantos cég ellen kifogás nem merül fel, kéri a Bizottságot, hogy a nevezett cégnek juttassa a munkát.

Miniszter Úr Őnagyméltósága: minthogy a Hantos Testvérek budapesti céggel szemben semmiféle kifogás nem merül fel, nevezett ajánlattevőnek mint legolcsóbbnak tartja a munkát kiadandónak, és a bizottság nevében kimondja, hogy a mázolómunkák nevezett Hantos Testvéreknek volna odaítélendő 11 939 P 50 f erejéig.

Rerrich Béla műépítész: az üvegesmunkákra beérkezett ajánlatok közül a legolcsóbb

Gál Lajos szegedi cég ajánlata: . . . . . 11 200 P;
előirányzat: . . . . . 15 215 P.

Gál Lajos ajánlatát javasolja elfogadásra.

Miniszter Úr Őnagyméltósága Rerrich Béla műépítész javaslatát magáévá teszi, és a bizottság nevében kimondja, hogy az üvegesmunkák Gál Lajos szegedi ajánlattevőnek cégnek volnának odaítélendők 11 200 P erejéig.

Rerrich Béla műépítész: a gumipadlómunkákra két ajánlat érkezett be. Tekintettel azonban arra, hogy a gumipadló készítése már előzőleg töröltetett, ennek folytán az ajánlatokat nem ismerteti a Bizottsággal. Ezután áttér a cserépfedési-munkákra. Bejelenti a Bizottságnak, hogy összesen két ajánlat érkezett be, az ajánlattevők egyike a fővállalkozó, akinek az ajánlata olcsóbb az alvállalkozóénál. Erre való tekintettel kéri a Bizottságot, hogy a pályázatot mondja ki meghiúsultnak.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a Bizottság nevében a pályázatot meghiúsultnak mondja ki, és felszólítja a műépítészt, hogy az új versenytárgyalási kiírást készítse elő.

Rerrich Béla műépítész: a bádogosmunkákra beérkezett ajánlatok közül a legolcsóbb Nedelkov Sándor szegedi vállalkozó ajánlata, melyet a Bizottságnak elfogadásra ajánl.

Nedelkov Sándor szegedi cég ajánlata: . . . . . 23 766 P 50 f;
előirányzat: . . . . . 30 009 P 40 f.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a műépítész javaslatát magáévá teszi, és a Bizottság nevében a bádogosmunkákat Nedelkov Sándor szegedi vállalkozónak tartja kiadandónak 23 766 P 50 f végösszeggel.

Több tárgy nem lévén, az elnök az ülést berekeszti.

K. m. f.

Jánossy Dénes s. k. jegyzőkönyvvezető — Klebelsberg Kuno s. k. elnök

A jegyzőkönyvet hitelesítik:

Glattfelder Gyula s. k. — Somogyi Szilveszter s. k.

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1929. április 16-án tartott XVI. üléséről

Jelen voltak: Magyary Zoltán miniszteri tanácsos, az építési bizottság helyettes elnöke elnöklete alatt Glattfelder Gyula csanádi püspök, Sváb Gyula helyettes államtitkár, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium műszaki osztályának főnöke, Szilágyi Ernő minisztériumi osztálytanácsos a Pénzügyminisztérium képviseletében, Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter Szeged szabad királyi város polgármestere, Körmendy Mátyás felsőházi tag, iparkamarai elnök, Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos, Gaál Endre városi tanácsnok Szeged szabad királyi város képviseletében, Várhelyi József prelátus, Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag, Dézsi Lajos nyilvános rendes tanár ezidei rektor, Issekutz Béla nyilvános rendes tanár, ezidei prorektor, Poór Ferenc, Veress Elemér, Ditrói Gábor, Darányi Gyula, Fröhlich Pál, Szentpétery Zsigmond, Jankovich László, Hainiss Elemér, Kiss Árpád, Polner Ödön, Menyhárth Gáspár, Jeney Endre egyetemi nyilvános rendes tanárok, Baló József címzetes rendkívüli tanár, Tonelli Sándor iparkamarai főtitkár, Oravetz Győző műszaki főtanácsos, az Államépítészeti Hivatal főnöke, Rerrich Béla műépítész, Pettykó János egyetemi főtanácsos, Soóky István gazdasági hivatali igazgató, Séhner Ferenc gazdasági hivatali ellenőr és Jánossy Dénes minisztériumi titkár mint jegyzőkönyvvezető.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos az ülést megnyitja, és az utolsó építési bizottsági ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Glattfelder Gyula, csanádi püspököt és Somogyi Szilveszter Szeged szabad királyi város polgármesterét kéri fel. Az építési bizottság emlékezetébe idézi, hogy az utolsó ülésen a kőfaragómunkák kiadása függőben maradt. A kőfaragómunkák felett való döntésen kívül a gyermek és szülészeti klinikák kertrendezési, valamint az új klinikák belső berendezési munkáinak kiadása képezi a jelen ülés tárgyát. A belső berendezési szükségletek közül különösen kiemeli a fehérnemű-szükséglet kielégítésének fontosságát, melyet a klinikák három hónapon belül kapnak meg. Felkéri Rerrich Béla műépítészt a kémiai épület kőfaragómunkáira beérkezett ajánlatok ismertetésére.

Rerrich Béla műépítész: a kémiai épület kőfaragómunkái nem adattak ki az utolsó építési bizottsági ülés alkalmával, mert kőanyag szempontjából külföldi kő lett számításba véve. Tekintettel azonban arra, hogy a szóban forgó két legolcsóbb kőfaragó cég ajánlattevő alternatív, azaz belföldi kőfajtákra is tett ajánlatot, ezen ajánlatok átszámítása mellett az elbírálás alá kerülő ajánlati összegek a következők:

Müller Ernő budapesti cég ajánlata . . . . . 86 480 P;
Auer Sándor szegedi cég ajánlata . . . . . 75 640 P.

Auer tehát 11 000 pengővel olcsóbb, mint Müller. Ebben az esetben gránit helyett süttő-haraszti kőből készülnének a pillérek lábazatai, egyébként pedig kemény mészkő helyett sóskúti mészkő alkalmaztatnék.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos: a múltkori döntés elhalasztásának oka volt, hogy tekintettel a túllépésre, nem volna-e lehetséges a kőfaragómunkákat minőségben redukálni. A terv az volt, hogy keményebb minőségű kőfajta helyett esetleg olcsóbbat vegyünk, amelyik mindamellett eléggé időtálló. Ugyanezen kérés elbírálásánál természetesen tekintetbe kell venni azt is, hogy az egyes kőből készülő épületrészek mennyiben vannak kitéve az időjárás befolyásának.

Somogyi Szilveszter polgármester a maga részéről Auer Sándor szegedi kőfaragó mester 75 640 P-s ajánlatát javasolja elfogadásra. A Fogadalmi templomon lévő munkákat is Auer szállította. Nevezettnek saját bányája van, melyből jó minőségű épületkövet termel.

Magyary Zoltán a bizottság figyelmét felhívja arra, hogy a Budapesti Kőfaragó Mesterek Szövetsége, illetve a Budapesti Kőműves Mesterek és Kőfaragó Mesterek Ipartestülete együttes beadvánnyal fordultak a kultuszminiszter úrhoz, amelyben Auer Sándor süttői kőfaragó iparoskvalifikációját tették panasz tárgyává. Felszólítja Jánossy Dénest a beadványnak a bizottság előtt való ismertetésére.

Jánossy Dénes: „348/1929. szám. Alulírottak a Budapesti Kőműves Mesterek és Kőfaragó Mesterek Ipartestülete és a Budapesti Kőfaragó Mesterek Szövetsége az alábbi tiszteletteljes panasszal bátorkodunk Excellenciád elé fordulni: a Nagyméltóságod vezetése alatt álló minisztérium IV. ügyosztálya folyó évi január hó 7-én 410-401/7–1929. szám alatt versenytárgyalást hirdetett a szegedi kémiai intézet épületének kőfaragómunkáira is, a többi ipari munkák között. A mintegy 100 000 P-t képviselő kőfaragómunkákra beérkezett pályázatok között Müller Ernő budapesti kőfaragó mester ajánlata volt a legolcsóbb, akivel szemben a helyi kézműiparos részére biztosítható árelőnyre hivatkozva versenyzett, mintegy 2,5%-ával magasabb ajánlatával Auer Sándor süttői kőfaragóiparos. A kőfaragómunkák vállalatba adása feletti döntést függőben tartották.

Panaszunk és sérelmünk az, hogy az ajánlatokat mérlegelő bizottság egyáltalán elbírálás alá tette Auer Sándor süttői kőfaragó kisiparosnak ajánlatát. Ezt az ajánlatot vissza kellett volna utasítani elvi okokból, mert a minden elméleti kvalifikáció nélküli iparengedélyt szerző kőfaragó kisiparos a törvényes munkakörét szabályozó rendeletek értelmében nem jogosult nagyobb szabású

épület kőfaragómunkáinak vállalására és elvégzésére. Olyan kisiparosra, aki minden elméleti előképzettség megkövetelése nélkül csupán tanonc gyakorlattal és három évi kőfaragó segédi gyakorlat alapján jut kőfaragó kisipari engedélyhez, nem lehet rábízni egy földszintnél magasabb épület kőfaragómunkáinak elvégzését. A kőfaragó kisiparos munkakörét megállapító 42.493/1891–VKM. számú rendelet szerint is a fenti képesítésű primitív kisiparos csak olyan kőfaragómunkát végezhet, amely földszintes épületre vonatkozik, és az épület szerkezeti részeit sem érinti, ezenkívül földszintes épületeken tatarozást végezhet ugyancsak nem épület-szerkezeti köveken.

Auer Sándor süttői kőbányabérlő ilyen értelemben lett kőfaragó iparos, akinek iparjogosítványa sem terjed ki a szóbanforgó nagyobb szabású munka vállalására és elvégzésére. Ha pedig stróman útján kísérelné meg az esetleg általa elnyert munka kivitelezését, úgy iparkihágást követ el, mely esetben a munka iparhatóságilag azonnal beszüntetendő.

Utalnunk kell arra, hogy éppen a napokban kérték az építőmesterek, kőműves-, kőfaragó-, és ácsmesterek ipartestületei közös küldöttségben a kereskedelmi miniszter urat a minden kvalifikáció nélküli, csupán rendkívül hézagos munkáskiképzésen alapuló kisebb kőfaragó, kisebb kőműves és kisebb ácsiparra szóló iparengedélyek kiadásának sürgős beszüntetését, miután az építőipar szabályozásáról alkotott hivatalos törvénytervezet amúgy is megszüntetésre ítéli az építőiparok e kvalifikálatlan ágát.

Mély tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, hogy fenti okok miatt állami érdekből is, de a tőkeerős is kiválóan képzett, súlyos közterheket viselő kőfaragómesterek érdekében a versenyből a jogtalanul versenyző Auer Sándort kizárni és a munkát az erre jogosított és legolcsóbb ajánlatot produkáló szakképzett kőfaragómesternek juttatni szíveskedjék. Az a körülmény, hogy a szóban forgó kontár kisiparos törvényes munkakörét túllépte egyízben már Szegeden a Fogadalmi templom kőfaragómunkáit elnyerhette, és azt büntetlenül strómanok útján elvégezhette, nem szolgálhat precedensként arra, hogy maga az állam támogassa a kontárkodó kisiparos, méghozzá az arra illetékes kőfaragómester ajánlati árainál magasabb árak elfogadásával.

Nagyméltóságod megnyugtató szíves intézkedését kérve vagyunk, mély tisztelettel a Budapesti Kőfaragó Mesterek Szövetsége a Budapesti Kőműves Mesterek és Kőfaragó Mesterek Ipartestülete. Budapest 1929. április hó 3."

Tonelli Sándor iparkamarai főtitkár a felolvasott panaszbeadványhoz hozzászólva kifejti a bizottság előtt, hogy kisebb kőfaragóiparosok, a munkájuk az épület szerkezeti részét nem érinti, iparjogi szempontból feltétlenül elvégezhetnek nagyobb munkákat is, abban az esetben, ha a kőfaragómunkák elhelyezési részét maga a fővállalkozó végzi el. A jelen esetben a Szolcsányi és Takáts cég végezné az elhelyezési munkákat, tehát a felterjesztésnek ez a része figyelmet nem érdemel.

Berzenczey Domokos műszaki főtanácsos: Auert becsületes, megbízható kőfaragóiparosnak ismeri, kőbányája a legjobb köveket szolgáltatja, és a Fogadalmi templomhoz szállított kőfaragómunkák elhelyezését Ottovay fővállalkozó cég végezte.

Magyary Zoltán a felszólalások alapján a bizottság nevében kimondja, hogy a kémiai intézetek kőfaragómunkáit Auer Sándor szegedi ajánlattevőnek javasolja kiadandónak 75 640 P végösszeggel.

Sváb Gyula helyettes államtitkár: kifejti a bizottság előtt, hogy az államnak igazi érdeke abban áll, hogy a munkálatok kiadásánál lehető legkedvezőbb ajánlatokat fogadjuk el. Az eddigi munkálatok kiadásánál általában azt tapasztalta, hogy a bizottság a lehetőségéhez képes mindig a helyi ipart támogatta. Ezúton felkéri a helyi iparosságot, hogy az építési bizottságnak eddig követett állásfoglalását ne tekintse olyannak, mint amilyennek a jövőben is be kell következnie. Rá kell ugyanis mutatni arra, hogy a helyi iparosság gyakran magasabb árakat ad, mint a pesti pályázók, akiknek pedig kalkulációjuknál a fuvart is tekintetbe kell venniük. Amennyiben ugyanis a helyi ipar továbbra is az eddigi szokásos módon, a pestieknél magasabban kalkulálnak kéri a bizottságot, hogy ne támogassa a jövőben az eddigi mértékben a helyi ipart, hanem az államérdek abszolút szempontjából az olcsó pesti ajánlatokat is vegye tekintetbe.

Magyary Zoltán a maga részéről osztja Sváb Gyula véleményét, és feltűnőnek találja a következetesen magasabb szegedi árakat.

Tonelli Sándor kijelenti, hogy csakis bizonyos gyakorlat alapján fejlődött ki az a szokás, hogy a helyi iparosok kb. 6% erejéig ajánlataiknál előnyben részesülnek.

Magyary Zoltán más vidéki egyetemi építkezéseknél is gyakori volt az az eset, hogy a helybeli iparosok drágábbak voltak a pestieknél. Sváb Gyula helyettes államtitkár megállapítása teljesen helyes, mert nekünk védekeznünk kell az árak felhajtása ellen. Mindenesetre kívánatos, hogy a bizottság továbbra is a helyi ipart támogassa, de a támogatásnak természetesen meg van a határa.

Aigner Károly főispán: hangsúlyozni kell, hogy a helybeli ipar címén eddig nemcsak szegediek hanem Szeged vidékiek is kaptak munkát. Ezenkívül meg kell jegyeznie azt is, hogy a szegedi vállalkozók igen gyakran vidéki munkásokat alkalmaznak. Ezzel kapcsolatban az építésvezetőséget kéri, hogy a vállalkozók a jövőben lehetőleg szegedi munkásokat alkalmazzanak, mert a vidéki munkások, ha Szegedre jönnek, rendszerint szintén felemelik az árakat, illetve munkabéreket arra a nívóra, ahogy a szegedi munkások lesznek fizetve.

Berzenczey Domokos: ebben az esetben a vidéki munkások elbocsátandók volnának, ha olyan drágák, mint a szegediek, mert mégis a szegedi munkásokat kellene előnyben részesíteni. Tudtommal jelenleg 8 tápai lány és dorozsmai kubikosok állnak az építkezéseknél munkában.

Tonelli Sándor: Dorozsma tulajdonképpen Szeged határában van, és így a vidékieknek kizárása talán nem volna vonatkoztatható a dorozsmai kubikusokra, csak a távolabbról jövő munkásokra.

Magyary Zoltán: osztja Aigner főispán véleményét, és elvként kimondja, hogy a munkások alkalmazásánál a munkabérek szempontjából egyenlő feltételek mellett a helybeliek részesítendők előnyben.

Ezután közli a bizottsággal, hogy a B és C épületekre is kiírattak már a föld-, kőműves, elhelyező és vasbeton munkák május 10-i lejárattal. Ennek folytán meglesz annak is a lehetősége, hogy ezek a munkálatok mihamarabb kiadassanak. Ezután felszólítja Rerrich Bélát, hogy terjessze elő javaslatát a gyermek- és nőgyógyászati klinikák kerttervezésére vonatkozólag.

Rerrich Béla bemutatja a bizottságnak az általa készített terveket és a költségvetést. Javasolja, hogy a munkák azok belső természeténél fogva két részben adassanak ki. A földmunkák most tavasszal volnának elvégezendők, a fák és cserjék beszerzése ősszel volna elvégezendő. Véleménye szerint a földmunkák házilag volnának elvégezhetők a gazdasági hivatal útján a városi főkertész felügyeletével.

A kertkiképzés általában fontos feladatnak tekintendő, mert a város levegőjéhez tartozik. Nagy súly helyezendő arra, hogy a talajmegmunkálás szakszerűen készüljék. A szóbanforgó területen általában sok a tégla, éppen ezért a terület rigolozni [mélyen megfordítani] kell 60–70 cm mélységig, és utána jól megtrágyázni. Fontos azonkívül az öntözőberendezés is önműködő permetező gépekkel, amelyeknek a vízfogyasztása aránytalanul kevés.

Magyary Zoltán: Rerrich Béla kertépítészeti szakértő a bizalom tehát megvan a javaslatával szemben. A maga részéről is fontosnak tartja a kertművészeti terveket, mert az épületek hatását is emelik a jó kertek. Természetesen a költségvetési fedezet itt is irányadó.

Rerrich Béla: a tavasszal elvégzendő munkálatok közé sorolja a rigolozást, a trágyázást, a salakfeltöltést és a murvabeszerzést, valamint az ezen munkálatok elvégzésével kapcsolatos munkabéreket.

Magyary Zoltán: az egyetemnek van saját salakja, tehát ezzel lehetne a kiadásokat csökkenteni.

Berzenczey Domokos: trágya helyett tiszai iszapot vagy újszegedi humuszt javasol.

Rerrich Béla: lehetséges, hogy ezek megfelelnének, de hatóképességüket nem ismeri.

Magyary Zoltán: felszólítja a gazdasági hivatalt, hogy a városi kertész bevonásával a tavaszi munkálatokat készítse elő az építési hitel terhére.

Szilágyi Ernő pénzügyminiszteri osztálytanácsos a bizottság figyelmét felhívja arra, hogy az építkezésekkel kapcsolatos hitelkeretek semmiképpen sem léphetők túl. A Pénzügyminisztérium általában kifogást nem emelt, ha a hitel felhasználásával olyan építmények jöttek létre, amelyek a tudományos követelményeknek megfelelnek. Viszont azonban, ha olyan kiadásokról van szó, amelyek a luxus látszatját keltik, akkor azokat feltétlenül kerülnünk kell. Kénytelen kijelenteni, hogy Rerrich költségvetését túlságosan magasnak találja. Ha 20 000 P-t meghalad a két klinika körüli terület kertművészeti kiképzése, akkor az egész klinikai telep kertmunkái előreláthatólag igen magas összegre rúgnak. Mindenképpen azonban kéri a Polgármester urat, hogy a város is járuljon hozzá a költségek apasztásához. Talán a város adhatná a facsemetéket és a trágyázást.

Somogyi Szilveszter: természetesen amint a város eddig is segített, úgy ezután is támogatni fogja az építkezést. Ha Rerrich elvégzi a földmunkákat, akkor a város szívesen adja a fákat.

Magyary Zoltán köszönetet mond a városnak az együttműködésért. Ezután felszólítja a gazdasági hivatalt, hogy tegyen javaslatot az új klinikák részére beszerzendő ágy-, ruha-, fehérnemű- és harisnyaáru-, takaró- és szőnyegáruk- ágytoll-, gumi-, viaszosvászon és linóleum, kárpitosmunkák-, papucsáruk és paplan szállítására beérkezett ajánlatok tárgyában. Egyúttal közli a bizottsággal, hogy a szükségletek kiírása a Technológiai és Anyagvizsgáló Intézet bevonásával történt. Tekintettel tehát az egyes szükségleti cikkek kereskedelmi és szakszerű körülírására, a beérkezett ajánlatok felülbírálásánál nincsen szükség arra, hogy az ajánlott cikkek minőségét is tárgyalás alá vegyük. A jelen esetben csak az ajánlott áruk egységára és a cég megbízhatósága képezheti mérlegelés tárgyát. A minőség felülvizsgálása az áruk átvétele alkalmával lesz esedékes.

Ezután **Séhner Ferenc** gazdasági hivatali ellenőr és **Sooky** [**István**] gazdasági hivatali igazgató tételről-tételre ismertették a bizottság előtt a kiírt szükségletekre beérkezett ajánlatokat. A gazdasági hivatal a beszerzendő ágy-, ruha-, fehérnemű-, és harisnyaáru-, takaró- és szőnyegáru, ágytoll-, gumi-, viaszosvászon- és linóleum-, papucsáru és paplan szállítására beérkezett ajánlatok közül mindenütt a legolcsóbbat ajánlotta elfogadásra, kivéve azt az esetet, amikor a Technológiai és Anyagvizsgálati Intézetnek szakértői véleménye egyes cikkeknél a cikkeknek klinikai célokra való alkalmatlanságát mondta ki. Ez az eset ti. akkor fordult elő, amikor egyes rendkívüli esetekben a kiírt cikkeket nem lehetett szakszerűleg és kereskedelmileg oly módon kiírni, hogy a darabszerinti minőségvizsgálatot nélkülözni kellett volna. (A bizottság által elfogadott és a gazdasági hivatal által javasolt cikkek tételenként, egységáranként és végösszegenként a jelen jegyzőkönyv mellékletében találhatók meg.) A kiírt szükségleti cikkek közül az összes fehérneműeknél külön hangsúlyoztatott, hogy csak mosás utáni méretek fogadhatók el. Ezenkívül az átvétel előtt még egy próbamosás tartandó. A mosható ágyelők és folyosószőnyegek töröltettek. Továbbá Séhner gazdasági hivatali ellenőr bejelentette, hogy a klinikák színes takarókat kértek. Ezzel szemben az egységes kezelés biztosítása végett fehéret javasol.

Javaslatát a bizottság egyhangúlag elfogadja.

Sehner Ferenc: a kárpitosmunkákra vonatkozó ajánlatok felbontása alkalmával kiderült, hogy az ajánlatok között nagy árdifferenciák vannak. Ennek oka az volt, hogy a pesti gyárosok a lejárat előtt pár nappal 40%-os felárat állapítottak meg a lószőrre. Erre a szegedi ajánlattevők Jároli Géza és Domán Mihály ajánlattételük alkalmával külön megjegyzést fűztek. Jároli megjegyzése szerint, ha nem tud a hazai lószőrkartellel megegyezni, engedélyt kér, hogy külföldi lószőrt szállíthasson. Egyben kijelenti, hogy mindkét esetben tartja a 40%-os felárnélküli árakat. Domán viszont megjegyzésében azt közli, hogy csak külföldi áru engedélyezése esetén tartja a 40 %-os felár nélküli árakat. Ezenkívül Jároli a felbontás után levelet írt a gazdasági hivatalhoz, melyben közli, hogy a hazai lószőrkartellal megegyezvén tartja a hazai gyártmányban szállítandó eredeti árakat.

Tonelli Sándor felolvassa azt a levelet, amelyet Domán a Kereskedelmi és Iparkamarához intézett. Külföldi áru engedélyezése esetén szintén tartja az eredeti árat.

Sehner Ferenc: a gazdasági hivatal részéről Jároli Géza javaslatát ajánlja elfogadásra. Tekintettel arra, hogy Jároli az eredeti árakon és hazai nyersanyagban ajánlotta a szállítást, továbbá mert szegedi vállalkozó és ebben a viszonylatban az árai a legolcsóbbak a bizottság a kárpitosmunkák közül a lószőrpárnák és matracok kiadását részére javasolta.

Körmendy Mátyás panaszt emel az ellen, hogy vannak vállalkozók, akik kereseteiket hat hónapig sem kapják meg. Ilyen a Schulter bádogos esete is.

Magyary Zoltán a legújabb rendelkezések szerint a vállalkozók kereseteik benyújtásakor 80%-át megkapják mindjárt a kereseti összegnek, amennyiben megfelelő hitel áll rendelkezésre. Intézkedni fog az eset kivizsgálása iránt. Az új klinikák részére szükséges belső felszerelési cikkekre vonatkozó ajánlatok feldolgozásáért és tárgyalásra való szakszerű előkészítéséért a gazdasági hivatalnak köszönetet szavaz.

Veress Elemér egyetemi nyilvános rendes tanár kérdést intéz az elnökhöz aziránt, hogy milyenek a kilátások a D épülettömbre nézve.

Magyary Zoltán: erre ezidőszerint nem áll módjában érdemleges nyilatkozatot tenni.

Kiss Árpád egyetemi nyilvános rendes tanár közli a bizottsággal, hogy Rerrich építész bemutatta neki leendő intézetének tervét, amelyet ő alá is írt, de később megváltozhatik a véleménye, mert esetleg újabb tudományos szempontokat is óhajtana intézetének fölépítésénél tekintetbe venni. Tájékoztatást kér, hogy miképpen módosíthatná az általa már megfelelőnek nyilvánított terveket.

Magyary Zoltán: a terveket a Miniszter Úr Őnagyméltósága is aláírta, amelyeken csak az ő hozzájárulásával lehet változtatást eszközölni. Ennélfogva a professzorok most már közvetlenül nem intézkedhetnek. Kérdés az, hogy a kívánt változtatások lényegesen eltérnek-e az eredeti tervektől. A változtatásnál csak egy szempont jöhet különösebben tekintetbe: a célszerűség szempontja. Míg a professzorok csak egyes építkezéseknek, addig a minisztériumnak az építkezések terén sokkal nagyobb tapasztalatai vannak; tehát több szempontból áll módjában a professzorok által kért terveket felülbírálni. A kívánságuknak egyébként a hitelkeretek szabnak határt. Esetleg Kiss professzornak módjában áll kívánságait Rerrich építésszel megbeszélni. Ehhez képest Rerrich előterjesztést tehet.

Több tárgy nem lévén, az elnök az ülést berekeszti.

K. m. f.

Jánossy Dénes s. k. jegyzőkönyvvezető — Klebelsberg Kuno s. k. elnök

A jegyzőkönyvet hitelesítik:

Ereky István s. k. — Menyhárth Gáspár s. k.

MELLÉKLET

A Ferenc József Tudományegyetem építési bizottságának folyó évi április hó 16-án tartott XVI. ülésén történt állásfoglalása alapján az új klinikák részére beszerzendő ágy-, ruha-, fehérnemű és harisnyaáruk, takaró- és szőnyegáruk, ágytoll, gumi, viaszosvászon és linóleum, papucsáruk és paplan szállítására beérkezett ajánlatok közül a következők fogadtattak el:

Takaró- és szőnyegáruknál:

573 db fehér piké ágytakaróra Steinschneider Jakab budapesti cég ajánlatát 19,50 P egységáron 11 173,50 P, azaz tizenegyezer-százhetvenhárom pengő ötven fillér végösszeggel;

96 db fehér piké ágytakaróra beszövés nélkül Steinschneider Jakab budapesti cég ajánlatát 18,50 P egységáron 1776 P, azaz ezerhétszázhetvenhat pengő végösszeggel;

151 db fehér piké ágytakaróra (85x58) Pollák Testvérek szegedi cég ajánlatát 5,60 P egységáron 845,60 P, azaz nyolcszáznegyvenöt pengő hatvan fillér végösszeggel;

84 db fehér piké ágytakaróra (85x170) Steinschneider Jakab budapesti cég ajánlatát 12 P egységáron 1008 P, azaz egyezernyolc pengő végösszeggel;

66 db flanel ágytakaróra Linoleum, Gumi és Bőripar szegedi cég ajánlatát 15,90 P egységáron 1049,40 P, azaz egyezernegyvenkilenc pengő negyven fillér végösszeggel;

105 db flanel takaróra (150x200) Linoleum, Gumi és Bőripar szegedi cég ajánlata 14,05 P egységáron 1475,25 P, azaz egyezernégyszázhetvenöt pengő huszonöt fillér végösszeggel;

703 db téli takaróra Domán Mihály és Fia szegedi cég ajánlatát 53,70 P egységáron 37 751,10 P, azaz harminchétezer-hétszázötvenegy pengő tíz fillér végösszeggel;

531 db nyári fehér takaróra Domán Mihály és Fia szegedi cég ajánlatát 49,80 P egységáron 26 443,80 P, azaz huszonhatezer-négyszáznegyvenhárom pengő nyolcvan fillér végösszeggel;

Ágytollnál:

2904,80 kg ágytollra Szegedi Ágytoll és Gyapjú Kiviteli Ház Rósner Ödön ajánlatát 10,20 P egységáron 29 628,96 P, azaz huszonkilencezer-hatszázhuszonnyolc pengő kilencvenhat fillér végösszeggel;

Gumiáruknál:

30 m gumilepedőre (80x30) Sandberg Henrik szegedi cég ajánlatát 3,35 P egységáron 100,50 P, azaz egyszáz pengő ötven fillér végösszeggel;

265 m 96 cm széles gumilepedőre Sandberg Henrik szegedi cég ajánlatát 4,05 P egységáron 1073,25 P, azaz egyezerhetvenhárom pengő huszonöt fillér végösszeggel;

244 m 120 cm széles gumilepedőre Sandberg Henrik szegedi cég ajánlatát 5 P egységáron 1220 P, azaz ezerkettőszázhúsz pengő végösszeggel;

100 db gumipelenkát Schottola Ernő budapesti cég ajánlatát 0,695 P egységáron 69,50 P, azaz hatvankilenc pengő ötven fillér végösszeggel;

165 db légpárna Sandberg Henrik szegedi cég ajánlatát 7,15 P egységáron 1179,75 P, azaz egyezeregyszázhetvenkilenc pengő hetvenöt fillér végösszeggel;

168 db Billroth-batisztkötényre Sandberg Henrik szegedi cég ajánlatát 3,20 P egységáron 537,60 P, azaz ötszázharminchét pengő hatvan fillér végösszeggel;

77,10 m^2 linóleum asztalterítőre Keffel Ede győri cég ajánlatát 5,36 P egységáron 413,25 P, azaz négyszáztizenhárom pengő huszonöt fillér végösszeggel;

140 db mosókötényre Schottola Ernő budapesti cég ajánlatát 8,02 P egységáron 1122,80 P, azaz egyezeregyszázhuszonkettő pengő nyolcvan fillér végösszeggel;

Az apácák részére szükségelt 44 db viaszosvászon, 30 db viaszosvászon fejkötő, továbbá a kórházi felszereléshez tartozó 40 db viaszosvászon fürdősapka kézi beszerzés útján biztosítandó.

12 db viaszosvászonból való párnára és díványhuzatra Pollák Testvérek szegedi cég ajánlatát 6,97 P egységáron 83,64 P, azaz nyolcvanhárom pengő hatvannégy fillér végösszeggel;

24 db viaszosvászonból való díványhuzatra Pollák Testvérek szegedi cég ajánlatát 17,45 P egységáron 418,80 P, azaz négyszáztizennyolc pengő nyolcvan fillér végösszeggel;

Papucsoknál:

640 pár boxbőr papucsra Kriska Péter szegedi cég ajánlatát 5,40 P egységáron 3456 P, azaz háromezer-négyszázötvenhat pengő végösszeggel;

50 pár fürdőpapucsra Gönczi István szegedi cég ajánlatát 3 P egységáron 150 P, azaz egyszázötven pengő végösszeggel;

Paplanoknál:

183 db klott piros paplanra Steinschneider Jakab budapesti cég ajánlatát 19,30 P egységáron 3531,90 P, azaz háromezer-ötszázharmincegy pengő kilencven fillér végösszeggel.

66 db piros kasmír paplanra Dóczi Imre szegedi cég ajánlatát 47,56 P egységáron, azaz 3138,96 P, azaz háromezer-egyszázharminc-nyolc pengő kilencvenhat fillér végösszeggel;

10 db gyermek paplanra Domán Mihály és Fia szegedi cég ajánlatát 9,18 P egységáron 91,80 P, azaz kilencvenegy pengő nyolcvan fillér végösszeggel;

Ágy-, ruha és fehérneműknél:

1848 db alsólepedőre (230x156 cm 4–4 fehér) Magyar Kender Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlata 13,61 P egységáron 25 151,28 P, azaz huszonötezer-egyszázötvenegy pengő huszonnyolc fillér végösszeggel;

165 db alsó lepedőre (260x200 cm 4–4 fehér) Magyar Kender Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 19,50 P egységáron 3217,50 P, azaz háromezer-kétszáztizenhét pengő ötven fillér végösszeggel;

200 db alsó lepedőre (180x130 cm 4–4 fehér) Magyar Kender Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 4,10 P egységáron 820 P, azaz nyolcszázhúsz pengő végösszeggel;

72 db alsó lepedőre (130x200 cm 4–4 fehér) Magyar Kender Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 10 P egységáron 720 P, azaz hétszázhúsz pengő végösszeggel;

3020 db alsó lepedőre (230x156 cm 3–4 fehér) Magyar Kender Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 14 P egységáron 42 280 P, azaz negyvenkétezer-kétszáznyolcvan pengő végösszeggel;

36 db alsó lepedőre (130x200 cm 3–4 fehér) Magyar Kender Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 10,30 P egységáron 370,80 P, azaz háromszázhetven pengő nyolcvan fillér végösszeggel;

30 db alsó lepedőre (120x200 cm 3–4 fehér) Magyar Kender Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 9,50 P egységáron 285 P, azaz kettőszáznyolcvanöt pengő végösszeggel;

704 db alsólepedőre (156x250 cm 4–4 fehér) Pollák Testvérek szegedi cég ajánlatát 14,71 P egységáron 10 355,84 P, azaz tízezer-háromszázötvenöt pengő nyolcvannégy fillér végösszeggel;

1220 db asztalkendőre (60x60 cm) Wagner F. A. és Fia szegedi cég ajánlatát 1,80 P egységáron 2196 P, azaz kettőezer-egyszázkilencvenhat pengő végösszeggel;

706 db asztalkendőre (60x60 cm) Wagner F. A. és Fia szegedi cég ajánlatát 2,70 P egységáron 1906,20 P, azaz ezerkilencszázhat a pengő húsz fillér végösszeggel;

800 db asztalkendőtartóra Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlatát 0,28 P egységáron 224 P, azaz kettőszázhuszonnégy pengő végösszeggel;

144 db asztalterítőre (170x140 cm) Wagner F. A. és Fia szegedi cég ajánlatát 16,50 P egységáron 2376 P, azaz kettőezer-háromszázhetvenhat pengő végösszeggel;

68 db asztalterítőre (270x140 cm) Wagner F. A. és Fia szegedi cég ajánlatát 26,20 P egységáron 1781,60 P, azaz egyezerhétszáznyolcvanegy pengő hatvan fillér végösszeggel;

20 db asztalterítőre (270x140 cm) Wagner F. A. és Fia szegedi cég ajánlatát 16,20 P egységáron 324 P, azaz háromszázhuszonnégy pengő végösszeggel;

27 db asztalterítőre (70x140 cm) Wagner F. A. és Fia szegedi cég ajánlatát 10,80 P egységáron 291,60 P, azaz kétszázkilencvenegy pengő hatvan fillér végösszeggel;

600 db ablaktörlő vászonra (70x70 cm) Wagner F. A. és Fia szegedi cég ajánlatát 2 P egységáron 1200 P, azaz ezerkettőszáz pengő végösszeggel;

150 db ápolónői kötényre Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlatát 2,78 P egységáron 417 P, azaz négyszáztizenhét pengő végösszeggel;

150 db ápolónői ruhára Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlatát 4,30 P egységáron 645 P, azaz hatszáznegyvenöt pengő végösszeggel;

90 db ápolónői köpenyre Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 9,38 P egységáron 844,20 P, azaz nyolcszáznegyvennégy pengő húsz fillér végösszeggel;

210 db ápolónői fejkendőre Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlatát 0,82 P egységáron 172,20 P, azaz egyszázhetvenkettő pengő húsz fillér végösszeggel;

400 db betegsapkára Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 1,58 P egységáron 632 P, azaz hatszázharminchét pengő végösszeggel;

400 db borogató kendőre (39x40 cm) Guttmann J. és Társa budapesti cég ajánlatát 0,64 P egységáron 256 P, azaz kettőszázötvenhat pengő végösszeggel;

240 db borogató kendőre (100x120 cm) Guttmann J. és Társa budapesti cég ajánlatát 1,92 P egységáron 460,80 P, azaz négyszázhatvan pengő nyolcvan fillér végösszeggel;
240 db borogató kendőre (100x350 cm) Guttmann J. és Társa budapesti cég ajánlatát 4,22 P egységáron 1012,80 P, azaz egyezertizenkettő pengő nyolcvan fillér végösszeggel;
240 db borogató kendőre (50x80 cm) Pollák Testvérek szegedi cég ajánlatát 1,05 P egységáron 252 P, azaz kétszázötvenkettő pengő végösszeggel;
200 db borogató kendőre (45x120 cm) Soós Lajos szegedi cég ajánlatát 1,46 P egységáron 292 P, azaz kettőszázkilencvenkettő pengő végösszeggel;
50 db betegköpenyre nőknek Guttmann J. és Társa Budapesti cég ajánlatát 11,19 P egységáron 559 P, azaz ötszázötvenkilenc pengő végösszeggel;
195 db betegköpenyre nőknek kék csíkos Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 14 P egységáron 2730 P, azaz kettőezer-hétszázharminc pengő végösszeggel;
373 db betegköpenyre férfiaknak Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 14,50 P egységáron 5408,50 P, azaz ötezer-négyszáznyolc pengő ötven fillér végösszeggel;
54 db betegköpenyre gyermekeknek Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 7 P egységáron 378 P, azaz háromszázhetvennyolc pengő végösszeggel;
272 db csecsemőingre Guttman J. és Társa budapesti cég ajánlatát 1,09 P egységáron 296,48 P, azaz kettőszázkilencvenhat pengő negyvennyolc fillér végösszeggel;
200 db csecsemőrékli flanelból Freudiger Mózes és Fia budapesti cég ajánlatát 1,04 P egységáron 208 P, azaz kettőszáznyolc pengő végösszeggel;
300 db edénytörlőre (80x75 cm) Wagner F. A. és Fia szegedi cég ajánlatát 2,35 P egységáron 705 P, azaz hétszázöt pengő végösszeggel;
450 db ételhordó kötényre Wagner F. A. és Fia szegedi cég ajánlatát 4 P egységáron 1800 P, azaz egy egyezernyolcszáz pengő végösszeggel;
636 db felsőlepedőre (156x230 cm) Pollák Testvérek szegedi cég ajánlatát 14,71 P egységáron 9355,56 P, azaz kilencezer-háromszázötvenöt pengő ötvenhat fillér végösszeggel;
1701 db felsőlepedőre (156x230 cm 4–4 fehér) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 13,61 P egységáron 23 150,61 P, azaz huszonháromezer egyszázötven pengő hatvanegy fillér végösszeggel;
2092 db felsőlepedőre (156x230 cm 3–4 fehér) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 14 P egységáron 29 288 P, azaz huszonkilencezer-kettőszáznyolcvannyolc pengő végösszeggel;
200 db felsőlepedőre (110x160 cm 4–4 fehér) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 6,85 P egységáron egy 1370 P, azaz egyezerháromszázhetven pengő végösszeggel;
48 db felső lepedőre (130x220 cm 4–4 fehér) Magyar Kender Len- és Jutaipar R.T. szegedi cég ajánlatát 10,95 P egységáron 525,60 P, azaz ötszázhuszonöt pengő hatvan fillér végösszeggel;
30 db felsőlepedőre (130x220 cm 3–4 fehér) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 11,15 P egységáron 334,50 P, azaz háromszázharmincnégy pengő ötven fillér végösszeggel;
30 db felsőlepedőre (120x200 cm 3–4 fehér) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 10,20 P egységáron 306 P, azaz háromszázhat pengő végösszeggel;
290 db flottírozó lepedőre (150x200 cm) Soós Lajos szegedi cég ajánlatát 17 P egységáron 4930 P, azaz négyezer-kilencszázharminc pengő végösszeggel;
273 db férfinadrágra Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 8,80 P egységáron 2402,40 P, azaz kettőezer-négyszázkettő pengő negyven fillér végösszeggel;
595 férfiingre Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 9,65 P egységáron 5745,75 P, azaz ötezer-hétszáznegyvenöt pengő hetvenöt fillér végösszeggel;
231 db férfi alsónadrágra a Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 7,86 P egységáron 1815,66 P, azaz egyezernyolcszáztizenöt pengő hatvanhat fillér végösszeggel;
210 db férfi pamut alsónadrágra Guttmann J. és Társa budapesti cég ajánlatát 3,80 P egységáron 798 P, azaz hétszázkilencvennyolc pengő végösszeggel;
1220 db fürdőlepedőre (150x200 cm) Pollák Testvérek szegedi cég ajánlatát 13,86 P egységáron 16 884,80 P, azaz tizenhatezer-nyolcszáznyolcvannégy pengő nyolcvan fillér végösszeggel;
374 db fejkendőre (105x80 cm) Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlatát 0,63 P egységáron 235,52 P, azaz kettőszázharmincöt pengő ötvenkettő fillér végösszeggel;
24 db fürdőszolga kötényre Guttmann J. és Társa budapesti cég ajánlását 3,12 P egységáron 74,88 P, azaz hetvennégy pengő nyolcvannyolc fillér végösszeggel;
900 db felmosóruhát (100x80 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 0,756 P egységáron 680,40 P, azaz hatszáznyolcvan pengő negyven fillér végösszeggel;
400 db flanelre (60x34 cm) Soós Lajos szegedi cég ajánlatát 0,63 P egységáron 252 P, azaz kettőszázötvenkettő pengő végösszeggel;
30 db flanelre (40x150 cm) Soós Lajos szegedi cég ajánlatát 2,66 P egységáron 79,80 P, azaz hetvenkilenc pengő nyolcvan fillér végösszeggel;
30 db flanelre (20x100 cm) Soós Lajos szegedi cég ajánlatát 0,77 P egységáron 23,10 P, azaz huszonhárom pengő tíz fillér végösszeggel;
177 db gyermekingre Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatával 4,68 P egységáron 828,36 P, azaz nyolcszázhuszonnyolc pengő harminchat fillér végösszeggel;

24 db gyermeknadrágra Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 6,10 P egységáron 146,40 P, azaz egyszáznegyvenhat pengő negyven fillér végösszeggel;
525 pár harisnyára Pollák Testvérek szegedi cég ajánlatát 1,07 P egységáron 561,75 P, azaz ötszázhatvanegy pengő hetvenöt pillér végösszeggel.
172 db hallgatódzó kendőre (70x80 cm) Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlatát 1,05 P egységáron 180,60 P, azaz egyszáznyolcvan pengő hatvan fillér végösszeggel;
300 db haskötőre (125x230 cm) Guttmann J. és Társa Budapesti cég ajánlatát 1,76 P egységáron 528 P, azaz ötszázhuszonnyolc pengő végösszeggel;
150 db hányókendőre (20x45 cm) Tetra Rt. budapesti cég ajánlatát 0,75 P egységáron 112,50 P, azaz egyszáztizenkettő pengő ötven fillér végösszeggel;
20 db köténye vászonból Guttmann J. és Társa budapesti cég ajánlatát 5,85 P egységáron 117 P, azaz egyszáztizenhét pengő végösszeggel;
300 db köténye pamutvászonból Pollák Testvérek szegedi cég ajánlatát 2,60 P egységáron 780 P, azaz hétszáznyolcvan pengő végösszeggel;
270 db köténye konyhaszemélyzetnek Warner F. A. és Fiai szegedi cég ajánlatát 3,10 P egységáron 837 P, azaz nyolcszázharminchét pengő végösszeggel;
125 db félköténye konyhaszemélyzetnek Wagner F. A. és Fiai szegedi cég ajánlatát 2,95 P egységáron 368,75 P, azaz háromszázhatvannyolc pengő hetvenöt fillér végösszeggel;
350 db félköténye, színes konyhaszemélyzetnek Freudiger Mózes és Fia Budapesti cég ajánlatát 2,18 P egységáron 763 P, azaz hétszázhatvanhárom pengő végösszeggel;
738 db keresztlepedőre (156x230 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 14 P egységáron 10 332 P, azaz tízezer-háromszázharminckettő pengő végösszeggel;
36 db keresztlepedőre beszövés nélkül (156x230 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 10,30 P egységáron 370,80 P, azaz háromszázhetven pengő nyolcvan fillér végösszeggel;
100 db keresztkendőre (70x25 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 6,40 P egységáron 640 P, azaz hatszáznegyven pengő végösszeggel;
412 db légpárnahuzatra Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 1,90 P egységáron 782,80 P, azaz hétszáznyolcvankettő pengő nyolcvan fillér végösszeggel;
210 db lábzsákra, kicsi Freudiger Mózes és Fia budapesti cég ajánlatát 1,94 P egységáron 407,40 P, azaz négyszázhét pengő negyven fillér végösszeggel;
160 db lábzsákra, nagy Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 3,70 P egységáron 592 P, azaz ötszázkilencvenkettő pengő végösszeggel;
506 db műtőkabátra I–II–III. nagyság Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 13,52 P egységáron 6841,12 P, azaz hatezer-nyolcszáznegyvenegy pengő tizenkét fillér végösszeggel;
150 db melltartóra Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlatát 1,22 P egységáron 183 P, azaz egyszáznyolvanhárom pengő végösszeggel;
100 db műtőingre, panama Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlatát 4,10 P egységáron 410 P, azaz négyszáztíz pengő végösszeggel;
106 db műtőingre, pamut Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlatát 3,58 P egységáron 379,48 P, azaz háromszázhetvenkilenc pengő negyvennyolc fillér végösszeggel;
95 db műtőnadrágra, pamutköpper Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlatát 6,40 P egységáron 608 P, azaz hatszáznyolc pengő végösszeggel;
40 db műtőnadrágra, cikk-cakk köpper Pollák Testvérek szegedi cég ajánlatát 12 P egységáron 480 P, azaz négyszáznyolcvan pengő végösszeggel;
50 db műtősapkára, köpper Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlatát 0,61 P egységáron 30,50 P, azaz harminc pengő ötven fillér végösszeggel;
50 db műtősapkára, batiszt Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlatát 0,53 P egységáron 26,50 P, azaz huszonhat pengő ötven fillér végösszeggel;
50 db műtőmaszkra (80x65 cm) Freudiger Mózes és Fia budapesti cég ajánlatát 1,25 P egységáron 62,50 P, azaz hatvankét pengő ötven fillér végösszeggel;
50 db műtőmaszkra (20x20 cm) Freudiger Mózes és Fia budapesti cég ajánlatát 0,28 P egységáron 14 P, azaz tizennégy pengő végösszeggel;
50 db műtő maszkra (35x33 cm) Freudiger Mózes és Fia budapesti cég ajánlatát 0,50 P egységáron 25 P, azaz huszonöt pengő végösszeggel;
150 db női nadrágra, háziterheseknek Freudiger Mózes és fia budapesti cég ajánlatát 2,90 P egységáron 435 P, azaz négyszázharmincöt pengő végösszeggel;
24 db mosogatóköténye Guttmann J. és társa budapesti cég ajánlatát 3,12 P egységáron 74,88 P, azaz hetvennégy pengő nyolcvannyolc fillér végösszeggel;
500 db női ingre Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 9,98 P egységáron 4990 P, azaz négyezer-kilencszázkilencven pengő végösszeggel;
40 db leányingre Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 6,39 P egységáron 255,60 P, azaz kettőszázötvenöt pengő hatvan fillér végösszeggel;

580 db női ingre Budakalászi Textilművek, Klinger Henrik budapesti cég ajánlatát 10,22 P egységáron 5927,60 P, azaz ötezer-kilencszázhuszonhét pengő hatvan fillér végösszeggel;
80 db női ingre, molinó Guttmann J. és Társa budapesti cég ajánlatát 2,39 P egységáron 191,20 P, azaz egyszázkilencvenegy pengő húsz fillér végösszeggel;
500 db női ingre, pamut Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlatát 3,62 P egységáron 1810 P, azaz ezernyolcszáztíz pengő végösszeggel;
367 db női szoknyára Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 9,43 P egységáron 3460,81 P, azaz háromezer-négyszázhatvan pengő nyolcvanegy fillér végösszeggel;
500 db orvosi köpenyre, len Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 24,45 P egységáron 12 225 P, azaz tizenkétezer-kétszázhuszonöt pengő végösszeggel;
50 db orvosi köpenyre, pamut Pollák Testvérek szegedi cég ajánlatát 16,50 P egységáron 825 P, azaz nyolcszázhuszonöt pengő végösszeggel;
100 db orvostanhallgató köpenyre I. nagyság Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 11,75 P egységáron 1175 P, azaz egyezeregyszázhetvenöt pengő végösszeggel;
100 db orvostanhallgató köpenyre II. nagyság Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég 12,60 P egységáron 1260 P, azaz egyezerkettőszázhatvan pengő végösszeggel;
6886 db párnahuzatra (85x65 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlata 7,05 P egységáron 48 546,30 P, azaz negyvennyolcezer-ötszáznegyvenhat pengő harminc fillér végösszeggel;
60 db párnahuzatra (57x33 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlata 2,75 P egységáron 165 P, azaz egyszázhatvanöt pengő végösszeggel;
72 db párnahuzatra (75x50 cm) Pollák Testvérek szegedi cég ajánlata 5 P egységáron 360 P, azaz háromszázhatvan pengő végösszeggel;
1028 db párnahuzatra Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 2,80 P egységáron 2878,40 P, azaz kettőezer-nyolcszázhetvennyolc pengő negyven fillér végösszeggel;
1304 db pohártörlőre Soós Lajos szegedi cég ajánlatát 2,02 P egységáron 2634,08 P, azaz kettőezer-hatszázharmincnégy pengő nyolc fillér végösszeggel;
1576 db portörlőre Soós Lajos szegedi cég ajánlatát 1,22 P egységáron 1922,72 P, azaz egyezerkilencszázhuszonkettő pengő hetvenkettő fillér végösszeggel;
160 db priznickendőre Tetra Rt. budapesti cég felajánlását 3,90 P egységáron 624 P, azaz hatszázhuszonnégy pengő végösszeggel;
787 db paplanhuzatra (3–4 fehér) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 26,90 P egységáron 21 170,30 P, azaz huszonegyezer-százhetven pengő harminc fillér végösszeggel;
36 db paplanhuzatra (100x78 cm) Pollák Testvérek szegedi cég ajánlatát 9,25 P egységáron 333 P, azaz háromszázharminchárom pengő végösszeggel;
240 db paplanhuzatra (180x130 cm) Pollák Testvérek szegedi cég ajánlatát 19,50 P egységáron 4680 P, azaz négyezer-hatszáznyolcvan pengő végösszeggel;
2200 db pelenkára Tetra Rt. budapesti cég ajánlatát 1,30 P egységáron 2860 P, azaz kettőezer-nyolcszázhatvan pengő végösszeggel;
800 db pólyapárnahuzatra Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlatát 2,54 P egységáron 2032 P, azaz kettőezer-harminckettő pengő végösszeggel;
1086 db párnahuzatra a Pollák Testvérek szegedi cég ajánlatát 2,46 P egységáron 2671,56 P, azaz kettőezer-hatszázhetvenegy pengő ötvenhat fillér végösszeggel;
20 db paraván huzatra (202x170 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 15 P egységáron 300 P, azaz háromszáz pengő végösszeggel;
20 db paraván huzatra (101x170 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 7,50 P egységáron 150 P, azaz egyszázötven pengő végösszeggel;
16 db paraván huzatra, 63-as paraván hoz Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég 7,50 P egységáron 120 P, azaz egyszázhúsz pengő végösszeggel;
112 db pólyapárnatokra Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlatát 1,81 P egységáron 202,72 P, azaz kettőszázkettő pengő hetvenkettő fillér végösszeggel;
403 db párnatokra (85x65 cm) Freudiger Mózes és Fiai budapesti cég ajánlatát 1,92 P egységáron 773,76 P, azaz hétszázhetvenhárom pengő hetvenhat fillér végösszeggel;
736 db párnatokra (85x55 cm) Freudiger Mózes és Fiai budapesti cég ajánlatát 1,68 P egységáron 1236,48 P, azaz egyezerkettőszázharminchat pengő negyvennyolc fillér végösszeggel;
100 db párnatokra (45x135 cm) Freudiger Mózes és Fiai budapesti cég ajánlatát 0,70 P egységáron 70 P, azaz hetven pengő végösszeggel;
36 db párnatokra (75x50 cm) Freudiger Mózes és Fiai budapesti cég ajánlatát 1,35 P egységáron 48,60 P, azaz negyvennyolc pengő hatvan fillér végösszeggel;
171 db párnatokra (50x35 cm) Wagner F. A és Fiai szegedi cég ajánlatát 0,78 P egységáron 133,38 P, azaz egyszázharminchárom pengő harmincnyolc fillér végösszeggel;
10 db párnatokra (53x35 cm) Wagner F. A. és Fiai szegedi cég ajánlatát 0,84 P egységáron 8,40 P, azaz nyolc pengő negyven fillér végösszeggel;
40 db matracvédőre (100x200 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 7,18 P egységáron 287,20 P, azaz kettőszáznyolcvanhét pengő húsz fillér végösszeggel;

7 db matracvédőre (110x200 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 7,93 P egységáron 55,51 P, azaz ötvenöt pengő ötvenegy fillér végösszeggel;
50 db matracvédőre (44x77 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 1.47 P egységáron 73,50 P, azaz hetvenhárom pengő ötven fillér végösszeggel;
911 db matracvédőre (190x90 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. ajánlata 6,51 P egységáron 5930,61 P, azaz ötezer-kilencszázharminc pengő hatvanegy fillér végösszeggel;
24 db matracvédőre (80x170 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlata 4,98 P egységárban 119,52 P, azaz egyszáztizenkilenc pengő ötvenkettő fillér végösszeggel;
150 db ruhára háziterheseknek Pollák Testvérek szegedi cég ajánlata 10,60 P egységárban 1590 P, azaz egyezerötszázkilencven pengő végösszeggel;
150 db ruhára háziterheseknek Pollák Testvérek szegedi cég ajánlata 13,80 P egységárban 2070 P, azaz kettőezer-hetven pengő végösszeggel;
110 db szolgaköpenyre Pollák Testvérek szegedi cég ajánlata 10,60 P egységáron 1166 P, azaz egyezerhatszázhatvanhat pengő végösszeggel;
14 db rétesabroszra Guttmann J. és Társa budapesti cég ajánlata 9,25 P egységáron 129,50 P, azaz egyszázhuszonkilenc pengő ötven fillér végösszeggel;
100 db szoknyára betegeknek Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlata 9,43 P egységárban 943 P, azaz kilencszáznegyvenhárom pengő végösszeggel;
150 db szecskapárnahuzatra Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlata 3,50 P egységáron 525 P, azaz ötszázhuszonöt pengő végösszeggel;
7178 db törölközőre Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlata 2,80 P egységáron 20 098,40 P, azaz húszezer-kilencvennyolc pengő negyven fillér végösszeggel;
48 db szakács kabátra Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlata 6,02 P egységáron 288,96 P, azaz kettőszáznyolcvannyolc pengő kilencvenhat fillér végösszeggel;
48 db szakácssapkára Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlata 1,07 P egységáron 51,36 P, azaz ötvenegy pengő harminchat fillér végösszeggel;
950 db törölközőre, damaszt Pollák Testvérek szegedi cég ajánlatát 2,82 P egységáron 2679 P, azaz kettőezer-hatszázhetvenkilenc pengő végösszeggel;
120 db törölközőre Guttmann J. és Társa budapesti cég ajánlatát 2,04 P egységáron 244,80 P, azaz kettőszáznegyvennégy pengő nyolcvan fillér végösszeggel;
1689 db tányértörlő Soós Lajos szegedi cég ajánlata 2,27 P egységáron 3834,03 P, azaz háromezer-nyolcszázharmincnégy pengő három fillér végösszeggel;
146 db takarítóköpenyre Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlata 11,34 P egységáron 1655,64 P, azaz egy ezerhatszázötvenöt pengő hatvannégy fillér végösszeggel;
190 db takarítókötényre Lampel és Hegyi szegedi cég ajánlata 2,70 P egységáron 513 P, azaz ötszáztizenhárom pengő végösszeggel;
1640 db zsebkendőre Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlatát 1,16 P egységáron 1902,40 P, azaz ezerkilencszázkettő pengő negyven fillér végösszeggel;
150 db zsákra, felsőruhának Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég 5,15 P egységáron 772,50 P, azaz hétszázhetvenkettő pengő ötven fillér végösszeggel;
24 db szennyesruha zsákra (100x80 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlata 7,75 P egységáron 186 P, azaz egyszáznyolcvanhat pengő végösszeggel;
60 db szennyesruha zsákra (55x80 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlata 3,05 P egységáron 183 P, azaz egyszáznyolcvanhárom pengő végösszeggel;
10 db szennyesruha zsákra (65x100 cm) Magyar Kender, Len- és Jutaipar Rt. szegedi cég ajánlata 4,50 P egységáron 45 P, azaz negyvenöt pengő végösszeggel;
Az apácakötények és karvédőujjak kézi bevásárlás útján szerzendők be.

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1929. május 17-én tartott XVII. üléséről

Tárgy: a szegedi fogadalmi Templom téren építendő B–C épületek I–IV. munkáinak vállalatba adása.
Az ülésen jelen vannak a következők: gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Őnagyméltósága elnöklete alatt Sváb Gyula helyettes államtitkár és Magyary Zoltán miniszteri tanácsos a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium részéről, Glattfelder Gyula csanádi püspök, Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos a Pénzügyminisztérium részéről, Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter polgármester, Várhelyi József prelátus, Dézsi Lajos nyilvános rendes tanár ezidei rektor, Horger Antal, Jeney Endre, Szabó Géza, Berecz János, Fröhlich Alajos, Kiss Árpád, Szentpétery Zsigmond, Kogutowicz Károly, Polner Ödön, Pfeiffer Péter, Győrffy István, Ereky István, Széki Tibor, Menyhárth Gáspár egyetemi nyilvános rendes tanárok, Pettykó János egyetemi főtanácsos, Kószó István, nyugalmazott államtitkár, Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos, Oravetz Győző műszaki főtanácsos az Államépítészeti Hivatal főnöke, Körmendy Mátyás felsőházi tag, az Iparkamara elnöke, Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag és Jánossy Dénes minisztériumi titkár mint jegyzőkönyvvezető.

Miniszter Úr Őnagyméltósága az ülést megnyitja és a XVI. építési bizottsági ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Menyhárth Gáspár és Ereky István egyetemi tanárokat kéri fel. Bejelenti a bizottságnak, hogy az egységárak emelkedése folytán az építési hitelek annyira igénybe vétettek, hogy a D épületcsoport megépítése problematikussá vált. A jelen építési bizottság ülés tárgya a B–C épületcsoport I–IV. munkáinak ajánlatai feletti döntés. Felkéri Rerrich Bélát, hogy ismertesse a beérkezett ajánlatokat.

Rerrich Béla műépítész: a B–C épületek I–IV. munkáira összesen négy cég pályázott. Mind a négy cég szegedi. Aránylag kevés pályázó van, ennek okát abban látja, hogy ilyen nagyobb arányú építkezési munkáknál csak a szegedi cégek remélték, hogy előnyben részesülnek.

Ezzel kapcsolatban megemlíti a bizottság tagjai előtt, hogy a püspök úrnál ugyanezen munkákra zártkörű versenytárgyalás tartatott. Erre nyolc ajánlattevő hivatott fel, négyen pedig még külön felhívásért folyamodtak. Tehát a zártkörű versenytárgyalás ott nagyobb választékot biztosított, mint a jelen esetben a nyilvános versenytárgyalás. A szóban forgó B–C épületek föld-, kőműves-, és elhelyező munkáira 663 605,90 P, a vasbetonmunkákra pedig 158 561,50 P irányoztatott elő. Ezzel az előirányzattal szemben, mely összesen 822 167,40 P-t tesz ki, a következő ajánlatok érkeztek be:

Müller és Nyári . . . . . 871 396,49 P;
Czigler Arnold. . . . . 817 569,90 P;
Szolcsányi és Takáts . . . . . 771 119,40 P;
Erdélyi és Fia . . . . . 720 678,50 P.

A Czigler ajánlata éppen fedi az előirányzatot, viszont az Erdélyi cég ajánlata majdnem 100 000 P-vel olcsóbb. Müller és Nyári ajánlata irreálisan magas. Erdélyi és Breuer árai közül aránytalanul olcsó a 8. és a 31. tétel 41, illetve 4,70 P-vel. Ezen olcsó ajánlatot tartalmazó tételeket azonban irreálisnak mondani nem lehet, mert a többihez viszonyítva arányos árakat kapunk. Erdélyi A. és Fia cég ajánlatát javasolja elfogadásra.

Somogyi Szilveszter csatlakozik Rerrich ajánlatához.

Oravetz Győző műszaki főtanácsos: Erdélyi megüti a mértéket, bár a többi cég jobb munkát szokott adni, de egyben árban drágább is. A maga részéről szintén Erdélyit ajánlja.

Szilágyi Ernő fölhívja a bizottság figyelmét arra, hogy a munkák csak akkor adassanak ki, ha a kellő fedezet rendelkezésre áll.

Miniszter Úr Őnagyméltósága szomorú, hogy csak kevese[bbe]t tudunk építeni, mint amennyit gondoltunk.

Magyary Zoltán: az I–IV. munkák kiadásánál vállalkozók között teljes az arány akkor, ha Erdélyi a B–C épületet kapja meg, mert az A épületek I–IV. munkáit Szolcsányi és Takáts, a püspök úrnál pedig Czigler Arnold végzi.

Miniszter Úr Őnagyméltósága: az előadottak alapján a bizottság nevében a B–C épületek I–IV. munkáira Erdélyi A. és Fia szegedi cég ajánlatát fogadja el 720 678 50 P, azaz hétszázhúszezer-hatszázhetvennyolc pengő ötven fillér végösszeggel.

Több tárgy nem lévén az ülést berekeszti.

K. m. f.

Jánossy Dénes s. k. jegyzőkönyvvezető — Klebelsberg Kuno s. k. elnök

A jegyzőkönyvet hitelesítik:

Somogyi Szilveszter s. k. — Menyhárth Gáspár s. k.

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1929. június 8-án tartott XVIII. üléséről

Jelen voltak: Magyary Zoltán miniszteri tanácsos elnöklete alatt Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter Szeged szabad királyi város polgármestere, Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos a Pénzügyminisztérium képviseletében, Jakabbfy Zoltán miniszteri tanácsos a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium műszaki osztálya képviseletében, Dézsi Lajos egyetemi nyilvános rendes tanár, ezidei rektor, Szentpétery Zsigmond, Szandtner Pál, Kogutowicz Károly, Horger Antal, Jeney Endre, Darányi Gyula, Issekutz Béla, Széky Tibor, Veress Elemér, Pfeiffer Péter, Ditróy Gábor, Győrffy István egyetemi nyilvános rendes tanárok, Korb Flóris műépítész, Kappéter Géza építész a művezetőség részéről, Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos, Oravetz Győző műszaki főtanácsos, az Állami Építészeti Hivatal főnöke, Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag, Tonelli Sándor iparkamarai titkár, Pettykó János egyetemi tanácsjegyző, Séhner Ferenc gazdasági hivatali ellenőr, Halmos Károly gazdasági hivatali mérnök és Jánossy Dénes miniszteri titkár mint jegyzőkönyvvezető. Az ülés megkezdése után érkeztek gróf Teleki Pál nyugalmazott miniszterelnök, egyetemi nyilvános rendes tanár, Hainiss Elemér egyetemi nyilvános rendes tanár.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos az ülés megnyitja. A XVII. építési bizottsági ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Somogyi Szilveszter polgármestert és Menyhárth Gáspár egyetemi nyilvános rendes tanárt hívja fel. Hogy az öt klinika megkezdhesse működését, szükség van még a bel- és bőrklinika belső berendezési (fa- és vasbútor) cikkeinek biztosítására, továbbá a gyermekklinikát leszámítva a többi négy klinika háztartási cikkeinek beszerzésére.

A szülészeti és sebészeti klinikák készek, csak belső berendezési tárgyai hiányoznak. Az építésvezetőség ígérete szerint a bel- és bőrgyógyászati klinikák augusztus végére elkészülnek, és szeptemberre beköltözhetők lesznek.

Ezután áttér a tárgysorozatra. Felkéri Kappéter építészt, hogy a bel- és bőrklinikákkal kapcsolatos teleprendezési és kerítéskészítési munkákra beérkezett ajánlatokat ismertesse.

Kappéter Géza építész: a föld-, kőműves-, vasbeton-, beton, és műkőmunkákra csak egy ajánlat érkezett be. Éspedig a klinikák építőmesteri munkáit végző Erdélyi András és Fia és Breuer Imre szegedi cégtől 33 331 P ajánlati összeggel. Tekintettel arra, hogy

nevezett cég ajánlatában ugyanazon egységárakat számítja, mint amilyennek annakidején a szülészeti klinikák ugyanilyen munkáit árlejtés alapján elnyerte, az ajánlatát elfogadásra ajánlja.

A bizottság a javaslatot elfogadja.

Kappéter Géza építész: az út, járda, járdaszegély-munkákra három ajánlat érkezett be, éspedig:

Tápay Dezső szegedi cégé .....55 610 P-vel;
Erdélyi András és Fia szegedi cégé.....67 320 P-vel;
Urbach és Taffler budapesti cégé .....71 625 P-vel,

Ezen munka kiadását a legolcsóbb ajánlattevő Tápay Dezső szegedi cégnek 55 610 P ajánlati összeggel javasolja.

A bizottság a javaslatot elfogadja.

Kappéter Géza építész: a kerítésrácsozati munkákra a következő ajánlatok érkeztek be:

Szalkay László és Társa, Debrecen ..... 8052 P
Kónya György, Szeged ..... 8876 P 40 f
Bille János, Szeged..... 9420 P
Kecskeméti Antal, Szeged ..... 9597 P 60 f
Szegedi Lakatos és Vasszerkezeti Üzem ..... 9792 P
Váry Miklós, Szeged.....11 634 P
Kollerits Pál és Fia, Budapest .....14 256 P

Miután a legolcsóbb ajánlattevő egy debreceni cég, és az előírt rajztól eltérő rajzzal tesz ajánlatot, javasolja a második helyen levő Kónya György szegedi cégnek megbízatását 8876 P 40 f vállalati összeggel, aki a kerítésmunkákat eddig is megelégedésre készítette.

A Bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

Kappéter Géza: a mázolómunkra csak egy cég tett ajánlatot, éspedig vitéz Csányi és Frank szegedi cég 1605 P ajánlati összeggel. Miután nevezett cég a szülészeti klinikánál a teljesen azonos munkát jól elvégezte, és mivel az ajánlat átvizsgálásánál megállapította, hogy a cég ajánlatában foglalt egységárak a szülészeti klinika kerítésmázolási egységárainál [arányosan magasabbak], mert abban az árban a minizálás [ti. minium festékkel történő rozsdavédelem] nem volt belefoglalva, míg most a minizálást is a mázolónak kell végezni. Javasolja tehát hogy ezen munka nevezett cégnek 1605 P vállalati összeggel adassék ki.

A Bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

Magyary Zoltán felhívja [a figyelmet], hogy a bel- és bőrgyógyászati klinikán belső felszereléséhez szükséges fa- és vasbetonmunkákra beérkezett ajánlatokat az egyetemi gazdasági hivatal ismertesse, miután ezen munkákra vonatkozó kiírást a gazdasági hivatal végezte.

Halmos Károly mérnök: a belgyógyászati klinika fabútormunkáira a legolcsóbb ajánlatot tette Fenyő és Greguss szegedi cég 73 840 P 30 f ajánlati összeggel. Ebben a tantermi padok nincsenek benne.

Magyary Zoltán: a kárpitosmunkákat esetleg külön adjuk ki. Lehet-e ezeket önállósítani a fabútormunkáktól?

Halmos Károly: a kárpitosok tettek részajánlatot a vasbútoroknál, de drágák. Jelenti, hogy a fabútormunkáknál tulajdonképpen érdemes összeg nem marad a kárpitosmunkákra.

Körmendy Mátyás: szerinte a kárpitosok azért adtak magasabb árakat mert a kiírás nem volt helyes. 90%-os lószőrt sohasem használnak, hanem csak kereskedelmit.

Magyary Zoltán felkéri a bizottság tagjait, hogy az ajánlattevőknek, illetve az ajánlatokra nézve nyilatkozzanak.

Hainiss Elemér: Fenyő és Greguss által szállított fabútor ellen nincs kifogása, csak késedelmes szállító.

Magyary Zoltán: a késedelmes szállításnak értesülésem szerint az az oka, hogy nevezett csak akkor rendelkezett be nagyban a szóban forgó cikkek előállítására.

Körmendy Mátyás a bizottság tagjait fölhívja a szövetkezetbe tömörült szegedi kisiparosokra, Kormányos és társaira is. Fenyő és Greguss olyan árat adott, amelynek ellenében véleményem szerint jó árut nem lehet leszállítani. Azonkívül szerinte a Fenyő és Greguss szeptemberig nem is tud elkészülni.

Teleki Pál gróf véleménye szerint a Közszállítási Szabályzat szelleméhez képest nem szükséges, hogy a bizottság a legolcsóbb ajánlattevő mellett foglaljon állást. A középarányosokat tartja a legreálisabbnak.

Magyary Zoltán: Fenyő és Greguss megfelel a célnak, Rainer jó. Ajánlatukat mindenesetre mérlegelés tárgyává kell tenni. Fontos ezenkívül, hogy szeptemberre okvetlenül meg akarjuk nyitni a klinikákat. Kormányos és Kitka milyen munkások?

Körmendy Mátyás: egyszer kaptak munkát, de ez a szállítás elmaradt. Középiparosok, Kitka 8–10 segéddel, Kormányos gépekkel is dolgozik.

Somogyi Szilveszter javasolja, hogy a belgyógyászati klinika fabútormunkáit Fenyő és Greguss, a bőrgyógyászatiét pedig Kormányosék kapják. Ha Rainernek adjuk, hogyan oldjuk meg a felelősség kérdését a kisiparosokkal szemben?

Szilágyi Ernő: ragaszkodni kell a legolcsóbb ajánlattevőhöz, csak olyan megoldással járul hozzá más kiadáshoz, ha abban a kisipar is részesül.

Többek hozzászólása után **Magyary Zoltán** bejelenti, hogy az ajánlati költségvetéseken is erős redukciót vitt keresztül. A bizottság nevében kimondja a következőket:

A belgyógyászati klinika fabútormunkái Fenyő és Greguss szegedi cégnek volnának kiadandók. Ezen cég ajánlati összege: 73 841,30 P.

Ebből az összegből levonva az elmaradó és megváltoztatott tételeket, valamint a tantermi padokat ..... 13 577 P
Összesen: .....60 264,30 P
Ehhez hozzáadva a megváltozott tételek új árait: .....768 P
A Fenyő- és Greguss-cégre eső végösszeg: .....61 032,30 P

A bőrgyógyászati klinika fabútormunkái:
Rainer Károly szegedi cégnek volnának kiadandók.
Ezen cég ajánlati összege . . . . . 75 983,40 P
Ebből levonva az elmaradó is megváltoztatott tételek, valamint a tantermi padokat: . . . . . 13 004 P
Összesen: . . . . . 62 979,40 P
Hozzáadva a megváltoztatott tételek árait . . . . . 55 P
A fabútormunkáknak a Rainer Károly cégre eső végösszege: . . . . . 63 034,40 P

Ezután a bizottság áttér a bel- és bőrgyógyászati klinikák vasbútoraira beérkezett ajánlatok felülbírálására.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos felszólítja a gazdasági hivatalt az ajánlatok ismertetésére.

Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag kéri lehetőleg a szegedi ipari támogatását. Domán ajánlatát javasolja elfogadásra.

Halmos Károly gazdasági hivatali mérnök: a belgyógyászati klinika is elkülönítő pavilon vasbútoraira a legolcsóbb ajánlatot tette Buchwald Sándor budapesti cég 49 093,90 P végösszeggel. A bőrgyógyászati klinikánál pedig vitéz Kállay András szegedi cég 26 155 P végösszeggel. A tantermi padokra nézve javasolja Michl Alajos budapesti cég ajánlatát 13 200 P-vel az egységes tantervi padok beszerzése céljából.

A bizottságban kialakult véleményhez képest **Magyary Zoltán** a következőkben foglalja össze a bizottság álláspontját. A bizottság a belgyógyászati klinika és elkülönítő pavilon vasbútoraira beérkezett ajánlatok közül a munkát 50%-ban Buchwald Sándor budapesti cégnek és 50%-ban Domán Mihály szegedi cégnek javasolja kiadásra.
Buchwald Sándor ajánlati végösszege . . . . . 49 093,90 P
Ebből levonandók a 19. és 20. tételszámú heverők . . . . . 6012 P
Marad: . . . . . 43 081,90 P
Ebből az összegből 21 540 P 95 f erejéig Buchwald Sándor budapesti cég és ugyanezen összeg erejéig Domán Mihály szegedi cég volna részesítendő.
A bőrgyógyászati klinikák vasbútormunkáinál Buchwald Sándor budapesti cég végösszege alapján 20%-ban Buchwald Sándor és 80%-ban vitéz Kállay András szegedi cég volna részesítendő.
Ezenkívül vitéz Kállay András mint vitéz munkája összegének 6%-át kapja.
Buchwald Sándor ajánlati végösszege . . . . . 22 990,20 P
Ebből levonandók a 8. tétel szám alatti heverők . . . . . 1680 P
Elosztandó összeg tehát . . . . . 22 310,20 P
Ebből az összegből:
Buchwald Sándor budapesti cég. . . . . 4462 04 P,
vitéz Kállay András szegedi cég pedig . . . . . 17 848,16 P
erejéig volna részesítendő.
Ehhez járul vitéz Kállay András 6 %-os pótléka . . . . . 1070,89 P,
mellyel munkájának összege . . . . . 18 919,05 P-re
emelkedik.
A bőrgyógyászati klinika vasbútormunkáinak végösszege ezen elosztás alapján: . . . . . 23 381,09 P.

Magyary Zoltán áttér a sebészeti, szülészeti, bel- és bőrgyógyászati klinikák felszerelési cikkeire beérkezett ajánlatok felülbírálása.

Séhner Ferenc gazdasági hivatali ellenőr: a zománcozott lemez edényekre beérkezett ajánlatok közül javasolja a legolcsóbb Varga Dezső szegedi cég ajánlatát 11 229 P végösszeggel.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

Séhner Ferenc gazdasági hivatali ellenőr: a porcelánárukra csak egy javaslat érkezett be, Zsolnay Vilmos pécsi gyárosé 11 248 P és 25 f végösszeggel. Tekintettel arra, hogy Zsolnay elsőrendű cég, javasolja ajánlatának elfogadását, továbbá azt, hogy a szállítandó porcelánáruk feliratokkal legyenek ellátva, amik külön 2 000 P-be kerülnek.

Magyary Zoltán: ez drága, csak egy bélyegző kellene az edények hátára. Ha ezt nem vállalja, írjunk ki új versenytárgyalást.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

Sehner Ferenc: az üvegáruk különböző nemeire a következő legolcsóbb ajánlatokat javasolja: Calderoni Mű- és Tanszervállalat Rt. budapesti cég 1239,60 P, Sandberg Henrik szegedi cég 576 P, MONE Orvosi Műszerüzem budapesti cég 9898 P 46 f erejéig.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

Sehner Ferenc: a háztartási és felszerelési cikkekre javasolja a következő legmegfelelőbb ajánlatokat: Bruckner Testvérek szegedi cég 9622,58, Szántó József szegedi cég 248,32, Zirkelbach Ernő budapesti cég 4866, Varga Dezső szegedi cég 736,26, Schottola Ernő budapesti cég 1752,60, Sandberg Henrik szegedi cég 5010, Fischer Péter és Fia budapesti cég 745,20, Wirt és Rengei szegedi cég 2166,92, Mátrai Antal budapesti cég 1519, Fonyó Soma szegedi cég 5440, Singer Varrógép Rt. szegedi lerakata 1252 P erejéig tett ajánlatát. Ami a beszerzendő tűzoltókészülékeket illeti a Minimax típust ajánlja, amelyet a szegedi Bruckner Testvérek szállítanának, de csak 50 f-el drágábban mint, mint maga a Minimax.

Magyary Zoltán: nincs meggyőződve, hogy egyáltalában szükség volna ennek beszerzésére. A szükséghez képest ez majd a dologi javadalomból lesz beszerezhető.

Halmos Károly kéri a tűzoltókészülékeknek legalább laboratóriumok részére való beszerzését, mégpedig hat darab Total készüléket.

A bizottság a javaslatokat egyhangúlag elfogadja.

Sehner Ferenc: a vas- és késárukra beérkezett legolcsóbb ajánlatok a következők: Bruckner Testvérek szegedi cég 3640,10, Zirkelbach Ernő budapesti cég 2334,20 P erejéig.

Sehner Ferenc a faárukra a következő ajánlatokat javasolja: Varga Dezső szegedi cég 1674,42, Fenyő és Greguss szegedi cég 550 P erejéig terjedő ajánlatait.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

Sehner Ferenc: a szerszámárukra Varga Dezső szegedi cég ajánlatát javasolja 5437,45 P erejéig.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

Sehner Ferenc: kéri a bizottság hozzájárulását ahhoz, hogy a klinikai célokra egy tűzoltó tolólétra, valamint író- és számológépek szereztessenek be.

Magyary Zoltán nem járul hozzá a javaslathoz. Ez más egyetemeken sem történt.

A bizottság a javaslatot egyhangúlag elveti.

Sehner Ferenc a kefe- és seprűárukra javasolja a Vakok Egyesület Műhelye budapesti cég ajánlatát, mely bár nem a legolcsóbb, de karitatív szempontból kéri mérlegelés tárgyává tenni, 2347,93 P végösszeggel.

A bizottság többek hozzájárulása után úgy döntött, hogy a gazdasági hivatal felhatalmaztassék arra, hogy a klinikák megállapított és jóváhagyott kefe- és seprűáru szükséglete a legolcsóbb ajánlati összeg, azaz 2157,37 P erejéig az építési hitel terhére kézi vásárlás útján szereztessék be.

Sehner Ferenc áttér az alumíniumedényekre vonatkozó beérkezett ajánlatok ismertetésére. Mindenekelőtt ismerteti a zártkörű versenytárgyalás előzményeit. Az első ízben hirdetett versenytárgyalás a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium által megsemmisíttetett, mert a versenytárgyalásra a kitűzött határidő előtt három nappal a gazdasági hivatal az ajánlati feltételek kiegészítéseképpen 13 pontból álló pótkörülírást küldött az ajánlatot tett cégeknek. Ezen pótlások az eredeti feltételekben lényeges változtatást nem eszközöltek, csupán a szállítandó edények minőségét, falvastagságát, űrtartalmát stb. még jobban körülírják. A folyó évi április hó 15-én tartott versenytárgyaláson mint legolcsóbb a Sigg Alumíniumgyár Rt. került az első helyre. A felbontást követő napon a Fémlemezipar Rt. panasszal fordult a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz, hogy a pótfeltételek kézhezvétele és az ajánlatok felbontására kitűzött határidő között oly csekély idő állt rendelkezésre, hogy a pótkörülírás okozta kalkulációs munkálatokat semmiképpen sem volt ideje elvégezni. Bár a pótkörülírás nem olyan természetű volt, hogy miatta az előző szállítások felborultak volna, mégis a Fémlemezipar Rt. panaszának adminisztratív szempontból alapja volt, és hasonló panasszal élhettek volna a többi ajánlattevők is, akik a pótkörülírást ugyancsak megkapták.

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium a versenytárgyalást megsemmisítvén új zártkörű versenytárgyalást rendelt el. Erre ajánlatok beadására meghívást kaptak: 1.) a Magyar Fémlemezipar Rt. 2.) Sigg Alumíniumgyár Rt., 3.) Bruckner Testvérek budapesti cég és 4.) Barhó Ferenc szegedi cég. Ezek között a legolcsóbb a Magyar Fémlemezipar Rt. ajánlata.

Tonelli Sándor véleménye szerint a Magyar Fémlemezipar eljárása – amint az említett cég a versenytárgyalási árak megszerzése után panaszt emelt, hogy a versenytárgyalás megsemmisítését kierőszakolja, és hogy a zártkörű versenytárgyaláson a többi ajánlattevőnek, akik első áraik által már kötve voltak, alákínált, – semmiképpen sem hozható a tisztességes verseny fogalma alá. Tekintettel egyrészt a Magyar Fémlemezipar fenti eljárására, másrészt pedig a Közszállítási Szabályzat 29. §-ában foglaltakra, mely szerint a legalacsonyabb ajánlat egymagában a szállítás elnyerésére nem jogosít, javasolja, hogy a nyilvános versenytárgyaláson legolcsóbbnak bizonyult Sigg Alumíniumgyár Rt.-nek adassék megbízás, mely cég eredeti felajánlását nem módosította lefelé, viszont neki a Magyar Fémlemez alákínált.

Magyary Zoltán szavazásra bocsátja az állásfoglalás kérdését.

A jelenlevő bizottsági tagok többsége felállással a Sigg Rt. mellett szavazott.

Ennek alapján **Magyary Zoltán** a bizottság nevében kimondja, hogy az alumíniumedények szállítását a Sigg Alumíniumgyár Rt.-nek tartja kiadandónak.

Több tárgy nem lévén, az elnök az ülésbe rekeszti.

K. m. f.

Jánossy Dénes s. k. jegyzőkönyvvezető — Magyary Zoltán s. k. elnök

A jegyzőkönyvet hitelesítjük:

Várhelyi József s. k. — Körmendy Mátyás s. k.

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1929. július 13-án tartott XIX. üléséről

Jelen voltak: gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úr Őnagyméltósága elnöklete alatt Magyary Zoltán miniszteri tanácsos és Jakabbfy Zoltán miniszteri tanácsos a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium részéről, illetve Glattfelder Gyula csanádi püspök, Jakabb Oszkár államtitkár a Külügyminisztérium részéről, Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter Szeged szabad királyi város polgármestere, Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos Szeged szabad királyi város képviseletében, Várhelyi József prelátus, Kószó István nyugalmazott államtitkár, Dézsi Lajos ezidei rektor, Szentpétery Zsigmond, Pfeiffer Péter, Vidakovits Kamilló, Kogutowicz Károly, Kuncz Andor, Győrffy István, Szandtner Pál, Fröhlich Pál, Szent-Györgyi Albert, Issekutz Béla, Kiss Árpád, Ditrói Gábor egyetemi tanárok a Ferenc József Tudományegyetem részéről és Engel [Rudolf] és Rejtő [Kálmán] orvoskari tanársegédek, Jancsó Miklós, illetve Poór Ferenc egyetemi tanárok képviseletében, Körmendy Mátyás iparkamarai elnök, felsőházi tag, Oravetz Győző a szegedi Államépítészeti Hivatal főnöke, Rerrich Béla műépítész és Ottó László miniszteri segédtitkár mint jegyzőkönyvvezető.

Miniszter Úr Őnagyméltósága: az ülést megnyitja, és a XVIII. építőbizottsági ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére felkéri Várhelyi József prelátus és Körmendy Mátyás iparkamarai elnököt. Ezután felkéri Rerrich Béla műépítészt a jelen bizottsági ülés keretében kiadandó munkálatok részletes ismertetésére.

Rerrich Béla: a kémiai intézetek szobafestőmunkálataira beérkezett ajánlatok közül vitéz Csányi és Frank szegedi cég ajánlatát javasolja elfogadásra 5028 P 45 f végösszeggel mint legolcsóbbat.

Miniszter Úr Őnagyméltósága: a bizottság hozzájárulása után a szobafestőmunkákra vitéz Csányi és Frank ajánlatát fogadja el.

Rerrich Béla a vászonredőny-munkákra Sándor M. Ferenc budapesti cég ajánlatának elfogadását javasolja mint általa is ismert megbízható céget. Kívánságára a cég a mintákat kiegészítette, és azokat megfelelőnek találta.

Körmendy Mátyás tolmácsolja a szegedi kárpitosok kérelmét, akik a munkálatokat szegedi iparosoknak kérik kiadni, mivel a legolcsóbb Sándor M. Ferenc nem is kárpitosmester.

Jakabb Oszkár: nem csatlakozhat a szegedi kárpitosmesterek kérelméhez, mivel a legolcsóbb budapesti és az utána következő szegedi cég ajánlata között több mint 6%-os árkülönbség van.

Rerrich Béla ismételten kéri a bizottságot, hogy Sándor M. Ferencet bízzák meg a szállítással, mint legolcsóbbat, mert ellenkező esetben, ha ettől az elvtől eltér a bizottság, nem fogja betartani tudni az általa bemondott légköbméterenkénti egységárat.

Miniszter Úr Őnagyméltósága felhívja a bizottság figyelmét az általa már több ízben hangoztatott azon körülményre, hogy a szállításokban részesíteni kell budapesti pályázókat is, ha azok árban és minőségben megfelelnek, mert különben a versenytárgyalásoktól távol tartják magukat. A bizottság hozzájárulása alapján határozatilag kimondja, hogy a vászonredőny-munkálatokra vonatkozólag Sándor M. Ferenc budapesti cég ajánlatát fogadja el 2948 P 79 f végösszeggel.

Rerrich Béla: a felirati táblákra csak egy ajánlat érkezett be. Maga a tétel azonban olyan kicsiny, hogy nem érdemes bizottságilag kiadni.

Magyary Zoltán bejelenti, hogy a táblák házilag is elkészíthetők, ezért nem szükséges vállalatba adni. A bizottság ebben az értelemben dönt.

Rerrich Béla a felvonómunkákra beérkezett ajánlatok közül Handlovits és Horvát ajánlatának elfogadását kéri.

Jakabb Oszkár felveti a kérdést, hogy vajon egyáltalán van-e szükség liftre. Az épületek nem magasak, és ha ebben az épületben megépül a lift, a következő épületekre is kérni fogják.

Magyary Zoltán úgy véli, hogy – mivel a liftek később is bármikor beépíthetők – nem feltétlenül szükséges már ma a liftek beépítéséről gondoskodni.

Miniszter Úr Őnagyméltósága szintén ugyanezen a nézeten van. A rendelkezésre bocsátott hitelösszeggel, amennyire lehet, takarékoskodni kell. Mivel a liftaknák készen vannak, és a liftek később is egyszerűen beépíthetők, a bizottság hozzájárulásával a liftek beépítésének vállalatba adásától eltekint.

Rerrich Béla röviden vázolja a központi fűtési és vízvezetéki munkálatok kiírását. A központi fűtési munkákra 11 ajánlat érkezett be. Az ajánlatok felülvizsgálatánál kitűnt, hogy az öntöttvas kazánok nem megfelelőek, mert silányabb tüzelőanyag elégetésére nem alkalmasak. Magasnyomású gőzkazánt pedig lakott helyiségek alá elhelyezni az iparfelügyelőség nem enged meg. Így tehát csak az alternatívákat lehetett figyelembe venni. A vízvezetéki munkáknál legolcsóbb Bogdány és Társa. A szakértők által végzett felülvizsgálat alkalmából megállapítást nyert azonban, hogy ajánlata irreális (főleg a vegyi fülkékre vonatkozólag) úgy, hogy Bogdány és Társa ajánlatát az elbírálás alól ki kell vonni. Kéri a bizottságot, hogy – ha csak lehetséges – a központi fűtést és vízvezetékszerelést egy vállalkozónak adják ki, mert rendkívül nagy előnyt jelent, ha e két, rendszerint egyszerre történő szerelést ugyanaz a vállalkozó végzi. Ebből a szempontból két ajánlattevő jöhet tekintetbe: Bründl János budapesti és Tóth és Brittig szegedi cég. Szücs és Knoll-féle kézitüzelés választása esetén Bründl ajánlata 179 397 P, Tóth és Brittig ajánlata pedig 198 692 P. Ha azonban Bründl ajánlatában szereplő automatikus tüzelés mellett foglal állást a bizottság, akkor a Bründl-féle ajánlat szerint a fűtőberendezés 205 000 P-be kerülne. Ha a fentebb említett technikai előnyök kiaknázására, a központi fűtés és vízvezeték szerelése egy kézbe adatnék ki, úgy a Szűcs Knoll-féle rostély mellett Bründl ajánlata 36 000 P-vel, automatikus tüzelés esetén is még mindig 10 000 P-vel olcsóbb, mint Tóth és Brittig összesített ajánlata.

Miniszter Úr Őnagyméltósága Magyari Zoltán felkérésére felszólítja Ottó Lászlót a kézi és automatikus tüzelés közti különbség ismertetésére, és azon esetleges érvek felsorolására, amelyek indokolnák a kézi és automatikus tüzelés közti kb. 25 000 P differenciát.

Ottó László a bizottság tájékoztatására kifejti, hogy automatikus tüzelés esetén a tüzelés hatásfoka jóval függetlenebb a fűtő egyéni ügyességétől, mint kézi tüzelésnél. Ennek eredménye mutatkozik a kazánhatásfokban, mert amíg automatikus tüzelésnél a kazánhatásfok 70–75% körül van, addig a kézi tüzelésre 55–58% fölé csak az ún. átvételi kísérleteknél emelkedik. Mivel nagy objektum fűtéséről van szó, a hatásfokbeli különbség révén évenként jelentős mennyiségű szén takarítható meg. További megtakarítás várható még azáltal is, hogy automatikus tüzelés esetén daraszén is használható, ami olcsóbb, mint a kézi tüzeléshez használatos darabosszén. Egy igen nyomós érv még az automatikus tüzelés beszerzése mellett a füstmentesség kérdése is, amit a Templom téri épületek és a közvetlen közelben fekvő klinikákra való tekintetből is feltétlenül gyökeresen meg kell oldani. Mindezen szempontok az automatikus tüzelés beépítése mellett szólnak, mert a 25 000 P különbség rövid idő alatt amortizálható a megtakarítások által.

Jakabb Oszkár megnyugtatást kér, hogy a kazánok fűtőfelületénél nem történt-e túlméretezés.

Ottó László a kazánfűtőfelület egységén termelhető melegmennyiségből kiindulva kimutatja, hogy fűtőfelület túlméretezés nem történt, mert bizonyos tartalékról is gondoskodni kell.

Jakabb Oszkár mindenesetre kéri az építésvezetőséget, hogy a kivitelezés előtt vizsgálja felül a terveket a berendezési tárgyak felvételére vonatkozólag, nehogy nagy bőség mutatkozzék, mint pl. a vegyi fülkéknél.

Miniszter Úr Őnagyméltósága kéri a művezetőség javaslatát.

Rerrich Béla Bründl összesített ajánlatának elfogadását javasolja automatikus tüzeléssel.

Miniszter Úr Őnagyméltósága az előirányzott globális összege iránt érdeklődik.

Rerrich Béla bejelenti, hogy ez 2 968 000 P-t tesz ki.

Jakabb Oszkár megjegyzi, hogy ebben azonban nincs benne a bútorfelszerelés és a tiszteletdíj.

Magyary Zoltán hozzáfűzi, hogy Rerrich Béla által említett előirányzathoz hozzá kell adni 15%-ot bútorfelszerelés és tiszteletdíj címén. Összesen lesz tehát 3 400 000 P.

Miniszter Úr Őnagyméltósága kérdést intéz Rerrich Bélához, hogy mennyire becsüli a D épület köbtartalmát.

Rerrich Béla a D épület köbtartalmát 21 000 m^3-ben adja meg. Egyidejűleg azonban kéri a tanárokat, hogy ne köbméterszükségleteket adjanak meg, hanem a hitelösszeg betartása érdekében hozzá alkalmazkodjanak. Ugyancsak bejelenti, hogy a légköbméterenkénti egységár 46,77 P.

Miniszter Úr Őnagyméltósága megállapítja, hogy a fenti egységár még elfogadható, de amennyire lehetséges úgy a kivitelben, mint a berendezési tárgyak felvételében erős redukció vitessék keresztül.

Kiss Árpád szerint a tanárok mindenütt a minimális szükségletet adták meg úgy, hogyha ez tovább redukáltatnék, az intézetek életképessége veszélyeztetnék.

Miniszter Úr Őnagyméltósága megállapítja, hogy az intézetet 60–80 hallgatóra méretezték, kérdi azonban, hogy jelenleg e létszámnak hány százaléka tanul.

Kiss Árpád válaszában kijelenti, hogy – ha az Eötvös Collégium is Szegedre kerül – egy-egy laboratóriumban 60–80 hallgató fog dolgozni.

Jakabb Oszkár magyarázatot kér arra vonatkozóan, hogyan lehetséges akkor az, hogy 60–80 embernek 40–42 vegyifülkét vettek föl.

Kiss Árpád szerint a régi épületekből is áthoztak vegyifülkéket úgy, hogy az ő intézetében a régi vegyifülkékkel együtt cca. 15 db vegyifülke lesz.

Miniszter Úr Őnagyméltósága utasítást ad, hogy a berendezési tárgyak száma ismételten alaposan felülvizsgáltassék, és kéri a bizottság állásfoglalását a központi fűtés- és vízvezetéki munkákra vonatkozólag.

Körmendy Mátyás kéri a bizottságot, hogy válassza szét a két munkát, és mivel a jelen ülésen kiadásra kerülő munkákból eddig alig 5000 P-s munkát kapott a helybeli iparosság, a vízvezetéki munkálatokat adják ki Tóth és Brittig szegedi cégnek.

Jakabb Oszkár megállapítja, hogy a vízvezetéki munkáknál a szegedi és a legolcsóbb Bründl János budapesti cég ajánlata között több mint 6% különbség van, ennélfogva nem járulhat hozzá a Körmendy-féle javaslathoz.

Magyary Zoltán, **Jakabbfy Zoltán** és **Somogyi Szilveszter** együttesen megállapítják, hogy Tóth és Brittig tulajdonképpen budapesti cég és csak alkalmi társulás e munkák valamelyikének elnyerésére. A tulajdonképpeni szerelő cég Tóth Imre budapesti vállalkozó.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a bizottság hozzájárulása alapján határozatilag kimondja, hogy a központi fűtés és vízvezetéki munkálatokat Bründl János budapesti cégnek ítéli oda összesen 333 835 P 19 f értékben.

Rerrich Béla a következőkben ismerteti a villanyszerelési munkákra beérkezett ajánlatokat. A középár 56 000 P. A legolcsóbb vitéz Hantay Ödön, szerelésre azonban csak 5%-ot számít fel. Erre a körülményre vonatkozólag kérdést intézett nevezett vállalkozóhoz, aki kijelentette, hogy változatlanul ajánlatához képest vállalja a villanyszerelési munkák kifogástalan kivitelezését. Ezek alapján javasolja mint legolcsóbbnak vitéz Hantay Ödönnek a villanyszerelési munkák kiadását.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a kimutatásból megállapítja, hogy a szegedi Szmatana és Halász cég 48 000 P-s ajánlattal a második helyen fekszik.

Körmendy Mátyás melegen ajánlja a Szmatana és Halász céget a bizottság figyelmébe mint általa is ismert megbízható becsületes jó vállalkozókat.

Ditrói Gábor Alexy és Uhlyarik budapesti cégre hívja fel a bizottság figyelmét felsorolván a cég által eddig végzett nagyszabású, kényes szerelést követelő munkálatokat.

Miniszter Úr Őnagyméltósága úgy véli, hogy jelen esetben nem lehet kitérni a szegediek kívánsága elől. A város óriási összeggel járult hozzá az építkezéshez, és ezért valami ellenszolgáltatást várhat is. A bizottság hozzájárulásával kimondja, hogy a villanyszerelési munkákat Szmatana és Halász szegedi cégnek adja ki 48 461 P 57 f. végösszeggel.

Rerrich Béla bejelenti, hogy ez azonban 14 f-rel emeli az egységárat. Egyben felhasználja az alkalmat, hogy bemutassa a bizottságnak a kémiai intézet homlokzatára kerülő játékóra-tervet. Nagyon kéri a bizottságot, hogy foglaljon állást még a jelen ülésen legalább az óramű keretére vonatkozólag, mert különben nem fogja tudni a homlokzatot befejezni. A bekért ajánlatok szerint a keret 12 000 P-be, a járómű 44 000 P-be és a szobrászmunka 16 000 P-be kerül.

Miniszter Úr Őnagyméltósága annak megállapítását kéri, hogy mily összegű megtakarítás volt elérhető a jelen ülés keretében kiadott munkáknál.

Rerrich Béla bejelenti, hogy a liftek elhagyásával 15 000 P takaríttatott meg.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a bizottság állásfoglalása után hozzájárul ahhoz, hogy a játékóra kerete megrendeltessék. Az óramű többi részére pedig társadalmi úton óhajt gyűjtést indítani.

A következőkben a Templom téri B–C épületek kiadandó munkáira kerül a sor.

Rerrich Béla bejelenti, hogy a munkálatokat bizonyos fokig hátráltatni fogja az a körülmény, hogy a követ későn fogják megkapni. Ismerteti a kőfaragómunkákra beérkezett ajánlatokat, melyek közül Túra Adolf budapesti cég a legolcsóbb. Felolvassa a Kőfaragó Ipartestület Elnökségének levelét, amelyben az elnökség kéri, hogy Túra Adolf ajánlata hagyassék figyelmen kívül, mivel nincsen iparengedélye. Az építésvezetőség szívesebben dolgozik nagyobb helybeli céggel, de az árban a második helyen fekvő Auer Sándor szegedi cég igen lassúnak bizonyult a szállításokban, és ennélfogva Túra Adolfot ajánlja elfogadásra.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a bizottság részéről történt hozzászólás után Túra Adolf ajánlatát fogadja el 69 588 P értékben.

Rerrich Béla a műkőmunkára beérkezett ajánlatok közül Melocco Rt. ajánlatának elfogadását javasolja

Miniszter Úr Őnagyméltósága a bizottság hozzájárulásával a műkőmunkákat Melocco Rt.-nak ítéli oda 14 462 P végösszeggel.

Rerrich Béla az ácsmunkákra beérkezett ajánlatok közül, mint legolcsóbbat Kecskeméti és Korom szegedi cég ajánlatának elfogadását kéri

Miniszter Úr Őnagyméltósága Körmendy Mátyás és a bizottság hozzászólása után az ácsmunkákat Kecskeméti és Korom szegedi cégnek adja ki 27 328 P 60 f értékben.

Rerrich Béla tetőfedőmunkákra Rózsa István szegedi céget ajánlja

Miniszter Úr Őnagyméltósága Körmendy Mátyás hozzászólása után a tetőfedőmunkákat Rózsa István szegedi cégnek adja ki 7 600 P végösszeggel.

Rerrich Béla bejelenti, hogy a bádogosmunkákra Fogel Ede szegedi cég pályázott. Felhívott három más céget ajánlattételre, akik azonban drágábban voltak hajlandók vállalni a munkát, úgyhogy ezek alapján javasolja a munkát Fogel Edének kiadni.

Miniszter Úr Őnagyméltósága elfogadván Rerrich Béla javaslatát, határozatilag kimondja, hogy a bádogosmunkákat Fogel Ede szegedi cégnek adja ki 38 450 P 19 f végösszeggel.

Rerrich Béla a padló- és falburkolómunkákra Urbach és Taffler szegedi cég ajánlatának elfogadását javasolja.

Miniszter Úr Őnagyméltósága ebben az értelemben határoz, és elfogadja Urbach és Taffler ajánlatát 86 875 P végösszeggel.

Rerrich Béla bejelentése és a bizottság állásfoglalása után a gyémántbeton-munkákra vonatkozólag ugyancsak Urbach és Taffler ajánlatát fogadja el 27 705 P 40 f végösszeggel.

Rerrich Béla a parkettásmunkákra vonatkozólag az eddigi szállításoknál is igen megbízhatónak bizonyult Rainer Károly szegedi cég ajánlatának elfogadását kéri.

Miniszter Úr Őnagyméltósága tekintettel Szeged városnak az egyetemi építkezéseknél hozott nagy áldozatára a bizottság hozzájárulása után a parkettásmunkákat Rainer Károly szegedi cégnek ítéli oda 26 428 P értékben. A továbbiakban kifejti, hogy a jelen építő bizottsági ülés egyik igen fontos programpontja a leszámoló palota kérdése. A D épület megépítésére hosszabb ideig nincsen kilátás. Utána következnek az anatómia és bonctan. Arra azonban nincsen remény, hogy ezeken túlmenően még több egyetemi épület emeltessék. Számolni kell tehát azzal a lehetőséggel, amit a leszámoló palota nyújt. Az egyetemi intézetek számára ezt azonban át kell alakítani. Az ásványtan, növénytan és élettan, tehát a biológiai csoport még mindig megmarad az állami gimnáziumban, tehát nem érhető el teljesen az a cél, amit a város kíván, hogy ti. a gimnázium visszaadassék eredeti rendeltetésének. Tárgyalni fog egy építésszel, hogy az elkövetkező ülésen a leszámoló palota átalakításáról már tárgyalni lehessen. A jelen építkezésnél mutatkozó 200 000 P margóval fedezni lehetne az átalakítás költségeit. A két auditorium maximum, a két hemiciklus azonban egyelőre nem jöhet szóba. A hallgatók száma csak lassan emelkedik, úgyhogy ebből a szempontból nem túlságosan sürgős azok megépítése. Kéri a jelenlévő tanárokat, szóljanak hozzá, és tájékoztassák a bizottságot a tanárikar állásfoglalásáról.

Szentpétery Zsigmond bejelenti, hogy a tanári kar már több ízben foglalkozott ezzel a problémával, és megállapodtak a helyiségek felosztásában. A földszinten és az első emeleten nyerne elhelyezést a természettudományi kar. Ugyancsak részére foglalnák le (matematika) a második emelet egy részét is. A második emelet másik része és a harmadik emelet szolgálna elhelyezésül a bölcsészeti kar részére. A földszinten helyeztetnék el a hatalmas állattani múzeum is.

Somogyi Szilveszter érdeklődik azután, hogy ezesetben kiürül-e a reálgimnázium épülete.

Szentpétery Zsigmond igennel felel, amire a **Miniszter Úr** Őnagyméltósága megköszönvén a kapott felvilágosítást felhívja a tanári kar figyelmét arra a körülményre, hogy számolni kell azzal, hogy új tanszékek is állíttatnak föl, melynek részére szintén biztosítandó hely.

Szentpétery Zsigmond nem tartja lehetségesnek, hogy az egyes intézetek még szűkebb helyre szoríttassanak, mert a fentebb vázolt elhelyezésnél is a helyszükségletet már a minimumra redukálták.

Miniszter Úr Őnagyméltósága felveti a kérdést, vajon nem lehetne-e Glattfelder Püspök Úr Őméltósága propozíciójának megfelelően az udvar befedésével a múzeum részére helyet biztosítani.

Kogutowicz Károly szerint bőségesen elegendő hely áll rendelkezésre, mert a felosztást úgy végezték, hogy figyelembe vették már a jövőben felállításra kerülő tanszékeket is. Fel lehet azonkívül még használni a folyosókat is, ha a két oldallépcsőházat lezárják. Sőt, ha a posta egy lakóval meg tud egyezni, úgy augusztus 1-jén, de legkésőbb jövő évi május 1-jén a lakás felszabadul, és 3–4 fal kibontásával a hallgatók részére több hely állna rendelkezésre, mert máris állva hallgathatják az előadásokat.

Miniszter Úr Őnagyméltósága azután érdeklődik, hogy a természettudományi kar milyen tanszékek felállítását hozta javaslatba.

Szentpétery Zsigmond felsorolja az egyes tanszékeket, nevezetesen mezőgazdasági növénytani, állattani, agrokémiai és agro-analítikai tanszékeket, melyek mellett – mint Győrffy István bejelenti – örökléstani tanszék felállítását is szeretné a kar.

Miniszter Úr Őnagyméltósága hangsúlyozza, hogy – mivel a D épületben és a bonctani intézeten belül egyetemi épület megépítésére remény alig van – a leszámoló palotát kell felhasználni úgy, hogy abban a természettudományi kar és a szellemi tudományi tanszékek helyet nyerjenek. Forszírozni kell ezt annál is inkább, mert ez a megoldás az 1930/31. évben a reálgimnázium épületének felszabadulásához vezet.

Aigner Károly bejelenti, hogy ma is fogadott egy küldöttséget ebben az ügyben, és az érdekelt szülőknek sok kérvénye fekszik a Miniszter Úr Őnagyméltósága előtt a Klauzál Gábor Reálgimnázium lezárása miatt. Eddig csak kisebb megmozdulások voltak ezek, de mikor a szülők látják azt, hogy a gyermekeik egészen lehetetlen helyiségekben nyernek oktatást, nem lehet csodálkozni, ha ez a társadalmi nyugtalanság nagyobb méreteket ölt. Kéri a bizottságot, hogy a leszámoló palota sürgős átalakításának kérdése elvileg mondassék ki.

Körmendy Mátyás kéri a Miniszter Úr Őnagyméltóságát, hogy a leszámoló palota átalakításának megszervezésével helybeli építészeket bízzon meg.

Miniszter Úr Őnagyméltósága elismeri az átalakítás sürgős és szükséges voltát, és igen fontosnak tartja, hogy a tervezés is helybeli építészek által végeztessék el. Kéri, hogy a szóba jöhető helybeli építészekről egy kimutatást készítsenek.

Több tárgy nem lévén, az ülést berekeszti.

K. m. f.

Ottó László s. k. jegyzőkönyvvezető — Klebelsberg Kuno s. k. elnök

A jegyzőkönyvet hitelesítik:

Somogyi Szilveszter s. k. — Győrffy István s. k.

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1930. február 25-én tartott XX. üléséről

Jelen voltak: gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Őnagyméltósága elnöklete alatt Magyary Zoltán és Jakabbfy Zoltán miniszteri tanácsosok, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium részéről, Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos a Pénzügyminisztérium részéről, Somogyi Szilveszter Szeged szabad királyi város polgármestere, Kószó István nyugalmazott államtitkár, Győrffy István ezidei rektor, Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos, Horger Antal, Jeney Endre, Berecz János, Fröhlich Pál, Kiss Árpád, Szentpétery Zsigmond, Kogutowicz Károly, Polner Ödön, Pfeiffer Péter, Ereky István, Széki Tibor, Menyhárth Gáspár, Darányi Gyula, Issekutz Béla, Veress Elemér, Ditrói Gábor nyilvános rendes tanárok, Horváth Barna nyilvános rendkívüli tanár, Oravetz Győző műszaki főtanácsos, az Állami Építészeti Hivatal főnöke, Körmendy Mátyás felsőházi tag, az Iparkamara elnöke, Tonelli Sándor iparkamarai titkár, Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag, Rerrich Béla műépítész, Hébel Lajos mérnök, Séhner Ferenc gazdasági hivatali ellenőr, Halmos Károly gazdasági hivatali mérnök és Jánossy Dénes miniszteri titkár mint jegyzőkönyvvezető.

Miniszter Úr Őnagyméltósága az ülést megnyitja és a XIX. építési bizottsági ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Somogyi Szilveszter polgármestert és Győrffy István ezidei rektort kéri fel. Mindenekelőtt felhívja a bizottság figyelmét azokra a fizetési nehézségekre, amelyek a vállalkozók kereseti kimutatásainak érvényesítése alkalmával ez idő szerint felmerülnek. A helyzet ma az, hogy a kincstár részéről csak 1930. évi július hó 1-je után áll majd a klinikák költségvetési hitelénél 700 000, a Templom téri építkezéseknél pedig 900 000 P rendelkezésre. Az eddig rendelkezésre állott hitelek a kifizetések folytán már kimerültek, és a Pénzügyminisztérium sincs abban a helyzetben, hogy az 1930/31. költségvetési év előtt rendelkezésre bocsássa azokat a hiteleket, amelyek csak az új költségvetési év elején lesznek esedékesek. Épp az imént vonult fel az egyetem központi épülete előtt a szegedi iparosok küldöttsége, akik kereseti kimutatásaik kiegyenlítését kérték. A keresetek kiutalásának elhalasztása kétélű fegyver, mert ha a vállalkozók a halogatásban rendszert tapasztalnak, abban az esetben a halasztás folytán előálló kamatveszteségüket a jövőben adandó ajánlataiknál kétségkívül előre be fogják kalkulálni. Véleménye az, hogy nemcsak az iparosok követelését kell kielégíteni, hanem az ilyen munkálatoknál azt is elő kell mozdítani, hogy az iparosok a vállalkozáson tényleg keresni is tudjanak. Szeged városának van egy kétségkívül tiszteletre méltó álláspontja, mely a város törvényhatósági bizottságának 1926. évi április hó 7-én tartott rendes közgyűlési határozatán alapszik. Ennek értelmében Szeged városa az egyetemi építkezésekhez szükséges telkek díjmentes rendelkezésre bocsátásán kívül az építkezési költségekhez összesen 3 200 000 aranykoronával járul hozzá. Ennek a hozzájárulásnak természetesen az volt az előfeltétele, hogy itt bizonyos tudományos intézetek jöjjenek létre. Ezek közé tartozik az elmeklinika, valamint a hullával dolgozó intézetek is, amelyek megfelelő fedezet híján ezideig nem épülhettek meg. Megemlíti továbbá, hogy a Templom téri építkezésekhez Szeged külön járult hozzá 900 000 P-vel. Ami a klinikák építését illeti, felhívja a Bizottság figyelmét arra, hogy a klinikák eredetileg 8–900 000 P építkezéseknek lettek tervezve, azonban végülis az óriási beteganyag lebonyolítása végett az eredeti kereteknél sokkal nagyobbak lettek. Így épült meg a nagy belklinika mellett a külön elkülönítő, amely külön járványkórház jellegével bír. Ugyanez az eset a gyermekklinikánál is.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos közbevetőleg megjegyzi, hogy a kincstár mindent megtett az építkezéseknél, amit csak kilátásba helyezett, sőt még ezen felül is bocsátott összegeket rendelkezésre. A mai napig az állam részéről ugyanis 8 816 000 P lett kilátásba helyezve, tényleg azonban a kincstári számlán eddig 9 684 000 P lett kifizetve.

Miniszter Úr Őnagyméltósága: az államkincstár ilyen nagyfokú áldozatkészsége mellett ez idő szerint nem áll módjában további tekintélyes összegeket az építkezés céljaira rendelkezésre bocsájtani. Mindamellett azonban megmarad azon elhatározása mellett, hogy alkalmas időpontban a még hiányzó intézetek felállításáról is gondoskodni fog, amelyek az eredeti építési programban felvetettek. Szegednek tehát nincs oka, hogy az államkincstár mostoha magatartása miatt panaszkodjék. Meg kell állapítania azt, hogy Debrecen kivételével Szeged az egyetlen magyar város, ahol nagyszabású építkezések jöttek létre. További támogatásnak azért sincs meg a lehetősége az államkincstár részéről, mert a Dunántúl már huzamosabb ideje megmozdult Pécsnek mint egyetemi városnak továbbfejlesztése érdekében. Minthogy az államkincstár minden ígéretét teljesítette, Szeged városán van tehát a sor, hogy az általa még kilátásba helyezett 1 856 000 P-vel az építkezések befejezését lehetővé tegye, mert ha Szeged városa vállalt kötelezettségeit nem teljesítené, abban az esetben a mai napon kiadásra előkészített munkákat sem lehet már vállalatba kiadni.

Somogyi Szilveszter polgármester a maga részéről teljes bizalommal van a Miniszter Úr Őnagyméltósága iránt, és elismeri azt az áldozatkészséget, amelyet az államkincstár az építkezések során eddig tanúsított. Ennek elismerése mellett is azonban úgy érzi, hogy kifejezést kell adnia azon véleményének, miszerint Szeged városa az eddig nyújtott hozzájárulásokkal, vállalt kötelezettségével lépést tart. Ragaszkodnia kell ugyanis a törvényhatósági bizottságnak 1926. évi április hó 7-én folytatva tartott rendes közgyűlésén hozott határozatához, amely szerint az egyetemi építkezés három periódusban folyna le. Az első periódusba esnék a következő négy objektum: 1) a gyermekklinika, 2) belklinika, 3) sebészeti klinika, 4) bonctani, kórbonctani és törvényszéki orvostani intézetek. A másik periódusba esnék: 1) bőrgyógyászati klinika, 2) elmegyógyászati klinika 3) nőgyógyászati klinika. A harmadik periódusba esnék még a hátramaradott és szükséges épületek felemelése. Ami az építkezésekhez való városi hozzájárulást illeti, ugyanakkor az a megállapítás történt, hogy a 3 200 000 aranykoronát kitevő összeg három egyenlő részben lesz esedékes mindig abban az időpontban, amikor egy-egy építési periódus munkálatai megkezdődnek. Tekintettel azonban arra, hogy az elmeklinika, nemkülönben a hullával dolgozó intézetek megépítése még nem kezdődött el, az a véleménye, hogy a város lépést tart az anyagi hozzájárulás tekintetében az építkezés eddigi menetével. Úgy látja, hogy ez költségvetésileg nincs is eléggé biztosítva. A város eddig 1 856 000 P-t már kifizetett. A Templom térre külön megállapodás történt, amelyre vonatkozó kötelezettségének a város máris megfelelt. Hogy az építkezés mai stádiumában mi járna még a város részéről, azt nehéz volna számszerűleg megállapítani. Ami a városi hozzájárulást illeti, a város 1 840 000 P-t vett fel kölcsönben; ezt az összeget azonban a városnak másra el kellett költenie, mert a város adójövedelme nem folyt be úgy, mint arra számítani lehetett. A mezőgazdaság krízisben van és, a városnak 16 000 kisbérlője nem tud megfelelni fizetési kötelezettségének. Ez idő szerint a városnak 1 500 000 P be nem hajtott hátralékos adókövetelése áll

fenn. Mindezt szükségesnek tartja a bizottság előtt ismertetni, hogy a bizottság tagjai lássák, hogy a város mennyire tudatában van kötelezettségeinek, de viszont lássák azt is, hogy milyen anyagi nehézségekkel küzd. Tekintettel azonban arra, hogy a jelen fizetési nehézségeknél elsősorban is szegedi iparosokról van szó, hajlandó megajánlani a hátralékos kereseti kimutatások kiegyenlítése végett 200 000 P-t; egyúttal azonban kéri a Pénzügyminisztérium jelenlévő képviselőjét, hogy a város nehéz anyagi helyzetére való tekintettel az államkincstár is járuljon hozzá soronkívül az igények kielégítéséhez. Célszerűnek tartaná, ha lehetőleg az államkincstár is az általa megajánlott 200 000 P-vel egyenlő összeggel járulna hozzá a kifizetésekhez.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos ismertetni kívánja a tényállást. Előrebocsájtja, hogy az egész tárgyalás nem arra vonatkozik, hogy az előirányzott hitel nem volna elég, hanem arra, hogy ez a hitel mikor áll rendelkezésre, tehát a likviditás kérdésére. Az államkincstár részéről a helyzet az, hogy ami fedezet az 1929/30. évi költségvetésben elő volt irányozva, azt már ki is utaltuk. Az 1930/31. évi költségvetésben újból 700 000 + 900 000, együtt 1 600 000 P fog legkorábban, 1930 július havában rendelkezésre állani. A Templom téri építkezésekre előirányzott 3 600 000 P-ből az állam eddig már befizetett 1 800 000 P-t, Szeged városa pedig a megajánlott 900 000 P-t. Mivel a klinikák összes munkái már elkészültek, a hitelek utolsó részletei azonban késnek, viszont a Templom téri építkezéseknél a kiutalt összegekre egyelőre nincs teljesen szükség, a Templom téri épület hitelét az egyetem gazdasági hivatala részben a klinikai vállalkozók igényeinek kielégítésére volt kénytelen fordítani, ezt az összeget azonban a Templom tér építési alapnak vissza fog kelleni téríteni, de ez nem lehetséges addig, amig Szeged városa hátralékos fizetését nem teljesíti. Ami Szeged város fizetési kötelezettségének időpontját illeti, ennek megítélése végett idézi az 1926. évi április hó 7-én hozott 121. számú törvényhatósági bizottsági határozatnak idevágó részét, amely így szól: „Kimondja a közgyűlés, hogy a telken kívül az építési költségekhez azonnal hozzájárul 3 200 000 K-val, ha az állam is 7 600 000 aranykoronás hozzájárulásából azonnal 4 000 000 aranykoronát fordít az építkezésre. A többi szükséges költséget az állami költségvetésben biztosítja, és az egész építkezést 3–3,5 év alatt befejezi. Ha pedig az építkezés három periódusban történik úgy a gyermek-, bel- és sebészeti klinikák, valamint a bonctani, kórbonctani és törvényszéki orvostani intézetet magában foglaló épületet tartalmazó első építési periódushoz a telken felül a város 1 065 000 aranykoronával járul, hogyha ugyanazon periódus tartama alatt az állam 2 135 000 aranykorona költséget visel." Eddig az történt, hogy megépült az öt klinika, illetve az elkülönítőkkel együtt hét épület, valamint elkészültek az internátusok is, amelyek hasonlóképpen az egyetem és Szeged város javára szolgálnak. Ezek az építkezések összesen 13 396 000 P-be kerültek, amelyből Szeged városa eddig 1 856 000 P-t, az állam azonban már 8 284 000 P-t fizetett be, és a még befizetendő 1 400 000 P-vel együtt összesen 9 684 000 P-vel fog ezekhez az egyetemi építkezésekhez hozzájárulni, ami meghaladja a 7 200 000 aranykoronának megfelelő összeget. Ilyen körülmények között, habár az építkezések sorrendje az élet által kívánt okokból el is tért az 1926. évi határozatban megállapított első periódustól, mert a hullaintézetek helyett megépültek a Tisza-parti nagy klinikák és a fontos nőgyógyászati klinika is, és az állam többet teljesített, mint amennyit vállalt, az a minisztérium véleménye, hogy a Szeged által megajánlott hozzájárulás második fele, a további 1 856 000 P is esedékessé vált.

Somogyi Szilveszter polgármester ismételten hangsúlyozza, hogy tudatában van a város kötelezettségeinek, de úgy érzi, hogy a hozzájárulásnak lépést kell tartania az építkezés ütemével. Egyébként a város már úgyis nagy áldozatot hozott, amikor a klinikák részére a telket megszerezte. A város számlájára írandó továbbá a polgári iskola céljaira megszerzett két telek értéke is.

Miniszter Úr Őnagyméltósága: a polgári iskolai két telek értékét nem számítjuk az egyetemi építkezések számlájára fel. Annak idején a József [főherceg] téri barakkok miatt nem volt lehetséges az elmeklinika felépítése. Egyébként az erre előirányzott pénzt beleépítettük a bel- és gyermekklinikába, amelyek mellé külön kórházszámba menő, egy-egy elkülönítőt építettünk. Hangsúlyozza, hogy ezek a klinikák 40%-kal nagyobbak, mint a debreceniek. Amint megfelelő fedezettel rendelkezünk, a hullával dolgozó intézeteket is megépítjük. Az állam nemcsak mindent megtett, amit ígért, hanem még ezen felül is fizetett, méltányos tehát hogy a város legalább teljesítse azt, amit ígért.

Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos látja, hogy itt Szegeden olyan munka folyik, amely egyetemes országos érdeket képvisel. Ennek azonban Szeged városa különösen hasznát fogja látni. Az államkincstár mindent megtett, amit a maga részéről megtehetett. Ezek után megdöbbenéssel értesült arról, hogy a vállalkozók küldöttségileg kérik járandóságaik kiegyenlítését. Ezt a jelenséget rendkívül aggályosnak tartja, mert a tapasztalat szerint a vállalkozók a késedelmes fizetés folytán ért veszteségüket a jövőben majd bele kalkulálják áraikba. Amikor az építkezés megindult, és annak alapján a városi határozat létrejött, más volt az építkezés perspektívája, mint most. Hangsúlyozza, hogy az eredetileg nem tervezett, de később mégis keresztülvitt építési bővítések is a város érdekében történtek. Erre való tekintettel kéri a Polgármester Urat, hogy revideálja álláspontját, mert az államkincstár nem képes a jelenlegin túlmenő kötelezettséget magára vállalni.

Somogyi Szilveszter polgármester: annak idején a város 3 200 000 aranykoronát vállalt. Ha összehasonlítást tesz Szeged és Debrecen között, meg kell állapítania, hogy Debrecen olcsón megszabadult kötelezettségeitől. Szeged azonban a fenti összegen felül elvállalta azt is, hogy a Templom téri épületekhez 900 000 P-vel járuljon hozzá. Biztos benne, hogyha az építkezés az előirányzottnál kevesebbe került volna, az államkincstár akkor is behajtaná a városon az általa vállalt összegeket. Azonban a város csak építkezés címén vállalt hozzájárulást, pedig tudomása szerint az eddig kifizetésre került összegekből nemcsak az építkezés, hanem a belső berendezés és felszerelés számláit is kifizették.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a tárgyalásokban úgy látja csak akkor lehet továbbjutni, ha meg lesz állapítva reálisan az az összeg, amely a fizetés szempontjából folyó évi július hó 1-jéig esedékes lesz. Ez az összeg lehet elsősorban a tárgyalás alapja, mert erre a pénzre a vállalkozók kielégítése végett azonnal szükség van.

Somogyi Szilveszter polgármester: egy gondolata volna, amely talán megoldásra vezethetne. Hajlandó volna esetleg 300 000 P-t fizetni, ha az államkincstár is ugyanakkora összeggel járulna soronkívül a követelések kiegyenlítéséhez. Ezt az összeget azonban elsősorban is főleg a szegedi vállalkozók követeléseinek kiegyenlítésére kellene fordítani. Azonban az építtető minisztérium abban a helyzetben volna, hogy a hullával dolgozó intézetek építését elkezdhetnék, akkor azonnal hajlandó volna az egész hátralékos városi hozzájárulást lefizetni.

Körmendy Mátyás iparkamarai elnök véleménye szerint a szegedi vállalkozók esedékes járandóságai 540 000 P-vel kiegyenlíthetők volnának.

Miniszter Úr Őnagyméltósága kifejti, hogy a városnak legnagyobb érdeke ezidő szerint a reálgimnázium kiürítéséhez fűződik. Ez a kiürítés azonban a leszámoló palotában általa tervezett átalakításokkal van szoros kapcsolatban. Ismét hangsúlyozza, hogy nem rajta múlott, hogy az elmeklinika megépítése a József téri nehézségek miatt meg nem történhetett. Szerinte fontosabb a hullával dolgozó intézetek felépítésénél, hogy a még rendelkezésre álló pénzösszegek a leszámoló palota átépítésére legyenek fordítva, mert ebbe az utóbbi épülettömbbe 20 intézetet lehetne elhelyezni, míg a város által kívánt bonctani, kórbonctani és törvényszéki orvostani intézetek felépítése esetén csak 3 intézet jutna fedélhez. Egyébként reménye van arra is, hogy ezen intézetek felépítéséhez megnyeri a Rockefeller Alapítvány érdeklődését is. A jelen helyzetben tehát sokkal racionálisabb a leszámoló palota kiegészítését keresztülvinni, mint a hullával dolgozó intézeteket megépíteni.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos ismét hangsúlyozza Somogyi Szilveszter előtt, hogyha a város az ígért hozzájárulást nem adja meg, a további munkákat nem lehet kiadni. Ezzel megáll az egész építkezés üteme, és a reálgimnázium kiürítése sem fog megtörténni, ami pedig a városnak elsőrendű érdeke.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a leszámoló palota kiépítését akképpen óhajtja lehetővé tenni, hogy az 1931/32. évi költségvetésben beállít mégegyszer 900 000 P-t, amellyel a leszámoló palotánál szükségessé váló hozzáépítéseket fedezni tudja. Ennyibe került Debrecenben az elmeklinika.

Somogyi Szilveszter polgármester: a pénzbeli hozzájáruláson kívül a központi épületet is ingyen adtuk, amit a Bizottságnak szintén tekintetbe kell vennie. Szeged városa kétségkívül többet áldoz, mint Debrecen.

Miniszter Úr Őnagyméltósága: Szegedet nem lehet arányba állitani Debrecennel: Szeged jobban járt, mint Debrecen. A debreceni központi épület felét megfizette a város 2 900 000 P-vel, amelyből vissza van számítva 800 000 P. Tehát Debrecennek a központi épület 2 100 000 P-jébe került. Ezzel szemben Szegednek csak 900 000 P-s hozzájárulása áll fenn a Templom téri építkezéseknél. Tehát a Polgármester Úr megnyugtathatja a közgyűlést. A Polgármester Úrnak be kell látnia azt, hogy a fizetési nehézségek azáltal állottak elő, hogy a város nem fizette meg a klinikai építkezésekhez ígért hozzájárulást. Ennek folytán a fizetéseket a Templom téri építkezéseknél rendelkezésre álló összegekből kellett fedezni. Ígéri azonban, hogy a további szükségletek fedezésére az 1931/32. évi költségvetésbe még egyszer beállíttat 900 000 P-t. Ismételten kifejti, hogy ebből az összegből ugyan megépíthetné a hullával dolgozó intézeteket, amint azt a város óhajtja; ezzel szemben viszont a reálgimnáziumot nem tudná kiüríteni. A racionális gazdálkodás elve is azt igazolja, hogy ezt a 900 000 P-t a leszámoló palota kiépítésére kell fordítani.

Somogyi Szilveszter polgármester a Miniszter Úr Őnagyméltósága érvei alapján hajlandónak mutatkozik ez idő szerint 300 000 P hozzájárulást és további 100 000 P előleget kifizetni, bár ezen összegek előteremtése nagy nehézségekbe ütközik.

Miniszter Úr Őnagyméltósága: vegye tekintetbe a Polgármester Úr, hogy a leszámoló palota kiépítésével egy hatalmas egyetemi célokra alkalmas épület egészíti ki az eddigi egyetemi komplexumot. Egyébként a város még összesen 1 856 000 P hozzájárulással tartozik. Kéri a polgármestert, hogy ebből 556 000 P-t fizessen ki, és a fennmaradó 1 300 000 P folyósítását pedig készítse elő. Ezzel szemben azt az érvet használhatja a közgyűlés előtt, hogy a kultusztárca költségvetésében az egyetemi építkezés céljaira az 1931/32. költségvetési évben is benn marad a 900 000 P. Ezt tudja nyújtani a városnak egyenértékképpen.

Somogyi Szilveszter polgármester: 450 000 P-t talán tudna adni, de többet nem képes.

Miniszter Úr Őnagyméltósága szükségét látja annak, hogy teljes megegyezés jöjjön létre a leszámoló palota kérdésében. A professzorok ugyanis jelenleg dolgozni nem tudnak, mert nincsenek tantermeik. Kifejti a bizottság előtt, hogy azt az összeget, amelyet a Rockefeller Alaptól reménylene, azt nem költheti a leszámoló palotára, mert a Rockefeller Alap – amennyiben tudományos építkezéseket hajlandó támogatni – eddigi politikájához híven csak új komplexumra szokott pénzt adni. Ezért gondolja azt, hogy az általa megajánlott további 900 000 P állami hozzájárulást nem kötheti le a város által kért hullával dolgozó intézetek építésére. Viszont a leszámoló palota kiépítése lehetővé teszi a reálgimnázium felszabadítását. Teljesen tudatában van annak, hogy újabb 900 000 P-nek felajánlásával nagy áldozatot hoz, és támadásoknak teszi ki magát, mert ebben az esetben sem a pécsi, sem a debreceni egyetem 1932 nyaráig állami hozzájárulásra nem számíthat. Ha a Polgármester Úr a városi hozzájárulás ellenében a hullával dolgozó intézetek helyett további egyenértéket keres, rá kell mutatni az internátusokra, amelyek 420 főiskolai hallgatót foglalnak magukba. Ez nem csekélység, sőt elsőrendű jelentőségű az egyetem életképessége és Szeged város jóléte szempontjából. Megemlítette továbbá a Bizottság előtt, hogy az egyetemi építkezések költségei szempontjából berlini útján történt tájékozódásai is teljesen megnyugtatták. Nálunk könnyelmű gazdálkodás nem történt, mert mi majdnem 20 P-vel olcsóbban építünk légköbméterenként, mint a poroszok, akiknél általában az egyetemi építkezések egységára 40 birodalmi márka körül mozog. Mindezek alapján a polgármester úr is emelt fővel állhat a közgyűlés elé, mert amint láthatja, a leszámoló palota átépítése, az internátusok megépítése és a további 900 000 P tekintélyes egyenértéket képeznek a városi hozzájárulással szemben.

Somogyi Szilveszter polgármester úgy látja, hogy a közgyűlési határozattal megerősített alapszerződést a változott viszonyokra való tekintettel módosítani kell. Ennek a tudatában és a Miniszter Úr Őnagyméltósága személyére való tekintettel belemegy a város részéről 560 000 P hozzájárulásba.

Körmendy Mátyás iparkamarai elnök: de csak a helyi iparosok javára.

Miniszter Úr Őnagyméltósága: ez részletkérdés. Legcélszerűbb, ha a Kereskedelmi és Iparkamara a gazdasági hivatallal beszéli meg, hogy a Polgármester Úr által megajánlott összegből kinek mennyit fizet. Amint a polgármester úr is mondja, lehetséges volna egy pótegyezményt kötni. Ebbe bele kellene venni azt, hogy a városnak eminens érdeke a reálgimnázium kiürítése. Ezt pedig az adott viszonyok mellett másképpen, mint a leszámoló palota kiépítésével, nem lehet megoldani. Ha a leszámoló palotát kiépítjük, akkor ott húsz intézetet tudunk elhelyezni azzal a három intézettel szemben, amely a hullával dolgozó intézetek felépítése esetén elhelyezést nyer. Óriási érték birtokába jutottunk a leszámoló palotával, melyet a kereskedelmi tárca átengedett. Különösebb bizonyításra nem szorul, hogyha a hullával dolgozó intézetek helyébe az általa megajánlott 900 000 P-s hozzájárulást a leszámoló palotába

építi bele, az egyetem is sokkal jobban jár, és a város részére is felszabadul a reálgimnázium. A Polgármester Úrnak azonban az 560 000 P-n felül 1931 tavaszára a hátralékos 1 300 000 P-t is meg kell fizetnie.

Somogyi Szilveszter polgármester: talán beruházási kölcsönt lehetne szerezni.

Miniszter Úr Őnagyméltósága: ezt politikailag képviselni nem tudja. A 900 000 P hozzájárulást azonban a várható támadások ellenére is vállalja a közvélemény előtt.

Somogyi Szilveszter polgármester bejelenti a Bizottság előtt, hogy az általa megajánlott 560 000 P folyósítását, nem különben a még hátralékos 1 300 000 P kiutalását közgyűlés elé fogja vinni, és ott a Miniszter Úr Őnagyméltósága érveit fogja képviselni.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos: a megállapodások értelmében tehát a város fizetne most 560 000 P-t, továbbá kívánatos volna, hogy novemberre fizessen 440 000 P-t és 1931 februárjában a fennmaradó 856 000 P-t.

Somogyi Szilveszter polgármester tudomásul veszi, és kijelenti, hogy a közgyűlés elé viszi a dolgot. Egyben közli, hogy az a városnak nehézségbe ütköznék, hogy 1931 februárjában fizessen. A város kötelezettségeit véve tekintetbe előreláthatólag 1931 áprilisában volna abban a helyzetben, hogy a szóban forgó 856 000 P-t, mint utolsó részletet megfizesse.

Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos: az állam az 1 600 000 P-t csak októbertől kezdődőleg bocsátja rendelkezésre.

Miniszter Úr Őnagyméltósága még egyszer összefoglalja a tárgyaltakat. Kijelenti, hogy az adott viszonyok mellett az eredeti megállapodás módosítása úgy a városnak, mint az egyetemnek előnyét szolgálja. A város ismét megkapja a reálgimnáziumot, az egyetem pedig a húsz intézet céljaira megfelelően átalakított leszámoló palotát. Ez utóbbi olyan nyeresége az egyetemnek, amire eddig reálisan nem számíthatott. Mégegyszer leszögezi, hogy az egyetemi építkezéseknek 1926-ban megállapított sorrendjétől való eltérései a helyszíni viszonyok alakulásából kifolyólag, és mindig a várossal való előzetes megállapodás alapján módosultak. Az állam vállalt kötelezettségeinél máris nagyobb áldozatot hozott, és nem mondott le arról sem, hogy a hullával dolgozó épületeket is megépítse. Rámutatott ismételten arra, hogy a Templom téri építkezéseknek 3 600 000 P-ben megállapított költségeihez Szeged város csak 900 000 P hozzájárulást vállalt, tehát az állam a költségeknek 3/4 részét viseli. Egyúttal utalt arra, hogy Debrecen városával az ottani egyetemi építkezésekkel kapcsolatban olyan megegyezés jött létre, amely a klinikai építkezésekre nézve teljesen megegyezik a Szeged városával kötött megállapodással. Az egyetem főépületére nézve történt megállapodás pedig úgy hangzik, hogy az 5 800 000 P-ben előirányzott összköltségnek felét, tehát 2 900 000 P-t vállalta a város. Továbbá ismételten hangsúlyozta, hogy a Ferenc József Tudományegyetem végleges elhelyezése az állam részéről további áldozatokat is szükségessé tesz, mégpedig elsősorban a reálgimnázium épületének teljes kiürítése végett a leszámoló palota átalakítását, és nagy előadótermek hozzáépítésével való kiegészítését, amely célra az eddigi ígéreteken felül 900 000 P-nek az 1931/32. évi állami költségvetésben való előírását is szükségesnek tartja, és az azzal járó politikai és tudománypolitikai felelősséget vállalja. Ezen alapon kérte a Polgármester Urat, hogy a város részéről még esedékes 1 856 000 P-t a felmerülő szükségletek arányában bocsássa rendelkezésre. Szeged város törvényhatósági bizottságának 1926. évi április hó 7-én 121. szám a hozott ama határozatát pedig, mely a további hozzájárulás fizetését „a bonctani, kórbonctani és törvényszéki orvostani intézetet magába foglaló épület" létesítéséhez is kötötte, módosíttatni szíveskedjék, hogy ez a feltétel, tekintettel az állam egyéb felsorolt teljesítményeire, elejtessék.

Ezen az alapon tehát a hátralevő építési hitelek rendelkezésre bocsátása tekintetében a következő megállapodást szögezi le:

azonnal fizet Szeged városa . . . . . 556 000 P-t,
folyó évi július elején Szeged városa vizet . . . . . 300 000 P-t,
folyó évi októbertől kezdődően az állam a klinikai építkezésekhez hozzájárul . . . . . 700 000 P-vel,
a Templom téri építkezésekhez pedig . . . . . 900 000 P-vel,
1931. év elején Szeged városa fizet . . . . . 1 000 000 P-t,

tehát az egész hátralevő összeget, amely esetleg csökkenni fog azzal az összeggel, amelyben az ideggyógyászati klinika által elfoglalt Honvéd Helyőrségi Kórház [Kálvária sugárút és Korda utca sarkán álló] épülete a kultusztárca részére való tulajdonjogi átvételkor megállapítani fog.

Ezután áttér a Templom téri B–C egyetemi épületek XII–XX. munkáira beérkezett ajánlatok tárgyalására. Felkéri Rerrich Béla műépítészt az ajánlatok ismertetésére.

Magyary Zoltán miniszteri tanácsos szót kér a Miniszter Úr Őnagyméltóságától, és közli a Bizottsággal, hogy ezen munkálatok kiadása nagyban viszi előre a B–C épületek teljes elkészülését. Ezen munkálatok kiadása esetén már csak az installációs munkálatok vannak hátra, amelyeknek kiadása a közeljövőben szintén megtörténik. Ekképpen erős a reménye, hogy az épületek folyó évi szeptember hóra a tudományos munka számára megnyithatók lesznek.

Rerrich Béla műépítész: az asztalos munkákra beérkezett ajánlatok közül a legolcsóbb Radics István, hódmezővásárhelyi cég ajánlata 60 958 P-vel. Az utána következő Süveg Mihály szegedi cég ajánlata 71 603 P-re szól. Előirányzat Radics 60 485 P összegű ajánlatát javasolja elfogadásra, akinek egységárait irreálisnak nem mondhatja.

A Bizottság javaslata alapján **Miniszter Úr** Őnagyméltósága: az asztalosmunkákat Radics István hódmezővásárhelyi cégnek 60 958 P erejéig ítéli oda.

Rerrich Béla műépítész: a lakatosmunkákra beérkezett ajánlatok közül a legolcsóbb Bille János szegedi cég ajánlata 63 898 P-vel. Előirányzat: 69 402 P. Javasolja elfogadásra.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a Bizottság egyhangú hozzájárulása alapján a lakatos munkákat 63 898 P végösszeggel Bille János szegedi cégnek ítéli oda.

Rerrich Béla műépítész a különleges acélablakra a kettős üvegezésre szóló alternatív ajánlatok közül Márkus Miksa budapesti cég ajánlatát javasolja elfogadásra 8490 P végösszeggel. Előirányzat: 12 410 P.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a Bizottság egyhangú állásfoglalása alapján a különleges acélablak-munkákat 8490 P végösszeggel Márkus Miksa budapesti cégnek ítéli oda.

Rerrich Béla műépítész a mázolómunkákra beérkezett ajánlatok közül a legolcsóbb ajánlattevő Nagy Mihály szegedi céget ajánlja 24 012 P végösszeggel. Előirányzat: 22 342 P.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a Bizottság egyhangú állásfoglalása alapján a mázoló munkákat Nagy Mihály szegedi cégnek ítéli oda 24 012 P végösszeggel.

Rerrich Béla műépítész az üvegesmunkákra kiírt versenytárgyalás megsemmisítését kéri, mert a három ajánlattevő közül Takács József és Gál Lajos budapesti cégek szabálytalan ajánlatokat nyújtottak be: mintákat nem mellékeltek, nem írták ki betűvel az ajánlati összegeket, és nem a költségvetésben körülírt módon adták meg az egységárakat.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a Bizottság állásfoglalása alapján a versenytárgyalást megsemmisíti, és új zártkörű árlejtés kiírását rendeli el.

Rerrich Béla műépítész a szobafestőmunkákra beérkezett ajánlatok közül Bori Testvérek szegedi cég ajánlatát javasolja elfogadásra 7061 P végösszeggel. Előirányzat: 13 829 P.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a Bizottság egyhangú állásfoglalás alapján a szobafestőmunkákat Bori testvérek szegedi cégnek ítéli oda 7061 P végösszeggel.

Rerrich Béla műépítész kéri a vászonredőny-munkákra kiírt versenytárgyalás megsemmisítését, mert a legolcsóbb ajánlattevő Varga Mihály szegedi cég ajánlata minőségileg megfelelőnek nem bizonyult, és az árban utána következő Nemes Mihály szegedi cég nem adott árat ajánlatában a napellenzőponyvákra. A többi cégek ajánlatai pedig ezekhez képest igen magasak.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a Bizottság hozzájárulása alapján a versenytárgyalás megsemmisítését kimondja, és új, zártkörű versenytárgyalás kiírását rendeli el.

Rerrich Béla műépítész: a felirati táblákra egy ajánlat érkezett be Varga Dezső szegedi cégé 977 P végösszeggel. Az ajánlatot elfogadásra javasolja. Előirányzat: 981 P.

Miniszter Úr Őnagyméltósága a Bizottság hozzájárulása alapján a felirati táblák munkáival Varga Dezső szegedi céget bízza meg 977 P végösszeggel.

Rerrich Béla műépítész: a felvonómunkákra a legolcsóbb ajánlattevő Handlovits és Horváth budapesti cég 21 800 P végösszeggel három liftre; utána következik ugyancsak három liftre Haverland Antal budapesti cég ajánlata 22 250 P végösszeggel. Ezen ajánlatok közül az utóbbi cégnek az ajánlatát javasolom elfogadásra, mert munkájának szolídságát ismerem. Előirányzat: 23 200 P. Az előkészítő Bizottság budapesti ülésén azonban az a vélemény alakult ki, hogy a három közül egy elegendő a gyógyszertani intézet részére 7350 P erejéig. Kéri a Miniszter Úr Őnagyméltósága döntését.

Fröhlich Pál egyetemi nyilvános rendes tanár kéri a Miniszter Úr Őnagyméltóságát, hogy a fizikai intézetek részére is engedélyezzen egy liftet, mert a műszerek emeletről emeletre való szállítása végett liftre feltétlenül szükség van.

Miniszter Úr Őnagyméltósága Fröhlich Pál kérésének helyt adva a Bizottság hozzájárulása alapján Haverland Antal budapesti cég ajánlatából nevezett cégnek az első tétel szerint egy lift szállítására ad megbízást 7350 P végösszeggel, a Handlovits és Horváth budapesti cég ajánlatából pedig a második tétel szerint nevezett cégnek ugyancsak egy lift szállítására a fizikai intézetek részére 7300 P erejéig a megbízást megadja.

Több tárgy nem lévén, az elnök az ülést berekeszti.

K. m. f.

Jánossy Dénes s. k. jegyzőkönyvvezető — Klebelsberg Kuno s. k. elnök

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1930. július 3-án tartott XXII. ülését megelőző értekezletről

Jelen voltak a következők: Magyary Zoltán miniszteri tanácsos elnöklete alatt Jakabb Oszkár helyettes államtitkár a Pénzügyminisztérium képviseletében, Oravetz Győző a szegedi Állampítészeti Hivatal főnöke mint építési ellenőr, Viesner Emil műszaki tanácsos, a kebli műszaki osztály részéről, Hébel Ede mérnök Rerrich műépítész irodájából, Haász Aladár miniszteri tanácsos és Ottó László minisztériumi segédtitkár a IV. ügyosztály részéről és Jánossy Dénes minisztériumi titkár mint jegyzőkönyvvezető.

Magyary Zoltán az értekezletet megnyitja, és közli, hogy a legközelebbi építési bizottsági ülésen a leszámoló palotában történő átalakítási és hozzáépítési munkákra beérkezett ajánlatok tárgyában kell állást foglalni. Ezenkívül az ülés tárgyát fogja képezni a Templom téri B–C épületek mindeddig ki nem adott vászonredőny- és üvegesmunkák vállalatba adásra vonatkozó állásfoglalás. A leszámoló palota hozzáépítési munkáira szükség van, hogy ezáltal a Fémipari Szakiskola egyetemi célokra elfoglalva tartott helyiségei kiüríthetők legyenek, illetve, hogy a bölcsészet- és matematikai kar egységesen elhelyezhető legyen. A leszámoló palotához hozzáépítendő hemiciklus építési költségei fedezetet találnak abban a 900 000 P-ben, amely az 1930/31. költségvetésbe fel fog vétetni.

Jakabb Oszkár kijelenti, hogy ennek a 900 000 P-nek 1931/32. költségvetési évre való felvételét még nem látja biztosítottnak, és amennyiben ez a jelzett költségvetésbe felvehető nem lesz, abban az esetben a kultusztárcának keretén belül kell a megfelelő fedezetet előteremteni. Egyúttal felkéri a IV. ügyosztályt, hogy a szóban forgó 900 000 P-nek biztosítása véget írjon át a Pénzügyminisztériumhoz.

Magyary Zoltán hangsúlyozza annak a fontosságát, hogy a hemiciklus építési munkálatai most rövid időn belül kiadassanak, hogy az szeptemberre elkészülhessen. Ebben az esetben lehet ui. a szellemtudományi intézeteket elhelyezni és a reálgimnázium épületét is felszabadítani, ami közérdek. Szükség van továbbá a munkálatok kiadására a Szegeden uralkodó nagy munkanélküliség miatt is. Ezután felkéri Hébel mérnököt, hogy az ajánlatokat ismertesse.

Hébel Ede: az I–IV. munkákra beérkezett ajánlatok közül a legolcsóbb Erdélyi A. és Fia szegedi cég ajánlata 110 150 P-vel.

Magyary Zoltán közli, hogy Erdélyi ellen a Templom téri építkezések során panasz merült fel, amely szerint egyes vasgerendákat a mennyezetekből kiszedett, ezt tényként állapította meg az e célból elrendelt vizsgálat. A vizsgálat egyébként még folyik. Ennélfogva megfontolandónak tartja, hogy Erdélyi, mikor ellene ilyen súlyos panasz merült fel, a vizsgálat lefolytatása előtt újabb munkát kapjon.

Jakabb Oszkár: a Miniszter Úr Őnagyméltóságára kellene a döntést bízni, akinek külföldi távolléte folytán nem tartja célszerűnek, hogy az építési bizottsági ülés hazaérkezése előtt az ő véleményének kikérése előtt megtartassék.

Magyary Zoltán a maga részéről is hozzájárul ahhoz, hogy Erdélyi ajánlatának kérdésében a Miniszter Úr Őnagyméltóságáé legyen a döntő szó.

Hébel Ede a vasszerkezeti munkákra ajánlja Farkas és Társa budapesti céget 8310 P-vel. A legolcsóbb ajánlattevő ugyan Kecskeméti Antal szegedi cégé 6496 P-vel, de ez irreális. Esetleg olcsóbbá lehetne tenni a munkát az által, ha a felső világítást elejtjük, és csak a tanár asztala felett tartjuk meg, mert a szóban forgó helyiségben 22 ablak van.

Hébel mérnök előterjesztése alapján az értekezlet Farkas és Társa budapesti cég ajánlatát javasolja elfogadásra 8310 P végösszeggel.

Ezután ismertette a kőfaragómunkára beérkezett ajánlatokat, amelyek közül legolcsóbb Erdélyi és Fia szegedi cég ajánlata 3326 P-vel. Hasonlóképpen a műkőmunkáknál is Erdélyi és Fia szegedi cég legolcsóbb 408 P végösszeggel.

Az értekezlet erre a két munkára beérkezett legolcsóbb ajánlatnál, éppúgy mint az I–IV. munkáknál az Erdélyi cég folyamatban levő ügyére tekintettel állást nem foglalt.

Hébel Ede az ácsmunkákra beérkezett ajánlatok közül ajánlja a legolcsóbb ajánlattevő Nove János szegedi cég ajánlatát 3266 P-vel.

Az értekezlet a javaslatot elfogadja.

Hébel Ede a tetőfedőmunkákra ajánlja Erdélyi és fia cég legolcsóbb ajánlattevőt 1837 P-vel.

Az értekezlet a fenti oknál fogva Erdélyi ajánlatára nézve állás nem foglal.

Hébel Ede a bádogos munkákra ajánlja Fekete Nándor szegedi céget 3167 P-vel.

Az értekezlet a javaslatot magáévá teszi.

Hébel Ede a gumimunkákra Ruggyantaárugyár budapesti céget ajánlja 8050 P végösszeggel.

Schedel [Andor építészmérnök] pénzügyminisztériumi mérnök véleménye szerint a gumimunkákat el kell hagyni, mert azok csak a tornaterem kiképzésénél szükségesek.

Az értekezlet ezen munkák elejtését javasolja, mert az ezirányú szükségletet a testnevelési tanács megítélésére kell bízni, amely a tornaterem belső felszerelési költségeit viseli.

Hébel Ede: a padló és falburkolómunkákra a legolcsóbb Erdélyi és Fia szegedi cég ajánlata 5858 P végösszeggel.

Az értekezlet a fenti kifejtett oknál fogva erdélyi ajánlatára nézve állást nem foglal.

Hébel Ede a gyémántbeton munkákra ajánlja Melocco Péter budapesti céget 10 699 P. végösszeggel.

Schédel mérnök a gyémántbetont nem tudja ajánlani, a beton egyébként sem vált be sehol sem, mert javítani nem lehet. Helyette lapburkolat volna alkalmazandó.

Magyary Zoltán véleménye szerint az alagsorban csak annyi burkolómunkát kellene elvégezni, hogy az átjárás biztosítható legyen. Itt különben is speciális padló kell, amelyre való állásfoglalást bízzuk a Testnevelési Tanácsra.

Az értekezlet úgy dönt, hogy a burkolómunkák elejtését javasolja.

Hébel Ede a padlóra javasolja Rainer Károly szegedi céget 6557 P végösszeggel.

Az értekezlet a javaslatot magáévá teszi.

Hébel Ede az asztalosmunkákra javasolja Radics István hódmezővásárhelyi céget 10 761 P-vel, amely a legolcsóbb ajánlat.

Az értekezlet a javaslatot elfogadja.

Hébel Ede a lakatosmunkákra javasolja a legolcsóbb ajánlattevőt Bornstein Dezső szegedi céget 13 894 P végösszeggel. A mázolómunkákra Szilágyi Géza legolcsóbb ajánlattevő szegedi céget 3565 P végösszeggel.

Az értekezlet a javaslatokat magáévá teszi.

Hébel Ede az üvegesmunkákra javasolja a Gál Lajos budapesti céget 8212 P-vel.

Többek hozzászólása alkalmával az a vélemény alakult ki, hogy Gál Lajos ajánlata túl drága, a legolcsóbb ajánlattevő Kőrösi Géza szegedi cégé pedig 3331 P végösszeggel irreálisan olcsó. Ezért legcélszerűbbnek látszanék, a versenytárgyalást megsemmisítve zártkörű versenytárgyalást írni ki, és új ajánlatokat bekérni.

Hébel Ede a szobafestőmunkákra ajánlja a Festőmunkások szegedi céget 1252 P végösszeggel, a vászonredőny-munkákra pedig Wutter Adolf szegedi céget 1252 P végösszeggel. Mindkettő a legolcsóbb ajánlat.

Az értekezlet a javaslatot magáévá teszi.

Jakabb Oszkár: az itt előkészített munkák közül hiányzanak a világítás, fűtés, és csatornázás. Felvilágosítást kér arra nézve, hogy ezek a munkálatok mibe fognak kerülni.

Magyary Zoltán a XXI–XXIII. munkák még kiírva nincsenek. Rerrich előirányzata szerint a központi fűtés cca. 60 000 P-be kerülne. Ebben az összegben azonban a hemicikluson kívül az épület egyhatoda is bennfoglaltatik. A vízvezeték 20 000 P-be, a villanyszerelési munkák pedig 14 000 P-be kerülnek.

Több tárgy nem lévén, az elnök az ülést berekeszti.

K. m. f.

Jánossy Dénes s. k. jegyzőkönyvvezető — Magyary Zoltán s. k. elnök

Jegyzőkönyv az Építési Bizottság 1930. szeptember 15-én tartott XXIII. üléséről

Jelen voltak: Szily Kálmán vallás- és közoktatásügyi minisztériumi államtitkár elnöklete alatt Jakabbfy Zoltán minisztériumi tanácsos, a Kereskedelemügyi Minisztérium műszaki IV/C osztályvezetője, vitéz Haász Aladár miniszteri tanácsos, Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter Szeged város polgármestere, Berzenczey Domokos városi műszaki főtanácsos, Kószó István nyugalmazott államtitkár, Körmendy Mátyás felsőházi tag, iparkamarai elnök, Wimmer Fülöp törvényhatósági bizottsági tag, Kováts Ferenc ezidei rektor, Kiss Albert, Ditrói Gábor, Huszti József és Fröhlich Pál egyetemi nyilvános rendes tanárok, a jog- és államtudományi, az orvostudományi, a bölcsészettudományi, és a matematika- természettudományi karának dékánja, Polner Ödön, Ereky István, Issekutz Béla, Veress Elemér, Jeney Endre, Szent-Györgyi Albert, Horger Antal, Kogutowicz Károly, Riesz Frigyes, Győrffy István, Pfeiffer Péter, Széki Tibor, Gelei József, Szentpétery Zsigmond, Kiss Árpád, Farkas Béla, Kerékjártó Béla egyetemi nyilvános rendes tanárok, Dávid Lajos címzetes rendkívüli tanár, az egyetemi gyógyszertár vezetője, Bibó István miniszteri tanácsos, az egyetemi könyvtár igazgatója, Oravetz Győző műszaki főtanácsos, az államépítészeti hivatal főnöke, Rerrich Béla műépítész, Pettykó János egyetemi főtanácsos, tanácsjegyző, Halmos Károly gazdasági hivatali főmérnök és Molnár Andor miniszteri titkár mint jegyzőkönyvvezető.

Az ülés megnyitása előtt **Kováts Ferenc** rektor meleg szavakkal üdvözli Szily államtitkár urat, aki első alkalommal elnököl az építési bizottság ülésén, és kéri, hogy az egyetemi építkezések ügyét megértéssel és szeretettel karolja fel, és hasson oda, hogy az épületek mielőbb hivatásuknak adassanak át.

Szily Kálmán Miniszter Úr Őexcellenciája nevében emelkedett szavakkal üdvözli a megjelenteket, és kéri, hogy munkájában hathatósan támogassák. Programja, hogy az egyetemi épületek az anyagi viszonyok korlátai között minél jobb, a célnak minél megfelelőbb és minél tökéletesebb elhelyezését biztosíthassanak.

Körmendy Mátyás a maga és a szegedi iparosság nevében üdvözli Szily államtitkárt, és azt a kérést tolmácsolja, hasson oda, hogy az iparosok esedékes vállalati összegeiket minél előbb megkaphassák. Sajnálattal állapítja meg, hogy egyes iparosok korábbi időpontban elvégzett munkálataikért járó követeléseiket csak késedelmesen kapják meg, ami a mai nehéz gazdasági helyzetben súlyos terheket ró az iparosságra.

Somogyi Szilveszter Körmendy felszólalásával kapcsolatban sajnálattal közli, hogy a késedelmes fizetésben Szeged városát terheli a felelősség. Szeged városa, polgárságának súlyos helyzete folytán nem tudott júliusban eleget tenni az építési bizottság április hó 14-én tartott XXI. ülésében vállalt azon kötelezettségének, hogy július hóban 400 000 P-t bocsát rendelkezésre. E kötelezettségnek csak kismértékben tudott eleget tenni, amennyiben csak 40 000 P-t bocsáthatott rendelkezésre. De megvan minden kilátás arra, hogy a közeljövőben a hátralékot befizetheti, s így a még hátralékos követelések kiegyenlíthetők lesznek.

Huszti József bölcsészettudományi kari dékán a tanítás megkezdhetésére való tekintettel kéri, hogy a Leszámítoló Palotában végzendő munkálatok gyorsabb tempóban végeztessenek, hogy az előadások október hó 1-jén megkezdhetők legyenek. Jól tudja, hogy a munka lassúságát pénzügyi okok idézik elő, és kéri, hogy az építkezések pénzügyi fedezete mielőbb biztosíttassék.

Fröhlich Pál a matematikai és természettudományi kar nevében csatlakozik Huszti kéréséhez, és megnyugtatást kér.

Szily Kálmán álláspontja az, hogyha a munkába belefogtunk, azt be is kell fejezni. A terheket az állam és Szeged városa vállalták, s ők vállvetéssel be is fogják fejezni az építkezéseket. Sajnos a közbejött pénzügyi nehézségek a munkák iramát meglassúbbították, de megvan minden remény arra, hogy úgy a hátralékos követeléseket mielőbb kifizethessük, mint arra, hogy a munkálatok iramát fokozhassuk. Azzal a fenntartással tárgyaljuk tehát a mai programot, hogy ahhoz a pénzügyi fedezet rendelkezésre fog állani.

Rerrich Béla részletesen ismerteti a Leszámítoló Palotához hozzáépítendő épületrész villamosvilágítási-munkálataira kiírt versenytárgyalásra vonatkozólag beérkezett ajánlatokat (az ajánlatokról szerkesztett táblázatos kimutatást csatolva a jegyzőkönyvhöz). [A táblázatos kimutatás hiányzik a levéltári ügyiratból.] Szerinte Alexy György budapesti vállalkozó ajánlata a legolcsóbb. Ajánlata az előirányzathoz képest 100 %-nál is olcsóbb, sőt a versenytárgyalás eredményeként mutatkozó középérték: 8314 P-nél is 2174 P-vel, vagyis majdnem 33%-kal olcsóbb. Nehezére esik ily módon Alexy ajánlatát elfogadásra javasolnia, mert szinte lehetetlennek látja, hogy gondos munkát végezhessen anélkül, hogy munkájára tetemesen rá ne fizetne, avagy ezt a veszteséget kisebb értékű munka eszközlésével behozni ne igyekeznék. A maga részéről Szmatana József szegedi vállalkozót ajánlja, akinek ajánlatában az Alexyéhez hasonló ártévedések nem foglaltatnak. Tekintettel arra, hogy Alexy ellen megbízhatóság szempontjából semmi kifogás nem emelhető, ajánlatát mégis figyelemre ajánlja.

Jakabbfy Zoltán a munkák vállalatba adására Szmatana József szegedi vállalkozót hozza javaslatba, bár Alexy ajánlata cca. 1200 P-vel olcsóbb, azonban egyes egységárai oly alacsonyak, hogy a munkálatok szakszerű kivitele kétségesnek látszik.

Szily Kálmán államtitkár szerint a munkálatok vállalatba adásánál hárman jöhetnek szóba 1.) Alexy megbízható cég, de ajánlata irreális 2.) Szmatana mindössze két éve, hogy Szegeden bejegyzett cég és végül 3.) Sigray István magánmérnök. Sigray folyó hó szeptember hó 12-én a következő levelet intézte a minisztériumhoz: „Kapcsolatban a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium múlt hó 11-én kelt a szegedi leszámoló palotához hozzáépítendő épületrész villamosvilágítási-munkálataira benyújtott pályázatunkkal, mély tisztelettel vagyunk bátrak bejelenteni, hogy amennyiben a villamos berendezési munkálatainkat előnyös árajánlatunk alapján sikerülne elnyernünk, a munkálatoknál szegedi szerelőket és segédmunkásokat alkalmazunk. Szíves jóindulatú támogatásukat kérve, maradtunk, nagybecsű megbízásuk reményében mély tisztelettel Sigray István magánmérnök."

A táblázatból kitetszőleg Szmatana és Sigray között mindössze 7 P differencia van. Álláspontja, hogy ne egy, vagy két cég favorizáltassék, hanem amennyiben a feltételeknek egyébként is megfelelnek, másoknak is adassék munkaalkalom.

Halmos Károly főmérnök szerint Alexy irreális árai a kis tételekre vonatkoznak. Eddig teljesített munkálatai mindenben megállják a helyüket.

Issekutz [**Béla**] tanár előadja, hogy nála Szmatana végzi a szerelési munkálatokat, de nem mindenben kifogás nélkül.

Fröhlich Pál szerint Alexy, aki a fizikai intézet munkálatait végzi, megbízhatóan és jól végezte a munkálatokat. Ő különben is szegediekkel dolgozik, és így előnyben volna részesítendő.

Wimmer Fülöp Alexyt ajánlja, egyfelől mert legolcsóbb, másfelől mert szegediekkel dolgoztat.

Somogyi Szilveszter csatlakozik Wimmer javaslatához.

Rerrich Béla szerint Alexy ráfizetés nélkül nem tudja elvégezni a munkálatokat. Mégis ajánlja megbízatását.

Szily Kálmán enunciálja, hogy az elhangzottak szerint a többség Alexy mellett foglal állást. Javasolja, hogy ő hozassék a megbízatásra javaslatba azzal, hogy szegedi munkásokat köteles alkalmazni.

Rerrich Béla ezután a központi fűtés- és vízvezetékmunkákra beérkezett ajánlatokat ismerteti (összehasonlító táblázat csatoltatik a jegyzőkönyvhöz). [A táblázat hiányzik a levéltári ügyiratból.] Voltak vállalkozók, akik a két munkára külön-külön, és voltak egyesek, akik a két munkára együtt adtak be ajánlatot, kéri, hogy a két munka egy vállalkozónak adassék ki. Fogel Ede szegedi vállalkozót, akinek az ajánlata a legolcsóbb, nem javasolhatja, mert nevezett tudomása szerint nagyobb szabású központifűtési munkát eddig nem végzett, és értesülése szerint egyébként is csőd előtt áll. Javasolja, hogy az Egry és Fia budapesti cég, kinek az ajánlati összege 28 591 P 51 f-t tesz ki bízassék meg a munkálatokkal. Harmadik helyen a Bründl J. budapesti cég áll 33 163 P 93 f-es ajánlatával. Nevezett az egyetemi építkezésekkel kapcsolatban már több megbízást kapott.

Jakabbfy Zoltán szerint Fogel Ede szegedi vállalkozó ajánlata cca. 2000 P-vel olcsóbb, mint Egry-cég ajánlata, azonban tudomása szerint nevezett cég főleg bádogosmunkálatok kivitelével foglalkozik és központi fűtés-berendezéseket még nem létesített. Itt nyert értesülés szerint csőd alatt áll, s így figyelmen kívül hagyandó. Amellett van, hogy a két munka egy kézben tartassék és adassék ki.

Somogyi Szilveszter ellentétben Rerrichel és Jakabffyval a két munka megosztását kéri.

Szily [**Kálmán**] államtitkár a bizottság döntését kéri arra nézve, hogy a két munka megosztassék-e, avagy egy vállalkozónak adassék oda.

Polner Ödön szerint Fekete Nándor szegedi cég a városi építkezéseknél nagyon silány munkát végzett.

Körmendy Mátyás védelmébe veszi Feketét, felhozván azt, hogy 1921-ben, mikor a szóban forgó munkálatok végeztettek, nem volt megfelelő anyag beszerezhető, és így nem Fekete terhére írandó a végzett munka silánysága.

Berzenczey Domokos szerint Fekete a városi építkezéseknél nem az előírt méretű ólomcsöveket használta fel, de ezt is azért, mert megfelelőt nem kapott.

Szily Kálmán kéri a bizottság döntését a munkák kiadására nézve. Az egy kézben való tartás mellett 9-en, a megosztás mellett 12-en szavaztak. Eszerint a bizottság a fűtési munkálatokra nézve Egry és fia budapesti céget, a vízvezeték- és csatornázási munkálatokra nézve pedig Fekete Nándor szegedi céget hozza javaslatba.

Pettykó János szóvá teszi a vállalati összegek kifizetése körüli nehézségeket. Jelenti, hogy a gazdasági hivatalnál mintegy 129 000 P-t kitevő kereset vár kifizetésre. Kéri, hogy a rendelkezésre bocsátandó 400 000 P-ből ne csak a Leszámítoló Palota, hanem a Templom téri épületekre vonatkozó keresetek is kifizethetők legyenek.

Rerrich Béla a pénzügyi nehézségekre való tekintettel javasolja, hogy a munkálatokra ezután ne 80%, hanem csak 60% előleg adassék, és gondoskodást kér arra nézve, hogy a szabályszerűen letárgyalt keresetek akadály nélkül kifizettessenek.

Fröhlich Pál a Templom téri építkezésekkel kapcsolatos keresetek kifizetését sürgeti, felhozza, hogy a késedelmes fizetés nem egy iparos egzisztenciáját veszélyezteti.

Szily Kálmán szerint a leszámoló palota átalakítási munkálataira szükséges 400 000 P biztosítva van. A Templom téri és klinikai építkezések ügyei, pénzügyi tekintetben egybefolytak. A klinikai építkezésekkel kapcsolatos igények a Templom téri építkezési hitelből egészíttettek ki, most a Templom téri építkezési követelések fogják a leszámoló palota hitelét terhelni. Méltányos volna, hogy a régi követelések kiegyenlíttessenek, mert igazságtalannak tartja, hogy a Templom téri vállalkozók később kapják meg a pénzüket, mint a Leszámoló Palota vállalkozói, holott azok munkálataikat már régen befejezték. Minthogy úgy a Pénzügyminisztérium, mint Szeged szabad királyi város főispánja és polgármestere az esedékes hitelek rendelkezésre bocsátását kilátásba helyezték, megvan minden remény arra, hogy a fizetések körül fennakadás nem lesz.

Körmendy Mátyás kéri, hogy előbb a kisiparosok és azután a nagyvállalkozók követelései egyenlíttessenek ki.

Ezután **Halmos Károly** egyetemi főmérnök, gépészeti ellenőr tesz jelentést a.) a leszámoló palota vízvezeték-, csatornázás és villanyszerelési, b.) a Templom téri természettudományi épületeket tápláló erősáramú földkábelek-munkálatainak vállalatba adásáról. Mindkét versenytárgyalást Rerrich Béla műépítész hirdette meg, a beérkezett ajánlatok a szegedi Államépítészeti Hivatalnál bontattak fel, és a munkálatok sürgősségére való tekintettel azonnal oda is ítéltettek. Rerrich műépítész ezen versenytárgyalások megtartására a vallás- és közoktatásügyi minisztériumtól szóbeli utasítást nyert. A munkák azonnali kiadását szükségessé tette az, hogy a leszámítoló palota vízvezeték-, csatornázás- és villanyszerelési munkái nélkül az ottani átalakítási munkák késedelmet ne szenvedjenek, valamint az a körülmény, hogy a kémiai intézetek az itt szereplő kábelek felszerelése nélkül nem kaphattak áramot.

A versenytárgyalás részletes adatai a következők:

A.) A volt leszámoló palota átalakításához szükséges

a.) villanyszerelési

b.) víz-, gáz- és csatornázási munkáira Rerrich Béla műépítész 1930. szeptember 4-én 11 vállalkozót szólított fel ajánlattételre.

A beadási határidőre (1930. szeptember. 9. du. fél 1) következő ajánlatok érkeztek:

a.) villanyszerelési munkákra:

Szmatana József, Szeged. . . . . 9806 P 24 f
Sigray István, Budapest . . . . . 9003 P 49 f
Fonyó Soma, Szeged. . . . . 13 895 P 07 f
Alexy György, Budapest. . . . . 9428 P 72 f
Bartha Károly, Budapest . . . . . 11 919 P 87 f

b.) víz-, gáz- és csatornázási munkákra:

Sebestyén József, Szeged ..... 28 611 P 43 f
Fogel Ede, Szeged ..... 19 809 P 98 f
Egri és Fia dr. Egri István ..... 27 607 P 65 f
Bründl János, Budapest ..... 29 697 P 28 f
Fried Zsigmond, Budapest ..... 23 607 P 21 f

Bizottság az ajánlatok mérlegelése után a munka kiadását következőleg határozza:

A villanyvilágítás munkáit kiadja Szmatana József villanyszerelési vállalkozónak. A vízvezetéki, csatornázási és gázszolgáltatási munkákat pedig Sebestyén József okleveles gépészmérnöknek.

Indoklás: habár Szmatana József a legolcsóbb ajánlattevőnél kb. 8%-kal drágább ajánlatot nyújtott be, a munka sürgősségére és arra való tekintettel, hogy az olcsóbb ajánlattevő vállalkozók budapestiek – másrészről Szmatana József halaszthatatlanul sürgős szerelési munkákat teljesített már az épületben – a bizottság a munkát Szmatana József szegedi vállalkozónak ítéli oda 9806 P 24 f vállalati összeg mellett.

A vízvezetéki munkákra ajánlattevő vállalkozók közül Fogel Ede ellen a szegedi királyi törvényszék csődönkívüli kényszeregyezségi eljárást indított meg, így ajánlata tárgyalás alá egyáltalán nem vétetett. Fried Zsigmond ajánlatában éppen a legnagyobb összeget jelentő tételekben a többi ajánlat vonatkozó egységáraival szemben oly nagyfokú eltérések mutatkoznak, hogy az ajánlat reálisnak nem tekinthető. Egri és Fia ajánlati összegénél Sebestyén József ajánlatának összege kb. 4%-kal drágább, és így a bizottság mint helyi vállalkozót Sebestyén Józsefet előnyben részesítette.

B.) A Templom téri természettudományi épületeket tápláló erősáramú főkábelek munkáira Rerrich Béla tervezőépítész úr 1930. évi szeptember 6-án a vallás- és közoktatásügyi minisztériumból nyert szóbeli utasítás alapján 7 vállalkozótól ajánlatot kért. Az ajánlatok beadási határidejére (1930. szeptember 11-én 11 óra) hat ajánlat érkezett be, a következő (számviteli átvizsgálás után) végösszeggel.

	ajánlati összeg	**alternatíva**
1. Fonyó Soma, Szeged	10 863 P 32 f	10 230 P 37 f
2. Szmatana József, Szeged	9573 P 84 f	8907 P 97 f
3. Alexy és Markovitz, Budapest – Szeged	9768 P 56 f	9144 P 57 f
4. Magyar Siemens Schuckert Művek, Budapest	ajánlata szabálytalan	
5. Felten és Guilleaume, Budapest	ajánlata szabálytalan	
6. Barta Károly, Budapest	9857 P 21 f	9257P 07 f

A bizottság a munkát mint legolcsóbbnak Szmatana József szegedi cégnek ítélte oda 9 573 P 84 f, azaz kilencezer-ötszázhetvenhárom pengő és nyolcvannégy fillér végösszeggel.

Ezen kábelmunkákra Rerrich Béla műépítész már augusztus hónapban hirdetett versenytárgyalást. Akkor a legolcsóbb ajánlat cca. 13 000 P volt. Ezen árakat az építés vezetőség nagyon magasnak találta, és ezért hirdettetett ezen második versenytárgyalás, melynek árai cca. 35%-kal olcsóbbak.

Az előadó kérésére az Építőbizottság a munkáknak fenti módon való odaítélését magáévá teszi, és megerősíti.

Több tárgy nem lévén, az elnök az ülést berekeszti.

K. m. f.

Molnár Andor s. k. jegyzőkönyvvezető

Források, szakirodalom

Levéltári dokumentumok

MNL OL K 636. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár – Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium Egyetemek, Főiskolák Ügyosztály iratai (1919–1944)

MNL CSML IV.B.1402.b. Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád-Csanád Vármegyei Levéltár – Szeged Város Törvényhatósági Bizottsága közgyűlési jegyzőkönyvek (1872–1944)

MNL CSML XV.2. Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád-Csanád Vármegyei Levéltár – Szeged Város Tervtárának levéltári gyűjteménye (1872–1950)

MNL CSML XV.5. Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád-Csanád Vármegyei Levéltár – Szegedi fényképek gyűjteménye

SZTE KK Ms. 667 Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtár – Dézsi Lajos tanulmányi és hivatali pályafutásával kapcsolatos személyi iratok (1886–1931)

SZTE KK Ms. 2124. Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtár – Klebelsberg Kunoné Botka Sarolta: *Életutunk, emlékek*. (kézirat)

SZTE Levéltára Szegedi Tudományegyetem Levéltára

Korabeli kiadványok

Almanach 1922–1934 *A magyar királyi Ferencz József-tudományegyetem almanachja az [MCMXXI–XXII. – MCMXXXIII–XXXIV.] tanévről*. Szeged, Városi Nyomda és Könyvkiadó Rt.

Berecz 1932 Berecz János: *A szegedi egyetemi építkezések tanulságai, különös tekintettel a női klinika épületére és berendezésére*. Magyar Kórház, 1932/7. 157–167.

Berzenczey 1928 Berzenczey Domokos: *Gondolatok az Egyetem építő-bizottság határozata után*. Szegedi Szemle, 1928. április 7. 5–6.

Berzenczey 1937 Berzenczey Domokos: *Szeged város újabb műszaki alkotásai*. Városok Lapja, 1937. 459–465. (különlenyomat: Budapest, Fővárosi Nyomda)

Berzenczey 1938 Berzenczey Domokos: *Szeged város alkotásai a háború után*. In: Csongrád vármegye. (Vármegyei Szociográfiák I.) Szerk. Csíkvári Antal. Budapest, é. n. 93–100.

Beszámoló 1933 *Beszámoló a szegedi m. kir. Ferencz József-tudományegyetem 1930–31. évi működéséről*. Szeged, 1933.

Davida 1903 Davida Leó: *Az Anatomia épülete és a Bonctani intézet*. In: Emlékkönyv. A kolozsvári magyar királyi Ferencz József Tudományegyetem és különösen ennek orvosi és természettudományi intézetei. Kolozsvár, Kolozsvári Egyetem Orvosi Kara, 144–174.

Deák 1927 szemerjai Deák Imre: *Magyar országgyülési almanach 1927–1932. évre*. Budapest, Springer

Egyetemek épületei 1900 *A királyi magyar egyetemek épületei I–II*. Budapest, M. Kir. Tudományegyetemi Nyomda

Engel 1931 Engel Rudolf: *A M. Kir. Ferencz József-tudományegyetem Belgyógyászati Klinikájának és tanszékének története 1872–1930*. Szeged, M. Kir. Ferencz József-tudományegyetem Barátainak Egyesülete

Évkönyv 1944 *Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola Évkönyve az 1942/43. tanévről*. Szeged

Fábián 1928 Fábián Gáspár: *A szegedi Fogadalmi templom-tér pályázatának jelentősége*. Magyar Építőművészet, 1928/2. 1–5.

Fári 2011 Fári Irén: *Szeged anno… Fényképeken őrzött történelem*. Szeged, EMK Rendezvényszervező Kft.

Fári – Simoncsics 2013 Fári Irén – Simoncsics János: *Palánk. Szeged belvárosa egykor*. Szeged, Móra Ferenc Múzeum

Farkas 1929a Farkas Béla: *A Leszámoló-palota, mint egyetemi épület*. Szegedi Szemle, 1929. július 14. 2–3.

Farkas 1929b Farkas Béla: *Egyetem és Leszámoló-palota*. Szegedi Szemle, 1929. szeptember 23. 4–5.

FJNI Értesítő, 1898. *A Budapesti II. Ker. Kir. Kath. Főgymnasiummal kapcsolatos Magyar Királyi Ferencz József Nevelő Intézet évi értesítője az 1897/98. tanévről*. Budapest, Franklin

FN 1939–1944 *Az 1939. évi június hó 10-ére hirdetett országgyűlés felsőházának naplója I–IV*. Budapest, Athenaeum, 1940–1944.

Freissberger 1927 *Országgyűlési almanach az 1927–1931. évi országgyűlésre. I. Képviselőház*. Szerk. Freissberger Gyula. Budapest, 1927.

Gerő 1929a Gerő Dezső: *Séta az épülő Lázár György-téren. Tavaszi Szemle a Fogadalmi templom és az egyetemek környékén*. Szegedi Szemle, 1929. május 18. 5–9.

Gerő 1929b Gerő Dezső: *Az a bizonyos „rálátás" a Leszámoló-palotára. Nyílt indítvány*. Szegedi Szemle, 1929. június 17. 8–9.

Gerő 1930 Gerő Dezső: *A püspöki intézmények Zrínyi-utcai oldala*. Szegedi Szemle, 1930. március 27. 12.

Győry 1936 nádudvari Győry Tibor: *Az Orvostudományi Kar története 1770–1935. (A királyi magyar Pázmány Péter-tudományegyetem története III.)* Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda

Kertész 1930 Kertész K. Róbert: *A szegedi Nemzeti Emlékcsarnok szimboluma*. In: A szegedi Nemzeti Emlékcsarnok. Szeged, Szegedi Szemle, 1–2.

Klebelsberg 1926 — Klebelsberg Kuno: *Indoklás „a természettudományok fejlesztése érdekében teendő intézkedésekről" szóló törvényjavaslathoz*. In: A természet-, orvos-, műszaki és mezőgazdaságtudományi országos kongresszus munkálatai. Szerk. Gorka Sándor. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 692–706.

Klebelsberg 1928 — Klebelsberg Kuno: *Neonacionalizmus*. Budapest, Athenaeum

Klebelsberg 1929 — Klebelsberg Kuno: *Küzdelmek könyve*. Budapest, Athenaeum

Klebelsberg 1931 — Klebelsberg Kuno: *Világválságban*. Budapest, Athenaeum

Klebelsberg 1932 — Klebelsberg Kuno: *A szegedi gondolat*. Magyar Iparművészet, 1932. 2–7.

KN 1927–1931 — *Az 1927. évi január hó 25-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója I–XXXVII*. Budapest, Athenaeum

Kormányjelentés 1898–1941 — *A m. kir. kormány … [1898–1944.] évi működéséről és az ország közállapotairól szóló jelentés és statisztikai évkönyv*. Budapest, Athenaeum, 1899–1943.

Márki 1922 — Márki Sándor: *A M. Kir. Ferencz József-tudományegyetem története 1872–1922*. Szeged, Szeged Városi Nyomda és Könyvkaidó Rt.

NN 1922–1926 — *Az 1922. évi junius hó 16-ára hirdetett Nemzetgyűlés naplója I–XLVI*. Budapest, Athenaeum

Rerrich 1930 — Rerrich Béla: *Adatok a szegedi fogadalmi templom-térhez és a Nemzeti Emlékcsarnokhoz I–III*. Szegedi Szemle, 1930. október 31. 12–13., december 4. 12–15., december 24. 19–20.

Rerrich 1932 — Rerrich Béla: *A szegedi Templomtér*. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda

Rerrich 1972 — Rerrich Béla: *Művészi városterek és a szegedi fogadalmi templom körül építendő tér kérdése*. Somogyi-könyvtári Híradó, 1972/1. 39–52.

Tonelli 1930 — Tonelli Sándor: *A Fogadalmi templom környékének végleges rendezése*. Szegedi Szemle, 1930. január 30. 7–10.

Ünnepélyek 1923 — *Ünnepélyek amelyek a M. Kir. Ferencz József-tudományegyetemen a tanév megnyitása és az egyetem ötvenesztendős fennállása alkalmával 1921. évi október hó 9.-én és 1922. évi június hó 29.-én tartattak*. Szeged, Szeged Városi Nyomda és Könyvkiadó Rt.

Vadász 1929 — Vadász Lajos: *Alternativa az épitendő kollégiumok elhelyezésének kérdésében*. Szegedi Szemle, 1929. február 4. 8.

Ybl 1932 — Ybl Ervin: *A szegedi Templom-tér épületeinek iparművészeti értékei*. Magyar Iparművészet, 1932. 8–25.

Ybl 1932a — Ybl Ervin: A szegedi Templomtér. In: *A szegedi Templomtér*. Szerk. Rerrich Béla. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda

Zárszámadás 1921–1933 — *A m. kir. Legfőbb Állami Számvevőszék jelentése a magyar államnak az … [1920/21–1932/33.] évre vonatkozó zárszámadásáról, valamint az államháztartás vitele, az állami vagyon és az állami adósságok kezelése körül az … [1920/21–1932/33.] évben szerzett tapasztalatairól*. Budapest, 1921–1933.

Szakirodalom

Bátyai 1976 — Bátyai Jenő: *Lapok a szegedi tudomány- és technikatörténetből*. Délmagyarország, 1976. május 27. 2.

Bereczki 1998 — Bereczki Sándor: *A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola története*. In: Szegedi tanárképző főiskola 1873–1998. Szerk. Apróné Laczó Katalin – Pitrik József. Szeged, Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, 11–346.

Béres et al. 2021 — Béres Zsuzsa – Horváth Péter – Rőfi Mónika – Sárvári Géza: *A Debreceni Egyetem titkai*. Debrecen, Debreceni Egyetem

Bohán 2014 — Bohán Béla: *Szerzetesek Szegeden 1920–1990*. Magyar Egyháztörténeti Vázlatok 2014/1–4. 325–352.

Devich 1990 — Devich Andor: *A Szegedi Tudományegyetem története 1921–1944. I*. Szeged, JATE Kiadó

Forrai 2001 — Forrai Kornélia: *A Hősök kapuja freskói*. In: Forrai Kornélia – Tóth Attila: A szegedi Hősök kapuja és az Aba-Novák freskók restaurálásának története. Szeged, Bába és Társai, 85–118.

Gerle 2010 — Gerle János: *Korb Flóris – Giergl Kálmán. (Az építészet mesterei)*. Budapest, Holnap Kiadó

Gyuricza 2021 — Gyuricza Péter: *A Corvin-lánc története I*. Budapest, Magyar Corvin-lánc Testület

Hencz 1998 — Hencz Péter: *Gróf Klebelsberg Kuno a szegedi egyetem felépítője*. Szeged, szerzői

Hencz 1999 — Hencz Péter: *Gróf Klebelsberg Kuno, a harmadik évezred minisztere. (A Tisza hangja 23.)* Szeged, Bába és Társai

Hévizi 2008 — Hévizi Józsa: *Szociális és karitatív tevékenység – autonóm egyházszervezetben – a fehérvári egyházmegyében, Budafokon (1919–1945)*. In: Szociális kérdések és mozgalmak Magyarországon (1919–1945). Szerk. Szilágyi Csaba. Budapest, Gondolat – Barankovics István Alapítvány – Faludi Ferenc Akadémia, 275–299.

Horváth 2011 — Horváth Gábor: *„De minden év egyik napján…mindég zárva lesz". Megjegyzések a szegedi Trianoni kapu szimbolikájához*. Deliberationes 2011/2. 100–140.

Horváth 2012–13 — Horváth Gábor: *Az Élet kapuja Szeged. Megjegyzések a Dömötör-torony kapujának szimbolikájához*. Deliberationes 2012/2–2013/1. 40–52.

Horváth 2013–14 — Horváth Gábor: *A nemzeti megújhodás napja és szegedi emlékei*. Deliberationes 2013/2–2014/1. 108–115.

Horváth 2017 — Horváth Gábor: *Eszme, jóság, erő, oltalom. Az apostoli királyság gondolata Glattfelfer Gyula csanádi püspök interpretációjában*. Deliberationes 2017/2. 33–102.

Horváth 2021 — Horváth Gábor: *A magyar katolicizmus reménységei. Egy korszak szimbóluma: a szegedi székesegyház és Dóm tér üzenete*. Szeged, Bálint Sándor Szellemi örökségéért Alapítvány

Huszti 1942 — Huszti József: *Gróf Klebelsberg Kuno életműve*. Budapest, 1942.

Károlyi 2000 — Károlyi Antal: *Emlékezés Wälder Gyula építészre (1884–1944)*. Vasi Szemle, 2000. 686–692.

Ladányi 2000 — Ladányi Andor: *Klebelsberg felsőoktatási politikája*. Budapest, Argumentum,

Lengvári 2004 — Lengvári István: A város és az „árva leány" – Pécs és az Erzsébet Tudományegyetem. *Limes* 2004/4. 83–92.

Minker et al. 2006 — Minker Emil – Békési Imre – Mojzes Katalin – Szentirmai László: *Fejezetek a Szegedi Tudományegyetem történetéből*. In: Szegedi Tudományegyetem. 85 éves a szegedi felsőoktatás. Szerk. Rácz Béla et al. Szeged, Szegedi Tudományegyetem, 9–24.

Ozsváthné Csegezi 2000a — Ozsváthné Csegezi Monika: *Klinikák*. In: Csongrád megye építészeti emlékei. Szerk. Tóth Ferenc. Szeged, Csongrád Megyei Önkormányzat, 447–448.

Ozsváthné Csegezi 2000b — Ozsváthné Csegezi Monika: *Téregyüttes*. In: Csongrád megye építészeti emlékei. Szerk. Tóth Ferenc. Szeged, Csongrád Megyei Önkormányzat, 375–376.

Ozsváthné Csegezi 2000c — Ozsváthné Csegezi Monika: *Hősök kapuja*. In: Csongrád megye építészeti emlékei. Szerk. Tóth Ferenc. Szeged, 2000. 345–346.

Ozsváthné Csegezi – Ozsváth 2001 — Ozsváthné Csegezi Monika – Ozsváth Gábor Dániel: *Szeged város főmérnökeinek és Mérnöki Hivatalának krónikája. (A Tisza hangja 94.)* Szeged, Bába és Társai

Ozsváthné Csegezi – Ozsváth 2001 — Ozsváthné Csegezi Monika – Ozsváth Gábor Dániel: *Szeged város főmérnökeinek és Mérnöki Hivatalának krónikája*. Szeged, 2001.

Paár 2012 — Paár Eszter Szilvia: *Wälder Gyula Villányi úti épületei.* Műemlékvédelem, 56. évf. 207–215.

Paár 2016 — Paár Eszter Szilvia: *Neobarokk építészet a két világháború között Egerben*. Műemlékvédelem 60. évf. 64–78.

Paár 2020 — Paár Eszter Szilvia: *Wälder Gyula (1887–1944). (Az építészet mesterei)*. Budapest, Holnap

Pál 1998 — Pál József: *Szerzetesnővérek a szegedi Ferenc József Tudományegyetem Gyermekgyógyászati Klinikáján (1929–1932)*. Pediáter 1998. 79–82.

Pál 1999 — Pál József: *A szegedi Boromei Szent Károly irgalomház története (1929–1951)*. Móra Ferenc Múzeum Évkönyve: Studia Historica 2. (Szeged, 1999) 495–547.

Péter 1995 — Péter László: *A magyar Göttinga. Klebelsberg és a szegedi egyetem*. In: Gróf Klebelsberg Kunó emlékezete. Szerk. Zombori István. Szeged, Keresztény Értelmiségiek Szövetsége, 102–140.

Puskely 1998 — Puskely Mária: *Kétezer év szerzetessége. Szerzetesség- és művelődéstörténeti enciklopédia*. Budapest, Dinasztia Kiadó

Steinhauser 1889 — Steinhauser, Adolf: *Salzburg. Építés, festészet, szobrászat és művészi ipar Salzburgban*. In: Felső-Ausztria és Salzburg. (Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képben IV.) Budapest, Magyar Királyi Államnyomda, 499–576.

Szabó – Zallár 1989 — Szabó Tibor – Zallár Andor: *A szegedi Klebelsberg-emléktábla sorsa*. Szeged, 1989. 9. szám 36–37.

Szabó – Zallár 1992 — Szabó Tibor – Zallár Andor: *A Szent-Györgyi Albert Orvostuományi Egyetem története I. Orvostudományi Kar 1921–1944*. Szeged, SZOTE

Szeged IV. 1994 — *Szeged története IV*. Szerk. Serfőző Lajos. Szeged, Somogyi-könyvtár

SZET 8. — *Szegedi Egyetemi Tudástár 8. Egyetemtörténeti fotóalbum*. Szerk. Gausz Ildikó– Kokas Károly – Laczkó Sándor – Pap Kornélia. Szeged, Szegedi Egyetemi Kiadó, 2014.

Szolnoki 2023 — Szolnoki Zoltán: *A városi táj és az emlékezet viszonya Szegeden. A nemzeti megújhodás emlékművének szerepe a városi térben*. In: Tér – táj – kép. (Dimenziók VI.) Szerk. Kőszegi Margit – Dancs Réka Rebeka. Budapest, Martin Opitz Kiadó, 189–201.

Szücs 2000 — Szücs M. Donatilla: *Isteni Megváltóról Nevezett Nővérek*. In: Magyar katolikus lexikon V. Főszerk. Diós István. Budapest, Szent István Társulat, 446–447.

Takács 2003 — Takács János: *Rerrich tere. Egy hasonmás margójára*. Szeged, 2003/5. 60.

Tandi 1989 — Tandi Lajos: [*Egyetemalapítók domborműve*]. Szeged, 2. évf. 1989. 2. szám 15.

T. Kiss 1999 — Klebelsberg Kuno. (Magyar Pantheon). Szerk. T. Kiss Tamás. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó

T. Molnár 2010 — T. Molnár Gizella: *A tanárképző főiskola szegedi megnyitása*. In: Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola története (1928–1947). Szerk. Kiss Róbert Károly – Vajda Tamás. Szeged, Belvedere Meridionale – SZTE Szaklevéltára, 77–87.

Topolai 2008 — Topolai Attila: *A szegedi bőrgyógyászati és allergológiai klinika története*. Szeged, Kozmetológiai, Lézersebészeti és Fényterápiás Intézet Kht.

Tóth 1901 — Tóth Béla: *Szájrul szájra. A magyarság szálló ígéi*. Budapest, Athenaeum

Tóth 1906 — Tóth Béla: *Szálló ígék lexikona*. Budapestet, Franklin Társulat

Tóth 1993 — Tóth Attila: *Szeged szobrai és muráliái. (Tanulmányok Csongrád megye történetéből XX.)* Szeged, Csongrád Megyei Levéltár

Tóth 1997 — Tóth Attila: *Az emlékművek mint a nemzettudat és a hatalom propaganda eszközei*. In: Móra Ferenc Múzeum Irodalom- és Művészettörténeti Tanulmányok, 95–108.

Tóth 2001 — Tóth Attila: *A Hősök kapuja története*. In: Forrai Kornélia – Tóth Attila: A szeged Hősök kapuja és az Aba-Novák freskók restaurálásának története. Szeged, Bába és Társai, 7–26.

Tóth 2009 — Tóth Attila: *A Nemzeti Emlékcsarnok*. Szeged, Szeged MJV Önkormányzata

Ujváry 2014 — Ujváry Gábor: *„Egy európai formátumú államférfi". Klebelsberg Kuno (1875–1932)*. Pécs–Budapest, Kronosz – Magyar Történelmi Társulat

Vajda 2010 — Vajda Tamás: *Polgári iskolai tanárképzés a '30-as és '40-es években*. In: Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola története (1928–1947). Szerk. Kiss Róbert Károly – Vajda Tamás. Szeged, Belvedere Meridionale – SZTE Szaklevéltára, 89–116.

Vajda 2018 — Vajda Tamás: *A szegedi Dóm tér kialakítása és koncepciójának jelentősége 1–6*. Szeged, 2018/3. 18–24., 2018/4. 13–19., 2018/5. 19–24., 2018/6. 25–33., 2018/7–8. 81–87., 2018/9. 30–35.

Vajda 2020 — Vajda Tamás: *Hallgatók és professzorok megpróbáltatásai a kolozsvári egyetem jogellenes és erőszakos elfoglalásakor*. In: „Valami fáj, ami nincs". A trianoni békekötés előzményei és következményei. Szerk. Anka László, Budapest, VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár – Magyar Napló

Vajda 2023 — Vajda Tamás: *A magyar felsőoktatás újraszervezése*. In: 1921 – A Nagy Újrakezdés. Szer.k Hermann Róbert – Ligeti Dávid. Budapest, Országház Könyvkiadó, 267–303.

Virág 2006 — Virág István: *A Hainiss-időszak*. In: A Szegedi Tudományegyetem Gyermekklinikájának története. Szerk. Túri Sándor – Hencz Péter – Virág István. Szeged, SZOTE Gyermekgyógyászat Oktatása, Kutatása Alapítvány

Vámossy 2002 — Vámossy Ferenc: *Utószó a könyvről, a korról és a műről*. In: Régi-Rerrich Béla: A szegedi templomtér. Szeged, Csongrád Megyei Urbanisztikai Egyesület, 99–115.

Varga-Orvos 2011 — Varga-Orvos Zoltán: *A folytatás kötelessége. A Szegedi Eötvös-kollégium 80 éve*. Szeged, 2011/4. 11–17.

Vincze 2006 — Vincze Gábor: *A száműzött egyetem. A Ferenc József Tudományegyetem sorsa Kolozsvártól Szegedig (1919–1921)*. Szeged, JATEPress

Zombori 2005 — Zombori István: *A szegedi egyházi központ létrejötte 1923–1930*. In: Vadászi Erzsébet – Zombori István: A szegedi püspöki palota. Szeged, Szeged-Csanádi Püspökség, 9–60.

Képek forrásai

külső címlap: Horthy Miklós kormányzó ünnepélyes kalapácsütése az egyetemi zárókövére (Képes Pesti Hírlap, 1930. október 28. 1.)
első belső borító: Térkép az egyetemi épületek 1921–1925 közötti elhelyezkedéséről (térkép forrása: *Szeged* IV. 1994. 220–221.)
1. kép: Városi (piarista) gimnázium épülete (SZTE KK tudastar-033)
2. kép: A felsőipariskola épülete a Kálvária téren (*Tájékoztató* 1927. 38–39.)
3. kép: Orvosi kémiai laboratórium a felsőipariskola épületében (*Tájékoztató* 1927. 34–35.)
4. kép: Gyógyszertani laboratórium a felsőipariskola épületében (*Tájékoztató* 1927. 36–37.)
5. kép: Belklinikai laboratórium a felsőipariskola épületében – A kép bal szélén ül id. Jancsó Miklós professzor, középen áll Purjesz Béla adjunktus (SZTE KK tudastar-038)
6. kép: Egyetemi gyógyszertár a felsőipariskola épületében (SZTE KK sztegy-david-lajos-022)
7. kép: Egyetemi gyógyszertár a felsőipariskola épületében – A kép közepén Dávid Lajos gyógyszertárvezető (SZTE KK sztegy-david-lajos-018)
8. kép: A régi rókusi elemi iskola épülete a Kossuth Lajos sugárúton (*Tájékoztató* 1927. 32–33.)
9. kép: Anatómiai gyűjtemény a régi rókusi elemi iskola épületében (*Tájékoztató* 1927. 32–33.)
10. kép: A városi szemkórház épülete az Erzsébet rakparton (MFM 2006.5.2.)
11. kép: A városi kórház Pulcz utcai részlege (MFM 2006.5.9.)
12. kép: A volt Károly csapatkórház Kálvária sugárúti épülete (SZTE KK borgyogy-album-039)
13. kép: A volt Károly csapatkórház Kálvária sugárúti épülete (MFM 2006.5.8.)
14. kép: Professzori szobabelső a bőrklinikán (SZTE KK borgyogy-album-047)
15. kép: Tanterem a bőrklinikán (SZTE KK borgyogy-album-048)
16. kép: Hallgatók a bőrklinikai tanteremben (SZTE KK borgyogy-album-049)
17. kép: Gyermekklinikai kórterem (*Tájékoztató* 1927. 44–45.)
18. kép: A bábaképezde épülete a Fodor utában (*Egyetemek épületei* 1900. II.)
19. kép: Az ítélőtábla Dugonics téri épülete (SZTE KK tudastar-029)
20. kép: Az egyetem díszterme az ítélőtábla épületében (*Tájékoztató* 1927. 16–17.)
21. kép: Rektori fogadóterem az ítélőtábla épületében (*Tájékoztató* 1927. 8–9.)
22. kép: Az egyetemi könyvtár olvasóterme az ítélőtábla épületében (*Tájékoztató* 1927. 30–31.)
23. kép: A jogi kar ülésterme az ítélőtábla épületében (*Tájékoztató* 1927. 16–17.)
24. kép: A természettudományi intézeteket befogadó állami gimnázium (*Tájékoztató* 1927. 48–49.)
25. kép: Állattani laboratórium az állami gimnázium épületében (*Tájékoztató* 1927. 50–51.)
26. kép: Növénytani laboratórium az állami gimnázium épületében (*Tájékoztató* 1927. 50–51.)
27. kép: Ásvány- és földtani gyűjtemény az állami gimnázium épületében (*Tájékoztató* 1927. 52–53.)
28. kép: Fizikai laboratórium az állami gimnázium épületében (*Tájékoztató* 1927. 52–53.)
29. kép: Horthy Miklós kormányzó érkezése az egyetem jubileumi ünnepségére (Kis Ujság, 1922. július 1. 1.)
30. kép: Klebelsberg Kuno gróf miniszter portréja Jelfy Gyula grafikáján (MNM TF 70.554)
31. kép: Somogyi Szilveszter polgármester portréja Winkler László olajfestményén (Szeged Polgármesteri Hivatal)
32. kép: Szegfű utca Tisza-parti vége 1926-ban, előtérben a szárítópadlásos tímárház (MFM 84.18.8)
33. kép: Az építkezések során megszüntetett Ipar utca (MFM 84.18.1)
34. kép: Révai utca és Szegfű utca sarka (MFM 84.18.3)
35. kép: Templom tér, jobb oldalt az Ipar utca sarka (MFM 84.18.6)
36. kép: Ipar utca Tisza-parti vége (Fári – Simoncsics 2013. 61.)
37. kép: Ipar utca Templom tér felőli szakasza, távolban az Ipartestület székháza (Fári – Simoncsics 2013. 61.)
38. kép: A Somogyi utca déli oldala 1926-ban, a Tisza-parti új bőrklinika északi szárnya helyén (SZTE KK borgyogy-album-079)
39. kép: Szekfű utca és Révai utca sarka (Fári – Simoncsics 2013. 71.)
40. kép: Szekfű utca és Templom tér sarka (Fári – Simoncsics 2013. 73.)
41. kép: Szív utca a Somogyi utca felől (Fári – Simoncsics 2013. 75.)
42. kép: Az Erzsébet rakpart 1926-ban, a Tisza-parti új bőrklinika keleti homlokzata helyén (SZTE KK borgyogy-album-080)
43. kép: Az Erzsébet rakpart 1926-ban, a Tisza-parti új bőrklinika keleti homlokzata helyén (SZTE KK borgyogy-album-081)
44. kép: Somogyi utca és Erzsébet rakpart kereszteződésénél álló Ónozó-féle halászcsárda (Fári – Simoncsics 2013. 56.)
45. kép: Szegedi Ipartestület székháza a Templom tér felől (Fári – Simoncsics 2013. 68.)
46. kép: Földszintes házak a Templom tér nyugati oldalán (1–2. szám), a későbbi Somogyi-könyvtár helyén (Fári – Simoncsics 2013. 76.)
47. kép: A Templom tér nyugati oldalán álló házak folytatása (3. szám), szintén a későbbi Somogyi könyvtár helyén (Fári – Simoncsics 2013. 78.)
48. kép: A Templom tér nyugati oldalán álló házak folytatása (4. szám), szintén a későbbi Somogyi könyvtár helyén (Fári – Simoncsics 2013. 79.)
49. kép: Korb Flóris építész portréja (Gerle 2010. 3.)
50. kép: Az alapkőletételi ünnepségre érkező Horthy Miklós kormányzó fogadása a pályaudvaron (SZTE KK tudastar-041)
51. kép: Horthy Miklós kormányzó és Klebelsberg Kuno gróf indulása a pályaudvarról az ünnepségre (SZTE KK tudastar-042)

52. kép: Az alapkőletételi ünnepély közönsége (SZTE KK tudastar-050)
53. kép: Az alapkőletételi ünnepély helyszínén felállított sátor teteje (SZTE KK tudastar-043)
54. kép: Klebelsberg Kuno beszédet mond az alapkőletételi ünnepségen (MFM 84.12.21.)
55. kép: Somogyi Szilveszter polgármester köszönti a kormányzót, József főherceget és a minisztert (SZTE KK tudastar-044)
56. kép: Nagy Árpád kultuszminiszteri helyettes államtitkár felolvasta az alapító oklevél szövegét (SZTE KK tudastar-046)
57. kép: Horthy Miklós kormányzó is elolvassa az oklevél szövegét (SZTE KK polner_017)
58. kép: Horthy Miklós kormányzó aláírja az alapító oklevelet (SZTE KK tudastar-045)
59. kép: József főherceg a „Légy a magyarság feltámadásának egyik alapköve" jelmondattal ütötte helyre az alapkövet (SZTE KK tudastar-048)
60. kép: Klebelsberg Kuno gróf „Magyar tudás – magyar hatalom" jelmondattal tette meg kalapácsütését (SZTE KK tudastar-049)
61. kép: A gyermekklinika földmunkálatai (SZTE KK tudastar-040)
62. kép: Klinikák földmunkálatai (MFM T.17616.)
63. kép: Klinikák földmunkálatai (MFM T.17615.)
64. kép: Klebelsberg Kuno gróf aláírja az építést irányító Rerrich Béla kérvényét (Gyuricza 2021. 163.)
65. kép: Klebelsberg Kuno gróf a Templom téri építkezéseken (Rerrich 1932. 83.)
66. kép: Klebelsberg Kuno gróf a Templom téri építkezéseken (Rerrich 1932. 83.)
67. kép: Templom téri területrendezés (Rerrich 1932. 83.)
68. kép: Templom téri területrendezés (Rerrich 1932. 83.)
69. kép: Templom téri területrendezés (Rerrich 1932. 83.)
70. kép: Az épülő gyermekklinika a Tisza-parton (SK Ms. 705562_3)
71. kép: Az elkészült gyermekklinika (SZTE KK egyetem_epuletek_245)
72. kép: Csecsemők kórterme a gyermekklinikán (SZTE KK tudastar-080)
73. kép: A sebészeti klinika épülete a szemklinika hátsó traktusa felől (MNL CSML XV.5.)
74. kép: A sebészeti klinika épülete a klinikakert felől (MFM 2006.5.3.)
75. kép: A sebészeti klinika épülete légifelvételen (MFM 2006.5.5.)
76. kép: A sebészeti klinika egyik műtője (SZTE KK tudastar-082)
77. kép: Klinikai laboratórium (SZTE KK tudastar-083)
78. kép: A nőiklinika főhomlokzata a József főherceg tér felől (MNL CSML XV.5.)
79. kép: A nőiklinika délkeleti sarka (MFM 2006.5.4.)
80. kép: A nőiklinika főhomlokzata (SZTE KK tudastar-79)
81. kép: A belklinika építése a Tisza felől (SK Ms. 705562_2)
82. kép: Belklinika előtérben az elkülönítő pavilonnal (SZTE KK tudastar-74)
83. kép: Kórterem a belklinikán (Engel 1931. 65.)
84. kép: A Tisza-parti új bőrklinika előkészített telke az Erzsébet rakparton a régi épültek lebontása után (SZTE KK borgyogy-album-085)
85. kép: A Tisza-parti új bőrklinika előkészített telke az Erzsébet rakparton a régi épültek lebontása után (SZTE KK borgyogy-album-084)
86. kép: A Tisza-parti új bőrklinika építésének az első kapavágás 1927. október 17-én (SZTE KK borgyogy-album-086)
87. kép: A bőrklinika pincefalainak építése 1927 novemberében (SZTE KK borgyogy-album-089)
88. kép: A bőrklinika hóval fedett pincefalai 1927 decemberében (SZTE KK borgyogy-album-090)
89. kép: Épülő bőrklinika (SZTE KK borgyogy-album-091)
90. kép: A bőrklinika tetőszerkezetének felrakása (SZTE KK borgyogy-album-092)
91. kép: A bőrklinika kerítésének építése (MFM 2006.5.1.)
92. kép: A bőrklinika tanterme (SZTE KK borgyogy-album-102)
93. kép: Férfi kórterem a bőrklinikán (SZTE KK borgyogy-album-119)
94. kép: Napozó terasz a bőrklinika tetején (SZTE KK borgyogy-album-134)
95. kép: A régi Szent Demeter-templom és Rozália-kápolna (Fári 2011. 016.)
96. kép: A régi Szent Demeter-templom bontása közben (Fári – Simoncsics 2013. 95.)
97. kép: A Fogadalmi templom építése (MFM T.3107.)
98. kép: Templom téri panoráma a körülépítés előtt a Fogadalmi templommal, a Dömötör-toronnyal és a kép: bal szélén a sebészeti klinikával (SZTE KK borgyogy-album-099)
99. kép: Katona Mihály látványterve a Templom tér déli és délnyugati oldaláról (MNL CSML XV.2)
100. kép: Kotsis Iván látványterve a Templom tér déli oldaláról (Magyar Építőművészet, 1928. 16.)
101. kép: Wälder Gyula látványterve a Templom tér északkeleti oldaláról (Magyar Építőművészet, 1928. 7.)
102. kép: Foerk Ernő látványterve a Templom tér északkeleti oldaláról (Magyar Építőművészet, 1928. 18.)
103. kép: Rerrich Béla portréja Kövesdy Géza grafikáján (Rerrich 1932. 2.)
104. kép: Rerrich Béla áttekintő helyszínrajza Templom téri épületekről és a klinikákról (Rerrich 1932. 16.)
105. kép: Épülő elméleti intézetek a Templom téren (SZTE KK tudastar-060)
106. kép: A kémiai és fizikai intézeteket összekötő átjáró boltívének építése (Rerrich 1932. 83.)
107. kép: A Templom tér közepének rendezés az árkádsor változatosan falazott pillérei alól (Rerrich 1932. 53.)
108. kép: Templom téri árkádrészlet a június 4. alkalmából zárt Trianon kapuval (Rerrich 1932. 49.)

109. kép: Az elkészült Templom tér, jobb szélen az orvosi elméleti intézetekkel (Rerrich 1932. 41.)
110. kép: Purjesz Béla magántanár a Templom téri Gyógyszertani Intézet előtt (SZTE KK tudastar-162)
111. kép: Épülő püspökségi központ a Boldogasszony sugárút felől (MNL CSML XV.5.)
112. kép: A papképző szeminárium és a Szent Imre Kollégium építése (SZTE KK tudastar-057)
113. kép: A Templom téri kémiai intézetek déli homlokzata (Rerrich 1932. 23.)
114. kép: A Dömötör-torony és a falába épített Nemzeti Megújhodás emlékmű (MFM 79.3.48.)
115. kép: A Nemzeti Megújhodás emlékműve (Szolnoki 2023. 199.)
116. kép: Gyógyszertani Intézet az első emeleti ablakok alatti vármegyei címerekkel (Rerrich 1932. 35.)
117. kép: DMKE-palota a későbbi Hősök kapuja nélkül (Fári 2011. 46.)
118. kép: A Népies Irodalmi Társaság által az erdélyi hallgatók elhelyezése működtetett Bocskai Internátus (*Tájékoztató* 1927. 64–65.)
119. kép: Férfi szoba a Horthy Miklós Internátusban (Fári 2011. 137.)
120. kép: A Horthy Miklós Internátus konyhája (Fári 2011. 137.)
121. kép: Fógel József professzor, kollégiumigazgató a Horthy Miklós Internátus udvarán 1932-ben (SZTE KK sztegy-346)
122. kép: Helyszínrajz az Eötvös-kollégiumok Szukováthy téri elhelyezéséről (Vadász 1929. 8.)
123. kép: A vasúti leszámoló palota 1912-re elkészült impozáns épülete (SZTE KK egyetem_epuletek_155)
124. kép: A leszámoló palota a Szukováthy téri katonai gyakorlótér felől (MFM 2006.5.11.)
125. kép: Földrajzi Intézet szertára (*Tájékoztató* 1927. 48–49.)
126. kép: Régészeti Intézet gyűjteménye (*Tájékoztató* 1927. 46–47.)
127. kép: A Dugonics téri központi épület első emeletének beosztása a bölcsészkari tanszékek elhelyezkedésével (SZTE KK Ms. 667.)
128. kép: A leszámoló palota 3. emeleti alaprajza a bölcsész tanszékek beosztásával 1930-tól (SZTE KK Ms. 667.)
129. kép: Helyszínrajz a leszámoló palota rálátásának ügyéhez (MNL CSML XV.2.b 52.doboz)
130. kép: A takarásból kiszabadítandó leszámoló palota Baross (ma: Egyetem) utcai főbejárata (MNL CSML XV.2.b 52.doboz)
131. kép: A rálátást akadályozó Petőfi Sándor sugárút 26–30. számú házak (MNL CSML XV.2.b 52.doboz)
132. kép: A rálátást akadályozó Petőfi Sándor sugárút 32–34. számú házak (MNL CSML XV.2.b 52.doboz)
133. kép: Helyszínrajz Gerő Dezső rálátást biztosító indítványához (Gerő 1929b. 8.)
134. kép: Katonai felvonulás 1930 nyarán, háttérben a leszámoló palota folyamatban lévő kibővítése (SZTE KK shvoy-005-028-001)
135. kép: A katonai felvonulás közönsége, középen Shvoy Kálmán altábornagy, Somogyi Szilveszter polgármester és Lőw Immánuel főrabbi, háttérben az épülő auditorium maximum (SZTE KK shvoy-005-029-007)
136. kép: Körbeállványozott auditorium maximum, jobb szélen még látható a torony, a baloldalit már lebontották (Szeged Szemle, 1930. október 31. 9.)
137. kép: Az auditorium épülő padszerkezete és lépcsősorai (Szeged Szemle, 1930. október 31. 9.)
138. kép: Wälder Gyula portréja (Paár 2020. 3.)
139. kép: Gyakorló polgári iskola (SZTE KK tudastar-115)
140. kép: A gyakorló polgári iskola épületének hátsó, Nap utca felőli homlokzata, jobb szélen a női klinika déli szárnya (Fári 2011. 122.)
141. kép: A rókusi új népiskola 1930-ban (MFM 2006.7.33.)
142. kép: Az ötezredik népiskolai tanterem átadó ünnepsége Rókuson (SZTE KK sztegy-706)
143. kép: Horthy Miklós kormányzó és Klebelsberg Kuno gróf, valamint kíséretük érkezése az avatóünnepségre (SZTE KK sztegy-707)
144. kép: Kalapácsgyakorlat a rókusi tornacsarnokban (Fári 2011. 152.)
145. kép: Wälder Gyula látványterve a bonctani intézetek homlokzatáról (MNL CSML XV.5.)
146. kép: Wälder Gyula látványterve a Törvényszéki Orvostani Intézet homlokzatáról (MNL CSML XV.5.)
147. kép: Rerrich Béla látványterve a Templom téri D épület homlokzatáról (Rerrich 1932. 93.)
148. kép: Rerrich Béla madártávlati látványterve a Templom tér teljes körülépítésére (Rerrich 1932. 91.)
149. kép: Rerrich Béla látványterve a Templom téri zenepalota homlokzatáról (Rerrich 1932. 93.)
150. kép: Rerrich Béla látványterve a Templom téri egyetemi központi épület homlokzatáról (Rerrich 1932. 93.)
151. kép: Klebelsberg Kuno gróf és kíséretének érkezése Szegedre (SZTE KK sztegy-egyetem20)
152. kép: Aigner Károly főispán köszönti a pályaudvaron Horthy Miklós kormányzót és a kíséretében lévő kormánytagokat (SZTE KK sztegy-770)
153. kép: Horthy Miklós kormányzó Wlassics Gyula, a felsőház elnöke és Vértessy Sándor a kormányzói kabinetiroda vezetője társaságában fogadja a köszöntéseket a szegedi pályaudvaron (Gyuricza 2021. 14.)
154. kép: Klebelsberg Kuno gróf és József főherceg megérkezése a Templom térre (SZTE KK sztegy-678)
155. kép: A Templom téri épületek felavató ünnepségén Klebelsberg Kuno és az alkotók: Foerk Ernő, Dohnányi Ernő, Rerrich Béla (SZTE KK sztegy-klebelsberg1)
156. kép: Horthy Miklós kormányzó és a díszvendégek sátra a Templom téri avatóünnepségen (SZTE KK shvoy-005-038-002)
157. kép: Kováts Ferenc rektor ünnepi beszéde (SZTE KK sztegy-676)
158. kép: Szentgyörgyi István: Egyetemalapítók című domborműve (Minker et al. 2006. 24.)
159. kép: Pogány Móric látványterve a Tanítói Internátusról (Szegedi Szemle, 1930. október 31. 9.)
160. kép: Klebelsberg Kuno gróf 1930. október 13-án a sajtó munkatársainak mutatta be a szegedi egyetemi építkezések elkészült alkotásait (SZTE KK klebelsberg-064)
161. kép: A Tanítói Internátus avatóünnepségének közönsége (MNL CSML XV.5.)
162. kép: A kémiai intézetek homlokzatára tervezett díszes óramű (Rerrich 1932. 75.)
163. kép: Csury Ferenc korabeli reklámja a bábjátékos óraműről (Vajda 2018/3. 21.)

164. kép: A középkori Szent György-szobor Szegeden felállított másolata (SZTE KK egyetem_epuletek_113)
165. kép: Klebelsberg Kuno gróf díszes emlékműve a szegedi dómban (SZTE KK tudastar-112)
166. kép: Klebelsberg Kuno gróf családi kriptája a dóm altemplomában (SZTE KK klebelsberg-040)
hátsó belső borító: Térkép az egyetemi épületek 1930 utáni elhelyezkedéséről (térkép forrása: *Szeged* IV. 1994. 236–237.)
hátsó külső borító: Emléktábla Klebelsberg Kuno gróf tiszteletére a szegedi professzorok adományából az árkádok bejáratánál (Tóth 2009. 8.)

Egyetemi épületek 1930-tól

1. Rektori Hivatal
   JÁTK intézetei és tanszékei
   Egyetemi Könyvtár
2. Általános Kór- és Gyógytani Intézet
   Egyetemi Gyógyszertár és Gyógyszerészeti Intézet
   Élettani Intézet
   Gyógyszerismereti Intézet
3. Orvosi Vegytani Intézet (1935-ig)
   Közegészségtani intézet (1935-ig)
4. Kórbonctani és Kórszövettani Intézet
   Leíró- és Tájbonctani Intézet
   Szövet- és Fejlődéstani Intézet
   Törvényszéki Orvostani Intézet
5. Belgyógyászati Klinika
6. Bőr- és Nemikórtani Klinika
7. Gyermekgyógyászati Klinika
8. Sebészeti Klinika
9. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika
10. Ideg- és Elmegyógyászati Klinika (elmeosztály)
11. Ideg- és Elmegyógyászati Klinika (idegosztály)
12. Szemészeti Klinika
13. Fizikai intézetek
    Kémiai intézetek
14. Bölcsészeti intézetek és tanszékek
    Matematikai és biológiai tanszékek

Kapcsolódó épületek

15. Horthy Miklós Internátus (1922-től)
    Eötvös Kollégium
16. Szent Imre Kollégium (1923-tól)
17. Szent Erzsébet Kollégium (1925-től)
18. Polgári iskolai tanárképző főiskola (1928-tól)
    Gyakorló Polgári Iskola (1929-től)

CUNO
EX COMITIBUS
KLEBELSBERG
TE SAXA
LOQUUNTUR
A·1930·D